ENDERUNLU FÂZIL DÎVÂNI

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

paradigma akademi

ENDERUNLU FÂZIL DÎVÂNI

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

paradigma akademi

ENDERUNLU FÂZIL DÎVÂNI

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

Editör
Doç. Dr. Ahmet AKGÜL

ISBN: 978-625-5972-17-0

PA Paradigma Akademi Yayınları
Sertifika No: 69606

PA Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım
Fetvane Sokak No: 29/A
ÇANAKKALE
e-mail: fahrigoker@gmail.com

Tasarım&Kapak: Abdullah EŞKİ

Matbaa: Meydan / 99 Baskı
Sertifika No: 76711

Kitaptaki bilgilerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu Kitap T.C. Kültür Bakanlığından alınan bandrol ve
ISBN ile satılmaktadır. Bandrolsüz kitap almayınız.

Aralık 2024

Değerli hocalarımız,
Mehmet Emin ERTAN

ve

Bayram Ali KAYA
Beyefendilere
ithafen…

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....Vİİ

I. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL'IN HAYATI

1.1. Doğum Yeri ve Tarihi.....1
1.2. Dedesi Zahir Ömer'in İsyanı.....1
1.3. Fâzıl'ın İstanbul'a Getirilmesi.....3
1.5. Enderun Sonrası İstanbul Hayatı.....6
1.6. Rodos Tevliyeti ve Çeşitli Görevleri.....13
1.7. Fâzıl'ın Komşusu Arif Efendi'nin
"Terceme-i Hâl"i ve Sakız Adası.....29
1.8. Sakız Adası Dönüşü/Affedilmesi, İstanbul Hayatı ve Vefatı.....33

II. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL'IN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

2.1. Enderunlu Fâzıl'ın Edebî Kişiliği.....41
2.2. Enderunlu Fâzıl'ın Eserleri.....43
2.2.1. Dîvân.....43
2.2.1.1. Dîvân'ın Nüshaları.....48
2.2.2. Hûbânnâme.....49
2.2.3. Zenânnâme.....50
2.2.4. Çengînâme (Rakkasnâme).....51
2.2.5. Defter-i Aşk.....52
2.2.6. Sûrnâme-i Şehriyâr.....58

III. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL DÎVÂNI

3. 1. Karşılaştırmaya Alınan Nüshaların Tavsifi.....63
3.2. Çeviri Yazılı Metnin Teşkilinde Takip Edilen
Yöntem ve Bazı Teknik Hususlar.....67
3.3. Metin.....73
Enderunlu Fâzıl Dîvânı'ndaki Arapça Şiirler.....658

KAYNAKÇA.....665

ÖN SÖZ

Enderunlu Fâzıl, yakın zamana kadar hayatı hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadığımız ama hakkında bir o kadar da çok konuşulan XVIII. yüzyıl divan şairidir. Fâzıl'ın -yerli ve yabancı edebiyat araştırmacıları bir kenara- edebiyatla kıyıdan köşeden zerre miktarı ilgisi bile bulunmayan pek çok kişi tarafından bu kadar çok konuşulmasının asıl sebebi *"Defter-i Aşk"* isimli mesnevisidir. Osmanlı toplumunu karalamak isteyenler ve bilhassa oryantalistler, kurgusal bir eser olan *Defter-i Aşk*'taki Fâzıl'ın hemcinsleriyle yaşadığı iddia edilen aşkları (!) ellerine geçmiş bir fırsat gibi görmüşler, iddialarını yine birer kurgusal eser olup şehrengiz türünün sıra dışı örnekleri olan *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme* ile desteklemeye çalışmışlardır. Adı geçen üç eser hep ön planda tutulurken Fâzıl'ın *Dîvân*'ından hiç bahsetmemişler hatta bu esere olan rağbeti düşürmek için olumsuz cümleler kurmuşlardır.

Fâzıl'ın şairliğinden ziyade kişiliğinin; en hacimli eseri olan *Dîvân*'ından ziyade mesnevilerinin ön plana çıkması, onun şairlik yönüne dair değerlendirme yapabileceğimiz asıl kaynak olan *Dîvân*'ının ve orada yer alan manzumelerin ihmal edilmesini beraberinde getirmiştir. *Enderunlu Fâzıl Dîvânı* incelendiğinde başta *Defter-i Aşk, Çengînâme, Hûbânnâme ve Zenânnâme* adlı mesnevilerinin aksine din ve tasavvuf konulu manzumelerin kaleme alındığını görmekteyiz. Münacat ve naat türünde yazılmış onlarca kasidenin yanında tevbename başlığıyla yazılmış manzumeler, dört halifeye övgüler içeren şiirler, onlara iltica ve ruhaniyetlerinden istimdadı içeren manzumeler, tasavvuf başlıklı müstakil bir şiir ve önemli mutasavvıflardan Mevlâna, Muhammed Nakşibendi, Abdülkadir Geylani, Ahmed Rufai için yazılmış kasideler ile *Dîvân*'daki manzumelerde yer alan ayet ve hadis iktibasları Enderunlu Fâzıl'ın dinî-tasavvufi eğilimini ortaya koyan en açık delillerdir. Diğer taraftan Fâzıl'ın "ramazaniyye" türünde en fazla şiir yazan divan şairi olduğu dikkate alındığında onun bu yönü daha da belirginlik kazanmaktadır. Bütün bu manzumeler Enderunlu Fâzıl'ın dindar olduğunu ve/veya tasavvufla hemhâl olmuş bir kişiliğe sahip olduğunu elbette göstermez. Ancak bu tür manzumeler, en azından, *Defter-i Aşk* isimli

mesnevisinden yola çıkılarak hakkında hükme varılan Fâzıl kişiliği ile, *Dîvân*'ında onlarca dinî/tasavvufi manzume bulunan şair Fâzıl arasında taban tabana zıtlıklar bulunduğunu ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Burada ilim dünyasının şu soruyu sorması elzemdir: Hangi Fâzıl? *Defter-i Aşk*'ın müellifi olan Fâzıl mı yoksa *Dîvân*'ın şairi Fâzıl mı? Diğer taraftan XVIII. yüzyıla kadar tasavvufun da etkisiyle bilhassa gazellerde sevgilinin cinsiyetinin belirsiz olarak verildiği ve ilahi aşkın ön planda olduğu; bu yüzyılda ise ilahi aşkın yerini yavaş yavaş mecazi aşka bıraktığı ve sevgilinin artık cinsiyetinin hatta isminin ne olduğu bilinse de Osmanlı toplumunda aynı cinse karşı duyulan bu tür sevginin, sevgiden de öte cinsel arzuların, üstelik ulu orta söylenmesinin asla mümkün olamayacağı hakikatini; akıl, izan ve biraz da vicdan sahibi olan insanlar kabul etse gerektir. İşin belki de asıl garip tarafı, 1198 yılında Enderun'da yaşadıklarını daha sonra 1210 yılında yazmaya başladığı *Defter-i Aşk*'ta itiraf eden (!) birinin on iki yıl İstanbul sokaklarında perperişan, sefil ve derbeder bir hayat yaşadıktan sonra -üstelik bu mesneviyi yazmaya başladığı tarihte- affedilip (!) üstüne üstlük kendisine Rodos tevliyeti ve Halep Defterdarlığının verilmesidir. Bu görevlerin verilmesi, Fâzıl'ın mezkûr eserdeki itiraflarının yalnızca Osmanlı toplumu tarafından değil devletin en üst katındaki yöneticiler tarafından da müsamaha ile karşılandığından, bu tür ilişkilerin Osmanlı toplumunda vak'a-i âdîyeden sayılmasından başka hangi anlama gelebilir ve bu tür yakıştırmalar bir toplumu hizmetkârından padişahına kadar baştan aşağı karalamaktan başka hangi amaca hizmet edebilir! Kaynaklarda son on yılını yatalak ve kör olarak geçirmiş bir şaire atfedilen eserden söz ettiğimizi burada tekrar hatırlatmakta yarar vardır.

Enderunlu Fâzıl Dîvânı isimli bu çalışmamızda, *Dîvân*'ın bir kısmı yurt dışında olmak üzere tespit edebildiğimiz 20 nüshası değerlendirilmiş ve bunlardan beş tanesi üzerinden hareketle çeviri yazılı metin oluşturulmuştur. Aralarında ciddi farklılıkların bulunması, sağlıklı nir nüsha şeceresi çıkartmamıza mâni olmuştur. Diğer taraftan bazı nüshalarda dönemin Fâzıl mahlaslı diğer bir şairi olan Fâzıl Hacı Tahir Efendi'yle şiirlerin karışması, üstelik her iki şairin üslup özelliklerinin birbirine yakın olması, çeviri yazılı metni oluştururken şiirleri seçme konusunda bizleri bir hayli zorlamıştır. Yurt dışı nüshalarını temin için yaptığımız yazışmaların Covid 19 salgını dönemine denk gelmesi nedeniyle aksaması çok daha önceleri bitirmeyi planladığımız bu çalışmayı geciktirmiştir.

Enderunlu Fâzıl Dîvânı'nın çeviri yazılı metni hazırlanırken 1) Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığında H.906 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 20 Cemaziyelahir 1214 (19 Kasım 1799) tarihinde istinsah edilmiş nüsha (T1); 2) İzmir Milli Kütüphane'de 1280 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 11 Zilkade 1227 (16 Kasım 1812) tarihinde istinsah edilmiş nüsha (İ2); 3) İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde NEKTY02819 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 29 Rebiülahir 1248 (25 Eylül 1832) tarihli nüsha (İÜ); 4) İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında 0/253 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 1258 (1842) yılında basılan matbu nüsha (MA) ile 5) Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Bölümünde Ms.or.fol.3343 demirbaş numarasıyla kayıtlı ve 1260 (1844) yılında istinsah edilen nüsha (B1) dikkate alınmıştır. Manzume sıralaması ve yaprak numaralarının verilmesinde her ne kadar İstanbul Üniversitesinde yer alan nüshaya (İÜ) bağlı kalınsa da manzumelerin oluşturulmasında herhangi bir eser esas alınmamıştır. Aruz ve anlam bakımından hangi nüsha veya nüshalardaki metin sağlıklı ise çeviri yazılı metne o alınıp nüsha farklılıkları dipnotlarda gösterilmiştir.

Fâzıl'a ait *Dîvân*'ın çeviri yazılı metnini hazırlarken az önce söz ettiğimiz gibi sorun yaşadığımız hususlardan biri de aynı yüzyılda yaşamış, Fâzıl'la aynı mahlası kullanan ve üslubu da Fâzıl'a benzeyen Hacı Tahir Efendi'ye ait şiirlerin bir kısmının bazı nüshalara karışmış olmasıdır. Bu şiirleri ayırırken Hacı Tahir Efendi'nin *Dîvân*'ının çalışıldığı iki yüksek lisans tezinden faydalandık. Burada yer alan şiirleri çeviri yazılı metne dâhil etmedik.

Enderunlu Fâzıl Dîvânı'ndaki bazı şiirler tamamen Arapça yazılmıştır. Bu tür şiirleri çalışmamızın sonuna aldık. Farsça yazılmış manzumeleri ise İÜ'de bulundukları yeri dikkate alarak metne aldık ve bunların Türkçe çevirilerini dipnotta gösterdik. Metin oluşturulurken beyitleri numaralandırdık ve İÜ nüshasında bulunan sayfa numaralarını her sayfanın başlangıcında bulunan beytin yanına yazdık. Böylece Fâzıl'ın hayatının ve eserlerinin ele alındığı bölümlerdeki örnek beyitleri nüsha sayfasına göre de bulmayı kolaylaştırmak istedik.

Dîvân'ın bir hayli hacimli olması sebebiyle manzumelerin şekil ve muhteva yapısına, şairin üslup özelliklerine ve poetikasına -başka bir çalışmada değinmek üzere- bu eserde ayrıntılı olarak yer vermedik.

Dört yıllık zorlu bir çalışmanın neticesinde müştereken hazırladığımız bu eserin ilim dünyasına katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

Şüphesiz ki ortaya konulan bu eser hatalardan berî değildir. Müspet manada yapılacak olan tenkitler, bizleri mutlu edecektir.

Gayret bizden, tevfik Allah'tan.

SİİRT / 13.12.2024

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

I. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL'IN HAYATI[1]

(öl. 30 Aralık 1810/3 Zilhicce 1225/18 Kanun-I Evvel 1225)

1.1. Doğum Yeri ve Tarihi

Enderun'da yetiştiği için Enderunlu Fâzıl olarak bilinen ve asıl adı Hüseyin olan şair, bazı kaynaklara göre Akka'da, bazılarına göre ise Safed'de doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber Fâzıl, kardeşi Hasan'ın vefatına dair bir tarih manzumesi yazmış ve burada kendisinin yirmi sekiz yaşında öldüğünden söz etmiştir. Manzumenin tarih mısraı ise 1201/1786-87'yi göstermektedir. Bu bilgiler ışığında Hasan'ın doğum yılı 1173/1759-1760'tır. Ali Canip Yöntem, -bu manzumedeki bilgilerden hareket ederek olsa gerek- "kardeşi Hasan Bey'den bir iki yaş büyük olduğunu tahmin edersek" kaydıyla Fâzıl'ın 1170/1756-1757 civarında doğmuş olabileceğini tahmini olarak söylemektedir (1977: 529). Aralarındaki yaş farkını gösteren kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Reşat Ekrem Koçu ise herhangi bir belge göstermeksizin "1755-1756 arasında Suriye'de Safad kasabasında doğdu"ğunu söylemiştir (1971: 5589). Dolayısıyla Enderunlu Fâzıl'ın doğum tarihine dair kaynaklarda yer alan bilgiler, tahmin ve iddialardan öteye geçmemektedir.

1.2. Dedesi Zahir Ömer'in İsyanı

Enderunlu Fâzıl'ın Medineli Arap kabilelerinden Zidan kabilesine mensup olup Suriye'ye yerleşmiş, geniş bir araziye sahip olan (Gibb, 1999: 417) dedesi Zahir (Tahir)[2] Ömer Bey'in, Enderunlu Fâzıl'dan bahseden birçok kaynakta, I. Abdülhamid zamanında Akka muhafızı iken devlete isyan ettiği (1775) ve Cezayirli Gazi Hasan Paşa tarafından yakalanarak idam edildiği bilgisi bulunmaktadır. Hâlbuki tarihî

1 Bu bölüm tarafımızca daha önce yayınlanan "Yeni Bilgiler/Belgeler Işığında Enderunlu Fâzıl'ın Hayatı" isimli makalenin genişletilmesiyle kaleme alınmıştır. Bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2024). "Yeni Bilgiler/Belgeler Işığında Enderunlu Fâzıl'ın Hayatı", Social Sciences Studies Journal, C. 10, S. 10, s. 1826-1845.

2 Devlet Arşivleri Başkanlığındaki bütün belgelerde adının "Zâhir" olarak yazıldığı görülmektedir. Bazı kaynaklarda geçen "Tâhir" isminin, kelimenin Arap harfli imlasındaki ilk harf olan zı (ظ) harfinin noktasının görülmeyerek veya unutulup konulmayarak okunmasıyla ortaya çıktığını düşünmekteyiz.

kaynaklara bakıldığında Gazi Hasan Paşa'nın Ömer Zahir'in çıkardığı isyanın bastırılması ve idamı için görevlendirildiği fakat Paşa tarafından idam edilmediği görülmektedir[3]. Tarihî kaynaklarda Fâzıl'ın dedesi Zahir Ömer'in 25 Cemaziyelahir 1189/23 Ağustos 1775'te bir askerin kurşunuyla vurulup başı kesilerek İstanbul'a gönderildiği, Ali (Fâzıl'ın babası) dışındaki diğer oğullarının Cezayirli Gazi Hasan Paşa tarafından İstanbul'a götürüldüğü yazmaktadır (Emecen, 2013: 90-91). Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde yaptığımız taramalar neticesinde isyan ve bastırılma sürecine ilişkin birçok belge tespit edilmiştir. Örneğin, 08.11.1187[4] tarih ve AE.SMST.III 135/10563 numaralı belgede "Alemkeş Ali Bey ve Zâhir Ömer isimli şakilerin tedibi" şeklinde bir bilgi yer almaktadır. 29.12.1187 tarih ve AE.SMST.III 99/7512 numaralı belgede "Ali Bey ile Zahir el-Ömer'in itaat ve inkıyatları için Emir-i Hac ve Şam Valisi Hafız Mustafa Paşa'nın Halep Valisi Serasker Osman Paşa'ya muavenette bulunması" için emir verildiği görülmektedir. 25.10.1187 tarihli HAT 117/4762 tarihli belgede "asi Zahir Ömer oğlu Ahmed'in itaat edeceğinin anlaşıldığı", 29.04.1189 tarihli C.DH. 109/5430 numaralı belgede Mısır valiliğine tayin olunan Ebuzzehep Mehmed Paşa'nın, Zahir Ömer'in zapt eylediği yerleri geri alması için kendisine yardım edilmesi bilgileri görülmektedir. Başka bir belgede "Akka mültezimi müfsid Ömer Zahir ve oğullarının hakkından gelinmesi" mallarının yağma ettirilmeyip kayıt altına alınması (01.05.1189 AE. SABH.I. 282/18945), Ebuzzehep Mehmed Paşa'nın Zahir Ömer'in kalesini zapt ettikten sonra eceliyle öldüğü (29.12.1189 tarih ve HAT 16/716) gibi bilgiler yer almaktadır.

Yukarıda bahsedildiği üzere Zahir Ömer'in idam edilmediğini, bir kişinin onu öldürüp başını kestiğini hatta Emecen'in (2013: 90-91) Zahir Ömer'i öldürenin asker olduğunu söylemesinin aksine, öldüren kişinin asker bile olmadığını gösteren bir belge de arşiv kayıtlarında mevcuttur. Bu belgede Zahir Ömer'in kesik başını getiren kişinin Tatar Uzun Ahmed olduğu, bu kahramanlığı için kendisine yirmi akçe ile sipahilik tevcih edilerek bölüğe ilhakı hususunda emir verildiği görülmektedir (09.07.1189 tarih ve C. DH. 124/6182).

3 Tayyârzâde Atâ tarihinde "Tâhir Ömer'in büyük oğlu Fâzıl, küçük oğlu Kâmil Bey" denilmektedir. Yani Fâzıl'ın dedesi, babası sanılmıştır (2010: 451-452). Tarih-i Şânizâde'de (1867: 407), Silahdarzâde Tezkiresi'nde (Öztürk, 2018: 216) ve Sicill-i Osmanî'de (Mehmed Süreyya, 1996: 510) ve İstanbul Üniversitesi nüshasında yer alan "terceme-i hâl'de (İÜ: 257b-258a) de aynı hataya düşülmüştür. Bu durum birçok kaynağın aslını araştırmadan birbirinden alıntılarla oluşturulmuş olabileceğini de göstermektedir.

4 Tarihler Hicrî takvime göre yazıldığı için "ay"ı belirten bölüm Hicrî takvimin aylarına göre düşünülmelidir. Örneğin 08.11.1187 tarihi, Hicrî takvimin 11. ayı olan Zilkade'yi göstermektedir.

Arşivlerde, Zahir Ömer'in ölümünden sonra mallarının kayıt altına alınması emri (14.07.1189 tarih ve AE.SABH.I. 277/18629), Zahir Ömer'in satılan eşyalarını ve bu eşyaların isimlerini gösteren belge (29.10.1189 tarih ve TS.MA.d 10547), Zahir Ömer'in paralarından darphaneye teslim olunan para ve faizini gösteren belge (02.12.1189 tarih ve C.ML. 771/31432), Zahir Ömer'in "mahrem-i esrarı olan ve İstanbul'da mahpus bulunan İbrahim Sabbağ ismindeki zımminin oğullarının yakalanmasını" gösteren belge (29.04.1190 tarih ve C.ML. 697/28516), Zahir Ömer ve oğlu Zahir Ali'nin öldürülmesinden dolayı memnuniyeti gösteren Şam Valisi Azımzâde Vezir Mehmed Paşa'ya verilen hüküm (29.10.1190 tarih ve C. DH 314/15657) gibi belgeler bulunmaktadır. Kısacası isyanın seyrini arşiv belgelerinden adım adım takip etmek mümkündür.

1.3. Fâzıl'ın İstanbul'a Getirilmesi

Zahir Ömer'in öldürülmesi esnasında kaçan Fâzıl'ın babası Ali Zahir, isyanı devam ettirmeye çalışmış fakat o da kısa bir süre sonra -yukarıdaki belgelerde de görüldüğü üzere- Şam Valisi Mehmet Paşa tarafından öldürülmüştür (1189/1775) (Yöntem, 1977: 529)[5]. Fâzıl, kardeşi (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124) ve amcaları Osman[6],

5 E. J. Wilkinson Gibb, Fâzıl'ın dedesi Zahir Ömer'in 1190/1776'da öldürüldüğünü, bu sırada kaçan Fâzıl'ın babası Ali Zâhir'in ise ertesi sene öldürüldüğünü belirtmektedir (1999: 417). Bu bilginin yanlış olduğu arşiv belgelerindeki tarihlerden anlaşılmaktadır.

6 Fâzıl'ın amcası Şeyh Osman babasının isyanına iştirak etmemiş, Akka'da Kaptan Paşa'ya iltica edip İstanbul'a gelmiştir. Fakat "evlad u iyali" Akka'da kaldığı için onların da getirilmesi ve Bursa'ya yerleştirilmesi için Sadaret'e iki defa talepte bulunmuştur. Arşivlerdeki talebi gösteren ilk belgenin tarihi 19.07.1196'dır (C. ZB. 23/1300). İkinci talep ise bundan 4 yıl sonra yapılmıştır. Padişaha yazılan arzda özetle, Şeyh Osman'ın babasına karşı çıktığı, Kaptan Paşa ile İstanbul'a geldiği, yedi yıldır İstanbul'da ikamet ettiği, Şeyh Osman'ın ilim, fazilet, salah ve diyanet sahibi olduğu, otuzdan fazla çocuğunun Sayda'da kaldığı, onların orada perişan babalarının burada hasret içinde kaldığı, bu taleplerin selefi olan paşa zamanında da yapıldığı, Mısırlı Osman Beg'e Dukakin Sancağı'nın gelirleri bağışlandığı gibi Şeyh Osman'a da -üç bin kuruşunu kardeşi Şeyh Ahmed'e vermek şartıyla- Hüdavendigar Sancağı'nın gelirlerinin bağışlanması, çocuklarıyla beraber Bursa'da ikamet etmek istediği… gibi talepler dile getirilmiştir (29.12.1300 tarih ve C. ML. 712/29080). Belgenin tarihinin arşiv kayıtlarında 1300 olarak gösterilmesinin sehiv neticesi olduğu açıktır. Muhtemel tarih 1200 olmalıdır. Belgenin içinde bu talebin daha önce de yapıldığı yazmaktadır. O tarih 1196'dır. Şeyh Osman "yedi yıldır İstanbul'da yaşadığı"nı söylemiştir. 1196 tarihinden yedi yıl geriye gidildiğinde isyanın bastırıldığı, Zahir Ömer'in öldürüldüğü 1189 tarihinin ortaya çıktığı görülecektir. Şeyh Osman'ın çocuklarının Bursa'ya gelmek üzere yola çıktığı ikinci dilekçeden anlaşılmakla birlikte 10.07.1203 tarihli üçüncü bir dilekçe daha görülmektedir (AE.SABH.I 18/1565). Bu dilekçede ise Şeyh Osman'ın ailesiyle birlikte Halep'e yerleşmek istediği, miri malından uygun bir maaş bağlanmasını talep ettiği belirtilmektedir. Eğer tarihlerde bir hata yoksa Şeyh Osman'a 1200 tarihinde Bursa'da ikamete izin verildiği, Hüdavendigar Sancağı'ndan maaş bağlandığı hâlde üç yıl sonra 1203'te Halep'e gitmek istediği anlaşılmaktadır.

Ahmed ve Salih (Yöntem, 1977: 529), Kaptanıderya Gazi Hasan Paşa tarafından İstanbul'a getirilmiş[7] ve hükümdarın fermanı üzerine Fâzıl, kardeşi Hasan Kâmil[8] ile birlikte Enderun'un "hazîne-i hümâyûn koğuşu"na (Tayyârzâde Atâ, 2010: 452) alınmıştır[9]. Bazı yazarlara göre ise 1190/1776 yılında İstanbul'a getirilen Fâzıl hazine koğuşuna, kardeşi ise kiler koğuşuna yerleştirilmiştir (Koç, 2008: 438; Koçu, 1971: 5589)[10]. Bu tarihlerde kardeşi Hasan kesin olarak 17 yaşında, Fâzıl ise tahmini olarak 20 yaşlarındadır. Gibb, Fâzıl'ın kardeşi Hasan Kâmil'in Enderun'a

7 Mehmed Esad Efendi, "Palabıyık Hüsrev Paşa kaptanıderya iken Âsitâneye getirilmiştir", demektedir (Oğraş, 2018: 151).

8 Bursalı Mehmet Tahir, kardeşi Kâmil'in "orta seviye bir şair" olduğunu düşünmektedir (1972: 119).

9 Selim S. Kuru, Defter-i Aşk isimli eseri, iki matbu ve bir yazma eser üzerinden kritik yaparak neşretmiştir. Kuru'nun kullandığını belirttiği matbu iki kaynakta da Fâzıl'ın, Arabistan'dan Osmanlı'ya getirildiği tarih 1190 olarak yer almaktadır. Şinasi Tekin'in özel kütüphanesinde bulunduğunu belirttiği yazma nüshada bu tarih 1180 olarak yazılmış ve Kuru da bu tarihi esas kabul etmiş olmalıdır. bk. Kuru, 2005: 498, b. 119:
Evvelâ berk-ı rızâ furtınası
Bin ile yüz dahi seksen senesi (1180)
Fatin, tezkiresinde (2017: 384), Şemseddin Sâmi, Kâmusu'l-Alâm'ında (1186: 3331), Mehmed Esad Efendi, Bağçe-i Safa-Endûz'unda (Oğraş, 2018: 151) Fâzıl'ın, ceddi Zahir Ömer'in idamı sonrası 1180 tarihinde Enderun'a getirildiğini belirtmektedir. Yöntem de aynı tarihi belirtince Kuru, Yöntem'in Defter-i Aşk'ta da verilen bu tarihin yanlış olduğunu ileri sürdüğünü fakat kendi belirttiği tarih olan 1189/1775 tarihine dair bir kaynak göstermediğini, Sabahattin Küçük'ün de bir açıklama yapmadan bu tarihi esas aldığını söylemektedir. Ayrıca, Yöntem'in belirttiği tarihin doğru kabul edildiği takdirde "Defter-i Aşk'ta verilen tarihlerin hepsinin yanlış olacağı"nı, bu konu hakkında daha ayrıntılı bir araştırma yapılması gerektiğini belirtmektedir (2005: 486). Yukarıdaki arşiv belgelerinde Zahir Ömer'in, Ali (Fâzıl'ın babası) dışındaki diğer oğullarının Cezayirli Gazi Hasan Paşa tarafından İstanbul'a getirildiği görülmektedir. Fâzıl'ın İstanbul'a getirilme tarihinin 1180 olması mümkün değildir. Dolayısıyla Yöntem'in belirttiği 1189 tarihinin doğru olduğu ve Defter-i Aşk'ın Kuru'nun, Şinasi Tekin'in özel kütüphanesinde bulunduğunu söylediği yazma nüshasında yer alan 1180 tarihinin yanlış olduğu anlaşılmaktadır. Aksi hâlde "Defter-i Aşk'ta verilen tarihlerin hepsinin yanlış" olması gündeme gelmiş olacak ve eserin sıhhatinden şüphe edilmesi gerekecektir.

10 Enderunlu Fâzıl ve kardeşi Hasan'ın devşirme olarak getirilip doğrudan Enderun'a yerleştirilmeleri de aslında teamüllerin dışında bir uygulamadır. Çünkü "genellikle aileleriyle hiçbir ilgileri kalmayan, devşirme yoluyla sağlanmış çocukların Enderun'a alınmadan önce belli bir alt eğitimden geçmiş olmaları gerekiyordu… üstün yetenekli olanlar ise daha yüksek seviyede bir eğitime tâbi tutulmak üzere Enderun'a alınırdı." (İpşirli, 1995: 185). Bu durumda, Fâzıl ve kardeşi Hasan'ın daha önce aldıkları eğitim düzeyine bakılarak seviyelerine uygun bir şekilde Enderun'a alınmış olmaları ihtimali bulunsa gerektir.
Enderun'un ilk iki kademesi olan "Küçük Oda" ve "Büyük Oda"ya alınan gençler yaklaşık on beş yaş civarındaydı. (İpşirli, 1995: 186). (Fâzıl Enderun'a alındığında yirmi, kardeşi Hasan on yedi yaşlarındaydı. [Târîh-i Enderûn adlı eseriyle tanınan Hızır İlyas, Enderun'a girdiğinde on bir yaşındaydı ve on dokuz yıl Enderun'da kaldı (Emecen, 1998: 417)]. Hasan'ın alındığı Kilerci Koğuşu, Fatih Sultan Mehmet zamanında kurulmuştur. Bu koğuşun ana görevi padişaha yemek hazırlamaktı. Bunların sayısı otuz civarındaydı. Fâzıl'ın yerleştirildiği Hazine Koğuşu da Fatih Sultan Mehmet zamanında kurulmuştu. Buranın amiri olan Hazinedarbaşı sarayın en nüfuzlu görevlilerindendi. Sayıları iki bini bulan saray sanatkârlarının başı olduğu gibi Enderun hazinesi ve saraya ait kıymetli eşyanın korunmasından da sorumluydu (İpşirli, 1995: 186). Hazine Koğuşu, padişaha en yakın olan Has Oda'nın bir alt makamıydı. Fâzıl'ın Enderun'a alınır alınmaz Hazine Koğuşu'na alınmasının, onun Osmanlı topraklarına getirilmeden önce çok iyi bir eğitim aldığına işaret ettiğini söylemek mümkündür.

alındıktan kısa bir süre sonra, Koçu ise 3-4 sene sonra Saray'da vefat ettiğini belirtmektedir. Fâzıl'ın, Hasan Kâmil'in vefatı üzerine düşürdüğü mısrada 1201/1786-87 tarihi ortaya çıkmaktadır ki bu bilgi, Hasan Kâmil'in Enderun'a alındıktan 10 yıl sonra vefat ettiğini göstermektedir:

Müddet-i ʿömr-i ʿazīz cümle yigirmi sekiz
Āh bu ʿazīmet ne tīz kāma henüz ermeden

Fāżıl o ẕāt-ı ḥasen çünki *aḫīke ʿan-eb* [11]
Yazsaña tārīḫini *māte aḫī el-Ḥasan* [12] (185b-186a, b. 3, 5)

1.4. Fâzıl'ın Enderun Hayatı ve Enderun'dan Çıkarılması

Türkçeyi İstanbul'da öğrenen fakat ilk zamanlarda[13] Arap şivesiyle konuştuğu -*Defter-i Aşk* vasıtasıyla- bilinen Fâzıl'ın, Enderun'da iyi bir eğitim aldığı fakat zevk ve eğlenceye olan aşırı düşkünlüğü (Horata, 2009: 84), cinsî tutkuları ve çapkınlığı yüzünden saraydan çıkarıldığı, çağdaş kaynakların -kaynak göstermeden- belirttiği hususlardır (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124). Yine bazı kaynaklarda, Fâzıl'ın peş peşe yaşadığı üç aşk yüzünden 1198/1783-1784 yılında Enderun'dan çıkarıldığı belirtilir (Koç, 2008: 438; Yöntem, 1977: 259). Koçu ise Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılmadığını, Hâfız Abdullah Ağa'ya olan ilgisinin sarayda çirkin dedikodulara yol açtığını, bunun üzerine Fâzıl'ın 1784'te sarayı terk ederek kaçtığını, 12 sene kadar İstanbul'da bekâr odalarında sefalet içinde yaşadığını söylemektedir (1971: 5589). Koçu bu bilgiyi *Defter-i Aşk*'tan edinmiş olmalıdır. Nitekim Fâzıl, *Defter-i Aşk*'ın 252 ile 260. beyitleri arasında "o mâh yüzünden Saray'ın kendisine dar geldiğini, bir bahaneyle firar ettiğini, ardından çok sıkıntılar çektiğini, adeta bit için yorgan yaktığını, çektiği bütün sıkıntıların sebebinin o çelebi" olduğunu söylemektedir (Kuru, 2005: 501). Arşiv kayıtlarında aşırılıkları nedeni ile Enderun'dan çıkarılan veya bir süre sonra affedilip Enderun'a tekrar alınan kişiler hakkında yazışma örnekleri mevcuttur fakat Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarıldığına dair herhangi bir belge bulunmamaktadır. Büyük küçük birçok olayın belgelendiği arşivlerde, eşcinsellikle veya aşırı davranışları nedeniyle Enderun'dan çıkarıldığı

11 "Babadan kardeşin."

12 "Kardeşim Hasan vefat etti." مات اخی الحسن = 1201

13 Fâzıl, bir kasidesinde her ne kadar Arap da olsa Arabî edayı unuttuğunu, tabiatına Rum ve Acem'in şivesinin nakş olduğunu söylemiştir:
Bā-ḫuṣūṣ oldu ferāmūş-ı edā-yı ʿArabī
Ṭabʿa naḳş oldu bütün şive-i Rūm u Aʿcām (69b, b. 25)

iddia edilen biri hakkında herhangi bir kayıt bulunmaması bu gibi iddiaların asılsız olabileceğini göstermektedir[14].

1.5. Enderun Sonrası İstanbul Hayatı

Fâzıl'ın, Enderun'dan çıkarıldıktan sonraki hayatı hakkında, İstanbul'da yaklaşık 12 yıl perişan gezdiği bilgisinin/söylentisinin haricinde herhangi bir bilgi tespit edilememiştir. I. Abdülhamid'in şehzadeleri Mustafa ve Süleyman'ın 5 Rebiülahir 1198 Cuma/27 Şubat 1784 günü gerçekleştirilen Bed-i Besmele töreni için oluşturulan küçük bir eserde Enderun'dan çıkışı ve sonrası hakkında ipuçları bulunmaktadır.

Törenin yapıldığı tarih ile Fâzıl'ın Enderun'dan ayrıldığı tarih aynı yıla tekabül etmektedir (1198/1784). Fâzıl'ın Enderun'dan hangi gerekçeler öne sürülerek çıkarıldığı kesin olarak belli değildir. Bed-i Besmele töreni için oluşturulan metinde buna dair ipuçları bulunmaktadır. Törenin yapıldığı günlerin hemen öncesinde Enderun'dan ayrılmış olduğu ve sıkıntılar çektiği şiirlerinden anlaşılan Fâzıl, Şehzade Mustafa'nın Bed-i Besmelesi için düşürdüğü tarihin 11. beytinde, *Bir alay alçak-sıfat cahilleri/Üstüme geldi ser-efrâz eyledi* (Koç Keskin, 2010: 183) diyerek Enderun'da yaşadığı birtakım sıkıntılara işaret ediyor olmalıdır. Nitekim şairin başka manzumelerinde de benzer göndermeleri bulunmaktadır. Bed-i Besmele törenini baştan sona kadar anlatan Fâzıl'ın eserini "meded" redifli bir gazelle sonlandırması da oldukça manidardır. Enderun'dan çıkarıldığı için sıkıntılar içinde kalan Fâzıl, affedilmesi için I. Abdülhamid'den medet ummaktadır. Şair, "dünyanın gamlarının onu öldürdüğünü, bir nefes sabra dahi takatinin kalmadığını, bunca gam var iken karşısına yine eziyet eden birinin çıktığını" söylemektedir. Fâzıl'ın son cümlesi ise "ayağına gelip hâlimi arz ettim, Fâzıl'ı mahzun eyleme padişahım, medet!" şeklinde olmuştur. Fakat şiirlerinden ve tarihî kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla padişahın "medet" etmediği, Fâzıl'ın uzun yıllar Enderun'dan uzak kaldığı ve nihayetinde III. Selim'in kendisine "medet" ettiği anlaşılmaktadır.

Fâzıl'ın 1198 ile 1210 arasındaki -kaynaklarda bilgi bulunmayan- hayatının karanlıkta kalmış 12 yılına dair bilgi edinebilmek ve

14 Fâzıl'ın erkeklerle yaşadığı aşkların ortaya çıkması sebebiyle Enderun'dan uzaklaştırılması iddiası kurgusal bir eser olduğunu düşündüğümüz Defter-i Aşk'ta bulunan bazı beyitlerden hareketle yapılan çıkarımlardan ibarettir. Aksi hâlde Fâzıl'ın 20 yılda 22 aşk yaşadığını kabul etmemiz gerekecektir. Hatta Kuru'nun belirttiği üzere Fâzıl'ın Enderun'a gelişini ve ilk aşkını 1180 tarihinde yaşadığını kabul edersek henüz 10 yaşında olduğu görülecektir.

Enderun'dan çıkarılmasına neden olan meseleyi tespit edebilmek için en erken tarihli tarih manzumesinden 1210 yılına kadar yazdığı bütün tarih manzumeleri detaylı bir şekilde tarafımızca incelenmiştir. Bu uzun zaman aralığını kısaca aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

Dîvân'da en erken 1191 yılına ait I. Abdülhamid'in oğlu Mehmed'in doğumu ve 1196'da Mehmet Efendi'nin Hazine Kethüdası olması üzerine tarihler yazılmıştır. Fâzıl, bu tarihlerde Enderun'dadır ve manzumelerin içerikleri methiye ve fahriye üzerine kuruludur. Şair, 1197'de Halil Hamid Paşa'nın Sadrazam olmasını tebrik için bir kaside (171b-172a) kaleme almıştır. Fâzıl, ilk defa bu manzumenin 10. ve 11. beyitlerinde "çektiği sıkıntıları söylemek istediğini ama şimdi şikâyetin vakti olmadığını" belirterek sıkıntıların başladığına işaret etmektedir. Fâzıl, Enderun'dan çıkarıldığı tarih olan 1198 tarihli I. Abdülhamid'e sunulan yeni yıl tebriğinde "uygun olmayan bu hüküm için hayretteyim, böylesine uğurlu, sığınılacak bir dergâhtan böyle bir naçizi ihda etmeye" (b.5-6) anlam veremediğini söylemiştir. İhda'nın "hediye gönderme" anlamı bulunmakla beraber Fâzıl burada kendisinin Enderun'dan gönderilmesini kastediyor olmalıdır. 1199 tarihli İslam Ağa'nın silahtar olmasına düşürülen tarihte herhangi bir sıkıntısından bahsetmemiştir. 1200 tarihli Koca Yusuf Paşa'nın Sadaret'e gelmesi üzerine kaleme aldığı tarih manzumesinde (172a-172b) Paşa'ya hitaben "Kusurum mazur görüle, ben insaf ve adalet bekliyorum." demekte ve kendine seslenerek "Fâzıl, Paşa senin hâlini senden daha iyi biliyor, tarife gerek yok, o sana yardım eder." (b.11) diyerek içinde bulunduğu sıkıntılı hâli tarif etmektedir. 1201 tarihli Pepegi Hasan Efendi'nin kethüda olması ve kardeşi Hasan'ın vefatı için kaleme aldığı tarihlerde ise sıkıntılarından hiç bahsetmemiştir.

Fâzıl'ın hayatına dair önemli bir bilgiye işaret ettiği bir başka manzumede, 1 Rebiülevvel 1202 tarihinde bir "pîr-i mugan"a bağlandığını söylemektedir (116a). Fâzıl, mahşer sabahında karşılığını almak üzere aklını pîre sattığını belirtir. Bu manzumede de çektiği herhangi bir sıkıntıdan bahsetmemiştir. Bu tarihler Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılıp 12 yıl boyunca İstanbul sokaklarında, bekâr odalarında yaşadığı iddia edilen tarihlerin ilk yıllarıdır. Muhtemeldir ki Fâzıl, İstanbul sokaklarında bekâr odalarında gezmemiş, bağlandığını belirttiği pirin tekkesinde yaşamıştır[15]:

15 Nitekim ilerleyen sayfalarda Fâzıl'ın, Mevlevi dedesi olduğunu tahmin ettiğimiz, mutasavvıf kişiliği ile ön plana çıkan bazı kimselere manzumeler kaleme aldığı, şiirlerinde onlardan bahsettiği de görülecektir. (Örneğin, Mevlevi dedelerinden olduğu anlaşılan Revanici Dede olarak bilinen Derviş Mustafa'nın vefatı üzerine bir mersiye kaleme almıştır (187a). İ2 nüshasında bu

Vech-i taḥrīr-i ḥurūf oldur ki
İşbu biñ iki yüz ile iki [H 1202 / M 1787]

Ġurre-i māh-ı rebīʿ ü'l-evvel
Nev-bahār oldu ḫazānım ne güzel

Düşdüm ayaġına pīr-i muġanıñ
Daḫi muġbeçeniñ öpdüm deheniñ

Cevher-i ʿaḳlımı verdim rehne
İstedim bir iki rıṭl-ı köhne

Oldu bu beyʿ ne sūd u ne żarar
Vaʿ desi oldu ṣabāḥ-ı maḥşer

1205'te Fatıma Hanım'ın doğumu için düşürülen tarihte herhangi bir sıkıntısından bahsetmezken yine 1205/1791 yılında Koca Yusuf Paşa'nın tekrar sadrazam olmasını tebrik için yazdığı kasidenin (50a-52a) 21-24. beyitlerinde maddi sıkıntı içinde olduğuna ve ihsan beklediğine işaret etmektedir. Fâzıl'ın sıkıntılarından net bir şekilde bahsettiği ilk şiiri 1205 tarihli, Mehmed Emin Efendi'nin Rumeli kazaskeri olması sebebiyle kaleme aldığı (168a-168b) tarih manzumesidir. Fâzıl burada, Emin Efendi'nin adaleti ile bilindiğinden, eğer araştırma yaptırırsa kendisinin haklı çıkacağı ve düşkünlüğünün kalmayacağından, birkaç senedir kalbinin gamlarla dolduğundan, kendisine haksızlık yapıldığından, hasmı ile muhakeme olmak istediğinden, kendisine yapılan haksızlığın ortaya çıkarılıp hakkının teslim edilmesinin gerekliliğinden bahsetmektedir. Dolayısıyla Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılmasına bir veya birkaç kişinin neden olduğu, Fâzıl'ın onlarla yüzleşmek istediği görülmekte, şehvet düşkünlüğü, cinsel arzuları vb. iddiaların asılsız olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim birtakım yazarların belirttiği üzere şairin eşcinselliğini bütün Enderun'un bildiği, yaşadığı ilk iki yasak aşkta herhangi bir yaptırıma maruz kalmadığı fakat üçüncü yasak aşkında artık Enderun'dan çıkarıldığı vb. iddiaların dayanaklarının olmadığı Fâzıl'ın bu ifadelerinden anlaşılmaktadır. Kaldı ki bu derece yüz kızartıcı suçlarla Enderun'dan çıkarılan birinin kendini savunmaya, hakkını aramaya çalışması ve hâlâ devlet erkânına kasideler sunmaya devam etmesi de hayatın olağan akışına aykırı bir durumdur:

manzumenin yanında 1206 tarihi bulunmaktadır ki bu tarihlerde Fâzıl'ın İstanbul sokaklarında, bekâr odalarında yaşadığı iddia edilmektedir.) Ayrıca Dîvân'ında ayet, hadis iktibaslarını ve tasavvufi terimleri fazlasıyla kullandığı görülmektedir.

Ben gibi yıldızı düşkün olamaz ālemde
Aḫter-i maʿdeleti eylese teftīş-i nücūm

Dāverā dādgerā çerḫ-i derā dādārā
Gün gibi mertebe-i ḳadr-i şerīfiñ maʿlūm

El-emān ḥaḳḳımı ḥaḳḳ eyle efendim feryād
Ṭurfa daʿvā ile ḳıldım der-i vālāya ḳudūm

Ḳalb nāmında benim ḫāne-i vīrānım var
Anı żabṭ eyledi ġam nāmına bir ẓālim-i şūm

Gerçi birḳaç senedir mesken edindi ammā
Eyledi hem-ṣıfat-ı ḫāne-i vīrāne-i būm

Yıḳdığı yetmedi yaḳmaḳ daḫi ister her şeb
Ḳullanır bezmde meşʿal ʿivaż-ı şuʿle-i mūm

Eyleyip ḥaşmımı iḥżār terāfuʿ olalım
Emr-i şerʿiñdir eyā çāre-resān-ı maẓlūm

1206 tarihinde kaleme alınan manzumelerden olan Melek Mehmed Paşa'nın sadarete gelmesi, Kaptan Hüseyin Paşa'nın vezir olması, Hüseyin Paşa'nın Divanyolu'ndaki saraya yerleşmesi, III. Selim'in Hazine Odası'nı doldurması, Neşatabad'ın inşası ve içki yasağının anlatıldığı şiirlerde herhangi bir şikâyetten bahsedilmemiştir.

III. Selim 1203 tarihinde tahta çıkmıştır. Birçok olaya tarih düşüren ve ilerleyen yıllarda kendisine fazlaca manzume takdim eden Fâzıl'ın, III. Selim'in tahta çıkışı için yazdığı bir tarih manzumesine rastlanmaması ilginçtir. Fakat 1206 yılında III. Selim'i metheden bir terkib-bentte (116a-117a) padişaha sıkıntılarını arz ettiği görülmektedir. Fâzıl III. bentte, "gamlar içinde kaldığını, yakası ile eteğinin birbirine dolandığını, kötü karakterli kişilerin felekten nasibini aldığını fakat bilgililerin bir şey alamadığını, feleğin kendisine susuzum dese ateş gönderdiğini, suya kandır dese kana buladığını…" söyleyerek feleği III. Selim'e şikâyet etmiştir. İlerleyen dizelerde III. Selim'in adaletinden, onun zayıflara yardımından bahsetmiştir. Elmas redifli son bentte padişahı methettikten sonra sözü kendisine getirerek dolaylı olarak "Elmas çamura düşse de yine elmastır." diyerek padişahtan "nân-pâre"[16] istemektedir. "Felekten başına her türlü taşın değdiğini fakat parmağına bir elmas taş takılmadığını,

16 Nân/Nân-pâre, bazı memurlara ekmek bedeli olarak/geçimini sağlayacak kadar verilen paradır (Pakalın, 1983: 653).

dünyanın kendisini muhtaç bir hâle getirdiğini, duadan başka çaresinin kalmadığı"nı III. Selim'e arz ederek manzumesini tamamlamıştır. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de bulunan Fâzıl'ın bu şiiri tarih manzumesi olmamakla beraber manzumenin altında 1206 tarihi bulunmaktadır. Bu tarih Fâzıl'ın kendi el yazısıyla yazılmıştır. Yine Arşiv'deki belgede yer alan tarih sebebiyle 1206 yılında yazıldığını öğrendiğimiz ve karşılaştırmaya alınan hiçbir nüshada bulunmayan İsmail Ağa'nın Hazine Kethüdası olması üzerine yazılan kasidede Fâzıl, İsmail Ağa Hazine Kethüdası olduktan sonra herkesin maksuduna erdiğini sadece kendisinin hakir kaldığını, kendisinin de mutlu edilme isteğini arz etmiştir. 1206 tarihli Sultan Selim'in yeni yılını tebrik için yazılan manzumede (132a-132b) sıkıntılarından bahsetmeyip "Fâzıl-ı zâr" diyerek hâline işaret etmekle yetinmiştir. 1206 tarihli Hüseyin Paşa'nın, I. Abdülhamid'in kızı Esma Sultan ile evlenmesine düşürülen tarihte (146a-146b) Fâzıl, Hüseyin Paşa'nın adaletinden, sığınılacak kişi olduğundan bu yüzden hâlini ancak kendisine arz edebileceğinden söz etmiştir. Sıkıntıda olduğunun mesajını veren Fâzıl hemen sözü ters çevirerek "Şu mutluluk zamanlarında şikâyetin zamanı değildir, sen hemen tarihini arz et." diyerek tam tarih düşürmüştür.

1207 tarihli Kethüda Yusuf Ağa'nın oğlu Sadık'ın sünneti için düşürülen tarih manzumesinin sekizinci beytinde Fâzıl şöyle demektedir: "Ey Fâzıl! Hayli zaman gam evinde terk edilmiş olarak bulunurken düğün haberini ben de zurnadan öğrendim." Beyitten Fâzıl'ın bu tarihte hâlâ sıkıntı içinde olduğu anlaşılmaktadır fakat Fâzıl 1207 tarihli birçok manzume kaleme almasına rağmen hiçbirinde sıkıntısından bahsetmemiş sadece yukarıdaki beyitte durumuna işaret etmiştir.

Fâzıl, 1208 tarihli kaleme aldığı manzumelerinde de hâlinden şikâyette bulunmamıştır. 1209 tarihli İzzet Mehmed Paşa'nın sadarete gelmesi üzerine yazdığı tarih manzumesinde Paşa'yı methettikten sonra iltica kapısının daha önce kapalıyken artık açıldığını (b.8), düğümlenmiş meselelerin Paşa'nın eliyle çözülebileceğini (b.9), mücahede ile geçen zamanların canına tak ettiğini, artık hoş vakitler istediğini (b.11), feleğin hayli zamandır kendi gibi zatları zor durumda bıraktığını (b.12) söylemiştir. Fâzıl, iki âlemin ilimlerinde de âlim iken feleğin kendisini ebcede başlattığını (b.13) söyleyerek caize alabilmek için tarih manzumeleri kaleme almasına ve bu durumdan da hoşnut olmadığına işaret etmektedir. Kendisi önceden mukaddes haremde gönüllere ferahlık

veren bir ney iken zaman kalemini Kamış Dede hâline getirmiştir (b.14). Şairin sıkıntılarının hâlâ devam ettiği görülmektedir.

Fâzıl'ın aynı tarihlerde farklı kişilere birçok manzume kaleme aldığı hâlde bazılarında sıkıntılarından hiç bahsetmeyip bazılarında dert yanması, nazının geçeceğini düşündüğü, aralarında samimiyet bulunduğu kimselere derdini anlattığını göstermektedir.

Fâzıl, III. Selim'e ve bazı paşalara tarihler düşürdüğü hâlde 1209 tarihli hiçbir manzumesinde kendi hâlinden şikâyette bulunmamıştır. 1210 tarihli Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın yeni yıl tebriği için yazılan manzumenin (173a-173b) 8-14. beyitlerinde sadrazamdan yardım istediğini (b. 8), feleğin kendisini elem kuyusuna attığını, gündüzlerinin karanlık uzun gecelere döndüğünü (b. 9), şâh u gedâ herkes kendisinin hak sahibi/liyakatli olduğunu bilmesine rağmen kendisine bigâne kalınmasının nedeninin ne olduğunu bilmediğini (b.10-11), kendisine merhamet edilip samimâne bu talebinin geri çevrilmemesini (b.12), biçare gönlünün Paşa'dan başka feryad edecek kimseyi bulamadığını (b. 13) söylemektedir. Tarih beytinden önceki son iki beyitte ise "Kimsesiz Fâzıl'a imdad eyle, Mevla da yarın sana imdad etsin, Allah sana haset edenleri, ikbal aslanına gıda etsin." dualarıyla içinde bulunduğu sıkıntının hâlâ devam ettiğini göstermektedir. Yine Hüsameddin Paşa'nın vezareti üzerine yazılan 1210 tarihli manzumenin henüz girişinde "Bir kişi şekva erbabına, ihtiyaç sahiplerine müjde versin." (b. 2) diyerek ilerleyen beyitlerde hâlini arz edeceğine dair işaret etmektedir. Fâzıl, hediye olarak yazdığı beyitlerin Paşa'ya layık olmadığını, aslında methetmek için kafiyesinin çok olduğunu fakat çektiği sıkıntılardan dolayı şiir yazamadığını, kendisinin aceleci bir fıtratta olmasının aksine feleğin her neşesini gelecek günlere bıraktığını (b. 16-19) söyledikten sonra kendisine seslenerek "Muradın yine zalim felekten şikâyet midir Fâzıl? Böyle bir zata hâlini anlatmaya ne gerek var!" (b. 21) diyerek Hüsameddin Paşa'nın kendi hâlinden haberdar olduğunu belirtmekte ve Paşa'dan yardım istemektedir.

III. Selim'in yeni yılını tebrik etmek için yazılan 1210 tarihli manzumede (133a-133b) Fâzıl çeşitli teşbih unsurları ile hâlini padişaha arz etmiştir. "Bu yeni yılın insanlara büyük bir lütufla geldiğini fakat kendi bahtının hâlâ kara olduğunu, yeni yılın bu ilk gününün kendisi için sabah vaktindeki yalancı fecir gibi olduğunu, yeni gün ile alacaklıların

beraber geldiğini, bu durumu hakanın kapısına gidip anlatmak gerektiğini" söyledikten sonra son beyitte bu tarihin kendisine müjde ve bu yılın "safâ-yı naîm" olduğunu belirtmiştir. Fâzıl'ın 1210 yılında affedilip kendisine Rodos tevliyeti, hâcegânlık ve Doğu vileyetlerindeki kalelerin mühimmatının tespiti görevlerinin verildiği bilinmektedir. Bu manzumenin görevlendirildiği günlerde yazıldığını söylemek mümkündür.

Fâzıl'ın, Enderun sonrası sıkıntılı hayatını tarihlerin dışındaki manzumelerde görmek de mümkündür. III. Selim'e sunulan bir kasidede Fâzıl, ilk 18 beyitte Sultan'ı methettikten ve onun herkese ihsanlarda bulunduğunu söyledikten sonra kendisinin ihsanlardan mahrum kaldığını, 12 yıldır dert içinde olduğunu, ihsanlarla kendisinin de sevindirilmesini talep etmektedir. Kasidede geçen 12 yıl ifadesinden, manzumenin 1210 yılı civarında yazıldığı anlaşılmaktadır:

Ḳaldı bu bende-i bī-baḫt hemān bī-behre
Kārı her demde hemān miḥnet ile nālānī

On iki yıldır efendim ġam ile nā-şādım
İntiẓār eyler idim rūzla şeb bu ānı (27a)

Yine Sultan Selim methi için aynı tarihlerde yazıldığı anlaşılan "meded" redifli başka bir kasidede, kendisinin de akranları gibi bir görev istediğini, on iki yıldır kendisine "iki gün sabr eyle" denildiğini fakat o iki günün bir türlü bitmediğini söylemiştir:

Olmadım nāʾil-i nān-pāre-i sāmān-ı maʿāş
Ḳıl beni luṭf ile aḳrānıma maḳrūn meded

On iki yıl baña derler iki gün ṣabr eyle
Āh dükenmez mi efendim bu iki gün meded (28b)

Fâzıl'ın, "iki gün sabr eyle" denilerek on iki yıldır oyalanıyor olması, onun kendisini çekemeyenler yüzünden bu sıkıntıları yaşadığına işaret ediyor olmalıdır. Çünkü yüz kızartıcı bir ahlaksızlık ile Enderun'dan çıkarıldığı iddia edilen birine on iki yıl ümitvar muamele edilmesi pek uygun bir davranış olmasa gerektir.

Kasidenin ilerleyen beyitlerinde Sultan'ın kendisine ihsanda bulunmadığı takdirde borçlu hâlde kalacağını söylemiş ve 12. beyitte

Bunca ġamlar var iken oldu dil-i dīvāne
Yine bir şūḫ-ı sitem-pervere meftūn meded

demiştir. Bu beyit Fâzıl'ın mecaz ve teşbihi nasıl kullandığının anlaşılması bakımından önem arz etmektedir. Nitekim hayatı sıkıntılarla geçen, bu nedenle Sultan'a adeta yalvaran birinin manzumenin akışını bozacak şekilde ilk anlamıyla "Bunca derdin üzerine deli gönlüm yine bir şûha meftun oldu." anlamında bir beyit yazması uygun değildir. Beytin öncesinden ve sonrasından, Fâzıl'a "sitemler eden şûhun" onun kapısına dayanmış -yine- bir alacaklı olduğu anlaşılmaktadır.

Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılıp 12 yıl İstanbul sokaklarında perişan yaşadığının iddia edildiği zaman diliminde aslında hâlâ Saray'a yakın olduğu görülmektedir. Örneğin, 1206 yılında III. Selim'in Hazine'yi güçlendirmesi, 1206 yılında yapılan Neşatabad'ın ayrıntılı tasviri, 1207 yılında Hatice Sultan için yapılan Sahilhâne'nin iç ve dış mekân tasvirlerinin ayrıntılı yapılması Fâzıl'ın bu mekânları gördüğüne işarettir. III. Selim'in menzil okunun atıldığı ânın tasviri de Fâzıl'ın yakınlarda bulunduğunu göstermektedir. 1210 yılında Hesna Kalfa'nın vefatı üzerine çok üzülen Fâzıl, iki farklı tarih düşürmüştür. Yine aynı yıl III. Selim'in kız kardeşi Beyhan Sultan'ın çaşnigiri Ziba Usta'nın vefatı üzerine yazılan manzumeler Fâzıl'ın Saray'dan uzakta olmadığına işaret etmektedir. Diğer yandan, erkeklere duyduğu şehevi arzu gibi yüz kızartıcı, kabul edilemeyecek bir suç ile Enderun'dan çıkarıldığı iddia edilen birinin uzun yıllar padişaha, padişahın ailesine, paşalara sıklıkla kasideler, tarihler yazabilmesi, onlardan ihsanlar talep etmesi mümkün olmasa gerektir. Ayrıca, böyle ahlaksız/eşcinsel(!) birine ilerleyen zamanlarda çeşitli devlet görevleri verilmesi de akla ve mantığa uygun görünmemektedir.

1.6. Rodos Tevliyeti ve Çeşitli Görevleri

Enderun'da sekiz dokuz yıl kadar iyi bir eğitim alan, 1198/1783-84 yılında tespit edilemeyen bir nedenle Saray'dan çıkarılan, İstanbul'da 12 yıl kadar -durumu tam olarak bilinemeyen- bir hayat süren Fâzıl'a, Saray'a yazdığı Rodos Adası tevliyeti talebi ile ilgili dilekçesinin ardından, Rebiülahir 1210/Kasım 1795'te Rodos'taki vakıfların idaresiyle ilgili bir tevliyet verilmiştir. Şevval 1210/Nisan-Mayıs 1796'da Saray'a bir dilekçe daha yazarak hocalık payesi isteyen Fâzıl'ın bu talebi de kabul görmüştür. Hocalık payesinin ardından Acem sınırındaki kalelerin mühimmat tetkiki görevi verilerek Rebiülevvel 1211/Eylül 1796 tarihinde dokuz ay süren bir yolculuğa çıkmıştır. Muharrem 1212/Temmuz 1797'de İstanbul'a

dönen Fâzıl'a Ramazan 1212/Şubat 1798'de Halep Defterdarlığı görevi verilmiştir. Bazı kaynaklar bu görevle birlikte maden eminliği görevinin de verildiğini söylemektedir (Koçu, 1971: 5589; Kurnaz, 2000: 285).

Fâzıl'ın bahsi geçen görevlerini Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivlerindeki bazı belgelerden de takip etmek mümkündür. 21 Rebiülahir 1210 tarih ve HAT 1459/44 numaralı belgede Fâzıl'ın bir dilekçesi yer almaktadır. Bu dilekçede Fâzıl, Rodos Adası'ndaki Süleyman Paşa vakıflarının Şeyhülislam nezaretinde olan tevliyetinden sorumlu Ahmed ismindeki kişinin vefatı sebebiyle boş kalan tevliyetin "mukabele-i nân" veya "sadaka"[17] olarak kendisine ihsan edilmesini talep etmiştir. Bu talep uygun görülmüş ve dilekçesinin üzerine "İhsân-ı Humâyun Olmuştur" ifadesi düşülmüştür. Fâzıl, dilekçenin altına imzasını "Hâzin-i Humâyûn Fâzıl Beg" olarak atmıştır[18]. Hâlbuki Fâzıl'ın 1198 yılında Enderun'dan çıkarıldığı 1210 yılına kadar İstanbul sokaklarında gezdiği söylenmektedir. Enderun'un Hazine dairesinden çıkarıldığı hâlde bu imzayı kullanabilmesinin uygun olup olmadığı, üzerinde durulması gereken bir husustur.

21 Rebiülahir 1210 tarihli dilekçesinin ardından 3 Şevval 1210 tarih ve HAT 1461/15 numaralı belgede Fâzıl, "akrânım olan erbâb-ı kalem ve dânişin her biri istiʿdâdına göre saʿyi zâyiʿ olmayıp mesrûr u şâd-kâm olmalarıyla…" diyerek onlara uygun birer vazife verildiği gibi kendisine de "mevkûfât pâyesiyle hocalık ihsân ve çerağ-ı şadümân buyurul"masını talep etmiştir[19]. Bu talep uygun görülmüş ve dilekçesinin üzerine "Tevcîhâtda Hocalık Verile" ifadesi düşülmüştür[20]. Böylece

17 Osmanlılar'da önceleri, boşalan mütevellilik görevleri hâkimin yaptığı tevcihle doldurulurken Tanzimat sonrasında padişahların beratlarıyla "sadaka" nevinden tevcihler yapılmaya başlanmıştır ve bu tür mütevelli tayinlerine "sadaka tevliyetler" adı verilmiştir (Öztürk, 2006: 217).

18 Fâzıl'ın bu imzayı sadece iki belgede kullandığını tespit edebildik. Diğer belge ise Hazine Kethüdası İsmail Ağa için yazdığı kasidedir. Bu kasidenin Arşiv kayıtlarına giriş tarihi 10 Recep 1203'tür ve Fâzıl Bey'in -elimizdeki bilgiler doğrultusunda- Enderun'dan çıkarılmasının üzerinden 5 yıl geçmiştir. Bu kasidenin altındaki imza şu şekildedir: "Bende-i duâ-hʷân-ı devâm-ı devlet-i şümâ el-hakîr Fâzıl-ı Hazîne". Hazine dairesinde olmadığı hâlde bu imzayı kullanmasının nedeninin kendini hatırlatmak/tanıtmak amaçlı olduğunu düşünüyoruz. Aksi hâlde Fâzıl'ın 1203 tarihinde Enderun'a tekrar alındığını veya Enderun'dan çıkarılmadığını kabul etmemiz gerekecektir.

19 Mevkufat, tımarların hasılatı, vakıf yerlerden hazineye ait gelir fazlaları ile uğraşma işine denir. Bu işi yapana ise mevkufatçı veya mevkufi denilmiştir (Pakalın, 1983: 497).

20 Tevcihat, memuriyet tayini demektir. Memuriyetler sadrazamın arz ve buyrultusu ile olurdu ve memuriyet bir yıl süre ile verilirdi. Tevcihat tayini için kazaskerler üç ayda bir divan toplardı (Ayverdi, 2011: 1249; Pakalın, 1983: 480). "Tevcihatda hocalık verile" ifadesiyle bu divan kastedilmiştir.

Fâzıl'a Rodos tevliyetinin verilmesinden altı ay sonra hocalık payesi de verilmiştir[21].

Fâzıl'ın Erzurum, Van, Kars kalelerinin mühimmatını yoklamak üzere Erzurum Valisi Vezir Yusuf Ziya Paşa'nın yanına gitmesi için kendisine harcırah verilmesini gösteren bir belge de mevcuttur. "Dîvân-ı Humâyûn Hocası Fâzıl Beg" imzalı[22] belgede Fâzıl, tarafına Acem sınırındaki kalelerin mühimmatının incelenmesi görevi verildiğini fakat mesafenin çok uzak olduğunu, çoğu yerde kalabileceği hanların olmadığını, olanların da düzgün olmadığını, yirmi kişi ile yola çıkacaklarını, masrafın çok olacağını fakat kendisinin bunu karşılayabilecek gücü olmadığını, bu nedenle kifayet edecek bir harcırah verilmesini talep etmektedir. Bunun üzerine "Fâzıl Beg'in -yukarıda bahsedilen- talepte bulunduğu fakat verilecek harcırah mirî malından olacağı için padişahın iznini gerektiren bir mesele olduğu, bu nedenle padişahın cevabının beklendiği" padişaha iletilmiştir. Talebin uygun görülmesi üzerine 11 Safer 1211/16 Ağustos 1796 tarihli belgede kendisine 2500 kuruş harcırah bağlandığı görülmektedir (C. AS.. 189/8164 [3 belge tek dosyadadır]). Fâzıl sadarete, yaklaşık bir yıl sonra, 7 Muharrem 1212/2 Temmuz 1797 tarihli, Erzurum, Van, Kars, Ahıska ve civarındaki altı kaledeki cephaneleri tetkik ettiğini ve noksanların neler olduğunu bildirdiği bir yazı takdim etmiştir (C. AS.. 400/16523).

Arşiv belgelerinde görülen bu bilgileri manzumelerden[23] takip etmek de mümkündür. *Enderunlu Fâzıl Dîvânı*'nın İstanbul Üniversitesi nüshasında "Ḳaṣīde Be-Teşekkür-i İḥsān-ı Ḫᵛācegānī", diğer dört nüshada (B1, İ2, MA, T1) "Teşekkürāne İḥsān-ı Ḫᵛācegānī Be-Rikāb-ı Āb-ı Rūy-ı ʿOṣmānī" başlığıyla yazılan 72 beyitlik kasidede Fâzıl'ın yaşadığı sıkıntılar ve kendisine verilen tevliyetten açıkça bahsettiği görülmektedir (32b-34b). Fâzıl, ilk beş beyitte III. Selim'i methetmiş ardından kendi hikâyesini anlatmaya başlamıştır. Fâzıl, devletine eskiden beri bağlı olduğunu, dert ve gam ile sürekli mücadele ettiğini fakat feleğin ona hep işkence yaptığını, onu parasız bıraktığını (b. 6-9) söylemiştir. Kendisinin

21 Hocalık payesiyle birlikte Horâsânî kavuk giydirme törenine ait ayrıntılar aşağıdaki manzumelerde görülecektir.

22 Bu imza, Fâzıl'a hocalık payesi verildikten sonra İran sınırındaki mühimmat tespiti görevinin verildiğini göstermektedir.

23 Örnek olarak bk. 32b, Kasîde Be-Teşekkür-i İhsân-ı Hᵛâcegânî; 34b, Kasîde-i Teşekkür-i Me'mûriyyet; 35b, Şitâiyye vü Hazâniyye; 87b, Kasîde Der-Sitâyiş-i Kethüdâ-yı Sadr-ı Âlî Şerîf Efendi; 97b, Kasîde-i Ramazaniyye Der-Sitâyiş-i Yusuf Ziyâ Paşa.

gül gibi değerli olduğunu fakat yere düştüğünü, değerli bir mücevher olduğunu fakat okyanusun derinliklerinde kaldığını bu halde iken padişahın halini görerek ona şefkat edip tevliyet verdiğini belirtmiştir:

Felek sāmānıñ almışdır gül ammā yerde ḳalmışdır
Güherdir ḫāke dalmışdır ʿaceb laʿl-i bedaḫşānī

Aña ber-vefḳ-ı dil-ḫᵛāhī erişdi reʾfet-i şāhī
Göründü ṣervet ü cāhı ṣafā buldu dil ü cānı

Faḳīre tevliyet verdi żaʿīfe taḳviyet verdi
Umūra temşiyet verdi zihī feyż-i cihān-bānī

Bu tevcihāt-ı vālāda bu ʿıyd-i ʿālem-ārāda
Şeref buldu bu üftāde be-teşrīfāt-ı ḫāḳānī

Fâzıl kendisine tevcihatta hocalık payesinin ve tevliyet vazifesinin verilmesini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Bir gün ümitsizlik içinde yatarken saat üç sıralarında Fâzıl'ın evinin kapısı hızlı hızlı çalınmıştır. Fâzıl kapıyı çalanın alacaklılar olduğunu düşünmüştür. Evdeki hizmetliler kapıyı açmış fakat "Fâzıl evde yok" demişlerdir. Gelen kişi kendisinin Sadaret'ten geldiğini ve müjde getirdiğini belirtmiş ve Fâzıl'ı, ertesi gün Sadaret'e davet etmiştir (b. 14-18). Müjdenin, Fâzıl'ın 1210 yılı Şevval ayında verdiği dilekçenin ardından verildiğini tespit etmiş bulunuyoruz. Dolayısıyla Ramazan ayından sonra gelen Şevval ayının ilk günleri Ramazan Bayramı olarak kutlanmaktadır. Fâzıl'ın "bayram üstüne bayram" yaşadığını söylemesi bu nedenledir:

O dem vaḳt-i saʿīd oldu meserret rū-bedīd oldu
Bize ʿıyd üzre ʿıyd oldu şeb-i Ḳadr-i şeref-kānī

O gece Fâzıl'ın evine neşe ve kahkaha hâkim olmuştur. Ertesi gün Fâzıl neşe içinde, hızlıca Sadaret'e gelmiş, onu Kesedâr karşılayıp Reis'in huzuruna çıkarmıştır. Reis, "ihsân-ı şâhâne mübarek olsun" diyerek başına bir Horâsânî[24] takmıştır (b. 21-25). Başına Horâsânî'yi takan Fâzıl, Padişah'ın huzuruna çıkmış, Saray ehli bu ânı izlemek için Dîvân'a doluşmuş, hizmetli eşraf kim varsa Fâzıl'a hayran hayran bakmıştır. III. Selim Fâzıl'a iltifat ederek onun bir marifet madeni olduğunu, onun her göreve uygun olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine Fâzıl, uygun bir şekilde saygısını arz edip, etek öpüp geri geri huzurdan çıktığını belirtmiştir (b. 29-33).

24 Horâsânî, hâcegân rütbesine mahsus bir kavuktur. Memurların ileri gelenlerine mahsustu (Pakalın, 1983: 846).

Fâzıl'ın birçok manzumesinde sürekli düşmanlarından bahsetmesi ve bu manzumenin de ilerleyen beyitlerinde kendisine hocalık tevcih edildiğini gören hasetcilerin ve düşmanlarının çok üzüldüğünü söylemesi, birkaç beyit içinde dört defa bu tip kişilerden bahsetmesi, Fâzıl'a düşmanlık besleyenlerin çok olmasına işaret etmesi bakımından önemli bir bilgidir. Fâzıl'a, hocalık takdiminin ardından bir at verilmiş, yanında da çuhadar gönderilmiştir (b. 41, 43). Fâzıl evine geldiğinde gözyaşları içinde Padişah'a dualarada bulunarak yüzlerce secde etmiştir (b. 45). Fâzıl'ı, Müslüman Hristiyan ne kadar insan varsa tebriğe gelmiş, ayrıca davul, zurna ve mehter takımı da gelip çalmaya başlamış, mehter takımının çalması bitince mehterbaşı Fâzıl'ın hizmetçilerine gelip "Hani ağanın ihsanı?" diyerek bahşiş istemişlerdir. Fakat Fâzıl'ın kesesinde hiç para yoktur. Fâzıl'ın bu durumunu fark eden "hussâd ve ağyâr"ı, "Bir kuru pâye aldı da ne oldu? Ne mansıbı var ne sermayesi. Yine borçlar içinde iflas halinde, pençemizden kurtulamaz!" demişlerdir (b. 46-59). Bunun üzerine Fâzıl onlara cevap verir mahiyette III. Selim'i methetmiş ve ardından dua ile kasidesini sonlandırmıştır. Fâzıl'ın klasik kaside türünün sınırları dışına çıkarak bu kasideyi üç ana bölüme ayırdığı görülmektedir. Kasidenin merkezini Fâzıl'ın hayatı oluşturmakta (57 beyit), ikinci planda ise Padişah'ın övgüsü (11 beyit) yer almaktadır. Son dört beyit ise dua beyitleridir.

Fâzıl'ın bu manzumesini III. Selim'e sunduğu Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivindeki TSMA. E.0360/11-3 numaralı belgede de görülmektedir. Fâzıl'ın manzumede "kuru bir hocalığın bir faydası olmadığını, kesesinde yine parası olmadığını, düşmanlarının kendisiyle dalga geçtiğini, padişahın isterse aciz bir abdine İran'ın mülkünü bile verebileceğini" söyleyerek Padişah'tan bir görev talep ettiği anlaşılmaktadır. Tahminimizce Fâzıl'a, Doğu vilayetlerindeki/İran sınırındaki kalelerin mühimmatının tetkikatı vazifesi, bu ve benzeri kasideleri üzerine verilmiştir[25].

Fâzıl, -görev dönüşünde kaleme aldığı anlaşılan- "Ḳaṣīde-i Teşekkür-i Meʾmūriyyet" (34b) başlıklı kasidede görev yaptığı yerlerden bahsetmiştir. Kasidenin ilk beytinde padişahın fermanı ile Erzurum'a memur olduğunu belirtmiştir:

25 Fâzıl yöneticilik beklerken böyle basit bir vazifeye memur edilmiş ve vazife sonrasında başına gelenler neticesinde kendisinin bu vazife ile kandırıldığını düşünmüştür. Bu durum ilerleyen manzumelerde görülecektir.

Erżurūm semtine fermān ile meʾmūr oldum
Ḫıdmet-i devlet-i ḫāḳān ile mesrūr oldum (b. 1)

Erzurum'dan sonra, bugün Ardahan ili sınırlarında olan Çıldır'a gitmiştir. Çıldır'dan sonraki istikamet ise Ahıska'dır. Buralardaki görevi kalelerin mühimmatını teftiş etmektir:

Çıldır eyāletini ṭutdu dil-i dīvāne
ʿAḳla yelken eder isem daḫi maʿẕūr oldum

Semt-i Aḫısḫaya dil kim görücü baʿṣ olmuş
Hep açıḳ baş olaraḳ edʿiyeden dūr oldum

Hep mühimmātını teftīşe ḳılāʿıñ bir bir
O ṭaraflarda ḥudūd üstüne nāṭūr oldum (b. 4-6)

Fâzıl, gittiği yerlerde adeta insanların sığınağı olduğunu, devleti temsil ettiği için onlara bol bol ihsanda bulunduğunu fakat bu defa da kendisinin parasız kaldığını söyleyerek III. Selim'den ihsan istemiştir. Parasız kaldığı için vazifesi olup da henüz tamamlayamadığı şehirlere ulaşamayacağını söylemiştir. Fâzıl'ın bundan sonraki rotası Tiflis ve Acem şehirleridir:

Nice vāṣıl olacaḳ müflis olan Teflīse[26]
Ben ise pençe-i iflāsda maḳhūr oldum

Feṯḥ-i bāb olmaġa tīmūr ḳapıdır rāh-ı ʿAcem
Aña miftāḥ-ı zer olmaz ise mezcūr oldum (b. 21-22)

Fâzıl, kasidenin son beyitlerinde aslında müstağni bir hali olduğunu fakat zor durumda kaldığı için istemek zorunda kaldığını söylemiştir (b. 23). Fâzıl'ın gözlerindeki sıkıntının da bu görevleri sırasında meydana geldiğini söylemek mümkündür. Çünkü kasidenin son beytinde gece sabaha kadar padişaha dua ederken ağladığı için iki gözünden dûr olduğunu söylemektedir. "Dûr olmak" uzaklaşma anlamında kullanılan bir deyimdir. Fâzıl burada gözlerinin zayıfladığına veya yavaş yavaş görme duyusunu kaybettiğine işaret ediyor olmalıdır:

Aġlayıp ṣıdḳ-ı duʿāsı ile Allāhu ʿalīm
Ḫᵛābdan tā-be-seḥer iki gözüm dūr oldum (b. 25)

26 Teflis kelimesi aynı zamanda "bir kimsenin iflas hükmünü ilan etme" (Ayverdi, 2011: 1222) anlamına gelmektedir. Fâzıl, bu şekilde sıkça tevriyeler yapmaktadır.

Fâzıl'ın; Erzurum, Gürcistan, Gence ve bir zamanlar Kürdistan adıyla anılan bölgede görevleri icabı bulunduğu, yaklaşık dokuz ay süren görevi boyunca çok sıkıntılar çekti̇ği ve borç içinde İstanbul'a döndüğü, alacaklıların evinde bir şey bırakmadığı, eski borçları kapatamadığı için yeni borç da alamadığı görülmektedir. Kendisine verilen hocalık payesinin -tabiri caizse- bir işe yaramadığına, pâyenin alameti olarak kendisine verilen hôrâsânî kavuğun içine farelerin yuva yaptığını söyleyerek işaret etmekte ve kendisine -bir vesile ile- yeni bir görev verilmesini talep etmektedir[27]:

Ḳuluñ bundan muḳaddem Erżurūma
ʿAzīmet eylemişdim ʿācizāne

Be-ḥükm-i nüh-felek ḳaldım doḳuz ay
Seyāḥatde esīr-i āb u dāne

Ne Gürcistān ne Kürdistān ḳaldı
Diyār-ı Gence dek oldum revāne

Bulundum anda eyyām-ı şitāda
Meger ol memleketler berf-ḫāne

O rütbe berf yaġdı kūhsāra
Ki kūh oldu oda kūh-ı girāna

Güẕār etdim o kūhistān-ı berfi
Miṣāl-i āh-ı serd-i ʿāşıḳāne

Beş ay ol berfle etdik tekāpū
Ki yerde görmedik bir ḫāk-dāne

Hemān beẕl eyledim māl ü nevāli
Duʿā-yı ḥażret-i şāh-ı cihāna

Mürāʿāt-i maḳām-ı şān-ı devlet
Beni teşvīḳe oldu tāziyāne

Hemān ṣarf eyledim būd u nebūdu
Tehālük etmedim sūd u ziyāna

Edip bu māl-i ḫülyā ile **Fāżıl**
Sitanbūla ḳudūm-ı müflisāne

Ne naẓm-ı şiʿre ṭāḳat var sitemden

27 Bu manzume TSMA.E.360/11-10 numarasıyla Arşiv belgelerinde mevcuttur. Fâzıl 7 Muharrem 1212/2 Temmuz 1797 tarihinde Doğu seferinden dönmüş ve Sadaret'e bir rapor sunmuştur. Bu manzumenin görev dönüşü yazıldığı anlaşılmakla beraber şitaiyye türünde yazılmış olması, kaleme alınma tarihinin tahminen 1212/1797 yılının veya sonraki birkaç yılın kış aylarında olduğunu göstermektedir.

Felek mühr-i sükūt urdu dehāna

Felek bir ġāʾile verdi ki anda
Ferāmūş oldu ṭabʿ-ı şāʿirāne

Düyūn erbābı dīvān-ḫāne içre
Dizilmiş ṣaf-be-ṣaf mānend-i şāne

Derūn-ı dāʾirem bu ġamla döndü
Harāmīden ṣoyulmuş kārbāna

Fürūḫt etmekden esbāb-ı niẓāmı
Niẓāmsız ḳaldı ḥāl-i ʿācizāne

Rüsūm esbābı lāzım aḳçe lāzım
Kibārlıḳ güç imiş müflis olana

Ne ḫıdmet var ki olsun bir vesīle
Ne manṣıb var ki olsun bir bahāne

Ne eski deyni taḥvīl edebildik
Ki olsun bir ṭarafdan istidāne

Hemān ḳalmış ḫorāsānī[28] raf üzre
Ki anda fāre yapmış āşiyāne (35b-38b)

Fâzıl'ın "Kürdistan" olarak bahsettiği coğrafyadaki illerden biri de Van'dır. Fâzıl, buradaki görevi esnasında Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'ya -Paşa'dan izin isteyerek- vezirlerin yanlış davranışlarını şikâyet etmiştir:

Āh devletli efendim bir iki sifle-niḥād
Mesned-i pāk-i vezāretde ḳırān-ı vüzerā

Ne ḳadar sūʾ-i edebse ḳuluña ruḫṣat ver
Eyleyem dergehiñe ʿarż u beyān-ı vüzerā

Belī Van içre ḳarındaşıñız Aḥmed Pāşā
Kerem ü ʿakl ile yektā-yı cihān-ı vüzerā

Mā-ʿadā gördügümüz zümre-i eṣnāf gibi
Ṭamaʿ u ḫısset ile ehl-i dükān-ı vüzerā

Ḥamdu-li'llāh ḳuluñuz birḳaçını seyr etdim
Eylemiş ḥaḳ bu ki telvīṣ-i mekān-ı vüzerā (62b-63a, b. 6-10)

Manzumenin sonlarına doğru "vezirlerin hezeyanları canımı çok yaktığı için bir iki ahlâksız veziri zemmettim, vezirlerin yanlışlarını düzeltmek için mehd ü zemmi insaf ile yaptım, kalemim edeple yazdı,

28 Horâsânî, hâcegân rütbesine mahsus bir kavuktur. Memurların ileri gelenlerine mahsustu (Pakalın, 1983: 846). Fâzıl'ın Erzurum ve civarında dolaştığı görevinden önce hocalık payesi aldığı bu ifadeden de anlaşılmaktadır.

vezirlerin ayıplarını ifşa etmedim, zemmettim ama hiçbirinin ismini söylemedim, bu yüzden beni affeyle" diyerek Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'dan özür dilemiştir:

Bir iki sifleyi ẕemm etdi isem ʿafv eyle
Cānımı yaḳdı efendim heẕeyān-ı vüzerā

Medḥ ü ẕemm etdim ise ḥaḳ bu ki inṣāf üzere
Çünki tashīḥ içün etdim güẕerān-ı vüzerā

Bu ḳaṣīdemde mürāʿāt-i edeb ḳıldı ḳalem
Yaʿnī fāş eylemedim ʿayb-ı nihān-ı vüzerā

Belī ẕemm eyledim ammā yine ḳaldı mektūm
Āşikār eylemedim ism-i fülān-ı vüzerā (b. 45-48)

Fâzıl'ın bu manzumeyi görev dönüşünde yazdığını, "geldiğinden beri kimseden bir ihsan görmediğini, bütün malını yolda sarf ettiğini, bu yoksul hâlini gören vezirlerin hiç yardımcı olmadığını, bu nedenle onlara sitemde bulunduğunu" söylemesinden hareketle anlamaktayız:

Gelmişim dergeh-i vālāya henüz leb-beste
Baña bir sedd-i ramaḳ olmadı nān-ı vüzerā

Berf deryāsına daldıḳlarımız ḳaldı hemān
Ṣarf-ı rāh oldu bütün baḫş-ı revān-ı vüzerā

Ferve-i raḫt daḫi oldu bu yolda mebẕūl
Ben nice eylemeyem āh u fiġān-ı vüzerā (b. 54-56)

Fâzıl'ın Van'da yaşadığı talihsizlikler nedeniyle bu şehri hiç sevmediğini, Van'a bir daha gitmek istemediğini Kethüda Şerif Efendi'ye sunduğu bir kasideden anlamaktayız. Fâzıl, kendisinin Çin'e bile görevlendirilmeye razı olduğunu fakat Van'a gitmek istemediğini söyler:

Çīn ü Māçīn olursa da olsun
Olmasın tek ḫarāb olası Van (103b, b. 45)

Fâzıl,'ın Doğu görevi esnasında günümüzde Ağrı ilinin sınırları içinde olan Doğubayazıt'a uğradığı görülmektedir. Fâzıl, Doğubayazıt mutasarrıfı İshak Paşa'yı methetmek için kaleme aldığı kasidede -özetle- onun hem dindar hem de kahraman bir komutan olduğunu, onu tanımak isteyenin yaptığı saraya bakmasının yeterli olacağını söylemiştir. Ardından "devletinin bendesi olan Fâzıl buradan geçti, hayr ve şer malumu oldu, sen bu hayır ve yaptıklarınla daim ol, Allah sana yardım eder" diyerek kasidesini sonlandırmıştır (76b-77a). İshak Paşa Sarayı'nın

yapımı 1785'te tamamlanmıştır[29]. İshak Paşa 1775'ten vefat tarihi olan 1799 yılına kadar Doğubayazıt mutasarrıflığı görevinde bulunmuştur (Kaya, 2020: 27). Fâzıl ise Eylül 1796'da Doğu görevine çıkmıştır. Tahminen 1796'nın sonları 1797 yılının başlarında Doğubayazıt'ta bulunmuştur.

Fâzıl'ın, Cebbarzâde Süleyman Bey'e sunduğu bir kasideden Sivas ve Yozgat'ta da bulunduğu anlaşılmaktadır[30]. Fâzıl, "yanlışlıkla Sivas'a uğradığını, oraya gidenlerin bütün varlığını harcayarak mağdur olduğunu" söyledikten sonra "aslında suçun kendisinde olduğunu, buraya hiçbir devlet görevlisinin gelmemesinden hareketle buranın gelmek için doğru bir yer olmadığını anlamasının gerektiğini" söyleyerek kendine kızar:

Uġradım sehv ile Sīvās-ı ḫarāb-ābāda
Meger ol dāʾireye ādem-i maġrūr gider

Bilmedim vāh ki o dergāha gelen bī-ṭāliʿ
Anda hep varını ḫarc eyler ü maġdūr gider

Baña yetmez mi bu ʿibret ki aña devletden
Ne zaʿīm ü ne efendi ne silaḥşūr gider (92a, b. 3-5)

Altıncı beyitten itibaren Çapanoğlu Süleyman Bey'e övgüler dizen Fâzıl, "onun şöhretinin kendine mahzun gelenleri sevindirmek, keyfi bozuk olarak Yozgat'a gelenlerin hâlini düzelterek onları mamur göndermek" olduğunu belirterek kendisine ihsanda bulunmasını ima etmiştir:

Böyledir şöhret-i aḫlāḳ-ı cihān-ārāsı
Yaʿnī maḥzūn gelen ādem aña mesrūr gider

Semt-i Yozġaṭa biri keyfi bozuḳ ʿazm etse
Ḥāline şöyle düzen vere ki maʿmūr gider (b. 12-13)

İlerleyen beyitlerde hak etmeyen kişilerin vezir olduğunu, kendisinin memur olarak kaldığını, bu adaletsizliğin Hülagu ve Timur'da bile görülmediğini, Erzurum ve Van Kalesi civarında adalet kalmadığını Süleyman Bey'e şikâyet yollu söylemiştir. Sadaret'i Süleyman Bey'e bir nevi şikâyet eden Fâzıl'ın bu tavrı, Süleyman Bey ile İstanbul arasında zaman zaman anlaşmazlıklar olduğunu, Süleyman Bey'in kimi zaman

29 İshak Paşa ve Sarayı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Semavi Eyice (2000). "İshak Paşa Sarayı", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 22, s. 542-544; Hakan Kaya (2020). "Bayezid Sancakbeyi İshak Paşa Üzerine Bir Araştırma", e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, C. 12, S. 1, S. 20-35.

30 Manzumedeki bilgilerden hareketle dönüş güzergâhında uğradığı anlaşılmaktadır.

padişaha başkaldırdığını biliyor olmasından aldığı cesaretten kaynaklansa gerektir[31]:

Erżurūm cānibi hem ḳalʿa-i Van semti faḳaṭ
Anda āyīn-i ʿadālet belī menşūr gider (b. 25)

Fâzıl, Mehmet Seyyidâ Efendi[32] aracılığıyla III. Selim'e hâlini arz eden bir kaside daha sunmuştur (110b-111a). Nitekim "Osmanlı arşiv belgeleri arasında padişahlara sunulan kasidelere ilişkin tezkire ve hatt-ı hümâyunlardan anlaşıldığına göre bir kasidenin sunuluşu ya huzurda okunması ya da bir vasıta ile gönderilmesi şeklinde olurdu." (Pala, 2001: 565). Fâzıl'ın, Saray'a sunduğu birçok kasidesini benzer şekilde bir vasıta ile gönderdiğini düşünmekteyiz. Fâzıl kasideye arkadaşına sevgi ve ihtiram dolu sözlerle hitap ederek başlamıştır:

Aʿināyetli mürüvvetli benim sulṭānım
Başımıñ tācı ḳarındaşım efendim cānım (b. 1)

Ardından çok kötü bir hâlde olduğunu, bu durumu can düşmanı görse bile onun için ağlayacağını söylemiştir (b. 3). Fâzıl, kendisine Doğu sınırlarındaki görevin verilmesine sevinmişti fakat yaşadığı zorluklar, parasız kalması ve borçların artması üzerine etrafındakilerden kendisine ihsanda bulunmalarını istemiş ve Sadaret'ten yeni görev verilmesi talebinde bulunmuştu. Bu manzumede meseleye biraz daha farklı bir boyut kazandırarak feleğin kendisini yüzüne gülerek kandırdığını, aslında o görevle kendisine zehirli bir helva sunduğunu söylemiştir (b. 4-5). Fâzıl, Acem sınırlarındaki görevine bir yıl önce gittiğini, devletin şanını temsil ettiğini düşünerek kalelere bol bol ihsanda bulunduğunu, kendisini servetinden ayıran olayın bu olduğunu ifade etmiştir:

Serḥadāt-ı ʿAceme bir sene evvel gitdim
Servetimden ayıran ol sefer-i İrānım

Bezl-i cehd eyledim ol ḫıdmete mālen bedenen
Şān-ı devlet diyerek ḳalʿalara iḥsānım (b. 5-6)

31 Çapanoğlu Süleyman Bey hakkında detaylı bilgi için bk. Mert, 1993: 221-224; Uzunçarşılı, 1974: 215-262.

32 Fâzıl, Mehmet Seyyidâ Efendi'nin vefâtı için bir tarih manzumesi ve latife şeklinde bir kaside (116a) kaleme almıştır. Tarih manzumesinin başlığında müfettiş olduğu bilgisi bulunmaktadır. Manzumede; irfan ehli, hoş sohbet, seyyid olduğu, iki defa sürgüne gönderildiği, sürgünden gelir gelmez vefat ettiği, vefatının Recep ayının kandil gününe denk geldiği belirtilmektedir. Vefat tarihi ise Fâzıl'ın vefatından bir yıl öncedir: 1224/1809-1810.

Görev sonrası İstanbul'a gelen Fâzıl, "mâlen ve bedenen" yaptıklarını, ihsanda bulunan cömert insanların bildiğini söyleyerek kendisine yardım ederler diye düşünmüştür. Fakat İstanbul'a gelmesinin üzerinden 10 ay geçtiği halde kimse yardımcı olmamıştır (b. 7-9). Fâzıl'ın sefere gittiği tarih aralığı Rebiülevvel 1211-Muharrem 1212/ Eylül 1796-Temmuz 1797 olduğuna göre bu manzumenin kaleme alınma tarihi yaklaşık olarak Ramazan 1213/ Şubat 1799'dur. Nitekim aynı manzumenin 16. beytinde "Bu hâlde iken Ramazanı nasıl bayram edeyim?" diyerek serzenişte bulunmaktadır[33].

Fâzıl'ın artık zorunlu ihtiyaçlarını bile karşılayacak parası kalmamıştır. Daha önce "farelere yuva olmuş" diyerek bahsettiği Horâsânî kavuğu şimdi de "veremden şişmiş"tir. Fâzıl'ın ise çektiği sıkıntılar nedeniyle "kemikleri sayılır" hâle gelmiştir:

Bir ḫorāsān*ī* hemān ḳaldı veremden şişmiş
Üstüḫ^{v}ānım ṣayılır ġamla benim aḳrānım (b. 11)

Bunlar da yetmezmiş gibi Fâzıl'ın alacaklıları onu "dîvân-ı hümâyun"a şikâyet etmiş, dîvândan kazaskerlere ferman çıkarılmıştır. Çıkarılan ferman Fâzıl'ın yakalanması, mallarına el konulup satılarak alacaklılara tahsisi vb. hususta olmalıdır[34]:

Ḳıldı dīvān-ı hümāyūna düyūn ehli hücūm
Ḳāḍ*ī*-^{ʿ}askerlere buyruldu meded fermānım (b. 13)

Fâzıl, III. Selim'e hitap ederek içinde bulunduğu durumu Reisül Küttab Raşid Efendi'ye daha önce bildirdiğini, onun da yardımcı olacağını söylediğini fakat hâlâ yardımcı olmadığını ifade etmiştir:

Ḥażret-i Rāşid Efendiye fiġān eyleyerek
Ḥāl-i nā-şādı beyān etmiş idim sulṭānım

Keremi var ola va^{ʿ}d-i kerem etdi ammā
Ḳalmamışdır ^{ʿ}alima'llāh benim meydānım (b. 14-15)

Fâzıl, arz-ı hâlini III. Selim'e ulaştırması için aracı olan Seyyidâ Efendi'den Padişah'a gidip dua ettikten sonra hâlini anlatmasını, padişahın meddahı olan Fâzıl'ın tam da inayete muhtaç bir halde olduğunu yoksa telef olacağını söylemesini istemiştir:

33 Aşağıdaki sayfalarda görüleceği üzere tam da bu aylarda Fâzıl'a Halep Defterdarlığı görevi verilmiştir. Bu görevin verilmesinde kasidenin etkili olduğunu düşünmek mümkündür.

34 Arşivlerde böyle bir belge tespit edilememiştir. Fiziki anlamda bir ferman olmasa bile sözlü olarak bir emir verilmiş olabilir. Aksi halde bu manzumenin III. Selim'e okunma ihtimali göz önünde bulundurulduğunda, Fâzıl'ın anlattığı olayın gerçekleşmemiş olması, Fâzıl için daha kötü sonuçlar doğuracaktır. Şairin böyle bir riske girmeyeceğini düşünüyoruz.

Varıp ol ḥażrete inhā-yı duʿādan ṣoñra
Aña ʿarż eyle bütün ḥāl-i dil-i nālānım

De ki meddāḥıñ olan **Fāżıl**-ı nā-ṣāda amān
İşte hengām-ı ʿināyet a maḳādir-dānım

Ol sitem-dīde-i nā-kāma yetişsin keremiñ
Telef olmaḳdan ise āh o maʿārif-kānım

Çāresiz ḳalmış amān ġamla o bī-çāre meded
Aña bir çāre bul ey çāre-res-i devrānım

Seyyidā böyle niyāz ile varıp ḥażretine
Göreyim işte zamānıñ a mürüvvet-kānım

Fâzıl'a, Acem seferinden döndükten sonra Halep Defterdarlığı görevi verildiği de görülmektedir. Halep valiliği yapan Mehmed Şerif Paşa'ya[35] sunduğu kasidede (71a) Halep'i gezmeye geldiğini sanmamasını, buraya gelme nedeninin kendisini ziyaret etmek olduğunu hüsn-i talil ile söylemiştir:

Ṣanma seyr etmege geldim Ḥalebü'ṣ-Ṣehbāyı
Arzū eylemişim bāb-ı Şerīf Pāşāyı (b. 1)

Paşa'ya övgüler dizen Fâzıl, Paşa'nın isyan etmiş Bektaşi güruhunun isyanını[36] başarıyla bastırdığını söylemiştir:

Anda hep fırḳa-i eşrāf-ı gürūh-ı Bektāş
Şuʿlelendirmiş iken nāʾire-i ġavġāyı

Āferīn kūvvet-i iḳbāline māşāʾa'llāh
Seyf-i inṣāf ile ḳaṭʿ eyledi ol daʿvāyı

Eşḳıyānıñ eli bayraḳlısı şimdi nāçār
Ṭabla başında fürūḫt eylemede ḫurmāyı (b. 17-19)

İlerleyen beyitlerde Fâzıl, hem ramazaniye hem ıydiyye olarak kabul görmesi için şiirini sunduğunu, Paşa'nın yapacağı ihsan ile bayram yapacağını söyledikten sonra sınırları zorlayarak Paşa'dan neler istediğini dile getirmiştir (kendi akranına benzer şekilde çok çok ihsan, at, kaliteli kumaşlar veya servet):

Şöyle aḳrānıma nisbet keremiñden dileriz
Çoḳ çoḳ iḥsānı daḫi esbi daḫi kālāyı (b. 24)

35 Mehmed Şerif Paşa Çıldır, Adana, Maraş, Halep, Kars, Trabzon valisi olarak görev almış ve çeşitli devlet işlerinde bulunmuştur. Maraş valisi iken Halep'te çıkan isyanı bastırması için Şubat 1798'de Halep'e görevlendirilmiştir (Toprak, 2019: 159). Şubat 1798 tarihi Hicrî olarak Ramazan 1212 tarihine denk gelmektedir. İleride de görüleceği üzere Fâzıl, Ramazan ayında Paşa'yı ziyaret ettiğini söylemektedir. Dolayısıyla Fâzıl'ın bu tarihlerde Halep'te olduğu anlaşılmaktadır.

36 Toprak, isyanı çıkaranların seyyidler olduğunu söylemektedir (2019: 159).

Fâzıl, Paşa'nın ihsanı olmazsa rüsva halde kalacağını (b. 27) söyledikten sonra Paşa'nın medhinde bu kadar kusur etmesinin nedenini oruçtaki açlık nedeniyle gelen sıkıntının kendini melankolik bir hâle sokması olduğunu belirtmiştir:

Ḫıdmet-i medḥine ben böyle ḳuṣūr etmez idim
Ne'yleyim renc-i ṣıyām etdi beni sevdāyī (b. 28)

Fâzıl'a Halep Defterdarlığı göreviyle birlikte maden eminliği görevinin de verildiği, Halep ve Şam'da maden incelemesi yaptığı manzumelerinden tespit edilmektedir:

ʿArabistāna gidip bu sene cevher aradım
Yoḳladım hep Ḥaleb ü Şāmı ḥaṣā maʿdenidir (95b, b. 6)

Fâzıl'ın Halep görevine isteyerek gitmediğini, kendisinin zorla gönderildiğini görmekteyiz:

Etdiler bendeñizi defter emīni Ḥalebe
Gitmege ol ṭarafa baña ederler ibrām

Bunca defterleri ferdā nice berdūş edeyim
ʿĀcizim defter-i aʿmālime ben rūz-ı ḳıyām (68b, b. 16-17)

Fâzıl'ın, görev yerinin değiştirilmesi için paşalardan ricacı olduğu görülmektedir. Kendisi de daha önce Halep'te görev yapıp İstanbul'a gelmiş olan Damad Silahdar Mustafa Paşa için kaleme aldığı kasidede, Paşa'nın Halep görevi sonlandıktan sonra bölgenin çok kötü bir hale geldiğini, oradaki insanlarla geçimin/anlaşmanın çok zor olduğunu, güzellik olsa bile İstanbul gibi olmayacağını, orada acı bir su bile olmadığını, İstanbul'daki yârâna bedel oradaki bir alay eşekle konuşamayacağını (b. 18-22) dile getirmiştir. Hatta sınırları biraz daha zorlayarak kendisi de Arap olduğu halde bölge Araplarını kötülemiştir. Onların tabiatlarının, sözlerinin, bakışlarının kötü olduğunu, sözlerinin insanı cüzzam yaptığını, aslında kendisinin de Arap olduğunu fakat neslinin seçkin, hüner sahibi, ileri gelenlerden olduğunu söylemiştir:

Ṭabʿı kec sözleri kec hem naẓarı kec Aʿrāb
Ādeme sözleri elbet eder īrāṣ-ı cüẕām

Ben de ol cinsdenim gerçi velīkin neslim
Zübdetü'l-cins ü hüner ṣāḥibi sādāt-ı kirām (68b, b. 23-24)

Fâzıl, Halep'e gitmemek için neredeyse Araplığı kötüleyecek seviyeye yaklaşmıştır. O, her ne kadar Arap da olsa Arabî edayı unuttuğunu, tabiatına Rum ve Acem'in şivesinin nakş olduğunu söylemiştir.

Bā-ḫuṣūṣ oldu ferāmūş-ı edā-yı ʿArabī̇
Ṭabʿa naḳş oldu bütün şi̇ve-i Rūm u Aʿcām (69b, b. 25)

Hac Emini İbrahim Paşa için yazılan kasidede, Fâzıl'ın Halep'te olduğu, İstanbul'a gitmek istediği, Paşa'nın kendisine bir kır at hediye ederek İstanbul'a göndermesi durumunda kıyamete kadar kendisine duacı oalcağını dile getirmiştir:

İẕn [ü] destūr ile İstanbula ʿāzim olalım
Diyelim bu seferiñ nāmına māşāʾa'llāh

Şöyle mesrūr u mükerrem ḳulunu gönderse
Tā ḳıyāmet diyem ikrāmına māşāʾa'llāh

Bir ḳır at eyleye bu bendeye iḥsān daḫi
Tā görenler diye endāmına māşāʾa'llāh (70a)

1211 ve sonrasını tarih manzumeleri, Fâzıl'ın tekrar yoksulluğa düştüğü konusunu takip etmek için incelenmiştir. Fâzıl 1211-1212 yıllarında III. Selim'e, III. Selim'in kız kardeşi Hatice Sultan'a, III. Selim'in annesi Valide Sultan'a, Kethüda İbrahim Nesim Efendi'ye, Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'ya sunduğu manzumelerin hiçbirinde sıkıntılarından bahsetmemiştir. Fakat 1213 tarihli Yusuf Ziya Paşa'nın sadareti[37] üzerine kaleme aldığı manzumede (179b) "Fâzıl kulun Şehbâ'da işsiz kalmış, işi ancak gece gündüz duadır. İşi bir Allah'a kalmış, bir de sana, bir elinde arz-ı hâl vardır, bir elinde ise mushafı." (b. 6-7) diyerek işsiz kaldığından ve yardıma muhtaç olduğundan bahsetmiştir. Fâzıl'ın Ramazan 1212'de Halep Defterdârı olduğunu bildiğimize göre bu görevi yaklaşık 6 ay sürmüş olmalıdır ki Rebiülevvel 1213'te sadrazam olan Yusuf Ziya Paşa'ya işsiz kaldığını söylemiştir. Yusuf Ziya Paşa, Erzurum valiliği yapmış, uzun yıllar Doğu'daki madenlerin işletilmesinden sorumlu olmuş ve büyük başarılar elde etmiştir. Fâzıl, görevi icabı Paşa'nın yanına gitmiş ve bir müddet onunla beraber bulunmuştur. Dolayısıyla Fâzıl, Yusuf Ziya Paşa'yı kendine yakın hissetmekte ve -yukarıdaki şiirde de görüldüğü üzere- görevini yerine getirmeyen memurları şikâyet edecek kadar Paşa'ya nazının geçtiğini düşünmektedir.

Fâzıl'ın 1214 ve 1215 tarihli manzumesi bulunmamaktadır. 1216 tarihinde III. Selim'in Mısır'ı Fransızlardan geri alması üzerine[38] kaleme

37 Yusuf Ziya Paşa 8 Rebiülevvel 1213/20 Ağustos 1798 tarihinde III. Selim tarafından ilk defa sadrazam olarak görevlendirilmiştir. Fâzıl'ın kaleme aldığı manzume bu görevlendirme üzerine yazıldığına göre Fâzıl'ın belirtilen tarihten önce işsiz kaldığı görülmektedir.

38 Napolyon Bonapart 2 Temmuz 1798'de İskenderiye'yi, 22 Temmuz 1798'de Kahire'yi işgal etmiş, bunun üzerine Osmanlı Devleti 2 Eylül 1798'de Fransa'ya savaş ilan etmiştir. Sonuç olarak

aldığı (138a) manzumenin 8. beytinde ilk defa iki gözünün de ağlamaktan hasta olduğunu söylemiştir:

Temennāsıyla bu fetḥiñ dü-çeşm-i ḫaste-i **Fāżıl**
Nice dem girye ile oldu baḫr-i māliḥ-i ṣānī

İki beyit sonra ise uzun zamandır kederlerle derununun yaralandığını, iki gözüne ve iki ayağına hastalık/sakatlık geldiğini söyleyerek ayaklarının da sakatlandığına ilk defa bu manzumede değinmiştir:

Derūnu ḫaylī dem ekdār-ile olmuş iken mecrūḥ
Dü-çeşm ü pāyına ʿillet olup bu cārīḥ-i ṣānī

1216 tarihli diğer manzumelerinde kendisinden bahsetmemiştir. 1217 tarihli yeni yıl tebriğinde III. Selim'den ve Rumeli'ye atanması üzerine Şemseddin Efendi'den üstü kapalı olarak ihsan talep etmiş fakat hastalıklarından bahsetmemiştir.

Fâzıl, Hazine Kethüdası Salih Bey'e 1220 yılı Ramazan ayı vesilesiyle (1 Ramazan 1220/23 Kasım 1805) sunduğu bir kasidede yine yaşadığı sıkıntılardan ve parasız kaldığından bahsederek kendisine ihsanda bulunmasını istemektedir. Bu kasidenin 21. beyti oldukça dikkat çekmektedir. Fâzıl, tevliyetin bir yıl sürdüğünü[39], onu da zamanında ödemediklerini, kâfir Bedros'un[40] ise kendisine bir kırık akçe bile vermediğini söylemiştir:

Tevliyet bir senelik anda tedāḫülde iken
Bir ḳırıḳ aḳce verir mi baña kāfir Bedros (101a, b. 21)

Fâzıl, Sır kâtibi Ahmed Efendi'ye sunduğu kasidesinde (yazılış tarihi tespit edilememiştir) kendisini birçok kişinin unuttuğunu, bari

Osmanlı Devlet'i topraklarını geri almış, 27 Haziran 1801 tarihinde imzalanan sözleşme ile Fransa Mısır'dan çekilmiş, 9 Ekim 1801'de imzalanan Paris Antlaşması ile Mısır'ın Osmanlı Devleti'ne ait olduğu kesinleşmiştir (Beydilli, 2009: 420-425). Fâzıl manzumeyi 27 Haziran veya 9 Ekim sonrasında kaleme almış olmalıdır. Dolayısıyla Fâzıl'ın gözlerinin ve ayaklarının hasta ve sakat olmasından bahsettiği en erken tarih 15 Safer 1216/27 Haziran 1801'in hemen sonrasıdır (Doğu görevi dönüşünde III. Selim'e yazdığı bir kasidede "gözlerinden dûr olduğu"nu söylemesi de göz önünde bulundurulmalıdır). Fâzıl'ın 1810 tarihinde vefat ettiği bilindiğine göre yaklaşık "son on yılını yatalak ve kör olarak geçirdi"ğini belirten kaynakların tutarlı olduğu görülmektedir.

39 Tevliyet 1212 yılında son bulmuştur. Bu manzumenin tarihi ise 1220'dir. Fâzıl sekiz yıldır sürekli görev talep etmekte, ihsan dilenciliği yapmak zorunda bırakılmıştır.

40 18. yüzyılda Darphane Sarraflığı yapmış ve başta Enderun olmak üzere toplumun farklı kesimlerinden insanlara kredili borçlar vermiş Bedros hakkında detaylı bilgi için bk. Ertan Ünlü (2018). "18. Yüzyılda Osmanlı Eliti Bir Darphane Sarrafının Muhallefatı: Bedros Nam-ı Diğer Petraki", OTAM, 43: 281-317. Fâzıl'ın da Bedros'tan bir zamanlar borç aldığını tahmin etmekteyiz.

onun unutmamasını istediğini, kendisine bugüne kadar yaptığı iyiliklerin çok fazla olduğunu kabul ettiğini fakat yine zor durumda olduğunu söylemiştir (99a, b. 16-18). Ardından kendisine tevliyet verildiğini duyan makam sahibi kişilerin artık kendisine ihsanda bulunmadığını hatta artık kendisinden lütuf beklediklerini belirtir:

Olunca tevliyetden hep ḫaber-dār
Menāṣıb ehli hep kesdi selāmıñ

Umarlar belki benden şimdi luṭfu
Ki ben Ḳārūnuyum şimdi enāmıñ (b. 19-20)

Fâzıl'a önceleri ihsanda bulunup da artık ihsan vermeyi bırakanlardan biri de Hazine Kethüdası Halil Efendi'dir. Halil Efendi'ye sunulan kasidenin yazılış tarihi tespit edilememiştir:

Her sene ʿādet iken bendeñe luṭf u keremiñ
Ne revādır bu sene nesḫ ola mesnūn-ı kerem (78b, b. 16)

Özet olarak Fâzıl'a Şevval 1210'da hocalık payesi verilmiştir. Bu payeden tahminen 2-3 ay sonra kendi tabiriyle "İran seferi"ne gönderilmiştir. Reiülevvel 1211'de bu sefere giden Fâzıl, 9 ay sonra dönmüş ve 7 Muharrem 1212'de sonuç raporunu Sadaret'e sunmuştur. Fâzıl'ın çeşitli manzumelerinden kendisine bu görevden başka görev verilmediği ve eskisinden daha kötü bir yokluk haline düştüğü anlaşılmaktadır.

1.7. Fâzıl'ın Komşusu Arif Efendi'nin "Terceme-i Hâl"i ve Sakız Adası

Enderunlu Fâzıl Dîvânı'nın İstanbul Üniversitesi nüshasında, Fâzıl'ın İstanbul Çatladıkapı[41] semtinden komşusu olduğunu, bu vesileyle aralarında ülfet ve ünsiyet oluştuğunu söyleyen, *Dîvân*'ın aynı zamanda müstensihi olan Mehmed Arif Efendi, şairin hayatı hakkında kısa bir bilgi de aktarmıştır. Arif Efendi, Fâzıl'ın fazilet ve kemal erbabı, mürüvvet ve insaf sahibi biri olduğunu fakat çektiği geçim sıkıntısı herkesin malumu iken kimsenin ona yardım etmediğini, kendinin biraz yardımının dokunduğunu söylemiştir. Arif Efendi, Fâzıl'a, Allah'tan rahmet diledikten sonra duyduğu muhabbet neticesinde şiirlerini çeşitli kaynaklardan toplayarak bu nüshayı oluşturduğunu belirtmiş, *Dîvân*'ı

41 Çatladıkapı, günümüzde Fatih ilçesi sınırları içinde yer alan, Ahırkapı ve Kadırga semtleri arasında bulunan bir kıyı semtidir.

okuyanlardan hem Fâzıl'a hem de kendisine hayır dua etmelerini talep etmiştir. Nüshanın tamamlanma tarihi ise 29 Rebiülahir 1248/25 Eylül 1832 Pazartesi'dir (257b-258a)[42].

Arif Efendi'nin yazdığı "terceme-i hâl"de III. Selim zamanında Fâzıl'a Rodos tevliyeti verildiği, kendisinin hâcegân sınıfına dâhil olduğu, devlet memuru olarak taşralarda çalıştığı, ardından bazı sebeplere binaen sürgün olarak Sakız Adası'na gönderildiği, bu adada iken "kemâl-i vahşet ü te'sîrden" gözlerini kaybettiği ve dizlerinin tutmaz olduğu belirtilmiştir. Buradaki en önemli bilgi, Fâzıl'ın hiçbir kaynakta yer almayan Sakız Adası sürgünüdür[43]. *Dîvân*'da yer alan manzumeler de Fâzıl'ın Sakız Adası'nda bulunduğunu göstermektedir. Ramazan ayı nedeniyle Kaymakam Sami Bekir Paşa'ya[44] sunulan kasidede, "sağlıklı olaydım Ramazan tebriğini bu şekilde mi arz ederdim" (b. 13), diyerek

42 Dîvân nüshaları içinde en hacimli nüsha Mehmet Arif Efendi'nin istinsah ettiği bu nüshadır. Arif Efendi çeşitli yerlerden derlediği Fâzıl mahlaslı şiirleri herhangi bir tetkike lüzum görmeden bir araya getirmiştir. Bu dikkatsizlik sonucunda Enderunlu Fâzıl ile aynı zamanlarda yaşamış, Fâzıl mahlasını kullanan Mehmet Tahir Efendi'nin yaklaşık 90 manzumesi bu nüshaya dâhil edilmiştir. Ayrıca, Mehmet Tahir Efendi Dîvânı'nda da, Enderunlu Fâzıl Dîvânı'nın diğer nüshalarında da bulunmayan Fâzıl mahlaslı manzumeler de mevcuttur. Bunların tespiti için yakın yüzyıllarda yaşayan Fâzıl mahlaslı bütün şairlerin şiirleri tetkik edilmiştir. Ayrıca, Fâzıl'la komşuluk yapan, ona olan muhabbet ve samimiyetine binaen şiirlerini toplamayı kendine vazife edinen, "muasırları olan şairlerin en beliği, en fasihi olup Türkçeyi sonradan öğrendiği hâlde bu derece nezaket ve beyan ile "Hassân-ı Rûm" vasfına layık, benzersiz bir şair" diyerek Fâzıl'ı metheden ve kısa bir terceme-i hâl ile Fâzıl hakkında bilgi veren Arif Efendi'nin, Fâzıl'ın diğer eserlerinden veya aşırılığından/eşcinselliğinden(!) hiç bahsetmemesi oldukça dikkat çekicidir.

43 Çalışmanın giriş kısmında da belirtilen tarihî kaynaklar ve şuara tezkirelerinde Fâzıl'ın Rodos'a sürgün edildiğinden ve gözlerini orada kaybettiğinden bahsedilmektedir. Hiçbir kaynakta Sakız Adası'nın ismi geçmemektedir. Ayrıca Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivlerinde yaptığımız incelemeler neticesinde Fâzıl'ın ne Rodos Adası'na ne de Sakız Adası'na sürgün edildiğine dair herhangi bir belge tespit edilebilmiştir. Hâlbuki bu adalara sürgün edilen onlarca kişi hakkında birçok belge bulunmaktadır. Bu durum Fâzıl'ın sürgün olarak değil başka bir vesile ile gitmiş olabileceği şüphesini uyandırmaktadır. Bunların yanı sıra Dîvân'da Rodos Adası'nın adı hiç geçmemekle beraber Sakız Adası'ndan iki defa bahsedilmektedir. Buradan hareketle şu çıkarımı yapmak mümkündür: Tevliyet, bir vakfın gelirleriyle ilgilenmek, bir nevi muhasebesini tutmak demektir. Fâzıl'a Rodos Adası'ndaki vakıf mallarının tevliyetinin verilmesi Fâzıl'ın Rodos'a gitmesini gerektiren bir durum değildir. Dolayısıyla Fâzıl Rodos tevliyeti nedeniyle Rodos'a gitmemiş olabilir. Sürgün olarak da Rodos'a gittiğine dair bir belge bulunmamaktadır. Günlük hayatı şiirlerine aksettiren bir üsluba sahip olan Fâzıl'ın manzumelerinde Rodos'tan hiç bahsetmemesi de Fâzıl'ın Rodos'ta hiç bulunmadığını gösteren işaretlerden biri olabilir.

44 Ebubekir Sami Paşa, köklü bir vezir ailesinden gelmektedir. Devlet'in çeşitli makamlarında uzun yıllar görev yapan Sami Paşa, 13 Zilhicce 1213/18 Mayıs 1799'da rikab-ı hümayun kaymakamı olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bk. Tozlu, 2020. Fâzıl, Sami Paşa'ya dört kaside sunmuştur: 64b, Kasîde Der-Sitâyiş-i Sâmî Bekir Pâşâ; 65b, Kasîde Der-Sitâyiş-i Sâmî Bekir Pâşâ; 98a, Kasîde-i Ramazâniyye-i Kâim-makâm Sâmî Bekir Pâşâ; 106b, Kasîde-i Iydiyye Der-Sitâyiş-i Sâmî Bekir Pâşâ.
Dîvân'da Sakız isminin geçtiği sadece iki kaside bulunmaktadır ve ikisi de Sami Paşa'ya sunulmuştur. Aynı tarihlerde Sami Paşa da Sakız Adası'nda sürgündedir. Bu bilgilerden hareketle Fâzıl'ın kaynaklarda yer alan Rodos'a sürgüne gönderildiği bilgisinin yanlış olduğu, -eğer bir sürgün söz konusu ise- asıl sürgün yerinin Sakız olduğunu söylemek mümkündür.

kasidesini istediği gibi yazamadığını söylemekte; ardından "gönül kırık, beden zayıf, dideler hasta, illet (sakatlık) belasında" (b. 14) olduğunu söylemektedir. Fâzıl, bir sonraki beyitte ise bu şiiri Sakız'da yazdığını belirtir:

Dehān-ı ehl-i meẕāḳa verirdi Sāḳızda
Bu reng-i şiʿr-i terim loḳma-i ḥelāl-i ṣıyām (98b: b. 15)

Ebubekir Sami Paşa ile Fâzıl Bey'in yollarının kesiştiğini Devlet Arşivleri Başkanlığında yer alan belgelerde de görmek mümkündür. Sami Paşa, Rikab-ı Humayun Kaymakamı[45] iken (13 Zilhicce 1213/18 Mayıs 1799) vezaretten uzaklaştırılarak (10 Recep 1214/8 Aralık 1799) Rodos Adası'nda ikamete mecbur bırakılmıştır fakat Paşa yolda rahatsızlanmış ve Sakız Adası'na çıkmıştır. Sadaret makamına Sakız Adası'nın havasının sağlığı için daha iyi olduğunu ve orada ikamet etmek istediğini bildiren bir arz-ı hâl yazmış ve talebi sadaret tarafından kabul edilmiştir.[46] Yaklaşık bir yıl sonra (29 Şevval 1215/15 Mart 1801) affedilip kendisine tekrar görev verilen Ebubekir Paşa'nın sürecini Fâzıl'ın kasidesinden de takip etmek mümkündür. Fâzıl, Paşa'nın affı üzerine kaleme aldığı kasidenin çeşitli beyitlerinde, feleğin Paşa'yı bir sene bir inat üzere gizlediğini fakat tekrar adalet üzerine dönmeye başladığını, affedildikten sonra tekrar vezaret verildiğini, bu olayın III. Selim zamanında olduğunu, Paşa'nın ceddinin de vezir olduğunu, affedilip tekrar vezirlik verilmesinin ramazan ayından bir sonraki ay olan, bayramın yapıldığı şevval ayında olduğunu, dolayısıyla iki bayramın üst üste geldiğini, Sakız Adası sakinlerinin Paşa'ya çok muhabbet beslediklerini, Ada'nın su yolları harap hâlde iken Ebubekir Paşa'nın bunları tamir ettirdiğini, Ada sakinlerinin "eskiden beri Ada'ya mahzun olarak kim geldiyse sevinçli olarak ayrılmasının Ada'nın bir âdeti olduğu"nu söylediklerini kaleme almıştır. Fâzıl'ın, Paşa'nın mutlu sonla Sakız Adası'ndan ayrılması ve Ada sakinlerinin oraya gelenlerin mutlulukla ayrılacağı sözlerinden hareketle kendi

45 Rikâb-ı Hümâyun Kaymakamlığı, sefer münasebetiyle İstanbul'dan ayrılan Sadrazam'ın vekiline verilen addır (Pakalın, 1983: 45).

46 Bu bilgilerin yer aldığı arşiv belgeleri için bk. 27.01.1215 tarih ve HAT 126/5219 sayı; 22.02.1215 tarih ve HAT 126/5219 sayı; 29.12.1215 tarih ve HAT 126/5219 sayılı belgeler. Ayrıca Ebubekir Sami Paşa ve Dîvân'ı üzerine çalışmalar yapan Musa Tozlu, Paşa'nın Tekirdağ'a sürüldüğünü ve kısa süre sonra affedilerek vezirliğinin geri verildiğini belirtmiştir (Tozlu, 2005: 6; Tozlu, 2010: 144; Tozlu; 2020). Fakat belgelerden anlaşıldığı üzere Tekirdağ'a değil Rodos'a sürgüne gönderilmiştir. Rodos yerine Sakız'da ikamet eden Paşa'ya 29 Şevval 1215/15 Mart 1801 tarihli arşiv kaydına göre vezareti geri verilmiş ve kalesinin muhafazası şartıyla, arpalık (Sancağın gelirlerinin verilmesi) olarak Hanya Sancağı'na tayini yapılmıştır (29.10.1215 tarih ve C..DH. 273/13648). Hatta iki ay sonra Ebubekir Paşa'nın maiyetine eski mütesellim olan Yerli Ağası İbrahim Ağa tekrar verilmiştir (29.12.1215 tarih ve AE.SSLM.III 76/4606).

akıbetinin de bu hâl üzere olmasını temenni ettikten sonra bu olayın "hamsin"[47] denilen günlerde vuku bulduğunu, bununla ittifak etmesi için kasidesini de elli beyit ile kaleme aldığını söylemektedir. Ayrıca şair, alil (kör) olduğuna da işaret etmiştir:

Ḫudāya şükr ola gerdūn-ı dūnu rām etdi
O ser-keşīdeyi döndürdü ʿadl ü dād üzre

Felek o cevher-i pāki ki dürc-i iḫfāya
Nühüfte ḳılmış-idi bir sene ʿinād üzre

O āfitāb-ı kemāli ki der-ġurūb ḳodu
Ṭulūʿ edip yine maşrıḳdan iʿtiyād üzre

Vezīr-i fāżıl u dānā ki fażl-ı ẕātīsi
Hünerde ḫande eder ʿaḳl-ı müstefād üzre

Sipihr-mertebe kim sāye-i Selīmīde
Şükūhu sille urur tāc-ı Keyḳubād üzre

Cüdūd-ı pāki müselsel vezīr ibn-i vezīr
Varınca Ādeme dek cümle bu mihād üzre

Nüvīd [ü] müjde bu şevvālde mübārek-bād
Ki ʿıyd üstüne ʿıyd oldu şād şād üzre

Muḫaṣṣaṣan daḫi ehl-i Cezīre-i Sāḳız
Ki ḫāk-i pāya bütün ṣıdḳla vedād üzre

ʿAle'l-ḫuṣūṣ ki mecrā-yı āb-ı beldeleri
Ḫarāb idi nice demler ki insidād üzre

Bu keşf ü ṣarf ile bu saʿy-ile bu himmet ile
Duʿā farīżadır el-hāḳ bu ḫayr-zād üzre

Bu beldeniñ daḫi derler ṣiḳāt-ı aʿyānı
Ezelden öyle tecellīsi ıṭṭırād üzre

Kişi ki beldemize dāḫil olsa maḥzūnen
Ḫurūcu elbet olur ḫāṭır-ı küşād üzre

Efendimiñ belī ḥaḳḳında eyleyip taṣdīḳ
Ḫudā maḳāleleriñ ṣūret-i müfād üzre

Ḫudādan öyle niyāzım ki sāyeñizde daḫi
Bu nükte ṣādıḳ ola işbu nā-murād üzre

Sitemle cevher-i rūḥ-ı ʿalīlim eyler nāz
Tenimde āteş ü āb u türāb u bād üzre

47 Halk takvimine göre kış mevsiminin, erbain denen 40 günlük karakıştan sonra gelen ve 31 Ocak'ta başlayıp elli gün süren ikinci devresidir (Ayverdi, 2011: 467). Bu tarihler ise Paşa'nın affedildiği Mart ayının ortalarına denk düşmektedir.

ʿİlelden etmeyelim şekve ey dil-i bīmār
Ḥekīm-i Şāfīye olduñsa iʿtimād üzre

Bu elli beyt-ile oldu bu mevsim-i ḫamsīn
Dem-i laṭīf-i bahār ile ittihād üzre [65b-67a]

Fâzıl'ın Sakız Adası'na sürülmesinin birkaç nedeni olabilir. Bunlardan birincisi Doğu vilayetleri görevi sırasında bazı paşaların ve vezirlerin adaletsiz hâllerini görüp bunları Yusuf Ziya Paşa'ya şikâyet etmesi olabilir. Çünkü her ne kadar "isim vermeden zemmettim" dese de kimin hangi görevde olduğu, eleştiri oklarının kimlere gittiği dönemin erkânı tarafından bilinmektedir. Yusuf Ziya Paşa'ya sığınan Fâzıl'ın, Paşa'nın görevden alınması ve eleştirdiği kişilerin yükselmesiyle birlikte onların gadrine maruz kaldığını söylemek mümkündür.

İkinci olarak, paşaları eleştirirken dolaylı olarak Saray'ı da eleştirmiştir. Hele ki adaletsizliğin olduğunu vurgularken "bu adaletsizliğin Hülagu ve Timur'da bile görülmediği" yollu eleştirilerinin padişaha abartılarak iletilmiş olması muhtemeldir. Saray'a zaman zaman başkaldıran Çapanoğlu Süleyman Bey'e övgüler dizmesi de III. Selim'in Fâzıl'a karşı tavır almasına ve onun sürgüne gönderilmesine neden olabilecek olaylardandır.

1.8. Sakız Adası Dönüşü/Affedilmesi, İstanbul Hayatı ve Vefatı

Fâzıl'ın Sakız Adası yıllarında ve İstanbul'a döndüğünde yaşadığı sıkıntıları tarih manzumelerinden takip etmek de mümkündür. Fâzıl, 1218 tarihli III. Selim'e takdim ettiği müzeyyel gazel nazım şekliyle yazıp 4 tarih birden düşürdüğü yeni yıl tebriğinde herhangi bir sıkıntısından bahsetmemiştir. Daha önce beraber görev yaptığı Sadrazam Yusuf Ziya Paşa ile daha samimi olduğu şiirlerinde görülebilen Fâzıl, Paşa'ya sunduğu 1218 tarihli yeni yıl tebriğinin 12 ile 14. beyitlerinde (173b-174a) kendisinin bahtsız olduğunu, huzurlu günleri bir türlü göremediğini, uzun zamandır hastalıkla/sakatlıkla zaruret hâlinde yattığını söylemiştir. Fâzıl hem gözlerinin hem ayaklarının rahatsızlandığından ilk defa 1216 tarihli manzumesinde bahsetmişti. Burada da "hayli eyyâm" yatalak olduğunu belirterek en az iki yıldır bu rahatsızlıkları yaşadığını söylemiştir:

Ḳuluñuz **Fāżıl**-ı bī-baḫt hemān ḳaldı ḥazīn
Görmedi āh o bī-çāre mübārek eyyām

Ḫaylī eyyām ki ʿilletle żarūretle yatar
Vermedi çerḫ o ġam-hᵛāra mübārek eyyām

Fâzıl, Yusuf Ziya Paşa'nın hüküm sürdüğü bu dönemlerde talihin kendisinin de yüzüne güleceğini ümit ettiğini söyleyerek Paşa'dan yardım talep etmektedir:

Devr-i düstūrda bir gün ola inşāʾa'llāh
Bula bu bende-i āvāre mübārek eyyām

Bir tarih manzumesi olmayan fakat Devlet Arşivleri Başkanlığına 1218 yılında kaydedilen III. Selim'e sunulmuş soğuk bir ramazan ayından[48] bahseden bir ramazaniye/şitaiyenin 28. beytinde sıkıntılar sebebiyle şiir yazmaya takatinin kalmadığına değinmiştir:

Ḳaṣīdem ḳāfiyem çoḳ ṭatlı sözler getirir ammā
Felek ālāmla mühr-i sükūt urdu dehān üzre (43b, b.28)

1218 tarihinde Arşiv'e kaydedilen "nân-pâre" redifli bir kasidede (29a-30a) Fâzıl, oldukça açık bir şekilde III. Selim'den nân-pâre istemektedir. Fâzıl, bu manzumesinde padişahın hizmetinde bulunan herkesin nân-pâreye mazhar olduğunu fakat kendisine yokluk tımarının[49] düştüğünü (b.19-20) belirtmiştir.

Fâzıl'ın evli olduğuna dair hiçbir kaynakta bilgi bulunmamaktadır. Fakat şiirlerinde kimi zaman "ıyâl"den bahsetmektedir. Iyâl, eş veya babanın bakmakla yükümlü olduğu aile fertleri anlamlarına gelen bir kelimedir. Bu kullanım, bahsi geçen nân-pâre redifli şiirde de görülür. Fâzıl, hanesindeki ıyâlin, hizmetçilerin, misafirlerin midelerinin de nân-pâre istediğini söylemiştir. Bu şairane bir kullanım olabileceği gibi Fâzıl'ın evli ve belki de çocuklu olma ihtimaline de kapı aralayabilecektir:

Ḫānemde ʿıyāl ü ḫadem ü mihmānlar
Ister bütün ol ehl-i şikem nān-pāre (b.24)

Fâzıl'a III. Selim tarafından tevliyet verilmesini anlatan kasidede de benzer bir durum söz konudur. Bir görevli Fâzıl'ın evine gelerek "ertesi gün Sadaret'e gelmesi gerektiğini kendisine ihsanda bulunulacağını" söyleyince Fâzıl'ın hâne halkı o gece sabaha kadar uyumayıp Şâh'a dualar etmiştir. Ev halkı betimlemesinde kullanılan "nisvân u sıbyân"

48 1218 yılı Ramazan ayı, 1803 Aralık-1804 Ocak aylarına denk gelmiştir.

49 Tımar, Osmanlı Devleti'nde ve Anadolu Selçukluları'nda belirli bir hizmet karşılığında şahıslara tahsis edilen toprak parçasına verilen isimdir (Ayverdi, 2011: 1254).

kelimeleri “kadınlar ve çocuklar” demektir. Bu kadınlar ve çocuklar evdeki hizmetlilere veya onların çocuklarına işaret ediyor olabileceği gibi Fâzıl’ın kendi eşi ve çocuğu olma ihtimalini düşündürmektedir:

O şeb tā ṣubḥa dek bī̇dār faḳī̇r ḫānemde her ḳim var
Eder şāha duʿā her-bār gerek nisvān u ṣıbyānī̇ (33a, b.20)

Fâzıl, sürekli ihsan istemenin âdeta daima dilencilik pozisyonunda olmanın hoş olmadığının farkındadır fakat buna mecbur kalmıştır:

Düşmezdi ḳalem böyle fużūla dā’im
Ger istemese ṣāḥib-i fem nān-pāre (b.25)

Fâzıl, başka bir açıdan, yaptığının çok da yanlış olmadığını, padişahın hizmetinde bulunan herkesin bu şekilde ihsan talebinde bulunduğunu söyleyerek kendisine yöneltilecek eleştirilere de cevap vermiş olmaktadır:

Nān-pāremi bir şāhdan etdim ümmī̇d
Ol şehden alır cümle ḫaşem nān-pāre (b.27)

Fâzıl’ın III. Selim’e sunduğu bir şitaiyyeden, Vefa semtindeki kötü bir evde yokluk içinde bir müddet yaşadığı anlaşılmaktadır. Kaynaklarda Fâzıl’ın 1198’de Enderun’dan çıkarıldıktan sonra on iki yıl İstanbul’da yaşadığı belirtildiğine göre yaşadığı zaman dilimi Sakız sürgünü öncesindeki yaklaşık 1213 yılı civarı veya sürgün dönüşündeki 1218 ile III. Selim’in tahttan indirildiği 1222 yılları arasında olmalıdır. Fakat kaynaklar Fâzıl’ın sürgün dönüşünde bir müddet Eyüp’te bir müddet de Beşiktaş’ta yaşadığını söylemektedir. İleride bahsedileceği üzere Koçu, Fâzıl’ın III. Selim’in isteği ile sürgününün sonlandığını, İstanbul dönüşünde kendisine Enderun’dan yüklü bir aylık bağlandığını söylemektedir[50]. Fakat manzumede görülen Fâzıl’ın yokluk içindeki hâli ya kendisine aylık bağlanmadığına ya da Vefâ semtinde yaşadığı tarihin Doğu vilayetlerindeki kalelerin mühimmat kontrolü için gönderildiği görevin dönüşü zamanlarına tekabül eden 1213 yılı civarında olduğuna kuvvetle işaret etmektedir:

Ṣad-gūne belā ile giriftār-ı cefāyım
Bir ḫāne-i virānede tā Semt-i Vefāda

50 Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivlerinde sürgüne gönderilenler veya sürgünde olup affedilenler hakkında birçok belge bulunmasına rağmen Fâzıl’ın sürgüne gönderilmesine, affedilip İstanbul’a dönmesine veya kendisine aylık bağlandığına dair herhangi bir belge tespit edilememiştir.

Bir ḫāne-i vīrāne ki dīvār u ṭavanı
Ṣad-secde eder bād-ı hevā ṣubḥ u mesāda

Açgözlü ṭavanı ṭamaʿ-ı berf ü maṭarla
Ḳılmış dehen-i ḫᵛāhişi gerdūna küşāde

Dükkānçe-i ḫallāca dönüp ẓāhir ü bāṭın
Bīrūn u derūn berf ile hep sāde-be-sāde

Defn etdi bizi zinde iken berf-i siyehkār
Ey ehl-i nefes **Fāżıl**-ı bī-çāre belāda

Cemʿ oldu anıñ ḫānesine cümle ʿanāṣır
İllā ki meger ʿunṣur-ı āteş yoḳ arada (38b-39a: b. 14-19)

Fâzıl, IV. Mustafa'nın tahta çıkması üzerine yazdığı bir tarih manzumesinde Padişah'ın tahta çıkmasından bir yıl önce huzuruna çıktığını ve bu ânı o zamandan müjdelediğini söylemiştir. IV. Mustafa 21 Rebülevvel 1222/29 Mayıs 1807 tarihinde tahta çıkmıştır. Fâzıl'ın görüştüğü tarih ise 1221/1806 yılının başları olmalıdır:

Eylemişdi hem ḫużūra ʿarż-ı tebşīr-i cülūs
Bir sene aḳdem bu ʿabdiñ müjde-i raʿnāsıdır (143a, b. 9)

II. Mahmut, 4 Cemaziyelahir 1223/28 Temmuz 1808 tarihinde tahta çıkmıştır. Bunun üzerine Fâzıl, cülûsu tebrik için iki tarih manzumesi kaleme almıştır (143b-144a). Fâzıl, II. Mahmut'un Fatıma ve Aişe adındaki kızlarının doğumu için de birer tarih manzumesi kaleme almıştır. (144b, 181b). II. Mahmud'un Kavak Semti'ndeki harap hale gelen bir camiyi yeniden yaptırmasına (145a), Tayyâr Paşa'nın katledilmesine de tarih düşürmüştür (187b). Fâzıl vefatından önceki son bir iki yılda kaleme aldığı yukarıdaki manzumelerin hiçbirinde kendi sıkıntılarından hiç bahsetmemiştir. Ayrıca kaynaklarda verilen bilgilerde görüldüğü üzere Fâzıl bu tarihlerde kör ve yatalaktır. Fâzıl'ın, Sultan'ın çocuklarının doğumu, restore edilen caminin imarı ve mimarbaşısı, Tayyâr Paşa'nın katledilme şekli ve benzeri olayları nasıl öğrendiği, kör haliyle bunları kime yazdırdığı bilinmesi gereken önemli bir husustur.

Fâzıl'ın, Nefʿî gibi sözünü esirgemeyen bir kişiliğe sahip olduğu bilinmektedir (Horata, 2009: 84; Yöntem, 1977: 530). Doğu vilayetleri kalelerindeki mühimmatın tespiti görevi sonrası İstanbul'a dönen Fâzıl'ın kimilerine göre hicivleri yüzünden, bazı kaynaklara göre ise hakkındaki şikâyetler sebebiyle 1214/1799'da Rodos'a[51] sürgüne gönderildiği

51 Daha önce de belirtildiği üzere kanaatimizce Fâzıl Rodos'a değil Sakız'a sürgüne gönderilmiştir. Fakat kaynaklardaki bilgilere müdahale etmemek ve hangi kaynağın ne şekilde

söylenmektedir. Koçu, Cevdet Paşa'nın "bazı hizmetlerde istihdam olunmakta iken bir cünha ile Rodos'a sürüldü…" demekle yetindiğini, suçunun ne olduğunu söylemediğini belirtmektedir (1971: 5590). Gibb'in, Fâzıl'ın III. Selim zamanında Rodos'ta meşruta mütevelliliği yaptığını belirtmesine rağmen 1799'daki sürgününü anlatırken "daha önce hiç gitmediği anlaşılan Rodos Adası" ifadesini kullanması dikkat çekmektedir (1999: 418). Gibb'in, Sakız Adası yerine sehven Rodos Adası demiş olabileceğini düşünmek mümkündür. Bazı kaynaklar, Fâzıl'ın Rodos'a vardığı gün orada sürgünde bulunan Reisü'l-küttâb Râtıb Efendi'nin idam edildiğini[52] öğrenmesi üzerine büyük bir paniğe kapıldığını ve bu nedenle gözlerini kaybettiğini belirtmektedir (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124; Horata, 2009: 85; Koç, 2008: 439; Yöntem, 1977: 530). Fatin, Fâzıl'ın, Râtıb Efendi ile aynı akıbete uğrama endişesinden dolayı gözlerini kaybettiğini söylemiştir (2017: 385). Tayyârzâde Atâ ise Fâzıl'ın, çok sevdiği III. Selim'in elim bir şekilde öldürüldüğü gün ağlamaya başladığını ve çok ağlaması nedeniyle sonunda kör olduğunu, bu hâlde bile sürekli ağlayarak dualar ederek padişahı andığını söylemektedir (2010: 452). Yöntem, Atâ'nın bahsinin hiçbir esasının olmadığını söyler (1977: 530). Sultan III. Selim, 4 Cemaziyelahir 1223/28 Temmuz 1808 tarihinde amcazadesi IV. Mustafa'nın emriyle boğdurulmuştur. Fâzıl'ın 1225/1810 yılında vefat ettiği bilindiğine göre, kör olarak geçirdiği sürenin ortalama iki yıl olması gerekmektedir. Hâlbuki yukarıda bahsedildiği üzere 1216/1801 tarihli III. Selim'e arz edilen manzumede gözlerinin ve bacaklarının "illet" hâlinde olduğunu söylemiştir. Büyük Türk Klasikleri'nde ilerleyen yıllarda İstanbul'a dönmesine izin verilen şairin yaklaşık on yıl yatalak ve kör olarak yaşadığı, ölümünden kısa bir süre önce gözlerinin tekrar açıldığı belirtilmiştir (1990: 124). Cevdet Paşa da şairin ölümüne yakın gözlerinin açıldığından bahseder (1309: 184). Fatin (2017: 385) ve Şemsettin Sami (1896: 3331) Fâzıl'ın yedi

ifade ettiğini göstermek amacıyla "Rodos sürgünü" ifadelerine müdahale edilmemiştir.

52 Reisülküttap Ebubekir Ratıb Efendi'nin Rodos'a sürüldüğüne dair III. Selim'in, Çavuşbaşı Mehmed Said Efendi ve Rodos naibine fermanı için bk. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri 29.02.1211 (03.09.1796) tarih ve TS.MA.e 297/11 numaralı belge. Ratıb Efendi'nin Rodos'a, Divan tercümanının Magosa Kalesi'ne sürgün edilmesi için bk. 01.07.1211 (31.12.1796) tarih TS.MA.e 1145/64 numaralı belge.
Ebubekir Râtıb Efendi'nin birçok kaynakta 4 Safer 1214/8 Temmuz 1799'da Rodos'ta, Kaptan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa tarafından boğdurulduğu bilgisi bulunmaktadır. Fakat Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri 23.06.1214 tarih ve HAT 107/4221 numaralı belgede Ebubekir Ratıb Efendi'nin idamı ve eşyasının zabtı için ordudan Çukadar Ratıb Efendi'nin gönderildiği yazmaktadır. Ek bilgi olarak Ratıb Efendi'nin affı için uğraşan, onun selameti için dua eden birçok kişinin ona yazdığı birçok mektup da arşivlerde bulunmaktadır. Fâzıl, Ratıb Efendi'nin idamından 11 yıl sonra vefat etmiştir.

yıl kadar yatağa bağlı yaşadığını söylerler. Şânizâde ise şairin 10 yıl yatalak yaşadığının muhakkak olduğunu, ölümünden bir iki yıl önce ise gözlerinin açıldığını belirtmektedir (1867: 407). Şairin ölümüne tarih düşüren Sürûrî, beytinde Fâzıl'ın on yıl kör kaldığını söylemiştir:

Merdüm-i çeşmin ḳażā göz ḥabsine almış idi
On sene maḥrūm-ı seyr-i hüsn-i ḥūbān eyledi

Şairin, III. Selim'e takdim ettiği "iki gözüm" redifli kasidesinde gözlerini kaybettiğinden bahsettiği görülmektedir:

Āḥ ol nūr-ı baṣar rūḥ-ı revān iki gözüm
Dīdeden ḫaylī zamān oldu nihān iki gözüm

Naḳş-ı evṣāf-ı hümāyūna ki vaḳf olmuş-idi
Şimdi vīrāne olup ḫaylī zamān iki gözüm

Ġālibā şerm ü ḥayā eyledi aḳrānından
Ol sebeb perde-nişīn oldu hemān iki gözüm (35a-35b: b.1,16-17)

Yöntem, manzumeden hareketle şairin hem kör hem romatizma nedeniyle rahatsız olduğunun hem de mezkur şiirin kendisi henüz affedilmeden Rodos'ta yazıldığının anlaşıldığını söylemektedir (1977: 530)[53]. Karşılaştırmaya alınan Berlin nüshasında bu kasidenin başlığında bulunan "Bu Ḳaṣīdeyi Nefyden Geldikden Ṣoñra ʿİllet-i Teḳaʿüd ü Nā-Bīnālıġa Düçār Olduḳda Ḥużūr-ı Şāha ʿArż Eylemişdir" (B1, 16a) ifadesinden sürgün sonrasında yazıldığı anlaşılmaktadır fakat nefiy yerinin Rodos veya Sakız olduğuna dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Manzumede şair, gözlerinin görmediğini de ifade etmektedir. Yine sadece Berlin nüshasında olup karşılaştırmaya alınan dört nüshada bulunmayan "Berây-ı Bekir Paşa" başlıklı manzumede Fâzıl, çektiği sıkıntıları anlatırken derdine derman olacak bir hekim bulmak için memleketler gezdiğini, hem bir "hekîm-i hâzık" hem de "kehhâl-i âşinâ" yani hem maharetli bir doktor hem de işini iyi bilen bir göz doktoru aradığını söylemiştir:

Fāżıl ḳuluñ ne mühlikeler çekdi bu sene
Ḥālā memālik içre gezer bir hekīm arar

Hem ḫaste hem ġarīb tehī-dest bī-nevā
Dermān u cāme hem ser ü sāmān-ı sīm arar

53 Yöntem'e Rodos'ta yazıldığını düşündüren beyit şu olsa gerektir ki haksız sayılmaz:
ʿİllet ü ḳıllet-i devlet ile ġurbet birden
Ḥangi derde müteḥammil ola cān iki gözüm

Hem bir hekīm-i ḥāẕıḳ u kehhāl-i āşinā
Hem ḥażretiñ miṣāli vezīr-i kerīm arar (75a)

Koçu, onun affedilişine dair bir bilgi de aktarır. Sadece Koçu'da rastladığımız bilgiye göre bir gün III. Selim'in huzurunda Fâzıl'ın aşağıdaki şarkısı okunmuştur:

Bak Rizâyî sâline
Âşıkın vay hâline
Benziyor gül dâline
Kaddi mevzûn ince bel [54]

Padişah, Fâzıl'ın ne âlemde olduğunu sorunca kendisine Rodos'ta sürgünde bulunduğu ve iki gözünün de kör olduğu söylenmiştir. Bunun üzerine padişah, şairin derhal İstanbul'a getirtilmesini emretmiştir. 1803-1804 arasında İstanbul'a dönen Fâzıl, huzura kabul edilmiş ve kendisine Enderun'dan, refah içinde yaşayabilecek bir emekli maaşı bağlanmıştır (1971: 5590).

Koçu, III. Selim'in 1807'de vefatının ardından Fâzıl'ın -hamisini kaybettiği için- görmeyen gözleri ile çok ağladığını, bunun üzerine Tayyârzâde Atâ Bey'in, Fâzıl'ın gözlerini kaybetmesini bu olaya bağladığını söylemiştir (1971: 5590).

Gibb, Rodos'a sürgüne gönderilen Fâzıl'ın sürgün dönüşünde önce Eyüp'te, ardından ölümüne kadar Beşiktaş'ta ikamet ettiğini söylemiştir (1999: 418). İstanbul Üniversitesi nüshasındaki "terceme-i hâl"de, bizim de kanaatimizi teyit eden bir şekilde "şefkate mazhar olarak Sakız'daki sürgünden kurtularak Eyüp semtinde ikamet ettiği, uzun zaman hastalığına çare bulmaya çalıştıysa da şifa bulamadığı" söylenmektedir (257b-258a).

Şairin, Hafız İsmail Paşa'ya yeni yıl tebriği için yazdığı tarih manzumesinden, ölümünden yaklaşık 4 yıl öncesinde Eyüp semtinde yaşadığı anlaşılmaktadır:

Ḥażret-i Ḫālid civārında melekden **Fāżıl**a
Bu duʿā-yı devletiñ her şeb sebaḳ-āmūz ola (174a: b. 8)

54 Bu şarkı Dîvân'da bulunmamaktadır.

Fâzıl, 3 Zilhicce 1225/30 Aralık 1810 tarihinde vefat etmiş[55] ve İstanbul'un Eyüp semtindeki Kızıl Mescit kabristanına defnedilmiştir. Fâzıl'ın vefatı için Sürûrî tarafından düşürülen tarih şu şekildedir:

Şâir-i Hassan-edâ Tâhir Ömer-zâde gidüp
Nükte-sencân-ı basiretmendi giryân eyledi

Merdüm-i çeşmin kazâ göz habsine almış idi
On sene mahrûm-ı seyr-i hüsn-i hûbân eyledi

Zulmet-i gamda idüp efgân didim târîhi
Göçdü Fâzıl Beg gice ahbâbı nâlân eyledi (Güzeller, 2007: 165; Koçu, 1971: 5590).

55 Gibb'te (1999: 418) ve Tayyârzâde Atâ'da (2010: 452) vefat tarihi 1224 olarak gösterilmiştir. Tayyârzâde Atâ, Fâzıl vefat ettiğinde 9 yaşındaydı ve babasının Enderun görevlisi olması sebebiyle Enderun'da bulunmaktaydı. Fâzıl'ın dönemine en yakın şahsiyetlerden biri olduğu hâlde ölüm tarihini 1225 değil, 1224 göstermesi dikkate değer bir husustur. Atâ, Fâzıl'ın hiçbir eserinin adını vermemekle birlikte eserlerinden örnek olarak verdiği şiirlerin tamamını Dîvân'ından seçmiştir (bk. 2017: 452-489). Ayrıca Atâ'nın, Fâzıl için "çok sevdiği III. Selim'in elim bir şekilde öldürüldüğü gün ağlamaya başladığını ve çok ağlaması nedeniyle sonunda kör olduğunu" söylemesi de eserindeki diğer bilgilere de şüphe ile yaklaşılmasını gerektiren cümlelerdir. Tuhfe-i Nâilî'de şairin vefat tarihinin Atâ'da 1224 olarak gösterilmesinin yanlış olduğu belirtilmiştir (Tuman, 2001: 2163). İstanbul Üniversitesi nüshasında bulunan "terceme-i hâl"de ise şairin vefat tarihi 1227 olarak verilmiştir. Ayrıca babası ve dedesi isyan üzerine Akka'da öldürülen Fâzıl'ın ceddinin Eyüp'te metfun olduğunun belirtilmesi şüphe uyandırmaktadır. Yöntem, daha önce de aktarıldığı üzere Fâzıl ve kardeşi Hasan Kâmil ile birlikte amcaları Osman, Ahmed ve Salih'in de (1977: 529) getirildiğini söylemiştir. Dolayısıyla "terceme"yi yazan komşusu Arif Efendi'nin ceddinden kastının akrabaları yani amcaları ve kendinden önce vefat eden kardeşi olması muhtemeldir.

II. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL'IN EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ[56]

2.1. Enderunlu Fâzıl'ın Edebî Kişiliği

Fâzıl, soyut anlayıştan uzak oldukça realist bir sanat anlayışını benimsemiştir. Fakat somut meseleleri mecazların arkasına gizlemeyi de ihmal etmeyen bir üsluba sahiptir. Dönemin İstanbul Türkçesini eserlerinde başarıyla kullanmıştır. Hayatı ve çevreyi gerçekçi bir biçimde ortaya koyması sebebiyle başarılı bulunan şair, bilhassa mesnevilerinde günlük hayatın basit zevklerini basit bir üslupla işlemesi sebebiyle sanat hususunda başarısız kabul edilir. Nâbî ve Sâbit gibi ağırbaşlı olmayan, Nedîm'deki ince zevki yakalayamadığı düşünülen Fâzıl, duygu ve düşünce bakımından da derin olmamakla eleştirilir. Gibb, onun gerçekte bir şair olmadığını, eserlerinde şiir parıltısı bulmanın son derece zor olduğunu, bu nedenle modern Osmanlı edebiyat tarihçilerinin onunla ilgilenmediğini hatta bunun bir tür hakaret kabul edilebileceğini söyler. Fakat sadece *Dîvân*'ı bile dikkate alındığında Gibb'in haksız bir eleştiride bulunduğu görülecektir. Bununla birlikte onun eserlerinde şiir ve sanat ciheti zayıf olsa da "geleneksellik ve muğlaklıktan kurtulunmuş", "çağın ve ülkenin gerçek folklor hazinesi" bulunduğu için Gibb nezdinde çok değerlidir (1999: 418). Koçu, Nedîm'den sonra Şeyh Gâlib müstesna Türk Dîvân edebiyatının en renkli, Türkçeyi çok tatlı eda ile konuşan şairi olarak bahsetmektedir. Hatta Fâzıl'ın Türkçeyi 20 yaşından sonra konuşmaya başladığı hatırlanırsa hakikaten büyük sanatkâr olduğunu kabul etmek lazımdır, demektedir (1971: 5590). Büyük Türk Klasikleri'nde Fâzıl'ın edebî kişiliği için "üslup, ifade ve muhteva bakımından zevk düşkünlüğü, basitlik ve yüzeysellik" bulunduğu "mahallileşme akımının başarısız bir izleyicisi" olduğu söylenmektedir (1990: 125). Koç, Fâzıl'ın Nedîm'i hatırlattığını, 18. yüzyılın Şeyh Gâlib, Nahîfî ve Sünbülzâde Vehbî'yle

56 Bu bölümde tarafımızca daha önce yayınlanan "Enderunlu Fâzıl'ın Eserleri Üzerine Düşünceler" isimli makaleden istifade edilmiştir. Bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2024). "Enderunlu Fâzıl'ın Eserleri Üzerine Düşünceler", Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, C. 10, S. 6, s. 915-928.

birlikte mesnevi tarzının usta şairleri arasında yer aldığını belirtmiştir (2008: 439). Osman Horata, Fâzıl'ın güçlü bir şair olmamakla beraber, "iç ve dış gerçekliğe açtığı şiirleriyle klasik estetikte ilk ciddi başkaldırıyı yapan şairlerden biri" olduğunu, dünyevi zevklere bağlı, rint, Nedîm'den ziyade Sâbit, Tâib ve Kânî gibi şairlerin peşinden giderek onların mahalli taraflarını daha da genişleten bir şair olduğunu söylemektedir (2009: 84-85).

Yöntem, "Nedîm'deki hakiki hayata gidiş ve mücerret mefhumları aşış temayülü"nün Fâzıl'da görüldüğünü ancak Nedîm'deki bedîî zevkten uzak, edebî kıymet bakımından zayıf olduğunu, bununla birlikte türlü hayat manzaralarını şiirine yansıtması bakımından dikkate değer bir şair olduğunu belirtmektedir (1977: 530). Muallim Nâcî, Fâzıl'ın "hezle mâyil, kuvvetli bir şâir" olduğunu düşünür. *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme'*yi "açık saçıklık nümûnelerinden" kabul eder (Kurnaz, 2000: 285). Bursalı Mehmed Tahir, "*Defter-i Aşk, Hûbânnâme, Zenânnâme* ismindeki eserlerinin pek çoğu gerçi rindane ve adeta pervasızca açık saçık yazılmışsa da manidar mukaddimesinin edebiyatçılarca beğenildiği"ni söylemiştir. *Dîvân*'ı ile *Defter-i Aşk*'ın matbu olduğunu ayrıca belirtmesi diğer eserlerin basılmamış olduğunu veya Tahir'in basımlarından haberi olmadığını göstermektedir (1972: 118). Ozan Yılmaz, Batılı yahut Batı'da çalışma yapan araştırmacıların diğer şairlerden daha çok Fâzıl'la ilgilenmesinin nedeninin mesnevilerindeki cinsel içerik ve somut örnekler sebebiyle olduğunu belirtmiştir. Yılmaz, Fâzıl'ın bazı yazarlar tarafından sadece mesnevilerine bakılarak "edebî kalitesi düşük" bir şair olarak değerlendirilmesinin yanlış olduğunu, bazı kaynaklarda kendi döneminde iyi bir şair olarak gösterildiğini, kaleme aldığı makalesindeki şiirler bir yana *Dîvân*'ındaki gazellerin de incelendiğinde basit bir şair olmadığının görüleceğini söylemektedir (2011: 5). Ömür Ceylan, Fâzıl'ın *Dîvân*'ında gerçekçi bir yaklaşımın hâkim olduğunu, Vehbî gibi klasik şiirin temel zemininden ayrılmadan ferdiyet hissini şiirlerinde işlediğini, kafiye ve redif seçiminde, benzetme ve ifadelerinde görülen dağınıklık ve lakaytlığın şiirine nitelik kaybettirdiğini belirtmiştir (2010b: 167).

Birçok kaynak Fâzıl'ın oldukça hacimli bir *Dîvân*'ı olmasına rağmen asıl mesnevileriyle iz bıraktığını söylemektedir. Gibb, Türkçe mesnevi edebiyatının Fâzıl'ın eserleriyle nihayete erdiğini belirtir. Onun, geleneğe isyan, şahsiyet problemi, mahalli renk gibi geleneğin dışına

taşan konu ve konuyu işleyiş yöntemleri bakımından klasik dönemden modern döneme geçişi yansıtan bir şair olduğu hatta mesnevileriyle Osmanlı şiirinin en güzel ve en ilginç eserlerini kaleme alan bir şahsiyet olduğunu söyler (1999: 417). Tayyârzâde Ata, hem Fâzıl'ın hem kardeşi Hasan Kâmil'in iyi yetiştiklerini, ikisinin de âlim, fâzıl, kâmil birer şair olduğunu fakat Fâzıl'ın, kardeşinden daha üstün olduğunu, Sultan Selim zamanında mazhar olduğu iltifatlar ve bunları hak ettiğini gösteren ehliyeti ile dönem şairleri arasında seçkinlerden biri olduğunu söylemektedir (2010: 452).

Fâzıl'ın *Dîvân, Hûbânnâme, Zenânnâme, Çengînâme (Rakkasnâme), Defter-i Aşk* isimli eserleri vardır. Bu eserlerin en önemlisi ise oldukça hacimli olan *Dîvân*'ıdır. Ahmet Cevdet Paşa (1309: 184), Bağdatlı İsmail Paşa (1951: 328), Enderunlu Akif (Kılcı, 2001: 76), Fatin (2017: 385), Şânizâde (1867: 407), Şemsettin Sami (1896: 3331), Muallim Naci (Kurnaz, 2000: 285) Fâzıl'ın *Dîvân'ı ve Hûbânnâme ve Zenânnâme* isminde iki eseri olduğunu söyler; *Defter-i Aşk* ve *Çengînâme*'den bahsetmez. Gibb, *Dîvân* dışındaki dört eserin 2650 beyitlik bir cilt oluşturduğunu, eserlerin muhtevasından hareketle Fâzıl'ın bir şair değil, başka yerden elde edilemeyecek, birinci ağızdan bilgiler veren bir nâzım olduğunu söyler (1999: 426). Koçu, cemal âşığı büyük bir şair olan Fâzıl'ın, kısa (dar) görüşlüler tarafından anlaşılamadığını, *Dîvân* dışındaki dört eseri toplu olarak basılırken aynı vadide bir eser sanılarak sonuna Sünbülzâde Vehbî'nin bayağılıklarla dolu *Şevk-engîz* isimli eserinin de eklendiğini üzülerek belirtmiştir (1971: 5590).[57]

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde yaptığımız taramalar neticesinde Fâzıl'ın 26 manzumesinin arşiv kayıtlarına geçtiğini tespit ettik. Hazine Kethüdası İsmail Ağa'ya sunulan bir kaside ise incelediğimiz hiçbir nüshada bulunmamaktadır. Kasidenin sonundaki imzadan Fâzıl'ın bu şiiri Enderun'da iken yazdığı anlaşılmaktadır.

2.2. Enderunlu Fâzıl'ın Eserleri

2.2.1. Dîvân

Dîvân'da hemen bütün nazım şekillerinin örnekleri bulunmaktadır. Türkçe, Arapça, Farsça münacat ve naatların da bulunduğu eserin asıl

57 Enderunlu Fâzıl'ın eserleri ve eserlere yansıyan edebî kişiliği hakkındaki düşüncelerimiz her bir eserin alt başlığında verildiği için tekrara düşmemek amacıyla bu bölümde değinilmemiştir.

bölümünü, dönemin önde gelen kişilerine sunulmuş olan kasideler oluşturur. Yaklaşık yüz altmış sayfalık kasideler bölümünün ardından tarih manzumeleri ve gazeller gelmektedir.

Dîvân'da, farklı türlerde toplam 259 kaside, yine farklı türlerde yazılmış 224 gazel, 7 müstezat, 2 mesnevi, 66 kıta, 1 rubai, 1 tuyug, 29 murabba, 3 muhammes, 5 müseddes, 3 müsebba, 2 müsemmen, 1 mütessa, 2 muaşşer, 7 terkib-bent, 1 tane 12'li manzume ve 14 tane de beyit bulunmaktadır. 9 kaside Arapça; 2'si müstezat, 1'i kaside ve 3'ü gazel olmak üzere toplam 6 manzume Farsça; 1'i gazel ve 1'i muaşşer olmak üzere 2 manzume Türkçe-Farsça; 1 kaside ise Türkçe-Farsça-Arapça olarak yazılmıştır.

Enderunlu Fâzıl Dîvânı'nda münacat, naat, dört halife ve Celâleddin Rûmî, Bahâüddin Nakşibend, Abdülkadir Geylânî, Ahmed Rufâî gibi din ve tasavvuf büyüklerinin övgüsünün yapıldığı kasideler dışında, başta III. Selim olmak üzere çeşitli devlet adamlarına yönelik yazılmış kasideler önemli yer tutar. Bazı gazel ve şarkıları hariç mesnevilerindeki özensizliğin, *Dîvân*'ında da görüldüğünü belirten Horata, Fâzıl'ın adı geçen mutasavvıflar için dinî şiirler yazmasını "kişiliğiyle tezat oluşturmak" olarak nitelemektedir (2009: 85). Belki de tersini düşünmek daha uygundur. *Dîvân*'ında dinî-tasavvufi içerikli çok fazla manzume bulunan, ayet ve hadis iktibasları görülen, klasik Türk şiirinde ramazaniye türü en fazla manzume kaleme almış olan bir şairin yazdığı *Defter-i Aşk* gibi eserleri, şairin *Dîvân*'ıyla/kişiliği ile tezat oluşturmaktadır. Aslında gelenekte hayali ve mücerred kalan teşbihler Fâzıl'da somutlaşmıştır. Sevgili tasvirleri kanlı canlıdır. Aşk tasvirleri cisimleşmiştir fakat sevgilinin gerçek olup olmadığı okuyucunun zihnine bırakılmıştır. O şiirlerinde gerçekçi tasvirler ve tahkiye kullanarak mecazı somuta yakınlaştırmıştır. Bir diğer açıdan Nedîm, şuh bir şair olarak kabul edilmektedir ve *Dîvân*'ında klasik tertibe muhalif olarak tevhit, münacaat, naat, dört halife övgüsü gibi manzumeler bulunmamaktadır. Enderunlu Fâzıl ise Nedîm yolunda yürümeye çalışan fakat "bayağılık"tan öteye geçemeyen hatta üzeri kapalı olarak "ahlaksız", "eşcinsel" bir şair olarak tanıtılmaya çalışılmaktadır. Hâlbuki böyle bir şairin *Dîvân*'ında tevhid, münacaat, naat, dört halife övgüsü, önde gelen dinî şahsiyetlere methiyeler, ayet ve hadis iktibasları, tasavvufi remizler ve klasik Türk şiirindeki en fazla ramazaniyenin bulunmaması gerekmektedir.

Gibb, Fâzıl'ın "en mütenasip ve saygıya değer olan" eserinin *Dîvân*'ı olduğunu hatta eserin "işçilik bakımından devrinin de biraz üzerinde olduğunu" söylemektedir. Fakat Gibb'in bu cümlelerden birkaç cümle sonra *Dîvân*'ın, Fâzıl'ın edebî kariyerindeki en az dikkat çeken bir yerde olduğunu "hatta diğer eserleri ele alınmadığı takdirde onun çağdaşları arasında pek önemli bir farkı olmadığını" söyleyerek bir çelişki oluşturduğu görülmektedir (1999: 419).

Fâzıl'ın tarih manzumelerinin pek çoğunu da kaside nazım şekliyle yazdığını söylemek mümkündür. Şairin, kasidelerinde sık sık geçim sıkıntısını dile getirdiği ve devlet adamlarından maddi yardım beklediği beyitler dikkati çeker. Kasidelerde süslü bir dile sahip olan Fâzıl, kelimeleri ustalıkla kullanmasını bilmiştir. Özellikle ramazaniyye türünde yazdığı kasidelerinde, dönemin ramazan hayatını canlı bir şekilde şiirine aksettirmiştir. Bazı kasidelerinin farklı devlet adamlarına mükerrer olarak sunulduğu da görülmektedir. III. Selim'e sunulan bir kaside Şam Müftüsü Halil Efendi'ye; Kethüda İbrahim Efendi'ye sunulan bir kaside de Kethüda Yusuf Ağa'ya bazı küçük değişikliklerle tekrar sunulmuştur. Şitaiyye türü kasidelerinden biri ise noksandır. Kaside başlığıyla yazılan bazı şiirlerde dua bölümü yoktur.

Fâzıl, klasik Türk edebiyatında, kaleme aldığı 23 adet ramazaniyye ile bu türde en fazla manzume yazan şairdir. Bu manzumelerin 21 tanesi kaside, 2 tanesi terkib-bend nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Şairin maddi imkânsızlıklarının bulunması, bu türe daha fazla önem vermesinde etkili olsa gerektir. Zira gerek kaside ve gerekse terkib-bend nazım şekliyle yazdığı bu manzumelerde, şairin sürekli maddi sıkıntılarından yakındığı ve memduhundan bir yardım beklediği görülmektedir[58].

Sâib-i Tebrizî'nin bir gazelini tanzir ettiği bilinen şairin, zaman zaman Nâbî tarzında hikemi şiirler söyleme gayretinde olduğundan söz etmek de mümkündür. Bu tür gazellerin dili ağırdır. Onun şiirlerinde, Nedîm gibi günlük hayatı realist bir şekilde anlatan söyleyiş ve şûhane bir eda baskındır. Mahallî unsurlardan da faydalanmayı ihmal etmeyen şair, bu yönüyle de Bosnalı Sâbit'in takipçisi gibidir. *Dîvân*'da; methiye, tarih ve şarkı türündeki bazı şiirlerde de gazel nazım şekli kullanılmıştır. *Dîvân*'da özellikle kıt'a nazım şekliyle yazılmış pek çok

58 Dîvân'da yer alan ramazaniyeler hakkında bu kitabın yazarları tarafından 4 farklı makale kaleme alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için künye bilgileri kaynakçada verilen eserlere müracaat edilmelidir.

tarih manzumesi bulunmaktadır. Bunların bir kısmında tarih beyti yer almamaktadır. *Enderunlu Fâzıl Dîvânı*'nda, musammatlar ve genellikle murabba nazım şekliyle yazılan şarkılar da önemli yer tutar.

Dîvân'da çeşitli nazım şekilleriyle yazılmış 164 adet tarih manzumesi bulunmaktadır. Daha önceki bir çalışmamızda belirtildiği üzere Fâzıl, ilk tarih manzumesini yazdığında Türkçeyi öğreneli henüz birkaç yıl olmuştur ve kendisi bu sıralarda yaklaşık olarak yirmi bir yaşındadır. Enderun'dan ayrıldığında ise yirmi sekiz yaşındadır (H 1198). Enderun'da yaşadığı süre içerisinde yazdığı tarih manzumesinin sayısı beştir. Enderun'dan ayrıldıktan sonra on iki yıl boyunca İstanbul'da nasıl olduğu bilinmeyen bir hayat sürmüştür. Manzumelerinden sıkıntılı olduğu anlaşılan bu süreç yaklaşık H 1210 yılına kadar devam etmiştir. Fâzıl'ın bu süreçte elli iki tarih manzumesi yazdığı görülür. Sultan III. Selim'e ve devrin ileri gelenlerine yazdığı kasideler vesilesiyle kendisine verilen görevlerden yine tahminen yazdığı hicivler sebebiyle azledilip H 1214 tarihinde Sakız'a sürgün edildiği zamana kadar sadece dokuz tarih manzumesi yazmıştır. Fâzıl, en çok tarih manzumesini ölümünden önceki on yılını ayaklarından rahatsız olduğu belki de yatağa bağlı ve gözleri kapanmış olarak geçirdiği en zor zamanlarında yazmıştır. Buradan hareketle bu manzumelerin yazılış amacının tarih düşürmekten ziyade caize almak olduğunu söylemek mümkündür. Öyle ki tarih manzumelerinin çoğunda düşkün halinden ve kendisine yardım edilmesi gerektiğinden sıkça bahsetmektedir[59].

Diğer taraftan Fâzıl, kendinden önce başkasının kullandığını tespit edemediğimiz 4 çeşit yeni tarih türü icat etmiştir. "Fâzılâne tarih" demenin de mümkün olduğu, kendisinin "târîh-i nev-îcâd" olarak isimlendirdiği bu türde toplam 9 adet tarih düşürmüştür[60].

Öte yandan Fâzıl'ın, tarih manzumelerini kaleme alırken tarih düşürülecek olayı çağrıştıran kelimeler kullanmaya özen gösterdiği görülmektedir. Örneğin, III. Selim ve Hüseyin Paşa'nın donanmaya ayrı bir ehemmiyet vermesi nedeniyle onlara sunulacak olan şiirde denizcilik

59 Ayrıntılı bilgi için bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2021). "Enderunlu Fâzıl Divanı'ndaki Tarih Manzumeleri Üzerine Bir İnceleme". Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature, 7(2), 266-287.

60 Ayrıntılı bilgi için bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2021). "Tarih Düşürme Türlerine Ek: Enderunlu Fâzıl'ın "Tarih-i Nev-İcad"ları", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(27): 308-327.

terimlerinin baskın bir şekilde kullanılması dikkat çekmektedir. Ayrıca gemicilik terimlerinin Osmanlıca imlasına göre tevriyeli kullanılması da benzeri nadir görülen bir tarzdır. Bu örnekler, tevriyenin tanımına yeni bir bakış açısı kazandırabilmesi açısından önem arz etmektedir. Fâzıl'ın, zengin hayalleri, rengin teşbihleri, başarılı aruzu ve hatasız tarih düşürmeleriyle bugüne kadar incelenmesi ihmal edilen bir *Dîvân*'a sahip olduğu, *Dîvân*'ı hakkında yapılan olumsuz eleştirilerin yüzeysel yaklaşımlar sonucunda ortaya çıktığı anlaşılmaktadır[61].

Gazellerinde ve şarkılarında oldukça başarılı bir şair olarak kabul edilen Fâzıl, bu iki türde Nedîm ve Nâbî etkisinde kalmıştır. İstanbul'un renkli hayatını gazellerinde de başarıyla işleyen Fâzıl, örneğin İstanbul delikanlıları arasında "Cezayir Kesimi" denilen bir kılıkla yalın ayak ve baldır bacak çıplak dolaşma modasını gazellerinde işleyince, bunu bilmeyenler tarafından ahlaksız şiirler yazmakla itham edilmiştir:

O baldırlarla ol cānān-ı zībā
İki sīmīn ayaḳlı serv-i vālā

Ayaḳlar bir sebīke sīm-i ḫāliş
Ṭopuḳlar pāre-i elmās gūyā (G. 8, b.1-2)

Yahudi güzelleri, İstanbul gençlerinin işlemeli, telli uçkur kullanmaları, külahlarının altından perçemlerini sarkıtmaları, zindanlardaki bitlerin insanlara zarar vermesi, baldırlarına, pazularına ortasının (taburunun) nişanını dövme yaptıran 71. Yeniçeri Ortası'ndan delikanlıların anlatılması, dönemin sosyal hayatının Fâzıl'ın şiirlerine ne derece yansıdığını gösteren örneklerin bazılarıdır.

Fâzıl'ın, I. Abdülhamid zamanında Enderun'dan nedeni bilinmeyen bir şekilde (kendisine iftira atıldığını söylemişti) çıkarıldığı, tekrar dönmek istediği fakat III. Selim tahta çıkana kadar kabul görmediği, bu süreçte İstanbul'da sıkıntılı günler geçirdiği daha önce ele alınmıştı. Fâzıl, bir gazelinde bu zamanlara işaret etmektedir:

Ḫayme-i çerḫ-i ʿanīdiñ sāyesi altındayız
Naḫl-i bī-berg-i ümīdiñ sāyesi altındayız

Biz dıraḫt-ı sāye-endāz-ı cihān olmuş iken
Mīvesiz bir şāḫ-ı bīdiñ sāyesi altındayız

61 Ayrıntılı bilgi için bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2021). "Enderunlu Fâzıl'ın Gemi ve Denizcilikle İlgili Tarih Manzumesi", Social Sciences Studies Journal, Vol 7, Issue 92, s. 5554-5563.

Mürşid-i āgāh-ı bāṭın olduḳ ammā ẓāhirā
Sille-i dest-i mürīdiñ sāyesi altındayız

Āfitāb-ı fāḳr u fāḳa yaḳdı yandırdı bizi
Biz ise Sulṭān Ḥamīdiñ sāyesi altındayız

Gölgemizden ġayrı yoḳdur **Fāżıl**ā yoldaş bize
Öyle bir baḫt-ı saʿīdiñ sāyesi altındayız (G. 71)

Fâzıl'ın çektiği sıkıntılar nedeniyle başka şehirlere gitmeyi düşündüğü de gazellerinde görülmektedir:

Şīrāz u Ḳandehāra ʿazīmet zamānıdır
Fāżıl kesildi ḳısmetimiz bu diyārdan (G. 128/5)

"Âteş-zebân, şuʿle-zebân, şimşîr-zebân" gibi ifadelerle kendisinden bahseden ve zaman zaman mizahi bir üslup kullanan Enderunlu Fâzıl'ın bilhassa oryantalistlerin çabası sonucu mesnevileriyle ön plana çıkartılması, Nedîm kadar olmasa da ona yakın değerde bir şair olduğunu ortaya koyan *Dîvân*'ının araştırmacılar tarafından ihmal edilmesine yol açtığı kanaatindeyiz.

Dîvân üzerine bir yüksek lisans (Yanartaş, 1997 [1-117 yapraklar arası]) ve bir de doktora (Beyhan, 2021) çalışması yapılmıştır.

2.2.1.1. Dîvân'ın Nüshaları

*Dîv*ân'ın bir matbu (1258/1842 Bulak) ve 2'si Almanya'da, 1'i İngiltere'de, diğerleri de yurt içindeki çeşitli kütüphanelerde olmak üzere 19 yazma nüshası bulunmaktadır. Bunlardan en eski tarihli olanı, Enderunlu Vâsıf tarafından güzel bir nesih hatla 1214/1799-1800 tarihinde istinsahı tamamlanmış olan Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığında H. 906 numarasıyla kayıtlı nüshadır. Eserin müellif hattı nüshası tespit edilememiştir. Nüshalar içinde en hacimlileri olan, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (NEKTY02819) ve İzmir Milli Kütüphanedeki (Nu: 1280) yazmaya, Fâzıl'la aynı dönemde yaşamış olup aynı mahlası kullanan ve onunla benzer üsluba sahip Mehmet Tahir Efendi'in şiirleri de sehven girmiştir. Matbu nüshada ise müstensihin kelimeleri tamamen değiştirecek şekilde şahsi tasarruflarda bulunduğu tespit edilmiştir.

Enderunlu Fâzıl'a ait olabileceğini düşündüğümüz nüshaların yurt dışında olanlarının temini hususunda ciddi sıkıntılar yaşadığımızı

belirtmek isteriz. Küresel çapta etkili olan Covid 19 virüsü sebebiyle birçok kurumun çalışamaz hale gelmesi, maalesef çalışmamızı da etkilemiştir. İngiltere Milli Kütüphanesinde bulunan üç nüsha, yüksek bir meblağ karşılığında yaklaşık iki yıl süren yazışmalardan sonra temin edilebilmiştir. Bu nüshalardan Or. 7093 numaralı olanı kataloglara "*Enderunlu Fâzıl Külliyâtı*" adıyla geçmiştir ve bu yazmada *Hûbânnâme, Zenânnâme, Çenginâme* ve *Defter-i Aşk* mesnevileri vardır fakat *Dîvân* bulunmamaktadır. Or. 11222 numara ve "*Dîvân-ı Fâzıl*" adıyla geçen fakat katalog bilgisinde hangi Fâzıl'a ait olduğu belirlenemeyen bu eserin ise Fâzıl mahlasını kullanan Mehmet Tahir Efendi'ye ait olduğu tarafımızca tespit edilmiştir. Böylece Mehmet Tahir Efendi'nin daha önceki bir tespitimizle[62] (Çukurlu-Düzenli, 2021: 41-63) üçe çıkan nüsha sayısı, bu nüsha ile dörde ulaşmıştır. Or. 8891 numara ve "*Dîvân-ı Fâzıl-ı Enderûnî*" başlığıyla kayıtlı eserin ise Enderunlu Fâzıl'ın *Dîvân*'ına ait oldukça eksik bir nüsha olduğu belirlenmiştir[63].

2.2.2. Hûbânnâme

1207/1792-1793'te telif edilen *Hûbannâme*, Ebubekir Râtıb Ahmet Efendi'ye ithaf edilmiş (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124; Koç, 2008: 439; Yöntem, 1977: 531) şehrengiz türünde yazılmış, Hindistan'dan Amerika'ya kadar birçok ülkenin erkeklerinden bahseden ve şairin onlar hakkındaki görüşlerini barındıran küçük hacimli bir eserdir. Eserin giriş kısmında güzellik tasavvufi mahiyette ele alınmış, döneme göre yeni sayılabilecek coğrafi bilgiler verilmiştir. Birçok ülkenin güzellerini konu edinmesi bakımından kendi türündeki eserlerden farklı olan bu eser mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır ve 796 beyitten ibarettir. 1253/1837-38, 1255/1839-40, 1258/1842-43 yıllarında İstanbul'da basılan eser, Osmanlı Devleti'nde yasaklanmış ilk eser olarak bilinir. Şentürk ve Kartal'a göre bedîî zevkten yoksun olup mahallî hayatı çeşitli boyutlarıyla ortaya koyan bir eserdir (2005: 457).

Gibb, *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme* ile şehrengiz türünün nihai hedefine ulaştığını söyler. Devamında dikkat çeken bir yorumla Mesîhî ve mukallitlerinin yaptığı gibi bir şehrin güzel oğlanlarının isimlerinin

62 Medine Arif Hikmet Kütüphanesi 811/75 numarada kayıtlı Fâzıl Divânı'nın da Mehmet Tahir Efendi'ye ait olduğu tespit edilmiştir.

63 Diğer nüshaların tavsifi için bk. Talip Çukurlu-M. Bayram Düzenli (2020). "Enderunlu Fâzıl Divanı'nın Nüshalarının Tanıtımı", 7. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi Bildirileri Tam Metin Kitabı, 24-26 Ocak 2020, Şanlıurfa, s. 287-299.

şaka yollu yazılmasının Fâzıl'da da devam ettiğini, onun bu iki eserde muhtelif ırklardan oğlan ve kızların şaka yollu tasvirlerini yaptığını belirtir. Hatta Fâzıl'ın bu iki eserinin Belîğ'in eserlerinin biraz tadil edilmiş şekli olduğunu fakat bu tür eserlerdeki karakteristik üslubun Fâzıl tarafından fevkalade bir başarıyla uygulandığını belirtmiştir (1999: 421).

Hûbânnâme ve *Zenânnâme*'yi içerikleri aynı olduğu için birlikte değerlendirmek gerektiğini belirten Gibb'in ilginç bir tespiti daha vardır:

> "(Fâzıl) Arap asıllı olmakla birlikte bir Türk gibi hissetmekte ve bir Türk gibi yazmaktadır; doğum yeri olan Suriye'yi bir Türk'ün gördüğü gibi görmekte ve Ruslardan bahsederken yüzyıllardır meydana gelmiş olan kinle söz etmektedir." (1999: 422).

Gibb, *Hûbânnâme*'nin sebeb-i telif kısmından bahsederken bu tür sebeplerin tamamen hayali olduğunu, eserin meydana geliş nedeni olarak anlatılan benzer hikâyelerin geleneksel olduğunu ve Fâzıl'ın da bu geleneğe uyduğunu söylemiştir (1999:424). Dolayısıyla Fâzıl'ın bu eserlerinden yola çıkarak onun ahlaksız eserler ortaya koyduğunu iddia etmek art niyetli bir düşüncenin ürünüdür.

2.2.3. Zenânnâme

Zenânnâme, çeşitli milletlerin kadınlarının anlatıldığı, Anadolu kadınlarının naz ve cilveden yoksun olduğu söylenip İstanbul kadınlarının övüldüğü, Yahudi, Ermeni ve Ruslardan nefretle bahsedilip Mısırlıların küçümsendiği, kadınlar hamamı ve mahalle baskını gibi bölümlerin olduğu 1101 beyitlik bir mesnevidir. Eserin telif tarihine veya kime ithaf edildiğine dair bir bilgi yoktur. Sebeb-i telif bölümünde anlatıldığına göre bir genç Fâzıl'a gelerek -*Hûbânnâme* gibi- farklı milletlerden kızları da anlatan bir eser yazmasını kendisinden talep eder. Şair de bu talebi kabul ederek eserini yazmaya başlar. Sebeb-i telif bölümlerinin genellikle bir kurgu üzerine oluşturulduğu da unutulmamalıdır.

Eser 1253/1837-38, 1255/1839-40, 1286/1869-70 yıllarında basılmış fakat müstehcenliği sebebiyle Mustafa Reşit Paşa tarafından toplatılmıştır (Şentürk-Kartal, 2005: 457)[64]. Eserin 1883'te taşbaskı olarak

64 İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T5502 numaralı Hûbânnâme ve Zenânnâme nüshasında XVIII. yüzyılın iyi bir örneği olan minyatür ve tezhipler bulunmaktadır. Hûbânnâme'de 37 adet erkek figürü, Zenânnâme'de ise 39 adet kadın figürü bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bk. Doğru, 2020: 727-740; İçen, 2001.

yayınlandığı fakat müstehcen olduğu için toplatıldığı, J. Decourdemanche tarafından Fransızcaya tercüme edildiği (1890)[65] de bilinmektedir (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124). Fâzıl'ın bu eserde evlilik karşıtı bir tavır takınması da oldukça ilginçtir (Koç, 2008: 439).

2.2.4. Çengînâme (Rakkasnâme)

Çengînâme veya *Rakkasnâme* adıyla da bilinen eser, murabba nazım şekliyle kaleme alınmıştır. 117 murabbaın bulunduğu eserde İstanbul'daki köçeklerin isimleri sayılır, hünerleri anlatılır. Müstehcen ifadelerin bulunduğu, edebî bakımdan zayıf kabul edilen eser dönemin örf ve adetlerini yansıtması bakımından önemlidir (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124; Koç, 2008: 439). Gibb, Fâzıl'ın bu eserini hiç beğenmez ve eser hakkında ağır yorumlarda bulunur:

> "… kırk üç sefil yaratık ismen zikredilir ve tamamen anlatılamayacak bir şekilde tasvir edilir. Bunların hemen hepsi de çingenedir. Fâzıl'ın listesindeki isimlerin çoğu Tarçın Gülü ve Kanarya gibi uydurma isimlerdir… değersizliğin de ötesinde berbattır. Şaka yollu yazılmış olmakla birlikte bir şakacılık fukarasıdır ve üslup itibariyle de son derece değersizdir…" (1999:425-426).

Gibb, *Hûbânnâme* ve *Zenânnâme'de* olduğu gibi bu eserine de "şaka yollu yazılmış", "uydurma" bir eser demektedir. Fâzıl, gerçekçi tasvirleriyle öne çıkan bir şairdir ve çingenelerin hayatını gerçekçi tasviri, eserin değerinin düşmesine neden olmuştur.

Jan Schmidt, *Çengînâme* ve *Defter-i Aşk*'ı beraber değerlendirmiş "her iki eserde de tarihsel veya folklorik bir yan bulunmadığı ancak ikisinde de pornografik öğeler bulunduğu" sonucuna varmıştır (Kuru, 2005: 477'den naklen Schmidt, 1993: 191). Fakat eser incelendiğinde Schmidt'in bir kast ile eseri "pornografik" olarak nitelediği, böyle bir durumun olmadığı görülecektir.

65 Koç, bu tarihi 1870 olarak göstermiştir (2008: 439). Gibb, eserin 1879 yılında M. Leroux tarafından "Le Livres des Femmes" adıyla Paris'te Fransızca olarak yayınlandığını fakat oldukça yetersiz, tercüme olmaktan uzak bir eser olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Von Hammer'in de eserden çeşitli parçalar yayınladığını, bunun nispeten daha doğru çeviriler olduğunu söylemiştir (1999: 424).

2.2.5. Defter-i Aşk

Klasik Türk şiirinde benzerine pek rastlanmayan türde bir eser olan *Defter-i Aşk*'ta Fâzıl, önce âşık olup sonra pişman olduğu 22 aşk macerasından bahsedeceğini söyleyip yalnız 4'ünden bahsedebilmiştir. İlahi aşkın tarifiyle başlayan[66] ve şairin aşk maceralarını anlattığı 438 beyitlik bir mesnevi olan *Defter-i Aşk* için Şentürk ve Kartal, "Edebî hiçbir değeri olmayan eser, içerisinde bulunan mahallî unsurlar bakımından ilgi çekicidir." demektedir (2005: 455). Koçu eseri, "manzum hatıralar itirafnamesi" olarak nitelemiştir (1971: 5589). Kuru, eser için "Osmanlı edebiyatında ilk özyaşamöyküsel aşk mesnevisidir." demiştir. Araştırmacı, yazısının ilerleyen satırlarında aşk mesnevilerinin bir özelliği olan mecazi aşktan İlahi aşka ulaşma temasını Fâzıl'ın kendi yaşam öyküsüyle birleştirerek Osmanlı mesnevi geleneğine yeni bir nefes üflediği düşüncesinde olduğunu belirtmiştir (2005: 476, 478).

Defter-i Aşk'ta çingene düğünü tasvirinin son derece ayrıntılı olması, gerçek hayat sahnelerinden önemli kesitler içermesi (Büyük Türk Klasikleri, 1990: 124; Yöntem, 1977: 529) kaynakların üzerinde durduğu hususlar arasındadır. Koç, şairin saraydaki son gönül macerasını yaşadığı kişi olan sarayın hanendesi Hafız Abdullah Ağa ile aşk yaşadığını, bu aşkın dayanılmaz bir hal aldığını, bu yüzden saraydan ayrılmak zorunda kaldığını ve bu eserde bu olayın manzum bir şekilde anlatıldığını söylemiştir (2008: 438-439). Gibb, eserin bir sebep belirtilmeksizin dördüncü aşkta (1199/1784-1785) sona ermesini, şairin daha hacimli bir eser yazmayı tasarlaması fakat amacına ulaşamamış olmasına bağlamaktadır (1999: 419).

Eserin 1837-1838 yılında Mustafa Reşit Paşa'nın emriyle toplatılması nedeniyle sansüre uğrayan ilk eser olduğu birçok kaynak tarafından belirtilmektedir. M. Kayahan Özgül, diğer kaynaklardan farklı düşünerek meseleyi daha derinlere taşımıştır. Şöyle ki, 1837-1838 tarihine kadar dört defa basılan *Hûbânnâme, Zenânnâme* ve *Defter-i Aşk*'ın beşinci baskısında yasaklanması normal değildir. Batı, homofobiye (eşcinselliğe karşı duyulan nefret) karşı bir tavır almış ve burjuvaların

66 Gibb, bu tarif için "Câmî'nin Yusuf u Zelihâ'sının girişindeki ifadeler hariç, böyle güzel bir tanımlamaya başka yerde rastlamadığı"nı belirtir. Bu tanım şu şekildedir:
"Aşk, yukarı âleme götüren bir rehber ve göklerin kapısına çıkaran bir merdivendir. Aşk ateşiyle demir altına, balçık parlak bir inciye kalbolur. Akılsızı akıllı yapan ve cahili ilahi sırların uzmanı yapan da aşktır. Aşk, Allah'a giden yolun önündeki bütün engelleri kaldırır." (Gibb, 1999: 420).

da desteğiyle bu tavır 1837-1838 tarihinde yürürlüğe konmuştur. Reşit Paşa'nın aynı tarihte bu esere sansür uygulamasının nedeni, Osmanlının yüzünü Batı'ya dönmüş olmasıdır. Bu sansür aynı zamanda "homofobik Avrupalının edebî-etik anlayışının resmen kabulünü" göstermektedir (Özgül, 2006: 655). Özgül, yazısının başındaki cümlelerde "Osmanlıyı ve edebiyatını eşcinselliği dışlamayan bir çizgide" göstermektedir. Dolayısıyla Osmanlı'nın eşcinselliği dışlayan bir konuma gelmesinin sebebini Avrupa'ya benzemeye çalışmasına bağlayarak aşağıdaki cümleleri ile Türk milletinin ahlaksız olduğunu ima etmiştir:

> "1253 (1837-1838)'e kadar dört kere basılmasında mahzur görülmeyen bir eser bu tarihte yapılan beşinci baskısında toplatılıyorsa, Türk'ün yeniden "homofobik" bir millet olmaya başlamasının da bu yıllara rastladığı söylenebilir." (2006: 655).

Özgül, eserin toplatılmasının bir diğer nedeninin Sünbülzâde Vehbî'nin *Şevk-engîz* isimli eseriyle birlikte basılmış olması olduğunu, asıl yasaklanan eserin *Şevk-engîz* olması gerektiğini belirtmektedir:

> "Sansür edilen kitabın adının *Defter-i Aşk* olması, yasaklanan metnin de *Defter-i Aşk* olduğunu göstermez. Fikrimce Fâzıl'ın eserlerinden ziyade, kitabın sonuna Sünbülzâde Vehbî'den eklenen *Şevk-engîz* yasaklanmaya sebep gibi görünüyor. *Şevk-engîz*, biri oğlanları, diğeri kızları yeğleyen iki kişinin tercihlerini tartışmasından ibaret bir mesnevidir ve her ikisi de haklı çıkmak için kendi seçimini övmektedir. Metin, bütün zamanlar için utanç vericidir." (2006: 655).

Günümüz toplumunda bile gayet ahlaksızlık olarak görülen eşcinselliğin o dönemlerde sıradan bir şey gibi görülmesi ve bunun bir mesnevi ile "yaptığım ahlaksızlıklarım!" şeklinde anlatılması ve bu eserin 1253/1838'e kadar dört defa basılması akıllara birçok şüphe getirmektedir. Daha da ötesi Fâzıl'ın böyle bir esere başlarken klasik mesnevilere benzer bir şekilde Allah aşkını anlatarak başlaması, hakiki güzelliğin Allah'ın güzelliği olması ve yaratılanlardaki güzelliğin onun bir yansıması olduğunu söylemesi, ardından hakiki sevgili/âşık olan Hz. Muhammed'den ve Miraç hadisesinden bahsetmesi, Mecnun'daki, bülbüldeki, pervanedeki aşkın kastının Mevla olduğunu söylemesi (b. 30-36), methiye kısmında III. Selim'in adının anılması oldukça dikkat çekicidir. İleriki yıllarda toplattırılacak kadar ahlaksız görülen bir eserde padişahın adının anılması bile büyük cesaret gerektiren bir davranıştır.

Fakat eser yazıldıktan sonra on üç yıl daha ömür süren III. Selim, eseri toplatmak veya yasaklamak bir yana eser hakkında olumsuz bir yargıda dahi bulunmamıştır. Eserin yazıldığı 1210 yılından toplatıldığı 1253 yılına kadar geçen 43 yıllık sürede *Defter-i Aşk* devlet erkânı tarafından itiraz görmemiş ve 4 defa basılmıştır. Bu durumda Özgül'ün dediği gibi eserin toplatılma sebebinin baskının sonuna eklenen *Şevk-engîz* olduğunu düşünmek gerekmektedir.

Eğer *Defter-i Aşk*'taki "aşklar(!)", gerçekten beşerî anlamda aynı cinse duyulan bir aşkı ifade ediyor ise ve 43 yıl boyunca Reşit Paşa'ya kadar kimse itiraz etmeyip normal karşıladıysa toplumun ahlakında ciddi bir bozukluk olduğunu, yönetimin de bu duruma ses çıkarmadığını söylemek gerekir.

Fakat toplumun da yönetimin de Reşit Paşa'ya kadar hâlâ ahlaki değerlere sahip çıkan bir tutum içinde olduğu, eserin toplanmasının nedeninin *Şevk-engîz* olduğu düşünülürse, *Defter-i Aşk*'ta bahsedilen "aşk"ların(!); dostluk, muhabbet ve aşırı sevgiyi ifade eden "aşk" kelimesi olduğunu, kimsenin günümüzdeki gibi anlamadığı ve bu nedenle yıllarca kimse tarafından itiraz görmediğini düşünmek gerekmektedir. Böylece Fâzıl'ın, yaşadığı döneme kadar çoğunlukla soyut ifade edilen, Nedîm'de somutlaşmaya başlayan aşkı bir derece daha somutlaştırdığını söylemek mümkün hâle gelir. Diğer yandan *Defter-i Aşk*'taki 12. beyte kadar İlahi güzellikten bahsedilirken Hz. Peygamber'in güzelliğinin bile Allah'ın güzelliğinin yansıması olduğunun anlatıldığı mısralarda kullanılan "galat" kelimesini Kuru, şu şekilde açıklamıştır:

> "Bu beyitte Fâzıl Bey 'galat' kelimesiyle, 'galatat-ı meşhure', yani dile yerleşmiş, dilin bir parçası olmuş yanlış kullanımları kastederek güzel bir oğlanın, var olan hiçbir şeyin yansıtamayacağı, Allah'ın güzelliği için olsa olsa bir mecaz olabileceğini anlatmaktadır."

Kuru'nun yorumunda da açıkça görüldüğü üzere eserdeki "oğlan"ları, güzelleri, mahbupları, dilberleri İlahi güzelliğin bir yansıması olarak düşünmek gerekmektedir. Fâzıl, eserin ilerleyen bölümlerinde de yaşadığı günlerde gerçek aşkın azaldığını, insanların arzularını giderdiklerinde aşkın da öldüğünü, tensel ilişki arzulayanların âşık değil zinakâr olduğunu söylemiş, kendisinin bunlardan olmaması için Allah'a dua etmiş ve bu kötülüğe düşenler varsa onların da tövbe etmelerini

nasihat etmiştir (b. 60-67).

Eserin kurgusal olduğunu gösteren birçok işaret daha vardır. Örneğin bir beyitte (b. 198) ikinci aşkı Süleyman Bey'e olan aşkının bir buçuk yıl sürdüğünü söylerken, başka bir beyitte kendisine bir defa bakmadığını, bir kelime bile söylemediğini belirtmiştir (b.190). Üçüncü aşkının ise yüzü çirkindir ama sesi güzeldir (b. 211). Son aşkı Köçek İsmail'i görmek için Galata'daki bir meyhaneye gittiğinde ağzına bâde almadığına dair yemin etmektedir (b. 291). Öte yandan İsmail bir kızla evlenmek istediğinde (b. 317) Fâzıl hoş karşılamamış ve dahası gerdek gecesini anlattığı bölümde cinsel ilişkinin ateşten bir gömlek olduğunu, alışkanlığın onu çiçek gibi soldurduğunu, İsmail'in artık eskisi gibi raks edemediğini söylemiştir (b. 407-408). Ayrıca gerdek halini görmüş gibi anlatması da eserin kurgusal olduğunu gösteren işaretlerden bir diğeridir. Fâzıl, Köçek İsmail ile tanışmış, zaman zaman onu izlemeye gitmiş, evlendiğinde düğününe gitmiş, düğünden sonra da izlemeye gitmiş fakat Köçek İsmail eskisi kadar güzel raks edemediği için etrafındaki insanlar dağılmış, artık onu izlemeyi bırakmışlardır. Altı yıl sonra arkadaşlarıyla Haydarpaşa'ya giden Fâzıl, yanlarına şeytan bıyıklı, belinde kaval, ayı gibi yapılı bir çingenenin gelip ayı oynattığından fakat herkesin rahatsız olup adamın eline birkaç mangır verip gönderdiklerinden (b. 423-430) bahsettikten sonra çingenenin yüzüne dikkatli bakınca onun İsmail olduğunu fark etmiştir (b. 431-433). Bu olayın ardından ondaki değişimi görüp asıl vermek istediği mesajı vermiştir: *Öyle bir dilbere ol bârî esir / Ki kabul etmeye zâtı tağyir (b. 436).* Zâtı değişmeyecek, güzelliği bozulmayacak olan tek sevgili İlahi sevgilidir. Bu mesaj açıkça verilirken böyle bir hikâyeden Fâzıl'ın eşcinsel bir eda ile bu kişiye âşık olduğunu söylemek, şaire büyük bir haksızlıktır.

Şeyh Galib'in *Hüsn ü Aşk*'ındaki yeni bir hikâye oluşturma çabasını Fâzıl'da da görmek mümkündür. Daha ikinci beyitte *Hüsn ü Aşk*'a atıfta bulunan Fâzıl, "Ey yeni bir şeyler dinleme heveslileri / İşte size yepyeni güzel bir hikâye" (b. 272) diyerek amacını ortaya koymuştur. Kanaatimizce, Enderun'da yetişen bir şair olarak Enderun'daki kişiler/karakterler ve onların birbirlerine duyduğu muhabbetler esas alınarak hayalî bir aşk hikâyesi oluşturulmak istenmiştir. Bunun bir işareti olarak hikâyelerin "Âl-i Şu'bân / Oğlanlar Hânedânı"nda (b. 100) geçmesi gösterilebilir. Nitekim eserin başında, hikâye kahramanının gönlünde 22 tane valinin hüküm sürdüğünü, hepsinin bir ismi olduğunu (b.

100) söylemiş fakat 4 tanesinden bahsedebilmiştir. Buradan hareketle mesnevinin yarım kaldığı anlaşılmaktadır. Eğer bu aşkların gerçek olduğu düşünülürse Fâzıl'ın -Selim S. Kuru'ya göre- İstanbul'a getirildiği 1180 ile eserini yazdığı 1210 yılları arasındaki 30 yılda 22 kişiye gönlünü kaptırdığını kabul etmek gerekmektedir. Fakat daha önce de belirtildiği gibi Fâzıl'ın İstanbul'a getiriliş tarihi olarak verilen 1180 tarihi yanlıştır. Başbakanlık arşivlerinde yer alan belgelere göre Fâzıl 1190 tarihinde Enderun'a alınmıştır. Kaldı ki 1180 tarihinin müstensihler tarafından sehven yazıldığı kabul edilir ve aşkların başlangıcı 1190 olarak kabul edilirse eserin yazıldığı 1210 yılına kadar geçen 20 yıllık sürede Fâzıl'ın 22 aşk yaşadığını kabul etmek gerekecektir. Bu 20 yıllık sürenin 12 yılının da İstanbul sokaklarında geçtiği göz ardı edilmemelidir. Daha da ötesi Fâzıl ilk aşkını 1180 tarihinde yaşamış ise henüz o tarihte 10 yaşındadır! Fâzıl 1190 tarihinde İstanbul'a getirildiğine göre ilk aşkını gelir gelmez, ikinci aşkını 1191 yılında, üçüncü aşkını 1195 yılında, dördüncü aşkını ise Enderun'dan ayrıldıktan sonra 1199 yılında yaşamıştır. Fakat bu aşklarını 1210 yılında kaleme almayı uygun görmüştür!

Fâzıl'ın Enderun'dan çıkarılma nedeninin Enderun'da yaşadığı son aşkı olan hanende Hâfız Abdullah Ağa'ya duyduğu aşkın dillere düşmesi olarak belirten kaynakların bu bilgiyi *Defter-i Aşk*'taki beyitlerden hareketle söylediğini düşünmekteyiz. Çünkü Enderun'dan çıkarılan veya tekrar affedilip Enderun'a alınan birçok şahsiyet hakkında arşiv kayıtları varken yüz kızartıcı bir ahlaksızlık ile Enderun'dan çıkarıldığı iddia edilen Fâzıl hakkında herhangi bir belge tespit edilememiştir. Nitekim Fâzıl, *Defter-i Aşk*'ta Enderun'dan çıkarılmadığını, kendi isteğiyle çıktığını söylemiştir. Fâzıl, eserin 250-254. beyitlerinde üçüncü aşkı olan "Hanende"ye kavuşamadığı, onu görüp de ona ulaşamadığı için, bu acıyla Saray'dan bir fırsat bulup çıktığını belirtir. Saray'dan çıktıktan sonra bir süre daha o güzelin aklından çıkmadığını (b.255-256), fakat yaşadığı sıkıntılar nedeniyle zamanla onu unuttuğunu, ondan uzak olmakla beraber birçok sıkıntı çektiğini, bu yaptığının bir bit için yorgan yakmak olduğunu (b. 257-259), çektiği sıkıntıların sebebinin o çelebi olduğunu, üç sene onun aşkını içinde beslediğini (b. 260-261) söylemiştir.

Kuru, çalışmanın 487. sayfasında "*Hûbânnâme* ve *Zenânnâme*'den önce 1210/1795 yılında yazmaya başlamış olduğu *Defter-i Aşk*'ı Fâzıl Bey niçin bitirememiştir? Bu soruya cevap vermek güç." şeklinde bir soru sorup cevaplamıştır. Bu soruya *Dîvân*'dan hareketle bir cevap vermek

mümkün görünmektedir. Fakat öncelikle *Hûbânnâme*'nin, *Defter-i Aşk*'tan önce 1207/1792-93 tarihinde yazıldığını ve Ebubekir Ratıp Efendi'ye ithaf edildiğini hatırlatmak isteriz. *Zenânnâme*'nin ise yazıldığı tarih belli olmamakla beraber *Hûbânnâme*'den hemen sonra yakın bir tarihte yazıldığını, "sebeb-i te'lif" bölümünden hareketle düşünmekteyiz.

Fâzıl, 1210 yılında Halep Defterdarı olmuş, ardından maden eminliği ve benzeri görevler ile "Halep, Erzurum, Kürdistan, Gürcistan ve Gence"de bulunmuştur. Çok zor şartlarda, karlar altında dokuz ay yolculuk yapmış, Devlet'in adının zarar görmemesi için bütün malını harcamış, çok sıkıntılar çekerek müflis halde İstanbul'a dönmüştür [36b-37a]. İstanbul'a döndükten sonra yokluk içinde, alacaklıların kapıya dayandığı kötü bir evde yaşarken III. Selim'e bir kaside sunmuştur. Manzumedeki şu beyitler oldukça dikkat çekmektedir:

Ne naẓm-ı şiʿre ṭāḳat var sitemden
Felek mühr-i sükūt urdu dehāna

Felek bir ġāʾile verdi ki anda
Ferāmūş oldu ṭabʿ-ı şāʿir irāne

Fâzıl, çektiği sıkıntılar sebebiyle şiir yazmaya gücünün kalmadığını, feleğin ağzına mühür vurduğunu ve verdiği bir sıkıntı ile şairliğini kaybettiğini söylemektedir. Bu sıkıntılı hayatın üzerine bir de Sakız'a sürülmüş, Ebubekir Ratıp Efendi ile aynı sonu yaşama (idam) korkusu ile hayatı çekilmez bir hal almış, gözlerini kaybetmiş, bacakları tutmaz olmuştur. Elbette bu halde, hele ki gözlerini kaybetmişken şiir yazması çok zor görünmektedir. Kuru'nun sorusuna cevap olarak Fâzıl'ın bu nedenlerle *Defter-i Aşk*'ı devam ettiremediği söylenebilir. Bununla birlikte Fâzıl'ın kaleme aldığı tarih manzumelerini dönemlere ayırdığımızda en çok manzumenin 1215-1225 yılları arasında (92 adet) yazıldığı görülmektedir. Bu, toplam tarih manzumelerinin %56'sına tekabül etmektedir. Yaklaşık olarak ömrünün son on yılını yatalak ve kör geçiren birinin bu kadar tarih manzumesini ve diğer şiirlerini kime tahrir ettirdiği de önemli bir husustur! Fâzıl'ın, hâlâ bu kadar çok manzume kaleme alabilmiş olması biraz önce bahsettiğimiz "şiir kudretinin elinden alınmış olması" bahsinin de "şairane bir yalan" olabileceğini düşündürmektedir. Aksi halde şiirleri yazan Fâzıl değil bir başkası olmalıdır! Bu kadar tarih manzumesini kaleme alabilen bir şairin yarım kalan *Defter-i Aşk*'ı da tamamlaması beklenirdi.

Son söz olarak *Defter-i Aşk* birçok şüpheyi üzerinde barındıran bir eser olarak tarihlerdeki yerini almıştır. İlk edebiyat tarihçilerinin Fâzıl'ın –meşhur olmasına sebep olan eseri- *Defter-i Aşk*'ından hiç bahsetmemesi, eserdeki tarihlerin, olayların ve anlatımın şüphe uyandırması esere başka parmakların karışmış olabileceği şüphesini aklımızın bir köşesinde bırakmıştır.

2.2.6. Sûrnâme-i Şehriyâr

Sûrnâme-i Şehriyâr, I. Abdülhamid'in şehzâdeleri Mustafa ve Süleyman'ın "bed-i besmele" törenini anlatması ve bu türün müstakil ilk örneği kabul edilmesi bakımından önemli bir eserdir. Eserin tek nüshası Ali Emiri Millet Kütüphanesi Tarih Yazmaları No: 387'de "*Sûrnâme ve Şehriyâr"* şeklinde kayıtlıdır (Koç Keskin, 2010: 153). Kaynaklarda böyle bir eserin varlığından bahsedilmemektedir. Bazı araştırmacılar bu eserin *Dîvân*'da bulunmadığını belirtmişlerdir fakat eserin büyük bir kısmı -dağınık şekilde- *Dîvân*'da bulunmaktadır. Fâzıl'ın bazı kasidelerde küçük değişiklikler yaparak başka kişilere de sunduğu göz önünde bulundurulursa I. Abdülhamid'in şehzâdelerinin bed-i besmele töreni için eserinden seçkiler yapıp birkaç manzume daha ilave ederek müstakil bir eser gibi padişaha sunmuş olabileceği mümkün görünmektedir.

Diğer taraftan Neslihan Koç Keskin, Enderunlu Fâzıl'a ait, kaynaklarda böyle bir eserden bahsedilmediğini fakat törenin yapıldığı 27 Şubat 1784 tarihinde yaşayan tek Fâzıl'ın, ölüm tarihi 1810 olan Enderunlu Fâzıl olduğunu, dolayısıyla bu eserin ona aidiyetinin kesin olduğunu söylemiştir (2010: 154). Hâlbuki mahlası Fâzıl olan, üslubu da Enderunlu Fâzıl'a çok benzediği için şiirleri karıştırılan Hafız Mehmet Tahir Efendi[67] de hayattadır (ö. 1795-96).

Törenin yapıldığı 1198/1784 tarihinde Fâzıl'ın Enderun'dan ayrıldığı bilinmektedir. Yukarıda da uzunca bahsedildiği üzere Enderun'dan çıkarılma nedeni kesin olarak belli değildir. Bed-i besmele töreni için oluşturulan metinde buna dair ipuçları bulunmaktadır. Törenin yapıldığı günlerin hemen öncesinde Enderun'dan ayrılmış olduğu ve sıkıntılar çektiği şiirlerinden anlaşılan Fâzıl, Şehzâde Mustafa'nın bed-i besmelesi için düşürdüğü tarihin on birinci beytinde, *Bir alay alçak-sıfat*

67 Hafız Mehmet Tahir Efendi'nin Dîvân'ı üzerine iki farklı yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Arpacı, 2005; Atacan 2014. Dîvân'ı hakkındaki kısa bilgi için bk. Çukurlu, 2022.

cahilleri / Üstüme geldi ser-efrâz eyledi (Koç Keskin, 2010: 183) diyerek Enderun'da yaşadığı birtakım sıkıntılara işaret ediyor olmalıdır. Nitekim başka manzumelerinde de benzer göndermeler bulunmaktadır. Bed-i besmele törenini baştan sona kadar anlatan Fâzıl'ın eserini "meded" redifli bir gazelle sonlandırması da oldukça manidardır. Enderun'dan ayrıldığı için sıkıntılar içinde kalan ve bundan üzüntü duyduğu anlaşılan Fâzıl, affedilmesi için I. Abdülhamid'den medet ummaktadır. Şair, "dünyanın gamlarının onu öldürdüğünü, bir nefes sabra dahi takatinin kalmadığını, bunca gam var iken karşısına yine eziyet eden birinin çıktığını" söylemiştir. Fâzıl'ın son cümlesi ise "ayağına gelip halimi arz ettim, Fâzıl'ı mahzun eyleme padişahım, medet!" olmuştur. Fakat tarihi belgelerden padişahın "medet" etmediği, Fâzıl'ın on iki sene İstanbul'da dolaştığı ve nihayetinde III. Selim'in kendisine "medet" ettiği anlaşılmaktadır. Burada bir hususa değinmek gerektiğini düşünüyoruz. Gazelin dördüncü beytinde yer alan *"Bunca gamlar var iken oldı dil-i âşüfte / Yine bir şûh-ı sitem-pervere meftûn meded"* ifadesini, "bu kadar gamın üzerine Fâzıl'ın gönlü yine bir (beşerî) güzele kapılmıştır" şeklinde yorumlamak doğru değildir. Ayetler ve hadisler ile eserine başlayan, İslam tarihinden önemli şahsiyetlerden bahsederek onlarla ilgili benzetmeler kuran, sıkıntılarını I. Abdülhamid'e bizzat arz eden/etmeyi planlayan, Enderun'a tekrar alınmayı ve kendisine ihsanda bulunulmasını isteyen Fâzıl'ın, bütün bunlara ters düşecek ve ahlak sınırlarını zorlayacak bir şekilde -*Defter-i Aşk*'tan hareketle- padişaha "bunca gamlar varken perişan gönlüm daha önce de olduğu gibi yine bir güzele/erkeğe meftun oldu, meded!" demesi/beytin bu şekilde yorumlanması, aklın sınırlarını zorlayacak bir yorum olacaktır.

Öte yandan, *Surnâme-i Şehriyâr*'ın ön sözünde eserin Fâzıl'ın kendisi tarafından oluşturulduğu belirtilmişse de eldeki nüshanın Fâzıl tarafından yazılan nüsha mı yoksa bir müstensih tarafından yazılan nüsha mı olduğu kesinlik kazanmış değildir. Nitekim *Surnâme-i Şehriyâr* isimli eserde bulunan 14 Cumâde'l-Ulâ 1817 tarihinin istinsah tarihi mi yoksa temlik tarihi mi olduğu tespit edilememiştir. Kanaatimize göre sahiplik belirten bu tarih, Fâzıl'ın ölümünden sonraki yedinci seneye tekabül etmektedir.

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere *Sûrnâme-i Şehriyâr*'da bulunan beyitlerin yarıdan fazlası *Dîvân*'da da bulunmaktadır:

Tablo 1: Sûrnâme-i Şehriyâr ve Dîvân Benzerlikler Tablosu

Sûrnâme-i Şehriyâr	Dîvân
2a sayfasındaki beyit	Dîvân'da bulunmamaktadır.
3b-8b arasındaki 30 beyitlik kaside	26a-26b sayfalarında 28 beyittir. "Ḳaṣīde-i Şāhzādegān-ı İbn-i 'Abdülḥamīd Ḫān" başlığını taşımaktadır.
9a sayfasındaki beyit	194a sayfasındaki iki beyitlik bir kıt'anın ikinci beytidir. Kelimelerde birkaç farklılık vardır. "Berāy-ı Otaġ-ı Muʿallā" başlığını taşımaktadır.
9b sayfasındaki iki beyit	194a sayfasındaki iki beyitlik bir kıt'adır. "Ḳıṭʿa-i Dīger Berāy-ı Otaġ-ı Muʿallā" başlığını taşımaktadır.
12a sayfasındaki beyit	Dîvân'da bulunmamaktadır.
13a sayfasındaki Farsça 5 beyitlik gazel	Dîvân'da bulunmamaktadır.
13b sayfasındaki beyit	Dîvân'da bulunmamaktadır.
14a sayfasındaki beyit	233b sayfasında bulunan 130. gazelin ilk beytidir.
14b sayfasındaki beyit	194a sayfasındaki iki beyitlik kıt'anın ikinci beytidir. "Berāy-ı Ġāşiye" başlığını taşımaktadır.
16a sayfasındaki beyit	194b sayfasında bulunan üç beyitlik bir kıt'anın üçüncü beytidir. "Berāy-ı Zer-Efşānī" başlığını taşımaktadır.
16b sayfasındaki mısra	Dîvân'da bulunmamaktadır.
18b-19b arasındaki 10 beyitlik tarih kıt'ası	Dîvân'da bulunmamaktadır.

20a-21a arasındaki 14 beyitlik tarih kıt'ası	Dîvân'da bulunmamaktadır.
21b-22a arasındaki 5 beyitlik gazel	216b sayfasında bulunan 30. gazeldir.

Sûrnâme-i Şehriyâr'da olup *Dîvân*'da olmayan toplam 24 beyitlik iki tarih kıt'ası, 5 beyitlik Farsça bir gazel, 5 beyit, 1 mısra bulunmaktadır. Geri kalan 39 beyit ise *Dîvân*'da -fazlasıyla- yer almaktadır.

III. BÖLÜM: ENDERUNLU FÂZIL DÎVÂNI

3. 1. Karşılaştırmaya Alınan Nüshaların Tavsifi

1

Kullanılan Kısaltma : **B1**

Koleksiyon	: Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları
Demirbaş Numarası	: Ms.or.fol.3343 Staatsbibliothek, Berlin
İstinsah Tarihi	: 1260/1844
Müstensihi	: Bilinmiyor.
İstishab Kaydı	: Pîr Abdülkâdir Hafîd Halil Hamîd Paşazâde
Varak Sayısı	: 174
Satır Sayısı	: 21
Yazı Stili	: nesih
İlk beyit	: Sen Ḫudā-yı Kerīmsin yā Rab Ḥālime sen ʿalīmsin yā Rab
Son bent	: **Fāżıl**ā ẓāhire yoḳdur naẓarı çeşmimiziñ Lücce-i bāṭına dalmış güheri çeşmimiziñ Oldu ṭūfān-ı belā eşk-i teri çeşmimiziñ **Hātif**ā seyl-i sirişk eṣeri çeşmimiziñ Gevheri baḥre ṣadef mevce-i āhestesidir

Açıklama: Kahverengiye yakın bordo renkli deri ciltlidir. Kapak arkası ve ilk yaprak ebru desenlidir. Ardındaki ilk sayfada “Gibb IV 2204” kaydı vardır. Sonradan kayıtlara “Ms. or. fol. 3343” numarasıyla geçtiğini gösteren yeni tasnif numarası eklenmiştir. 1a varağında: “hüve isteshabehû el-fakîr Pîr Abdülkâdir hafîd-i Halil Hamîd Paşazâde ğafera lehüm” yazılı sahiplik kaydı bulunmaktadır. Nüsha kurşun kalemle numaralandırılmıştır. Bu numaralara göre ilk şiir 2b sayfasında bulunan bir münacaat ile başlamaktadır. İlk sayfa renkli çiçek desenleriyle süslenmiştir. Şiirler altın yaldızlı bir çerçevenin içindedir ve mısraların arasında altın yaldızlı çiçek desenli sütunlar bulunmaktadır. Başlıklar ve mahlaslar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bazen bütün beytin kırmızı yazıldığı da görülür. Başlıklar ayrı bir çerçeve içine alınmıştır. Nüshada sayfa yönünde veya sayfanın tersi yönünde derkenarlara

yazılmış çok fazla manzume bulunmaktadır. Derkenarlara yazılan manzumelerin mahlasları kırmızı mürekkeple yazılmamış sadece üzerine kırmızı bir çizgi çekilmiştir. Bazı kelimelerin silinip yeniden yazıldığı anlaşılmaktadır. Çok fazla derkenar ve düzeltme olması başka bir nüsha ile karşılaştırıldığını göstermektedir.

2

Kullanılan Kısaltma : **İÜ**

Koleksiyon : İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi
Demirbaş Numarası : NEKTY02819
İstinsah Tarihi : 29 Rebiülahir 1248/25 Eylül 1832
Müstensihi : Mehmed Ârif Efendi
Temellük Kaydı: -
Varak Sayısı : 258
Satır Sayısı : 19
Yazı Stili : rik'a
İlk beyit : **يا رافع الكربت ثم الضرا**
و دافع البلوة ثم الشرا

Son beyit : **Fāżıl** o şehe ʿarż u niyāz eyle ki zīrā
Meclisde olan ẕümre-i aġyār çözüldü

Açıklama: Bordo bir cilt içindedir. Temiz bir yazısı var. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bazı sayfalarda derkenarlar mevcuttur. 204b sayfasına kadar kasideler, tarihler, bendler, şarkılar mevcuttur. 205b sayfasından itibaren gazeller başlamaktadır. 244b sayfası ile 257b sayfası arasında *Defter-i Aşk* bulunmaktadır. 257b ile 258a sayfalarında komşusu Mehmed Arif Efendi tarafından yazılmış "tercüme" başlıklı Fâzıl'ın hayatı hakkında bilgi veren bir bölüm mevcuttur. Fakat buradaki bazı bilgilerde yanlışlıklar bulunmaktadır. Mehmed Arif Efendi aynı zamanda nüshanın müstensihidir. Nüshalar içinde en hacimli olanı budur fakat içindeki 89 manzume Fâzıl mahlasını kullanan Hacı Mehmet Tahir Efendi'nin şiirleridir. Bununla birlikte diğer Fâzıl mahlasını kullanan şairlerin divanlarında da Enderunlu Fâzıl'ın diğer divan nüshalarında da bulunmayan manzumeler de mevcuttur.

Kullanılan Kısaltma : **İ2**

Koleksiyon : İzmir Milli Kütüphane
Demirbaş Numarası : 1280
İstinsah Tarihi : 11 Zilkade 1227/16 Kasım 1812
Müstensihi : Bilinmiyor
Temellük Kaydı : -
Varak Sayısı : 209
Satır Sayısı : 21-25
Yazı Stili : nesih
İlk beyit : **يا رافع الكربت ثم الضرا**
و دافع البلوة ثم الشرا

Son bent : Perīşān eyledi aḥvālimi ol yār var olsun
Dil-i aʿdā gibi zülf-i siyāhı tārumār olsun
Bu pendim **Fāżıl**ā aḥbāba benden bergüẕār olsun
Şemātet-ḫīz-i aʿdā taʿziyet-fermā-yı iḫvāndır
Mükedder de olursañ kendiñi ġamdan berī göster

Açıklama: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T2819 nüshası gibi iki Arapça münacaat ile başlamaktadır. Manzumelerin etrafında çerçeve yoktur. Başlıklar ve mahlaslar kırmızı mürekkeple kaleme alınmıştır. Eser temiz, yazı okunaklıdır. Bazı sayfalarda derkenarlar mevcuttur. Sayfalar numaralandırılmamıştır. Nüshanın son sayfasında Fâzıl'ın "*Hûbânnâme*" isimli eserinin ilk sayfası bulunmaktadır. Bu mesnevi tamamlanmadığı için nüshanın sonu eksiktir. İstanbul Üniversitesi nüshasına benzer şekilde Hacı Mehmet Tahir Efendi'nin şiirleri bu nüshaya da karışmıştır. İlk 10 varağında karışıklık fark edilmiş, 11a sayfasına 11 Zilkade 1227 tarihi atılmış, 11b sayfasında eser yeniden başlatılmıştır.

4

Kullanılan Kısaltma : **MA**

Koleksiyon (MATBU) : İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı
Demirbaş Numarası : O/253
Basım Tarihi ve Yeri : 1258/1842 Bulak Matbaası /Kahire
Müstensihi :
Temellük Kaydı : -
Varak Sayısı : 322 sayfa
Satır Sayısı : 22
Yazı Stili : talik

İlk beyit : Ey ki nūruñ cümle eşyānıñ mümidd-i evveli
Oldu mirʾāt-ı cemāliñden ʿavālim münceli

Son beyit : Mestdir kendisi hem ġamzeleri hem müjesi
Nice olmaz ciger-i ʿāşıḳ-ı şeydā mezesi

Açıklama: Kırmızı deri cilt içindedir. Bulak matbaasında basılmıştır. Metin çerçeve içindedir. Çerçevenin içinde birinci ve ikinci dizeleri birbirinden ayıran sütunlar mevcuttur. Başlıklar ve mahlas beyitler ayrı çerçeveler içinde yazılmıştır. Kasideler, gazeller, tarihler vb. her nazım şeklinin başlangıç sayfası yeniden 1 numarası ile başlatılmıştır. Kasideler iki farklı bölümde basılmıştır. İlk bölümdekiler münacat, naat gibi dinî içerikli olanlardır. Nüshanın sonunda Arapça Hüseyin Efendi nezaretinde Mustafa El-Mevrevi, Mahmut El Dağıstani ve Elhac Ömer Ağa'dan oluşan bir komisyon tarafından 1258 yılında Kahire'de bulunan Bulak matbaasında basıldığı bilgisi bulunmaktadır.

5

Kullanılan Kısaltma : **T1**

Koleksiyon : Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığı
Demirbaş Numarası : H. 906
İstinsah Tarihi : 1214/1799-1800
Müstensihi : Enderunlu Vâsıf
Temellük Kaydı: -
Varak Sayısı : 102
Satır Sayısı : 21
Yazı Stili : nesih
İlk beyit : Sen Ḫudā-yı Kerīmsin yā Rab
Ḥālime sen raḥīmsin yā Rab

Son beyit : Der-īn dergeh-i şāh-ı ʿAbdü'l-ḥamīd
Besī pādişeh hemçü tū bende şüd

Son beyit, Farsça bir şarkının son beytidir.

Açıklama: Nüsha Enderunlu Vâsıf tarafından kaleme alınmıştır. Kırmızı deri ciltlidir. Şiirler yaldızlı bir çerçevenin içindedir. Çerçevenin içinde birinci ve ikinci dizeleri de birbirinden ayıran sütunlar mevcuttur. İlk sayfada çiçek işlemeli bir giriş vardır. Başlıklar kırmızı kalemle

yazılmış, mahlas beyitler ayrı bir çerçeve içine alınmış, mahlasların üzeri kırmızı kalemle çizilmiştir. Yazısı çok temiz, özenle tertip edilmiştir. 62b-63a varakları boştur. 63b'den itibaren çiçek süslü, altın yaldızlı süslemeyle birlikte tarih kıtaları başlamaktadır. Tarihler, kırmızı kalemle son beytin yanına yazılmıştır. 72a'da şarkılar, 77b'de gazeller başlamaktadır. Nüshadaki son mısraın yanında istinsah tarihi olan 1214 tarihi bulunmaktadır.

3.2. Çeviri Yazılı Metnin Teşkilinde Takip Edilen Yöntem ve Bazı Teknik Hususlar

- Çeviri yazılı metin oluşturulurken nüshaların şeceresi tespit edilemediği için herhangi bir nüsha esas alınmadı. Manzumelerdeki vezin ve anlama uygun olan kelime veya ibareye önem verildi, çeviri yazılı metin buna göre kuruldu. Ancak, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde yer alan Enderunlu Fâzıl'ın kendi el yazısıyla yazmış olduğu manzumeler, çeviri yazılı metin hazırlanırken metin tenkidi bakımından esas kabul edildi. (Bu manzumelerde müellifin yapmış olduğu birkaç hata bulunmaktadır ki böyle durumlarda beytin ve/veya mısraın vezin ve anlamına uygun düşen kelime veya ekin yer aldığı nüsha/nüshalar tercih edildi.)

- Manzumelerin bulundukları yaprak/sayfa numaraları çeviri yazılı metinde dipnotlarda gösterildi. Manzumelerin sıralanmasında İÜ nüshası esas alındı. (Müellifin kendi el yazısı ile yazmış olduğu manzumelerde bu hususa dikkat edilmedi.) Ancak bu nüshada da münacat türündeki bazı manzumelerin Hz. Peygamber için yazılmış na't türündeki kasidelerin içinde yer aldığı tespit edildi. Bu tür kasideler kendi türündeki manzumelerin arasına yerleştirildi. Matbu nüshada (MA) yaprak değil sayfa numaraları esas alındı ve dipnotlarda manzumelerin sayfa numaraları belirtildi. MA nüshasında kaside, tarih ve gazeller bölümlere ayrılıp her bölüme 1'den başlayarak sayfa numarası verildiği için çeviri yazılı metin oluşturulurken buna riayet edildi. Yine İ2 nüshasında yaprak numaraları yer almadığı için dijital kaydın numarası dikkate alındı.

- Kaside ve diğer manzumelerin başlıklarında da İÜ nüshası esas alındı ve nüsha farklılıkları dipnotlarda gösterildi. Aynı başlığı

taşıyan nüshalar dipnotlarda ayrıca belirtilmedi. İÜ nüshasındaki başlıklarda yanlışlık varsa veya başlık yerine nazım şekli yazılı ise (kıt'a, musammat vb.) bu durumda diğer nüshalardaki başlıkların çeviri yazılı metne alınması tercih edildi.

- Eserde bulunan vezin hataları, kafiye kusurları, noksanlıklar vb. problemler, mümkün mertebe giderilmeye çalışıldı, eklemeler ve metin tamirleri gibi teklifler köşeli parantez [...] içinde verildi ve bu tür problemlere dipnotlarla ayrıca dikkat çekildi. Bu bağlamda atıf vavı nüshaların herhangi birinde var ise noksan nüshaların dipnotlarda belirtilmesine ihtiyaç duyulmadı. Ancak hiçbir nüshada yok ise köşeli parantez içine alındı. Yine okunuşunda tereddüt bulunan kelimelerin bilhassa özel isimlerin yanına soru işareti (?) işareti konuldu. Bazı kelimelere, bütün nüshalarda aynı yazılmakla birlikte beytin/mısraın anlam yapısının bozulmaması için zaman zaman müdahale edildi ve bu durum dipnotlarda gösterildi. "Benim ol tīşe-zen-i kūh-ı belā-yı ʿaşḳım" mısraında "Benim" kelimesi yerine "Ben ki" yazılması gibi.
- Aruz vezniyle ilgili şu hususlara dikkat edildi:

Zihaflar eğik yazı ile gösterildi. Bu bağlamda, nüshalardan herhangi birinde kelimeler yazılırken aruz imlasına uyuldu ise çeviri yazılı metinde bu yazılış esas alınıp nüshalar arasındaki farka işaret etmeye ihtiyaç duyulmadı (y*ā* (یا) / ya (یه)" ; "y*ā*hud (یاخود) / yahud (یخود)"; maʿnī*y*e (معنی یه) / maʿn*i*ye (معنیه); ġāzī*y*e (غازییه) ġāz*i*ye (غازیه) gibi). Bu bağlamda; her ne kadar Türkçe kökenli olsa da "ağa" kelimesinin şair tarafından genellikle Farsça'ya geçmiş şekliyle uzun olarak (āġā) manzumelerde kullanıldığı göz önünde bulundurularak kelimenin aruza uygun şekilleriyle uzunlu-kısalı olarak çeviri yazılı metne alınmasına dikkat edildi.

"Bekir, Hüseyin" gibi özel isimler, manzumelerde aruza göre (Bekr, Hüseyn gibi) okundu. Başlıklarda ise Türkçeye yerleşmiş şekilleri dikkate alındı.

Mastar-ı caliler vezne göre tek veya çift y'li yazıldı (yevmiye ve kemmiyyet gibi).

"Tāmm, hakk" gibi şeddeli kelimeler, açık hece ihtiyacına göre şeddeli veya şeddesiz değerlendirildi.

Aruz veznini bozmayan imla farklılıklarının gösterilmesine gerek duyulmadı (rūzla/rūz ile gibi). İle edatı/bağlacı nüshaların tamamında kelimeye bitişik yazıldıysa kısa çizgi ile ayrıldı (Hicr-ile gibi). Ancak medli okunmaya ihtiyaç duyulan "ile" edatı, nüshaların herhangi birinde ayrı yazıldıysa çeviri yazılı metinde de ayrı yazıldı ve nüsha farklılıklarının gösterilmesine yine gerek duyulmadı (Aḳıdır **rūz ile / rūzla** şeb eşk-i revān iki gözüm." örneğinde olduğu gibi).

Bazı nüshalarda feilâtün vezninin ilk tef'ilesi, fâilâtün kalıbına uygun şekilde yer almaktadır. Bu tür farklılıklarda kısa heceli kelimeler tercih edildi ve bu farklılığın dipnotlarda gösterilmesine gerek duyulmadı (ş**ā**h-ı ālem ve ş**e**h-i ālem gibi).

"āsmān, āstān, āşkār, āşnā, pādşāh" gibi medli okunuşları sebebiyle ortaya çıkan ses türemeleri, "āsumān, āsitān, āşikār, āşinā, pādişāh…" şeklinde çeviri yazılı metne alındı. Ancak "rūzgār" kelimesi Türkçeleştiği için orijinal şekliyle çeviri yazılı metne dâhil edildi.

Aruza bağlı ses türemeleri üst karakter ile yazıldı (ümīd > ü^{m}mīd, ferāce >fe^{r}rāce, tākye > tāk^{iy}ye gibi).

"būstān, çaḳşūr, çūp, dūst, hāce, Hasīrci, henūz, hōr, horūs, keşkūl, kūs, muhallebī, nişter, pişrev, pūl, pūşī, zūrbā" gibi kelimelerde uzun sese ihtiyaç yoksa veya bu kelimeler medli kullanıldıklarında zihaflı durum ortaya çıkacaksa veya kafiye uyumsuzluğu olacaksa kelimelerin Türkçeleşmiş şekilleriyle çeviri yazılı metne alındı (b*o*stān, çakş*ı*r, ç*ö*p, d*o*st, Has*ı*rcı, h*o*ca, h*e*n*üz*, h*o*r, hor*o*s, keşk*ü*l, k*ö*s, muhalleb*i*, n*e*şter, p*e*şrev, p*u*l, p*oş*i, z*o*rbā" gibi). Ancak bu kelimelerin imlasında -huruf-ı meddi göstermek amacıyla- kısa okunan harfler italik karakter ile belirtildi. Türkçe ve -Arapça-Farsça dışında- köken bakımından diğer dillere ait yabancı kelimelerde imale-i memdud (medd) yapıldıysa uzun okunan bu hecenin veya harfin üstüne çeviri yazı işareti (ă) veya uzun çizgi konuldu (kürk, daġ, maske, ăġ, ăḳ, ṭop, dal gibi). "Hūşyār" kelimesi vezin ihtiyacına göre hūşyār ve huşyār şekilleriyle metinde kullanıldı.

Aruz kusuru tespit edilen beyitler dipnotlarda belirtildi.

- Çeviri yazılı metin oluşturulurken 18. yy. Osmanlı Türkçesi imlası esas alındı. Bu bağlamda;

Bazı kelimelerin (oṭa yerine oda, ṭoldu yerine doldu, ṭaldı yerine daldı, tonanma yerine donanma gibi) yazılışlarında t>d farklılığının fonetik bir karşılığı olmadığı için d'li yazılışları ile çeviri yazılı metne alındı.

Yapım ve çekim eklerinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyuldu (geçin**i**r, sen**i**n, sord**u**, yapmışd**ı**r, olm**u**ş, âhû m**u**sun gibi).

Ancak kafiye sebebiyle bu uyum göz ardı edilebildi:

Eden leb-teşnegān-ı ʿaşḳı hep ʿirfān ile sīrāb
Zülāl-i Meşnevīniñ lücce-i feyż-i ʿulūmıdır

Meded ey rūḥ-ı Mevlānā meded kim ehl-i himmetden
Meded-cūyāna imdād eylemeñ emr-i lüzūmīdir

"Kapalı e", çeviri yazılı metinde "e" ile gösterildi. Bununla birlikte kafiye mecburiyetiyle "i" şeklinde gösterildiği durumlar da oldu. Aşağıdaki beyitte "kibrīt" kelimesi ile cinaslı kafiye oluşturan kibir etmek fiili, bu sebeple çeviri yazılı metne "kibr it" olarak alındı:

Āteş-i ʿaşḳla dil yandı miṣāl-i kibrīt

Sevdigim ister iseñ luṭf edip ister kibr it (22. Gazel).

- Nüshalarda nokta eksik veya fazlalıklarına tenkitli metinde yer verilmedi. Yine bu bağlamda, nüshalarda zaman zaman harf hatalarından kaynaklanan imla hatalarının/farklılıklarının ("nazal n (ڭ)"nin sehven "nun (ن)" ile veya "nun(ن)'un nazal n (ڭ) ile gösterilmesi; kaf harfi yerine kef harfinin kullanılması -ġammāzlıḳ yerine ġammāzlık örneğinde olduğu- gibi) dipnotlarda gösterilmesine gerek duyulmadı.

- Tenkitli metin oluşturulurken kelimelerin kafiye sebebiyle yapısı değiştirilen nüshadaki şekillerine riayet edildi. Aşağıdaki beyitte, be harfi ile yazılan (یاب yāb) ancak metin neşirlerine pe ile alınan ve yavaş yavaş anlamına gelen "yap yap" kelimesi, kafiye mecburiyeti sebebiyle b'li yazılışı ile tenkitli metne dâhil edildi:

Kūh-ı ʿışyānımı deryā-yı şefāʿat içre
Gelmişim etmege üftāde-i çāh-ı girdāb

Ṣūfīaʿ māl ile maʿmūr-ı ġurūr üzre gelir
Ne ḫarāb olduġumu bildim geldim yab yab

- "Eyü" kelimesi "iyi"; "kankı/kanġı/hangi" kelimeleri "hangi"; "kanı" kelimesi "hani" şeklinde çeviri yazılı metne dâhil edildi.

- Nüshalarda "ben-men" farklılığı varsa dipnotlarda gösterilmesine ihtiyaç duyulmadan çeviri yazılı metne tamamı "ben" şeklinde alındı. Yine imla birliğini sağlamak için nüshalarda "yoḫsa/yoḳsa" şeklindeki ikili imlalar çeviri yazılı metne "yoḫsa" şeklinde alındı ve dipnotta gösterilmeye ihtiyaç duyulmadı.

- **Arapça ve Farsça kelime ve eklerin çeviri yazılı metne alınmasıyla ilgili şu hususlara dikkat edildi:**

Farsça ön ekler kısa çizgi (-) ile ayrıldı (ber-kef, der-kenār, bī-bahāne, bā-şevket, hem-dem, nev-cüvān, nā-sezā gibi). Ayrıca Arapça harf-i cerler ile olumsuzluk bildiren ekler (mā, min, an, lā gibi) yine kısa çizgi ile kelimelerden ayrıldı (mā-hasal, min-baʿd, ilā-yevm, lā-mekān gibi). "Nādān, nāçīz ve mācerā" gibi kelimelerdeki ön ekler ise -bu kelimeler Türkçede kalıplaştığı için- ayrılmadı.

Son ekler kelimelere bitişik yazıldı (gülzār, merdāne, gülistān, şādān, keremkār, luṭfkār, māhveş, ziyāretgāh, gamgīn, kūhsār, gülşen, gülbün, giryenāk, sezāvār, server, neyāsā, yādigār, füsūnger gibi). Bunlardan "-gāh" eki, zaman anlamını karşıladığında ayrı yazıldı (her-gāh ve bī-gāh gibi).

Bir ismin ardından Farsça bir fiilin geniş zaman kökü, fiilin geçmiş zaman kökü, fiilin geniş zaman kökünün –ân eki almış hâli, fiilin geçmiş zaman kökünün "-e eki" almış hali gelirse birleşik sıfat yapısı meydana gelmektedir. Bunlar da çeviri yazılı metinde kısa çizgi (-) ile ayrıldı (pā-būs, fermān-ber, büt-perest, dil-perīşān, naʿre-perdāz, tāb-āver, nigehbān, şeref-ārā, nükte-dān, haber-dār, çāre-sāz, dest-gīr gibi). Rehber kelimesi (reh-ber) Türkçeleştiği için ayrılmadı. "-dār" eki kalıcı isimlerde bitişik yazıldı (pāyidār, çuḳādār gibi). Bu bağlamda özel isim olan ʿAlemdār kelimelerindeki "dār" eki de bitişik yazıldı. Yine "demsāz, zermühre, zihgīr ve dilber, bāġbān, mihribān, pāsbān, bādbān, sāyebān ve derbān" gibi kelimeler kalıplaştığı için bitişik yazıldı.

Farsça ikilemenin ortasına getirilen ekler, kısa çizgi ile ayrıldı (ser-te-ser, rū-be-rū, ser-be-ser, gibi). "Derbeder" kelimesi Türkçeleştiği için ayrılmadı.

Atıf vavı (و) ile yapılan birleşik isimler ayrı yazıldı (dād u ʿadl, kāl ü kıyl gibi).

Latin harfleri ile okunuşu tam karşılanamayan Arapça kökenli bazı kelimelerde "y/ى" harfi "ī" sesi yerine "ıy" sesi ile çeviri yazılı metne alındı (kıyl: قيل; ʿıyd: ʿعيد; yaʿkıyl: يعقيل gibi).

"Efżal, żalālet, Rıżvān, żarb" gibi bazı kelimelerin imlasında, Türkçeye yerleşmiş ḍ'li yazılışları tercih edildi. (efḍal, ḍalālet, Rıḍvān, ḍarb gibi)

"Ḫıdmet" ve "altın" kelimeleri, bazı nüshalarda "ḫizmet" ve "altun" şeklinde yazılmakla birlikte dipnotlarda bu farklılığın gösterilmesine gerek görülmeden imla birliği için "ḫıdmet" ve "altın" şeklinde çeviri yazılı metne

alındı. "İstanbul" kelimesi nüshalarda "İslâmbol" şeklinde de yazılabilmiştir. Bu tür ikili imlalarda "İstanbul" şekli tercih edildi. Bütün nüshalarda "İslâmbol" yazılması durumunda ise nüshalara sadık kalınarak kelimenin imlasına müdahale edilmedi.

Birleşik yapılı özel isimler bitişik yazıldı. (Habîbullāh, Abdülkādir, Hasırcızāde, Zünnūn, Resūlullāh, Hamdullāh, Kaʿbetullāh… gibi). Bazı birleşik yapılı kelimeler özel isim özelliği taşıyorsa bitişik, bu özelliği taşımıyorsa ayrı yazıldı. (Tophāne ve top-hāne gibi.)

- Ayet ve hadis iktibasları ile Arapça-Farsça ibareler italik olarak gösterildi ve dipnotlarda anlamları verildi. Yine Farsça beyitlerin tercümeleri dipnotta gösterildi.

3.3. Metin

[2a] **MÜNÂCÂT** [68]

Feʿilâtün / Mefâʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 Sen cihân-âferīnsin yâ Rab
Ḫâlıḳu'l-ʿâlemīnsin yâ Rab

2 Şuʿle-efrûz-ı âsumânsın sen
Tûşe-baḫş-ı zemīnsin yâ Rab

3 Keremiñ hep cihâna şâmildir
Ekremü'l-ekremīnsin yâ Rab

4 Kime bilmem varıp fiġân edeyim
Erḥamü'r-Râhimīnsin yâ Rab

[2b] 5 Ben ne ḥâcet ḳi ʿarż-ı ḥâl edeyim
Sīnede dil-nişīnsin yâ Rab

6 Ẓâhirim bâṭınım saña maʿlûm
Ḥażretiñ ġayb-bīnsin yâ Rab

7 İşte **Fâżıl** seniñ faḳīriñdir
Fuḳarâña muʿīnsin yâ Rab

MÜNÂCÂT [69]

Mefâʿīlün / Mefâʿīlün / Mefâʿīlün / Mefâʿīlün

. - - -/. - - -/. - - -/. - - -

1 Men ol dermânde-i mehcûr u nâ-şâdam amân yâ Rab
Meded men ʿâciz [ü] muḥtâc-ı imdâdam amân yâ Rab

2 Żaʿīf [ü] nâ-tüvânam ḫaste-ḥâlem dil-perīşânam
Miṣâl-i âh-ı ḥasret öyle berbâdam amân yâ Rab[70]

3 Firâş-ı küncgâh-ı miḥnet ü âlâma Eyyûbam
Ser-i kūh-ı belâ vü derde Ferhâdam amân yâ Rab

4 O dūlâbam ki efġân u sirişkim devr-i dāʾimdir
İlâhī tā-be-key mecbûr-ı feryâdam amân yâ Rab

5 Der-i iḥsânıña şâhā ʿavāʾid-cū olup geldim
Seniñ ḳânûn-ı elṭâfıñla muʿtâdam amân yâ Rab

68 B1 9a, İ2 2a, İÜ 1b, MA 3, T1-
Münâcât Be-Dergâh-ı Ḳâḍıyü'l-Ḥâcât B1; Velehū MA

69 B1 9b, İ2 2a, İÜ 2b, MA 3, T1-
Münâcât-ı Dīger Be-Ḫudâ B1; Velehū MA

70 ḫaste-ḥâlem İ2, İÜ, MA: ḫaste-cânam B1

6 Tevessül-kerde-i rūḥ-ı Ḥabībullāhdır **Fāżıl**
Amān Allāh amān şāyān-ı āzādam amān yā Rab

MÜNĀCĀT [71]

Feʿılātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 Sen Ḫudā-yı Kerīmsin yā Rab
Ḥālime sen ʿAlīmsin yā Rab[72]

2 Peder ü māderimden erḥamsın
Dest-gīr-i yetīmsin yā Rab[73]

3 Ḳudretiñ ḳılsa ben ẕelīli ʿazīz
Sen İlāh-ı Ḥakīmsin yā Rab[74]

4 Ḥīle bilmez o rāst-reftārım
Yāver-i müstaḳīmsin yā Rab[75]

5 Ben kimim sen baña ʿaẕāb edesin
Ben gedā sen ʿAẕīmsin yā Rab

6 [76] Ben o muḥdeṯ o zāʾilim ammā
Sen o Bāḳī Ḳadīmsin yā Rab

[3a] 7 Tevbe-i **Fāżıl**ı kabūl eyle
Sen Gafūr u Raḥīmsin yā Rab

MÜNĀCĀT [77]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿılātün / Fāʿilün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

1 Eyle yā Rab sīnemi ḫurrem Muḥammed ʿaşḳına
Sīnemiñ ḳıl zaḥmına merhem Muḥammed ʿaşḳına[78]

2 İsm-i Aʿẓam sırrına Ḳur'ān-ı münzel nūruna
Yā İlāhī mefḫar-ı ādem Muḥammed ʿaşḳına

3 El-amān yā Rab meded ey dest-gīr-i ʿācizān
Yāver ol men ʿācize her dem Muḥammed ʿaşḳına

---

71 B1 2b, İ2 7b, İÜ 2b, MA 3, T1 1b
Münācāt Be-Dergāh-ı Ḳāḍiyü'l-Ḥācāt B1, T1; Velehū MA

72 ʿAlīmsin: B1, İÜ, MA; Rāḥimsin İ2; Raḥmsın T1

73 yetīmsin B1, İÜ, MA: Kerīmsin İ2, T1

74 ben B1, İ2: biz T1, İÜ, MA / ẕelīli B1, T1, İÜ, MA: ẕelīl ü İ2

75 reftārım B1, İ2, T1, MA: güftārım İÜ

76 İ2, T1-

77 B1 9a, İ2 2b, İÜ 3a, MA 4, T1-
Velehū MA

78 ḳıl B1, İÜ, MA: ur İ2

4 ʿĀciz-i bī-kes ẕelīl-i nā-tüvānam ḳıl kerem
Ey ki benden ḥālime aʿlem Muḥammed ʿaşḳına

5 Çünki māderden ziyāde ʿabde erḥamsın belī
Merḥamet ey Ḫālıḳ-ı ʿālem Muḥammed ʿaşḳına

6 Men ḥabībiñle ḳasem verdim saña ey ẕü'l-Celāl
Çāre-sāz olmaḳ baña elzem Muḥammed ʿaşḳına

7 Fāżıla imdādıñız yār ola ey sādāt-ı beyt
Ceddiñiz ol seyyid-i ekrem Muḥammed ʿaşḳına

MÜNĀCĀT [79]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

1 Ey göñül taḫtına şāhenşāhım
2 Rāz-ı dil-sūzu ġam-ı cāngāhım[80]
3 Hep seniñ'çün bu fiġān u āhım
4 Doldu ʿaşḳıñla dil-i āgāhım
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

II

1 Ẓāhir etmek diledi aḫfādan
2 Ḳodu dūlāba beni Ḥavvādan[81]
3 Döndürüp maḳlebe-i ābādan
4 Tā ki bu şekl ile ol aʿżādan[82]
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

III

1 Hem ʿayān şöyle ki ġayr-ı maʿdūm
2 Hem nihān şöyle ki remz-i mevhūm
[3b] 3 Yaʿnī maʿlūm daḫi nā-maʿlūm
4 Ẓāhir ü Bāṭın u Ḥayy u Ḳayyūm
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

IV

1 Ne cemādāta ne ḥayvānāta

79 B1 3b, İ2 2b, İÜ 3a, MA 5, T1 2b
Münācāt Baʿde Ez-Rücūʿ Be-Dergāh-ı Ḳāzıyu'l-Ḥācāt Celle Şānuhū ve ʿAmme Nevāluhū B1, T1; Velehū MA

80 Rāz-ı dil-sūzu ġam-ı cāngāhım B1, MA, T1: Beni yoḳdan var eden Allāhım İ2, İÜ

81 Ḳodu dūlāba beni Ḥavvādan B1, T1: Baña bu şekl ile ol aʿżādan İ2, İÜ; Beni dūlāba ḳodu Ḥavvādan MA

82 Tā ki B1, MA,T1: Baña bu İ2, İÜ / aʿżādan İ2, İÜ, MA: ābādan B1, T1

2 Nūru sārī heme-maḫlūḳāta[83]
3 Ki meded etmede mevcūdāta
4 Māsivā ola fedā ol ẕāta
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

V

1 Ḥamd ola Vāhib olan Mennāna
2 Dil-i ʿuşşāḳda ṣāḥib-ḫāne
3 Beni müstaġraḳ eden iḥsāna
4 Beni şāyeste eden ʿirfāna
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

VI

1 Nefsimiñ düşmüş iken şehvetine
2 Dalmış iken bu cihān leẕẕetine
3 Merḥamet etdi göñül ġafletine[84]
4 Beni ceẕb eyledi ol ḥażretine
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

VII

1 Günde ṣad-ʿaybımı pinhān eyler[85]
2 Ben günāḥ etsem o ġufrān eyler
3 Güneh etdikce de iḥsān eyler[86]
4 Buña ṭaş olsa da īmān eyler
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

VIII

1 Nezd-i maḫlūḳda bir ẕerre ḳuṣūr
2 Hīç ferāmūş olamaz bir maḥẕūr
3 Lākin ol Ḥażret-i Allāh Ġafūr
4 Günde biñ cürmümü eyler mestūr
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

IX

1 Ḳılma yā Rab beni bir ferde ẕelīl
2 Beni maḫlūḳuña etme taḥcīl [87]
3 İki ʿālemde ola baña vekīl [88]

83 maḫlūḳāta: B1 ve T1'de 3. mısrada geçen "mevcūdāta" kelimesiyle takdim-tehirlidir.
84 etdi B1, İÜ, MA, T1: ḳıldı İ2
85 Günde İ2, İÜ, MA: Göre B1, T1
86 Güneh B1, İ2, İÜ, MA: Günāh T1
87 maḫlūḳuña B1, MA, T1: maḫlūḳla İ2, İÜ
88 ʿālemde B1, MA, T1: dünyāda İ2, İÜ / vekīl B1, İ2, T1: delīl İÜ, MA

4 Kerem ü luṭfuñ a Mevlā-yı Celīl[89]
[4a] 5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

X

1 Ḳıldı yā Rab saña **Fāżıl** bu duʿā[90]
2 Baña feyżiñ ile ver istiġnā
3 Etmeyem kimseye ḥālim şekvā
4 Senden ancaḳ edeyim ḫavf u recā
5 Beni yoḳdan var eden Allāhım

TEVBE-NĀME [91]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Tevbe yā Rabb günāh eylemeyem ʿahd olsun
Heves-i zülf-i siyāh eylemeyem ʿahd olsun

2 Edeyim dilberime dīde-i ʿibretle naẓar
Yaʿnī şehvetle nigāh eylemeyem ʿahd olsun[92]

3 [93] Gezmege bāġçe-i būsede söz yoḳ ammā
Delvi üftāde-i çāh eylemeyem ʿahd olsun[94]

4 Çeşm-i ʿirfānıma yeksān ola aʿlā ednā
Farḳ-ı ḫurşīd ile māh eylemeyem ʿahd olsun

5 Ġıbṭa-i ḫāne-bedūşān-ı cihān eyler isem
Ḥased-i ṣāḥib-i cāh eylemeyem ʿahd olsun

6 Beni luṭfuñla ḳabūl eyle ki senden özge
Ben de bir nesneye āh eylemeyem ʿahd olsun

7 Māsivāyı süpürüp ḫāne-i endīşemden
Heves-i tāc u külāh eylemeyem ʿahd olsun

8 Lā-mekāna gideyim cādde-i ḳalbimden
Nefsimi maḥrem-i rāh eylemeyem ʿahd olsun

9 Ḫayr u şerde olayım ravża-nişīn-i teslīm
Ṭaleb-i verd ü giyāh eylemeyem ʿahd olsun[95]

10 **Fāżıl**ı ʿahdine ṣābit yine sensin edecek

89 a B1, İÜ, MA, T1: o İ2
90 Ḳıldı yā Rab saña Fāżıl B1, İ2, İÜ, T1: Ḳıldı Fāżıl saña yā Rab MA
91 B1 3b, İ2 7a, İÜ 4a, MA 7, T1 2a
Tevbe-nāme-i Münācāt Be-Dergāh-ı Ḳāḍiyü'l-Ḥācāt B1, T1; Münācāt-ı Dīger İ2; Velehū MA
92 Edeyim B1, İÜ, MA, T1: Eyleyem İ2 / dīde-i B1, İ2, İÜ, T1: dīdeye MA
93 İ2-, İÜ-
94 Gezmege B1, T1: Gezmede MA
95 şerde İ2, İÜ, T1: şerden B1, MA

Tevbe yā Rabb günāh eylemeyem ʿahd olsun

MÜNĀCĀT [96]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

1 Ey ki nūruñ cümle eşyānıñ mümidd-i evveli
Oldu mirʾāt-ı cemāliñden ʿavālim münceli[97]

2 Sen o ehl-i maġfiret Raḥmān-ı reʾfetkārsın
Ben o ʿāṣī mücrimim ʿabd-i günehkārım belī[98]

3 Sen buyurmuşsun günehkārān içün *lā-taḳneṭū* [99]
Böyle teblīġ eyledi ol enbiyānıñ ekmeli

4 Ḥālimi sen ʿālimü'l-ġayba ne ḥācet söylemek
Ẕerre iken ʿilmiñe kevn ü mekānıñ mücmeli[100]

5 Ḥālime raḥm eyleyip yār eyle tevfīḳiñ bāña
Yā İlāhī bi'n-nebiyyi bā-ẕāt-ı pāk-i her-velī[101]

6 Dü-cihān içre beni dil-ḫᵛāhım üzre şādımān
Ḳıl be-ḥaḳḳ-ı Āl-i Beyt-i pāk bā-sırr-ı ʿAlī[102]

7 Çün *ücību daʿvete'd-dāʿi* dediñ tenzīlde
İşte muẓṭarrım duʿā etdim icābet ḳılmalı[103]

8 [104] Bī-emel bī-çāre bī-kes bī-nevā üftādeyim
Raḥmetiñ bulmaz benim gibi belā-keş ġuṣṣalı

9 [105] Nāy-ı pür-dāġ-ı belāyım her nefes nālendeyim
Rūzgār içre baña bād-ı hevā hep yelleli

10 Sen *tuʿizzu men teşā*sın sen *tuẕillu men teşāʾ* [106]
Hep yed-i ḳudretdedir bir kimseniñ yoḳdur eli

11 Hep delīl-i ḳahr u luṭfuñdur ki taḳdīr olmasa

96 B1 3a, İ2 7b, İÜ 9a, MA 1b, T1 2a
Münācāt-ı Dīger B1, T1; Dīger Münācāt İ2; Münācāt Be-Dergāh-ı Ḳāḍiyü'l-Ḥācāt MA.

97 ki: İ2-

98 maġfiret B1, İÜ, MA: muġfer-i İ2, T1

99 "...lâ taknetû min rahmeti'llehi... / ...Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin..." Zümer/53.

100 Ḥālimi sen ʿālimü'l-ġayba ne ḥācet söylemek B1, İ2, İÜ: Söylemek sen ʿālimü'l-ġayba ne ḥācet ḥālimi MA / Ẕerre B1, İ2, İÜ, T1: Noḳṭa MA / mekānıñ B1, İÜ, MA, T1: mekānlar İ2

101 bi'n-nebiyyi B1, İÜ, T1: yā nebiyyi İ2, MA / bā B1, İ2, İÜ, T1: yā MA

102 bā-sırr-ı ʿAlī B1, İÜ, T1: yā her velī İ2; yā sırr-ı ʿAlī MA

103 ücību daʿvete İ2, İÜ, MA, T1: ücību'd-daʿvete B1. "...Bana dua ettiğinde duacının dileğine karşılık veririm..." Bakara/186.

104 b: İ2-

105 a: İ2-

106 "...dilediğini yüceltirsin, dilediğini de alçaltırsın..." Âl-i İmrân/26

Ḥükm eder mi bunca erbāb-ı ʿuḳūla bir deli[107]

12 Ser-fürū etdirme yā Rab cāhil-i nā-pāke hīç
Fāżıl-ı dānā gibi bir ẕāt-ı pāk-i efḍali

NAʿT-I ŞERĪF [108]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Ġam-ı miḥnetle zencūram daḫīlek yā Resūlallāh
Şeb-i ẓulmetde mehcūram şefāʿat yā Resūlallāh

2 Sen ol ṣāḥib-ḫiṭāb-ı *raḥmeten-li'l-ʿālemīn*sin sen[109]
Sezā-yı merḥamet mūram daḫīlek yā Resūlallāh

3 Sen ol imdādkār-ı enfüs ü āfāḳ-ı ʿālemsin
Men ol bī-çāre maʿẕūram şefāʿat yā Resūlallāh

4 Dü-çeşmim üzre ʿiṣyān-ı siyāhım perde olmuş
Meded-cūyende-i nūram daḫīlek yā Resūlallāh

5 Ümīdim yoḳ keremkārımdan özge bī-kesem bī-kes
Fiġān etsem de maʿẕūram şefāʿat yā Resūlallāh

6 Meded ḳıl men meded-cūya be-ḥaḳḳ-ı Leyle-i İsrā
Ki dest-i ġamda maḳhūram daḫīlek yā Resūlallāh

7 Bu sālim müjdedir imdāda **Fāżıl** Faḫr-ı ʿĀlemden
Bu tārīḫ ile mesrūram *şefāʿat yā Resūlallāh* [110] **[H 1224]**

NAʿT-I ŞERĪF [111]

Mefʿūlü / Fāʿilātün / Mefʿūlü / Fāʿilātün

- - . /- . - - /- - . /- . - -

1 Ey ṣāḥib-i şefāʿat ey şāh-ı maḥşer-ārā
Sensin meferr-i ümmet geldim saña ḳarārā[112]

2 Sensin resūl-i ekrem imdādkār-ı ʿālem
Ḳıldıñ bu zārı ḫurrem elṭāfla mirārā

[10b] 3 Ān āfitāb-ı ʿAdnān çün şüd zi-Mekke tābān

107 bunca MA, İÜ: baʿżı B1, İ2, T1

108 B1 11a, İ2-, İÜ 9b, MA-, T1-
Naʿt-ı Şerīf ü Tārīḫ-i Sene-i Cedīde B1

109 raḥmeten-li'l-ʿālemīnsin sen İÜ: raḥmeten-li'l-ʿālemīn sensin B1. "Ve mâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemîn / Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Enbiyâ/107

110 شفاعت یا رسولالله =1224

111 B1 11a, İ2 8a, İÜ 10a, MA 20, T1-
Naʿt-ı Şerīf-i Dīger B1; Ḳaṣīde İ2; Velehū MA

112 meferr-i B1, MA: maḳarr-ı İ2, İÜ / ḳarārā İ2, İÜ: firāra B1, MA

Baṭḥā küned dıraḫşān büldān u hem-ferā-rā[113]

4 Ān nūr ceveher-i nūr k'ez-ḫalḳ geşte mestūr
Mūşā şinīde ber-Tūr āvāz-ı *len-terā*-rā[114]

5 يا مدرك المنادى افن البلا سحادى
وانار من فؤادى ترمى السها شرارا

6 **Fāżıl** ḳuluñ eẕāda gerdūnla cefāda
Tā bister-i belāda vermiş aña ḳarār a

BEND-İ DİĞER [115]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . -

1 Kimdir ol şāhenşeh-i her-dü-serāy
Dāver-i ʿālī-cenāb
Bende-i dergāhıdır şāh u gedāy
Çerḫ ü māh u āfitāb

2 Kimdir ol kim Leyle-i Miʿrācda
Fāris-i Refref-süvār
Ḳudsiyān u enbiyāya pīşvāy
Der-küşā-yı nüh-ḳıbāb

[11a] 3 Kimdir ol kim pāye-i teşrīfine
Bāl açar kerrūbiyān
Āsumān u ʿarş u kürsī ḫāk-i pāy
Çehre-fersā-yı rikāb

4 Hangi ẕāt ol mürşid-i ʿālem ʿaceb
Ey ḥakīmān-ı cihān
Kimdir ol semt-i necāta reh-nümāy
Var mı bir şāfī cevāb

5 Faḫr-ı ʿālem āfitāb-ı nūr-ı ẕāt
Maḥrem-i ḫalvet-nişīn
Maẕhar-ı esrār-ı esmā vü ṣıfāt
Şuʿle-i ʿayne'l-yaḳīn

113 ferā-rā İ2, İÜ: ḳarā-rā B1, MA. "O Adnan'ın güneşi Mekke'den parlayınca Medine, bütün şehirleri ve hem de onların çevresini aydınlattı."

114 "O nur, nurun cevheridir ki, varlıklardan gizli kılındı. Musa, Tur Dağı'nda 'Beni göremezsin.' sesini işitti."

115 B1 13b, İ2 14b, İÜ 10b, MA 17, T1-
Bend-i Diger B1; Başlıksız İ2, İÜ; Velehū MA

NAʿT-I ŞERĪF [116]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 El-meded ey ʿalem-efrāḫte-i rūz-ı ḥisāb
Ey şefāʿatger-i dergāh-ı Ḫudā-yı Vehhāb

2 Sen o nāzende-i *levlāk* ü medār-ı eflāk
Ki yüzüñ ṣuyuna döndü bu muʿallā dūlāb[117]

3 Sensin ol nuḫbe-i maʿbūd u şeref-baḫş-ı vücūd
Nūr-ı ẕātıñdır eden ḫulḳ-ı cihānı icād

4 Nüsḫadır nüh-varaḳ-ı çerḫle ʿālem ammā
Sensin evveldeki ser-levḥa-i zībā-yı kitāb

5 Ḫalḳ bir dāne-i bādām-ı dıraḫt-ı ḳudret
Sensin ol dāne derūnunda olan maġz u lübāb[118]

6 Ḫalḳ bir dāne-i ʿunnāb-ı fidan-ı iḥdāṣ
Sensin ol mā-lezim ü cümlesi ḫaşf u ʿunnāb[119]

7 Bir menāre gibidir ṣunʿ-ı Ḫudā ser-tā-ser
ʿAlemi sensin eyā cāmiʿ-i ḥilm ü ādāb

8 Ḫalḳa-i mühr gibi dāʾire-i kevn ü mekān
O nigīn içre sen ol gevher-i pāk ü nā-yāb[120]

9 Şekl-i cāmiʿde edip ʿālemi bānī-yi ezel
Ẕāt-ı pākiñ de seniñ sīnede çāk-i miḥrāb

10 Sen ki ol nūr-ı cihān-tāb-ı ezelsin ammā
Saña olmuşdu serā-perde-i lāhūt niḳāb[121]

11 Şeb-i mīlād-ı şerīfiñde olup berḳ-nümā
Oldu envārıñ ile cümle cihān pür-tef ü tāb

[11b] 12 Nice şeb şuʿle-i pür-tāb-ı hidāyetdir kim
Oldu nūru ile tārik-i ḍalālet nā-yāb

13 Nice şeb zelzele-endāz-ı cihāndır ol şeb
Ṭāḳ-ı Kisrā dil-i küffār gibi oldu ḫarāb

116 B1 5a, İ2 9a, İÜ 11a, MA 21, T1 4a
Der-Miʿrāc-ı Resūl-i Ṣaḳaleyn ü Seyyidü'l-Kevneyn ü Cedd-i Ḥaseneyn (a.s.) B1; Başlıksız İ2; Miʿrāciyye-i Seyyid-i Kāʾināt u Mefḫar-ı Mevcūdāt ʿAleyhi Ekmelü'ş-Ṣalavāt u Etimmü't-Taḥiyyāt MA; Der-Naʿt-ı Miʿrāc-ı Resūlü'ṣ-Ṣaḳaleyn ü Seyyidü'l-Kevneyn ü Ceddü'l-Ḥasaneyn T1

117 Sen o B1, MA, T1: Sen ol İ2; Sensin ol İÜ

118 maġz u B1, MA, T1: nefr ü İ2, İÜ

119 ḫaşf MA: ḫaşv B1, İ2, İÜ, T1

120 pāk B1, İ2, İÜ, T1: ṣāf MA

121 Sen ki MA: Sensin B1, İ2, İÜ, T1

14 Nice şeb ḫāver-i ḫurşīd-i nübüvvetdir kim
Oldu her ẕerresi ṣad-mihr ü meh-i ʿālem-tāb

15 Reşkden başıña ey çerḫ-i denī ṭopraḳlar
Ki şeref buldu ḳadem-būs-ı resūl-ile türāb

16 Çerḫi de Leyle-i Miʿrācda teşrīf edicek
Ḫırṣla perde çekip rūy-ı semāvāta seḥāb

17 Ne seḥāb ol şeb-i pür-nūrda ḫilʿat ḳapdı
Geydi ḳallāb-ı felek şırtına kürk-i sincāb

18 Ser-ber-efrāz olup ol rāʾiż-i şebdīz-i Burāḳ
Doludizgin edicek daʿvet-i Mevlāya şitāb

19 Raḳṣdan żabṭ olunur muydu Burāḳ altında
Ṭutmasa ḳuvvet ile Ḥażret-i Cibrīl rikāb

20 Zīr-i pāyına binek ṭaşı olup bāl-i sürūş
Dergeh-i Ḥaḳda nüzūl etdi olup keşf-i ḥicāb

21 Sedd-i reh olmadı ol sidre-i bezm-i melekūt
Ḳıldı ʿazm-i ḥarem-i Ḥażret-i Rabbü'l-Erbāb[122]

22 Oldu bir mertebe āmīḫte-i ḳurb-ı Ḫudā
Ṣanki āteşle ḥarāret gibi ḫurşīd ile tāb

23 *Ḳābe ḳavseyn*de kimdir ki kepāde-keş olur
Enbiyā ol çille-i saḫta degildir erbāb[123]

24 Rusül ol bezm-i pes-i perdeye nā-maḥremdir
Ṭūrdan olmuş idi Ḥażret-i Mūṣāya ḫiṭāb[124]

25 *Lī-maʿa'llāh* ḥadīṣi bu maḳāmı söyler
Ne resūl ü ne melek olmuş o bezme reh-yāb[125]

26 Menzil-i Aḥmed-i Muḫtārdır ol ḫalvetgāh
Çeşm-i Cibrīl olamaz anda daḫi ḥalḳa-i bāb[126]

27 Maḥrem-i rāz-ı Ḫudā ol ʿalem-efrāz-ı hüdā
Gösteren güm-şüde-i küfre reh-i ḥaḳḳ u ṣavāb[127]

28 Ḳıldı peykān-ı ġazāya dil-i aʿdāyı siper
Eyledi tīġ-ı cihāda ser-i küffārı ḳırāb

29 Şuʿle-i ravżasını ḳasdı ṭavāf etmekdir

122 olmadı ol İ2, İÜ, T1: olmadı hem B1; olamadı MA / Ḥażret-i İ2, İÜ: ḥalvet-i B1, MA, T1

123 "Fekâne kâbe kavseyni ev ednâ: iki yay aralığı kadar, hatta daha az oldu" Necm/9

124 bezm-i pes-i perdeye B1, İ2, İÜ, T1: bezme pes-i perde-i MA

125 "Li-ma'a'llâh / Allah benimledir." Hadis kaynaklarında yer almayan daha çok dua kitaplarında geçen sözün tamamı şöyledir: "Benim Allah ile beraber olduğum öyle bir vakit var ki benimle birlikte o vaktin içine ne Hakk'a yakın olan bir melek ne de gönderilmiş bir elçi/peygamber yaklaşabilir."

126 Muḫtārdır B1, MA, T1: Muḫtārda İ2, İÜ

127 ʿalem-efrāz-ı B1, MA, T1: ʿalem-efrūz-ı İ2, İÜ / hüdā MA: Ḫudā B1, İ2, İÜ, T1

Dönmedi boş yere pervāne-i çerḫ-i ḳallāb[128]

30 [129] Tā ezelden şeb-i Miʿrācı terakḳub ederek
Yaḳdı ʿakkām-ı felek meşʿal-i mihr ü mehtāb

31 Māʾī ḳālīçe-i zer-bāftı yapdı gerdūn
Tā ki pā-būs-ı şerīfiyle ola rifʿat-yāb[130]

32 Rīş-i şeb hīç nefes-i ṣubḥ ile olmazdı sefīd
Olsa nūr-ı siyeh-i ravża-i pākiyle ḫiżāb[131]

[12a] 33 Ḳatre alsa ter-i pākinden eger faṣl-ı bahār
Çār-faṣl içre olur gülşen-i ʿālem şādāb[132]

34 Yüz ṣuyu dökdü ter-i pākine ebr-i nīsān
Oldu ol vechle sermāyesitān-ı dür-i nāb[133]

35 Ey Resūl-i Ḳureşī ʿarż u semānıñ güneşi
Sensin ol ṣubḥ-ı sefīd-i şeb-i tār-ı Aʿrāb

36 Sensin ol seyyid-i kevneyn resūl-i ṣaḳaleyn
Sen şehenşāha faḳaṭ işte bu maḫṣūṣ elḳāb[134]

37 Oldu medḥiñ ile pür-ṣuʿle zebān-ı ḫāmem
Nūrdan ḫibr-i siyāh aḳdı miṣāl-i sīmāb

38 Ne gedāyım ki edem vaṣf-ı belīġ-i naʿtıñ
Medḥiñe söz ḳomadı Ḥażret-i Rabbü'l-Erbāb

39 Āsitān-ı der-i vālāya hemān müjgānı
Gelmişim etmege cārūb-ı ġubār-ı iʿtāb

40 Ġonce-i būseyi bülbül gibi feryād ederek
Gelmişim eşkle ġars etmege beyne'l-ebvāb

41 Kūh-ı ʿışyānımı deryā-yı şefāʿat içre
Gelmişim etmege üftāde-i çāh-ı girdāb[135]

42 Ṣūfī aʿmāl ile maʿmūr-ı ġurūr üzre gelir
Ne ḫarāb olduġumu bildim ü geldim yab yab

43 Geldim ümmīd-i şefāʿat ile cürm-ālūde
Sīne-çāk ü cigerim sūḫte çeşmim pür-āb

44 Benim ol ġavṭa-zen-i lücce-i deryā-yı günāh
K'olmuşum baḥr-i muḥīṭ-i heves içre ġarḳ-āb

128 ḳasdı B1, MA: ḳasd İ2, İÜ, T1
129 İ2, İÜ-
130 zer-bāftı B1, MA: zer-bāfını İ2, İÜ, T1
131 nefes-i B1, MA, T1: naḳş-ı İÜ, İ2
132 alsa MA, T1: olsa B1, İ2, İÜ
133 ter-i B1, İ2, İÜ, T1: dür-i MA
134 resūl-i ṣaḳaleyn B1, İ2, İÜ, T1: resūlü'ṣ-ṣaḳaleyn MA
135 deryā-yı İ2, İÜ, MA, T1: dergāh-ı B1

45 Benim ol bende-i fermān-ı şehenşāh-ı heves
Bir nefes eylemedim şāhımı aṣlā iġżāb

46 Rūzgār oldu müsāʿid diyü ʿaḳla yelken
Baḥr-i ẕevḳ içre uçurdu bizi eyyām-ı şebāb

47 Olmuş ol mertebe āġışte mey ü ḫūn-ı tenim
Giryenāk olsam aḳar dīdelerimden mey-i nāb[136]

48 Ẓann ederdim dü-cihān içre saʿādet ancaḳ
Bir ḳadeḥ mey ile bir dilber ü bir sīḫ-kebāb

49 Bir duʿām olsa der-i Ḥaḳda ki maḳbūl olacaḳ
Bādeden ben de ya baḥr ister idim yā seyl-āb[137]

50 Vaṣf-ı ṣahbā ile bir mertebe ḫāmem meʾlūf
Her meʿāl-i süḫanım bādeyi eyler işrāb

51 Ayaġın öpmege sāḳīniñ edip ʿarż-ı niyāz
Şeyḫiñ ammā ederim destini taḳbīle ḥicāb

[12b] 52 Şeyḫ destinde oḳunmuş ṣuya göñlüm bulanır
Alırım şevḳ-ile sāḳīden olursa zehr-āb[138]

53 Almadım destime tesbīḥ meger kim arada
Bezm-i mey içre ḳadeḥ nevbetiñ etdikce ḥisāb

54 Ḳıldan ince diyü añdıḳca ṣırāṭı vāʿiż
Ṣanırım vaṣf olunan mūy-miyān-ı nā-yāb

55 Āteş-i dūzaḫı vaṣf eyler iken yana yana
Ẓihnime ʿārıż olur fikr-i ʿiẕār-ı pür-tāb

56 Ḳayd-ı taḫvīfe düşüp baña selāsil der iken
Dolaşır fikrime endişe-i zülf-i pertāb[139]

57 Giremez nefḫa-i ṣūr olsa degil bāng-ı eẕān
Gūşuma perde çekip naġme-i ṭanbūr u rebāb[140]

58 Cāmiʿe gitsem iki ḳat olurum ammā kim
Aḳarım ṣu gibi olursa eger ʿālem-i āb

59 Tevbeler tevbeler ey bedreḳa-i rūz-ı cezā
Tevbemi söyle ḳabūl etsin efendim Tevvāb

60 Ġalaṭ-ı maʿṣiyeti nüsḫa-i aʿmālimden
Bārī emr eyle ki maḥv etsin efendim küttāb

61 Ḳoma ferdāda beni yalıñız ey ferd-i dü-kevn
Tek beni eyle hemān Āl-i ʿAbāya aṣḥāb

136 āġışte mey ü ḫūn MA; āġışte-i mey ḫūn-ı B1, İ2, İÜ, T1
137 duʿām B1, MA, T1: duʿā İ2, İÜ / olsa B1, İÜ, MA, T1: olsa ki İ2
138 destinde MA: destinden B1, İ2, İÜ, T1 / zehr-āb B1, İÜ, MA, T1: sīr-āb İ2
139 der İÜ, MA: var B1, İ2, T1
140 olsa B1, İÜ, MA, T1: urulsa İ2

62 Cūybār-ı ḳeremiñ feyż-resān olmaz ise
Baḥr-i ümmīdim olur cümlesi maḥşerde serāb

63 Ne zebān ile zebānīler ile söyleşeyim
Sen eger vermez iseñ rūz-ı ḳıyāmetde cevāb

64 Bir fidan olsa sezā bāġ-ı şefāʿat içre
Olmasın serv-i vücūdum ḥaṭab-ı nār-ı ʿaẕāb

65 Ḫayl-i ġufrāna çerāgāh olacaḳ ḳaṣdı ile
Ṣebzezār-ı günehi mey ile ḳıldım sīrāb[141]

66 Ẕerre-i pertev-i ġufrāna dayanmaz **Fāżıl**
Ṣeb-i ʿişyān-ı siyāhım ile ḳılma iʿcāb[142]

67 ʿAfv-ı Yezdān u şefāʿat-ı resūle bend ol
Hīç ne meʾyūs-ı günāh ol ne de maġrūr-ı ṣevāb[143]

VELEHŪ [144]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . -

1 Kīst der-ʿālem meḏār-ı kāʾināt
Kīst ān rükn-i rekīn
Ez-kücā imdād-ı ehl-i müşkilāt
Z'āsmān yā ez-zemīn[145]

[13a] 2 Ez-kücā ḫʸāhīm yā Rab reyż-rā
Ez-beşer yā ez-sürūş
Ez-kücā cūyīm eṣbāb-ı necāt
Yā delīle'l-ḥāʾirīn[146]

3 Reşḥa-i feyż-i şifā-baḫşā kücāst
Ān zülāl-i cān-fezā
Der-kücā ān çeşme-i āb-ı ḥayāt
Ḳaṭre mī-ḫʸāhem hemīn[147]

141 Ḫayl-i B1, İ2, MA, T1: Ḥabl-i İÜ / günehi B1, İÜ, MA, T1: küheni İ2

142 siyāhım MA: siyāhıñ B1, İ2, İÜ, T1

143 ʿAfv-ı Yezdān u şefāʿat-ı resūle B1, İ2, MA, T1: ʿAfv-ı Yezdān ile muḫtār-ı şefīʿe İÜ / ol B1, İÜ, MA, T1: ola İ2

144 B1 12b, İ2 10a, İÜ 12b, MA 16, T1
Tercīʿ-Bend Der-Naʿt-ı Ḥażret-i Server-i Kāʾināt B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

145 "Âlemde kâinatın mihveri kimdir? O yüce (kişi) kimdir? Sıkıntıları olanlara yardım, yerden mi yoksa gökten mi (gelir)?"

146 "Ey Rabbim, senin feyzini beşerden mi yoksa melekten mi, nereden isteyelim? Ey şaşırmışların rehberi! Biz kurtuluş vesilesini nereden arayalım?"

147 "Şifa veren feyzin damlası nerededir? O damlalar, cana can katan zülal gibidir. O ölümsüzlük suyunun çeşmesi nerededir? Ben ondan sadece bir damla istiyorum."

4 Kīst dārū-baḫş-ı ehl-i derd kīst
Ān ḥekīm-i çāre-sāz
Kāşkī dānem küdāmīn der-ẕevāt
Kīst ān ẕāt-ı güzīn[148]

5 Ān ki mī-pürsī be-īn remz ü nükāt
Ey dil-i zār u ḥazīn
Aḥmed-i Muḫtār-ı faḫr-ı kā'ināt
Raḥmeten li'l-ʿālemīn[149]

NAʿT-I ŞERĪF-İ FĀRİSĪ [150]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . -

1 Ān Ebu'l-Ḳāsım ḥabīb-i Kibriyāst
Ān Ebu'ṭ-Ṭayyib Muḥammed Muṣṭafāst
Nuḫbe-i Rabb-i Vedūd
Ẕü'r-ruḳūʿ u ve's-sücūd[151]

2 Aḥmed-i mürsel mededkār-ı milel
Nefḫa-baḫş-ı evliyā vü enbiyāst
Gülbün-i ṭūbā-yı ṣunʿ
Māye-i būd u nebūd[152]

3 Ḫūb-ı çeşm-i kuḥl-i *mā-zāġa'l-baṣar* [153]
Ḫerdüm-i rū-dīde-i nūr-ı Ḫudāst
Üst maḥbūb-ı ezel
ʿAyn-ı aʿyān-ı vücūd[154]

4 Üst dermān-sāz-ı her-dermānde
Nām-ı pākeş ruḳye-i müşkil-küşāst
Naʿt-ı vey feṭḥü'l-fütūḥ

148 "Derd ehli olanların ilacını veren kimdir? O çare yapıcı Hakîm'dir. Keşke kim seçilmiş kişidir bileydim?"

149 "Ey ağlayan hüzünlü gönül! Senin sorduğun remiz ve nükteler, âlemlere rahmet olarak gönderilen kâinatın övüncü Ahmed-i Muhtar'dır."

150 B1 13b, İ2 17a, İÜ 13a, MA 17, T1-
Bend-i Diğer B1; Başlıksız İ2; Velehü MA

151 "O Kasım'ım babası, Allah'ın habibidir. O Tayyib'in babası (olan) Muhammed Mustafa'dır. Vedud (olan) Rabb'in seçkin, rükû ve secde sahibi (bir kulu)dur."

152 "Peygamber (olarak gönderilmiş Hz.) Ahmed, milletin yardımcısı, evliya ve enbiyaya can veren nefes bağışlayıcıdır. (O), sanat tubasının yetiştiği gülfidanlığı, varlığın ve yokluğun mayasıdır."

153 "Göz şaşmadı..." Necm/17

154 "(O) 'göz şaşmadı' sürmesi (çekilmiş) gözün güzelidir. (O), Allah'ın nurunu gören gözbebeğidir. Odur ezelden sevgili. Varlığın gözle görülür suretidir."

Ẕikr-i vey saʿdü’s-suʿūd [155]

5 Ān ki nūreş feyż-baḫş-ı mümkināt
Māye-i īcād-ı ḳevn ü ḥādiṣāt[156]
Ust pişin ü pesin
Nūr-ı ʿālem-āferin[157]

[14a] NAʿT-I ŞERĪF [158]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ey çerāġ-ı ḥarem-ārā-yı serāy-ı melekūt
Sensin āyine-i esmā vü ṣıfāt-ı ceberūt

2 Tā ezel maṭlaʿ-ı envār-ı tecellī sensin
Ṭalʿatıñ şaʿşaʿa-endāz-ı cemāl-i lāhūt

3 Māye-baḫşā-yı vücūd olmasa sırr-ı *levlāk*
Bulamaz enfüs ü āfāḳla ṣūret nāsūt

4 Ravża-i pākiñe ṣad-reşkle geymiş ḳara
Kaʿbetullāh gibi beyt-i şeref-baḫş-ı büyūt

5 Alsa gül-ġonce gibi ḳaṭre ter-i pākiñden
Tā ḳıyāmet ola ḫoş-būy u muʿaṭṭar yāḳūt

6 Enbiyādan sen Ebu’l-Ḳāsıma kimdir pādāş
ʿArş-ı Raḥmān ise temkīniñ ile buldu ṣübūt

7 Yūnusa ḳılmasa nūruñ ẓulümāt içre meded
Sāḥil üzre anı endāḫte ḳılmaz idi ḥūt

8 Meges ü mūra varınca medediñ bāṭında
Cümle maḫlūḳa olur vāsıṭa-i niʿmet-i ḳūt

9 Olmasa leşker-i Ṭālūta ẓahīr imdādıñ
Seyf-i nuṣret ile ḳılmaz idi ḳatl-i Cālūt[159]

10 El-ġıyāṣ ey ʿalem-efrāḫte-i rūz-ı cezā
Ṣaf-be-ṣaff olmuş-iken cümle ḫalāyıḳ mebhūt

11 Naʿre-perdāz-ı şefāʿatsin o dīvān içre
Ki melāʾikle rusül anda dehān-beste sükūt

12 Kerem ü luṭfuñ ümīdinde ḳunūṭum yoḳdur

155 “O, çaresize çare olur. Onun temiz ismi, müşkülleri açan dua edicidir. Onun övgüsü ‘Fethu’l-Fütûh’ (Mekke’nin fethi), onun (adını) zikretme en yüce bahtiyarlıktır.”

156 īcād-ı B1, İ2, MA: İcād u İÜ

157 “Nuru yaratılmışlara feyiz bağışlayan O’dur. Bütün hadiselerin ve varlıkların meydana gelmesinin mayası (O)dur. En öncedir ve en sonradır O. Âlemleri yaratan (Allah)’ın nurudur O.”

158 B1 9b, İ2 17b, İÜ 14a, MA 11, T1-
Diger B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

159 Ṭālūta İÜ: Dāvuda B1; Dāvūda İ2, MA / Cālūt B1, İ2, İÜ: Ṭālūt MA

Gerçi men bende-i ʿāṣī degilem ehl-i ḳunūt

13 Rūḥ-ı pāke daḫi ervāḥ-ı şerīf-i āle
Ṣalavāt-ile selāmım ola **Fāżıl** mevḳūt

[14b] **NAʿT-I ŞERĪF-İ NİYĀZ-NĀME** [160]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fā

- - . / . - - . / . - - - / -

1 ʿİṣyānımı ey ḫᵛāce-i ʿālem ʿafv et
ʿİṣyān bize mevrūṯ zi-Ādem ʿafv et

2 Ey pādişeh-i mülk-i serīr-i *levlāk*
Dergāhıña geldim kerem et hem ʿafv et

3 Ben ʿabd-i günehkār u ẕelīlim ammā
Sen şāh-ı kerem ẕāt-ı muʿaẓẓam ʿafv et

4 Aṣḥāb-ı kebāʾir kerem ü luṭfuñdan
Çün oldu şefāʿatle mükerrem ʿafv et

5 ʿİṣyānıma ben tāʾib ü nādim oldum
Sen ḥālime benden daḫi erḥam ʿafv et

6 Bu tevbemi ʿiṣyānıma ḳıl keffāre
Sen tevbeme ʿiṣyānıma aʿlem ʿafv et

7 **Fāżıl** ḳuluña ṣafḥ-ı cemīl et şāḥım
Ṣalla'llāhu ʿaleyke ve sellem ʿafv et

NAʿT-I ŞERĪF-İ MEDED-NĀME [161]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ey mededkār-ı ümem ḥālime bir pāre meded
Bilirim senden olur ʿāleme hemvāre meded

2 Böyle şāhıñ ḳuluyum şāh-ı serīr-i *levlāk*
Nūr-ı pākiñden alır sebʿa-i seyyāre meded

3 ʿĀlemiñ enfüs ü āfāḳı ḳalır ẓulmetde
Ezelī ḳılmasa nūruyla o mehpāre meded

4 Ey Resūl-i Ḳureşī arż u semānıñ güneşi
Eyle evlādıñ içün derdime bir çāre meded

160 B1 9b, İ2 18a, İÜ 14b, MA 12, T1-
Diğer Naʿt-ı Şerīf B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

161 B1 10a, İ2 18a, İÜ 14b, MA 13, T1-
Diğer Naʿt-ı Şerīf B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

5 Sensin ol ḫulḳ-ı ʿaẓīm ṣāḥibi maḥbūb-ı Kerīm
Bāb-ı iḥsānıña düşmüş dil-i āvāre meded[162]

6 Dil-i mecrūḥuma elṭāfla merhem-sāz ol
Eyledi tīr-i sitem baġrımı pür-yāre meded

7 El-amān cevr-i felekden baña ḳan aġlatdı
İki çeşmimden aḳıtdı iki fevvāre meded

8 El-ġıyāṣ ey şeref-i Yeṣrib ü Baṭḥā-yı zemīn
Eyle bu bende-i ġurbet-keş ü ġam-ḫᵛāra meded

9 Sen Ebu'l-Ḳāsıma ḥāşā ki daḫīlem der iken
Dü-cihān bulmaya bu **Fāżıl**-ı bī-çāre meded

MEDED-NĀME [163]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

[15a] 1 Ey ki pervāne-i şemʿi dil-i Cibrīl meded
Meded ey şuʿle-i nūr-āver-i tenzīl meded

2 Bilirim bendeleriñdir felek ü seyyāre
Ṭāliʿ-i naḥsımı ḳıl saʿd ile tebdīl meded

3 Der-firāş eyledi efkende beni ʿillet ü ġam
Oldu aʿżā-yı tenim derdle taʿṭīl meded

4 Çerḫ ise dūş-ı żaʿīfāneme bir cānibden
Ḳılmada bār-ı girān-ı ġamı tahmīl meded

5 Ṣabra yoḳ ṭāḳatım ey çāre-resān-ı żuʿafā
Eyle Allāh içün imdādıma taʿcīl meded

6 Kimden olduñ ise rāżī o saʿīdü'd-dāreyn
Keremiñle edelim ʿafvıñı taḥṣīl meded

7 Ḳuluña yāver olursa kerem ü imdādıñ
Dü-cihān içre olur **Fāżıl**a tafḍīl meded[164]

NAʿT-I ŞERĪF-İ NİYĀZ-NĀME [165]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Meded ey şuʿle-fürūz-ı şeb-i Miʿrāc meded

162 ṣāḥibi MA: ṣāḥib-i B1, İ2, İÜ

163 B1 10b, İ2 18b, İÜ 14b, MA 13, T1-
Naʿt-ı Şerīf B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

164 Fāżıla B1, İÜ, MA: Fāżıl İ2

165 B1 10a, İ2 18b, İÜ 15a, MA 14, T1-
Münācāt Be-Dergāh-ı Ḥażret-i Faḫr-ı Kāʾināt B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

Kerem ü luṭfuña ben bende-i muḥtāc meded

2 ʿĀlem-i ḥayrete daldım ʿacabāda ḳaldım
Reh-nümā ol baña ey ḳıble-i hüccāc meded[166]

3 Şānıña düşdü göñül ey dü-cihānıñ şāhı
Eyle ġam leşkerini sīneden iḫrāc meded

4 Merhem olsun kereminiñ zaḫm-ı derūn üzre ki çerḫ
Tīr-i ālāma beni eyledi āmāc meded[167]

5 Rāh-ı āmālime durmuş o sitemkār felek
Her nefes naḳd-i dil ü cānı alır bāc meded

6 Ey cihānıñ mededi bī-mededim *ḫuẕ bi-yedī*[168]
El-meded el-meded ey ʿāleme ser-tāc meded

7 Eyle **Fāżıl** ḳuluña çāre be-rūḥ-ı Ḥaseneyn
Ṣabr u ārāmımı ġam eyledi tārāc meded[169]

DĪGER [170]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Men zebūn-ı nā-tüvānam yā Eba'l-Ḳāsım meded
Dil-şikestem ḫaste-cānam yā Eba'l-Ḳāsım meded

2 İlticā etdim dü-ʿālem şāhınıñ dergāhına
Ḫāk-i pāy-ı āsitānam yā Eba'l-Ḳāsım meded

3 Kūşe-i ḥayretde ol dermāndeyem kim rūz u şeb
Nāle-perdāz-ı fiġānam yā Eba'l-Ḳāsım meded

[15b] 4 Ḥażret-i Zehrā ile ol iki server ʿaşḳına
Men daḫīl-i ḫānedānam yā Eba'l-Ḳāsım meded

5 **Fāżıl**-ı ʿişyānkāram līk sen Muḫtār içün
Bir gedā-yı naʿt-ḫᵛānam yā Eba'l-Ḳāsım meded

NAʿT-I ŞERĪF [171]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

166 daldım İ2, İÜ, MA: düşdüm B1

167 zaḫm-ı B1, İÜ, MA: derd-i İ2

168 "Elimi tut!"

169 Fāżıl ḳuluña çāre B1, İÜ, MA: bu Fāżıl-ı nā-çāra İ2

170 B1 10b, İ2 18b, İÜ 15a, MA 14, T1-Başlıksız İ2; Velehū MA

171 B1 9b, İ2 19a, İÜ 15b, MA 11, T1-Naʿt-ı Şerīf-i Rengīn İ2; Velehū MA

1 Nūr-ı pāk-i nebevī bāʿiṣ-i īcād-ı felek
İki şāhid bu söze nevʿ-ī beşer ile melek

2 Ey fürūġ-āver-i nūr-ı ezelī kān-ı vücūd
Māyedir enfüs ü āfāḳa cemāliñ bī-şek

3 Sensin ol mehdī-yi ʿālem ki ḳapıñdan ġayrı
Sālikān bulmadılar ḳurb-ı Ḫudāya meslek

4 Ḳılmasa ismiñi ser-levḥa debīr-i ḳudret
Levḥ-i maḥfūẓda bir noḳṭa ḳomaz eyler ḫāk[172]

5 Sen Ebu'l-Ḳāsıma tāb-āver olur mu aʿdā
Ḥaḳ nidā eyler iken ʿarşdan *en-nuṣretü lek*

6 Bābıña ḫādim iken şīr-i Ḫudā-yı Kerrār
Ol Ebū Cehl gibi düşmen-i ebter ne köpek[173]

7 Ser-i aṣḥāba yedu'llāh çeleng olmuş iken
ʿArab u Rūm u ʿAcem üstüne manṣūr gerek

8 Ey dil ey dil dü-cihān nūr-ı Muḥammeddendir
Fehm eden anı bilir sırr-ı ḥaḳīḳat ne demek[174]

9 Yā Muḥammed kerem ü luṭf u ʿināyet senden
Medediñ vāsıṭa-i niʿmet-i ʿālem yek yek

10 El-meded çille-i saḫt-ı ġam-ı eyyāmı meded
Ḳalmadı pençe-i ṣabrımda liyāḳat çekecek[175]

11 Dāḏ u feryād saña zaḫm-ı ġam-ı dünyādan
Tīr-i ālām-ı felek geçdi cigergāhıma dek

12 El-amān ḳalbimi pāk eyle ġubār-ı ġamdan
Tā zer-i ʿaşḳıña ol ṭaş yüregim ola miḥek[176]

13 Nāḫun-ı merḥametiñ olmaz ise ʿuḳde-küşā
Olamaz gerden-i dil ḳayd-ı belādan münfek

14 Dāmen açdı der-i iḥsānıña bu ʿabd-i faḳīr
Ḥāşā-li'llāh ola ḫāʾib ṭutan ol bāba etek

15 Naʿtiñe kūşiş eden ḫurrem olur sūd bulur
Nice güm-geşte ola nezd-i şerīfiñde emek

16 Ḳıl şefāʿatle beni Āl-i ʿAbā ile refīḳ
Beni ferdāda günāhımla efendim ḳoma tek

[16a] 17 **Fāżıl**ā bu sözü her ẕerre-i ʿālem söyler

172 Ḳılmasa B1, İÜ, MA: Ḳılmasın İ2
173 Ebū Cehl B1, İ2, İÜ: Ebu'l-Cehl MA
174 Muḥammeddendir B1, MA: Muḥammedindir İ2, İÜ
175 eyyāmı MA: eyyām B1, İ2, İÜ
176 ḳalbimi B1, İÜ, MA: göñlümü İ2

Nūr-ı pāk-i nebevī bāʿiṣ-i īcād-ı felek[177]

NAʿT-I DAḪĪLĀNE-İ ŞERĪF [178]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Men pādişeh-i kişver-i *levlāk*e daḫīlem
Ol ravżası bābında olan ḫāke daḫīlem

2 Pertev-figen-i kevn ü mekān Aḥmed-i Muḫtār
Ol seyyid-i kevneyn-i keremnāke daḫīlem[179]

3 Ẓulmetde ḳomaz bendesini nūr-ı şerīfi
Ol mihr-i żiyā-güster-i eflāke daḫīlem

4 Ol Āl-i ʿAbā ḥürmetine ḳıl baña imdād
Ey faḫr-ı rusül men neseb-i pāke daḫīlem

5 ʿArżındayam ol Ḥażret-i Zehrā-yı Betūlüñ
Hem Ḥaydar-ı ġāretger-i idrāke daḫīlem

6 Ol Mescid-i Aḳṣā ile ol Beyt-i Ḥarāmıñ
Miḥrāb-ı şerīfinde olan çāke daḫīlem

7 **Fāżıl** bu meṣel ḥālime luṭf-ı nebeviyle
Zehr-ābe-keş-i derdem ü tiryāka daḫīlem

[16b] **NAʿT-I ŞERĪF** [180]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . -

1 Sensin ol peyġamber-i āḫir-zamān[181]
Tā ezelden şuʿle-pāş
Muḳtedā-yı ins ü cānn u ḳudsiyān
Ẕātıña yoḳ pāydāş

2 Sāye-bān-ı sünnet-i pākiñ seniñ
Ẓıll-i Mevlā-yı ẓalīl

177 Redd-i matla

178 B1 11a, İ2 19b, İÜ 16a, MA 15, T1-
Naʿt-ı Şerīf B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

179 Aḥmed-i Muḫtār B1, İÜ, MA: Aḥmed ü Muḫtār İ2

180 B1 14a, İ2 20a, İÜ 16b, MA 18, T1-
Bend-i Dīger B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

181 Sensin İ2, İÜ, MA: Sen B1

ʿĀleme peyġūle-i dārü'l-emān
Der-maʿād u der-maʿāş

3 Yā Resūlallāh meded kim derdden
Ṣabra ṭāḳat ḳalmadı
Fāżıl-ı bī-çāreniñ ḥāli yaman[182]
Sīne-çāk ü dil-ḫırāş[183]

4 Sen Ḥabībullāha ḳılmış ilticā
Cümleden kesdi ümīd
Feyżiñ ister ol żaʿīf ü nā-tüvān
Ḥaylī demdir der-fırāş

5 Rūḥuna olsun selām ile ṣalāt
Hem be-rūḥ-ı mürselīn
Devr-i dāʾim *fi'l-ʿaşiyyi ve'l-ġadāt* [184]
Āl ü aṣḥāb ecmaʿīn

NAʿT-I ŞERĪF [185]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - -/. - - -/. - - -/. - - -

1 Elā ey pādişāh-ı mülk-i ʿuḳbā yā Resūlallāh
Sen ol fermān-revā-yı dīn ü dünyā yā Resūlallāh

2 لك الافلاك مخلوقه بك الآفاق مرزوقت [186]
نعم خوطبت منعوتا بلولا يا رسول الله

3 Şebī Cibrīl ü Refref der-rekābet an-çünān pūyend
Nuhistīn menzil āmed ʿarş-ı aʿlā yā Resūlallāh[187]

4 Sen ol nāẓende-i ḫalvet-ṭırāz-ı ḳurb-ı lāhūtī
Sen ol āyine-i esrār-ı İsrā yā Resūlallāh

5 و سكان السما فوجا ففوجا للاخ الصالح
تنادى مرحبا اهلا و سهلا يا رسول الله

6 Be-ḫalvet-ḫāne-i ḳudsī şüdī ez-bes ki ḳurb-āmīz
Birūn kerdī melek-rā enbiyā-rā yā Resūlallāh[188]

[17a] 7 Sen ol mülk-i ḫaḳīḳī şāhısın kim bu mecāzīde

182 Fāżıl-ı B1, İ2, MA: Fāżılı İÜ

183 dil-ḫırāş B1, MA: dil-ḫarāb İ2, İÜ

184 Kur'an-ı Kerim'de "bi'l-ġadāti ve'l-ʿaşiyyi / sabah akşam" şeklinde geçmektedir. En'âm/52, Kehf/28

185 B1 10a, İ2 20a, İÜ 16b, MA 8, T1-
Naʿt-ı Şerīf Be-Faḫr-ı Kāʾināt B1; Başlıksız İ2; Naʿt-ı Şerīf-i Ḥabīb-i Ḫudā vü Resūl-i Yeṣrib ü Baṭḥā Ṣalla'llāhu ʿAleyhi ve Sellem bi-Elsine-i Ṣelāṣe MA

186 مقولخم B1, İ2, İÜ: قولخم MA / مقوزرم B1, İ2, İÜ: قوزرم MA

187 "Bir gece (Miraç'ta) Cebrail ve Refref, (sana yoldaşlık etmek için) birbiriyleriyle yarışarak öyle koşturdular ki ilk durakları Arş-ı A'lâ oluverdi."

188 "Mukaddes yalnızlık evine (Allah'ın huzuruna) o kadar yakın oldun ki melekleri ve peygamberleri dışarı çıkardın.

Deriñde seg degil Cemşīd ü Dārā yā Resūlallāh

8 تزاهت منك عدنان تباهت فيك قحطان
قضائت منك بل كل البرايا يا رسول الله

9 Tuyī nūr-ı yed-i beyżā tu cān-baḫşende-i mevtā
Meded-cūy-ı tu Mūsā hem Mesīḥā yā Resūlallāh[189]

10 Sen ol nūr-ı ezelsin ẕerre-i nūr-ı şerīfiñden
Olup hep enfüs ü āfāḳ peydā yā Resūlallāh

11 لانت الغاية القصوى و انت العروة الوثقى
لعمرى انت للكونين مأوى يا رسول الله

12 Tu ān şāhī ki İzed naʿt-gūy-ı ẕāt-ı pāket şüd
Çi güyed şāʿirān-ı herze-gūyā yā Resūlallāh[190]

13 Dü-ʿālem şāhınıñ naʿt-ı şerīfi ḳanda ben ḳanda
Garaż bir ʿarż-ı ḥālim ḳılmaḳ inhā yā Resūlallāh[191]

14 الا يا احمد المرسل بحق معجز المنز
اعثنا يا حبيب الله اغثنا يا رسول الله

15 Meded ey ḫᵛāce-i ʿālem eyā faḫr-ı benī-ādem
Be-dergāhet gürīzed ehl-i şekvā yā Resūlallāh[192]

16 Şefāʿat yā Ebā'ṭ-Ṭayyib feraḥ-baḫşende-i Ṭaybe
Sen ol mihr-i münīr-i evc-i Baṭḥā yā Resūlallāh[193]

17 اغثنى يا ابا القاسم فإنى عاجز مضطر
وقد اصبحت مصروع البلا يا يا رسول الله [194]

18 Ḫudā der-naʿt-ı pāket *raḥmeten li'l-ʿālemīn* güyed
Tuyī müşkil-küşā-yı ehl-i belvā yā Resūlallāh[195]

19 Dü-çeşmim ḫaste-i ẕulmet dü-zānū beste-i ʿillet
Seniñ imdādıña ḳalmış bu aʿżā yā Resūlallāh

20 قصدت فضل الوافى لعلمى انك الشافى [196]
فحاشا ان تحيت ظنى حاشا يا رسول الله ففرمرمر

21 Resūlā merḥametkārā be-dergāh āmedem sāʾil

189 cūy-ı MA: cūyī B1, İ2, İÜ. "Ey Allah'ın Resulü! Sen yed-i beyza mucizesisin, sen ölülere can bağışlayansın. Hem Musa hem İsa senden meded beklemektedir."

190 herze-gūyā B1, İ2, İÜ, MA: her ẕerre gūyā İ2. "Sen, Allah'ın temiz zatını övdüğü o sultansın ki, boş söyleyen şairler (senin hakkında) ne söylesin?"

191 Dü-ʿālem B1, MA: O ʿālem İ2, İÜ

192 "Âlemin yol göstericisi, ey insanoğlunun övüncü, yardım et! Ey Allah'ın resulü! Şikayet ehli senin dergahına kaçar."

193 feraḥ-baḫşende-i İÜ, MA: meh-i raḫşende-i B1; şeref-baḫşende-i İ2

194 ʿācizü'l-mużṭar B1: ʿāciz-i mużṭar İ2, İÜ, MA

195 "Allah senin temiz övgünde 'Âlemlere rahmet' dedi; Ey Allah'ın resulü! Sen belaya uğramışların sıkıntıları açansın."

196 le-ʿilmī İ2, İÜ, MA: le-ʿallā B1

Dü-çeşmem ḥalḳa-i bāb-ı muʿallā yā Resūlallāh[197]

22 Saña ṣad-müjde **Fāżıl** faḫr-ı ʿālem der imiş *lebbeyk*
Dese bir bende-i muḥtāc u ednā yā Resūlallāh

23 توجه مخلصا لله و قل صلى عليك الله
صلاة مع سلام ليس تحصى يا رسول الله

24 Ṣalāt-ı Ḥaḳ be-rūḥ-ı pāk-i āl-i tābiʿīn bādā
Çü bārān u giyāh u rīg ü deryā yā Resūlallāh[198]

NAʿT-I ŞERĪF-İ MEDED-NĀME [199]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

[16b] 1 El-amān el-meded ey ḫᵛāce-i ʿālem meded āh
Āh ey māye-i cān u dil-i ādem meded āh

2 [200] El-ġıyāṣ ey şeref-ārā-yı serīr-i *levlāk*
Şānıña düşdü efendim dil-i pür-ġam meded āh

3 [201] Ey ḫaber-dāde-i tenzīl-i *elem neşraḥ lek*
Ver küşāyişle feraḥ ṣadrıma her dem meded āh[202]

4 Ey şefāʿatger-i kevneyn resūlü'ṣ-ṣaḳaleyn
Dü-cihān içre sen ol şāh-ı muʿaẓẓam meded āh

5 Ey rüfū-sāz-ı kerem sīne-i ṣad-çāk üzre
Eyle zaḫm-ı dilime luṭfla merhem meded āh[203]

6 Dil-i maḥzūnumuzu eyleme bīgāne-i rāz
Ey dil-i pāki Ḫudā sırrına maḥrem meded āh[204]

7 Eyle evlād-ı kirāmıñ içün olsun imdād
Fāżılıñ ḥāline sensin yine aʿlem meded āh

TEVBE-NĀME [205]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

197 "Ey Resul, ey merhamet sahibi! Huzuruna dilenci (olarak) geldim. Ey Allah'ın resulü! İki gözüm yüce kapının halkasındadır.

198 "Allah'ın selamı, yağmur ve ot, kum ve derya gibi (yağmur ota, deniz de kumu nasıl fayda veriyorsa, örtüyorsa) tabiinin evlatlarının temiz ruhlarına olsun."

199 B1 10b, İ2 20b, İÜ 17a, MA 14, T1-
Diğer B1, Başlıksız İ2, Velehū MA

200 b: İ2-

201 a: İ2-

202 her B1, İÜ, MA: bir İ2. "Elem neşrah leke sadrek / (Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?" İnşirâh/1

203 Ey rüfū B1, İÜ, MA: Ruḳʿa İ2

204 pāki B1, MA: pāk-i İÜ, İ2

205 B1 9b, İ2 21a, İÜ 17b, MA 12, T1-
Başlıksız İ2; Der-Naʿt-ı Şerīf Be-Ḥażret-i Server-i Kāʾināt B1; Velehū MA

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Tevbe ey şāh-ı risālet günehim ʿafv eyle
Ḳul ḫaṭāsız olamaz pādişehim ʿafv eyle

2 Bilirim sīne vü ruḫsāre-i ġufrān üzre
Ḫāldir noḳṭa-i cürm-i siyehim ʿafv eyle[206]

3 ʿAmelim olmaya pīçīde-i pāy-ı emelim
Meded ey dāver-i reʾfet-nigehim ʿafv eyle

4 Oldu bed-kerde-i ʿişyān u ḳuṣūrum şimdi
Ḫār-ı dāmen-şiken-i ḫāk-i rehim ʿafv eyle

5 Nām-ı pākiñ oḳunur gögde *muḳīlü'l-ʿaṣarāt* [207]
Ey şehenşāh-ı melāʾik-sipehim ʿafv eyle

6 Ṣad-günāh etdi ise sehv ile ʿāṣī **Fāżıl**
Ḳul ḫaṭāsız olamaz pādişehim ʿafv eyle

NAʿT-I ŞERĪF [208]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - /. . - - /. - . - /. . -

1 Eyā ferişte-ḫadem yā Muḥammed-i ʿArabī
Şefīʿ-i cümle-ümem yā Muḥammed-i ʿArabī

2 Sen ol ḫulāṣa-i ʿālem netīce-i kevneyn
Medār-ı kevn ü ʿadem yā Muḥammed-i ʿArabī

3 Çerāġ-ı ḫalvet-i lāhūtsun ki dīdārıñ
Şuʿā-yı nūr-ı ḥarem yā Muḥammed-i ʿArabī

4 Ezelden eyledi ismiñ debīr-i kevn ü mekān
Ṭırāz-ı levḥ ü ḳalem yā Muḥammed-i ʿArabī

[18a] 5 [209] Oḳundu minber-i eflāke ḫuṭbe-i *levlāk*
Yazıldı ʿarşa raḳam yā Muḥammed-i ʿArabī

6 Livā-yı ḥamd biçildi ḳumāş-ı ḳudsīden
Saña ḫuceste ʿalem yā Muḥammed-i ʿArabī

7 Burāḳ-ı himmetiñe hep melāʾik-i melekūt
Rikābdār-ı ḳadem yā Muḥammed-i ʿArabī

8 Ṙikāb-ı ḥaẓretiñe cümle enbiyā ferden
Ālāy-ı beste-ḥaşem yā Muḥammed-i ʿArabī[210]

206 sīne vü B1: sīne-i İ2, İÜ, MA

207 "Şahsi kusurları örten."

208 B1 12a, İ2 21a, İÜ 17b, MA 9, T1-
Diger Naʿt-ı Şerīf-i Faḫr-ı Kāʾināt ʿAleyhi Efḍalü't-Taḥiyyāt B1; Başlıksız İ2; Naʿt-ı Şerīf-i Faḫr-ı ʿĀlem Ṣalla'llāhu Teʿālā ʿAleyhi ve Sellem MA

209 B1 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

210 beste B1, İÜ, MA: rütbe İ2

9 Şu ʿarż-ı ḥālime baḳ eyle merḥamet ḳuluña
Ki sen veliyy-i niʿam yā Muḥammed-i ʿArabī [211]

10 Be-ẕāt-ı pāk-ṣıfāt-ı celīle-i Bārī
Be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı ḳadem yā Muḥammed-i ʿArabī

11 Meded meded baña raḥm eyle yā Resūlallāh
Sen ehl-i cūd u kerem yā Muḥammed-i ʿArabī

12 Sezā-yı merḥametim şöyle kim dil-i zārım
Helāk-i renc ü elem yā Muḥammed-i ʿArabī

13 Niyāza geldim efendim günāhımı ʿafv et
Sen ol ʿaliyy-i himem yā Muḥammed-i ʿArabī [212]

14 Cihān mekārim-i aḫlāḳı senden ögrendi
Sen ol güzīde-şiyem yā Muḥammed-i ʿArabī

15 Siyāh noḳṭa gibidir günāh ʿafvıñ ise
Miṣāl-i lücce-i yem yā Muḥammed-i ʿArabī

16 ʿİnāyetiñ dileriz şimdi rūz-ı maḥşerde
Şefāʿatiñ daḫi hem yā Muḥammed-i ʿArabī

17 Ne pādişāh u ne çerḫ ü ne baḫt hep senden
Cihāna ḳahr u kerem yā Muḥammed-i ʿArabī

18 Rıżā-yı pāk-i şerīfiñle şād-kām olsam
Baña cihānda ne ġam yā Muḥammed-i ʿArabī

[18b] 19 Hezār müjde ki **Fāżıl** resūl der *Lebbeyk*
Dese bir ehl-i elem yā Muḥammed-i ʿArabī

20 ʿAleyke elfü ṣalātü ʿaleyke elfü selām
Be-rūz u şeb heme-dem yā Muḥammed-i ʿArabī

NAʿT-I RESŪL-İ EKREM [213]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Ey kerem-pīşe Resūl-i Ḳureşī
Dü-cihān faḫrı dü-ʿālem güneşi

2 Sensin ol şāh ki Cibrīl-i Emīn
Dergeh-i ʿāṭıfetiñ perde-keşi

3 Sen Ebu'l-Ḳāsıma rām etdi Ḥudā
ʿAcem ü Rūm u Ḥicāz u Ḥabeşi

4 Ḳaṭre-i āb-ı vużūʾñ üzre melek

211 veliyy-i niʿam B1, MA: veliyyü'n-niʿam İ2, İÜ
212 ʿaliyy-i B1, İÜ, MA: ʿālī İ2
213 B1 10b, İ2 21b, İÜ 18b, MA 10, T1-
Diğer Naʿt-ı Şerīf ʿAleyhi Efḍalü'ṣ-Ṣalavāt B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

Eder aṣḥābıñ ile keşmekeşi

5 Ẕāt-ı pür-nūruñ içün bu ḫākiñ
Oldu ecrām-ı felek ġıbṭa-keşi

6 Eyledi Yeṣrib ü Baṭḥāya ḥased
Kāʾinātıñ heme erkān-ı şeşi [214]

7 [215] Ol ki ḫalḳ oldu anıñ'çün eşyā
Nice mümkin ola eşyāda eşi

8 [216] Yā Resūlallāh iki dīdelerim
Oldu derd-i remediñ ġuṣṣa-keşi

9 [217] Remed-i Ḥaydara Ḫayberde olan
Keremiñ ḳuluña da ola eşi

10 Sensin olʿuḳde-küşā kim naʿtıñ
Ṣāʿire māye-i şādī vü ḫūşī

11 [218] فا جل عيناى بنود و بلح
رحمة منك و داد عمشى

12 Tīre-dil ḳalmaya ḥāṣā-li'llāh
Medḥ edenʿaṣḳla sen māhveşi [219]

13 Raḥmetiñ her dü-cihān deryādır
Söndürür āteş-i ehl-iʿaṭşı

14 [220] Ḥaylī dem kelb-i rikābıñ **Fāżıl**
Şīr-i ālām ile eyler güreşi

15 Tevbeler cām-ı hevā vü hevesiñ
Olmayam bir daḫi zehr-ābe-çeşi

16 Rūḥ-ı pākine ṣalāt ile selām
Ola peyveste ṣabāḥan uʿaşī

[19a] **DER-ḤAḲḲ-I PERDE-İ ḪIRḲA-İ RESŪL-İ EKREM** [221]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ẕāt-ı faḫr-ı kāʾinātıñ ḫırḳa-i vālāsıdır

214 erkān-ı şeşi B1, İÜ, MA: erkān u şeşi İ2
215 B1, MA-
216 İ2, MA-
217 İ2, MA-
218 İ2, İÜ, MA-
219 Tīre-dil ḳalmaya İ2, İÜ, MA: Tīre-çeşm olmaya B1
220 İ2'de 14b ve 16b takdim-tehirlidir.
221 B1-, İ2 22a, İÜ 19a, MA 32, T1-
Başlıksız İ2; Bīcān Sulṭān ʿAliyyetü'ş-Şān Ḥażreṭleriniñ Ḫırḳa-i Saʿādete Teberrük-Kerdesi Olan Perde-i Zer-tārıñ u Ḥücre-i Muʿaṭṭaranıñ Be-Żımn-ı Naʿt-ı Vaṣfıdır MA

Mescid-i Aḳṣā ise bu ḥücre-i ʿulyāsıdır

2 Ḥücre-i pertev-feşān [u] ḫırḳa-i pāk-i resūl
Mihr ü meh āyīne cām-ı revzen-i bālāsıdır

3 Ḳaddesa'llāh ḫırḳa-i pür-nūr-ı maḥbūb-ı Ḫudā
Ḫilʿat-ı kāmet-ṭırāz-ı ḳadd-i müsteṣnāsıdır

4 Āfitāba perde-sāz olmaḳ ne mümkin ebr ile
Nūr-ı Muḫtārıñ ise bu maṭlaʿ-ı ġarrāsıdır

5 Perde āvīz olmadan böyle ḥarīm-i envere
Maḳṣad ancaḳ intisāb-ı ḫıdmet-i aʿlāsıdır [222]

6 Ḥaẓret-i Beyḫān Sulṭānıñ teberrük-kerdesi
Bu kemīne perde-i zer-tār anıñ ihdāsıdır [223]

7 Ola şāyān-ı rıżā mebrūretü'l-ḫayrātdan
Bu emānetgāh içün bir tuḥfe-i raʿnāsıdır

8 Ḫırḳa-i pāke ṣarılmış ḳalble Beyḫān-ı zār
Bu ḥarīm-i eşrefiñ çārīçe-i ednāsıdır [224]

9 Çāker-i nāçīzidir ol şāh-ı ṣāḥib-ḫırḳanıñ
Hem şefāʿat-cūy-ı dergāh-ı kerem-pīrāsıdır

10 Yā Ḥabīballāh şefāʿat yā Eba'l-Ḳāsım meded
Ṣıdḳla bu ḥażretiñ **Fāżıl** duʿā-gūyāsıdır

NİYĀẒ-NĀME BE-RŪḤĀNİYYET-İ ṢIDDĪḲ-İ EKBER [225]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Mededkār-ı resūl-i muḫterem ey Ḥażret-i Sıddīḳ
Refīḳ-i ġār olan ṣābit-ḳadem ey Ḥażret-i Sıddīḳ

[19b] 2 Seni rüʾyāda gördüm destime bir nāme ṣunduñ sen
ʿAceb bir nāme-i müşkīn-raḳam ey Ḥażret-i Sıddīḳ

3 Yazılmış bu ʿibāretle bu lafẓ-ı neşʾe-baḫşā kim
Baña senden olur tevḳīf-i ġam ey Ḥażret-i Sıddīḳ

4 Ne raʿnā lafẓa-i tevḳīf-i ġam kim ʿaksidir anıñ
Ṣafā-baḫş-ı derūnum pür-sitem ey Ḥażret-i Sıddīḳ [226]

5 Ġamı tevḳīfden maḳsad sürūru sārī etmekdir

222 envere İ2, MA: enverde İÜ
223 Beyḫān İ2, İÜ: Bīcān MA
224 Beyḫān-ı İ2, İÜ: Bīcān-ı MA
225 B1 7b, İ2 22a, İÜ 19a, MA 24, T1-
Diger Naʿtiyye Berāy-ı Ḥażret-i Ṣıddīḳ B1; Başlıksız İ2; Naʿtiyye Be-Ḥażret-i Ṣıddīḳ MA
226 derūnum İ2: derūn-ı B1, İÜ, MA

Edip celb-i niʿam defʿ-i elem ey Ḥażret-i Sıddīḳ [227]

6 Efendim çünki sen Ṣıddīḳsin rüʾyāmı taṣdīḳ et
Be-ḥaḳḳ-ı ḥażret-i faḫr-ı ümem ey Ḥażret-i Sıddīḳ [228]

7 Efendim **Fāżıl**a medyūnsun rüʾyāda ḥüccetle
Buyur yaḳẓada ibrā-yı ẕimem ey Ḥażret-i Sıddīḳ [229]

NİYĀZ-NĀME BE-RŪḤĀNİYYET-İ ḤAŻRET-İ ṢIDDĪḲ [230]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

1 Be-ḥaḳḳ-ı yār-i ġārıñ yā Ebā Bekr
Baña olsun medārıñ yā Ebā Bekr

2 Beni rüʾyāda tebşīr eylemişdi
Dehān-ı dür-niṣārıñ yā Ebā Bekr [231]

3 Bi-ḥamdi'llāh ẓuhūr etdi ser-ā-pā
Kelām-ı ṣıdḳkārıñ yā Ebā Bekr

4 Yine düşdü meded derd ü belāya
Bu ʿabd-i bī-ḳarārıñ yā Ebā Bekr

5 Yine senden baña olur ʿināyet
Göñül bir ġuṣṣa-ḫʷārıñ yā Ebā Bekr [232]

6 Baña maʿnāda bir daḫi görünsün
Cemāl-i şuʿle-bārıñ yā Ebā Bekr [233]

7 Yetişsin **Fāżıl**a imdād-ı luṭfuñ
Be-ḥaḳḳ-ı yār-i ġārıñ yā Ebā Bekr

MEDḤİYYE DER-ḤAḲḲ-I ḤAŻRET-İ ṢIDDĪḲ-İ EKBER [234]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

1 Vekīl-i şāh-ı ümmet yā Ebā Bekr

227 sürūru B1, İÜ, MA: sürūr-ı İ2

228 rüʾyāmı B1, İÜ, MA: rüʾyāyı İ2

229 Uyanıklık, manevi uyanıklık anlamına gelen "yakaza" kelimesi.

230 B1 7b, İ2 23a, İÜ 19b, MA 25, T1-
Diger Naʿtiyye Ḥażret-i Ebā Bekr B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

231 Dehān-ı İ2, İÜ, MA: Zebān-ı B1

232 bir B1, İÜ, MA: pür İ2

233 maʿnāda İÜ, İ2, MA: rüʾyāda B1

234 B1 7a, İ2 22b, İÜ 19b, MA 24, T1-
Naʿtiyye Be-Ḥażret-i Ebā Bekr B1; Başlıksız İ2; Velehū MA

Ser-efrāz-ı ḫilāfet yā Ebā Bekr [235]

2 Resūlullāha sen niʿme'l-ḫalefsin
Güzel ḳıldıñ vekālet yā Ebā Bekr [236]

3 Ḳıyām-ı minber ü techīz-i ʿasker
Ḫoşā merdāne ġayret yā Ebā Bekr

4 Henüz nā-muḥkem iken ḥükm-i īmān
Teʿāla'llāh ne himmet yā Ebā Bekr [237]

[20a] 5 Ḫuṣūṣā ol ḳıtāl-i ceyş-i mürted
Yeter İslāma nuṣret yā Ebā Bekr

6 Gerek evvel gerek āḫirde sensin
Mededkār-ı nübüvvet yā Ebā Bekr

7 Sen ol Ṣıddīḳ-i vaḥy-i āsumānī
Neʿam-gūy-ı risālet yā Ebā Bekr [238]

8 Sen ol hem-pāy-ı faḫr-ı enbiyāsın
Refīḳ-i ġār-ı ḫalvet yā Ebā Bekr

9 Seniñ dāmādıñ oldu şāh-ı *levlāk*
Şeref-yāb-ı ṣıhāret yā Ebā Bekr

10 Çü bint-i pākiñ ümmü'l-müʾminīndir
Sen ol baba-yı millet yā Ebā Bekr

11 Kerem senden ki hep aṣḥāb içinde
Sen ol kān-ı seḫāvet yā Ebā Bekr

12 Ġazā imdādına ol dem ki aṣḥāb
Hemen ḳıldı iʿānet yā Ebā Bekr

13 Ḫużūr-ı pāke geldik mā-melekle
Muʿīn-i ceyş-i ʿusret yā Ebā Bekr

14 Muʿīn ol ʿusretinde bu gedānıñ
Eyā şāh-ı mürüvvet yā Ebā Bekr

15 Daḫīl düşdüm saña ġayret seniñdir
Meded senden ʿināyet yā Ebā Bekr

16 Be-ḥaḳḳ-ı yār-i hem-pehlū-yı ḫākiñ
O ḫurşīd-i saʿādet yā Ebā Bekr [239]

17 Ḫużūrunda o faḫr-ı kāʾinātıñ
Baña eyle şefāʿat yā Ebā Bekr

235 Ser-efrāz-ı B1, MA: Ser-firāz-ı İ2; Şeref-rāz-ı İÜ
236 ḫalefsin B1, İÜ, MA: ḫalīfsin İ2
237 iken B1, İÜ, MA: iki İ2
238 āsumānī B1, İÜ, MA: āsumān İ2
239 hem: İ2-

18 Günāhım ʿafv ede *min-baʿdi tevbe* [240]
Baña sen ḳıl kefālet yā Ebā Bekr

19 Maʿāẕa'llāh günāh etmişdim evvel
O da vaḳt-i cehālet yā Ebā Bekr

20 O demden tā bu dem nüh-sāle çekdim
Mükāfāt u ʿuḳūbet yā Ebā Bekr

21 Zamān-ı ʿafv erişdi ḳalmamışdır
Göñülde ẕerre ṭāḳat yā Ebā Bekr

22 Efendim ʿarżıña düşdüm ḫalāṣ et
O bint-i pāke ḥürmet yā Ebā Bekr

23 Saña imdād eder **Fāżıl** hemān sen
Göñülden eyle daʾvet yā Ebā Bekr

[20b] **MEDḤİYYE DER-ḤAḲḲ-I ḤAŻRET-İ EBĀ BEKR Ü ʿÖMER** [241]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Çerḫ-i İslāma iki māh Ebū Bekr ü ʿÖmer
Taḫt-ı īmāna iki şāh Ebū Bekr ü ʿÖmer

2 Biri taṣdīḳ-i Nebī ḳıldı biri nuṣret-i dīn
Geldiler min-ṭarafi'llāh Ebū Bekr ü ʿÖmer

3 Vaṣl-ı Ḥaḳ vāsıṭa-i mihr ü muḥabbetleridir
Ḳurb-ı Mevlāya iki rāh Ebū Bekr ü ʿÖmer [242]

4 İki şemşīr-i hidāyetdir olup berḳ-nümā
ʿĀlemi eyledi āgāh Ebū Bekr ü ʿÖmer

5 İki şehbāl idiler murġ-ı hümā-yı dīne
Uçdular feṭḥ ile her-gāh Ebū Bekr ü ʿÖmer

6 Feṭḥ-i Şām u ʿAcem ü Mıṣr u Yemen eylediler
Dīn-i İslāma verip cāh Ebū Bekr ü ʿÖmer

7 Ḫaşyet-i Ḥaḳḳ ile dil-çāk idiler almış iken
Müjde-i cennet ü dil-ḫᵛāh Ebū Bekr ü ʿÖmer

8 **Fāżıl**-ı zār u günehkāra şefāʿat lāzım
Beni elden ḳomayıñ āh Ebū Bekr ü ʿÖmer

---

240 "Tevbeden sonra". "..tābū min baʿdi... "şeklinde Kur'an-ı Kerim'de geçen ifadenin yer aldığı ayetin meali şöyledir "Sonra, şüphesiz ki Rabbin; cahillik sebebiyle kötülük yapan, sonra bunun ardından tövbe eden ve durumunu düzeltenlerden yanadır. Şüphesiz Rabbin bundan sonra da elbette çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." Nahl/119.

241 B1 6b, İ2 13a, İÜ 20b, MA 25, T1 5b
Der-Naʿt-ı Şeyḫeyn-i Mükerremeyn Raḍiya'llāhu ʿAnhümā B1, T1; Başlıksız İ2; Velehū MA

242 vāsıṭa-i İ2, İÜ, MA: vāsıṭası B1, T1 / rāh B1, İ2, MA, T1: māh İÜ

MEDḤİYYE DER-ḤAḲḲ-I ḤAŻRET-İ EBĀ BEKR Ü ʿÖMER [243]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Nūr-ı Muḫtār ile perverde Ebū Bekr ü ʿÖmer
İki ḳandīl-i ẕiyā-kerde Ebū Bekr ü ʿÖmer

2 ʿĀlem-i ẓāhir ü bāṭında serīr-ārādır
İki şāh-ı kerem-āverde Ebū Bekr ü ʿÖmer

3 İki dāmād-ı şeref-kevkebe ʿOṯmān u ʿAlī
İki ḫurşīd-i żiyā-kerde Ebū Bekr ü ʿÖmer

4 Ne ṣaʿādet ki ḥayātıyla memātında ola
Faḫr-ı kevneyn ile bir yerde Ebū Bekr ü ʿÖmer

5 Müjde-i ʿafv u rıżā almış iken Mevlādan
Yine ḫavf-ile dil-efsürde Ebū Bekr ü ʿÖmer

6 Ne revā **Fāżıl**-ı zār olmuş iken çākeriñiz
Ḳalsın ālāmla āzürde Ebū Bekr ü ʿÖmer[244]

MEDḤİYYE-İ ḤAŻRET-İ ʿOṮMĀN [245]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - -/. - - -/. - - -/. - - -

1 Żiyā-yı nesl-i ʿAffānī çerāġ-ı nūr-ı ʿOṯmānī
ʿAceb mihr-i dıraḫşānī çerāġ-ı nūr-ı ʿOṯmānī

2 Nübüvvetden dü-cevher aldı ismi oldu Ẕü'n-Nūreyn
Uyandı evvel ü ṯānī çerāġ-ı nūr-ı ʿOṯmānī

[21a] 3 Dü-nūruyla dü-ālem şāhınıñ çünkim münevverdir
İki dünyāda nūrānī çerāġ-ı nūr-ı ʿOṯmānī [246]

4 Benī Ümmeyye kim seng-i siyeh-dildir ḥaḳīḳātde
O seng-i āteş-efşānı çerāġ-ı nūr-ı ʿOṯmānī [247]

5 Ol iki nūr içün ẓulmetde ḳoyma **Fāżılı** yā Rab
Münevver eylesin anı çerāġ-ı nūr-ı ʿOṯmānī

243 B1 6b, İ2 23b, İÜ 20b, MA 26, T1-
Naʿtiyye-i Şeyḫeyn-i Ekremeyn B1; Başlısız İ2; Velehū MA

244 zār: İ2-

245 B1 8a, İ2 23b, İÜ 20b, MA 26, T1-
Naʿtiyye Be-Ḥażret-i ʿOṯmān-ı Ẕü'n-Nūreyn Raḍiya'llāhu Teʿālā ʿAnh B1; Medḥ-i ʿOṯmān-ı Ẕi'n-Nūreyn Raḍiya'llāhu ʿAnh İ2; ʿNaʿt-ı Ḥażret-i ʿOṯmān-ı Ẕi'n-Nūreyn MA

246 dü-nūruyla dü-ʿālem şāhınıñ İ2, İÜ, MA: dü-nūr ile dü-ʿālem şāhı tek B1

247 seng-i İ2, İÜ, MA: sengiñ B1

MEDḤİYYE-İ ḤAŻRET-İ ʿALĪ RAḌIYA'LLĀHU ʿANH [248]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 [249] Fātiḥ-i Ḳalʿa-i Ḫayber Ḥaydar
ʿAlem-efrāz-ı peyamber Ḥaydar [250]

2 Oldu Mūsā ile Hārūn gibi
Faḫr-ı kevneyne birāder Ḥaydar

3 İki ʿālemde nebīden ṣoñra
Ser-te-ser ʿāleme server Ḥaydar

4 Levḥ-i maḥfūẓda ism-i pāki
Oldu ser-levḥa-i defter Ḥaydar [251]

5 Yazdı elḳābını küttāb-ı ezel
Esedullāh Gażanfer Ḥaydar

6 Laḳab-ārā-yı ʿAliyyü'l-ġālib
Şöhret-efzā-yı dilāver Ḥaydar

7 Ḥażret-i şāh-ı velāyetdir kim
Lā-mekān semtine rehber Ḥaydar

8 Ṣavt-ı bī-ḥarfe muḫāṭabdır hem
Nūr-ı bī-ṣuʿleye maẓhar Ḥaydar

9 Nefḫa-i ḳuds-ile ehlu'llāhı
Ḥaşre dek ḳıldı muʿaṭṭar Ḥaydar

10 Şekl-i ādemde melekdir diyemem
Mā-ḥaṣal nūr-ı muṣavver Ḥaydar

11 Diyemem ḫalvet-i Rabbānīde
Rūḥ-ı Ḳuds ile berāber Ḥaydar

12 Bütün esrār-ı dil-i lāhūtu
Eylemiş sīnede ezber Ḥaydar

13 Ḳalbidir nüsḫa-i aḥkām-ı Ḫudā
Münşī-yi şerʿ-i münevver Ḥaydar

14 [252] Büt-perest olmadan oldu maʿṣūm
Ki ṣabāvetde muṭahhar Ḥaydar

15 Bāb-ı ilm olduġuna şāḥiddir
Ḥażret-i ḫᵛāce-i ekber Ḥaydar

---

248 B1 8a, İ2 23b, İÜ 21a, MA 26, T1-
Naʿtiyye Be-Ḥażret-i ʿAlī Kerrema'llāhu Vechehū ve Raḍiya'llāhu Teʿālā ʿAnh B1; Medḥ-i ʿAlī İbn-i Ebī Ṭālib Raḍiya'llāhu ʿAnh İ2; Naʿtiyye Be-Cenāb-ı Şīr-i Yezdān MA

249 İ2 ve MA'da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

250 efrāz-ı B1, MA: efrūz-ı İ2, İÜ / peyamber B1, MA: peyġamber İ2, İÜ

251 ser-levḥa-i İ2, İÜ, MA: dībāce-i B1

252 B1-

[21b] 16 Mīve-çīn-i ḥarem-i Zehrāyī
Yaʿnī dāmād-ı peyamber Ḥaydar [253]

17 [254] Zühreyi pāyına çārīçe eder
Çerḫden istese duḫter Ḥaydar [255]

18 Bir emānet ṣadef-i ḳudretden
Ṣulb-i ecdādda cevher Ḥaydar [256]

19 İki cevher gelip ol cevherden
Yaʿnī kān-ı dü-birāder Ḥaydar

20 Ola maʿlūmuñuz ey müddeʿiyān
Maḥşere ḳāḍī-yi ʿasker Ḥaydar

21 Kim ḳalır teşne ki rūz-ı ʿaraṣāt
ʿĀleme sāḳī-yi Kevṯer Ḥaydar

22 Kim gider dūzaḫa cennet var iken
Ki şefāʿatger-i maḥşer Ḥaydar

23 Her ġazāda meded-i Sübḥānī
Bāʿiṯ-i nuṣret-i leşker Ḥaydar [257]

24 Ehl-i Bedre sebeb-i tesmiyedir
Çünki bir bedr-i münevver Ḥaydar

25 Yevm-i Ḫendeḳ nefes-i ḳudsī ile
Verdi aʿdāsına ṣarṣar Ḥaydar

26 Fırḳa-i düşmene yevm-i Ṣıffīn
Eyledi tīġını ber-ser Ḥaydar

27 Ẕülfiḳārı dem-i aʿdāsı ile
Laʿl ile ḳıldı mücevher Ḥaydar

28 Ẕülfiḳārı ile māşāʾa'llāh
Ḳıldı dünyāyı musaḫḫar Ḥaydar

29 Mekkeden ḫıṭṭa-i Hindistāna
Tīġ ile fātiḥ-i kişver Ḥaydar [258]

30 El-meded el-meded ey Seyfullāh
Ey ḫudāvend-i muẓaffer Ḥaydar

31 Sensin ārāyiş-i dīn-i İslām
Millet-i Aḥmede zīver Ḥaydar

32 [259] Rūz u şeb vird-i zebānım sensin

253 peyamber B1, MA: peyġamber İ2, İÜ
254 B1-
255 Zühreyi İ2, MA: Zühre-i İÜ / pāyına İÜ, MA: bābına İ2
256 ecdādda B1, İÜ, MA: ecdādına İ2
257 Sübḥānī B1, İÜ: Rabbānī İ2, MA
258 Hindistāna İ2, İÜ, MA: Hindistānı B1 / Tīġ İ2, İÜ, MA: Ḳahr B1
259 B1'de 41. beyittir.

Bāng u nālem heme Ḥaydar Ḥaydar

33 [260] Rūz u şeb ʿıṭr-ı dimāġım sensin
Micmer-i fikrime ʿanber Ḥaydar

34 [261] Şuʿle-i luṭfuña oldum ṭālib
Ey Ebū Ṭālibe cevher Ḥaydar

[22a] 35 [262] Her umūrumda budur ümmīdim
Ola imdādla yāver Ḥaydar

36 [263] Ḥer ṭarīḳimde budur meʾmūlüm
Ede manṣūr u muẓaffer Ḥaydar

37 Bende-i ḫāṣṣını hāşā-li'llāh
Ḳoya nālān u mükedder Ḥaydar

38 Pādişāh-ı dü-cihānım **Fāżıl**
Beni eyler ise çāker Ḥaydar

39 Kendüye bende degil bābında
Eylese bende-i Ḳanber Ḥaydar

40 Āl ü etbāʿına memlūk oldum
Kişver-i sīneme dāver Ḥaydar

41 [264] Ḳırḳ beyt ile ḳaṣīdem sükker
Nice sükker ki mükerrer Ḥaydar

42 Raḍiya'llāhu Teʿālā ʿanhü
Ki dü-ʿālemde bünāver Ḥaydar [265]

DER-VAṢF-I ÇĀR-YĀR-İ GÜZĪN [266]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

I

1 Cenāb-ı Ḥażret-i Ṣıddīḳ-i Ekber
2 O Fārūḳ-ı ferīḳayn ol dil-āver [267]
3 O Ẕü'n-Nūreyn dāmād-ı peyamber [268]

260 İ2, MA-

261 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

262 B1'de 42. beyittir.

263 İ2, MA- / B1'de 36. beyittir.

264 İ2, MA-

265 40 beyit denmesine rağmen B1'de 40, İ2 ve MA'da 39, İÜ'de ise 42 beyittir.

266 B1 6b, İ2 24b, İÜ 22a, MA 28, T1-
Terciʿ-Bend Be-Çār-yār-i Güzīn B1; Medḥ-i Çihār-Yār-i Güzīn Raḍiya'llāhu ʿAhnüm İ2; Terciʿ-Bend-i Çār-yār-i Güzīn Rıḍvānu'llāhi ʿAleyhim Ecmaʿīn MA

267 Fārūḳ-ı ferīḳayn B1, İÜ, MA: Fārūḳ ol ferīḳayn İ2

268 peyamber B1, İ2, MA: peyġamber İÜ

4 O ṣāḥib-Ẕülfiḳār ol şīr-i Ḫayber
5 Cihān bu Çār-yār ile münevver
6 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān u Ḥaydar

II

1 Biri taṣdīḳkār-ı faḫr-ı ʿAdnān
2 Biri dīn-i mübīni ḳıldı iʿlān
3 Biri nūr-āver-i tertīb-i Ḳur'ān
4 Biri kerrār-ı ġāzī şāh-ı merdān
5 Ḥiṣār-ı dīne bunlar çār-erkān
[22b] 6 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān u Ḥaydar

III

1 Birisi yār-i ġār-ı şāh-ı *levlāk*
2 Birisi Ḥaḳḳ içün ḥiddetle bī-bāk
3 Biri şermende-meşreb hem keremnāk
4 Birisi bāb-ı şehr-i ʿilm ü idrāk
5 Medār-ı āb u bād u āteş ü ḫāk
6 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān u Ḥaydar

IV

1 Biri şeyḫ-i kühen-sāl-i ḫilāfet
2 Birisi celde-perdāz-ı ʿadālet [269]
3 Birisi kān-ı ḥilm ü rıfḳ u ʿiffet
4 Biri şīr-i Ḫudā şāh-ı velāyet
5 Cihāna her biri mihr-i hidāyet
6 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān u Ḥaydar

V

1 Birisi ḫufte-i pehlū-yı Ṭāhā
2 Biri yanında olmuş ravżа-pīrā
3 Biri ḫāk-i Baḳīʿa behcet-efzā
4 Biri semt-i Necefde şāh-ı vālā
5 Olup her bir ṭarafdan ʿālem-ārā
6 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān u Ḥaydar

VI

1 Eyā nūr-ı nübüvvet şuʿle-bārı
2 Sen ol bu **Fāżıl**ıñ imdādkārı
3 Keremle ḫandenāk eyle bu zārı
4 Be-ḥaḳḳ-ı rūḥ-ı pāk-i Çār-yārī
5 Ola hep ġarḳa-i Rıḍvān-ı Bārī
6 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān u Ḥaydar

269 celde B1, İÜ, MA: cilve İ2

DER-ḤAḲḲ-I ŞĀH ʿALĪ [270]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Nāḳa-i sırr-ı ʿAlī maẓhar-ı feyż-i ezelī
Ẕülfiḳār-ı ʿaẓamet ol Esedullāh-ı velī

2 Kūhu çāk etdi ise nāḳa-i Ṣāliḥ **Fāżıl**
İki çāk etdi semāyı şütür-i sırr-ı ʿAlī

TERCĪʿ-BEND-İ ESRĀR-I ṢŪFİYYE [271]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

1 Ẓāhire ḳılma naẓar bāṭınıñ olsun maʿmūr
2 Öyle bir ʿayb edegör kim hüner ol ʿaybdadır
[23a] 3 Dil-i āgāhıma keşf oldu cemāl-i mestūr
4 Ehl-i ẓāhir ki henüz şübhededir reybdedir
5 Ben ki maḥbūbumu ẓann eyler idim ġaybdadır
6 Yoḳladım göñlümü gördüm ki meger ceybdedir

II

1 Ne semāda ne hevāda ne heyūlāmızda
2 Ne türāb içre ne āteşde ne deryāmızda
3 Ne cevāmiʿde ne ḫod Kaʿbe-i ʿulyāmızda
4 Ne taṣavvurda olan vechle ḫülyāmızda
5 Ben ki maḥbūbumu ẓann eyler idim ġaybdadır
6 Yoḳladım göñlümü gördüm ki meger ceybdedir

III

1 Ne meḳān u ne zamān u ne vaṭanda ne ġarīb
2 Ne celī vü ne ḫafī vü ne baʿīd ü ne ḳarīb
3 Oldu ṣad-perde-i iḫfā ile bīgāne ḳarīb
4 Āşinā perde-şikāf oldu aña ber-taḳrīb
5 Ben ki maḥbūbumu ẓann eyler idim ġaybdadır
6 Yoḳladım göñlümü gördüm ki meger ceybdedir

IV

1 Belī ṣad-Kaʿbeden aʿẓam dil-i erbāb-ı ḳulūb
2 Her göñül-ḫāneye gelmez imiş ammā maḥbūb

---

270 B1-, İ2-, İÜ 22a, MA-, T1-

271 B1 4b, İ2 25a, İÜ 22b, MA 6, T1 3a
Müseddes Münācāt İ2; Murabbaʿ-ı Taṣavvufāne İÜ; Velehū Taṣavvufāne MA; Tercīʿ-Bend Ber-Nemaṭ-ı Esrār-ı Ṣūfiyye ki İlhām-ı Ḥażret-i Ḳudsiyye Būd T1. (İÜ'deki başlık doğru olmadığı için B1 nüshasındaki başlık tercih edilmiştir.)

3 Āteş-i ʿaşḳ aña evvelde gerekdir cārūb
4 Öyle dilden olamaz nūr-ı tecellī maḥcūb
5 Ben ki maḥbūbumu ẓann eyler idim ġaybdadır
6 Yoḳladım göñlümü gördüm ki meger ceybdedir

V

1 Tekyede ṣavmaʿada anı ederdim teftīş
2 Ḳomadım zāhid ü ʿābid ne keşiş ü bed-kīş [272]
3 Tā ki vaḥy oldu bu mıṣraʿ baña gitdi teşvīş
4 Bunu ʿārif ise levḥ-i dile yazsın derviş
5 Ben ki maḥbūbumu ẓann eyler idim ġaybdadır
6 Yoḳladım göñlümü gördüm ki meger ceybdedir

VI

[23b] 1 Bir alay ġāfile ṣad-ḥayf ki uydum evvel [273]
2 Dediler vuṣlata lāzım ola ṣad-ṣāle ʿamel [274]
3 Bilmediler anı kim ceẓbe ʿamelden efḍal
4 Maḥż bir mevhibedir maʿrifet ʿazze ve cel
5 Ben ki maḥbūbumu ẓann eyler idim ġaybdadır
6 Yoḳladım göñlümü gördüm ki meger ceybdedir

VII [275]

1 Ādemiñ şekline baḳma dil-i nā-kāmına baḳ
2 Ne ḳadar olsa günehkār anıñ encāmına baḳ
3 Ne demiş **Fāżıl**-ı dānā hele ilhāmına baḳ
4 Dil-i dīvānesiniñ rāzını iʿlāmına baḳ
5 Ben ki maḥbūbumu ẓann eyler idim ġaybdadır
6 Yoḳladım göñlümü gördüm ki meger ceybdedir

DER-ḤAḲḲ-I MEVLĀNĀ ḲUDDİSE SIRRUHU'L-AʿLĀ [276]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Erenler şāhı Mevlānā Celāleddīn-i Rūmīdir
Meleklerle felek āvāre-i bāng-ı ḳudūmıdır [277]

2 Felekde sebʿa-i seyyāreyi döndürdü ʿaşḳıyla
Hep ʿālem Mevleviniñ mest-i āyīn ü rüsūmıdır

272 ʿābid ne B1, İ2, İÜ, T1: ʿābidle MA
273 ḥayf ki B1, İ2, MA, T1: ḥayfla İÜ / uydum B1, İÜ, MA, T1: ṣordum İ2
274 Vuṣlata B1, MA, T1: Vaṣlına İ2, İÜ
275 MA-
276 B1 15a, İ2 26a, İÜ 23b, MA 29, T1-
Niyāz Be-Ḥażret-i Mevlānā Ḳuddise Sırruhū B1; Medḥ-i Ḥażret-i Mevlānā Ḳuddise Sırruhu'l-ʿAzīz İ2; Naʿtiyye-i Ḥażret-i Mevlānā Ḳuddise Sırruhū MA
277 āvāre-i B1, İ2, MA: āvāze-i İÜ / bāng-ı B1, İÜ, MA: pāk-i İ2

3 Olur ervāḥ-ı ʿulvī şemʿine pervāne-i ḥayret
Meh ü ḫurşīd ise ol ḫānḳāhıñ iki mūmıdır

4 Cihāna Ḳonyadan raḫşān olur envār-ı Mevlānā
Anıñ nesl-i müniri ḥaşre dek arżıñ nücūmıdır

5 Eden leb-teşnegān-ı ʿaşḳı hep ʿirfān ile sīrāb
Zülāl-i Meşneviniñ lücce-i feyż-i ʿulūmıdır [278]

6 Meded ey rūḥ-ı Mevlānā meded kim ehl-i himmetden
Meded-cūyāna imdād eylemeñ emr-i lüzūmīdir

7 Neden ẓulmet-nişīn-i künc-i ḥasret ola dervīşiñ
Sen ol ḫurşīdsin kim ʿāleme nūruñ ʿumūmīdir

8 Bu mıṣraʿ la neyāsā **Fāżıl**-ı pür-dāġ eder feryād
Erenler şāḥı Mevlānā Celāleddīn-i Rūmīdir[279]

DER-ḤAḲḲ-I ŞĀH MUḤAMMED BAHĀEDDĪN NAḲŞĪBEND [280]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ey Muḥammed ey Bahāeddīn Şāh-ı Naḳşibend
El-meded ey ḫᵛāce-i ʿālem-penāh-ı Naḳşibend

[24a] 2 Ey çerāġ-ı encümen-pīrā-yı ḳaṣr-ı ʿārifān
Nūr-bāḫşā-yı cihān-ı tire māh-ı Naḳşibend

3 Ey ricālü'l-ġayb ey şāhān-ı mülk-i maʿnevī
El-amān ey tāc-dārān-ı külāh-ı Naḳşibend

4 Pençe-i ehl-i sitemde ben helāk oldum meded
Dād u feryād ey mülūk-ı taḫtgāh-ı Naḳşibend

5 Ben ki ser-gerdān-ı deşt-i lā-mekān oldum baña
Dest-gīr ol ey delīl-i şāhrāh-ı Naḳşibend

6 Men gedā-yı bī-nevā keçkūl-be-dest-i ḫᵛācegān
Men faḳīr-i āsitān-ı ḫānḳāh-ı Naḳşibend

7 **Fāżıl**-ı maẓlūma imdād et faḳīriñdir seniñ
Ey Muḥammed ey Bahāeddīn Şāh-ı Naḳşibend

DER-ḤAḲḲ-I ḤAŻRET-İ ʿABDÜLḲĀDİR ḲUDDİSE SIRRUHŪ [281]

278 feyż-i B1, İÜ, MA: feyżi İ2

279 mıṣraʿ la B1, İÜ: āteşle İ2, MA

280 B1 15b, İ2 26a, İÜ 23b, MA 30, T1-
Niyāz Be-Ḥażret-i Şeyḫ-ı Naḳşibend B1; Medḥ-i Ḥażret-i Bahāeddīn Naḳşibend Ḳuddise Sırruhū İ2; Naʿtiyye-i Ḥażret-i Şāh-ı Naḳşibend Ḳuddise Sırruhū MA

281 B1 14b, İ2 26b, İÜ 24a, MA 30, T1-
El-Meded Yā Sulṭānü'l-Evliyā B1; Naʿtiyye-i Ḥażret-i Şeyḫ ʿAbdülḳādir Geylānī Ḳuddise Sırruhū MA

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Feyż-i nūr-ı Ṣamedī Ḥażret-i ʿAbdülḳādir
Ḳuṭb-ı ġavṣ-ı ebedī Ḥażret-i ʿAbdülḳādir

2 Ḳuṭbü'l-aḳṭāb-ı nefes-baḫş-ı nüfūs-ı abdāl
Ehl-i Ḥaḳḳıñ senedi Ḥażret-i ʿAbdülḳādir

3 Pençe-i zūr-ı cihān-gīr ile Bāzü'l-Eşheb
Evliyānıñ esedi Ḥażret-i ʿAbdülḳādir [282]

4 Allāh Allāh ne tecellī bu ki şarḳen ġarben
ʿĀlemiñ muʿteḳadı Ḥażret-i ʿAbdülḳādir

5 ʿArab u Rūm u ʿAcemde çekilir gülbāngı
Her gürūhuñ ṣadedi Ḥażret-i ʿAbdülḳādir

6 Maṭlaʿ u maġribi Geylān ile Baġdād ammā
Nūr edip her beledi Ḥażret-i ʿAbdülḳādir [283]

7 Şöyle kim şuʿle-i ḫurşīd-i cihān-tāb gibi
Kāʾinātıñ mededi Ḥażret-i ʿAbdülḳādir [284]

8 Ḥāliyā memleket-i bāṭın-ı feyż-ābādıñ
Dāver-i sikke-zedi Ḥażret-i ʿAbdülḳādir

9 Ẓāhiren bilmezem ammā cihet-i bāṭından
Āsumānıñ ʿamedi Ḥażret-i ʿAbdülḳādir

10 Her niyāzımda baña vāsıṭa bābu'llāha
Merd-i ḳurb-ı Eḥadī Ḥażret-i ʿAbdülḳādir

11 El-meded bende-i dil-ḫasteye *şeyʾen-li'llāh* [285]
Ey göñül müstenedi Ḥażret-i ʿAbdülḳādir

12 Cedd-i pākiñ içün üftādeye himmet yāhū
Seyyidī ḫuẕ bi-yedī Ḥażret-i ʿAbdülḳādir [286]

[24b] 13 İki dünyāda Resūl-i Ḳureşīden şoñra
Fāżılıñ muʿtemedi Ḥażret-i ʿAbdülḳādir

NİYĀZ-NĀME DER-RŪḤĀNİYYET-İ ḤAŻRET-İ RUFĀʿĪ [287]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün/ Feʿūlün

282 zūr-ı B1, İÜ, MA: rūz-ı İ2 / Bāzü'l-Eşheb B1, İ2, İÜ: Bāz-ı Eşheb MA

283 Geylān B1, İ2, MA: Geylānī İÜ

284 şuʿle-i B1, İÜ, MA: ʿāleme İ2

285 şeyʾen-li'llāh: Allah için bir şey anlamında bir istek sözü.

286 "Efendim, elimden tut!"

287 B1 15a, İ2 26b, İÜ 24b, MA 31, T1-
Niyāz Be-Ḥażret-i Şeyḫ Aḥmed Rufāʿī B1; Der-Ṣitāyiş-i Seyyid Aḥmed Er-Rufāʿī Ḳuddise Sırruhū İ2; Naʿtiyye-i Ḥażret-i Şeyḫ Aḥmed Rufāʿī Ḳuddise Sırruhū MA

. - - - /. - - - /. - -

1 Amān yā Seyyid Aḥmed yā Rufāʿī
Meded ey nūr-ı Mevlānıñ şuʿāʿı

2 Ser-efrāz-ı kibār-ı evliyāsın
Erişdi ʿarşa ḳadriñ irtifāʿı

3 Ṭarīḳ-i lā-mekāna rehber olduñ
Ṡaña hep evliyānıñ ittibāʿı

4 Gerek ḳuṭb u gerek şeyḫ ü mürīdān
Cihān hep senden almış intifāʿı

5 Sen ol nūr-ı hidāyet aṣla rāciʿ
Sen ol ḳuṭb-ı ḥaḳīḳat Ḥaḳḳa sāʿī

6 Miṣāl-i cūy-ı rīzānsın ki āḫir
Yine deryāya düşdü ictimāʿı

7 ʿAceb āyīne-i ḳudret-nümāsın
Verā-yı perdeye var ıṭṭılāʿı

8 Erenler menzili ẓāhir eserden
Ki dervişānına olur murāʿī

9 Kim etdi evliyādan bu vefāyı
Vefā kim ḥaşre dek yoḳ inḳıṭāʿı

10 Nebīlerden daḫi bu ḥāl ü teʾsīr
Kimiñ maṭrūḳ gūş-ı istimāʿı

11 Bu bir ḳuḍsī nefesdir kim Ḥudādan
Derūn-ı pīre urmuşdur şuʿāʿı

12 Bu meydān-ı taṣarrufdur ki bunda
Velīniñ keşf olur ṭūl-i ẓirāʿı

13 Faḳīri ʿaşḳıña pervāne olmuş
Eder hemvāre āteşde semāʿı [288]

14 Ne ḥikmet eylese ḳarn içre devrān
Serinde ẕerrece olmaz ṣudāʿı [289]

15 O ḥālet ile ẓannım bir faḳīre
Nefes eylerse feth eyler ḳılāʿı [290]

16 Ne teshīr-i ḳavīdir Allāh Allāh
Miṣāl-i sübḥa destinde efāʿī

17 Degil efʿī degil āteş musaḫḫar
Cihānıñ hep vuḫūş ile sibāʿı

[25a] 18 Ṭarīḳat ġayreti bir rütbe anda

288 olmuş B1, İÜ, MA: etdi İ2
289 eylese B1, İÜ, MA: ise bu İ2
290 faḳīre MA: faḳīri B1, İ2, İÜ

Ki dervīşān ġanemdir şeyḫ rāʿī

19 Veren dervīşine bunca kerāmet
Olur mu ḳāṣıdından imtināʿı

20 Gedā-yı ḫānḳāhıñdır bu **Fāżıl**
Seniñ dergāhıña gelmiş bu dāʿī

21 Ėrişmezse faḳīre feyż-i luṭfuñ
Gamından var cihāna elvedāʿı

22 Belī şehbender-i ʿālī-cenāba
Kemine tuḥfedir naẓmım metāʿı

23 Meded senden meded yā ḥażret-i pīr
Amān yā Seyyid Aḥmed yā Rufāʿī

ḲAṢĪDE-İ FELEK [291]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 El-meded ey felek ey çerḫ-i seṛīʿü'l-ḥarekāt
Ey mededkār-ı cihān ẕāt-ı keşīrü'l-berekāt [292]

2 Sensin ol cism-i laṭīf ü küreviyyü'l-heykel
Sensin ol ḳubbeli eyvān-ı muraṣṣaʿ-mirʾāt

3 Sensin ol ẕāt-ı veliyyü'n-niʿam-ı ḫāk-i zemīn
Sensin ol künbed-i vālā-yı medār-ı ḫayrāt [293]

4 Ben perīşān u perākendeyim ey vālī-yi kül
Oldu ekdār ile ẕātıñ gibi ḳaddim iki ḳat [294]

5 Sākinān-ı küre-i arżı bütün medḥ etdim
Eyledim cümlesine ʿacz ile ʿarż-ı ḥācāt [295]

6 Yine hep ʿuḳdelerim olmadı ḥayfā maḥlūl
Daḫi bilmem ne zamān ḥall olacaḳdır heyhāt

7 Niyyetim şimdi seniñ medḥiñe āġāz etmek
Seni ḳaṣd eyledim ey dāver-i ḫurşīd-āyāt

8 Kimse medḥ eylememiş ẕāt-ı şerīf-i pākiñ
Belī hicv etmede ebnā-yı zamān her evḳāt [296]

9 Kāmımı ḥāṣıl ederseñ febihā etmez iseñ

291 B1 103a, İ2 27a, İÜ 25a, MA 48, T1 58a
Ḳaṣīde Berāy-ı Cenāb-ı Felek-i Pür-İnḳılāb-ı ʿĀlī-Ḳıbāb B1, T1; Der-Tavṣīf-i Felek İ2; Ḳaṣīde-i Nev-Ẓuhūr Der-Sitāyiş-i Cenāb-ı Ḥażret-i Çerḫ-i Felek MA

292 ey felek ey çerḫ-i B1, MA: el-meded ey cirm-i İ2, İÜ; ey felek ey cirm-i T1

293 medār-ı ḫayrāt B1, MA, T1: keşīrü'l-ḫayrāt İ2; İÜ -

294 ile: İÜ-

295 etdim İ2, İÜ, MA, T1: etdi B1

296 hicv İ2, İÜ: ẕemm B1, MA, T1

Ḳalemim nükte-i hicviñde hīç olmaz iskāt [297]

10 Medḥ-i elḳāb-ı cenābıñla zebān-ı ḫāmem
Böyle āġāze eder şimdi ʿaleyke'ṣ-ṣalavāt

11 Ẕāt-ı seyyāre-ḥaşem cirm-i muḥīṭ-i ʿālem
Kān-ı icād u ʿadem menbaʿ-ı luṭf u āfāt

12 Ṭārem-i ṣāʿiḳa-fersā-yı ciger-sūz-ı cihān
Berḳ-meşʿal şeh-i Perviñ-ḫadem āteş-ālāt

[25b] 13 Yaʿnī ol ẕāt-ı kebūdī-ruḫ u aṭlas-câme
Ḥażret-i çerḫ-i felek ẕāt-ı mededkār-ı ẕevāt

14 Leşker-i ḳahrına bir ḳara sipāhī Mirrīḫ
Zühre dīvānına bir muṭrib-i ṣāḥib-naġamāt [298]

15 Mihr ü meh dergeh-i vālāsına iki Tātār
Pīşgāhında ʿUṭārid reʾīs-i taḥrīrāt

16 Heft-ecrāmına dolmuş nice ṣāḥib-ḫāne
Esed ü ʿAḳreb ü Ḥūt u Sereṭān u ḥaşerāt

17 Vālī-yi mihr ü mehā dāver-i encüm-sipehā
Sensin ol māye-dih-i maʿden ü ḥayvān u nebāt [299]

18 Sensin ol pīr-i kühen-sāle vü ṣıbyān-meşreb
Çerḫ-i bī-rābıṭa-i kec-reviş ü ʿucbe-ṣıfāt [300]

19 Sensin ol şaʿbede-perdāz füsūnger ʿayyār
Köhne dūlāb-ı fiten ṭurfa medār-ı ʿāhāt [301]

20 Ṭāliʿ-i şūmu efendim saña şekvā ederim
Bü'l-ʿaceb aḫter-i kec-dāʾire-i seyr ü ṣebāt [302]

21 Ḳıl beni nāʾil-i tesdīs-ḳırān-ı ʿulvī
İḫtirāḳ-ı ġama düşdüm baña olmaz mı necāt [303]

22 Küre-i nār-ı sitemden dilimi eyle rehā
Bu hevā ile telāfī ola şāyed mā-fāt [304]

23 Delv ile ḫūtu şikār eyler iken deryādan
Ben gibi ʿārif-i dānāya ne bu taḳṣīrāt

24 [305] Ḫānede eski metāʿı arayıp ṣatmaḳdan

297 etmez iseñ B1, İ2, İÜ: etmezseñ MA, T1
298 ḳara İ2, İÜ, MA, T1: ferd-i B1
299 māye-dih-i B1, İÜ, MA, T1: māyede bir İ2
300 ol: İÜ- / sāle vü MA: sāle-i B1, T1; sāle ki İ2, İÜ
301 füsūnger B1, İ2, İÜ, T1: füsūn MA
302 kec-dāʾire-i MA: kec-dāʾire bī- İÜ, T1; kec-dāʾire-i bī- B1
303 ḳırān-ı B1, MA, T1: merām-ı İ2, İÜ / baña olmaz mı İ2, İÜ: be-meded eyle B1, MA, T1
304 rehā İ2, İÜ: ḫalāṣ B1, MA, T1
305 MA, T1- / B1'de 29. beyittir.

Oldu her kūşe-i ḫānem yine şaḥn-ı ʿaraṣāt [306]

25 Sifle-perverligi terk eyle ki sen ʿulvīsin
Bu mudur defter-i resmiñde seniñ teşrīfāt

26 Ṣevre mīzānı verirsin ne bilir sencātı
Āh n'olsun bu muḫālif ḥarekāt u sekenāt [307]

27 [308] Ḫāk-i ẕilletde keṣīf ola niçün ẕāt-ı şerīf
Ḥadavāt üzre süvār ola niçün her ḫar u āt [309]

28 Aḫter-i ʿārife n'olsun bu ḫusūf u bu küsūf
Necm-i nādāna neden burc-ı şerefde iṣbāt [310]

29 Şuʿbe-i rāstda gerdişler edip baʿde'l-yevm
Eyle āġāze-i tebdīl-i maḳām u naḳarāt

30 Fāżılā ẕāt-ı muʿallā-yı cenāb-ı felege
[26a] Edelim edʿiye-i ḫayr-ı icābet-mīḳāt [311]

31 Tā ki ʿālemde teġayyür bula her leyl ü nehār
Ḥikmet-i Mübdiʿ-i evvel ile bu mevcūdāt

32 Eyleye nüh-varaḳın ṭayy-ı sicil vaḳtine dek
Bend-i şīrāzede ol ḥażret-i aḳṣa'l-ġāyāt

ḲAṢĪDE-İ ŞĀHZĀDEGĀN-I İBN-İ ʿABDÜLḤAMĪD ḪĀN [312]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 İki şehzāde ammā her birisi cān-ı ʿālemdir
Melekler üzre bunlar şimdi faḫr-ı nevʿ-i ādemdir [313]

2 Leṭāfetde edāda birbirinden farḳı yoḳ el-ḥaḳ
Görenler der ki bunlar ikisi bī-şübhe tevʾemdir [314]

3 Eger kim birbirinden farḳı varsa şol ḳadar var kim

306 yine İ2, İÜ: daḥi B1

307 sencātı B1, T1: sancaġı İ2, İÜ; senc-ābı MA. / "Sencât", sencet kelimesinin çoğulu olup terazi kefesine miktarı bilmek için konulan çeki taşı demektir. (Mütercim Asım 1852: 1/414)

308 MA, T1-

309 Hadavât (veya hadvât), nal anlamına gelen "hadv" kelimesinin cem'idir.

310 nādāna İ2, İÜ, MA: dānāya B1, T1 / şerefde B1, İ2, İÜ, T1: şerefden MA

311 edʿiye-i B1, İ2, İÜ, MA: dāʿiye-i T1

312 B1 37a, İ2 28a, İÜ 26a, MA 48, T1 28a
Ḳaṣīde Berāy-ı Bedʾ-i Ḳırāʾat-ı Ḳurʾān-ı Şehzādegān Der-Sitāyiş-i ʿAbdülḥamīd B1, T1; Der-Sitāyiş-i Şehzādegān-ı Sulṭān Süleymān u Sulṭān Muṣṭafā Ġāz Kerden-i Ḫʷāce İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Şehzāde-i Sulṭān Süleymān u Sulṭān Muṣṭafā Ḫān MA

313 faḫr-ı nevʿ-i B1, İ2, İÜ, T1: ancaḳ faḫr-ı MA

314 el-ḥaḳ B1, İ2, MA, T1: ancaḳ İÜ

Biri rūḥ-ı muṣavverdir biri nūr-ı mücessemdir [315]

4 Revādır bunlara ger Ḥızır u Cibrīl olsalar lālā
Eger lāzım ise dāye Züleyḫā ile Meryemdir [316]

5 Necābet muḫtefī ṭıynetlerinde meymenet mecbūl
Saʿādet mündericdir rüşd ü istiʿdād müdġamdır

6 Biri Sulṭān Süleymān kim aña ifrāṭ-ı rifʿatden
Meh-i nev ḥalḳa-i engüşt ü ḫurşīd faṣṣ-ı ḫātemdir

7 Birisi daḫi Sulṭān Muṣṭafā yaʿnī ḳarındaşı
ʿAceb pākīze-ṭıynet ʿırḳ-ı ṭāhir şāh-ı ekremdir [317]

8 İkisi derse bir ḫoş demde āġāz eylediler kim
Saʿādet meymenet hep andadır ferḫunde bir demdir [318]

9 Gören cāhil şanır kim şimdi derse başladı anlar
Ezelden ise hep ʿilm-i ledünne daḫi maḥremdir [319]

10 Ne ki düşvār ise ʿālemde olmuş anlara āsān
Ne deñlü ʿilm varsa anlarıñ ḳalbine mülhemdir

11 Sükūt et sen daḫi meclislerinde şeyḫü'l-İslāmım
Ki anlar şübhesiz her fende senden benden aʿlemdir [320]

12 Olup Cibrīl ḫᵛāce anlara hem Ḥızır muṣḥaf-dār
Daḫi sāʾir melekler ḫıdmet erbābına munżamdır [321]

13 Ne rütbe bunlara taʿẓīm ü iclāl olsa da lāyıḳ
Ki anlar ey felek şehzādegān-ı şāh-ı ʿālemdir [322]

14 Şeh-i ʿAbdülḥamīd ol pādişāh-ı maʿdelet-pīrā
Ki eyyāmında ġam nā-būd u ʿālem cümle ḫurremdir

15 [323] ʿAdāletde ʿÖmer ḥilminde ʿOṣmān cūdda Fārūḳ
ʿAlīdir ʿilmde taḳvāda İbrāhīm-i Edhemdir

16 Sikender-salṭanat gerdūn-rifʿat Ḳahramān-saṭvet
Kefi ḳısmetgeh-i ʿālem seḫāsı reşk-i Ḥātemdir

[26b] 17 [324] Sikender salṭanatda ġurrede bundan muʾaḫḫardır

315 rūḥ-ı İ2, İÜ, MA, T1: nūr-ı B1

316 olsalar lālā İ2, İÜ, MA, T1: olsa lālālar B1

317 ʿırḳ-ı İ2: ʿırḳı B1, İÜ, MA, T1

318 hep B1, MA, T1: hem İ2, İÜ

319 ledünne B1, İÜ, MA, T1: ledün İ2

320 şeyḫü'l-İslāmım İ2, İÜ, T1: şeyḫü'l-İslāmıñ B1 / şeyḫü'l-İslām MA

321 Olup B1, İ2, MA: Olur İÜ, T1

322 Ne rütbe bunlara taʿẓīm ü iclāl olsa da lāyıḳ B1, İ2, MA, T1: Bu rütbe anlara taʿẓīm çoḳ mu az-durur el-ḥaḳ İÜ / Ki anlar ey felek şehzādegān-ı şāh-ı ʿālemdir İÜ: Ki anlar şübhesiz senden benden aʿlemdir B1; Şeref-baḫş-ı cihān şehzādegān-ı şāh-ı ʿālemdir İ2, MA, T1

323 İ2, T1-

324 İÜ-

Teḳaddüm şol ḳadar var kim cihānda bundan aḳdemdir

18 [325] Bu şevketle cihāna gelmemişdir böyle şāhenşāh
Ki dergāhında ednā bendesi Dārā ile Cemdir[326]

19 [327] Ḥidīvā medḥ ü evṣāfıñda hep maʿẕūr ola ʿaczim
Ne rütbe vaṣf edersem ẕātıña nisbet ile kemdir

20 [328] Ḥani evveldeki zūr-āver [ü] āteş-feşān ṭabʿım
Ol şimdi muşta-i cevr ü sitemden zār u sersemdir [329]

21 Ḥidīvā südde-i ʿālem-penāh-ı maʿdeletgāhā
Derūnumda yine ṣad-gūne şekvālar muṣammemdir

22 Felek dedikleri ġaddār ḳıldı bendeñe cürʾet
Efendim nāṭıḳam ẓulm-i felekden şimdi ebkemdir [330]

23 Felekden istemem merhem ḳo olsun zaḫm-ı dil nāsūr
Efendim raḥm u elṭāfıñ seniñ ol zaḫma merhemdir

24 Revā mı şāḥid-i ṭabʿım gibi bir Yūsuf-ı maʿnā
Ola üftāde-i çāh-ı ʿamīḳ-i miḥnet ü ġamdır [331]

25 Kelāmım şāriḥ-i esrār-ı ġaybü'l-ġayb-ı lāhūtī
Ḫayālim evc-i aʿlāda melekler ile hem-demdir

26 Ḥamūş ol erdi söz pāyāna **Fāżıl** bir duʿā eyle
Duʿā-yı devleti şāhenşehiñ bundan muḳaddemdir

27 Cihāṉ durduḳca dur şevketli şāhım ʿizz ü devletle
Ki zīrā ḥażretiñ sermāye-i ārām-ı ʿālemdir

28 Ḳażādan ṣaḳlasın şehzādegānıñ Ḥażret-i Mevlā
Bize Allāh bilir kim bu duʿālar cāndan elzemdir [332]

ḲAṢĪDE BERĀY-I KEHF-İ EMĀN SULṬĀN SELĪM ḪĀN [333]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bāreka'llāh zihī kevkebe-i ḫāḳānī

325 MA, T1-

326 gelmemişdir İÜ: gelmemiş bir B1 / ednā bendesi İÜ: pek ednā ḳulu B1 / ednā bendesi İÜ: pek ednā ḳulu B1

327 İ2, MA, T1-

328 İ2, MA, T1- / B1'de 23. beyittir.

329 sitemden İÜ: elemden B1

330 bendeñe B1, İÜ, MA, T1: bende İ2

331 maʿnā B1, İÜ, MA, T1: Mışrı İ2

332 Ḳażādan B1, İ2, MA, T1: Ḫaṭādan İÜ

333 B1 25a, İ2 28b, İÜ 26b, MA 17, T1 14b
Ḳaṣīde Berāy-ı Medḥ-i Sulṭān Selīm Ḫān B1, T1; Ḳaṣīde-i Sitāyiş-i Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi'r-Raḥmeti ve'l-Ġufrān İ2; Ḳaṣide Der-Sitāyiş-i Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi'r-Raḥmeti ve'l-Ġufrān MA

Verdi eflākde Mirrīḫe daḫi lerzānī [334]

2 Ṣāneka'llāh bihī ṭalʿat-ı ḫurşīd-āṣār
Doldu envār-ı żiyāsı ile çerḫ eyvānı

3 ʿAzzeka'llāh ḫoşā ẓıll-i Ḫudādır ki eder
Ṭaraf-ı sāyesi altında nihān devrānı

4 Şāh-ı Cemşīd-ḫadem Dāver-i ḫurşīd-ʿalem
Eyledi zīr-i ḳadem tāc-ı ser-i şāhānı

5 [335] Pādişāh-ı sipeh-ārāy [u] memālik-pīrāy
Yoḳdur eslāf-ı kirāmında hele aḳrānı

6 Ḳahramān-ı ʿazamet-güster ü ʿālī-himmet
Ṣadme-i saṭveti ditretdi dil-i Keyvānı

7 Yaʿnī Sulṭān Selīm Ḫān-ı muʿāllā ki odur
Ḥalḳa-i rābıṭa-i silsile-i ʿOṣmānī

[27a] 8 [336] Ḳuvvet-i veṣbe-i şīrānesini bildik de
Ḳaçdı burc-ı Esede ḫavf ile çerḫiñ cānı[337]

9 Żāt-ı vālā-yı mülūkānesine ḥamd olsun
Oldu envāʿ-ı hüner mevhibe-i Yezdānī

10 Şaşt-ı pāzū-yı hümāyūnuna māşāʾallāh
Düşürür murġ-ı hümā-yı felegi peykānı [338]

11 Ṣaplanır ḳuvvet ile maġz-ı dimāġ-ı Zuḥale
Tīri ḳaṣd etse eger ḳurṣ-ı meh-i raḫşānı [339]

12 Ol şehenşāh-ı süḫan-gūy-ı maʿānī-perdāz
Oldu faḫr-ı şuʿarā nuṭḳ-ı güher-sencānı [340]

13 Lāl edip ḥayret ile ser-te-ser ehl-i süḫanı
Eṣer-i muʿcize-i nāṭıḳa-i ʿirfānı

14 Esb-i iḳbāli ne dem eylese pertāb-ı bülend
Teng olur ʿarṣa-i pehnā-yı zemīn meydānı

15 Çeşm-i mihr arar iken kuḥl-i ġubār-ı ḳademiñ
Dest-i gerdūna girer mi ṭaraf-ı dāmānı

16 Ey şehenşāh-ı felek-mertebe ʿālī ʿatebe
Sensin ol ẓıll-i Ḫudā Rūm u ʿAcem ḫāḳānı

17 Sensin ol şāh-ı Sikender-reviş-i vālā kim
Ḳapladı ʿālemi ārāyiş-i ʿizz ü şānī

334 kevkebe-i B1, İÜ: debdebe-i İ2, MA, T1
335 İ2, MA, T1-
336 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
337 veṣbe-i B1, İ2, İÜ, T1: veṣbet-i MA
338 pāzū-yı hümāyūnuna B1, MA, T1: pāzūsuna İ2; vālā-yı hümāyūnuna İÜ
339 eger B1, İ2, MA, T1: ne dem İÜ
340 maʿānī-perdāz İ2, İÜ: maʿānī-perver B1, T1; meʿālī-perver MA

18 Sensin ol şāh-ı kerem-pīşe ki yaġdırdı bütün
ʿĀlemiñ maṭlabını dest-i kerem-bārānı [341]

19 Ḳaldı bu bende-i bī-baḫt hemān bī-behre
Ḳārı her demde hemān miḥnet ile nālānī

20 On iki yıldır efendim ġam ile nā-şādım
İntiẓār eyler idim rūzla şeb bu ānı

21 Ey keremkār-ı şehenşāh-ı merāḥim-girdār
Luṭf u iḥsān ile güldür bu dil-i giryānı [342]

22 Sen hemān ṣıdḳ ile meşġūl-i duʿā ol **Fāżıl**
Saña da şāmil olur pādişehiñ iḥsānı

23 Ṉitekim rūzla şeb mihr ü meh-i ʿālem-tāb
Āmed ü reft ile raḫşende ede devrānı

24 Ola evreng-i ḫilāfetde hemīşe dāʾim
Dest-giri ola ḫer dem meded-i Rabbānī

25 Düşmen-i dīn ola hep ṭuʿme-i şīr-i şemşīr
Tīġ-ı İslāma vere Ḥażret-i Ḥaḳ bürrānī

[27b] **ḲAṢĪDE-İ BÜKĀʾİYYE** [343]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 O maẓlūmum benim'çün ʿarş-ı aʿlā ḳudsiyān aġlar
Ġarīb-i bī-mekānım ḥālime kevn ü mekān aġlar

2 O maġdūrum ki vaḳʿam rāyegān oldu hep āfāḳa
Benim'çün ġāʾibāne şimdi hep ehl-i cihān aġlar [344]

3 O mecbūrum belā-yı cān-sūzam ṭāḳat-āmūzum
Ten-i Eyyūb-ı ṣābirde benim'çün üstüḫān aġlar [345]

4 O maḥzūnum ki ḥāl-i bed-meʿālim böyle gördükde
ʿAdūlar ḳahḳahā eyler gürūh-ı dūstān aġlar [346]

5 Ġalaṭ dedim ġalaṭ bu ḥālime ifrāṭ-ı şefḳatden
Ne rütbe ẓālim olsa her ʿadū-yı bī-amān aġlar

6 O nā-şādım ki ġamla ülfet etdim ins ü cān buldum
O ḫandān-ı belāyım kim benim'çün ins ü cān aġlar

341 kerem-pīşe B1, İÜ, T1: İ2- ; seḫā-pīşe MA

342 şehinşāh-ı B1, İ2, MA, T1: Ḫudā yār-ı İÜ

343 B1 19b, İ2 29a, İÜ 27b, MA 10, T1 13a
Nemīḳa-i ʿArż-ı Ḥāl-i Çeşm-i Giryān Be-Rikāb-ı Ḫāḳān-ı Gītīsitān Emedda'llāhu Ḫilāfetehū ilā Āḫiri'd-Devrān B1, T1; Ḳaṣīde-i Feryād-Meʾāl-i Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi Raḥmeti ve'l-Ġufrān İ2; Ḳaṣīde Be-Rikāb-ı Şāh-ı Cihān Sulṭān Selīm Ḫān MA

344 oldu hep B1, İ2, İÜ, T1: olmuşdur MA

345 mecbūram belā-yı cān-sūzam İ2, İÜ, T1: mecbūr-ı belā-yı cān-sūz B1, MA

346 meʾālim İ2, İÜ, MA, T1: fiʿālim B1

7 Belī ifrāṭ-ı ġamdan cā-be-cā ʿārıż olur ḫande
Nitekim farṭ-ı ṣādiden daḫi çoḳ kāmurān aġlar [347]

8 Berāy-ı raġm-ı aʿdā lāleāsā gerçi ḫandānım
Dil-i pür-dāġım içre n'eyleyim bī-çāre cān aġlar

9 Ben ol murġ-ı hümā-pervāzım ammā bī-per ü bālim
Ki ben āvāreniñ hicriyle çeşm-i āşiyān aġlar

10 O gevher-dāneyim güm-geşte oldum ḫāk-i ẕilletde
Ki ḥālā firḳatimden dīde-i sengīn-i kān aġlar [348]

11 Ben ol leb-teşne-i sāḥil-nişīnim öyle maḥrūmum
Ki yeʾsimden ḥabāb-ı dīde-i āb-ı revān aġlar

12 O şīrīn ülfetim farżā belādan olsam āzāde
Firāḳ-ı ṣoḥbetimden çoḳ belā-yı nāgehān aġlar [349]

13 Görünür çeşmime bu ġamla varsam seyr-i gülzāra
Gül aġlar bülbül aġlar jālelerle gülsitān aġlar

14 Bu āteşle ġazel de söylesem şimdi maʾāẕa'llāh
Felekde Zühre ṣad-feryād eder hep ʿāşıḳān aġlar [350]

15 O şūḫuñ ʿārıż-ı ḫuy-kerdesi durmaz her ān aġlar
Ḫaṭ-ı nev geldiginden ẓannım oldur ḥüsn ü ān aġlar

16 Nice tāb-āver olsun dīde-i nemnāk-i ʿuşşāḳı
Hirās-ı ġamzesinden belki lafẓ-ı el-amān aġlar

17 Şikenc-i zülfü kim üftādegāna zehr-ḫand eyler
O bir Ḍaḥḥāk-ı Mārīdir ki andan ejderān aġlar [351]

[28a] 18 Tebessümle süzünce çeşm-i tīr-endāzın ol āfet
Ten-i ʿuşşāḳda her bir çāk-i zaḫm-ı ḫūn-feşān aġlar

19 Derūn-ı lāleyi ḫāl-i siyāhıñ dāġ dāġ eyler
Gül-i ḫandān-ı ruḫsārıñ görünce bülbülān aġlar

20 ʿAceb n'oldu yine bu **Fāżıl**-ı miḥnet-keş ü zāra
Bu eyyām-ı sürūr-efzāda böyle ne yaman aġlar

21 Bu eyyām-ı zamān-ı Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān kim
Bu vaḳte ġıbṭasından hep geçen eski zamān aġlar

22 Zamān-ı devletinde hīç bir aġlar çeşm-i ḥasret yoḳ
Firāḳ-ı şehd-i şāfīden meger şemʿ-i şebān aġlar

23 Şeh-i vālā ki şemşīr-i cihān-efrūz-ı iḳbāli
Miṣāl-i berḳ-ı ḫāṭıf ḫande etse düşmenān aġlar [352]

347 ḫande B1, İÜ, MA, T1: peydā İ2
348 ḫālā B1, İ2, İÜ, T1: ḫāk-i MA
349 farżā B1, İ2, MA, T1: ḳażā İÜ
350 Felekde B1, İÜ: Felekden İ2, MA, T1
351 zehr-ḫand B1, İ2, MA, T1: zehri ḫand İÜ / ejderān B1, İÜ, MA, T1: ejdehān İ2
352 vālā ki B1, İ2, MA, T1: vālā-yı İÜ

24 Şeref-baḫşā ki kesb-i pāye-i pā-būs-ı cāhıyla
Zemine reşk eder çeşm-i seḥāb-ı āsumān aġlar [353]

25 Maḳām-ı ḥamle-i feth ü ġazāda muṭrib-i seyfi
Ḳarār etdikce gerdāniyye-i aʿdāda ḳan aġlar

26 Şeh-i deryā-nevāl ü mekremet-güster kerem-perver
Kef-i inʿāmına reşk ile ebr-i dür-feşān aġlar

27 O şāhenşeh ki żabṭ etdikce medḥ-i saḫt-ı evṣāfın
Maʿānī ḫande eyler ḫāme-i muʿciz-beyān aġlar [354]

28 [355] Ḫıdīv-i maʿdeletgāhā felek-cāhā şehenşāhā
Bu dergāh-ı keremde hep ḥazīn ü şādımān aġlar [356]

29 Şeb-i ġamda efendim ṣubḥ-ı ümmīd intiẓārıyla
Miṣāl-i şemʿ-i meclis **Fāżıl**-ı āteş-zebān aġlar [357]

30 O rütbe pest ü kūtāh oldum aḳrānımdan el-ḳıṣṣa
Benim'çün tā verā-yı seddeden Yeʾcūciyān aġlar

31 O rütbe yıldızım düşmüş ki ben üftāde-i ḫāke
Dil-i Mirrīḫe dek hep ṣābit ü seyyāregān aġlar [358]

32 O rütbe reʾfet-engīz oldu ḥālim küfr ü īmāna
Degildir ehl-i İslām millet-i Efrenciyān aġlar [359]

33 Nebāta erdi teʾsīrim degildir nevʿ-i ḥayvāna
Ki rūy-ı zerdime tefrīḥ-i ṭabʿ-ı zaʿferān aġlar [360]

34 Benim'çün hīç bir aġlar yoḳ efendim dār-ı dünyāda
Yalandır hep dedimse ḥālime işte fülān aġlar

[28b] 35 Ġarībim hīç kim aġlar ḥālime bu dīdeden ġayrı
Yine aġlarsa ancaḳ işte çeşm-i ḫūn-çekān aġlar

36 Ne aġlar var ne acır ḥālime hep nefsī nefsīdir
Benim'çün şunda ancaḳ tende bir rūḥ-ı revān aġlar [361]

37 Belī derd-i dil-i nā-şādımı taḳrīre geldikce
Benim'çün cā-be-cā bu ḫāme-i gevher-feşān aġlar

38 Ne müşkil derd imiş bu Allāh Allāh bu ne ṭāḳat-sūz
Belā oldur ki taḳrīrin ederken tercümān aġlar

39 Ḳaṣīdem gözyaşıyla terbiyet buldu muḳassīdir

353 pā-būs-ı B1, MA, T1: pā-būsu İÜ, İ2
354 evṣāfın MA, T1: evṣāfiñ B1, İÜ, İ2 / Maʿānī B1, İÜ, T1: Meʿālī İ2
355 İÜ-
356 Ḫıdīv-i İ2: Ḫıdīvā B1, MA, T1
357 intiẓārıyla B1, İÜ, MA, T1: intiẓār ile İ2
358 ki: İ2-
359 reʾfet-engīz İ2, İÜ, T1: riḳḳat-engīz B1, MA
360 ḥayvāna MA: ḥayvānī B1, İ2, İÜ, T1 / tefrīḥ-i B1, İ2, İÜ, T1: tefrīc-i MA
361 nefsīdir B1, İ2, İÜ, T1: nefsī der MA

Ki anda ḳāfiye lafẓ u maʿānī hep ʿayān aġlar [362]

40 Güler olsa ʿaceb mi ḳāfiyem bu vaḳt-i şādīde
Nice bir söylesin bu ḫāme-i āteş-feşān aġlar [363]

41 Hevā-yı çerḫe uymuş nāle eyler ṭurfa dūlābım
Dü-çeşmim geh dolar gāhī boşanır her evān aġlar

42 Efendim aġlamayan ṭıfla çünkim meme vermezler
Beşiktaş içre anıñ'çün bu ṭıfl-ı dil hemān aġlar

43 Cihānıñ yüzünü güldürmüş iken luṭf u iḥsānıñ
Revā mı ben duʿākārıñ gibi bir nükte-dān aġlar [364]

44 Hemān muḥtāc-ı iẕn-i nīm-ḫand-i iltifātıñdır
Verā-yı perde-i nāz içre maṭlūbum nihān aġlar

45 Ṣafālarla hemān Ḥaḳ var ede zāt-ı hümāyūnuñ
Duʿā-yı ṣıdḳ-ıla dil böyle rūzān u şebān aġlar

46 Dü-çeşm-i düşmenānıñ girye-i mātemle kūr olsun
Ḫudā göstermeye devriñde çeşm-i Müslümān aġlar

ḲAṢĪDE-İ ʿARŻ-I ḤĀK-İ PĀY-I SULṬĀN SELĪM DER-MAṬLŪB-I NĀN-PĀRE[365]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Meded ey pādişeh-i kişver-i meskūn meded
Sensin ārāyiş-i evreng-i Ferīdūn meded

2 Sensin ol şāḥ-ı felek-pāye Sikender-dāniş
Fikr-i pāḳiñden alır ʿaḳl-ı Felāṭūn meded

3 El-meded el-meded ey pādişeh-i devlet ü dīn
Oldu aḥvāl-i faḳīrāne dīger-gūn meded

4 Olmadım nāʾil-i nān-pāre-i sāmān-ı maʿāş
Ḳıl beni luṭf ile aḳrānıma maḳrūn meded [366]

5 On iki yıl baña derler iki gün ṣabr eyle
Āh dükenmez mi efendim bu iki gün meded

[29a] 6 Baña eşʿār u ġazel oldu berāt u ṭīmār
Bu ġazellerle alınmaz iki ṣomun meded

362 muḳassīdir İ2, İÜ, T1: muḳayyeddir B1, MA / Ki anda ḳāfiye lafẓ u maʿānī hep B1, İ2, MA, T1: Miṣāl-i ḳāfiye hep lafẓ u maʿnāsı İÜ

363 āteş B1, İ2, MA, T1: gevher İÜ

364 ben B1, İ2, MA, T1: bu İÜ

365 B1 20b, İ2 30b, İÜ 28b, MA 12, T1 12b
Ḳaṣīde-i Beççe B1; Ḳaṣīde Der-Şāh-ı Cihān İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Sulṭān Selīm Ḫān MA; Ḳaṣīde-i Ġarrā Der-Sitāyiş-i Sulṭān Selīm Ḫān-ı Felek-Pīrā T1

366 ile: İ2-

7 Ḥaḳ bilir kim buña rāżī olamaz ġayret-i şāh
ʿĀleme şāmil iken luṭf-ı hümāyūn meded

8 Ḳāfdan ḳāfa cihān ehl-i cihān hep maʿlūm
Kime varsın bu perīşān-ı ciger-ḫūn meded

9 Kime feryād edeyim kim baña eyler imdād
Kef-i luṭfuñdan umarken kef-i gerdūn meded [367]

10 Meger iḥsān-ı ʿamīmiñ ede imdād bana
Ḳalırım yoḫsa bu ḥālet ile medyūn meded [368]

11 Böyle meʾyūs olayım vaḳt-i şerīfiñde seniñ
Keremiñ etmiş-iken ʿālemi memnūn meded

12 Bunca ġamlar var iken oldu dil-i dīvāne
Yine bir şūḫ-ı sitem-pervere meftūn meded [369]

13 [370] Ben meded istemezem çerḫ-i felekden ammā
Tek hemān eylemesin cevrini efzūn meded

14 Ḳuluñum çerḫ-i denīye ederim istiġnā
Dergehiñde o daḫi ben gibi bir dūn meded [371]

15 Benim ol müflis-i müstaġnī ki boş kīsemden
Rūz u şeb istemede ḳabża-i Ḳārūn meded

16 İʿtibārıñla şerefler bulur eşyā yoḫsa
Bir olur seng-i siyehle dür-i meknūn meded

17 [372] İşte meydān-ı süḫan işte mümeyyiz ḥāżır
Esb-i tāzī ile bir mi ḫar-ı ṭāḥūn meded [373]

18 Dād u feryād ile yüz sürdü gelip dergāha
Eyleme pādişehim **Fāżıl**ı maḥzūn meded

19 ʿArż-ı ḥālim yerine işbu ḳaṣīdem kāfī
Tercümānım bu iki mıṣraʿ-ı mevzūn meded

20 Tā ḳıyāmet olasın taḫt-ı ṣafāda bāḳī
Her umūruñda ede Ḫālıḳ-ı Bī-çūn meded

367 Kef-i B1, İ2, T1, MA: Dest-i İÜ
368 Meger iḥsān-ı ʿamīmiñ ede B1, İ2, MA, T2: Ede iḥsān-ı ʿamīmiñ meger İÜ
369 ġamlar İÜ: ʿālem B1, İ2, MA, T1
370 İ2, MA, T1-
371 denīye B1, İ2, MA: denīden İÜ / istiġnā B1, İ2, MA: istimdād İÜ / ben gibi: İ2-
372 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
373 görelim B1, İ2, MA, T1: ḥāżır İÜ

NĀN-PĀRE[374] NİYĀZIYLA MEVZŪN ʿARŻ-I ḤĀLİDİR [375]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlün / Fā

- - . / . - - . / . - - - / .

1 Ol āfete āhū-yı ḥarem nān-pāre
Yaʿnī dil-i erbāb-ı elem nān-pāre[376]

2 Buġdāyī bir esmer ile kendüm düşdüm
Ḳıldı beni tennūr-ı sitem nān-pāre [377]

3 Ol dilber-i ḫabbāz beçe-i pür-āteş
ʿĀşıḳlarına māye-i ġam nān-pāre

4 Aġyāra leb-i pāki şekerden şerbet
Baḫt-ı siyehe ṭurre-i ḫam nān-pāre [378]

[29b] 5 [379] Ruḫsārına ḫaṭ çekdi hümāyūn-ṭuġrā
Ḥüsn içre alınca o ṣanem nān-pāre

6 [380] Ṭaşdan çıḳarır etmegini ol ġamze
Aldı dil-i ṣūfīden o dem nān-pāre

7 Ruḫsāra ġıdā verdi ter-i müşkīni
Gül-ġoncelere ḳaṭre-i nem nān-pāre [381]

8 Bir ḥabbe-i sevdā baña ḫāl-i dāne
Bed-baḫta olur naḳş-ı raḳam nān-pāre [382]

9 Ṭāḥūn-ı felek vermez imiş ey **Fāżıl**
Hem fikr-i daḳīḳ ādeme hem nān-pāre

10 İllā meger iḥsān-ı şeh-i ʿālemden
Kim andan alır cümle ümem nān-pāre [383]

---

374 Nān-pāre: Geçimini sağlamak için memuriyet veya bir iş isteği hakkında resmi makamlara verilen arzuhaller ile büyüklere yazılan yardım dileği için kullanılan bir tabirdir (Pakalın, 1983: 654).

375 ARŞ 2a, B1 73a, İ2 31a, İÜ 29a, MA 40, T1-
Hüve'l-Vehhāb ARŞ; Berāy-ı Sulṭān Selīm Ḫān B1; Ḳaṣīde-i Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi Raḥmeti ve'l-Ġufrān İ2; Der-Żımn-ı Ṭaleb-i Nān-pāre Be-Vaṣf-ı Sulṭān Selīm Ḫān-ı Cennet-Mekān MA
ARŞ: Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

376 āhū-yı ARŞ, İ2, İÜ, MA: ihdā B1

377 Buġdāyī ARŞ, B1, İÜ, MA: Buġdāy İ2 / "Kendüm" kelimesi, 1. tekil şahıs zamiri dışında Farsça "gendüm/kendüm (buğday)" kelimesini de çağrıştıracak şekilde tevriyeli kullanıldığı için düzlük-yuvarlaklık uyumuna dikkat edilmeden metne alınmıştır.

378 leb-i pāki ARŞ, İ2, İÜ, MA: lebi balı B1

379 a: B1'de 11a'dır.; İ2, MA- / b: B1, İ2, MA-

380 MA-

381 Gül-ġoncelere ARŞ: Kim ġoncelere B1, İ2, İÜ, MA

382 baña ARŞ, B1: aña İ2, İÜ

383 alır ARŞ, İ2, İÜ, MA: olur B1

11 [384] Aʿdāya daḫi luṭf ile etmiş iḥsān
Ol pādişeh-i ehl-i himem nān-pāre

12 Sulṭān Selīm Ḫān ki kef-i cūdundan
Eyler ṭaleb İskender ü Cem nān-pāre

13 [385] Ol pādişeh-i sofra-keşān-ı ʿālem
Mihr ü meh aña iki direm nān-pāre

14 [386] Bir bendeye iḥsānı edince himmet
Eyler aña iḳlīm-i ʿAcem nān-pāre

15 İnʿām-ı mülūkānesi eyler tevcīh
Bir bülbüle gülzār-ı İrem nān-pāre

16 [387] Yerden göge dek niʿmetine müstaġraḳ
Almış bütün aʿlā ile kem nān-pāre

17 Tā *naḥnü ḳasemnā*da nevāl-i şāhı
Ḳılmış bize Ḫallāḳ-ı ḳasem nān-pāre[388]

18 Ey şāh-ı kerem-pīşe ki inʿāmıñdan
Hemvāre alır cümle ḫadem nān-pāre

19 Ḥırmān-ı felekden yine feryādım var
Verdi baña tīmār-ı ʿadem nān-pāre [389]

20 Fırn-ı siteminden çıḳarır nā-peydā
Ṣad-seng-i cefā aña desem nān-pāre

21 Yazmış baña mülk-i süḫan-ı eşʿārı
Tā rūz-ı ezel levḥ ü ḳalem nān-pāre [390]

22 Ḳaṣr-ı yed ile oldu baña meşrūṭa
Dāmān-ı süḫan dest-i kerem nān-pāre [391]

[30a] 23 [392] Fikrimde maʿānī bir içim ṣu olmuş
Zenbīl-i devāt içre ḳalem nān-pāre

24 [393] Ḫānemde ʿıyāl ü ḫadem ü mihmānlar
İster bütün ol ehl-i şikem nān-pāre [394]

25 Düşmezdi ḳalem böyle fużūla dāʾim

384 B1-
385 B1'de 5. beyittir.
386 a: B1- / 14b, B1'de 5b'dir.
387 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
388 "…naḥnü ḳasemnā…: ...taksimi biz yaptık..." Zuhruf/32 / Ḳılmış ARŞ: Etmiş B1, İ2, İÜ, MA
389 tīmār-ı ARŞ: her demde B1; hemvāre İ2, İÜ, MA
390 baña ARŞ, İ2, İÜ, MA: saña B1
391 meşrūṭa ARŞ, B1, İÜ, MA: meşrūṭ İ2
392 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
393 B1'de 20. beyittir.
394 İster ARŞ, İ2, İÜ, MA: İsterse B1

Ger istemese ṣāḥib-i fem nān-pāre [395]

26 Nān-pārem ise pençe-i gerdūn içre
Olmuş baña engüşt-i nedem nān-pāre [396]

27 [397] Nān-pāremi bir şāhdan etdim ümmīd
Ol şehden alır cümle ḥaşem nān-pāre [398]

28 **Fāżıl** hele Allāh ile ʿahdim olsun
Baḫş etse baña ehl-i niʿam nān-pāre [399]

29 [400] Hep bezl edeyim rāh-ı duʿā-yı şāha
Hep ehl-i ḫarābāta verem nān-pāre

30 Hep böyle duʿā eyleyelim yek-dilden
Āmīn diye fem içre o dem nān-pāre

31 [401] Ḥaḳ zāt-ı hümāyūnunu ḳılsın dāʾim
Tā maḥşer ede ḫalḳa kerem nān-pāre

32 [402] Deryāya ser-i düşmeni atsın Mevlā
İsterse eger māhī-i yem nān-pāre

TEŞEKKÜR-NÂME BE-RİKÂB-I ŞÂH-I CİHÂN EZ-BERÂY-I TEVLİYET Ü İRSÂL-İ LİḤYE [403]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

I

1 El-minnetü-li'llāh ki yine şāh-ı keremkār
2 İlhām ile keşf oldu dil-i pākine esrār
3 Bu bende-i maʿzūru görüp luṭfa sezāvār
4 Nān-pāre ile eyledi mesrūr u duʿākār
5 Luṭf u keremi ʿāleme dāʾim ola her bār

395 fużūla ARŞ: ḳuṣūra B1, İ2, İÜ, MA
396 Nān-pārem ARŞ, İ2, İÜ, MA: Nān-pāre B1
397 B1, İ2, İÜ ve MA'da 24. beyittir.
398 Ol B1, İÜ: O İ2, MA
399 etse baña ehl-i ARŞ: eyleye erbāb-ı B1, İ2, İÜ; eylese erbāb-ı MA
400 B1'de 29b ve 30a bulunmayıp 29a ve 30b birlikte 31. beyti oluşturmaktadır.
401 B1'de 30. beyittir.
402 B1'de 21. beyittir; İ2, İÜ, MA-
403 ARŞ 20, B1 21a, İ2 31b, İÜ 30a, MA 13, T1 25a
Başlıksız ARŞ; Rodos Tevliyeti Teşekkürünü Ḥāvī Sulṭān Selīm Ḥażretlerine Ḳaṣīdesidir İÜ; Ḳaṣīde-i Tercīʿ-Bend Der-Sitāyiş-i Şāh-ı Cihān İ2; Tercīʿ-Bend Be-Rikāb-ı Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi'r-Raḥmeti ve'l-Ġufrān MA. (İÜ'deki başlıkta nazım şekli "Kaside" olarak yer aldığı için B1 ve T1'deki başlık tercih edilmiştir.)
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

6 Ey ġıbṭa edenler oluñ āgāh u ḫaber-dār
7 Maʿlūmuñuz olsun yine tekrār-be-tekrār
8 Ey zümre-i aʿdā geliñiz bendedir aḫbār [404]
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
10 Gönlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

II [405]

1 Nā-ehle daḫi reşk ü ḥased ʿayn-ı ḫaṭādır [406]
2 Bu çāker-i nāçīz ise her luṭfa revādır [407]
3 Her vechle iḥsān-ı hümāyūna sezādır
4 Aḳrānım ise her birisi kām-revādır [408]
5 Üftāde-i iḳbāle kerem Ḥaḳḳa rıżādır
6 Nāmūs-ı şeref-baḫş-ı mülūk-ı ʿuzemādır
[30b] 7 Ḳānūn-ı selāṭīn-i kirām-ı ḳudemādır [409]
8 Āyīne-i iḳbāle ḥased çünki cilādır
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
10 Gönlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

III

1 Ḳıldı baña elṭāf-ı şehenşāh tecelli
2[410] Erbāb-ı maʿārif dedi hep ehli maḥallī [411]
3 İnʿām-ı hümāyūn ile oldum mütevelli [412]
4 Verdi dil-i nā-şādıma iḥsānı teselli [413]
5 Oldum o teselli ile şād u müteselli
7 [414] Rūyumda beşāşet eşeri ʿāleme belli
6 Ḳalbimde feraḥ doldu keder gitdi temelli [415]
8 Aʿdāya bu beytim ile ḳıldım terelelli
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
10 Gönlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

IV

1 Sulṭān Selīm Ḫān ki cihāna kerem etdi
2 Her sineden iḥsānı ile iʿdām-ı ġam etdi [416]
3 Bu cūdu ne Dārā ne Ferīdūn u Cem etdi

404 zümre-i aʿdā geliñiz ARŞ, İÜ: cāsūs-ı düşmen beri gel B1, İ2, MA, T1
405 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki bentle takdim-tehirlidir.
406 Nā-ehle ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Nā-ehl İ2
407 çāker-i ARŞ, İÜ: bende-i B1, İ2, MA, T1
408 birisi kām-ı revādır ARŞ, B1, İ2, MA, T1: biri faḫrü'l-vüzerādır İÜ
409 Ḳānūn-ı ARŞ: Hem ẕāt-ı B1, İ2; Hem deʾb-i İÜ, MA, T1
410 B1, İÜ, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
411 ehli ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: ehl-i İ2
412 İnʿām-ı ARŞ, İÜ: İḥsān-ı B1, İ2, MA, T1
413 iḥsānı ARŞ, İÜ: iḥsān-ı B1, İ2, MA, T1
414 İ2'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
415 Ḳalbimde ARŞ, İÜ: Gönlümde B1, İ2, MA, T1
416 iʿdām-ı ARŞ: defʿ-i B1, İ2, İÜ, MA, T1

4 Eslāf-ı kirāmında ne ehl-i himem etdi
5 Bu bende-i bī-çāresini muḥteşem etdi
6 [417] İnʿām ile bu müflisi ṣāḥib-direm etdi
7 Bī-şervet ü sāmān iken ehl-i niʿam etdi
8 Vīrāne olan ḫānemizi pür-ḫadem etdi [418]
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
10 Göñlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

V

1 Geçdim ser-i bālīne miṣāl-i Cem ü Dārā
2 [419] Oldum ṣanasın ḫān-ı Semerḳand u Buḫārā
3 Dūşumda o nev-câme-i zer-bāfla ḫārā [420]
4 [421] Tebrīke hücūm etdi Müsülmān u Naṣārā
5 Eṭvārı degişdirdi sipihr-i sitem-ārā
6 Erbāb-ı düyūn eyledi envāʿ-ı müdārā
7 Mışdāḳ-ı ḥasūd oldu *terā ʾn-nāse sukārā* [422]
8 Ṣad-şevḳle bu beytle oldu naġam-ārā [423]
[31a] 9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
10 Göñlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

VI [424]

1 İnʿām-ı hümāyūn baña deryā-yı revāndır[425]
2 Nān-pāre baña ol kerem-i şāh-ı cihāndır
3 Bu tevliyete ḳalsam eger ḥāl yamandır
4 Bunuñla ḳalırsam yine encāmı fiġāndır [426]
5 Aḳrān arasında bu hemān māye-i şāndır [427]
6 İḥsān ile meşrūṭa ise nüzhet-i cāndır [428]
7 İnʿām-ı şehenşāh gerek ġayrı yalandır
8 Ḥussāda bu beyti diyecek dem bu zamāndır
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
10 Göñlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

---

417 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

418 Vīrāne olan ḫānemizi ARŞ: Hem ḫāne-i vīrānemizi B1, İ2, İÜ, MA, T1

419 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

420 o nev-câme-i zer-bāfla ARŞ, İÜ: siyeh ferve-i semmūr ile B1, İ2, MA, T1

421 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 6. mısradır.

422 terā'n ARŞ, B1, İ2, MA, T1: berā'n İÜ. "...ve terâ'n-nâse sukârâ.../...ve insanları sarhoş olarak görürsün..." Hacc/2

423 Ṣad-şevḳle bu beytle oldu ARŞ: Aʿdāya bu beytim ile B1, İ2, MA, T1; Ṣad-şevḳ-ile bu beyt-ile İÜ

424 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de VII. benttir.

425 İnʿām-ı hümāyūn ARŞ: İḥsān-ı şehinşāh B1, İ2, T1; İḥsān-ı şehinşeh İÜ, MA

426 yine ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: eger İ2

427 bu hemān B1, İ2, MA, T1: baña bir İÜ

428 meşrūṭa ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: meşrūṭ İ2

VII [429]

1 Himmetle metānet bulur erkān-ı esīse [430]
2 Tefhīm edemem ṭabʿ ımı her ẕāt-ı ḫasīse[431]
3 Destimde direm beñzedi eşʿ ār-ı selīse
4 İkrāmım erişdi yine her dūr u celīse [432]
5 Erbābına etdim bir iki ṣurre desīse [433]
6 N'etsin bu saḫī bendeye altı yedi kīse
7 Medyūn eder insānı bu aḫlāḳ-ı nefīse
8 Bu beytimi yazdırdı felek vaḳʿ a-nüvīse
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
[31b] 10 Göñlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

VI

1 Ḥaḳ ʿ ömr-i firāvān vere ḫāḳān-ı cihāna
2 Mesrūr ola devrinde hep ebnā-yı zamāne
3 Raġmen olaraḳ ṭā ʾife-i ġıbṭa-keşāna
4 Vāṣıl ede bu bendesini rütbe-i şāna [434]
5 Mülḥaḳḳ ede yaʿ nī şu ṭarīḳ-i ḫ ʿ ācegāna
6 Herkes diye *aḥsente* eyā şāh-ı yegāne [435]
7 Bu ḥaḳḳ-ı ṣarīḥ olduġuna var mı bahāne
8 Ben de oḳuyup ḫalḳa bu beyti iki yana
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
10 Göñlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

IX [436]

1 Evreng-i saʿ ādetde hemān şāh-ı melek-fāl
2 Ṣıḥḥat ile bāḳī ola bā-şevket ü iclāl
3 Devrinde duʿ ākārı bulur manṣıb-ile māl [437]
4 Bu luṭfu Ḫudā eyleye āġāze-i iḳbāl [438]
5 Bu rūz-ı meserretde edip liḥyemi irsāl
6 Ḳıldan yine köstek ile baġlandı dil-i nāl [439]
7 Aʿ dāya ṣaḳal başı daġıtdı yine āmāl
8 Her mūyu bu beyti oḳudu düşmene fi'l-ḥāl [440]

429 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki bentle takdim-tehirlidir. / B1, İ2, MA ve T1'de bendin ilk altı mısraının dizilişi 5-6-2-4-1-3; İÜ'de ise 1-3-4-5-6-2 şeklindedir.

430 Himmetle metānet bulur ARŞ: İḥsān-ı hümāyūn baña B1 İ2, MA, T1; İnʿ ām-ı hümāyūn baña İÜ

431 ṭabʿ ımı her ẕāt-ı ARŞ: meşrebimi her dūn u B1, İ2, MA; ṭabʿ ımı her dūn u İÜ

432 dūr u celīse ARŞ, B1, İ2, T1: dūn u ḫasīse İÜ; dūn u ḫabīse MA

433 etdim ARŞ, İÜ, MA: etdi B1, İ2, T1

434 rütbe-i ARŞ, B1, İ2, MA, T1: devlet ü İÜ

435 şāh-ı yegāne ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: şāh u cihāna İ2

436 İÜ ve MA'da sonraki bentle takdim-tehirlidir.

437 bulur manṣıb-ile māl ARŞ: bulur manṣıb u hem māl B1; bulur manṣıb u hem-ḥāl İ2, T1; olur ḫurrem ü ḫoş-ḥāl İÜ, MA:

438 luṭfu Ḫudā eyleye ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: luṭf-ı Ḫudāyı eyle B1

439 Ḳıldan ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Ḳıldıñ İ2

440 beyti oḳudu düşmene fi'l-ḥāl ARŞ: beytimle olup ʿ āleme dellāl B1, İ2, İÜ, MA, T1

9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
10 Gönlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

X

1 Luṭf etdi baña ol şeh-i seyyāre-sipāhım
2 Nāz eyledi gerdūna yine baḫt-ı siyāhım [441]
3 Erdi hedef-i maṭlabıma nāvek-i āhım
4 Ser-menzil-i maḳṣūda çıḳardı beni rāhım
5 Ḥışm eyler iken güldü baña ol yüzü māhım
6 Her yerde ʿayān oldu yine rütbe-i cāhım [442]
7 **Fāżıl** meger iflās imiş evvelde günāhım
8 Durduḳca cihān biñ yaşa iḳbālle şāhım
9 Ey ehl-i ḥased ey felek ey baḫt-ı siyehkār
10 Gönlümce çerāġ etdi beni ḥażret-i ḫünkār

ḲAṢĪDE-İ ḲAṢR-I ĀYĪNELİḲAVAḲ DER-ḲURB-I MEYDĀN-İ TĪR-ENDĀZĀN [443]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Seni teşrīf edip ey ḳaṣr cihān pādişehi
Eylesin saña ḥasedler feleginñ mihr ü mehi

2 Pīşgāhında temāşāsı müferriḥ el-ḥaḳ
Saʿd Vaḳḳāṣıñ o meydānı ile ḫānḳahı

3 Yarış et bāġçe-i Rıḍvān ile ārāyişde
Sende meydān u hevā ḳaldı eyā ḳaṣr-ı behī

4 Daġdan naʿre-i yā Ḥaḳḳ ṣadā urduḳca
Bülbülān çeh çeh edip ʿaşḳla artar velehi

5 Gāh şevḳet ile teşrīf edip ol şāh-ı cihān
Ḳaṣrdan tīr atıp cānib-i meydāna gehī

[32a] 6 Gāhīce seyr-i donanmay gehīce ṣaḥrāda
Baḥr ü ber semtine nezẓārelidir pīşgehi [444]

7 Ne ḳavaḳ yeli eser bād-ı ṣabā başında
Ḳaṣrıñ āyīneleri olmada cevlāngehi

8 Saʿd u iḳbāli hediyye getirir geldikce
Gelemez bād-ı ṣabā ḳaṣr-ı hümāyūna tehī

9 Çeşm-i ḫurşīd temāşāsına ʿāşıḳ ammā
Çekilip perde gibi yanlarına serv-i sehī

441 yine ARŞ, İÜ: benim B1, İ2, MA, T1
442 rütbe-i ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: rütbe vü MA
443 B1-, İ2 33a, İÜ 31b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Medhiyye-i Sulṭān Selīm Be-Teşrīf-i Āyīneliḳavaḳ İ2
444 gehīce İ2: gāhīce İÜ / donanmāy İ2: donanma İÜ / ṣaḥrāda İÜ: ṣaḥrā İ2

10 Geceler şuʿle-i mehtāba iẕ̲indir lākin
Āfitāb uġramasın dāʾire-i ḳaṣra rehī

11 Serv mestāne revişlerle ḫırām eylemede
Hep levendāne şikest eyledi ṭarf-ı külehi

12 Rūzgār urduġu dem ḳaṣra rükūʿ eylerler
Bāb-ı vālāsı olur cümlesiniñ secdegehi

13 Dergeh-i ḳaṣra hilāli niçün etmez ḫalḳa
Hele bu bābda var çerḫ-i denīniñ günehi

14 Niçün etmez bu S̱üreyyāsını āvīze-i ḳaṣr
Feleginñ yıldızı düşmüş gibi gelmiş ʿatehi

15 Var ise miṣli hemān ḫāṭır-ı ressāmında
Görmemiş kimse cihān içre bunuñ mā-şebihi

16 Kesb eder būy-ı gül-ābı gece nem düşdükce
Buranıñ öyle leṭāfetli o sebz ü giyehi

17 Bu maḥal ġıbṭa-i Firdevs-i cinān olmaz mı
Şāh-ı vālā-yı cihānıñ olalı taḫtgehi

18 Ḥażret-i şāh Selīm Ḫān-ı muʿallā-himmet
Olamaz ḳubbe-i eyvān-ı felek bārgehi

19 Ḳuvvet-i şaṣt-ı hümāyūnu ile ḳılsa küşād
Ruḫ-ı ḫurşīd olur tīreleriñ būse-dihi [445]

20 Mīl-i çeşm eylemege ṭīrini çerḫiñ gözü var
Sürme etdikde [iki] dīdesine ḫāk-i rehi

21 Bu ʿināyāt Ḫudā-dād ile ḥaḳḳā olamaz
Rüstem-i Ẕāl rikābında bir ednā sipehi

22 Ḳudsiyāndan erişir naʿre hevācılarla
Bāreka'llāh zihī ḳuvvet-i şāhāne zihī

23 Āfitābıñ eline mūm verir nūrundan
Düşse bir ẕerre-i nāçīze mübārek nigehi

[32b] 24 Ḳalmadı devr-i zamānında perīşān-ḫāṭır
Dilberānıñ meger illā ola zülf-i siyehi

25 Tā ki āyīne-i ʿālemde şebān u rūzān
Feleginñ ẓāhir ola ṣūret-i ḫurşīd ü mehi

26 Ḳaṣr-ı devletde saʿādetle şafā-yı dil ile
Ber-ḳarār eyleye Mevlā-yı Teʿālā o şehi

27 Düşse tārīḫi bu mıṣraʿ la münāsib **Fāżıl**
Bāreka'llāh belī şāh-ı cihān müntezehi **[H 1208/M 1793-94]**[446]

445 Ruḫ-ı İ2: Refʿ-i İÜ
446 بارك الله بلى شاه جهان منتزه = 1208

ḲAṢĪDE BE-TEŞEKKÜR-İ İḤSĀN-I ḪᵛĀCEGĀNĪ [447]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 İlāhī ey kerem kānı müʾeyyed ḳıl Selīm Ḫānı
Ṭırāz-ı taḫt-ı ḫāḳānı çerāġ-ı nūr-ı ʿOṯmānı

2 Ḫidīv-i āsumān-pāye Ḫudāvend-i melek-māye
Şehenşāh-ı Ḫudā-sāye cihāna ẓıll-i Rabbānī

3 Niẓām-ı ümmete bāʿiṯ beḳā-yı ʿālem-i ḥādiṯ
Aña inṣāf ile ṣāliṯ olur İskender-i Ṣānī [448]

4 Cenāb-ı maʿdelet-pīrā Ferīdūn-ı cihān-ārā
Olaydı Ḫusrev ü Dārā olur münḳād-ı fermānı

5 Zamānı ḫoş zamān oldu cihān tāze cihān oldu
Göñüller şādımān oldu ʿaceb feyż-i firāvānī [449]

6 Bu çāker işte ez-cümle ederdi çerḫ ile ḥamle
Cidāl eyler idi ġamla hemīşe kārı nālānī

7 [450] Ḳadīm-üftāde-i devlet ezel-perverde-i ʿizzet
Sezā-yı naẓra-i reʾfet maḥall-i luṭf-ı ḫāḳānī [451]

8 [452] Felek urmuş aña pençe esīr-i ḳayd-ı işkence
Miṣāl-i ḥālet-i ġonce ne ḫoş rengi ne ḫandānı [453]

9 Tekāpū eylemez dehre göñül aġlar güler çehre
Felekden ḳaldı bī-behre ne ārāyiş ne sāmānı

10 Felek sāmānıñ almışdır gül ammā yerde ḳalmışdır
Güherdir ḫāke dalmışdır ʿaceb laʿl-i Bedaḫşānī

11 Aña ber-vefḳ-ı dil-ḫᵛāhī erişdi reʾfet-i şāhī
Göründü şervet ü cāhı şafā buldu dil ü cānı

12 Faḳīre tevliyet verdi żaʿīfe taḳviyet verdi
Umūra temşiyet verdi zihī feyż-i cihān-bānī

13 Bu tevcihāt-ı vālāda bu ʿıyd-i ʿālem-ārāda

---

447 ARŞ 3a, B1 22b, İ2 34a, İÜ 32b, MA 41, T1 6a
Hüve'l-Feyyāż ARŞ, Teşekkürāne İḥsān-ı Ḫᵛācegānī Be-Rikāb-ı Āb-ı Rūy-ı ʿOṯmānī B1, İ2, MA, T1
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

448 ʿālem-i ARŞ, İ2, İÜ, T1: ʿāleme B1, MA

449 Zamānı ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Zamān İ2 / cihān tāze cihān ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: cihāna tāze cān MA

450 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 10. beyittir.

451 ʿizzet ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: niʿmet MA

452 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 9. beyittir.

453 ḫālet-i ARŞ: heyʾet-i B1, İ2, İÜ, MA, T1 / ḳayd-ı ARŞ, B1, İÜ, MA: ḳadd-i İ2, T1

Şeref buldu bu üftāde be-teşrīfāt-ı ḫāḳānī [454]

[33a] 14 Yatarken yeʾs-ile ḳat ḳat üçe varmış iken sāʿat
Ḳapımız eyledi çat çat ʿaceb ḍarb-ı şitābānī [455]

15 Anı ẓann eyledim şarrāf ya ehl-i deyn-i bī-inṣāf
Yāḫud cerrār-ı ṣāḥib-lāf ki yoḳdur ẕerre iẕʿānı

16 Aña hīç olmadı ışġā edip ḫuddāmla ġavġā
Dediler bunda yoḳ āġā nedir zūruñ be külḫānī [456]

17 Dedi ben müjde-gūyāyım nüvīd-i bāb-ı vālāyım
Size daʿvetci āġāyım ki geldim böyle pinhānī

18 Dedi yarınki gün **Fāżıl** buyur ḳapıya ve'l-ḥāṣıl
Saña oldu kerem şāmil be-tevfīḳāt-ı Sübḥānī

19 O dem vaḳt-i saʿīd oldu meserret rū-bedīd oldu
Bize ʿıyd üzre ʿıyd oldu şeb-i Ḳadr-i şeref-kānī [457]

20 O şeb tā ṣubḥa dek bīdār faḳīr ḫānemde her kim var
Eder şāha duʿā her-bār gerek nisvān u ṣıbyānı [458]

21 Faḳīr ḫānem ṣafālardan şen oldu ḳahḳahālardan
Fiġānlardan ṣadālardan sipihre erdi şādānī [459]

22 Felek vaḳtā ki rūz-ı ʿıyd ḫorāsānī edip taḳlīd
Ḳonuldu başına ḫurşīd anıñla ḳıldı tābānī

23 O dem ben de şitāb etdim hemān pā-der-rikāb etdim
Feraḥla ḳaṣd-ı bāb etdim yüzüm şād-ile nūrānī [460]

24 Varınca bāba evvel kār gelip sürʿatle kīse-dār
Reʾīse eyledi iḫżār bu ʿabd-i dil-perīşānı

25 Dedi iḥsān-ı şāhāne mübārek ola iḫvāna
Serim üzre faḳīrāne hemān ḳondu ḫorāsānī

26 Yaraşdı ḳubbe-i ḫaḍrā be-farḳ-ı **Fāżıl**-ı dānā
Naẓardan oḳusun monlā buña ḫatm-i ḫᵛācegānı [461]

27 Dedi hep ehl-i āgāhī zihī luṭf-ı şehenşāhī
Kerāmetdir bu va'llāhi bu bir irşād-ı Sübḥānī

454 Şeref ARŞ: Feraḥ B1, İ2, İÜ, MA, T1 / be-teşrīfāt-ı sulṭānī ARŞ: be-teşrīfāt-ı ḫāḳānī B1, İÜ, MA, T1; teşrīfāt-ı ḫāḳānī İ2

455 iken ARŞ, T1: idi B1, İ2, İÜ, MA

456 zūruñ ARŞ, B1, İÜ, T1: derdiñ İ2, MA

457 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de "meserret rū-bedīd oldu" ile "Bize ʿıyd üzre ʿıyd oldu" ifadeleri takdim-tehirlidir. şeb-i Ḳadr-i şeref kānı ARŞ: göründü rūy-ı şādānī B1, İ2, İÜ, MA, T1

458 nisvān u ṣıbyānı ARŞ: ṣıbyān u nisvānı B1, İ2, İÜ, MA, T1

459 B1, İ2, İÜ, MA, T1'de "şen oldu ḳahḳahālardan" ile "fiġānlardan ṣadālardan" ifadeleri takdim-tehirlidir. / Sipihre erdi şādānī ARŞ: Şeb-i Ḳadr-i şeref kānı B1, İ2, İÜ, MA, T1

460 O dem ben de ARŞ: Ṣabāḥ oldu B1, İ2, İÜ, MA, T1

461 buña ḫatm-i ARŞ, B1, İÜ: bu ḫatm ile İ2, MA; bu ḫatm-i T1

28 [462] Dediler **Fāżıl**a el-ḥaḳ sezādır her kerem muṭlaḳ
Şeh-i devrāna bu ancaḳ hemān ilhām-ı Rabbānī

29 Çıḳıp andan da bālāya ḥużūr-ı ṣadr-ı vālāya
Cihān doldu temāşāya leb-ā-leb oldu dīvānı

[33b] 30 [463] Hemān ṭaḳdım taḳışdırdım hep eṭvārı yaḳışdırdım
Baña ḥayrān baḳışdırdım bütün ḫuddām u aʿyānı[464]

31 Girince ḥażret-i pāke ḥużūr-ı ṣadr-ı çālāke
Nevāziş ḳıldı bu ḫāke dedi ey maʿrifet kānı

32 Sezāsın ḳadr ü temcīde zamān-ı pādişāhīde
Erersin cümle ümmīde saña her rütbe cesbānī [465]

33 Çıḳıp çābükterī ḳıldım rüsūm-ı çākerī ḳıldım
Rücūʿ-ı ḳahḳarī ḳıldım edince būs-ı dāmānī [466]

34 [467] O ḫoş reftār o ḫoş ʿunvān iki pehlūda çāvūşān
Gören der ejdehā ḳaan y*ā*ḫud Şāpūr-ı Sāsānī [468]

35 [469] Dediler çoḳ fehīmdir bu duʿākār-ı ḳadīmdir bu
Çerāġ-ı Şeh-Selīmdir bu belī her luṭfuñ erzānī [470]

36 [471] Bu çāker iḥtişām eyler vaḳūrāne selām eyler
İki yana ḫırām eyler miṣāl-i serv-i b*o*stānī

37 Dil-i ḥussādı incitdim daḫi andan güẕār etdim
Be-nezd-i keṯḫüdā gitdim getirdim resm ü erkānı [472]

38 Şerīfü'ṭ-ṭabʿ [u] nāzik-ḫū dedi ehl-i maḥallī bu
Maʿānī-senc [ü] muʿciz-gū kemāliñ merd-i meydānı

39 Edip bu bendeyi dil-şād buyurdu kim mübārek-bād
Tevārīḫ eylesin inşād cihānıñ nükte-sencānı

40 Çıḳıp andan vaḳār üzre revişkār-ı kibār üzre

462 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 30. beyittir.

463 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 40. beyittir.

464 Baña ḥayrān baḳışdırdım ARŞ: Taḥayyürle baḳışdırdım B1, İ2, İÜ, MA, T1

465 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de beyit şöylerdir:
Zamān-ı pādişāhīde erersin cümle ümmīde / Sezāsın ḳadr ü temcīde saña her rütbe cesbānī

466 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de "rüsūm-ı çākerī ḳıldım" ile "rücūʿ-ı ḳahḳarī ḳıldım" ifadeleri takdim-tehirlidir.

467 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

468 ejdehā ḳaan ARŞ, İÜ, T1: ejderhā ḳaan B1; ejdehā ḳan İ2; ejdehā-yı ḳan MA. Ḳaan: Kağan kelimesi.

469 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 30. beyittir.

470 luṭfuñ ARŞ, B1, İ2, MA, T1: luṭfa İÜ / B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de "duʿākār-ı ḳadīmdir bu" ile "çerāġ-ı şeh Selīmdir bu" ifadeleri takdim-tehirlidir.

471 İ2, İÜ, MA, T1-

472 güẕār ARŞ: revān B1, İ2, İÜ, MA, T1

Ḥasūda iftiḫār üzre ḫırāmānī ḫırāmānī [473]

41 Ḥasūdān ġarḳ olup yaşa ṣadīḳān dedi biñ yaşa
Çekildi tā binek ṭaşa baña esb-i küḥeylānī [474]

42 ʿAdūlar düşdü teşvīşe cihān hep geldi baḫşīşe
Faḳīr-i mekremet-pīşe eder sīm ü zer-efşānī [475]

43 Edip ʿazm-i faḳīr-ḫāne vaḳūrāne vaḳūrāne
Rikābımda faḳīrāne yürütdüm çūḳadārānı [476]

44 Gören ṭavr-ı dil-āvīzi ṣanır Ṣīresb-i Tebrīzī
Ya Cānpūlād-ı Cengīzī yā ḫud Mīrzā-yı Kāşānī [477]

45 Olunca dāḫil-i ḫāne edip ṣad-secde Yezdāna
Duʿāda şāh-ı devrāna aḳıtdım çeşm-i giryānı [478]

46 Geçip tā ṣadra bu dāʿī gelip tebrīke etbāʿı
Daḫi hep ḫalḳıñ envāʿı Nasārāsı Müsülmānı [479]

47 [480] Gelip mehterler aʿlāsı düm etdi ṭabl u sūrnāsı
Bize verdi terellāsı ʿaceb bir ẕevḳ-i rūḥānī [481]

48 Miṣāl-i sedd-i İskender geçip bu çāker-i kemter
Gören ol ṭumṭurāḳı der verilmiş buña ilḫānī [482]

49 Nihāyet buldu ker-nāme erip mehterler itmāma
Dedi çāvūşu ḫuddāma ḥani āġānıñ iḥsānı [483]

50 [484] Nedir **Fāżıl** buña çāre yetişmez kīsede pāre
Aḳ aḳçe etmede ḳara ruḫ-ı ṭabʿ-ı seḫā-kānı

51 O mehterḫāne çaldıḳca ṣafā iḥsānı aldıḳca
Ben ol efkāra daldıḳca maḳāmından Ṣıfāḫānī [485]

52 Ne yapsın **Fāżıl**-ı pür-dāġ kime çeksin yine bir aġ
Zamān-ı iltizām ıraġ bu vaḳt nā-be-sāmānī [486]

473 Ḥasūda ARŞ: Raḳībe B1, İ2, İÜ, MA, T1
474 Ḥasūdan ARŞ: ʿAdūlar B1, İ2, İÜ, MA, T1
475 eder sīm ü ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: eder isem MA
476 faḳīr-ḫāne ARŞ: gedā-ḫāne B1, İ2, İÜ, MA, T1
477 ṭavr-ı ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: ṭavrı İ2
478 Duʿāda ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: Duʿā-yı B1
479 hep ḫalḳıñ ARŞ: aḥbābıñ B1, İ2, İÜ, MA, T1
480 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
481 Bize ARŞ: Baña B1, İ2, İÜ, MA, T1
482 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de "miṣāl-i sedd-i İskender" ile "geçip bu çāker-i kemter" ifadeleri takdim-tehirlidir.
483 çāvūşu ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: çāvūş B1
484 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 54. beyittir.
485 ol ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: o B1 / maḳāmından ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: maḳāmında B1
486 kime ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: kim İ2 / aġ ARŞ, B1, T1: dāġ İ2, İÜ, MA

[34a] 53 Gider mi bir teberrükle ġazel yazsam tedārükle
Yāḫud memhūr temessükle sene başında imkānı

54 Egerçi rütbesi ʿālī velīkin kīsesi ḫālī
Yaman bī-çāreniñ ḥāli ʿaceb mi ḳılsa nālānī

55 Olunca manṣıb-ı ṣāfī edermiş ʿumde ṣarrāfī
Baña lākin olur ḳāfī ʿināyāt-ı cihān-bānī [487]

56 Ṣafā bunda ki aġyārım felek hem baḫt-ı nā-yārim
Daḫi ḥussād-ı bedkārım görürlerdi bu seyrānı [488]

57 Durup seyrāna pür-ḳīne dögerler ṭaşla sīne
Baḳıp ṭavr-ı nev-āyīne bu ḥāliñ oldu ḥayrānı [489]

58 [490] Dediler bir ḳuru pāye ʿaceb n'oldu o bī-sāye
Ne manṣıb var ne sermāye kime eyler bu ʿunvānı

59 [491] Yine iflās ile ḥālā yine medyūn-ı bī-dünyā
Çıḳar mı pençemizden yā bu hāletle girībānı [492]

60 Bu remzi çün tırāş etdim ġamımla dil-ḫırāş etdim
Hemān aldım telāş etdim ele kilk-i süḫan-dānı[493]

61 Dedim ey zümre-i bed-ḫᵛāh size raġmen şeh-i Cem-cāh
Verir maḳṣūdumu her-gāh Ḫudā bāḳī ede anı

62 Şeh-i devrān ola bāḳī musaḫḫar ede āfāḳı
Şimālen deşt-i Ḳıpçaḳı cenūben mülk-i Sūdānı

63 Celāl-i saṭvet-engīzi cemāl-i reʾfet-āmīzi
Eder bir ʿabd-i nāçīzi emīr-i mülk-i Īrānī [494]

64 Zamānıñ ḳuṭb-ı aʿlāsı cihānıñ şāh-ı vālāsı
Ne Efrīdūn ne Dārāsı olur şevketde aḳrānı [495]

65 Niẓāmü'l-Mülk-i vālādır ḳıvām-ı dīn ü dünyādır
Cihāna ẓıll-i Mevlādır odur ʿaṣrıñ nigeh-bānı

66 [496] Hemān deʾb-i Ḫudā-ilhām umūr-ı mülke istiḥkām
Budur burhān-ı ʿaḳl-ı tām delīl-i vefḳ-ı Rabbānī [497]

---

487 ʿumde ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ġamda İÜ / olur ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: ola B1
488 felek hem ARŞ, B1, İ2, MA, T1: felekle İÜ
489 ṭaşla ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: ṭaşları B1
490 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
491 İ2, İÜ, MA, T1-
492 Yine ARŞ: Durup B1, İ2, İÜ, MA, T1 / hāletle ARŞ: hāl ile B1, İ2, İÜ, MA, T1
493 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de "hemān" ve "ele" kelimeleri takdim-tehirlidir.
494 "Celāl" ve "cemāl" kelimeleri İ2 ve MA'da takdim-tehirlidir.
495 ne ARŞ: u B1, İ2, İÜ, MA, T1
496 B1, İ2, MA, T1- / İÜ'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
497 vefḳ-ı ARŞ: luṭf-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1

67 Kerāmet ṣāḥibi şehdir sipihr-i mülke bir mehdir
Derūn-ı pāki āgehdir ʿaceb mirʾāt-ı nūrānī [498]

68 Ḳalem bir nev-zemīn buldu cihāna köhne söz doldu
Süḫan **Fāżıl** dirāz oldu budur vaḳt-i duʿā-ḫʷānī [499]

69 [500] Cihān durduḳca ey Mevlā ola şāh-ı cihān ibḳā
Be-ḥaḳḳ-ı Sūre-i İsrā be-nūr-ı sırr-ı Furḳānī [501]

70 Cihān ferḫunde-fāl olsun cihān āsūde-ḥāl olsun
ʿAdūlar bed-meʾāl olsun be-teʾyīdāt-ı Yezdānī [502]

71 [503] Be-çeşm-i eşk-ālūde yüzüñ ḳıl ḫāke fersūde
Duʿāyı tūde-ber-tūde edip maʿrūż-ı Sübḥānī [504]

72 Yine evvelde āḫirde duʿā bāṭında ẓāhirde
İlāhī ey kerem-kerde müʾeyyed ḳıl Selīm Ḫānı

[34b] ḲAṢĪDE-İ TEŞEKKÜR-İ MEʾMŪRİYYET [505]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Erżurūm semtine fermān ile meʾmūr oldum
Ḫıdmet-i devlet-i ḫāḳān ile mesrūr oldum [506]

2 Verdiler destime fermān-ı ḳażā-teʾsīri
Resm-i ṭuġrā gibi pīrāye-i menşūr oldum

3 Şeref-i ḫıdmet-i devlet ile şükr üstüne şükr
Ḥamdu-li'llāh ki naẓar-kerde-i düstūr oldum

4 Çıldır eyāletini ṭutdu dil-i dīvāne
ʿAḳla yelken eder isem daḫi maʿẕūr oldum

5 [507] Semt-i Aḫısḫaya dil kim görücü baʿs olmuş
Hep açıḳ baş olaraḳ edʿiyeden dūr oldum

498 mülke ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: mülk B1

499 Ḳalem bir nev-zemīn buldu cihāna köhne söz doldu ARŞ, İÜ: Cihāna köhne söz doldu ḳalem tāze zemīn buldu B1, İ2, MA, T1

500 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 70. beyittir.

501 ibḳā ARŞ, B1, MA, T1: ilḳā İ2, İÜ

502 Cihān ARŞ: Zamān B1, İ2, İÜ, MA, T1

503 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 69. beyittir.

504 yüzüm tā ARŞ: yüzüñ ḳıl B1, İ2, İÜ, MA, T1 / Duʿāyı tūde-ber-tūde edip maʿrūż-ı ARŞ: Hemān ḳıl tūde-ber-tūde duʿāyı ʿarż-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1

505 B1 24a, İ2 35b, İÜ 34b, MA 16, T1 8a
Berāy-ı Reften Be-Ḫıdmet-i Rikāb-ı Şāh-ı Dergāh-ı Devrān B1; Berāy-ı Reften-i Ḫıdmet Be-Rikāb-ı Şāh-ı Devrān İ2; Ḳaṣīde Be-Rikāb-ı Şāh-ı Cihān Sulṭān Selīm Ḫān MA; Berāy-ı Reften-i Ḫıdmet Be-Rikāb-ı Şāh-ı Devrān ʿArż Būde T1

506 devlet-i B1, İ2, MA, T1: ḥażret-i İÜ

507 İ2, MA, T1-

6 Hep mühimmātını teftīşe ḳılāʿın bir bir
O ṭaraflarda ḥudūd üstüne nāṭūr oldum

7 Benim ol muʿtemed-i serḥad-i iḳlīm-i ʿAcem
Naẓar-ı devlet ile ġıbṭa-i Ṣābūr oldum

8 Ḫıdmet-i devlet-i ʿulyāda ṣadāḳatler içün
Ṅaḳd-i cān ṣarf edecek bende-i meşkūr oldum

9 Belde seyf-i ʿAcemī arḳada bir āl ḳaput
Gūyiyā ġamze-i Mirrīhe silāḥşōr oldum [508]

10 Der-i iḳbālime ṣad-gūne ricā eyleyerek
Ḥamdu-li'llāh ki yine melce-i cumhūr oldum

11 Ṣāye-i nüh-felekāsā-yı şehenşāhīde
Āfitāb-ı şafaḳ-ārā gibi meşhūr oldum

12 Kerem üstünde kerem şöyle hücūm eyledi kim
Ṣāh-ı devrāna duʿā etmege mecbūr oldum

13 Ḥażret-i Ṣāh Selīm Ḫān o Süleymān-ı zamān
Ḳi anıñ dergeh-i iḳbāline bir mūr oldum

14 Ẓıll-i ʿadlinde ser-efrāz u be-kāmım şimdi
Ṣābıḳ ālām-ı felekden beli ḳanbūr oldum

15 Dil-i virānıma miʿmār-ı ʿināyet yap yap
Bir meremmāta şürūʿ etdi ki maʿmūr oldum

16 Bende-i ṣādıḳ-ı dergāh-ı şeh-i devrānım
Şükr kim defter-i ḫuddāmına mesṭūr oldum

17 Ey nigeh-bān u kerem-güster-i bāġ-ı ʿālem
Pençe-i çerḫde bir dāne-i engūr oldum

18 Ġam-ı iflās ile yol maṣrafına ḥayrānım
İki ṭaş arasına kāse-i billūr oldum [509]

[35a] 19 Mihr-i iḥsān-ı kerem şuʿle verirse yolu var
Bī-fener sālik-i rāh-ı şeb-i deycūr oldum

20 Bir tehī ṭanṭanadır ḥāl ise ġāyet yufḳa
Perde-i ġamda miṣāl-i tel-i ṭanbūr oldum

21 [510] Nice vāṣıl olacaḳ müflis olan Teflīse
Ben ise pençe-i iflāsda maḳhūr oldum

22 [511] Feṭḥ-i bāb olmaġa Tīmūrḳapıdır rāh-ı ʿAcem
Aña miftāh-ı zer olmaz ise mezcūr oldum

23 Semt-i cerre ṣapalım cādde-i istiġnādan

508 Gūyiyā ġamze-i İÜ: Ṣanki ol ġamzesi B1, İ2, T1; Ṣanki o ġamzesi MA
509 kāse-i İ2, İÜ: ṣīşe-i B1, MA, T1
510 İ2, T1-
511 İ2, İÜ, MA, T1-

Çünki cemmāze-keşān-ı reh-i maḫẕūr oldum

24 Ben ne cerr ü ne reh-i maṣrafı **Fāżıl** bilirim
Ben hemān edʿiye-i şāhla meʾmūr oldum

25 Aġlayıp ṣıdḳ-ı duʿāsı ile Allāhu ʿalīm
Ḫᵛābdan tā-be-seḥer iki gözüm dūr oldum

ḲAṢĪDE-İ İFĀDE-İ MAḤRŪM-BŪD-I DÜ-ÇEŞM [BERĀY-I] ḪĀK-İ PĀY-I SULṬĀN SELİM [512]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Āḥ ol nūr-ı baṣar rūḥ-ı revān iki gözüm
Dīdeden ḫayl*ī* zamān oldu nihān iki gözüm

2 Çeşmi bīmār-ı ezel ġamzesi cellād-ı ecel
Ol gözü ḳanlı güzel yoşma cüvān iki gözüm

3 Ten-i ʿuşşāḳda göz göz nigehi zaḫm açmış
Pehlivāndır benim ol ḳaşı kemān iki gözüm

4 Yüzüne baḳmaġa gözler ḳamaşır ḥüsnünden
Öyle bir dīde-rübā mihr-i cihān iki gözüm

5 Nūr-ı ʿaynım seni gözden geçirir ehl-i naẓar
Mīldir ḳāmetiñ ey mūy-miyān iki gözüm

6 Luṭf-ı Ḥaḳla kerem-i şāh-ı cihāna muḫtāc
Tā ki seyr eyleye ruḫsār-ı bütān iki gözüm

7 Ḳurre-i-ʿayn-ı melek Ḥażret-i Sulṭān Selīm
Merdüm-i dīde-i ebnā-yı zamān iki gözüm

8 Eylesem çeşmime ḫāk-i rehini kuḥl-ı cilā
Göre ḫāl-i siyeh-i ḥūr-ı cinān iki gözüm [513]

9 Ne melekde ne beşerde görünür aḳrānı
İşte gerdūn-ı felek işte cihān iki gözüm

10 [514] Meger illā ki göre mişlini çeşm-i aḥvel
Ẕātıdır münteḫab-ı kevn ü mekān iki gözüm

11 Bir midir cevher ile şeng-i siyāh-ı ḫārā
Bir midir gürbe ile şīr-i jiyān iki gözüm

12 Ḫāk-i pāy-ı keremi sürme-i çeşm-i şāhān
Şuʿle-i bāşıra-i devlet ü şān iki gözüm

512 B1 16a, İ2 36a, İÜ 35a, MA 37, T1-
Bu Ḳaṣīdeyi Nefyden Geldikden Ṣoñra ʿİllet-i Teḳaʿüd ü Nā-Bīnālıġa Düçār Olduḳda Ḥużūr-ı Şāha ʿArż Eylemişdir B1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Şāh-ı Cihān İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Sulṭān Selīm Ḫān MA

513 rehini İ2, İÜ, MA: rūyunu B1

514 MA-

13 Ḥıdmet-i medḥ-i şerīfiyle nice demlerde
Ṣaḥn-ı ḳırṭāsa olur nūr-feşān iki gözüm

[35b] 14 Müjeler ḫāme sirişk olsa midād-ı vaṣfı
Yine ʿayn̄ olaraḳ olmaz ʿayān iki gözüm

15 Dergeh-i nüzhet-i ebṣār-ı şeh-i āfāḳa
ʿArż-ı ḥāl ile eder ḥāli beyān iki gözüm [515]

16 Naḳş-ı evṣāf-ı hümāyūna ki vaḳf olmuş-idi
Şimdi vīrāne olup ḥaylī zamān iki gözüm [516]

17 Ġālibā şerm ü ḥayā eyledi aḳrānından
Ol sebeb perde-nişīn oldu hemān iki gözüm

18 Ḥasret-i seyr ü temāşāsı ile maḥbūbuñ
Aḳıdır rūz ile şeb eşk-i revān iki gözüm [517]

19 Kimseye reng-i ruḫ-ı cezbesi olmaz maʿlūm
Dilbere olmayıcaḳ tā nigerān iki gözüm [518]

20 İki çeşmimde taʿallül iki zānūda vecaʿ
Ḳaldım iġmāż u teḳāʿüdle amān iki gözüm

21 Dest-i keḫḫāl ü ḥekīme kerem ü iḥsānım
Nuḳre-i sīme bedel ḳaṭre-çekān iki gözüm

22 ʿİllet ü ḳıllet-i devlet ile ġurbet birden
Ḥangi derde müteḥammil ola cān iki gözüm

23 Mā-ḥaṣal merḥamet-i şāh-ı cihāna ḳalmış
Fāżılıñ ġāyet ile ḥāli yaman iki gözüm

24 Ṣıdḳla böyle eder şāh-ı cihān-dāra duʿā
Giryeler eylemede vaḳt-i eẕān iki gözüm

25 Ṣaḳlasın ẕāt-ı hümāyūnu naẓardan Allāh
Ki odur bāriḳa-i çeşm-i zamān iki gözüm

26 Düşmen-i devlet ü cāhı diyelim kūr olsun
Ḥaşre dek mülkü ola emn ü emān iki gözüm

27 Dīde-i ṭāliʿ ü iḳbāli cihān-tāb olsun
Göre aʿdāsını bī-nām u nişān iki gözüm

28 **Fāżıl**ıñ edʿiyesi şimdi olur ʿayn-ı ṣavāb
Sürme-i çeşm-i ḳabūl olduġu ān iki gözüm

515 ḫāli B1, İ2, MA: ḫāl İÜ
516 olmuş-idi B1, İÜ, MA: olmuşdur İ2
517 temāşāsı ile B1, İÜ, MA: temāşā ile bir İ2
518 Kimseye İ2, İÜ, MA: Lemsle B1 / ruḫ-ı İ2, İÜ, MA: ruḫu B1

KÖHNE BAHĀRİYYE BE-RİKĀB-I PĀDİŞĀH-I ENĀM ḪALLEDA'LLĀHU ḪİLĀFETEHŪ [519]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

1 Bahāristān vedāʿ etdi cihāna
Anı teslīm edip faṣl-ı ḫazāna [520]

2 [521] Zemīn üzre şükūfe tūde tūde
Dökülmüş rūy-ı ḫāke dāne dāne

3 Yine bülbül ḫamūş oldu nihānī
Çemenler būma oldu āşiyāne

[36a] 4 Ṣarardı berg-i zībā-yı dıraḫtān
Yine erdi kesāfet būstāna [522]

5 Berāy-ı taʿziye bülbül ḫafādan
Edip icrā-yı mātem bāġbāna

6 Güẕār etdim o ḥālet ile baḳdım
Nigāh-ı ʿibret ile gülsitāna [523]

7 Ne yārān u ne maḥbūb u ne sāḳī
Ne bülbül var ne gül var ne terāne

8 Hemān beñzetdim ol köhne bahārı
Ḫaṭı gelmiş melāḥatsiz cüvāna

9 Odun anbārına beñzer gülistān
Ne berg ü ne şükūfe var ne dāne

10 Yāḫud ṣol āsiyāb-ı pāke beñzer
Ki anda ḳalmamış hiç āb u dāne

11 Yāḫud ṣol āşiyān-ı murġa beñzer
Ki yavrusun uçurmuş ḳaldı lāne

12 O dükkāna daḫi beñzer ki mālin
Bütün ḳapdırdı dest-i müflisāna

13 Yāḫud ṣol bir kibāru'n-nāsa beñzer
Ki ṣoyġun verdi yolda Türkmāna

519 ARŞ 10, B1 16b, İ2 37a, İÜ 35b, MA 5, T1 8a
Ṣitā'iyye vü Ḫazāniyye İÜ; Der-Zemīn-i Vaṣf-ı Köhne Bahār B1; Ṣitā'iyye-i Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi Raḥmeti ve'l-Gufrān İ2; Ḳaṣide Be-Rikāb-ı Şāh-ı Cihān Sulṭān Selīm Ḫān MA; ʿArż-ı Ḥāl-i Feryād-Me'āl-i Bende-i Perīşān Be-Rikāb-ı Şāh-ı Ferḫunde-Fāl Der-Zemīn-i Vaṣf-ı Köhne Bahār T1
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

520 Anı teslīm edip ARŞ, B1, İ2, MA,T1: Yine nevbet gelip İÜ / faṣl-ı B1, İ2, İÜ ,T1: vaḳt-i MA

521 İÜ'de 2b ve 4b takdim-tehirdir.

522 kesāfet ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1 keşāfet: MA

523 Güẕār ARŞ, B1, İ2, MA,T1: Güẕer İÜ

14 Daḫi şol bāb-ı pāşāya müşābih
Ki ṭūġ u sancaġın almış zamāne

15 Ne ḥācet böyle teşbīhāta **Fāżıl**
Seniñ ḥāliñ yetişmez mi nişāne

16 Ḫazān faşlında gülşen ḥāli benzer
Hemān bi-manṣıb olan ḫᵛācegāna [524]

17 Niẓām-ı gülşen-i aḥvāl ḳalmış
Bahār-ı luṭf-ı şāh-ı kāmurāna [525]

18 Ferīdūn-ı cihān Sulṭān Selīm Ḫān
Naẓīrin görmemiş çeşm-i zamāne [526]

19 Medār-ı ḳuṭb-ı ʿālem rükn-i aʿẓam
Cihān-pīrā Ḫudāvend-i yegāne

20 ʿAceb bir kevkeb-i raḫşān-ı şevket
Semā-yı devlet-i ʿOṯmāniyāna

21 ʿAceb bir ẓıll-i sübḥānī Ḫudāyī
Ki ṣalmış sāye farḳ-ı bendegāna [527]

22 ʿAceb bir bāz-ı nūrānī ki ḳılmış
Ḳulūb-ı evliyāyı āşiyāne

[36b] 23 ʿAceb bir nūr-ı raḥmānī ki olmuş
Fürūġ-ārā zemīn ü āsumāna

24 ʿAceb bir ʿaḳl-ı kül kim nūr-ı fikri
Eder keşf-i ḥavādiṯ ġāʾibāne

25 ʿAceb bir ḳahramān-ı saḫt-himmet
Zihī şāhāne himmet ḳahramāna

26 Zihī bir rükn-i vālā-yı ḫilāfet
Ki olmuş mütteki İslāmiyāna

27 Zihī seyf-i ḫilāfetdir ki olmuş
Niẓām-ı kār-ı zülf-i mülke şāne

28 Zihī mirʾāt-ı Rabbānī ki olmuş
Neẓāretgāh nevʿ-i ḳudsiyāna [528]

29 Zihī bir āfitāb-ı ʿālem-ārā

524 faşlında ARŞ: vaḳtinde B1, İ2, İÜ, MA, T1

525 aḥvāl ARŞ, B1, İ2, İÜ ,T1: aḥvāli MA

526 görmemiş ARŞ: görmedi B1, İ2, İÜ, MA, T1

527 sübḥānī ARŞ, B1, İ2, T1; vālā-yı İÜ; sübḥān-ı MA / bendegāna ARŞ: çākerāna B1, İ2, İÜ, MA, T1

528 olmuş ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ḳalbi İÜ / Neẓāretgāh-ı ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Neẓāretkār-ı İ2 / çeşm-i ARŞ, B1, İ2, MA, T1: nevʿ-i İÜ

Ḫoşā ṭalʿat ki *zāda'llāhu şāneh* [529]

30 Ḫoşā deryā-yı iḥsān kim ḫurūşu
Olur ṭūfān-ı Nūḥīden nişāne [530]

31 Ḫoşā himmet ki ḳıldı ḫalka muḥkem
Umūr-ı ḥarb u ḍarbı bī-bahāne

32 Ḫoşā dārāt-ı dārāyī ki olmuş
Şükūh-ārā-yı ṭavr-ı dāverāne

33 Ne dārāyī bu kim sedd-i Sikender
Nevāl-i destine olmaz ḫızāne

34 Ne mülk-ārāyī bu tedbīr-i şāʾib
Ne ḳāṭıʿ seyfdir gerden-keşāna [531]

35 Şehenşāhā edā-yı medḥ-i saḫtıñ
Verir lüknet zebān-ı şāʿirāna [532]

36 Ne ḥaddim eylemek medḥ-i şehenşāh
Sözüm olmuş ṭutalım Ṣāʾibāne

37 Ṛikāba ʿarż-ı eşʿār eylemekden
Ġaraż bir ʿarż-ı ḥāl-i çākerāne

38 [533] Yazarken ʿarż-ı ḥāl-i bendegānı
Ḳalem āġāze ḳıldı dāsitāna [534]

39 Ḳuluñ bundan muḳaddem Erżurūma
ʿAzīmet eylemişdim ʿācizāne [535]

40 Be-ḥükm-i nüh-felek ḳaldım doḳuz ay
Seyāḥatde esīr-i āb u dāne [536]

41 Ne Gürcistān ne Kürdistān ḳaldı
Diyār-ı Gence dek oldum revāne

42 Bulundum anda eyyām-ı şitāda
Meger ol memleketler berf-ḫāne [537]

[37a] 43 O rütbe berf yaġdı kūhsāra
Ki kūh oldu oda kūh-ı girāna

529 ṭalʿat ki ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: ṭalʿatla İ2. "Allah şanını artırsın."
530 iḥsān ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: himmet MA
531 ārāyī bu ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ārā bu ki MA
532 saḫtıñ ARŞ, İÜ: ẕātıñ B1, İ2, MA, T1
533 ARŞ, İ2, MA, T1-
534 bendegānı İÜ: bendegāne B1
535 eylemişdim ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: etmiş-idim İ2
536 ḳaldım ARŞ, B1, İ2, MA, T1: oldum İÜ
537 berf-ḫāne ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: berfe ḫāne MA

44 Güẕār etdim o kūhistān-ı berfi
Miṣāl-i āh-ı serd-i ʿāşıḳāne

45 Beş ay ol berfle etdik tekāpū
Ki yerde görmedik bir ḫāk-dāne

46 Ṣadāḳat āteş-efrūzum olunca
Gelip ġayret bu ʿabd-i nā-tüvāna [538]

47 Bi-ḥamdi'llāh o ġayretle bu nāçīz
Edip tekmīl-i ḫıdmet ṣādıḳāne

48 Hemān beẕl eyledim māl ü nevāli
Duʿā-yı ḥażret-i şāh-ı cihāna

49 Berāy-ı ġayret-i nāmūs-ı devlet
Neler etdim ʿalā-raġm-ı zamāne

50 Be-her cānib niṣār etdim zer ü sīm
Ḳılāʿ üzre olan müstaḫfıẓāna

51 [539] Aẕerbaycāna rūḥ-ı tāze geldi
Duʿā-yı şāhla geldi fiġāna

52 Açıḳ baş oldu istiḳbāle geldi
Ḫaber vāṣıl olunca Gürciyāna

53 Diyār-ı Ermenistān cūşa geldi
Gelip Çañlı Kelīsādan terāne

54 Kemāl-i nām u şıytım verdi şöhret
Diyār-ı Ḳandehār u Işfahāna

55 Gören ol ḫūb alay-ı Keyḳubādı
Gören ol ṭumṭurāḳ-ı dāverāne[540]

56 Dediler görmedik böyle mübāşir
Nedir bu ḫoş niẓām-ı āṣafāne

57 [541] Ne kānıñ cevheridir āh bu cevher
Ki miṣli gelmedi bu ḫākdāna

58 Kimisi der ʿAcem elçisidir bu
ʿAceb elçi ʿaceb merd-i yegāne

59 [542] Kimisi der ki pāşā-yı mükerrem
Ki ẓannım vālī olmuş şehr-i Vana

538 āteş-efrūzum ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: āteşi efrūz MA

539 İ2, MA-

540 Keyḳubādı ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Keyfiyātı İÜ / Gören ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: Görüñ MA / ṭumṭurāḳ ARŞ: ḫoş niẓām-ı B1, İ2, İÜ, MA,T1

541 ARŞ, İ2, MA, T1- / B1'de 51. beyittir.

542 İÜ'de 59b ve 61b takdim-tehirlidir.

60 Kimi der ġālibā serdār-ı ekrem
Sefer ḳaṣdıyla ʿāzim Naḫcıvāna

61 Nice devletlidir bu Allā̆h Allāh
Ki beñzer mevkibi Ṭahmāsb Ḫāna

62 Mürāʿāt-ı maḳām-ı şān-ı devlet
Beni teşvīḳe oldu tāziyāne

63 Hemān ṣarf eyledim būd u nebūdu
Tehālük etmedim sūd u ziyāna

[37b] 64 Dedim olsun fedā bu yolda sāmān
Ḫalel hīç ermesin tek ʿizz ü şāna [543]

65 Dedim Ḥaḳ devleti ḳılsın müʾeyyed
Vere teʾyīd şāh-ı kāmurāna [544]

66 Ṣadāḳat żāyiʿ olmaz ey dil-i pāk
Hemān efʿāliñ olsun ṣādıḳāne [545]

67 [546] Bütün yarın mükāfātıñ bulursun
Ne ġam var ṣādıḳān-ı bendegāna [547]

68 Żarar etmez eʿālīden edānī
Zemīniñ ḥaḳḳı geçsin āsumāna

69 Edip bu māl-i ḫülyā ile **Fāżıl**
Sitanbūla ḳudūm-ı müflisāne [548]

70 Olunca ḫıdmetim maḳbūl-i dergāh
Dediler bu ġarīb-i nātüvāna

71 Saña ṣad-āferīn poh poh **Fāżıl**
Güzel saʿy eylemişsin ṣādıḳāne

72 Hemān bu āferīn ḳaldı elimde
Atıldım kūşe-i üftādegāna

73 Ḳudūm etdi baña eṣnāf-ı ʿālem
Ziyāretgāh-ı ecnās oldu ḫāne [549]

74 Fütūḥāta kimi dāmānın açmış
Kimisi dest uzatmış armaġana

75 Kimi açmış dehānın vāridāta

543 hīç ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: tek MA
544 Vere ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: Ver İ2
545 ṣādıḳāne ARŞ, B1, İ2, MA, T1 ḫālişāne İÜ
546 MA-
547 ṣādıḳān-ı bendegāna ARŞ, B1, İ2, T1: bendegān-ı ṣādıḳāna İÜ
548 ḳudūm-ı ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: ḳudūmu B1
549 eṣnāf-ı ARŞ: envāʿ-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1 / ecnās ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: ecnāsı İ2

Müheyyā eylemişdir āb u nāna [550]

76 Kimi mānend-i nergis çeşmi yerde
Baḳar oġlana ammā nāzikāne

77 Kimi esbāb u ḫuddāma ḥasedden
Göz açmış diḳḳat eyler iki yana

78 Kimi cāsūs-ı ḥāl ü düzd-i aḫbār
Ḳulaġ aşmış hemān her bir fiġāna

79 Hücūm etdi baña ehl-i düyūnum
Ki beñzer her biri şīr-i jiyāna

80 Ne naẓm-ı şiʿre ṭāḳat var sitemden
Felek mühr-i sükūt urdu dehāna [551]

81 Felek bir ġāʾile verdi ki anda
Ferāmūş oldu ṭabʿ-ı şāʿirāne

[38a] 82 Ümīd ile büyük açdım ḳapıyı
Meger evvel gerekdir āsitāne

83 Büyük başıñ büyük aġrısı vardır
ʿAceb eski meşeldir ʿāḳilāne

84 Gelirsin ḫāneye aḫşām olunca
Ki ḫuddāmıñ dizilmiş nerdübāna

85 Vekīl-i ḫarc eder baḳḳāldan āh
Eritdi yaġımı gitmem dükāna

86 Kimisi aylıḳ ister kimi yıllıḳ
Ne māh u sāl baḫt-ı bed-ḳırāna [552]

87 Düyūn erbābı dīvān-ḫāne içre
Dizilmiş ṣaf-be-ṣaf mānend-i şāne

88 İki biñ tīre bir sīne ne yapsın
Bu derde n'eylesin bir mālikāne [553]

89 O da ehl-i ṭamaʿ destinde ḳalmış
Verir bir ḳaṭre penbeyle dehāna [554]

90 Derūn-ı dāʾirem bu ġamla döndü
Harāmiden ṣoyulmuş kārbāna [555]

91 Fürūḫt etmekden esbāb-ı niẓāmı
Niẓāmsız ḳaldı ḥāl-i ʿācizāne

550 nāna ARŞ, T1: dāne B1, İ2, İÜ, MA
551 ṭāḳat var ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: var ṭāḳat MA
552 Kimisi aylıḳ ister kimi yıllıḳ ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Kimi aylıḳ kimisi yıllıḳ ister İÜ
553 tīre ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ġamze İÜ
554 bir ḳaṭre penbeyle ARŞ, İÜ: penbeyle bir ḳaṭre B1, İ2, MA, T1
555 dāʾirem ARŞ, İ2, İÜ, T1: dāʾire B1, MA

92 Rüsūm esbābı lāzım aḳçe lāzım
Kibārlıḳ güç imiş müflis olana

93 Ruṭūbet bulmadıḳca künc-i ʿuzlet
Meger rāḥat imiş leb-teşnegāna

94 Ne ḫıdmet var ki olsun bir vesīle
Ne manṣıb var ki olsun bir bahāne

95 Ne eski deyni taḥvīl edebildik
Ki olsun bir ṭarafdan istidāne

96 Hemān ḳalmış ḫorāsānī raf üzre [556]
Ki anda fāre yapmış āşiyāne

97 Dikince bir fidan-ı tāze elbet
Ḳurur ṣu vermeyince ol fidana

98 Çerāġa olmasa rūġan meded-res
Ne ḳābildir ki rūġansız o yana [557]

99 Bu derd-i ser ile iş başa düşdü
Düşünce ġayret-i aḳrān miyāna [558]

100 Bu ġayretle derim tā ṣubḥ Allāh
Ki ʿaks olmaya ḥālim düşmenāna

[38b] 101 Bi-ḥamdi'llāh ki ṭabʿ-ı çākerīde
Liyāḳat var maḳām-ı bendegāna [559]

102 Ne ḫıdmetde ki istiḫdām olunsa
Bi-ʿavni'llāhi eyler ṣādıḳāne

103 Bu ḥālimden rikāb-ı pādişāha
N'ola feryād edersem yana yana [560]

104 Yeter **Fāżıl** bu feryād u fiġānıñ
Ki maʿlūm oldu ḥāl-i çākerāne

105 Elem çekme ki iḫsān-ı hümāyūn
Eder imdād ḥāl-i bī-kesāna [561]

106 Hemān sen ṣıdḳ-ıla başla duʿāya
Getir iḫlāṣa resm-i dāʿiyāne [562]

107 İlāhī Ḥażret-i Sulṭān Selīmi
Muḳarrer eyle evreng-i cihāna

556 Ḫorāsānī, hācegān rütbesine mahsus bir kavuktur. Memurların ileri gelenlerine mahsustu (Pakalın, 1983: 846). Buradan hareketle Fâzıl'ın Erzurum ve civarında dolaştığı görevinden önce de bir memuriyeti olduğu anlaşılmaktadır.

557 ḳābildir ARŞ, B1, İÜ: mümkindir İ2, MA, T1

558 derd-i: İ2-

559 Bi-ḥamdi'llāh ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: Bi-ḥamd-li'llāh T1

560 ḥālimden ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ḥālimde MA

561 bī-kesānā ARŞ: bendegāna B1, İ2, İÜ, MA, T1

562 iḫlāṣa ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: iḫlāṣ-ı MA

108 Vücūd-ı pākini yā Rabbi yā Rab
Ḫaṭādan ṣaḳla ḥıfẓ-ı ḳudsiyāne [563]

109 Ola şemşīr-i iḳbāli hemīşe
Musallaṭ cāngāh-ı düşmenāna

110 [564] Duʿā-yı devleti tā ṣubḥ olunca
Gıdā-yı rūḥ-ı **Fāżıl** ġāʾibāne

111 Duʿā-yı pādişāhī Ḥaḳḳa maʿlūm
Niyāzımdır Ḫudā-yı müsteʿāna

ḲAṢĪDE-İ ŞİTĀʾİYYE [565]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Sāḳī bu sene başdı şitā ḫārik-ı ʿāde
Meclisde gerek āteş-i seyyāle ziyāde

2 Seyr eyle nice eyledi ḫurşīd-i cihān-tāb
Ebr-i siyehi şırtına bir ḳara libāde

3 Bir mertebe serd oldu hevā kim ḳuş uçurmaz
Efsürde olur geçse melek evc-i semāda

4 Bir dilber ile şimdi gerek nāfe-be-nāfe
Pīrāhen-i ġam olmaya ammā ki arada

5 Dondurdu bizi berd-i hevā şöyle ki farżā
Būs eyler isem dilberi bir böyle hevāda

6 Bī-şübhe donar iki dudaġım ruḫu üzre
Tā āteş-i ruḫsārı ede ḳuflu küşāde

7 Yaġmā-şüde-i dest-i şitā oldu ḥarāret
Dünyāda hemān āteş-i mey ḳaldı ḫafāda [566]

[39a] 8 Ey pīr-i muġān āteş-i ġayret saña düşdü
Göster dil-i sermā-zedeye şuʿle-i bāde[567]

9 Sermāyeyi sermāya verip hep dil-i nā-kām
Germiyyetimiz ḳalmadı bu faṣl-ı şitāda

10 Ḫārāna naẓīre dolu yaġdır bize sāḳī
Ateş ile ābı ḳoyalım bārī ʿināda

11 Gösterdi ṣoġuḳ çehre bize ʿālem-i ʿulvī

563 Rabbi ARŞ, B1, MA, T1: Rabb İ2, İÜ

564 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 110b ve 111b takdim-tehirlidir.

565 B1 34b, İ2 39b, İÜ 38b, MA 33, T1 18b
Şitāʾiyye Be-Rikāb-ı Şāḥ-ı Devrān B1; Şitāʾiyye-i Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi Raḥmeti ve'l-Ġufrān İ2; Ḳaṣīde-i Şitāʾiyye Be-Rikāb-ı Şāh-ı Enām Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān MA; Şitāʾiyye Be-Rikāb-ı Şāḥ-ı Devrān Ḫalleda'llāhu Ḫilāfetehū ilā Āḫiri'z-Zamān T1

566 şitā B1, MA: hüdā İ2, T1; hevā İÜ

567 muġān MA: muġan B1, İ2, İÜ, T1

Āsīb-i felekden küre-i arż cefāda

12 Arż ile semā arasına düşdü bürūdet
Tā cemre-i evvel gire mā-beynehümāda[568]

13 Hep söyleyelim yana yana cevr-i şitāyı
Bir kerre hemān faṣl-ı temūz olsa iʿāde [569]

14 Ṣad-gūne belā ile giriftār-ı cefāyım
Bir ḫāne-i vīrāne tā Semt-i Vefāda [570]

15 Bir ḫāne-i vīrāne ki dīvār u ṭavanı
Ṣad-secde eder bād-ı hevā ṣubḥ u mesāda [571]

16 Açgözlü ṭavanı ṭamaʿ-ı berf ü maṭarla
Ḳılmış dehen-i ḫᵛāhişi gerdūna küşāde [572]

17 Dükkānçe-i ḫallāca dönüp ẓāhir ü bāṭın
Bīrūn u derūn berf ile hep sāde-be-sāde

18 Defn etdi bizi zinde iken berf-i siyehkār
Ey ehl-i nefes **Fāżıl**-ı bī-çāre belāda [573]

19 Cemʿ oldu anıñ ḫānesine cümle ʿanāṣır
İllā ki meger ʿunṣur-ı āteş yoḳ arada

20 Sīnemde hemān āteş-i ʿaşḳ etmede cūşiş
Ten berf-i sefīd altına piçide ʿabāda [574]

21 Pek müşkil olur mā-ḥaṣalı ḥamle-i sermā
Ṣāyed ki vere bu ten-i bī-zārı fesāda [575]

22 İllā ki meger eyleyelim ḫāl-i żaʿīfi
Bu āteş ile südde-i vālāya ifāde

23 Bir mihre şikāyet edelim şiddet-i berdi
Kim ṣayf u şitā şuʿle-i envārı ziyāde [576]

24 Sulṭān Selīm Ḫān ki bu aḫlāḳ ile bi'llāh
Hiç gelmedi bir miṣli mülūk-ı ḳudemāda

25 Ol şāh-ı kerem-pīşe ki iḫlāṣ-ı duʿāsı
Bir şuʿle-i cevvāle dil-i şāh u gedāda

26 Kān-ı ḫaber-i ġayb ki her reʾy-i ṣavābı
Ḥayret-zed-i endīşe ḫayāl-i ʿuḳalāda [577]

568 gire B1, MA, T1: gibi İ2, İÜ
569 söyleyelim İÜ, MA: söyleyeyim B1, İ2, T1
570 gūne İ2, İÜ, MA, T1: gūn B1
571 ṭavanı B1, İÜ, MA, T1: ṣıvası İ2
572 gerdūna B1, MA, T1: gerdūn-ı İ2, İÜ
573 Defn B1, İ2, MA, T1: Pīr İÜ / siyehkār İ2, İÜ, MA, T1: sitemkār B1
574 etmede cūşiş İÜ, MA: eylemede cūş B1, İ2, T1
575 olur B1, İ2, İÜ, T1: olup MA / mā-ḥaṣalı B1, İÜ, MA, T1: mā-ḥaṣal İ2
576 mihre İ2, İÜ, MA, T1: mihr B1 / ziyāde İ2, İÜ: żiyāda B1, MA, T1
577 ḫaber-i B1, İ2, MA, T1: kerem-i İÜ / ki: İ2-

[39b] 27 Şükr ede bu ümmet şeb ü rūz oldu muvaffaḳ
Bir böyle melek-pādişeh-i pāk-nijāda

28 Luṭf u keremi ʿāleme bir ebr-i güher-bār
Hep edʿiye-i ḫayrı zebān-ı fuḳarāda

29 Ḳahr u ġażabı düşmenine ṣāʿiḳa-fersā
Āteş-figen-i ḫire derūn-ı ʿuẕemāda [578]

30 Feṯḥ etdi kef-i mekremeti bāb-ı murādı
Hep erdi cihān vaḳt-i şerīfinde murāda[579]

31 Ey pādişeh-i memleket-ārā-yı keremkār
Ārāyiş-i iḳbāliñi Ḥaḳḳ ede ziyāde

32 Ḥaḳ ḳışıñı ḳış yazıñı yaz eyleye dāʾim
Devriñde ola ḫalḳ-ı cihān cümle ṣafāda[580]

33 Bu bende-i ʿüryāna ḳaba cilve eder çerḫ
Semmūra bedel ḫilʿatı bir cübbe-i sāde

34 Verdi aña bir raʿşe-i cebriyye bu sermā
Bārid ḥareket etse de min-ġayr-ı irāde

35 [581] Bu yaş-ile berf etdi beni ġarḳa-i ḥayret
Bir āḳ ṣaḳal pīr gibi ḫāke fütāde [582]

36 Maġdūra teselli veren ümmīd-i nevāliñ
Bir ḳuvvet-i ḳudsiyye derūn-ı żuʿafāda [583]

37 Ḫurşīd-i kerem doġmaz ise eylerim elbet
Yaḫ-pāreleri başımıñ altında visāde

38 Buldu o ḳadar āteş-i endīşe bürūdet
Efsürde olur maʿnā ḫayāl-i şuʿarāda

39 Berfiyyede bu naẓm-ı terim āb-ı muṣaffā
Dondurma olur dursa dehān-ı şüḳalāda

40 Hem germ ola hem serd ola elfāẓ u maʿānī
Nādir bulunur tāze süḫan böyle edāda

41 Endīşe-i bāridden olur maʿnī-yi bārid
Dondurmacı olsa n'ola her ḳarcızāde [584]

42 **Fāżıl** yine ġarḳ olmuş iken ḫırmen-i berfe
Dil āteş-i iḫlāṣ ile tennūr-ı duʿāda

578 Ḳahr İ2, İÜ, MA, T1: Mihr B1 / düşmenine B1, İ2, İÜ, T1: düşmene bir MA / ḫire B1, İ2, MA, T1: ḫavf-ı İÜ

579 vaḳt-i İÜ, MA: ẕāt-ı B1, İ2, T1

580 cümle İÜ, MA: ẕevk ü B1, T1; rūz-ı İ2

581 MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

582 yaş-ile B1, İ2, MA, T1: yeʾs-ile İÜ

583 Maġdūra B1, İ2, İÜ, MA: Maʿẕūra T1

584 karcızâde: sokaklarda kar satan kimse.

43 Döndükce bahār ile ḫazānı bu cihānıñ
Gül-ġonce-i iḳbāl ola sīrāb u küşāde [585]

44 Tā maḥşere dek devlet ile ola müʾeyyed
Ol ẕāt-ı hümāyūnu ola ḥıfẓ-ı Ḫudāda

[40a] **ḲAṢĪDE-İ ŞİTĀʾİYYE** [586]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Erdi eyyām-ı şitā oldu cihān berfe ġarīḳ
Döndü dükkānçe-i ḫallāca cihān hep taḫḳīḳ

2 Şiddet-i serdden ü teʾsīr-i dem-i sermādan
Çaġırır kūşe-i gehvārede ṣıbyān vīḳ vīḳ [587]

3 Ḥāliyā berd-i ʿacūz vaḳtine dek tiryākī
Ḳocaḳarıyı bu dem eylese lāyıḳ taṭlīḳ

4 Ṣavt-ı bāridle ṣoḳaḳlarda yine ḳavm-i Yehūd
Ne ʿaceb istemede ḫalḳdan eşyā-yı ʿatīḳ

5 Hindī ṭavuġu gibi beñzi morarmış ḫalḳıñ
Görünür pīr ü cüvān berfle hep āḳ bıyıḳ

6 Çeşmeler dondu ʿaceb ṣıḳleti var saḳḳānıñ
Āteş olsa farażā dolduramaz bir ibrīḳ [588]

7 Naʿreler urmada mestāne-i efsürde-dimāġ
Kāse taḳṭīr-i mey etdikce miṣāl-i inbīḳ [589]

8 Ermenī ṣāʿiri āvāze-i bedle çaġırır
İşiden dedi ʿaceb Ḳumḳapıda oldu ḫarīḳ

9 Naẓm-ı eşʿār ile bu ʿāşıḳ-ı üstūc(?) çaġırır
Berfi gördükde eder titreyerek fikr-i daḳīḳ [590]

10 Saña benden bu naṣīḥat ki bu eyyām-ı şitā
Kürkden iyi bulunmaz kişiye şimdi refīḳ

11 [591] Yeter ey ʿāşıḳ-ı üstūc(?) bu kelām-ı bārid
Ḳorḳarım eyleyesin keştī-yi naẓmıñ taġrīḳ [592]

585 ola: İ2-

586 B1 85b, İ2 41a, İÜ 40a, MA 45, T1-
Şitāʾiyye B1; Berfiyye-i Şāh-ı Cihān Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān İ2, MA

587 serdden MA: serdī-yi B1, İ2, İÜ

588 Çeşmeler B1, İÜ: Çeşme İ2; Çeşme mi MA / Āteş olsa farażā İ2, İÜ, MA: Āteşīn mā ile hem B1

589 taḳṭīr-i B1, İ2, MA: taḳṭīri İÜ

590 çaġırır İ2, İÜ, MA: dedi B1 /üstûc(?):

591 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

592 eyleyesin keştī-yi naẓmı İ2, İÜ, MA: eyleye keştīsini naẓmıñ B1 / taġrīḳ B1, MA: tefrīḳ İ2, İÜ

12 Yeter ey ḫāme bu taṭvīl-i süḫan el-ḳıṣṣa
Berfe ġarḳ oldu cihān yoḳ ne ʿariż ü ne ʿamīḳ

13 [593] Pāyidār eyleye Ḥaḳ şāh-ı cihānı dāʾim
Eyleye berf gibi düşmenini hep tefrīḳ

ḲAṢĪDE-İ ŞİTĀʾİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI MİHR-İ ʿULYĀ BE-CENĀB-I YŪSUF ĀĠĀ [594]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Verdi eyyām-ı şitā ḳuvvet-i ḫurşīde fütūr
Perde-i ebri küşād eyleyemez pençe-i nūr

2 Eylemiş mihr-i cihān-tāba eser şiddet-i berd
Āteş alır gibi sürʿatle eder çerḫe mürūr

3 Cān atar dehşet-i sermā ile nār-ı şafaḳa
Oldu sincāb-ı seḥābī ile ḳat ḳat mestūr

4 Erdi bir rütbeye teʾsīr-i hevā-yı bārid
Ki melek etse bu demlerde eger nefḫa-i ṣūr [595]

[40b] 5 Daʿvete belki icābet edemez sermādan
Gerek erbāb-ı ḥayāt u gerek aṣḥāb-ı ḳubūr

6 Ḥased-i külḫaniyān etse revā ehl-i çemen
Ġıbṭa-i dūzaḫiyān eylese vāʿiẓ maʿẕūr

7 Penbe-i berf ile bu ḫāne-i dünyāyı yine
Döşedi buz gibi ḥallāc-ı sipihr-i maġrūr [596]

8 Kāse-i çerḫi şikest eyledi tīr-i daʿvāt
Cereyān eyledi hep ʿāleme baḥr-i mescūr

9 Ḳapılar üzre saçaḳlardaki māʾ-i cāmid
Felek aşmış gibi āvīze-i pāk-i billūr [597]

10 Meşʿal-i mihr ile ādem bulamaz ḫānesini
Cümle pūşīde-i berf oldu maḥallāt u ḳuṣūr

11 Şeyḫ ü şāb oldu bütün berf ile āḳ bıyıḳ
Olmasın pīre cüvānlar nigeh-endāz-ı ġurūr

12 Merkez-i İsvece naḳl oldu meger İstanbul
Küre-i ʿarż be-ḳavl-i ḥükemā ḳıldı mürūr

---

593 B1'de 11. beyittir.

594 B1 96a, İ2 88b, İÜ 40a, MA 88, T1 50b
Şitāʾiyye vü Ḥammāmiyye Berāy-ı Ketḫüdā-yı Vālide Sulṭān Yūsuf Āġā B1, T1; Ḳaṣīde-i Şitāʾiyye Yūsuf Āġā Ketḫudā-yı Vālide Sulṭān İ2; Ḳaṣide-i Şitāʾiyye Be-Ketḫudā-yı Mehd-i Ulyā Cenāb-ı Yūsuf Āġā MA

595 Erdi bir rütbeye B1, İ2, MA, T1: Etdi bir mertebe İÜ

596 buz B1, İ2, İÜ, T1: nūr MA

597 cāmid B1, İ2, MA, T1: cāmı İÜ

13 Vāḳıʿā berd-i ʿacūz vaḳtine dek tiryākī
Ḳocaḳarıyı bu dem ḳılsa sezādır mehcūr

14 Farḳ-ı tiryāḳī bu keyfiyyet ile müşkildir
Zemherīrde görünür şimdi her ādem ḳanbūr

15 Ten-bürehnelere cevr eyledi faṣl-ı kānūn
Ḳandasın ḳanda eyā vaḳt-i şerīf-i bāḫūr [598]

16 Nāya döndü meded ey ehl-i ʿabā ʿuryāna
Raʿşeden dişleri āvāze-resān-ı ṭanbūr [599]

17 Ḫāne-i ġamda bu ḥāletle teḳāʿüd müşkil
Ḫāneden ṭaşraya çıḳsam daḫi işler çamur

18 Küre-i nāra degil belki o āteşle göñül
Cān-ı ḫurşīd-i dıraḫşāna daḫi yaḳdı buḫūr [600]

19 Pīre-zenler gibi peyġūle-i ġamda nice bir
Olalım ey dil-i şūride muḳim-i tennūr

20 Tā-be-key semt-i Vefāda bu cefā-yı bārid
Nice bir āteş-i dilden çekelim ism-i ṣabūr

21 Bu ḥarāretle şitā üzre hücūm eyleyelim
Edelim cemre-i evvel gibi merdāne ẓuhūr

22 Bāki yaġmurdan ışlanmışıñ olmaz diyerek
Eyledim lücce-i bī-sāḥil-i bārāna ʿubūr

23 Ṣuyun aḳındısına rāh-revān olmuş-iken
Eyledi ḫāṭırıma ḫalvet-i germābe ḫuṭūr

[41a] 24 Olmuşum nāfeye dek ġarḳa-i berf-i ḳāḳūm
Yaʿnī geydirdi felek ṣırtıma bir ṣu semmūr

25 Külḫanī ḥālet ile vāṣıl olup ḥammāma
Edicek kūşe-i tāb-āver-i ḫalvetde ḫużūr [601]

26 ʿĀlem-i āḫara düşmüş gibi gūyā anda
Başḳadır gerdiş-i rūz-nāmçe-i eyyām-ı şühūr

27 Bir ṣoġuḳ çehreli sāʾil gibi dergāhına berf
Zemherīr ḫāric-i bābında gedā-yı maḳhūr [602]

28 Anda ol rūḥ-ı mücerred gibi her bir dellāk
Āh o gerden o beyāż sīne o sāḳ-ı billūr

29 Dār-ı cennetde olurmuş biliriz ḫūriyān
Niçün ol nār-ı caḥīm içre gezer zümre-i ḫūr

598 cevr B1, İ2, MA, T1: cevher İÜ
599 āvāze B1, İ2, MA, T1: üzre İÜ
600 dıraḫşāna İ2, MA, T1: dıraḫşān B1, İÜ
601 Edicek B1, İÜ, MA, T1: Edecek İ2
602 Zemherīr B1, İ2, MA, T1: Zemherī İÜ

30 Ten-i bī-zārıma gelḍi birisi dest urdu
Dil-i bīmāra dedi tīr-i nigāhı destūr

31 Bu ġazel sāde ṣudan ṭabʿ-ı şerernākimden
Der-i ḥammāma o āteş ile oldu mesṭūr

32 Cism-i ʿuryānı ser-ā-pā görünür şuʿle-i nūr
Peştemāl-i siyehi bir şeb-i tār-ı deycūr

33 Ġamze āteş ruḫu āteş ten-i pāki āteş
Penbe-i tende o āteş nice olmuş mestūr

34 O fidan üzre o pistān o miyān ol nāfe
Pāk ṣoydur bulamam ẕerre ḳadar anda ḳuṣūr

35 Elini cismime sürdükce siyeh kīse-i kir
Āteşimden yed-i nermīni olurmuş rencūr [603]

36 Ṭās-ile şanma ki beyhūde döker başıma āb
Āteş-i sinemiñ iṭfāsını ister o ġayūr

37 Şüst ü şū eyleyemez āteş-i ʿaşkı şābūn
Āña ruḫsār-ı laṭīfiñ teridir māʾ-i ṭuhūr

38 Deheniñ açmış ayaġındaki naʿleyni meger
Pāy-ı billūrunu būs etmege olmuş mecbūr

39 Naḫl-i nāzım o tecellīde ederdi secde
Cebel-i Ṭūr gibi durmasa kāfir nāṭūr

40 Baʿd-ez-īn ḫalvet-i ḫūbāna yañaşma çıḳma
Ṣıḥḥat olsun saña **Fāżıl** bu belā-yı maḳdūr

41 Der-i germābeden ol ḥālle olduḳ bīrūn
Reviş āheste beden süste temāyül maḫmūr

42 Çünkü sermā żarar eyler tene baʿde'l-ḥammām
Şarṭdır āteş-i seyyāle be-ḳavl-i cumhūr

[41b] 43 Gidelim sūy-ı ḫarābāta ki ābād olalım
Dil-i vīrānemize reşk ede beyt-i maʿmūr

44 ʿĀlem-i āba aḳıp gitdi dil-i āb-şüde
Böyle yaḫ-beste-i ālāma gerek nār-ı sürūr [604]

45 Berfden ḫayme çekip başıma ʿakkām-ı felek
Ḳaddim ol ḫayme derūnunda ʿamūd-ı meksūr

46 Üft ü ḫīzān olaraḳ pīr-i muġāna düşdüm
Tenim efsürde elim beste dehānım memhūr

47 Dest-gīr ol bir ayaġ ile bize hey pīrim
Sensin iḳlīm-i neşāṭ içre cenāb-ı tekfūr

603 cismime İ2, İÜ, MA, T1: cismine B1 / Āteşimden yed-i nermīni olurmuş İÜ, MA: Yed-i nermīni meger āteşim eyler B1, İ2, T1

604 dil-i: B1-

48 Ḳaṣr-ı meyḫāneye raḳı olıcaḳ bu dil-i zār
Âteş-i bâde ile oldu ʿaraḳ-rīz-i ḥubūr

49 Raʿşe-i berd ile peymāneye varmaz destim
Ḳadeḥi muġbeçe ṣundu femime dedi buyur

50 Nevʿamā rīziş-i bārāna ʿināden sāḳī
Dolu yaġdırdı hemān meclise ol mest-i ġurūr [605]

51 Buldu germiyyet-i ḫāṭır dil-i sermā-dīde
Seyr-i gülzāra şitāb etdi hemān ṭabʿ-ı cesūr

52 Neş'e cūş eyledi teng oldu bize meyḫāne
Vüsʿat-i meşreb-i rindāna cihān ḫāne-i mūr

53 Bādedir perde-keş-i ṭabʿ-ı nihānī ki olur
Gāh mışbāḥ-ı sürūr u gehī miftāḥ-ı şürūr [606]

54 Bāde ḫāṣiyyeti kim selb-i şuʿūr etmekdir
Mest olunca nice ḫabṭ etmesin erbāb-ı şuʿūr [607]

55 Ḫabṭ u ḫalṭ eyleyerek ʿāzim-i gülzār olalım
Ḳomadı neş'e-i mey dilde ḥisāb-ı maḫzūr [608]

56 [609] Ḳızdırıp duḫter-i rez berfe bizim yüzümüzü
Ḳarı bildirmedi ḥaḳḳā bize ol ümm-i fücūr

57 Zemherīre nefes-i bāde ile sīne gerip
Dil gülistāna ḳudūm eyledi mestāne faḫūr

58 Berfle hep çiçek açmış gibi ezhār-ı çemen
Hem-zemīn üzre şükūfeleri olmuş menşūr [610]

59 Câme-i sebz-i dıraḫtānı alıp bād-ı hevā
Gülşene bād-ı ḫazān nāmına zerd etdi ʿubūr

60 Görmedim ehl-i ḳabā serv-i sehīden ġayrı
Daʿvī-yi vaḳt-i ḫazān etmede ol şāhid-i zūr [611]

61 Görünür beyża gibi hep teni yaḫ-pūşīde
Fevḳ-i eşcārda efsürde olan baʿżı ṭuyūr [612]

62 Berf ile döndü varaḳ-pāreye ṣaḥn-ı gülşen
Çekilir cedvel-i zerrīn ile mābeyn-i süṭūr [613]

605 rīziş-i B1, İ2, MA, T1: āteş-i İÜ
606 nihānī B1, İ2, MA, T1: maʿānī İÜ
607 ḫabṭ B1, T1: żabṭ İ2, MA; ḫalṭ İÜ
608 dilde B1, İ2, MA, T1: dil İÜ
609 İÜ-
610 ezhār-ı B1, İ2, MA, T1: eşcār-ı İÜ
611 ḫazān İ2, MA, T1: bahār B1, İÜ
612 Fevḳ-i B1, İ2, İÜ, T1: Farḳ-ı MA
613 Çekilir B1, İ2, İÜ, MA: Çekilip T1

[42a] 63 Şiddet-i bād-ı şimālī ile gülşen iñler
ʿAndelībe dedi āvāze-i ḳahrı öte dur

64 Sū-be-sū gülşeni tenhāca güẕār eyler iken
Berḳ-ı ḫāṭıf gibi bir āfet-i cān ḳıldı ẓuhūr

65 Āfet ammā ki ne āfet nice berḳ-ı cān-sūz
Ṣanasıñ gülşene bir ṣāʿiḳa olmuş meʾmūr

66 Ḳarda eylese reftār eṣer etmez peydā
Ben de bilmem ki perīdir ya mücessem bir nūr

67 Görünür berf-i sefīd içre bir āteş-pāre
Seri hem gerdeni pūşīde-i şāl-i Lāhūr

68 [614] Bir telāş ile güẕār eylemede kuhsārı
Cüst ü cūy-ı çemene eyledi beẕl-i maḳdūr

69 Āfitāb-ı ruḫu şemsiyyeli ḳapuṭ içre
Ṣafaḳ-ı ālda bir mihr-i dıraḫşān mestūr

70 Göricek meh yüzünü buz gibi dondum fi'l-ḥāl
Açdı tīr-i nigehi sīnede zaḫm-ı nāsūr [615]

71 Dedim ey nūr-ı baṣar böyle hevāda ne ʿaceb
Geşt edersin bu gülistānı miṣāl-i meshūr

72 Saña bu tenle faḳaṭ bister-i māder yaraşır
Bildigim penbe-i nāz içre gerekdir faġfūr [616]

73 Zemherīre bu ten-i nermle çıḳmaḳ ne revā
Saḫt bir maṣlaḥat etmiş mi ʿaceb yoḫsa ẓuhūr

74 Bir tebessümle dedi *ebredü min yaḫ* bu suʾāl
Gezer iñler mi cihān içre sebebsiz bir mūr [617]

75 Buldu cürʾet dil-i zārım bu cevāb ile dedim
Ḳuluña ḥikmetini söyle be-Furḳān u Zebūr

76 Dedi cemʿiyyet-i ḥelvāda iken biz bu gece
Ẕikr-i erbāb-ı himem eyledi meclisde mürūr

77 Bir kerem ehli himem ṣāḥibi ḥālā var imiş
Herkese himmet ü iḥsān ile olmuş meşhūr

78 Bir tuḥaf mīve yāḫud ṭurfa şükūfe aradım
Ḥażret-i pāke ola lāyıḳ-ı ihdā-yı ḫużūr [618]

79 Bu sebeble olayım müntesib-i dergāhı
Ki Süleymāna olur pāy-ı melaḫ tuḥfe-i mūr

614 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
615 dondum fi'l-ḥāl B1, İ2, MA, T1: dondu dil-i zār İÜ
616 faḳaṭ B1, İ2, MA, T1: hemān İÜ
617 gezer iñler mi B1, İ2, İÜ, T1: güẕer eyler mi MA / Ebredü min yaḫ: Buzdan daha soğuk.
618 Bir tuḥaf B1, İ2, MA, T1: Tuḥfe bir İÜ / Ḥażret-i pāke B1, İ2, MA, T1: Ḥażrete tā ki İÜ

80 Dedim ey āfet-i devrān bu ḫışāl-ile ʿaceb
Kim ola şehr-i Sitanbūlda o ẕāt-ı meẕkūr

81 Dedi ol kān-ı ʿaṭā mevhibe-sāz-ı fuḳarā
Muḳtedā-yı ʿuẓemā ḳıble-i ṣaff-ı cumhūr

[42b] 82 Dāver-i ehl-i himem Ḥażret-i Yūsuf Āġā
Ṭabʿ-ı pākīzesi ṭāḳat-şiken-i ehl-i şuʿūr

83 Feyż-i imdādı olur çāre-resān-ı mużṭar
Luṭf u iḥsānı eder pürsiş-i ḥāl-i maġdūr [619]

84 Ṭabʿ-ı iḥsānına bir ṣurre-sitāndır Ḥātem
Himmet-i şānına nisbet ʿacemīdir Tīmūr

85 Eylemez ebr-i seḫāsına eṣer devr-i fuṣūl
Ki aḳar ṣayf u şitāda o mübārek yaġmur

86 Ḳaṣd-ı baḫşāyişi bī-māyeyi etmek Ḳārūn
Garaż-ı himmeti maḥẕūnları ḳılmaḳ mesrūr

87 Dest-gīr oldu bu vaṣṣāfına ḥasben-li'llāh
Dilerim nezd-i Ḫudāda ola saʿyi meşkūr

88 Ey veliyyü'n-niʿamım medḥiñe ḥad yoḳ ammā
Süḫana ḳalmadı hīç ḳāfiye illā maʿẕūr [620]

89 Naġme-i bārid-i evḳātla mıżrāb-ı hevā
Ben tehī kāseyi söyletdi miṣāl-i ṭanbūr

90 Ḏöndü buẕḫāneye her beyt-i ḳaṣīdem ne ʿaceb
Āteş-i ṭabʿ-ı şerernākimi ḳılsa maḳhūr [621]

91 Hīç bu vādīde şitā'iyye kim etmiş inşād
Berf ḥelvāsı gibi cümlesi leẕẕetden dūr

92 Vaʿd-i luṭfuñla edip melḥame-i ẓanna naẕar
Ḫayr yazmış bu sene cümle fütūḥāt-ı umūr

93 Dondu destimde ḳalem başla duʿāya **Fāżıl**
Ḳatı āteşli gerek līk duʿā-yı mezbūr

94 Zemherīriñ küresinden güẕer etmez zīrā
Varmadan ʿarşa donar şimdi duʿā-yı me'ṣūr

95 Ben duʿāyı şerer-i āhım ile gönderdim
Yaḳdı endīşe aña ṣıdḳ-ı nefesle tennūr

96 Tā ki ʿālemde kemāl-i eṣer-i sermādan
Kāse-i faṣl-ı şitā içre cemād ola şühūr

97 Āfitāb-ı şeref-i ẕāt-ı veliyyü'n-niʿamı

619 çāre-resān-ı mużṭar İ2, İÜ, MA, T1: çāre-i mużṭar-resān B1
620 ḥad yoḳ ammā B1, İ2, MA, T1: ġāyet mi olur İÜ
621 ḳaṣīdem B1, İ2, MA, T1: ḳaṣīde İÜ

صانه الله علی مر لیالی و دهور[622]

98 Vere her ẕerre-i ḫayrātına ṣad-mihr-i cezā
Ede her ḳaṭre-i iḥsānına Mevlā meʾcūr

99 Dil-i vīrānımı taʿmīre bu himmetlerine
Dilerim Ḥaḳḳ iki dünyāsını ḳılsın maʿmūr

100 Erbaʿīn içre bu ṣad-beyt-i şerernāk olsun
Tuḥfe-i bāride-i bende-i dāʿī-yi şekūr [623]

[43a] ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE VÜ ŞİTĀʾİYYE [624]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Hilāl-i rūze kim bir ḳavs-i ḫallāc āsumān üzre
Anıñla penbe-i berfiyye atdırdı zamān üzre [625]

2 [626] Ḳudūmuyla bu nev-māh-ı ṣıyāmıñ berf-i ṣāfīden
Döşenmiş penbeli ḳālīçe rūy-ı ḫākdān üzre [627]

3 Çemen yaḫ-beste olmuşdur mübārek māha taʿẓīmen
Ṣu dībāsı meger ferş oldu ṣaḥn-ı gülsitān üzre [628]

4 Uzanmış rişte rişte penbe-i berfi semāvātıñ
Ḥarīr-i sādeden püskül aşılmışdır cihān üzre [629]

5 Derūn-ı ġurre-i māh-ı ṣıyāma cemre-i evvel
Ṣanırsın şuʿle ḳonmuş simden bir şemʿdān üzre [630]

6 Elinde nev-hilāl-i rūze bir peymāne-i zerrīn
Dolu yaġdırdı sāḳī-yi felek kevn ü mekān üzre

7 Dolu ṣanma bu nev-māh-ı ṣıyāmı eyleyip tebrīk
Nisār etdi felek dürdāneler ḫalḳ-ı cihān üzre

8 Ne ḳābil zemherīrinden bilinmek vaḳt-i iftārı

---

622 لیالی B1, İ2, İÜ, T1: لیال MA

623 ṣad-beyt-i şerernāk B1, İ2, MA, T1: manẓūme-i raʿnā İÜ

624 ARŞ 15, B1 59b, İ2 42b, İÜ 43a, MA 2, T1-
Hüve'l-Feyyāż ARŞ; Şitāʾiyye Berāy-ı Sulṭān Selīm Ḫān B1; Ramażāniyye Der-Sitāyiş-i Sulṭān Selīm Ḫān İ2; Ḳaṣīde-i Ramażāniyye Be-Rikāb-ı Sulṭān Selīm Ḫān MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

625 penbe-i berfiyye ARŞ, İÜ berfden çoḳ penbe B1, İ2, MA

626 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

627 ṣāfīden ARŞ, B1, İ2, İÜ: ṣāfīdir MA

628 mübārek ARŞ: hilāl B1, İ2, İÜ, MA

629 rişte rişte ARŞ, B1, MA: deste deste İ2, İÜ / Ḥarīr-i sādeden püskül aşılmışdır ARŞ, İ2, İÜ, MA: Aşılmışdır ḥarīr-i sādeden püskül B1

630 ḳonmuş ARŞ, İÜ, MA; ḳoymuş B1: ḳoşmuş İ2

Müʾezzinler donar çıḳsa ezāna nerdibān üzre [631]

9 Bu sermā ile cāmiʿ seyrine cānān daḫi gelmez
Yatar tennūr içünde māderiyle şöyle yan üzre [632]

10 Bu demler āteş-i seyyāle lāzımdır dile ammā
Hilāl-i rūze bir ḳufl-ı metīn oldu dehān üzre [633]

11 Ṭulūʿ-ı ġurre-i bayrama dek ey rind-i ṣahbā-keş
Gerek ṣabr u taḫammül vaʿde-i pīr-i muġān üzre

12 Bu bir māh-ı mükerrem kim sevād-ı Leyle-i Ḳadri
Siyeh bir ḫāl-i behcetdir cemāl-i ḳudsiyān üzre [634]

13 Gerek ṣayfen gerek vaḳt-i şitāda eylesin teşrīf
Ḫudādan niʿmet-i ʿuẓmā gürūh-ı Müslümān üzre [635]

14 Cihāna ḥaşre dek māh-ı ṣıyām etdikce āmed-şüd
Ola ḫāḳān-ı ʿālem sāye-güster bendegān üzre [636]

15 O ḫāḳān-ı muʿaẓẓam kim vücūd-ı ʿālem-ārāsı
ʿAceb mihr-i cihān-pīrā serīr-i ʿizz ü şān üzre [637]

16 [638] O Dārā-yı müḳerrem kim celāl-i saṭvet-engīzi
Olur ġālib Ferīdūn u mülūk-i Sāsiyān üzre [639]

17 Ḫudāvend-i muʿaẓẓam Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān kim
Müreccaḥdır kemāl-i ẕātla ʿOṣmāniyān üzre

18 [640] O şāhenşāh-ı dānā-dil o reʾfet-pīşe-i ʿādil
Aña olmaz muʿādil bu zemīn-i ḫānedān üzre [641]

19 O himmet ol ʿadālet ol semāḥat dīne ol ġayret
Muvāfıḳdır bütün naṣṣ-ı Ḫudā-yı Müsteʿān üzre [642]

20 Melek-māye velī-pāye ʿadālet-sāye ẓıllu'llāh
ʿAceb bir ẓıll-i Yezdānī ser-i İslāmiyān üzre [643]

[43b] 21 Niẓāmü'l-Mülk kim ṭuġrā-yı ʿadl-ārā-yı fermānı
Olur bir ṭurra-i jūlīde ruḫsār-ı zamān üzre

631 zemherīrinden ARŞ, B1, İÜ, MA: zemherīrden İ2
632 daḫi gelmez ARŞ: ẓuhūr etmez B1, İ2, İÜ, MA
633 demler ARŞ: demde B1, İ2, İÜ, MA / rūze ARŞ, B1, İÜ, MA: üzre İ2 / oldu ARŞ: urdu B1, İ2, İÜ, MA
634 behcetdir ARŞ: zīnetdir B1, İ2, İÜ, MA
635 ṣayfen ARŞ, İ2, İÜ, MA: ṣayf B1 / niʿmet-i ARŞ, İ2, İÜ, MA: himmet-i B1
636 ḫāḳān-ı ʿālem sāye-güster ARŞ, B1, İÜ, MA: ḫān-ı ʿālem sāye-i İ2
637 ḫāḳān-ı ARŞ, B1, İÜ, MA: ḫān-ı İ2 / ʿizz ü şān ARŞ, B1, İÜ, MA: ḳudsiyān İ2
638 B1, İ2, İÜ ve MA'da 19. beyittir.
639 sāsiyān ARŞ, B1, MA: sāyebān İ2, İÜ
640 B1, İ2, İÜ, MA'da 21. beyittir.
641 ḫānedān İ2, İÜ, MA: ḫākdān B1
642 ol İ2, İÜ, MA: o B1
643 Melek-māye velī-pāye B1, İ2, MA: Melek-pāye velī-māye İÜ

22 Muvaffaḳdır o şāhenşāh-ı aʿẓam cānib-i Ḥaḳdan
ʿAdūsu Rüstem olsa nā-tüvāndır şöyle cān üzre [644]

23 Teveccüh eylese bir bende-i nāçīze iḳbāli
Olur fermān-revā İskender ü Nūşirrevān üzre

24 Eger bir beççe-i nāçīze ḳahrı taḳviyet verse
Bedīhīdir ẓafer-yāb olması şīr-i jiyān üzre [645]

25 Müʾessirdir o rütbe nuṭḳu kim zīr ü zeber eyler
Musallaṭ eylese bir ẕerreyi kūh-ı girān üzre

26 [646] Eyā Ḫāḳān-ı aʿẓam rūḥ-ı ʿālem dāver-i efḫam
Duʿā-yı devletiñ bir farż-ı vācibdir çākerān üzre

27 Ḫuṣūṣā işbu ednā çākeriñ kim her şeb iftārı
Ḫudā şāhid duʿā-yı ḥażret-i şāh-ı cihān üzre [647]

28 Ḳaṣīdem ḳāfiyem çoḳ ṭatlı sözler götürür ammā
Felek ālāmla mühr-i sükūt urdu dehān üzre [648]

29 Yine **Fāżıl** fiġāna başlama vaḳt-i duʿādır bu
Duʿā-yı ṣādıḳı ʿarż eyle bāb-ı lā-mekān üzre [649]

30 Be-ḥaḳḳ-ı ism-i nūrānī be-ḥaḳḳ-ı sırr-ı Furḳānī
İlāhī pāyidār et ol şehi taḫt-ı cihān üzre

31 Refīḳ olsun hemīşe leşker-i manṣūruna tevfīḳ
İlāhī ġālib et şāh-ı enāmı düşmenān üzre

32 [650] Seniñdir hep meşīʾet yā İlāhī şāh-ı āfāḳıñ
Zamānında cihānı eyle hep emn ü emān üzre

33 Hemīşe sāye-endāz eyle dest-i luṭf u imdādıñ
ʿİnāyetle serīr-i pādişāh-ı kāmurān üzre [651]

34 Gelip gitdikce bu māh-ı ṣıyām ol şāh-ı devrānıñ
Ola pīrāye ism-i pāki rūzān u şebān üzre

35 Cihān durduḳca ṣıḥḥatle İlāhī ʿizz ü şevketle
O şāhenşāhı cāvīd eyle mülk-i cāvidān üzre

644 aʿẓam ARŞ, B1: aʿlem İ2, İÜ, MA
645 beççe-i ARŞ, B1, MA: lücce-i İ2, İÜ
646 B1, İ2, İÜ, MA-
647 ednā ARŞ, B1, MA: İ2-; dānā İÜ
648 ḳāfiyem ARŞ, B1, İ2, MA: ḳāfiye İÜ / götürür ARŞ, MA: getirir B1, İ2, İÜ
649 vaḳt-i duʿādır bu ARŞ: şimdi duʿā lāzım B1, İ2, İÜ, MA
650 B1, İ2, İÜ, MA-
651 sāye-endāz eyle dest-i luṭf u imdādıñ ARŞ: sāye-endāz ola dest-i luṭf u imdādıñ B1, İ2, MA; sāye-baḫş olsun ẓılāl-i luṭf u imdādı İÜ

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE VÜ BAHĀRİYYE [652]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ẕevḳ-i eyyām-ı bahārı işidip māh-ı ṣıyām
Dest-i nevrūza hilāli bu sene eyledi cām [653]

2 Bāġbān-ı çemen ü ḳayyim-i mescid ne ʿaceb
Her biri gülşenine mescidine verdi niẓām [654]

3 Oldu envār ile ārāste ṣaḥn-ı mescid
Buldu gülşen daḫi ezhār ile ārāyiş-i tām [655]

[44a] 4 Her menār oldu birer şuʿle-i cevvāle-i nūr
Oldu her serv-i sehī dilber-i nāzende-ḫırām [656]

5 Cāmiʿiñ şuʿle-i māhiyyesini taḳlīde
Ne şükūfe donadır şāḫa dıraḫt-ı bādām

6 Mescide rūġan-ı ṣāfī yaḳar ise ḳandīl
Kāse-i lāle gülistāna yaḳar ʿanber-i ḫām [657]

7 Cāmiʿ envār-ı żiyā-bār ile künc-i melekūt
Gülşen ezhār-ı feraḥ-baḫş ile ferḫunde maḳām

8 Cāmiʿ iḳbāl-i melāʾikle maḥall-i tevbe
Gülşen iḍlāl-i şeyāṭīn ile cāy-ı evhām [658]

9 Bāġbān dizdi Ṣüreyyā gibi zerrīn ḳadeḥi
Ḳayyim-i mescide ḳandīl uçurur her aḫşām [659]

10 Ser-fürū oldu ḫużūʿ-ile fidan-ı nergis
Ṣaff-ı ezhār-ı çemenzāra meger oldu imām

11 Ḥükm-i ṣıbyānda iken ġonce daḫi gülşende
Rūze-dārān gibi leb-beste olur tā aḫşām

12 Jāleden sofra çeker ġoncelere dest-i nesīm

652 ARŞ 23, B1 33a, İ2 43b, İÜ 43b, MA 30, T1 17a
Başlıksız ARŞ; Ramażāniyye vü Bahāriyye Be-Rikāb-ı Şāh-ı Devrān Edāma'llāhu bi'n-Nasri Eyyāmehū B1; Ramażāniyye Der-Sitāyiş-Sulṭān Selīm Ḫān İ2; Ḳaṣīde Be-Rikāb-ı Şāh-ı Enām Sulṭān Selīm Ḫān MA; Ramażāniyye vü Bahāriyye Be-Rikāb-ı Gītī-sitān Edāma'llāhu bi'n-Nasri Eyyāmehū T1
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

653 nevrūza ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: nevrūzu MA

654 gülşenine mescidine ARŞ, İÜ: mescidine gülşenine B1, İ2, MA, T1

655 ile: İ2- / gülşen daḫi ezhār ile ARŞ: ezhār ile gülşen daḫi B1, İ2, İÜ, MA, T1

656 sehī ARŞ: çemen B1, İ2, İÜ, MA, T1

657 rūġan-ı ṣāfī yaḳar ise ARŞ: yaḳdı ise rūġan-ı ṣāfī B1, İ2, İÜ, MA, T1 / ḫām ARŞ, B1, MA, T1: fām İÜ, İ2

658 iḍlāl-i ARŞ: iḫlāl-i B1, İ2, İÜ, MA, T1

659 dizdi ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: düzdü MA

ʿAndelīb şekl-i müsaḥḥarda gezer bī-ārām [660]

13 İʿtikāf eyledi bülbül ḥarem-i gülşende
Berg-i gülden bütün eṭrāfına çekmiş iḥrām

14 Geldi ervāḥ-ı semāvāt ile pīr-i ramażān
Ḳıldı her mescidi bir ḫırmen-i nūr-ı İslām

15 Geldi ebnā-yı zemīn ile ḫidīv-i nevrūz
Ḳıldı her gülşeni bir devḥa-i Firdevs-aḥkām [661]

16 Oldu her cāmiʿ nüzhetgede bir ḫāver-i ṣubḥ
Oldu her gülşen-i ḫoş-rāyiḥa bir cennet-i şām [662]

17 Bunda envār-ı hüdā ḳılmada tenvir-i ḳulūb
Anda gül-būy-ı semen ḳılmada taṭyīb-i meşām [663]

18 Bunda āvāzeler etdikce ḫaṭīb-i ḫoş-gū
Anda elḥān ile bülbül eder icrā-yı maḳām [664]

19 Burası bāriḳa-baḫş-ı dil-i pāk-i ṣūfī
Orası neş'e-dih-i ḫātır-ı rind-i nā-kām[665]

20 Bilemem cāmiʿe yā gülşene miʿazm edelim
İkisi cāẕibekār-ı dil-i ḥayret-encām[666]

21 Şeyḫ Efendi bu ṭarafdan bizi eyler tehdīd
O ṭarafdan daḫi bülbül bize eyler ibrām [667]

22 Gerçi bu defter-i aʿmālden eder maḥv-ı ẕünūb
Dilden ammā ki eder ol biri maḥv-ı ālām [668]

[44b] 23 Birisi vaʿde-i ferdā biri ẕevḳ-i pīşīn
Ben de bilmem ne yaña şevḳ-ile etsem iḳdām [669]

24 Yürü cāmiʿlere terk eyle göñül gülzārı
Tā ki evrād edelim edʿiye-i şāh-ı enām

25 Ġurre-i feyż-i hüdā ḫāver-i envār-ı Ḫudā
Melce-i şāh u gedā şāh-ı Ferīdūn-ḫuddām

26 Şeh-i seyyāre-ḥaşem çerḫ-i medār-ı ʿālem

660 şekl-i müsaḥḥarda B1, İ2, MA, T1: masḫara şeklinde İÜ

661 zemīn ile ARŞ, İ2, MA, T1: zemistān-ı B1, İÜ

662 gülşen-i ARŞ, B1, İÜ: gülşeni İ2, MA, T1

663 hüdā ARŞ: Ḫudā B1, İ2, İÜ, MA, T1 / ḳılmada ARŞ, B1, İ2, MA, T1: etmede İÜ

664 etdikce ARŞ, İ2, İÜ, T1: etdikde B1, MA

665 ṣūfī ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: ṣāfī B1

666 cāmiʿe yā gülşene mi ʿazm edelim ARŞ, İÜ: gülşene mi cāmiʿe mi ʿazm edeyim B1, İ2, MA, T1

667 Bu ṭarafdan şeyḫ efendi bizi eyler taḫvīf ARŞ: Şeyḫ Efendi bu ṭarafdan bizi eyler tehdīd B1, İ2, İÜ, MA, T1

668 ol biri ARŞ, B1, İ2, T1: ol perī İÜ / o biri MA / aʿmālden eder B1, İ2, MA, T1: aʿmāle verir İÜ

669 biri ARŞ, B2, İÜ, MA, T1: birisi İ2 / etsem ARŞ, İÜ ḳılsam: B1, İ2, MA, T1

Bende-i dergehidir evc-i felekde Behrām

27 Şāh-ı şāhān-ı cihān Ḥażreṭ-i Sulṭān Selīm
Ḫāṭır-ı enveri mir'āt-ı şerīf-i ilhām [670]

28 Bāreka'llāh ne şehenşāh-ı memālik-ārā
Şāneka'llāh ne ḫudāvend-i keşīrü'l-enʿām [671]

29 Mihr-i iḳbāline bir ẕerre mühimmāt-ı umūr
Baḥr-i iclāline bir ḳaṭre selāṭīn-i ʿiẓām [672]

30 Revzen-i himmetine cām olamaz mihr ile māh
Dergeh-i ḥaşmetine perde degil heft-ecrām

31 Fikr-i vālāsı temel verdi esās-ı mülke
Āferīn etdi ʿademden aña eslāf-ı kirām

32 ʿĀleme verdi nesīm-i keremi şād-ābī
Oldu eyyām-ı ṣafā-baḫşı bahār-ı eyyām

33 Dem-i ʿadlinde eger aġını çekse ṣayyād
Murġa bir lāne-i āsāyiş olur ḥalḳa-i dām [673]

34 Naẓar-ı himmeti kim ḫendeyi eyler ḫāḳān
Gürbeye ḳılsa naẓar şīri eder istiḫdām

35 Şaḥne-i ʿadli güẓār eylese mülk-i ḥüsne
Çeşm-i ḫūbāna ḳomaz bir nigeh-i ḫūn-āşām [674]

36 Gülşene ḳılsa güẓer bād-ı nesīm-i luṭfu
Eylemez rāyiḥa-i ġoncesi īcāb-ı zükām [675]

37 Ṭalʿat-ı enveri ḫurşīd-i semā-yı devlet
Ẕāt-ı vālā-yı hümāyūnu ʿimād-ı İslām

38 Pāyidār eyleye evreng-i ḫilāfetde Ḫudā
Ẕāt-ı vālāsını iḳbāl ile tā rūz-ı ḳıyām

39 Dāverā çerḫ-derā şāh-ı mekārimkārā
Ey ki bāb-ı keremi ʿāleme dergāh-ı merām [676]

40 Ramażāniyye bahāriyye demekden ġarażım
Ḫıdmet-i edʿiye-i şāh-ı cihānı itmām [677]

41 Baʿdehū südde-i vālāya duʿā beyninde
Ḥāl-i nāçīzimi maʿẕūrum edersem iʿlām

670 enveri ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: enver-i MA / şerīf-i B1, İ2, İÜ, T1: şerīfi MA
671 ne: MA-
672 mühimmāt-ı ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: mühimmāt u MA
673 çekse ARŞ: ḳursa B1, İ2, İÜ, MA, T1 / ḥalḳa-i ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: ḫalḳına T1
674 ḫūbāna ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: ḫavfāya B1
675 Güẓer ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: naẓar T1
676 Dāverā ARŞ, İ2, MA, T1: Dāver-i B1, İÜ
677 Ḫıdmet-i ARŞ, İÜ: Ṣıdḳ-ile B1, İ2, MA, T1 / şāh-ı cihānı ARŞ: devleti ḳılmaḳ B1, İ2, MA, T1; devleti etmek İÜ

[45a] 42 Ḳuluña māh-ı ṣıyām eyledi her māhı felek
Beni bir loḳma ile eylemedi ṣīrīn-kām

43 Yaʿnī her vaḳti baña eyledi vaḳt-i imsāk
Beni laḫt-ı cigerimden yine eyler iṭʿām [678]

44 Āh u feryād ile nānpāre niyāz etdikce
Gösterir mihr ile māhı baña her ṣubḥ ile şām [679]

45 Bir dilim nān yerine ḳıldı hilāli iḥsān
Nuḳre-i sīme bedel yıldızı verdi inʿām

46 N'eyleyim başına çalsın yedi seyyāresini
Mihr ü māhına bedel verse iki ṭabla ṭaʿām [680]

47 Gösterir aṭlas-ı çerḫi baña ḳaftāna bedel
Ne ḳaba işleri vardır baña rūz-ı bayram

48 Uġrasın ḫışmıña Mirrīh-i siyeh-girdārıñ
Zühreden ṣādır ise bu reviş-i nā-fercām

49 [681] Yevm-i şekk oldu baña ġurre-i ṣubḥ-ı ümmīd
Beni mānend-i hilāl eyledi cevr-i eyyām

50 Bilmediñse beni ey çerḫ-i denī āgāh ol
Ben duʿākār-ı cenāb-ı şeh-i seyyāre-ġulām [682]

51 Benim evreng-i maʿānīde Ferīdūn-ı süḫan
Mülk-i endīşede ol mīr-i hüner mīr-i kelām [683]

52 Ḳasem eyler benim eşʿārım ile İbn-i Yemīn
Sıġınır ḫayme-i endīşeme rūḥ-ı Ḫayyām [684]

53 Siyyemā vaṣf-ı bahār u ramażānla bu süḫan
Oldu hem maʿbed ü hem bāġçe iki dürlü maḳām[685]

54 Cāmiʿ i gülşen edip gülşeni ḳıldı cāmiʿ
Var mıdır ḫāme-i ṭabʿ ım gibi māḥir ressām [686]

55 Süḫan oldur ki ola böyle zülāl-i cārī
Ola maʿnāsı ṣafā-baḫş-ı dil-i ḫāṣṣ u ʿavām [687]

56 Edelim edʿiye-i devlete **Fāżıl** āġāz

---

678 B1, İ2, MA ve T1'de "beni" ve "yine" kelimeleri takdim-tehirlidir.

679 ṣubḥ ile ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: ṣubḥ u İ2

680 verse ARŞ, B1, İ2, MA, T1: olsa İÜ

681 ARŞ-

682 cenāb-ı: İ2-

683 Ferīdūn-ı ARŞ: o dārā-yı B1, İ2, İÜ, MA, T1 / kelām ARŞ, B1, İ2, MA, T1: benām İÜ

684 Asıl adı Emîr Fahrüddîn Mahmûd b. Emîr Yemînüddîn-i Tuğrâî (ö. 769/1368) olup İbn-i Yemîn mahlasını kullanan İranlıların meşhur şairi.

685 ramażāna ARŞ, İ2, İÜ, T1: ramażānla B1, MA / maʿbed ü hem bāġçe iki dürlü ARŞ, İÜ: mescid ü hem gülşen iki dür B1; mescid ü hem gülşen iki dürlü İ2, MA, T1

686 edip ARŞ, İÜ: eder B1, İ2, MA, T1 / māhir ARŞ, İÜ: sāḥir B1, İ2, MA, T1

687 dil-i ḫāṣṣ u ʿavām ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: dil ü ḫāṣṣ u ʿām B1

Müşk-i ezfer ile tā kim süḫanıñ bula ḫitām

57 Tā ki māh-ı ramażān eyleye tebdīl-i fuṣūl
Geh bahār içre gehi ede şitāda iḳdām

58 Mihr-i iḳbāl-i şehenşāhı ede tābende
Evc-i vālā-yı saʿādetde Ḫudā-yı ʿAllām

59 Eyleye rāʾiż-i şebdīz-i cihān tā maḥşer
Ḳabża-i dest-i hümāyūnuna teslīm-i zimām [688]

60 [689] **Fāżıl**ā ḳāfiye-i naẓma duʿādan ṣoñra
Ḫātime olsa sezā lafẓ-ı şerīf-i inʿām

[45b] ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE [690]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḫalḳa gösterdi hilālin yine şehr-i ramażān
Dehen-i ʿāleme bir aşma kilīd oldu ʿayān

2 Gūyiyā leşker-i ʿiṣyānı helāk etmek içün
Dest-i ġufrānda bir ḫançer-i tīz ü bürrān

3 Yoḫsa Bektāşī gibi almış ele keşkūlün
Fiṭre devşirmege çıḳmış felek-i bī-sāmān

4 Turre-i pür-ḫamını yoḫsa ṭararken Zühre
Ṣānesi düşdü ṣaḳın ṣanma ki māh-ı raḫşān [691]

5 Yoḫsa bir ṭakke mi ḳapmışdı Cem ü Dārādan
Aydan aya felek eyler anıñ-ile ʿunvān [692]

6 Yoḫsa bir nāḫun-ı pür-nūr-ı kef-i ḫūr mudur
Çerḫ-i ʿayyāra mı ḳapdırdı cinândan Rıḍvān [693]

7 Yoḫsa bir cebhe-i maḥbūb-ı żiyā-pāş mıdır
Perde-i ebr ile rūy u teni olmuş pinhān

8 Yoḫsa bir köhne gümüş ḫāṭemidir devrānıñ
Ki anı eyledi gerdūn-ı deni zīb-i benān

9 Tābiş-i faṣl-ı bahār eylediginden teʾşīr
Kāse-i hāleye yaḫ-pāre mi ḳoymuş devrān

688 cihān ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: felek MA

689 B1, İ2, MA, T1-

690 ARŞ 8, B 29b, İ2 45a, İÜ 45b, MA 23, T1 11a
Hüve'l-Feyyāż ARŞ; Ḳaṣīde-i Ramażāniyye Der-Sitāyiş-i Selīm Ḫān B1; Ḳaṣīde-i Ramażāniyye Der-Sitāyiş-i Sulṭān Selīm Ḫān İ2, T1; Ḳaṣīde-i Ramażāniyye Be-Rikāb-ı Şāh-ı Enām Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi'r-Raḥmeti ve'l-Ġufrān MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

691 pür-ḫamını ARŞ, İÜ, T1perçemini B1, İ2, MA

692 Yoḫsa bir ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Ṣırmalı İÜ / anıñ-ile MA: anıñla ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1

693 ḫūr ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ḫūrī İÜ

10 Dest-i tiryāk*ī*-yi dü-tā-yı felekde yāḫud
Ḳahve-i leyl-i siyāhī ile dolmuş fincān

11 Yoḫsa bir ḥalḳa mıdır yaʿnī ki gerdūn oldu
Bende-i ḥalḳa-begūş-ı der-i ehl-i ʿirfān

12 Boynuna yoḫsa felek ṭaḳdı gümüş gerdānlıḳ
Ṭıfl-meşreb ki eder gāh*ī*ce taḳlīd-i zenān [694]

13 Sīmden yoḫsa ki engüştüne zihgīr ṭaḳıp
Pehlivān-ı felek eyler heves-i tīr ü kemān

14 Yoḫsa sencīdeg*ī*-yi ecr-i ṣıyām eyler iken
Düşdü engüşt-i felekden kef-i ṭarf-ı mīzān [695]

15 Kef-i gerdūnda yā sāġar-ı billūr mudur
Anda ol āteş-i seyyāle midir şuʿle-feşān

16 Yoḫsa bir beyża mıdır bāl-i felek altında
Anı minḳārı ile ḳırmada rūzān u şebān

17 Pūte-i hālede yāḫud ki bu sīmīn bir ḳurṣ
Zerger-i çerḫ anı miḳrāṣ ile ḳırpar her ān [696]

18 Rūze-dārān-ı nücūma y*ā*ḫud iftāriyye
Donadıp ḳıldı felek bir ṭabaḳ-ı sīmi ʿayān

[46a] 19 Bilmek içün dem-i imsāki y*ā*ḫud sāʿatdir
Ki aña çerḫ-i baḫīl olmada dāʾim nigerān

20 Bezm-i gerdūnda yā micmere-i sīmdir ol
ʿAnber-i şeb mi olur anda hemīşe sūzān [697]

21 Yoḫsa boġazına bir dühül aşıp çerḫ-i denī
Bekciler gibi olur derbeder-i ḫalḳ-ı cihān

22 Bilmediñ bilmediñ ol cirm-i münīri ṣad-ḥayf
Oldu ey **Fāżıl**-ı dānā süḫanıñ hep hezeyān

23 Ḳadr-i vālā-yı şehenşāha nigāh eyler iken
Feleginñ tācı başından düşüp oldu ġalṭān

24 Şeh-i seyyāre-ḥaşem dāver-i Mirrīḫ-himem
Vāl*ī*-yi Rūm u ʿAcem mā-ḥaṣal-ı devr-i zamān [698]

25 Nuḫbe-i nevʿ-i beşer ḫüsrev-i ḫurşīd-efser
Ṣāḥib-i tīr ü teber şāh-ı Ferīdūn-derbān [699]

26 Çāk-i miḥrāb-ı hüdā cāmiʿ-i envār-ı Ḫudā
Secdegāh-ı ʿuzemā ḳıble-i ṣaff-ı şāhān

694 ki eder gāhīce ARŞ, B1, İ2, MA, T1: n'ola eylerse de İÜ
695 kef-i ARŞ, B1, İÜ, T1: -İ2; yere MA
696 ki bu ARŞ, İ2, İÜ, T1: bu B1; bu ki MA
697 gerdūnda ARŞ, B1, İÜ, MA: gerdānda İ2, T1 / sīmdir ol ARŞ, B1, İ2, MA, T1: sīm midir İÜ
698 ḥaşem dāver-i Mirrīḫ-himem ARŞ, B1, İ2, MA,T1: çeşm dāver-i ḫurşīd-i ʿilm İÜ
699 tīr ARŞ, İÜ: tīġ B1, İ2, MA, T1

27 Ḥażret-i Şāh Selīm Ḫān-ı melāʾik-fıṭrat
Revnaḳ-ı āb-ı ruḫ-ı nesl-i şerīf-i ʿOsmān

28 Żāt-ı ḳudsiyye-i şāhānesine ḥaḳḳā kim
Her bir engüştüne bir mühr-i Süleymān şāyān

29 Rütbe-i ʿāliye-i ḳadrine gerdūn mebhūt
Ḳuvvet-i debdebe-i cāhına ʿālem ḥayrān

30 Olsa envār-ı kemālātı ile perverde
Māha ermez idi tā rūz-ı ḳıyāmet noḳṣān

31 Esb-i şebdīz-i felek olmaz idi ḳec-reftār
Olsa engüşt-i hümāyūnuna teslīm-i ʿinān

32 Şaṣt-ı iḳbāli ile tīr erişir menziline
Sīnegāh-ı dil-i Mirrīḫde vażʿ olsa nişān [700]

33 Erse ḫākistere bir feyż-i nesīm-i luṭfu
Ahker-i külḫan olur her biri verd-i ḫandān [701]

34 Olsa ammā çemene nīm-nigāh-ı ḳahrı
Bütün āteş kesilir ġonce-i şāḫ-ı bostān [702]

35 Āsumān-rütbe şehā dāver-i encüm-sipehā
Sen o ḫāḳān-ı Ḫudā-sāye Süleymān-dīvān

36 Sensin ol vāye-i āsāyiş-i ḥāl-i ʿālem
Sensin ol māye-i ārāyiş-i rūy-ı devrān

37 Feyż-i nūr aldı vücūduñ ile eyyām u şühūr
Māhlar cümlesi hem-ḥālet-i şehr-i ġufrān

[46b] 38 Bu teşādüfle zebān oldu dür-efşān-ı ṭarab
Ġurre-i şehr-i ṣıyām ġurre-i māh-ı nisān

39 Her menār oldu birer naḫl-i tecellī şanasın
Vādī-yi Eymene döndü bu behişt-i büldān

40 Her menār oldu birer şemʿ-i şeb-ārā tā kim
Ola şāyeste-i fānūs-ı der-i şāh-ı cihān

41 Her menār oldu birer meşʿal ederler teftīş
Nüh-cehennemde nihān oldu bu demler şeyṭān

42 Şekl-i māhiyyede hep sābit ü seyyāre döner
O kevākible bu şehr oldu felekle aḳrān [703]

43 Öyle ḳandīl uçurur ḳayyim-i cāmiʿ gūyā
Āteşīn şehper ile ṭāʾir-i ḳudsiyy-i cinān

700 iḳbāli ARŞ, B1, İ2, MA, T1: iḳbāl İÜ / tīr ARŞ, İ2: tīz B1, MA; tīri İÜ, T1
701 Aḫker-i ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Āteş-i İÜ
702 Olsa ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: Erse MA
703 māhiyyede ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: māhiyye T1

44 Zülf-i cānān u dil-i kāfire ḳaçdı ẕulmet
Geceyi gündüze ḳatdı yine nūr-ı īmān [704]

45 Cānına ṭaḳdı yine şeyḫ-i ekūlüñ açlıḳ
Görünür çeşmine ḫurşīd gibi her bir nān [705]

46 Görse nev-māhı daḫi ḫāṣṣ çörek ẕann eyler
Belki eflāke ṭutar ḥırṣ ile ṭarf-ı dāmān [706]

47 Cān atar şevḳ-i ṭaʿām-ile dem-i iftāra
Bir büyük ḫānede illā ki olursa mihmān [707]

48 Vaʿẕ eder kürsī̇de ammā ki bütün fikr eyler
Leẕẕet-i çāşnī̇-yi sofra-i ẕevḳ-i elvān [708]

49 Sūre-i Māʾideden vaʿẓı bütün baḥs eyler
Hep *külū ve'şrabū* āyetleriñ eyler tibyān [709]

50 Ḳarnı vüsʿatde ki dehşet-figen-i Ẕülḳarneyn
Loḳma-i saḫtı telāş-āver-i rūḥ-ı Loḳmān

51 Sözü bārid ise de miʿdesi ammā eyler
Kürsī̇de söyledigi dūzaḫa ḳurṣ-ı nīrān [710]

52 Derbeder belde fener elde ʿaṣā vü zenbīl
Kendüyi tesmiye eyler daḫi Ḥācī̇ Ramażān

53 Bu da bu şehr-i ʿacībiñ ne güzel ʿādetidir
Görünür hep ramażān içre nühüfte ḫūbān [711]

54 Ẕikr-i ḫūbān ile bir loḳma ġazel ṭabḫ edelim
Rūze-dārān-ı maʿānī̇ açalar aña dehān [712]

55 Ramażān māhı gibi rūyu olunca raḫşān
Ay o mehpāreye ʿālem nice olmaz şaʿbān

56 Elde tesbīḥ-i riyā serde perīşān destār
Rūzeden öyle ḫırām üzre yürür bī-dermān

[47a] 57 Fitne-i ḫaṭṭı henüz nesḫ-i kitāb eyler iken
Elde muṣḥaf yine cāmiʿde oḳurmuş Ḳurʾān

---

704 geceyi ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: gece T1

705 taḳdı yine ARŞ, İÜ, T1: ṭaḳ dedi B1; yetdi yine İ2, MA

706 Görse nev māhı daḫi ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Nev hilāli göricek İÜ: / ḥırṣ ile ARŞ, B1, İ2, MA, T1: kūşe-i İÜ

707 şevḳ-i ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ḥırṣ-ı İÜ

708 sofra-i ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: sofrada MA

709 "...vekulû veşrabû velâ tusrifû innehu lâ yuhibbu'l-musrifîn / Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez." A'râf/31

710 eyler ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: pürdür MA / ḳurṣ-ı İ2, MA: ḳarż-ı ARŞ, B1, İÜ, T1

711 ʿacībiñ ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ʿaẕīmiñ MA

712 ṭabḫ ARŞ: ṭarḥ B1, İ2, İÜ, MA, T1 / edelim ARŞ, İÜ, T1: edeyim B1, İ2, MA

58 Kendisi ṣāʾim ise n'eyleyim ol ġamzeleri
Bir ṭarafdan dil-i ʿuşşāḳını eyler büryān

59 Gerden altında siyeh ḫāli o meh-ruḫsārıñ
Leyle-i Ḳadr-i mübārek ramażān içre nihān [713]

60 Fāżılā gerçi bu açlıḳda ḳaṣīdem götürür
Şāhdan yaʿnī çörek pāresi olsa iḥsān [714]

61 Gerçi müstaġnīyim ammā ki bu dergehde degil
Mecmaʿ-ı ḳısmet-i ʿālem bu muʿallā eyvān

62 Cümlemiz şāh-ı cihānıñ fuḳarā bendesiyiz
Bunda sāʾil geçinir lücce-i baḥr-i ʿummān

63 Nūḥa bir ḳaṭre içün yüz ṣuyunu ṣarf etmem
Teşnelik cānıma kār eylese vaḳt-i ṭūfān

64 Benim ol muʿcize-pīrā-yı maʿānī-perver
Benim ol nādire-gū-şāʿir-i şemşīr-zebān

65 Eyledi birbirine tercüme ervāḥları
Se-zebān-ı süḫanım Ṣāʾib ü Nābī Ḥassān [715]

66 Üç lisān üzre selāsetde ki yaʿnī süḫanım
Oldu ḥayret-res-i Rūm u ʿAcem ü hem ʿUrbān [716]

67 Olalım sofra-keş-i eṭʿime-i ḫayr-duʿā
Tā ḳabūl ile tenāvül edeler ḳudsiyyān

68 Tā ki nev-māh-ı ṣıyām bend-i dehān olmaḳ içün
Esb-i İslāma ola ḥalḳa-i sīmīn-i ʿinān

69 Ṣadr-ı evreng-i ḫilāfetde şeh-i devrānı
Müstedām eyleye devletle Ḫudā-yı Mennān

70 Rūzu ʿıyd ü gecesi ḳadr ola her bir sāliñ
Aç duʿācıyya budur edʿiye-i vaḳt-i ezān [717]

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE [718]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

--./.--./.--./.--

1 Sāḳī ayaġıñ çek ki zamān başḳa zamāndır
Sāġar yerine şimdi hilāl-i ramażāndır

713 Ḳadr-i ARŞ, B1, MA, T1: Ḳadri İ2, İÜ

714 götürür ARŞ: getirir B1, İ2, İÜ, MA, T1

715 birbirine tercüme ervāḥları ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: tercüme ervāḥları birbirine MA

716 selāsetde ARŞ, B1, İ2, MA, T1: belāġatde İÜ

717 Arşiv'de yer alan manzumede Fâzıl'ın imzasının altında 1207 tarihi yer almaktadır.

718 B1 31a, İ2 47a, İÜ 47a, MA 27, T1 15a
Ramażāniyye Be-Rikāb-ı Şāh-ı Devrān Sulṭan Selīm Ḫān B1, T1; Ramażāniyye Der-Sitāyiş-i Sulṭān Selīm Ḫān İ2; Ḳaṣīde-i Ramażāniyye Be-Rikāb-ı Şāh-ı Enām Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān İbn-i Sulṭān Muṣṭafā Ḫān MA

2 Ol māh-ı faż̄ilet ki be-her rūz-ı şer̄ifi
Ṣad-māha bedel olsa daḫi ʿayn-ı ziyāndır

3 Ol māye-i ġufrāṉ ki ḳudūmunda verirler
Bir sāle güneh pişkeş ü müjde-resāndır

4 Ol māh-ı mükerrem ki melāʾik ḳuş uçurmaz
Cāmiʿ lere ṣaf ṣaf dizilir sübḥa-keşāndır [719]

[47b] 5 Ol māh-ı muʿaẓẓam ki bu māḥ içre şeyāṭ̄in
Müʾminler içün beste-i zencir-i girāndır

6 Şeyṭān ki ber̄i oldu Müsülmāna ezādan
İḍlāl edecek şimdi hemān nevʿ-i būtāndır [720]

7 Cāmiʿ lere doldu nice bir şūḥ-ı dil-āşūb
Kim ġamzeleri fitne-dih-i ʿālemiyāndır [721]

8 Her āfet-i nev-reste ki şemş̄ir-i nigāhı
Ṣad-perde-şikāf-ı ḥarem-i muʿtekifāndır

9 Tiryāḳ/̄leriñ ḫᵛābdan açıldı dü-çeşmi
Hep ḥayret ile māh-ı ṣıyāma nigerāndır

10 Beñzerse hilāle ne ʿaceb ḳadd-i dü-tāsı
Dūşunda hilāl-i ramażān bār-ı girāndır

11 Mūḥiş erişir gūşuna āvāz-ı müsaḫḫir
Gūyā ki hemān naʿre urur şir-i jiyāndır

12 Ṣad-cennet-i Firdevsi deger ḥoḳḳa-i maʿcūn
Biñ mülk-i Süleymāna fedā lūle-duḫāndır [722]

13 [723] Bu ḥāl ile b̄i-çāreleriñ ṣavmı ne ḳābil
Biñ niyyet eger eylese bi'llāhi yalandır

14 Evḳāt-ı feraḥ-baḫşına şöz yoḳ ramażānıñ
Hengām-ı ṣabūḥ̄isi beli ṣıḳlet-i cāndır

15 ʿAyyāşlarıñ ḥāli ḳızıldır hele ammā
Afyon sem-i ḳātil̄ mey ise rūḥ-ı revāndır[724]

16 Hicr-i mey ile her ne ḳadar raʿş̄eler etse
Düşmez ki mededkārı dem-i p̄ir-i muġāndır [725]

17 Şevvāldedir bekr/̄leriñ masḳaṭ-ı reʾsi
Şehr-i ramażān içre ġarībān-ı cihāndır

18 Ḳandīlleri sāġar gibi cāmiʿ de görünce
Şevḳ-i mey ile dīdesi ḫūn-ābe-çekāndır

719 mükerrem B1, İ2, İÜ, T1: mübārek MA / dizilir B1, İ2, İÜ, T1: düzülür MA
720 Müsülmāna B1, İ2, MA, T1: Müsülmānı İÜ / nevʿ-i B1, İ2, MA, T1: cins-i İÜ
721 bir B1, İ2, İÜ, T1: biñ MA / ġamzeleri B1, İ2, MA, T1: şīveleri İÜ
722 Firdevsi İ2, İÜ, MA, T1: Firdevs B1
723 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
724 mey: İÜ-
725 mededkārı B1, İÜ, T1: mededkār İ2, MA

19 Çerḫ-i felege beñzedi her ḳubbe-i cāmiʿ
Ṣad-ṣābit ü seyyāre ile şuʿle-feşāndır

20 Her kūşesi bir ḥırmen-i nūr oldu żiyādan
Envār-ı ḳanādīl ile ġarḳ-ı lemeʿāndır

21 Ḥep birbirine saʿd-ḳırān etdi ḳanādīl
İşkeste eden māh-ı sipihri o ḳırāndır [726]

22 Eşkāl-i Ṣüreyyā-yı felek yek-nesaḳ üzre
Māhiyyesi her gece bunuñ başḳa nişāndır

23 Burc-ı şerefe erdi bülendī-yi menāre
Başında hilālī ṭaḳınır ṣāḥib-i şāndır

[48a] 24 Başında külāh-ı ʿAlevī şuʿle-ber-endāz
Gūyā ki Ḳızılbaş-ı diyār-ı Hemedāndır

25 Yāḫud ki şeyāṭīni helāk etmege ṣaf ṣaf
Ḥep ejder-i āteş-figen ü şuʿle-dehāndır

26 Yāḫud o sehī ḳāmet o zerrīn kemer ile
Altın ṭakeli çengī-yi bezm-i ramażāndır [727]

27 Ḳandīl uçurur ḳayyim-i seyyāre-keş ammā
Bir ṭayr-ı zücāci ki hümā-yı ṭayerāndır [728]

28 Yazdıysa eger ḳayyim-i dānā dişine ṭaş
Ḥep şeyḫ-i ekūle söz atar nādire-dāndır

29 Ol ehl-i şikem şeyḫ-i ḳavī-miʿde ki dāʾim
Endīşesi ālūde-i elvānī-yi ḫᵛāndır [729]

30 Olsa ne ḳadar câme vü destārı müşekkel
Keşkül yine feʳrācesi altında nihāndır

31 Şehr-i ramażān içre mekāndan da münezzeh
Hangi ḳapı açıḳsa mekānı o mekāndır [730]

32 Bayḳuş gibi kürsīdeki şeyḫi gece görsek
Ḫuffāş-ı şebānī gibi ṣāḥib-cevelāndır [731]

33 Liman-ı kerīmāna çeker keştī-yi ḥırṣı
Ebvāb-ı yem-i sāʾili añlar ḳapudandır [732]

34 Dāmen be-miyān elde ʿaṣā ʿıyde varınca
Hep cāmesitān loḳmasitān fiṭresitāndır

35 İster yine ẓālim on iki māh ola rūze

726 sipihri B1, İ2, İÜ, T1: ṣıyāmı MA
727 takkeli anlamında.
728 ṭayr-ı B1, İ2, MA, T1: murġ-ı İÜ
729 elvānī-yi İÜ: elvān-ı B1, İ2, MA, T1
730 mekāndan da B1, İ2, MA, T1: mekānında İÜ
731 şebānī İ2, İÜ, MA, T1: zebānī B1
732 añlar İ2, İÜ, MA: bekler B1

Çün cerr-i menāfiʿ edene tuḥfe evāndır [733]

36 Bu şehr-i faż̄il içre çeken zaḥmeti ancaḳ
Fāżıl gibi b̄i-menbaʿ ṣāḥib-cereyāndır [734]

37 Ṣāḥib-ḥarem ü dāʾire-i vāsiʿa ammā
Pergār-ṣıfat ṣanma ki ehl-i deverāndır [735]

38 Hem olmaya bir ḥabbe ḳadar vech-i maʿāşı
Hem bābı küşāde ola hem sofra-keşāndır

39 Mihmānlar ile ṣavt-ı müez̲z̲in gözedirken
Erbāb-ı düyūn ḳapıda pür-āh u fiġāndır

40 Müşkil bu ki maʿlūm olamaz sāʿat-i ifṭār
Bu ehl-i düyūnuñ sesi yā ṣavt-ı ez̲āndır

41 B̄i-behre-i nāçīz iken işte bu belā kim
İsmi yedi kişverde fülān ibn-i fülāndır

42 Ne ṣāḥib-i t̄imār u ne ehl-i kimiyādır
Ne ḫıdmet ahālīsi ne erbāb-ı dükāndır [736]

[48b] 43 Ancaḳ aña imdād edecek ṣubḥ u mesāda
Dest-i kerem-i ʿāṭıfet-i şāh-ı cihāndır

44 Ol pādişeh-i maʿdelet-ārā ki zamānı
Şöhret-şiken-i debdebe-i Nūşirevāndır

45 Dādār-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān
Revnaḳ-dih-i ʿālem şeref-ārā-yı zamāndır

46 Ol şāh-ı felek-kevkebe kim aḫter-i cāhı
Pertev-figen-i bāriḳa-i devlet ü şāndır

47 Ol şāh-ı kerem-pīşe-i ṣad-ebr-i mekārim
Maḥṣūl-i seḫā-yı kefi deryā ile kāndır [737]

48 Her nuṭḳ-ı dürü mefḫar-ı erbāb-ı maʿānī
Her menzil-i pāki şeref-i ehl-i mekāndır [738]

49 Her t̄ir-i felek-dūzu cigergāh-ı ʿadūya
Miftāḥ-ı derūn-ı ḥarem-i genc-i revāndır

50 Her reʾy-i-fürūġ-āveri reh-yāb-ı iṣābet
İlhāma dil-i pāki çü mir'āt-ı beyāndır [739]

733 cerr-i İÜ, MA, T1: cerri B1; çerḫ-i İ2

734 faż̄il B1, İ2, MA, T1: ṣıyām İÜ

735 ḥarem İ2, İÜ, MA, T1: ḫadem B1

736 kimiyādır İ2, İÜ, MA, T1: kebāʾir B1

737 pīşe-i B1, İ2, İÜ, T1: pīşe ki MA

738 Her nuṭḳ-ı dürü mefḫar-ı B1, İÜ, T1: Her nuṭḳu dür-i muʿcize İ2; Her nuṭḳu dürü muʿciz-i MA / mekāndır MA: gümāndır B1, İ2, İÜ, T1

739 reʾy-i fürūġ-āveri B1, İ2, MA, T1: reʾyi fürūġ-āver-i İÜ / İlhāma İ2, İÜ, T1: İlhām-ı B1, MA

51 Her emr-i şeref-rīzi birer ḥikmete merbūṭ
Her ḥikmet-i ser-beste birer sırra nişāndır [740]

52 Her sırr-ı nihānīde nice nükte de mużmer
Her nükte-i mübhemde nice ḫurde nihāndır

53 Her ḫurdede ṣad-żerre işābet daḫi maḫfī
Her żerrede biñ mihr-i kerāmet de ʿayāndır

54 Bu ḫulḳ-ı melek-ḫū ile bu rüşd ile bi'llāh
Eslāf-ı selāṭīn-i ʿiẓām içre yegāndır

55 Ey dāver-i vālā ki der-i ḫalḳ-penāhıñ
Peyġūlegeh-i mā-ḥaṣal-ı emn ü emāndır [741]

56 Meymūn u mübāreḳ ede Ḥaḳ māh-ı ṣıyāmıñ
Kim ġonce-i nev-çīde-i gülzār-ı cināndır

57 Bu māh-ı muʿaẓẓamda velī **Fāżıl**-ı mehcūr
Sāġar gibi işkeste dil ü ḥāli yamandır [742]

58 Ġavġālarımız vāʿiẓ efendi ile ʿafv et
Ben ehl-i beyānım o henūz ehl-i ḫuvāndır

59 İmsāk gibi cānımı ṣıḳdı yine lāfı
Endīşesi hep loḳma ile pāre-i nāndır

60 Kürsīde mübārek ramażān gitdi der aġlar
Feryād ile āvāzesi ʿayyūḳa resāndır

[49a] 61 Ben maḫż-ı ziyān etmede o fāʾide eyler
Kim derd-i dīger bāʿiṣ-i feyż-i dīgerāndır [743]

62 Döndürdü hilāle ḳaddimi bir meh-i naḫvet
Kim ġurresi ṣāʾimlere teʾkīd-i gümāndır [744]

63 Şevḳ-i ruḫ u ḫāl-ile bu vādīde ġazeller
Vaṣfında hemīşe ḳalemim nādire-ḫᵛāndır

64 Ruḫsārı meh-i ʿıyd gibi nüzhet-i cāndır
Beñler ruḫu üzre şeb-i ḳadr-i ramażāndır

65 Cāmiʿde amān āh o menāre gibi ḳāmet
Ol ṣuʿleli ruḫsārla bir serv-i revāndır [745]

66 Her ġamzesi bir āfet-i cān u dil-i rūze
Her şīvesi taḳvā-şiken-i müddeʿiyāndır [746]

740 ḥikmet-i İÜ, MA: ḥikmete B1, İ2, T1
741 : penāhıñ MA: penāhī B1, İ2, İÜ, T1
742 velī İÜ: belī B1, İ2, MA, T1
743 o B1, İ2, İÜ, T1: ol MA / feyż-i B1, İ2, MA, T1: derd-i İÜ
744 hilāle İÜ, MA: hilāl B1, İ2, T1
745 ruḫsārla B1, İ2, İÜ, MA: ruḫsār T1
746 ʿişve B1, İ2, MA, T1: rūze İÜ

67 [747] Eṭvār-ı levendāne o şāl ol yaṭaġanla
Bir cān alıcı yoşma-edā tāze cüvāndır

68 Baldırlarına şarf-ı naẓar dīne żarardır
Bāzūlarına nīm-nigeh ʿaḳla ziyāndır [748]

69 Ol dāyı-revişle o ġażūbāne baḳışla
Üftādesine çāre hemān lafẓ-ı amāndır [749]

70 **Fāżıl** gibi üftādesi var ehl-i süḫandan
Ol çeşm-i süḫan-sāzı gibi tāze zebāndır [750]

71 Bir şāʿir-i āteş-nefes ü şuʿle-zebān kim
Eşʿārı selāsetde hemān āb-ı revāndır [751]

72 [752] Güldeşt-i taḫayyülde süḫan māʾ-i müselsel
Ḫākister-i maʿnide ḳalem şuʿle-fidandır [753]

73 Gülzār-ı maʿānīde ʿaceb ḫāme-i naẓmım
Bir serv-i ḫırām-āver-i dāmen-be-miyāndır

74 Ġayrı yeter ıṭnāb-ı süḫan vaḳt-i ṣıyāmdır
ʿĀlem gibi lāzım ki ḳalem beste-dehāndır [754]

75 Āġāz-ı duʿā eyle şehenşāḫa ki bir söz
Ḫatm olmaya anıñla cemīʿ-i heẓeyāndır [755]

76 Evreng-i şerīfinde muḳīm eyleye Allāh
Kim ẕāt-ı şerifi meded-i ʿālemiyāndır

77 Eḍnādını manṣūr ede aʿdāsını maḫẕūr
Bī-şübhe ki bu ḫayr-duʿā ʿarşa mekāndır

[49b] 78 Bu edʿiye her laḫẓada bu bende-i zāra
Evrād-ı zebān olduġu Allāha ʿayāndır [756]

RAMAŻĀNİYYE BE-ḪAŻRET-İ SULṬĀN MUṢṬAFĀ ḪĀN [757]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ġurre-i māh-ı ṣıyāmıñ baḳ hilāl-ebrūsuna

747 B1, İ2, MA ve T1'de 69. beyittir.
748 żarardır B1, İ2, İÜ, MA: naẓardır T1
749 baḳışla İÜ, MA, T1: baḳışlar B1, İ2
750 süḫandan B1, İ2, İÜ, T1: süḫanda MA
751 ʿaceb B1, İ2, MA, T1: hemān İÜ
752 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
753 Güldeşt-i B1, İ2, İÜ, T1: Gül-geşt-i MA
754 Ġayrı B1, İ2, MA, T1: Fāżıl İÜ
755 cemīʿ-i B1, İ2, İÜ, T1: cemīʿi MA
756 edʿiye B1, İ2, İÜ, T1: dāʿiye MA
757 B1 85b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-. (Yalnızca B1 nüshasında bulunan bu kaside, Divan tertibi gereği buraya alınmıştır.)

Ehl-i İslām hep rubūde ṭalʿat-i nīkūsuna

2 Ehl-i ʿişyānıñ meger defterleriñ ḥakk etmeye
Nūrdan bir ḫançer almış āferīn bāzūsuna

3 Öyle bir māh-ı muʿaẓẓamdır ki her bir leylesi
Bir ʿarūs olmuş Ḫudānıñ nefḫa-i ḳuddūsuna

4 Öyle bir māh-ı żiyā-baḫşā-yı maḫlūḳāt kim
Hep melek pervāne olmuş şuʿle-i fānūsuna

5 Öyle bir māh-ı mübārek kim beşer ile melek
Hep menār üzre verilmiş naʿre-i yāhūsuna

6 Bāng-ı temcīd ü ezān-ı ehl-i İslām tā seḥer
Verdi küffārıñ ḫalel āvāze-i nāḳūsuna

7 Her menār oldu birer dervīş geymiş bir külāh
ʿAşḳla āteş-nişān olmuş felek-bārūsuna

8 Her menār oldu birer mehpāre-i serv-i revān
Ḳuşanıp zerrīn kemer ol ḳāmet-i dil-cūsuna

9 Oldu cāmiʿlerde bir gül-ġonce her ḳandīl-i nūr
Beñzedi bāġ-ı cinānıñ devḥa-i ḫoş-būsuna

10 Nev-hilāl-i ṣavm ise açmış dehān-ı ḥᵛāhişi
Gūyiyā şāhıñ gelir tebrīk-i dāmen-būsuna

11 Ḥażret-i seccāde-pīrā-yı ḫilafet ḳuṭbu'l-ʿaṣr
Sāye-bān olsun Ḫudā ẕāt-ı kerāmet-ḫūsuna

12 Rūḥ-ı ʿālem aʿnī Sulṭān Muṣṭafā kim ḥażreti
Şān u revnaḳ verdi el-ḥaḳ salṭanat nāmūsuna

13 Māye-endūz-ı kerāmet dūdmān-ı salṭanat
ʿAndelīb olmuş ʿināyet aḫter-i gül-rūsuna

14 Öyle bir şāh-ı cihān-gīr-i zamāndır tā ezel
Ancaḳ ol muḫliṣ sezādır ṭāliʿ-i maḥrūsuna

15 Nefḫa-i tevfīḳle şāh-ı cihān-ārādır ol
ʿĀlemiñ ḳılma naẓar Cemşīd ü Keykāvusuna

16 Tā ezel Ḥaḳdan muvaffaḳdır o ḫāḳān-ı cihān
Sūre-i *innā fetaḥnā fetḥa*dır bāzūsuna[758]

17 Ten ʿalīl-ender-firāş ammā zebān eyler duʿā
Mā-ḥaṣal muḥtācdır şāhıñ kerem-dārūsuna

18 Her kim isterse zevāl-i āfitāb-ı ṭalʿati
Uġrasın Mirrīḫ-i çerḫiñ ġamze-i cādūsuna

19 Her gece iftārda el-ḥaḳ ġıdā-yı rūḥdur
Loḳma-i şīrin duʿāsı çāker-i ḥaḳ-gūsuna

20 Fātiḥ-i Mekke yazılmış ism-i pāki cifrde

758 "İnnâ fetahnâ leke fethan mübînâ / Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik." Fetih/1

Müjdeler İslāma benden rindine sālūsuna

21 Başla tekrāren duʿāya ṣıdḳla **Fāżıl** hemān
Niʿmet-i şāhi yeter her bende-i meʾyūsuna

22 Her sene tā kim cüvān-ı ʿıyd-ile baʿde'z-zifāf
Leyle-i Ḳadriñ ʿarūsu baş ḳoya zānūsuna

23 Ber-ḳarār etsin cihān durduḳca ol ḫāḳānı Ḥaḳ
Bende ḳılsın çerḫi dergāh-ı ʿadālet-cūsuna

24 Sāyesinde şöyle āsāyiş bula ḫalḳ-ı cihān
Hep duʿākār ola şāhıñ devlet-i meʾnūsuna

25 Ṭāliʿ-i iḳbāline verdikce Ḥaḳ saʿdü'ş-suʿūd
Ïḥtirāḳ u naḥs versin düşmen-i menḥūsuna

26 ʿIyd ola devr-i hümāyūnu ẓaferle şöyle kim
Tāc-ı şāhān-ı cihān pāmāl ola pā-būsuna

27 Dāʾimā taḫtında göstersin bize ol şāhı Ḥaḳ
Nuṣret ü tevfīḳ versin ṭāliʿ-i maḥrūsuna

ḲAṢĪDE-İ TEŞEKKÜR DER-ḤAḲḲ-I ṢADR-I AʿẒAM [759]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḥamdu-li'llāh öyle bir dergāha ḳıldım intisāb
Kim ġubār-ı āsitānı kuḥl-i çeşm-i āfitāb

2 Öyle bir dergāh-ı vālā kim bütün erbāb-ı cāh
Devlet ü cāhı eder ḫāk-i derinden iktisāb

3 Cevher-i iḳbāl ü devletdir o seng-i āsitān
Maʿden-i feyż ü saʿādetdir hemişe ol türāb

4 Ṭāliʿim açıldı geldi maṭlabım ayaġıma
Nāgehān her yandan oldu feyż-i Ḥaḳla feṭḥ-i bāb

5 Rūz u şeb ġamlarla zār u nā-tüvān olmuş iken
Şimdi envāʿ-ı meserret ile oldu kām-yāb

6 Buldu hep bir bir küşāyiş ʿuḳdehā-yı ārzū
Olmuş iken her biri bir daḫme-i Efrāsiyāb

7 Ḥamdu-li'llāh cān u dil buldu refāhiyyet henüz
Eskiden ālām ile olmuş iken pür-ıżṭırāb

8 Ḥāşılı şimden gerü eflāke nāz etsem revā
Dehr-i dūna kec-nigāh etsem daḫi ġāyet ṣavāb [760]

9 İşidip geldi nedāmet ile çerḫ-i bed-fiʿāl
Etdiginden eyledi ġāyet ile şerm ü ḥicāb

759 B1-, İ2 49a, İÜ 49b, MA-, T1-
Başlıksız İ2

760 revā İÜ: gerek İ2

10 Sābıḳā aṣlā nigāh etmez iken şimdi ʿaceb
Bir merām içün işāret eylesem eyler şitāb

11 Ṟāhda baʿżı dūçār olduḳca ehl-i miḥnete
Āteş-i reşk ü ḥasedden baġrım olurdu kebāb

12 Şimdi ammā ḥamdu-li'llāh baña ʿālem reşk eder
Başladı reşk etmege daḫi bu çerḫ-i nüh-ḳıbāb

13 Yā nice reşk etmesin ʿālem ne yapsın çerḫ-i dūn
Doġrusu bu bābda hīç anlara olmaz ʿitāb

14 Bārgāh-ı āṣafīdir bu bir ednā bendesi
Ḫüsrev ü İskendere maʿẕūr ṭut vermez cevāb

15 İntisāb etmeḳ içün ol bārgāha çerḫ-i dūn
Māh u ḫurşīdin verirdi rüşvete bī-irtiyāb

16 Melce-i iḳbāl ü devlet hem penāh-ı yümn ü feyż
Bārgāh-ı ṣadr-ı vālā āṣaf-ı ʿālī-cenāb [761]

17 Bāʿiṣ-i rüşd ü sedād u bādī-yi emn ü bilād
Āṣaf-ı vālā-cenāb u dāver-i devlet-meʾāb

[50a] 18 Āsumān-rifʿat Felāṭūn-fikret Āṣaf-menḳabet
Ḳahramān-ṣavlet Sikender-saṭvet ü Dārā-cenāb [762]

19 Ol ki her efʿāl ü aḳvālinde fikri dāʾimā
Ḫalḳdan aḫẕ u nemā vü kesb-i ḫayrāt u ṣevāb

20 [763] Ol ki eyyām-ı neşāṭ-engīz-i devr-i ḥurremi
Pīr-i dehriñ defter-i ʿömründe eyyām-ı şitāb

21 Esb-i iḳbāline bāl-i ḳudsiyāndır ġāşiye
Mihr naʿl ü aḫterān miḫ ü ḥilāl [de] nev-rikāb

22 Böyle düstūr-ı vaḳūr u ʿumdetü'l-cumhūr kim
Pişgāhında Felāṭūn olsa da vermez cevāb

23 Behr ister lücce-i feyż-i ʿaṭāsından biḥār
Ḳaṭre ister rīziş-i ebr-i seḫāsından seḫāb

24 Ḥaḳ bu kim maʿmūr u ābādāne ḳıldı ʿālemi
Ḳalmadı var ise illā sīne-i ʿāşıḳ ḫarāb

25 Oldu devri bāʿiṣ-i āsāyiş-i rūy-ı zemīn
Buldu āsāyiş daḫi bu ḳubbe-i pür-inḳılāb

26 Görmedi çeşm-i ṣadāret böyle bir āṣaf-naẓīr
Her umūra āşinā her maʿrifetde behre-yāb

27 Āṣafā ṣadrā keremkārā merāḥim-güsterā
Ey mekārim-pişe ẕī-şān āṣaf-ı devlet-niṣāb

761 Bārgāh-ı İ2: Bārkār-ı İÜ
762 Felāṭūn-fikret İ2: Felāṭūn-mekremet İÜ
763 20-41. beyitler İ2'de yoktur.

28 Sensin ol ʿālī-maḳām-ı maẕhar-ı esrār-ı Ḥaḳ
Ẕātına pā-beste tevfīḳ-i Ḫudā bī-irtiyāb

29 Sensin ol dānā-yı ʿālem āşinā kār-āzmā
Kim bütün efʿāliñe dümdārdır rüşd ü ṣavāb

30 Sensin ol düstūr-ı nīkūkār u ḫayrāt-cūy kim
Rūz u şeb ḫayr-ı duʿā etmekde saña şeyḫ ü şāb

31 İşte ez-cümle bu ʿabd-i ʿāciz ü bī-kes daḫi
Nā- ümīd olmuş iken luṭfuñla etdin kām-yāb

32 Ḥaḳ bilir kim rūz u şeb bu niʿmeti fikr eyleyip
Ḫıdmet-i ḫayr-ı duʿāñızla gözümden gitdi ḫᵛāb

33 Ben riyā etmem yalan hīç söylemem ḥāşā ki ben
Eylemem dünyā içün bu gūne fiʿli irtikāb [764]

34 Ḫıdmetiñde tā olunca Ḥaḳ beni ayırmasın
Bāb-ı mecdiñ var iken göstermesin bir ġayrı bāb

35 Sen hemān ey mihr-i devlet tābiş-i elṭāfdan
Geh-be-geh bu ẕerre-i nāçīzi eyle behre-yāb

36 Devletiñde gerçi şādānım velākin sīnede
Bulunur eski elemlerden ḫırāş u pīç ü tāb

[50b] 37 Ẕimmetimde yaʿnī sābıḳdan düyūnum var birāz
Şāhid-i ṭabʿımda vardır ol sebebden ıżṭırāb

38 Devletiñde cümlesi āsān olur ben ġam yemem
Müstedām ol sen hemān devletle ey ʿālī-cenāb

39 İẕn olursa līk küstāḫāne söylerdim biraz
Vaṣf-ı şiʿr-i cān-feżā-yı medḥ-i ṭabʿ-ı nükte-yāb

40 Cümleniñ maʿlūmudur gerçi ne ḥācet vaṣfıma
Buldu mihr ü meh gibi şöhret bu naẓm-ı müsteṭāb

41 Şāʿir-i ablaḳ-süvār-ı ʿarṣagāh-ı maʿnīyim
İşte meydān-ı süḫan var mı bāña bir hem-rikāb

42 Sözlerim sūzān olurdu olmasaydı āb-dār
Ṭabʿ-ı āteşnāk zīrā dāʾimā pür-iltihāb

43 Āferīn aḥsente ey **Fāżıl** bu şiʿr-i dil-keşe
Kim dimāġ-ı ṭabʿa verir her sözü ḥükm-i şarāb

44 Söz tamām oldu ḫulūṣ-ı ṣıdḳla şimden gerü
Destiñ aç kim geldi hengām-ı duʿā-yı müstecāb

45 Tā ki her nev-sālde āmed-şüd-i aʿyād ile
Edeler ẕevḳ ü ṣafāyı ḫalḳ-ı ʿālem iktisāb[765]

46 Düşmen-i bed-ḫᵛāhlar ḳurbān ola ḳoçbaşına

764 Bu beyit ve bazı mısralar, hazine kethüdası İbrahim Ağa için yazılmış kasidede de yer almaktadır.

765 āmed-şüd-i: āmed-şüde İ2, İÜ

Sen hemān devlet ile var ol eyā ʿālī-cenāb[766]

47 Bu cihān durduḳca dur devletli sulṭānım benim
ʿIydler gelsin de gitsin tā ilā-yevmi'l-ḥisāb

48 Bunda ʿizz ü cāh u devlet anda Firdevs-i berīn
İki dünyādan merām üzre olasın behre-yāb

ḲAṢĪDE DER-ḤAḲḲ-I ḲOCA YŪSUF PĀŞĀ ʿAZĪMET-İ ÖRDU-YI HÜMĀYŪN[767]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Yine açdıḳ sefer içün ʿalem Allāh yekdir
Nüh-ʿalem rāyet-i faḫr-ı ümem Allāh yekdir

2 Berḳ ile ṣāʿiḳa-i muḥriḳayı añdıraraḳ
Çaġırır midfaʿ-ı ejder-şikem Allāh yekdir

3 [768] Dökülüp baḥre nice gūş veren aʿdā
Dedi bu naġme-i māhi-yi yem Allāh yekdir

4 Çünkü maʿlūm ki *el-nuṣretü min-ʿindi'llāh*
Çekmesin ʿasker-i İslām elem Allāh yekdir [769]

5 Sāl-i tārīḫi ki ʿAbdülḥamīd-i ġālibdir
Çekmeziz nuṣret içün biz de ġam Allāh yekdir

6 Öyle bir ṣavlet-i şāhāne edip düşmene kim
Ditredi ḫavfla şāh-ı ʿAcem Allāh yekdir

7 Gül-i iclāline bir Nemçe ise düşmen-i dīn
Mihr-i şemşire dayanmaz o nem Allāh yekdir

[51a] 8 Yaş içün ol ḳuru ġavġāya peşīmān oldu
Gözyaşı dökmededir dem-be-dem Allāh yekdir

9 Bāb-ı vālāya ruʾūsu gele Rūsiyyalınıñ
Ḥaḳ helāk eyleye ser-tā-ḳadem Allāh yekdir

10 Ḳalʿ eder ḳalʿayı ger sedd-i Sikender olsa
Leşker-i şāh-ı muʿallā-himem Allāh yekdir [770]

11 Düşmene biñ ṭop-ı ṭaburdan efzūn mühlik
Nefes-i pādişeh-i Cem-ḫaşem Allāh yekdir

12 Baʿd-ez-īn biz daḫi ġāzī okuyalım zīrā
Yazdı ġāzī anı levḥ ü ḳalem Allāh yekdir

13 Düşmen-i dīni ede Ḥażret-i Yūsuf Pāşā

766 ola: İ2-

767 B1 64b, İ2 50a, İÜ 50b, MA-, T1-
Berāy-ı Sefer-i Hümāyūn Der-Sitāyiş-i ʿAbdülḥamīd Ḫān u Yūsuf Pāşā B1; Başlıksız İ2

768 İ2, İÜ-

769 "Zafer, Allah katındandır."

770 ḳalʿayı İ2, İÜ: ḳalʿası B1

Heme üftāde-i çāh-ı ʿadem Allāh yekdir

14 Zülf-i tārīk-i perākende-i ḫūbān gibi
Ede aʿdāyı bütün hem-be-hem Allāh yekdir

15 Taḫt-ı bed-baḫtını ḳahren ede pāmāl ü şikest
Ṣadr-ı Rüstem-reviş-i muḫteşem Allāh yekdir

16 Rāyet-i Ḥażret-i Peyġamber ile mesrūren
Gele İstanbula ol muḫterem Allāh yekdir

17 Ben de tebrīk-i ġazāya varayım ḥażretine
Dāmeniñ būs eder ederekden diyem Allāh yekdir

18 Dildeki ḥışn-ı metīn-i ġamı şekvā edeyim
Erişir belki cünūd-ı kerem Allāh yekdir

19 Feth edip ḳalʿa-i sengīn-i ġamı sīnemden
Beni hem ede ġarīḳ-ı niʿam Allāh yekdir

20 Ede imdād o pāşā-yı ʿadālet-pīşe
Yıḳılıp leşker-i cevr ü sitem Allāh yekdir

21 Münhezim ola o mekrūh gürūh-ı iflās
Düşe ardına sipāh-ı direm Allāh yekdir

22 Sāyesinde olayım müktesib-i zevḳ ü naʿīm
Ṣāḥib-i ṣervet ü māl ü ḫadem Allāh yekdir

23 Māl-i ḫülyāya mı daldıñ yine uyan **Fāżıl**
Ṣıdḳla söyle hemān dem-be-dem Allāh yekdir

ḲAṢĪDE DER-ḤAḲḲ-I YŪSUF PĀŞĀ ʿAZĪMET-İ ORDU-YI HÜMĀYŪN [771]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Āferīn ey ʿalem-efrāz u dilīr-i bī-bāk
Görmedi çeşm-i ʿadū böyle vezīr-i fettāk

[51b] 2 Devlet ü dīne bu ḫıdmetle sevindi iki şāh
Şāh-ı evreng-i cihān şāh-ı serīr-i *levlāk*

3 Ḫūn-ı düşmen ile ḳan aġladı tīġıñ ammā
Ğirye-i çeşmi leb-i devleti ḳıldıñ iḍḥāk

4 Naḳş-ı tevḥīd içün seng-dil-i aʿdāya
Oldu her maʿrekede nişter-i tiriñ ḥakkāk[772]

771 B1 70b, İ2 50b, İÜ 51a, MA 101, T1-
Berāy-ı Yūsuf Pāşā B1; Başlıksız İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ḳoca Yūsuf Pāşā MA
Koca Yusuf Paşa, I. Abdülhamid'in atamasıyla (1786) sadrazamlık görevini ifa ederken 1787-1792 Osmanlı-Rus savaşında orduya kumandanlık etmiş, Avusturya arşidükü II. Joseph'e karşı Sebeş Muharebesi'ni kazanmıştır. 1789 yılında kaptan-ı derya olmuş, 1791 yılında III. Selim tarafından tekrar sadrazamlığa getirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Beydilli, 2013: 23-25.

772 Oldu İ2, İÜ, MA: Ol B1

5 Çirk-i şirk ile ten-ālūde iken devlet ü dīn
Oldu şemşiriñ o germābede keskin dellāk

6 ʿAksi āyīne-i çerḫ üstüne mānend-i ṣafaḳ
Ḫūn-ı tīġıñ ile āl oldu o deñli ruḫ-ı ḫāk

7 Pīr-i Behrām-ı felek lerze-kūnān-ı dehşet
Yazdı ḫūn-ı dil ile nām-ı şerīfiñ seffāk

8 Ḫāme-i nūr ile bu gūne debīr-i gerdūn
Ḳıldı elḳābıñı ṭuġrā-yı berāt-ı eflāk [773]

9 [774] Muḳtedā-yı vüzerā ʿuḳde-küşā-yı ʿuḳalā
Mültecā-yı żuʿefā sīne-küşā-yı ġamnāk [775]

10 Yaʿnī düstūr-ı felek-mertebe Yūsuf Pāşā
Ser-i erbāb-ı ḫıred server-i ehl-i idrāk

11 Minber-i kelle-i aʿdāda ḫaṭīb-i seyfi
Oḳudu ḫuṭbe-i *lā-naʿbüdü illā iyyāk* [776]

12 Nem-i iḳbāl-i felek mihr-i şerīf-i tīġı
Eyledi çeşm ü ten-i Nemçeyi ammā nemnāk [777]

13 Ḏūzaḫ-ı ceng-i şerer-pāşa ruʾūs-ı Rūsī
Ateş-i ḳahr u celālinde degildir ḫāşāk

14 Bīm-i dil-dūzu ki dehşet-figen-i düşmen olur
Tirden evvel eder ḳalb-i ʿadūyu ṣad-çāk [778]

15 Oldu Mirrīḫ ṣalāḥıyla ʿUṭārid-meşreb
Ṭaḳınıp ḫançer-i ser-tīze bedel bir misvāk

16 Çeşm-i giryān olamaz devr-i ṣafā-baḫşında
Meger engūru içün girye ede dīde-i tāk [779]

17 Rūz-ı ḫandānına ṣad-reşkle bu evḳātıñ
Zehr-i mārī aḳıdıp girye-i çeşm-i Ḍaḫḫāk

18 Esb-i iḳbāline Ḫıżr olmuş iken ġāşiye-dār
Nuṣret olmaz mı aña beste-i bend-i fitrāk [780]

19 Āṣafā dāver-i encüm-sipehā dil-ṣāfā
Zehr-nūşān-ı ġama maḳdemiñ oldu tiryāk

[52a] 20 *Yūsufü'l-Ġāzī* ki oldu saña tārīḫ yeter **[H 1205]** [781]
Ne desin şānıña şāyeste bu ṭabʿ-ı çālāk

---

773 bu İ2, İÜ, MA: bir B1
774 İ2, MA-
775 küşā-yı İÜ: kefā-yı B1
776 "(Ey Allahım!) Senden başkasına ibadet etmeyiz."
777 Nem-i iḳbāl-i İ2, İÜ: Nem ḳapar B1; Ḫātem-i iḳbāl-i MA / şerīf-i İ2, İÜ, MA: şerīfi B1
778 figen-i B1, İ2, İÜ: figen ü MA
779 engūru İÜ: engūr B1, İ2, MA
780 Ḫıżr B1, İ2, İÜ: Ḫaṣr MA / aña İ2, İÜ, MA: kemer B1
781 يوسف الغازى =1205/1791

21 Ḥāk-i dergāha bu tebrīk-i ġazā ḳaṣdı ile
Fāżılā eyleme naḳdine-i eşki imsāk [782]

22 Ḥażret-i ġāz*ı*ye dil ḳalʿ asını inhā ḳıl
Tā-be-key ola ḫarāb bu s*ı*ne-i āteşnāk [783]

23 Bir işāret buyurup leşker-i luṭf u kereme
Eylesin zümre-i küffār-ı ġamı cümle helāk

24 Tā ki ser-çeşme-i ḫurşīdden āb-ı şuʿle
Eyleye ʿālemi çirk-i siyeh-i şebden pāk [784]

25 Ṣaff-ı iḳbāliñe serdār ola saʿd ü tevfīḳ
Leşker-i düşmene dümdār ola ḳahr u ihlāk

ʿARŻ-I ḤĀL BERĀY-I İFĀDE-İ ḤĀL-İ PÜR-MELĀL [785]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Niẓāmü'l-ʿāleme ṣad-ʿarż-ı ḥāl eyler perīşānī
Bu gūne āṣafa basṭ-ı maḳāl eyler perīşānī

2 Ki bu çāker niẓām-ı ḥāle lāyıḳ bir perākende
Aña cemiʿyyeti emr-i muḥāl eyler perīşānī [786]

3 Yerim ḫurşīdveş bālāter iken encümenlerde
Beni mānend-i sāye pāyimāl eyler perīşānī

4 Niṣār etmiş iken berg-i gül-i āmālimi ḫāke
Ḫacāletlerle rengim āl āl eyler perīşānī [787]

5 Daġıtdı dāne dāne ḫırmen-i āmālimi gūyā
Benim'çün ḫāl-i dilberden miṣāl eyler perīşānī

6 Felekde āhım oldu tūde tūde şuʿle-ber-şuʿle
Sipihre āh ile taḳrīr-i ḥāl eyler perīşānī [788]

7 [789] Ṭop etdim āh-ı şerer-āteşīnimle semāvātı
Meger ehl-i dili ṣāḥib-celāl eyler perīşānī

8 Ḫulāṣa ḥālimi tanẓīme bir imdādıñ olmazsa
Efendim bendeki pejmürde ḥāl eyler perīşānī

782 dergāha bu B1, İ2, MA: dergāhına İÜ

783 ḫarāb bu sīne-i B1: ḫarāb-ı sipeh-i İ2, İÜ, MA

784 ḫurşīdden İ2, İÜ, MA: ḫurşīde dek B1

785 B1 63b, İ2 51b, İÜ 52a, MA 149, T1-
Ḳaṣīde Berāy-ı Ṣadr-ı Aʿẓam ʿİzzet Meḥmed Pāşā B1; Başlıksız İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ṣadr-ı Sābıḳ ʿİzzet Meḥmed Pāşā Edāma'llāhu İclālehū MA

786 nizām-ı ḥāle B1, İ2, MA: nizāmü'l-ḥāle İÜ

787 āmālimi İÜ: ezher gibi B1; maḳṣūdumu İ2, MA

788 tūde tūde İ2, İÜ, MA: perde perde B1 / şuʿle-ber-şuʿle İ2, İÜ, MA: şuʿle-i eşʿārım B1

789 B1, İ2, MA-

9 Sezā mı ben duʿākār-ı niẓām-ı ʿālem olmuşken
Baña āh u fiġānı ḥasb-i ḥāl eyler perīşānī

10 Revā mı nāʾil-i vaʿd-i şerīf-i ḥażret olmuşken
Baña yeʾs-i emelden bed-meʾāl eyler perīşānī [790]

11 Ne lāyıḳdır ki ben meddāḥ-ı ṣadr-ı aʿẓam olmuşken
Nişimengāhımı ṣaff-ı niʿāl eyler perīşānī

[52b] 12 [791] Cenāb-ı āṣaf-ı vālā ki vaḳt-i intiẓāmında
Hemān zülf-i bütāna intiḳāl eyler perīşānī

13 Meḥemmed ʿİzzet ol düstūr-ı ekrem kim zamānında
ʿAdem-ābāda dek şedd-i riḥāl eyler perīşānī

14 [792] Zamān āsūde oldu fitneden vaḳt-i şerīfinde
Meger kim fitne-i ḥüsn-i cemāl eyler perīşānī

15 Cenābı olmasa şīrāze-bend-i nüsḫa-i ʿālem
Cihān evrāḳına bilmem ne ḥāl eyler perīşānī

16 [793] Umūru mū-be-mū rabṭ etmese meşşāṭa-i ʿadlī
Niẓām-ı zülf-i mülke iḫtilāl eyler perīşānī

17 Niẓāmı rābıṭa verdikce kār-ı devlet ü dīne
Helāk-ı fırḳa-i ehl-i ḍalāl eyler perīşānī

18 Güẕār etse dem-i ʿadlinde bāġa bād-ı zūr-āver
Zemīne ṣanma kim berg-i nihāl eyler perīşānī

19 Cihān cemʿiyetiñ buldu meger ḥāl-i dil-i ʿāşıḳ
Aña sevdā-yı fikr-i ḫaṭṭ u ḫāl eyler perīşānī

19 Zer-i iḥsānı ammā bulmadı cemʿiyyet-i ḫātır
Aña dest-i kerem ṭabʿ-ı nevāl eyler perīşānī

20 Ḥışāl-i pāke şāmil oldu ẕāt-ı mecmaʿu'l-ḫayrı
Dil-i aʿdāsına bu iştimāl eyler perīşānī [794]

21 Ḥidīvā böyle mi ben cemʿ ederdim vaṣfıñı ammā
Perīşānım beni ḥayretle lāl eyler perīşānī

22 Perīşān sözlü bir şāʿir degil bu bendeñiz ammā
Felāṭūn olsa da mecnūn-maḳāl eyler perīşānī

23 Benim iḳlīm-i ʿirfāna niẓām-ı ʿālem-i maʿnā
Kemālimden dil-i ehl-i kemāl eyler perīşānī

24 Ḫuṣūṣā bu ḳaṣīdem mecmaʿ-ı iʿcāz-ı maʿnīdir
Anıñ her beytine fikr-i ḫayāl eyler perīşānī

790 yeʾs-i emelden İ2, İÜ: yeʾs ile ḥāl-i B1; yeʾs-i elemden MA
791 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
792 B1, İ2 ve MA'da 18. beyittir.
793 B1'de 22. beyittir.
794 ḫayrı İÜ: baḥri B1, İ2, MA

25 Ki cemʿiyyetli olsun hem perīşān olsun elfāẓı
Nice żıddıyla bilmem iʿtidāl eyler perīşānī

26 Eder her mıṣraʿ-ı evvel niẓām elfāẓını īmā
Daḫi her mıṣraʿ-ı ṣānī meʾāl eyler perīşānī [795]

27 Benim mecmūʿa-i pür-dānişim ammā perīşānım
Beni fersūde-i zīr-i niʿāl eyler perīşānī [796]

28 Süḫanda māye-i teşvīḳ olur cemʿiyyet-i ḫāṭır
Heveskārāna īrāṣ-ı melāl eyler perīşānī

29 Niẓām-ı ʿālemā ṣadrā perīşānım perīşānım
Beni farṭ-ı sitemden bī-mecāl eyler perīşānī

30 Niẓāmıñ ḥālime bir rābıṭa vermezse ve'l-ḥāṣıl
Beni bundan perīşān iḫtimāl eyler perīşānī

[53a] 31 Dil-i pür-nūrumu bād-ı muḫālif ḳıldı ṣad-şuʿle
Aña bu firḳati āḫir viṣāl eyler perīşānī

32 Perīşāndır belī her cism-i nūrānī ki ʿādetdir
Felekde māh-ı tābānı hilāl eyler perīşānī [797]

33 [798] Perīşānlıḳda oldu bu süḫan bir ṭurre-i cādū
Aña cemʿiyyet-i siḥr-i ḥelāl eyler perīşānī

34 Cemāʿat olsa ervāḥ-ı melek ʿarş-ı muʿallāda
Beni ammā duʿādan iştiġāl eyler perīşānī

35 [799] Yeter **Fāżıl** seni manẓūm eder ol nāẓım-ı devrān
Seni min-baʿd ṣanma gūşmāl eyler perīşānī [800]

36 Duʿā ḳıl bu perīşānlıḳda ṣadr-ı ekreme zīrā
Duʿāyı refʿ-i bāb-ı lā-Yezāl eyler perīşānī [801]

37 Vücūdu yevm-i cemʿ-i ḥaşre dek devletle var olsun
Nitekim düşmene bād-ı zevāl eyler perīşānī

38 Ola hep muntaẓam esbāb-ı cāh u devleti tā kim
Ribāṭ-ı kāʾināt-ı ẕü'l-Celāl eyler perīşānī [802]

795 mıṣraʿ-ı B1, İÜ: mıṣraʿı İ2, MA / niẓām elfāẓını İ2, İÜ, MA: niẓām-ı Fāżılı B1
796 niʿāl İ2, İÜ, MA: fiʿāl B1
797 her İ2, İÜ, MA: bu B1 / nūrānī ki İÜ, MA: nūrānī bir B1; nūrānīde İ2
798 B1'de 31, İ2 ve MA'da 28. beyittir.
799 B1'de 39. beyittir.
800 nāẓım-ı İÜ: āṣaf-ı B1, İ2, MA
801 zīrā İ2, İÜ, MA: Fāżıl B1
802 cāh B1, İ2, İÜ: cā MA / kāʾināt-ı B1, İ2, MA: kāʾinātı İÜ

TAḲRĪR-İ RÜʾYĀ DER-ḤAḲḲ-I ḲAPUDAN-I DERYĀ VEZİR ḤÜSEYİN PĀŞĀ[803]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Dün gece ʿālem-i maʿnāda iken
Ḳalbim āyīne gibi sāde iken

2 Eyledi murġ-ı revānım pervāz
Geşt edip ʿālem-i ʿulvīyi biraz

3 Çünkü terk eyledi bu nāsūtu
Vardı seyr eyledi hep lāhūtu

4 Ṛūḥlarla olıcaḳ dūş-be-dūş
Ġaybdan ḳapdı muʿammā bir düş

5 Eyledi vāhimeye hep taḳrīr
Ḳıldı hem ḥiss-i ḫayāle taṣvīr

6 Oldu bir vāḳıʿa-i ḫayr-nümā
Yaʿnī tebşīr edici bir rüʾyā

7 Gösterip baña Ḫudā-yı Bī-çūn
Gūyiyā ehl-i Beşiktaşı bütün

8 Bāb-ı vālā-yı serāya ez-cān
Tīz-reftār ile hep oldu revān

9 Ben daḥi şevḳ-ile ḳıldım ʿacele
Dedim āyā bu teferrüc ne ola

10 Bir de gördüm ki temāşā-yı ʿacīb
Yaʿnī uʿcūbe-i nādide ġarīb

[53b] 11 Bir ḳır at olmuş o yerde peydā
Ṣanasın heybet ile ejderhā [804]

12 Zīr-i zānūsu serāy dīvārı
Bir ġażūbāne durup dīvvārī

13 Gerçi başmışdı ayaġıñ ḫāke
Līk ser çekmiş idi eflāke [805]

14 Olmuş envāʿ-ı güherle raḫşān
Bir gümüş daġdır eyler lemeʿān

15 Āḳ bir pīr ṭutup yuları
Āḳdır cāmesi hem destārı

803 B1 37b, İ2 52b, İÜ 53a, MA 50, T1 30b
Rüʾyā- yı Ṣādıḳa Berāy-ı Ḥüseyin Pāşā ki Baʿd-ez-īn Vāḳıʿa-i Be-Çār Māh Ḳapudan-ı Deryā Şüde Fütūḥāt Kerde vü Taʿbīrāt -ı İn Rüʾyā Çün Āfitāb Bedīdār Şüde B1, T1; Başlıksız İ2; Rüʾyā-yı Manẓūm Der-Ḥaḳḳ-ı Ḳapudan-ı Deryā Ḥüseyin Pāşā MA

804 Ṣanasın B1, İ2, MA, T1: Ṣanma sen İÜ / heybet B1, İ2, İÜ: heyʾet MA

805 başmışdı MA: başmışdır B1, İ2, İÜ, T1

16 Ṣaġ u ṣolunda birer ṭurfa ṣıfāt
Gūyiyā nūr-ı mücessem iki ẕāt

17 Her biriniñ daḫi var bāl ü peri
Beñzemez anlara hīç ins ü perī

18 Ḫalḳ ḥayretle nigāh eyler iken
Kime bu esb çekildi der iken [806]

19 Bir de sulṭānım olup rūy-nümā
Bir yeşil câme ile ser-tā-pā

20 Olmuş ammā ser ü dūşunda bedīd
Ṣanki ḳonmuş bir iki murġ-ı sefīd

21 Sizi gördükde o ervāḥ-ı ʿiẓām
Aldılar şevḳ ü tebessümle selām

22 Eylediler size taʿẓīm ü vaḳār
Ḳaldırıp eylediler esbe süvār

23 Ḳıldı reftāra o eşheb āġāz
Oldu ardında cihān velvele-sāz

24 Doludizgin atılıp deryāya
Ṣanki girmiş gibidir ṣaḥrāya

25 Durduñuz siz de rikāb üstünde
Yürüdü ol daḫi āb üstünde

26 Gitdi ılġār ile māşāʾa'llāh
Dedi ʿālem kimi āh u kimi vāh

27 ʿĀḳıbet dīdeden olduḳda nihān
Ḫalḳ feryād ile oldu giryān

28 Eglenip ḫaylī zamān deryāda
Yeʾs gelmiş iken ol eṣnāda

29 Dūrdan eylediñiz ṣoñra ẓuhūr
Oldu ʿālem yine şād u mesrūr

[54a] 30 Sāḥile yaḳlaşıp ol şīr-i jiyān
Atılıp geldi bütün seyrciyān

31 Leb-i deryāya ṣoḳuldum gitdim
Gelicek ḥażretiñi seyr etdim

32 Dest ü āġūşuñuz olmuş pür-ḫūn
Kelle-i düşmen ile dīger-gūn

806 ḥayretle B1, İ2, MA, T1: ḥayretde İÜ

33 Söz ḫilāf olmasın Allāha ʿayān
Olduġu gibi yazıldı bu hemān

34 Kelle beş var idi yā altı da var
Var ise üstü bunuñ altı da var [807]

35 Göricek ḥāşılı bu bendesini
Urdu bir kelle-i düşmenle beni

36 Gülerekden yine düşdü rāha
Vardı devletle serāy-ı şāha

37 Geldi ammā baña bundan vaḥşet
Giderek aldı beni bir dehşet

38 Ayaġım altına kelle dolaşır
Daḫi dāmānıma ḳanı bulaşır

39 Oldum ol ḥālet ile dīde-küşā
Uyanıp ḫavf-ile Mecnūnāsā

40 Düşmeyip ġāʾile-i teşvīşe
Eyledim vāḳıʿayı endişe

41 Gördüm anı ki müferriḥ rüʾyā
Oldu maʿnāsı bütün cilve-nümā

42 Eyledim ẓāhiri üzre taʿbīr
Şuʿle-i mihri ne ḥācet taḳrīr [808]

43 Buña lāzım degil İbn-i Sīrīn [809]
Şikenim öyle süḫanla şīrīn

44 Umarım eylemeden vaḳti mürūr
Şöyle taʿbiri gibi ede ẓuhūr [810]

45 Fāżılā buldu nihāyet süḫanıñ
Aç ḫulūṣ-ile duʿāya deheniñ

46 İki dünyāda Cenāb-ı Bārī
Ede ʿālī oʿināyetkārı

47 Ḥażretinden dileriz Maʿbūduñ
Vere dil-ḫᵛāhı gibi maḳṣūduñ

48 [811] Saḳlasın ḥıfẓ-ı emānında Ḫudā
Çatlasın çeşm-i ḥasūd u aʿdā

807 idi B1, İ2, MA, T1: yedi İÜ / altı davar MA: altı var B1, İ2, İÜ, T1 / altı da var MA: altı var B1, İ2, İÜ, T1

808 Taḳrīr T1-

809 İlk dönemlerde daha çok muhaddis ve fakih olarak tanınan İbn Sîrîn'in sonraki yüzyıllarda ilk rüya tabircilerinden biri olarak anılması dikkat çekmektedir.

810 vaḳti B1, İ2, MA, T1: vaḳt İÜ

811 İ2, İÜ, MA, T1-

49 Dem-be-dem ede Ḫudā-yı Bī-çūn
Rütbe-i devlet ü ḳadriñ efzūn

ḲAṢĪDE-İ TEHNİYE BERĀY-I ḲAPUDAN-I DERYĀ ŞÜDEN-İ KÜÇÜK ḤÜSEYİN PĀŞĀ [812]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Rūzgār oldu yine müjde-resān-ı deryā
Şevḳ-ile cūşa gelip rūḥ-ı revān-ı deryā

2 Yaʿnī ol ḥażret-i pāşānıñ işitdi nāmın
Geldi boġaza anı görmege cān-ı deryā

3 Nice pāşā-yı seḫā-pīşe ki dest-i keremi
Ḫarcanır ṣu yerine olsa da kān-ı deryā [813]

4 Yaʿnī devletli ʿināyetli Ḥüseyn Pāşā kim
Baḥr-i ʿummān-ı mekārim ḳapudan-ı deryā

5 Vāz gelip keştī-yi çerḫ orsa-poca gitmekden
Ḳıldı erbābına teslīm-i ʿinān-ı deryā

6 Baʿd-ez-īn rāh-ı donanmaya muḫālif esme
Saña tenbīh işit ey bād-ı vezān-ı deryā

7 Beñzedi nūr-ı donanma daḫi şems ü ḳamere
Mihr-i ẕātı olalı şuʿle-feşān-ı deryā

8 Fülk-i iḳbāline rehberlik ederken tevfīḳ
Dārağacına gelir ehl-i ziyān-ı deryā

9 Verdi iḳbāli donanma-yı hümāyūna cemāl
Gūyiyā her biri bir tāze cüvān-ı deryā

10 Saṭvet-i ḳahrı da bir gūne daḫi verdi celāl
Görünür her biri bir şīr-i jiyān-ı deryā [814]

11 [815] Baḥr ü ber ḳılsa şeref yarışı birbiri ile
Olur efzūn-ı cenābı ile şān-ı deryā

12 Oldu māhīlere inʿām u seḫāsı bāliġ
Çıḳdı ṣu yüzüne hep muḫtefiyān-ı deryā

13 Gelse dergāhına ṣu istemege bir teşne
Utanır vermege hep āb-ı revān-ı deryā

812 B1 45b, İ2 53b, İÜ 54b, MA 62, T1 35b
Berāy-ı Ḳapudan-ı Deryā Şüden-i Ḥüseyin Pāşā B1, T1; Başlıksız İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Müşārün İleyh MA

813 olsa da kān-ı B1, İÜ: olsa kān-ı İ2; olsa dü-kān-ı MA, T1

814 Saṭvet-i ḳahrı B1, İ2, İÜ: Saṭvet ü ḳahrı MA

815 İ2, İÜ, MA, T1-

14 Rūy-ı yemde görünen gāhīce girdāb degil
Nīm-ḫand oldu meserretle dehān-ı deryā [816]

15 Görünen çehre-i baḥr üzre degil çīn-i cebīn
Oldu başdan başa pālūde-i ḫᵛān-ı deryā

16 Baḥr-i ʿummān üzerinde görünen ṣanma ḥabāb
Göz göz olmuş yüzünü görmege cān-ı deryā [817]

17 Ḳaʿr-ı baḥr içre degil pençe-i şāḫ-ı mercān
Ḳınalandı bu meserretle benān-ı deryā

18 [818] Dest ḳaldırdı duʿāsıyla dıraḫt-ı ṣaḥrā
Dil uzatdı daḫi medḫiyle dehān-ı deryā [819]

19 [820] Keşt*i*ler şevḳle gösterdi ʿamūd-ı yelken
Çiçek açmış gibi her biri fidan-ı deryā

[55a] 20 [821] Ṣu gibi ḳuvvet-i bāzū-yı kef-i himmetine
Ne ḳadar çillesi saḫt olsa kemān-ı deryā

21 Esb-i iḳbāline bir ḫaṭve gibi rūy-ı zemīn
Keşt*i*-yi cāhına bir mīl mekān-ı deryā

22 [822] İftiḫār eylesin anıñla āġāyān-ı serāy
Eylesin anıñ içün cūş u fiġān-ı deryā

23 Ey veliyyüʾn-niʿamım dāver-i ʿālī-himemim
Sensin ol müfteḫir-i berr ü yegān-ı deryā [823]

24 [824] Sensin ol Rüstem-i devrān u dilīr-i meydān
Ḳahramān birr ü himem cānsitān-ı deryā

25 Sensin ol ser-figen-i düşmen ü seyfü'd-devle
Āb-ı tīġıñla olur emn ü emān-ı deryā

26 Keremiñ baḥrine nisbet ile bir ḳaṭre degil
Ne ḳadar cūşa gelirse cevelān-ı deryā [825]

27 [826] Sār*ī* olsa keremiñ baḥre çıḳardı cevher
Atılır sāḥile hep genc-i revān-ı deryā

816 görünen İÜ, MA: görülen B1, İ2, T1

817 Baḥr-i ʿummān üzerinde görünen ṣanma B1, İÜ: Görülen çehre-i baḥr üstüne ẓann etme İ2, T1; Görünen çehre-i baḥr üstüne ẓann etme MA

818 İ2, MA, T1-

819 Dil B1: El İÜ

820 İ2, MA, T1-

821 İ2, MA, T1-

822 İ2, MA, T1-

823 Ey veliyyüʾn-niʿamım dāver-i ʿālī-himemim İÜ, T1: Ey veliyyüʾn-niʿam u dāver-i vālā-yı himem B1, İ2; Ey veliyyüʾn-niʿam u dāver-i vālā himmet MA

824 B1, İ2, MA, T1-

825 bir ḳatre degil B1, İ2, MA, T1: ḳaṭre olamaz İÜ

826 B1, İ2, MA, T1-

28 Keşt*ī*-yi kārı ṣalıp baḥr-i tevekkül içre
Yelken-i himmeti aç geldi zamān-ı deryā

29 **Fāżıl**ı ḳurtara ġavvāṣ-ı seḫā vü keremiñ
Olmuş ekdār ile ġarḳ-āb-ı miyān-ı deryā [827]

30 Fülk-i iḳbāline Nūḥ ola reʾīs-i liman
Saña göstermeye Allāh ziyān-ı deryā

31 Bād-ı tevfīḳ-i refīḳiñ ne yaña ʿazm etseñ
Yoluña Ḫıżr ola dāmen-be-miyān-ı deryā

ḲAṢĪDE-İ KEREM-NĀME BE-ḲAPUDAN ḪÜSEYİN PĀŞĀ [828]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 ʿĀlem içre ne bu ġavġā-yı kerem
Gece gündüz bu temennā-yı kerem

2 Öyle meʾlūf-ı suʾāl olmuş ḫalḳ
Mürdeden isteye ihdā-yı kerem [829]

3 Böyle ḳalırsa bu ḫırṣ-ı beşerī
Belki taʿcīz ola mevtā-yı kerem

4 Hele müflislere söz yoḳ ammā
Aġniyā eyleye īmā-yı kerem

5 Ṣāḥib-i ṣervet olan devletli
Nefsini eyleye rüsvā-yı kerem

6 Göresin debdebeli ʿālī-şān
Ṣañasın ẕātını bābā-yı kerem

[55b] 7 Esb-i zerrīn ile vāfir ḫuddām
Kürk-i semmūr ile ālāy-ı kerem

8 Çünki cerrāra ḳıyāfet lāzım
Ki ola bāriḳa-efzā-yı kerem

9 Gelicek bārgeh-i vālāya
Evvelā eyleye şekvā-yı kerem

10 Çeşm-i giryānına raḥm eyleyesin
Diyesin işte budur cāy-ı kerem

827 Fāżılı ḳurtara ġavvāṣ-ı seḫā vü keremiñ B1, İ2, MA, T1: Dest-gīr ol kerem ü luṭfla Fāżıl ḳuluña İÜ / Olmuş B1, İ2, MA: Oldu İÜ

828 B1 38b, İ2 54a, İÜ 55a, MA 53, T1 33b
Ḳaṣīde-i Dīger Berāy-ı Ḥüseyin Pāşā B1; Başlıksız İ2; Ḳaṣīde-i Kerem-nāme Der-Sitāyiş-i Ḳapudan-ı Deryā Gāżī Ḥüseyin Pāşā MA; Ḳaṣīde-i Keremiyye Berāy-ı Ḳapudan-ı Deryā Ḥüseyin Pāşā T1

829 suʾāl B1, İ2, MA, T1: nevāl İÜ / isteye B1, İ2, İÜ, T1: istiyor MA

11 Ya donanmış at ola yā sāʿat
Ya bir iḥrām ola kālā-yı kerem

12 Ḫāne-i cāhına baḳsañ ammā
Bir bir üzre yaṭar eşyā-yı kerem

13 Müteʿaddid kīseler Bedrosda
Yine ẓālim ede sevdā-yı kerem

14 Öyle Firʿavnı ġarīḳ-i iḥsān
Niçün eyler yed-i beyżā-yı kerem [830]

15 Ḫısseti şöyle ki deryā olsa
Eylemez pençesi icrā-yı kerem

16 Cenneti bir pūla ṣatsa Cibrīl
Yine almaz o müberrā-yı kerem

17 Ḳonsa inbīḳ-i niyāza desti
Eylemez ḳaṭresi irḫā-yı kerem

18 Görse Ẕünnūnu bürehne-ten iken
Aña vermez bir uruba-yı kerem

19 [831] Vermege ṣāʾiliniñ dişine ṭaş
Çāk çāk olsa da ḥārā-yı kerem [832]

20 Gelse dergāhına ḳavm-i Yūsuf
Vermeye dāne-i buġdāy-ı kerem

21 Böyle ʿālīlere lāzım dāʾim
ʿĀleme eyleye ifṣā-yı kerem

22 Ṣarṭ-ı iḳbāl ola bend-i iḥsān
Ṣān-ı devlet ola hem-pāy-ı kerem

23 Kişi iḥsān ile her kāma erer
Kāmlıḳdır iki dünyā-yı kerem [833]

24 Böyle nuṭḳ etdi Nebiyy-i ṣādıḳ
Dār-ı cennet daḫi meʾvā-yı kerem

25 Cennete müʾmin-i ebḫal giremez
Andan aḳreb aña Tersā-yı kerem

[56a] 26 Her saḫī çünki Ḥabībullāhdır
Ṣeyyidü'n-nās olur ebnā-yı kerem

27 Ne keremdir bu ki ẕī-ḳudret ola
Ede erbābına ilḳā-yı kerem

830 Niçün B1, İ2, MA, T1: Nice İÜ
831 İ2, MA, T1-
832 Çāk İÜ: Aña B1
833 kāma erer İ2, MA, T1: kāmı erer B1; kāmı bulur İÜ

28 Ḳāse-dārān-ı niyāẕa ne güzel
Ser-fürū eylese mīnā-yı kerem [834]

29 Her denī buña muvaffaḳ olamaz
Yücedir rütbe-i vālā-yı kerem[835]

30 Çekmege kuvvet-i ḳudsī lāzım
Saḫtdır bu çile-i yay-ı kerem

31 Deveci bir ʿArab iken Ḥātem
Ḥaşre dek ḳaldı müvellā-yı kerem

32 Bermekī olmuş iken ʿaẓm-i remīm
Nāmı bu vaḳte dek iḥyā-yı kerem

33 Buḫl ile yerlere geçdi Ḳārūn
Edicek nefsini ibrā-yı kerem

34 [836] Ne leʾīm oldu bu nesl-i Ādem
Ne ʿaḳīm oldu bu Havvā-yı kerem

35 Şimdi ammā bir alay bī-himmet
Eylemez fehm mezāyā-yı kerem

36 Ḥıssetiñ adına tedbīr-i maʿāş
Dediler āh o aʿdā-yı kerem

37 Ṭabʿ-ı iḥsāna sefāhat hep dediler
Bu mu eslāfda maʿnā-yı kerem

38 Mekremet başḳa sefāhat başḳa
Başḳadır sünnet-i ʿuẓmā-yı kerem

39 *Ḍuribe fī ḳalbi ḫasīsān* yazar
Sikke-i dirhem-i raʿnā-yı kerem [837]

40 Şimdi ednādan umar aʿlālar
ʿAḳsine oldu hedāyā-yı kerem [838]

41 Şarṭ imiş ādeme cemʿ-i emvāl
Ceḥl imiş ṭabʿ-ı muʿallā-yı kerem

42 [839] Ḫoş imiş ḫaṣlet-i dūn-ı himmet
Boş imiş ʿādet-i yektā-yı kerem [840]

43 Şiddet-i ḥırṣ ile nefsī nefsī
Ḳandadır beẕl-i ʿaṭāyā-yı kerem

834 eylese İÜ: eyleye B1, İ2, MA, T1

835 vālā-yı B1, İ2, MA, T1: ʿulyā-yı İÜ

836 B1, İ2, MA ve T1'de 47. beyittir.

837 raʿnā-yı İ2, İÜ, MA, T1: maʿnā-yı B1. "Ḍuribe fī ḳalbi ḫasīsān. / Cimrilerin kalbine darp edilmiş."

838 umar B1, İ2, MA, T1: umarlar İÜ / oldu İÜ: baʿżı B1, İ2, MA, T1

839 İ2, MA, T1-

840 himmet B1: ḫısset İÜ

44 [841] Oldu pejmürde-i bād-ı ḫısset
Berg-i ārāyiş-i ṭūbā-yı kerem

[56b] 45 Bī-nişān oldu serāb-ı himmet
Bī-vücūd oldu müsemmā-yı kerem

46 Ḳulle-i Ḳāf-ı himemde evvel
Dediler var idi ʿAnḳā-yı kerem

47 Māl-i Ḳārūna daḫi mālik iken
Ḫalḳdan ede teḳāżā-yı kerem [842]

48 Hem melāmet-zen-i erbāb-ı seḫā
Hem seyāḥat-zed-i ṣaḥrā-yı kerem

49 Ol sebeb cümlesi aʿlā ednā
Sāʾil-i bāb-ı muʿallā-yı kerem

50 Bir kerem ṣāḥibi var dünyāda
İster andan bu cihān pāy-ı kerem

51 Çeşme bir cümlesi ḫalḳıñ teşne
Yine kāfīdir o naʿmā-yı kerem

52 Dergeh-i ḥażret-i pāşāya varıp
Anda seyr eyle o yaġmā-yı kerem

53 Yaʿnī dergāh-ı Ḥüseyn Pāşā kim
ʿĀleme lücce-i deryā-yı kerem

54 Rükn-i devlet ḳapudan-ı deryā
Dāver-i mevhibe-pīrā-yı kerem [843]

55 Āsumān-mertebe vālā ʿatebe
Āṣafī kevkebe dārā-yı kerem

56 Ḫāteme çerḫ-i ḳefī ögretdi
Ḫayme-perdāzī-yi Baṭḥā-yı kerem

57 Şerefi rütbe-i āʿlā-yı şeref
Keremi ġāyet-i aḳṣā-yı kerem

58 Tabʿ-ı pākine oḳutdu ilhām
Ṭıfl iken ders-i elif-bā-yı kerem

59 Vaṣfı ṣer-levḥa-i fiḥrist-i seḫā
İsmi pīrāye-i ṭuġrā-yı kerem

60 Hep cihān bende-i iḥsānıdır
Urdu her ādeme damġa-i kerem

61 ʿAks eder ḳalbine ḥāl-i mużṭar
Ṭurfa mirʿāt-ı mücellā-yı kerem

841 B1, İ2, MA, T1'da 90. beyittir. İÜ'de ise beyit tekraren yer almakta olup çeviriyazılı metne alınmamıştır.

842 iken B1, İ2, MA, T1: olan İÜ

843 pīrā-yı B1, İ2, MA, T1: vālā-yı İÜ

62 Erişir mevhibe-i iḥsānı
Ḳılmadan ṭālibi ḫülyā-yı kerem

63 [844] Ṣanki hep ḳullarınıñ ḳısmetini
Anda cemʿ eyledi Mevlā-yı kerem

[57a] 64 Eylemiş ehl-i niyāza Mevlā
Ẕātını genc-i müḥeyyā-yı kerem

65 [845] Ol ki deryūzeger-i dergāhı
Ebr-i nīsān-ı güher-zā-yı kerem

66 Mürde-i fāḳayı eyler iḥyā
Kefidir ḫalḳa Mesīhā-yı kerem [846]

67 [847] Ṣanki gencīnesine sīm ile zer
Geldigi dem ola şeydā-yı kerem

68 Bu iki ḫaṣleti kim cemʿ etti
İşte defterde hep ābā-yı kerem [848]

69 Yaʿnī hem ʿiffet ola li'l-ġāye
Hem ede herkese iʿṭā-yı kerem [849]

70 Kimseden almaya ednā ḳaṭre
Hem ede ʿāleme icrā-yı kerem [850]

71 Baḥr iken olmasa ebr ü seyl-āb
Eylemez sāḫile īfā-yı kerem [851]

72 Bu tecellī ile taḳlīd olmaz
Sırr-ı Ḥaḳdır aña kīmyā-yı kerem

73 Bī-riyā öyle ḫafīdir keremi
Göremez dīde-i bīnā-yı kerem

74 Bu daḫi ehl-i kerem ʿādetidir
Verdigi dem ede iḫfā-yı kerem

75 Ey keremkār-ı kerem-sāz-ı kirām
Keremiñdir kerem-ārā-yı kerem [852]

76 Bu kerem-nāmeyi inşādımdan
Ḳaṣdım iṣbāt-ı heyūlā-yı kerem

844 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
845 İ2, MA, T1-
846 eyler iḥyā B1, İ2, İÜ, T1: iḥyā eyler MA
847 İ2, MA, T1-
848 etdi İ2, B1, MA, T1: etmiş İÜ
849 li'l-ġāye İ2, İÜ, MA, T1: bebġāya B1 / iʿṭā-yı İ2, İÜ, T1: icrā-yı B1, MA
850 icrā-yı İ2, İÜ, MA, T1: iʿṭā-yı B1
851 īfā-yı İ2, İÜ, T1: ilḳā-yı B1, MA
852 kirām İ2, İÜ, MA, T1: kerem B1

77 Ḅen ġarīk-i kerem ü elṭāfıñ
Ġarażım ṣanma temennā-yı kerem

78 [853] Bī-ḳaṣīde baña luṭfuñ erişir
Ṣensin ol dāver-i vālā-yı kerem

79 Bir alay dūna giriftār oldum
Düşmen-i zümre-i aʿlā-yı kerem

80 Her biri ḫısset ile ḍarb-ı meṣel
Ṣūretā hep dehen-ālā-yı kerem

81 Ne ḳaṣīde ne ġazel añlarlar
Ne bilirler reviş-i pāy-ı kerem

82 Āteşīn sözlerimi ʿarż etsem
Erişir cismine ḥummā-yı kerem [854]

[57b] 83 Ṭabʿına cāʿize olmaz cāʿiz
Ne ḳadar olsa müdārā-yı kerem

84 Āferīnler diye inʿāma bedel
İḳtiżā eylese inhā-yı kerem [855]

85 Müteḥarrik olur anda sevdā
Etse baḫş-ı zer-i ṣafrā-yı kerem

86 [856] Gelmez ol ṭabʿ-ı ġınā Firʿavna
Çūbla gelse de Mūsā-yı kerem [857]

87 Hicvine böyle ḫasīsü'ṭ-ṭabʿıñ
Verdi iʿlāmını monlā-yı kerem [858]

88 [859] Fikrine gelmeye sevdā-yı nevāl
Çāk çāk olsa süveydā-yı kerem

89 [860] Dirhemiñ ṣaḳ ṣaḳı vaḥşet-engīz
Olıcaḳ sāmiʿa-pīrā-yı kerem

90 Ḳılma līmān-ı leʾīmāna ʿubūr
Seni ġarḳ etse de deryā-yı kerem [861]

91 Āh ey çerḫ-i edānī-perver
Ey ʿadū-yı dil-i dānā-yı kerem

853 İ2, MA, T1-
854 Erişir B1, İ2, MA, T1: Erişe İÜ
855 inʿāma İ2, İÜ, MA, T1: ikrāma B1
856 İÜ-
857 ṭabʿ-ı ġınā Firʿavna B1: ṭabʿ-ı menā Firʿavna İ2, MA, T1
858 monlā-yı B1, İ2, MA, T1: mollā-yı İÜ
859 İ2, MA, T1-
860 İÜ, İ2, MA, T1-
861 Seni ġarḳ etse de B1, İ2, MA, T1: Etseler ġarka-i İÜ

92 Mükrime ḥabbe baḫīle ḳanṭār
Bu mudur ḳısmet-i icrā-yı kerem [862]

93 Var mı **Fāẕıl** gibi bir müstaġnī
Müflis iken ede daʿvā-yı kerem

94 Bābına dolmuş iken ehl-i düyūn
Ola revzende direm-zā-yı kerem

95 Beẕl eder varını bir sāʿatde
Ḳılmaz endīşe-i ferdā-yı kerem

96 Yine bir yüzden olur feṯḥü'l-bāb
Böyledir ḳısmet-i ebnā-yı kerem

97 Olsa da ser-be-zemīn-i iflās
Yine ẓāhirde felek-sāy-ı kerem

98 Aġniyādan görünür ʿiffetden
Kī budur ʿādet-i zībā-yı kerem

99 İmtilā göstere açlıḳda iken
Etmeye ẕevḳ-i şeker-ḫā-yı kerem

100 Göstere teşne iken sīrābı
Çekmeye renciş-i ṣaḥbā-yı kerem

101 Aġniyā olmuş iken cerre muṣır
Alalar ṣurre-i ednā-yı kerem [863]

102 Eylesem ben de eger maʿẕūrum
Baʿd-ez-īn ḥırs ile sevdā-yı kerem

[58a] 103 [864] Tutayım ben daḫi Mecnūnāsā
Ṣevḳ ile dāmen-i Leylā-yı kerem

104 Ben gibi ḫāl-i ruḫ-ı istiḫḳāk
Dūrdan ede temāşā-yı kerem

105 [865] Tā-be-key sīnede bu istiġnā
Nice bir dilde bu pervā-yı kerem [866]

106 [867] Nā-tüvān etdi beni ṭabʿ-ı ʿafīf
Bī-ramaḳ hem ede ībā-yı kerem [868]

107 [869] Ḥamdu-li'llāh ki cenāb-ı pāşā
Ḫāver-i ʿālem-i bālā-yı kerem [870]

862 icrā-yı B1, İ2, MA, T1: eczā-yı İÜ
863 cerre B1, İÜ, MA, T1: cerr-i İ2
864 İ2, MA, T1-
865 B1, İ2, MA ve T1'de 101. beyittir.
866 pervā-yı B1, MA, İÜ: bürdā-yı İ2, T1
867 İ2, MA, T1-
868 ʿafīf İÜ: ʿaṣr B1
869 İ2, MA, T1-
870 bālā-yı İÜ: vālā-yı B1

108 [871] Ẕül degil belki şerefdir ṭalebim
Kerem-i ḥaẕret-i pāşā-yı kerem

109 Yeter ey ḥāme-i leylī-ruḫsār
Ṣubḥa erdi şeb-i yeldā-yı kerem

110 Vaṣf-ı dilberle ġazel ṭarḥ edelim
Nice bir naʿre-i heyhā-yı kerem [872]

111 Nuṭḳ-ı cān-perveri ʿĪsā-yı kerem
Leb-i nāzikteri ḥelvā-yı kerem [873]

112 Ġamzesi ʿarbede-cūyā-yı ʿitāb
Ḫandesi nādire-fermā-yı kerem [874]

113 [875] İḳi ebrū-yı viṣāl īmāsı
ʿĀşıḳa beyt-i muʿammā-yı kerem [876]

114 Fem ü dendānı ki pāk-ender-pāk
Ḥoḳḳa-i lüʾlüʾ-i lālā-yı kerem

115 Gösterir ʿāşıḳına rūy-ı ġażab
Ruḳabāya ruḫ-ı sīmā-yı kerem

116 Yeter ey **Fāżıl**-ı dānā süḫanıñ
Yeter ey bülbül-i gūyā-yı kerem

117 Eylediñ ʿāleme el-ḥaḳ tefḥīm
Nükte-i remz-i mezāyā-yı kerem

118 Bir alay münkiri ilzām etdiñ
Ḥāliyā sensin o mīrzā-yı kerem

119 Ḥaşre dek ṭabʿ-ı keremkārāna
Bu ḳaṣīdeñ ola fetvā-yı kerem

120 Ḳadr-i ʿirfānına ḳat ḳat şāyān
Ḥaḳ bu kim ḫilʿat-ı zībā-yı kerem [877]

121 Ḥoşca taḳsīm-i maʿānī eyler
Ḳalemiñ ehl-i dile nāy-ı kerem

[58b] 122 Bir duʿā eyle veliyyü'n-niʿama
Tā ki āmīn diye ābā-yı kerem

123 Ẕāt-ı vālāsına ṣıḥḥatler ile
Ber-ḳarār eyleye Mevlā-yı kerem

871 İ2, MA, T1-
872 naʿre-i heyhā-yı B1, İÜ: dilde bu bürdā-yı İ2, T1; dilde bu pervā-yı MA
873 ʿĪsā-yı İ2, İÜ, MA, T1: ʿulyā-yı B1
874 cūyā-yı İÜ, MA: perdāz-ı B1, İ2, T1
875 B1, İ2, MA ve T1'de 115. beyittir.
876 ebrū-yı İ2, İÜ, MA, T1: ebrūsu B1
877 zībā-yı B1, İ2, MA, T1: dībā-yı İÜ

124 Ḥaşre dek devlet ile var olsun
Dāʾimā mevhibe-baḫşā-yı kerem [878]

125 [879] Ben gibi bende-i ṣādıḳlarına
Her zamān eyleye iḳbā-yı kerem

126 [880] Destini ḳılmaya eyyām-ı fenā
Kefi tā kim ede ifnā-yı kerem

127 [881] Gösteren devlet-i dünyāyı aña
Gösteren devlet-i ʿuḳbā-yı kerem

128 Bu kerem-nāme ḥitāmında sezā
Böyle yazılsa bu imżā-yı kerem

129 **Fāżıl**-ı dāʿī-yi ḥażret ḥālā
Bende-i dergeh-i vālā-yı kerem

BÜKĀʾİYYE [882]

Feʿilātun / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Beni bir ḥāle ḳodu ʿaşḳ ki Mecnūn aġlar
Yine endişeme idrāk-i Felāṭūn aġlar

2 Şimdi ser-çeşme-i ṭūfān-ı belādır dīdem
Gözümüñ yaşına ṣad-reşk ile Ceyḥūn aġlar

3 Āh u nālem ile bir ṭanṭanadır ṭās-ı felek
Ḥālime vāsıṭa-i ebr ile gerdūn aġlar

4 Yaş döker gerdiş-i beyhūdeme seyl-āb degil
Yüregi ṭaşdan iken derdime ṭāḳūn aġlar

5 Olmadım sāḥilime mevc-i belādan bāliġ
Dil-i māhīde benim ḥālime Żünnūn aġlar

6 Ben o maḥrūm-ı emel ṣāḥib-i istiḥḳāḳım
Maṭlabım ḥālime benden daḫi efzūn aġlar

7 Resm-i devlet ise emsālimi güldürmekdir
Böyle giryānlığıma vāżıʾ-ı ḳānūn aġlar

8 Yüzümü güldürecek ḥażret-i sulṭānımdır
Yoḫsa tā maḥşere dek bu dil-i maḥzūn aġlar

878 baḫşā-yı İÜ, MA: ārā-yı B1, İ2, T1
879 İ2, İÜ, MA, T1-
880 İÜ-
881 İ2, İÜ, MA, T1-
882 B1 44b, İ2 57a, İÜ 58b, MA 60, T1 31b
Ḳaṣīde-i Diger Berāy-ı Ḥüseyin Pāşā B1; Başlıksız İ2; Ḳaṣīde Berāy-ı Ḳapudan-ı Deryā Ḥüseyin Pāşā T1

9 Yaʿnī düstūr-ı kerem-pīşe Ḥüseyn Pāşādır
Reşk ile debdebe-i cāhına Kārūn aġlar [883]

10 Ḫande vü giryeyi cemʿ eyledi tīġ-ı ḳahrı
Düşmene berḳ-ṣıfat ḫande eder ḫūn aġlar

11 Ġıbṭadan kevkebe-i kāhiresin seyr etse
Dil-i Ḍaḥḥāk yanar rūḥ-ı Ferīdūn aġlar

12 Ḫande etdikce zer-i dest-i seḫāsı ḫalḳa
Ḥākden dīde-i ḫısset ile Ḳārūn aġlar

[59a] 13 Dizilir medḥini etdikce ḳavāfī ṣaf ṣaf
Beni ẕikr eyle diyü ḥırṣ ile mażmūn aġlar [884]

14 Şevḳ-i medḥi ile mānend-i ṣadef ḫandānım
Ḳalemim aġlasa da hep dür-i meknūn aġlar

15 Āṣafā merḥamet-ārā-yı mekārimkārā
Nice bir ḥasret ile **Fāżıl**-ı dil-ḫūn aġlar

16 Öyle mevḳūf-ı sitem oldu dil-i nā-şādım
Bir nefes gülse o bī-çāre iki gün aġlar

17 Evliyā-yı niʿamıñ himmeti aġlatdı beni
Rūz u şeb ḥasret ile dīdelerim ḫūn aġlar

18 Yine ẕāhirde belā bunda ki hep himmetde
Enderūn şefḳāt eder ḥālime bīrūn aġlar

19 Kimi Allāh Kerīm der kimi Allāh yapar
Benim içün kimi vāh der kimi maḥzūn aġlar

20 Himmet ü luṭf u kerem yoḫsa benim'çün ḥālā
N'eyleyim işte bütün kişver-i meskūn aġlar [885]

21 Beni ḫandān edecek sensin efendim yoḫsa
Tā ḳıyāmet bu sitemle dil-i maġbūn aġlar [886]

22 Dil ki meddāh-ı ṣıfātıñ ola ḥāşā-li'llāh
Ki ḳala miḥnet ile böyle dīger-gūn aġlar

23 Ḫande etdikce hemān rūy-ı duʿā-gūyānıñ
Göstere düşmeniñi Ḫālıḳ-ı Bī-çūn aġlar

883 Ḳārūn İ2, İÜ, MA, T1: Hārūn B1
884 ḳavāfī B1, İÜ, T1: maʿānī İ2, MA
885 luṭf u kerem İ2, İÜ, MA: luṭf gerek B1, T1
886 maġbūn B1, İ2, MA, T1: maḳbūn İÜ

ḲAṢĪDE DER-ḤAḲḲ-I ḲAPUDAN-I DERYĀ ḤÜSEYİN PĀŞĀ [887]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Yine ṣad-müjde olsun ʿāleme rūḥ-ı cihān geldi
O nūr-ı çeşm-i dünyā revnaḳ-ı rūy-ı zamān geldi

2 Beşāretler erişsin millet-i vālā-yı İslāma
Muʿīn-i dīn ü ṣāḥib-vaḳt olan ʿālī-mekān geldi

3 Müneccimler de versin iḫtirāḳa cümle taḳvīmin
Kevākiblerden istiḫrāc olan ṣāḥib-ḳırān geldi

4 Birisi müjde versin teşnegān-ı āb-ı iḥsāna
Ki deryā-yı seḫāvet çaġlayıp cevher-feşān geldi

5 Uyurken ḫāne-i ekdārda bu ʿabd-i dāʿīsi
Hemān āvāze-i ṭop-ı beşāret nāgehān geldi

6 Uyan ey **Fāżıl**-ı bī-baḫt uyan bu ḫᵛāb-ı ġafletden
Göründü ġurre-i devlet vezīr-i ḳahramān geldi [888]

7 Hezārān devlet ü iclāl ile bir vaḳt-i eşrefde
Saʿādetlerle dīvān-ḫāne-i iḳbāle bān geldi [889]

[59b] 8 Ḥüseyn Pāşā-yı Ġāzī çāre-sāz-ı dīn ü devlet kim
Vücūd-ı pāki ḫalḳa maḥż-ı luṭf-ı Müsteʿān geldi

9 Dizildi mevc-i pey-der-pey gibi eṣnāf-ı maḫlūḳāt
Ġaẓā tebrīkine ṣaf ṣaf gürūh-ı ḳudsiyān geldi [890]

10 Hücūm-ı ḫalḳdan nevbet mi var taḳbīl-i dāmāna
Felek ḥaṭṭā berāy-ı būs-ı ḫāk-i āsitān geldi

11 Ya böyle ḫāk-i pāya etmesin mi izdiḥām ʿālem
Ki ol dergāha hep maḥzūn gidenler şādımān geldi

12 Eyā düstūr-ı efḫām rūḥ-ı ʿālem dāver-i aʿẓam
Ḳudūmuñla efendim şehr-i İstanbula cān geldi

13 Der-i vālāya yüz sürmek içün ʿabd-i duʿākārıñ
Gedā-yı āb-ı luṭfuñ **Fāżıl**-ı āteş-zebān geldi

887 B1 43a, İ2 57b, İÜ 59a, MA 58, T1 29a.
Ṭehniye-i Ḳudūm-ı Ḥüseyin Pāşā vü Tebrīk-i Ġazā B1, T1; Başlıksız İ2; Ḳaṣīde Berāy-ı Tebrīk-i Ġazā[-yı] Ġāzī Ḥüseyin Pāşā MA

888 bu: B1, İ2, İÜ-

889 iclāl B1, İ2, İÜ, T1: iḳbāl MA

890 ṣaf ṣaf B1, İ2, MA, T1: ṣaf-ber-ṣaf İÜ

14 Felek dāmānını ṭutmuş sitem almış girībānın
Efendim ḫāk-i pāya geldi ammā pek yaman geldi

15 Başımdan dūr olunca sāye-i luṭfuñ ġıyābıñda
Bāña va'llāhi hep dünyā vü mā-fīhā yalan geldi [891]

16 Hemān Allāh efendim ʿömr ü cāḥıñ eylesin efzūn
Vücūduñla cihāna rāḥat u emn ü emān geldi

17 Sevindirdiñ Resūlullāhı tīġ-ı ẕülfiḳārıñla
Bu dīniñ yüzü geldi çeḥre-i İslāma ḳan geldi [892]

18 Cihān durduḳca dur tevfīḳ ile iḳbāl ü devletle
Duʿā-yı ṣādıḳım maḳbūl-i ehl-i āsumān geldi

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ ḲAPUDAN-I DERYĀ VEZĪR ḤÜSEYİN PĀŞĀ [893]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Esdi nuṣret müjdesi bād-ı ḥayāt-efzā gibi
Bu beşāret ʿāleme geldi dem-i ʿİsā gibi

2 Bir nefes etdi donanmaya ḫıdīv-i rūzgār
Her birisi bir ḳanat açdı uçar ʿanḳā gibi

3 Bādbān açdı hevā-yı her-çi-bād-ā-bād ile
Atılıp deryāya her birisi ejderhā gibi

4 Baḥr kim fermān-ı ḫāḳānīye beñzer ḳahr ile
Her biri gūyā ser-i fermāndaki ṭuġrā gibi

5 Ol sütūn-ı ser-firāz ile ḫırāmān oldu hep
Ḳadd ü ḳāmet gösterip her birisi ṭūbā gibi [894]

6 Serlerinde rāyet-i nuṣret cinān ṭāvūsudur
Görünür murġ-ı hümā-yı evc-i istiġnā gibi

7 Lenger-endāz-ı ġurūr olmuş ʿadū-yı bed-ḳarār
Rūy-ı deryāyı meger ẓann eylemiş tenhā gibi

[60a] 8 Bilmedi bu baḥr-ı ʿummānıñ ki bu eyyāmda
Bir muvaffaḳ pāsbānı var Ḥüseyn Pāşā gibi [895]

---

891 ġıyābıñda B1, İÜ, T1: ġıyābıñdan İ2, MA

892 yüzü B1, İ2, MA, T1: nūru İÜ

893 ARŞ 5a, B1 41b, İ2 58a, İÜ 59b, MA 45, T1 27b
Hüve'l-Feyyāż ARŞ; Ḳaṣīde Berāy-ı Ḥüseyin Pāşā B1; Başlıksız İ2; Be-Żımn-ı Cihād Ḳaṣīde-i Sulṭān Selīm Ḫān ve Der-Vaṣf-ı Ġāzī Ḥüseyin Pāşā MA; Ḳaṣīde-i Ġarrā Der-Sitāyiş-i Ḳapudan-ı Deryā Ḥüseyin Pāşā T1
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

894 etdi ARŞ, İ2, MA, T1: oldu B1, İÜ

895 Bilmedi ARŞ, B1, İ2, MA, T1: Bildigim İÜ

9 Himmet-i şāh-ı cihān ile o pāşā-yı celīl
Feṯḥ eder gitdikce çoḳ yerler yeñi dünyā gibi

10 Ber-ḳarār olsun hemān yoḫsa riḳāb-ı devlete
Baʿd-ez-īn çoḳ gönderir bu müjde-i ʿuẓmā gibi [896]

11 Pençesiyle Manya Limanını sıkboġaz edip
Düşmene süzüldü şeḥbāz-ı felek-peymā gibi

12 Bir hevā ile ʿadūya būy-ı rāzı vermeden
Baġteten erişdi bād-ı ṣarṣar-ı Mevlā gibi

13 Düşmeniñ üşdü ecel arısı ṭatlı cānına
Balyemezden gülleler gitdikce ṭop ḥelvā gibi

14 Ağ çekdi fikr-i ṣayyādı duḫān-ı ṭopdan
Dāma düşmenler tutuldu māḥī-yi deryā gibi

15 [897] Gülle yaġdırdı seḥāb-ı ṣaṭveti aʿdālara
Parladıḳca ṭoplar berḳ-i cihān-ārā gibi [898]

16 Ḳaʿr-ı baḥre iddiʿā ile kimi evvel gider
Gülleler ḫaylī yuvarlandı ser-i aʿdā gibi

17 Düşmene boyunca ḥīlʿatlar daḫi iḥsān edip
Yaʿnī bārūti binişle āteşīn ḥārā gibi

18 Nūḥdan bu āna dek düşmen kebābından ʿaceb
Balıġa kim sofra çekdi ḥażret-i pāşā gibi

19 Baʿd-ez-īn ġāzī denilsin kim ʿUṭārid çerḫde
İsmini bāzūya yazdı cennetü'l-esmā gibi [899]

20 Yoḳladı şemşīr-i ḥāzıḳla ʿadūnuñ nabżını
Ḳan aldı çünki illet muḥteriḳ ḥummā gibi

21 Bahr u berri görmez ol baġrı ḳara bīnā iken
Bir aġızotuyla göz açdı ḳarabina gibi

22 Ġāzīler āteş hevā āteş şu āteş ol sebeb
Dāne-i ḫumpāre çatlar sīne-i aʿdā gibi

23 Nice tāb-āver olur küffār sūz u tābına
Gülleler kim her birisi bir ḳızıl elma gibi

24 Ḫūn-ı āl-i düşmen ile dem-be-dem doldu ḥabāb
Her biri deryā yüzünde sāġar-ı ṣahbā gibi

25 Bir rivāyetde gülistān oldu deryā kim ḥabāb
Renġ-i āl-i ḫūn ile oldu gül-i zibā gibi [900]

---

896 olsun ARŞ, İ2, İÜ, T1: etsin B1, MA / müjde-i ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ḫıdmet-i İÜ
897 B1, İ2, MA ve T1'de 16. beyittir.
898 ṭoplar ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: ṭopları B1
899 çerḫde ARŞ, B1, İ2, MA, T1: çerḫinde İÜ
900 deryā kim ARŞ, B1, İ2, MA, T1: gūyā ki İÜ

26 Ṭoplar āteşli āh eyler yanık feryād eder
Ġālibā cān-ı ʿadūya ʿāşıḳ-ı şeydā gibi

[60b] 27 Tāb-ı vaṣf-ı ceng ile ḫumpāre-i ṭabʿım yine
Bir ġazel berceste ḳıldı āteş-i ḥamrā gibi

28 Şehlevendim bu edā n'olsuṇ yine zorbā gibi
Lāubālī bu revişler mest-i bī-pervā gibi

29 Dal ḫançer dal fes olmuşsun ammā el-amān
Niyyetiñ ẓālim yine ʿuşşāḳ ile ġavġā gibi [901]

30 Ṣāḥbāzım eşbehim dāyı-revişlim yoldaşım
Hānumān-ı ehl-i ʿaşḳı niyyetiñ yaġma gibi

31 Ṣırma perçem ṣırmalı mintān ile sīmīn-ten
Peḥlivānım bir gümüşden yapma ejderhā gibi [902]

32 Baḥr-i ḥüsne çeşmiñ oldu zevraḳ u müjgān kürek
Gūyiyā baştarda-i şāh-ı cihān-ārā gibi

33 Yaʿnī şevketli kerāmetli şeh-i ʿālem-penāh
Kim anıñ her bende-i dergāhı bir Dārā gibi

34 Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i ber-felek-eyvān kim
Çerḫ-i şāhān üzre ẓātı ġurre-i ġarrā gibi [903]

35 Tīr-perdāz u tüfeng-endāz u bī-enbāz kim
Görmedi çeşm-i cihān ol şāh-ı mülk-ārā gibi

36 Ol süḫaṇ-senc ü maʿānī-perver ü vaḥy-āzmā
Kim serīr-i şiʿre her nuṭḳu şeh-i maʿnā gibi [904]

37 Dāverā dād-āverā dādārī-yi dārā-derā
Ṭāʿatiñ āfāḳa lāzım ṭāʿat-i Mevlā gibi [905]

38 Revzen-i ṭāʿatden ammā kim olanlar der-birūn
Ser verir ẓilletle işte düşmen-i rüsvā gibi

39 Cünbiş-i iḳbāl ile bu müjde-i feṭḥ ü ẓafer
Hep ẓuhūr etdi efendim gördügüm rüʾyā gibi

40 Ṭūṭī-yi ṭabʿım ki mevhūmāt-ı ġaybı şerḥ eder
Ġūyiyā cāsūs-ı bezm-i ʿālem-i vālā gibi [906]

41 Ben o ġavvāṣ-ı bün-i deryā-yı feyż ü dānişim
Her sözüm olsa ʿaceb mi lüʾlüʾ-i lālā gibi [907]

901 ammā ARŞ, B1, T1: amān İ2, İÜ, MA
902 sīmīn ten ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ol sīm-ten İÜ
903 Selīm-i ber ARŞ: Selīm Ḫān-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1
904 vaḥy-āzmā ARŞ, B1, İ2, MA, T1: vaḥy-āsumān İÜ
905 dādārī-yi dārā-derā ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: dārā-yı ʿadl-āver şehā MA
906 vālā ARŞ, B1, İ2, MA, T1: bālā İÜ
907 bün-i deryā-yı ARŞ, B1, İ2, MA, T1: yem-i maʿnā-yı İÜ

42 Gerçi çoḳdur herze-gūyān-ı süḫan bu ʿaṣrda
Ḳıbrıs elmāsı ne mümkin ola pırlanṭa gibi

43 Şiʿr-i nāzik öyle düşmüşdür fem-i cühhāle kim
Mekteb-i ṣıbyānda gūyā elif bā tā gibi

44 Fikr-i ḫāmından biraz evhām-ı ḳıyl ü ḳāl eder
Sīm-i şiʿre maʿnī-yi maṭbūʿ ise damġa gibi

45 Turşī-yi lafẓa ne ḥācet böyle lāzımdır süḫan
Ṭatlı taʿbīrāt ile hep ṭatlı müsteṣfā gibi [908]

[61a] 46 N'eyleyim dāʾim ṣadef mānendi sīnem çākdır
Gerçi maʿnāda kelāmım gevḥer-i yektā gibi

47 Öyle pest etdi beni ṣaff-ı süṭūrumdan felek
Nāmeler ẕeylinde gūyā yazılan imżā gibi

48 Bī-vücūd oldum o deñli dīde-i cühhālde
Şiʿr-i erbāb-ı taḫayyülde olan maʿnā gibi

49 Doġmadı ḫurşīd-i kāmım ḫāver-i āmālden
Pek uzandı leyle-i baḫtım şeb-i yeldā gibi

50 Sūz u tāba başladıñ taṣdīʿ evḳātı degil
Niyyetiñ **Fāżıl** yine devrāndan şekvā gibi

51 Ḫāk-i pāya ġonce-i tebrīki ihdādır ġaraż
Başlama feryāda ey dil bülbül-i gūyā gibi

52 Ṣu gibi ezberleyip ḫayli duʿā-yı devleti
Destiñ aç dergāh-ı Ḥaḳḳa dāmen-i ṣaḥrā gibi [909]

53 Keşṭī-yi iḳbāline şāh-ı cihānıñ dāʾimā
Pāyimāl olsun ruḫ-ı eflāk bu deryā gibi

54 Tīr-i iḳbāli elifdir levh-i ṣadr-ı düşmene
Ḫançer-i reʾyi dil-i aʿdāya olsun rā gibi

55 Berḫudār etsin Ḫudā pāşā-yı ālī-şānı da
Kim felek her dem getirmez öyle müsteṣnā gibi [910]

56 Ne yaña gitse donanma-yı ẓafer-peymā ile
Nāḫudāsı Ḫıżr-ı tevfīḳ-i Ḫudā hem-pā gibi

57 Ben dūʿā-gūy-ı donanma-yı hümāyūn olmuşum
Yaʿnī *bismi'llāhi mecrāhā ve mürsāhā* gibi [911]

908 ṭatlı ARŞ, İ2, İÜ, MA: ḳand-i B1, T1

909 ḫayli ARŞ: ḫayli B1, İ2, İÜ, T1; ḫayr-ı MA

910 Berḫudār ARŞ, B1, İ2 , T1:Müstedām İÜ; Pāyidār MA / pāşā-yı ālī-şānı da ARŞ, B1, İÜ, MA: pāşā ālī-şānda İ2, T1

911 "...Yüzerken de dururken de Allah'ın adını anın..." Hud/41

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ ḲAPUDAN ḤÜSEYİN PĀŞĀ [912]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Teʿāla'llāh ne iḳbāl-i kerem bu ne saʿādetdir
Bu tevfīḳāt-ı Mevlā müjde-i āṣār-ı nuṣretdir

2 Hevā-yı feṯḥ ile Āṣār-ı Nuṣret indi deryāya
Süzülmüş ṣayda gūyā şāhbāz-ı evc-i rifʿatdir

3 O rütbe ḳıldı sürʿat gūyiyā gülmīḫ ü aḫşābı
Nebāt u māʿden iken lücce-i deryāya ḥasretdir [913]

4 Ġazā sevdāsı var başında kim cān atdı deryāya
Çeker ṣad-āh-ı ḥasret ṭop atarken ber-nezāketdir [914]

5 Sipihrāsā o māʾī reng ile bālāsına ṣaf ṣaf
Tüfenk-endāz olanlar hep kevākibden ʿalāmetdir [915]

6 [916] Göreydi Nūḥ eger miʿmārına ṣad-āferīn eyler
Ki bu keşti degil bir ḳalʿa-i iḳbāl-i himmetdir

[61b] 7 İki ḳumru ki ḳondu üstüne vaḳt-i nüzūlünde
Ne ḳuş olduḳları maʿlūm-ı erbāb-ı baṣīretdir

8 Ḳızak üstünde durmuş muntaẓırdır emr ü fermāna
Hemān bir bende-i nāçīz ü muḥtāc-ı işāretdir [917]

9 Cenāb-ı ḥażret-i pāşā-yı ʿālīşānıñ ʿaşḳıyla
Benim de kendimi deryāya atmaḳ cāna minnetdir [918]

10 Ḥüseyn Pāşā-yı Ġāzī ḥażret-i dāmād-ı gerdūn-cāh
Livā-yı feṯḥ ü nuṣret maẓhar-ı feyż ü ʿināyetdir

11 Bu iḳbāl-i cihān-gīr ü bu baḫt-ı nuṣret-āverle
Cenāb-ı eşrefi sermāye-i nāmūs-ı devletdir

12 *Eger ḫᵛāhī selāmet der-kenārest* eski söz ammā[919]
Vücūdu ile deryā şimdi sāḥilden selāmetdir

13 Eyā ʿālī-cenāb ey Rüstem-i devrān-ı ṣāḥib-vaḳt
Ḳaṣīde söylemekden ḳaṣdım inhā-yı ṣadāḳatdir

912 B1 43b, İ2 59b, İÜ 61a, MA 59, T1 29b
Berāy-ı Nüzūl-i Āṣār-ı Nuṣret Be-Deryā Der-Medḥ-i Ḥüseyin Pāşā B1, T1; Başlıksız İ2; Ḳaṣīde Be-Żımn-ı Nüzūl-i Ḳalyon Der-Vaṣf-ı Ḥüseyin Pāşā MA

913 aḫşābı İÜ, MA, T1: iḥsānı B1, İ2

914 cān atdı deryāya B1, İ2, MA, T1: deryāya cān atdı İÜ

915 Sipihrāsā o māʾī reng ile bālāsına ṣaf ṣaf B1, İ2, MA, T1: Felekdir gūyiyā ol reng-i māʾī ile başında İÜ

916 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

917 nāçīz ü B1, MA, T1: nāçīze İ2, İÜ

918 Benim de B1, İÜ, T1: Ben de İ2; Ki ben de MA

919 "Eğer sen selamet istiyorsan (o) kenardadır."

14 Bahāne ister iken ḥāk-i pāy-ı çerḫ-peymāya
Bu demler ḥāl-i nāçīzānemi inhāya fırṣatdır [920]

15 Duʿāya başla ey **Fāżıl** ki mihr-i ʿālem-ārāya
Kemine żerre-i nāçizi taʿrife ne ḥācetdir

16 [921] Ne yana eyleseñ niyyet Ḫudā yāver ẓafer rehber
Duʿā-yı ṣādıḳım bi-şübḥe maḳrūn-ı icābetdir [922]

17 Cihān durduḳca ḏur iḳbāl ile tevfīḳ ü nuṣretle
Ki ẕāt-ı eşrefiñ bī-keslere maḥż-ı ʿināyetdir

LAṬĪFE NÜVİŞTE-BŪD DER-HAKK-I FIRṬINA ḲAPUDAN [923]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḥaḳ donanmayı emīn ede hemān fırtınadan
Ola āsūde daḫi baḥr-i zamān fırtınadan

2 Nitekim baḥre reʾīs ede Ḥüseyn Pāşāyı
Ede deryā yüzünü emn ü emān fırtınadan

3 Lücce-i baḥr-i mekārim ḳapudan pāşā kim
Verdi āb-ı keremi ḫalḳa nişān fırtınadan [924]

4 Ey kerem sāḥili iḥsān u seḫā deryāsı
Beni ālāma ġarīḳ etdi amān fırtınadan

5 [925] Gelmişim sāye-i līmānıña ʿaḳla yelken
Lenger-endāz olamam doldu cihān fırtınadan

6 [926] Dest-i inṣāf ile ẕātıñ ki dümen-gīr olmuş
Niye çeksin żuʿafā böyle ziyān fırtınadan

7 Seniñ eyyām-ı şerīfinde hevā sākin iken
Niye dem ursun o ḥācı ḳapudan fırtınadan

[62a] 8 Belī deryāya düşen bulsa yılana ṣarılır
Nice üᵐmīd-i necāt eyleye cān fırtınadan [927]

9 Himmetiñ **Fāżıl**a yelken-kürek etmezse meded
İşi başdan ḳaradır ḥāli yaman fırtınadan

---

920 inhāya İ2, MA, T1: inhā B1; inhā-yı İÜ

921 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

922 yana B1: ḥācet İ2, MA; cānib İÜ, T1

923 B1 45a, İ2 60a, İÜ 61b, MA 63, T1 35a
Şikāyet Ez-Fırtına Ḳapudan Mültezim-i Nān-Pāre-i Fütāde-i Deryā-yı Ḥayret ki Be-Cenāb-ı Ḳapudan Ḥüseyin Pāşā ʿArż Berdāşte B1, T1; Başlıksız İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Müşārün İleyh MA

924 Verdi āb-ı keremi ḫalḳa B1, İ2, MA, T1: Ḫalḳa mevc-i keremi verdi İÜ

925 B1, İ2, MA ve T1'de 8. beyittir.

926 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

927 yılana B1, İ2, İÜ, T1: ılana MA

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ ḲAPUDAN ḤÜSEYİN PĀŞĀ [928]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

1 Seḳāmet erdi ṭabʿ-ı müstaḳīme
ʿİnāyetler gerek cism-i saḳīme

2 Yine dermān ararken derde düşdüm
Ten-i bīmārımı verdim ḥekīme

3 Firāş içre beni ḥabs etdi ʿillet
Nuḳūd-ı ṣıḥḥati verdim cerīme

4 Yataḳda avladı çerḫ-i sitemkār
Beni döndürdü bir ʿaẓm-i remīme

5 ʿİlāc alsam olur bir zehr-i ḳātil
Ne çāre düşmenim çerḫ-i leʾīme

6 Dedim ṣıḥḥat bulursam ʿahdim olsun
Edem āhımla çerḫi līme līme

7 Şikāyet eyleyem hep bu cefāyı
Bir ehl-i merḥamet ẕāt-ı kerīme [929]

8 Cenāb-ı ḳapudan pāşā-yı deryā
Ki saʿdi hükm eder bād-ı nesīme

9 Ḥüseyn Pāşā ki şemşīr-i celāli
Gürūh-ı düşmeni eyler dü-nīme

10 [930] Nevāli baḥr ü berre oldu şāmil
ʿUmūm üzre misāfirle muḳīme

11 Seḫāsı müflise ḥāżır ḫazīne
Kemāl-i luṭfu babadır yetīme

12 Eyā düstūr-ı ʿālī-merḥameṭkār
Naẓar ḳıl bu duʿākār-ı ḳadīme

13 Cefā-yı çerḫ ü cevr-i ehl-i iḳbāl
Beni düş etdi bu ḥāl-i elīme

14 [931] Gelir yoḳ ṣormaġa ḥāl-i żaʿīfi
Gider herkes beli merd-i cesīme

15 Gelir ʿarş-ı dimāġımdan ṇevāzil
Miṣāl-i vaḥy tā ḳalb-i feḥīme

928 B1 74a, İ2 60b, İÜ 62a, 138 MA, T1-
Berāy-ı Ḥüseyin Pāşā B1; Başlıksız İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ḳapudan-ı Deryā Ḥüseyin Pāşā MA

929 eyleyem İ2, İÜ, MA: eylerim B1

930 B1'de 16. beyittir.

931 İ2- / B1 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

16 Küşāde olmadı yārāna bābım
Meger ehl-i düyūna yā ġarime

[62b] 17 Belī ḥummā gelir nevbeṭ-be-nevbet
Ki beñzer āteşi nār-ı caḥīme [932]

18 Ne bulduñ bende ey ḥummā varıp git
Ruṭūbet ehli bir ẕāt-ı zaʿīme

19 Ṣarardım zer gibi nār-ı cefādan
Derūnum dāġı damġa urdu sīme

20 Bu ẓālim çerḫ ü ebnā-yı zamānı
İḫāle eyledim Rabb-i Kerīme

21 Nedir ʿālemde bu ḫubṣ-ı ṭaviyyet
Nedir bilmem bu aḫlāḳ-ı ẕemīme

22 Kibār oldu ʿabūs-ı ʿizz ü naḫvet
Müṣādif düşmedim vech-i besīme

23 Belī bir iki ẕāt-ı mekremetkār
Emānet eyledim Rabb-i Raḥīme [933]

24 Keremkārān-ı erbāb-ı menāṣıb
Sülūk ehli bu minhāc-ı ḳavīme

25 [934] Nedir **Fāżıl** cihān ile bu ġavġā
Yine n'olsun bu daʿvā-yı ʿaẓīme

26 [935] Aḳar bir gün ola seyl-i ʿināyet
Yine bī-şübḥe mecrā-yı ḳadīme

27 Hemān versin Ḫudā ʿömr-i ṭavīli
Ḥüseyn Pāşā ile Sulṭān Selīme

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ YŪSUF ŻİYĀ PĀŞĀ [936]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ey ser-efrāḫte-i nām u nişān-ı vüzerā
Āferīn böyle gerek şöhret ü şān-ı vüzerā [937]

2 Ḫalḳa düstūr-ı mükerrem ne demek bildirdiñ
Nā-bedīd olmuş iken ẕāt u zamān-ı vüzerā

---

932 āteşi B1, İ2, MA: āteş-i İÜ

933 Belī İ2, İÜ, MA: Faḳaṭ B1

934 Beyit B1'de şöyledir: Yine n'olsun bu feryād u fiġānıñ / Nedir Fāżıl bu ġavġā-yı ʿaẓīme

935 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

936 B1 47b, İ2 61a, İÜ 62b, MA 66, T1 37b
Şikāyet-nāme ez-Vüzerā vü Medḥiyye Li-Ḥażret-i Yūsuf Pāşā Der-Erżurūm ʿArz Şüde B1, T1; Der-Aḥvāl-i Vüzerā Der-Erżurūm İ2; Ḳaṣīde-i Vüzerā Der-Sitāyiş-i Ṣadr-ı Aʿẓam Yūsuf Żiyā Pāşā MA

937 ser-efrāḫte İ2, İÜ, MA, T1: ber-efrāḫte B1

3 Olmasa ẕāt-ı şerīfiñle vezāret iḥyā
Yine müncerr olacaḳ ḥāl-i yaman-ı vüzerā

4 Her vezīriñ yüzünü ġonce gibi güldürdüñ
Nev-baḥār oldu yine vaḳt-i ḫazān-ı vüzerā

5 Tīġ-ı ḳahr ile eder düşmeni şimdi taḫvīf
Bi-meḥābet nice bir sübḥa-keşān-ı vüzerā [938]

6 Āh devletli efendim bir iki sifle-niḥād
Mesned-i pāk-i vezāretde ḳırān-ı vüzerā

7 Ne ḳadar sū'-i edebse ḳuluña ruḫṣat ver
Eyleyem dergehiñe ʿarż u beyān-ı vüzerā

[63a] 8 [939] Belī Van içre ḳarındaşıñız Aḥmed Pāşā
Kerem ü ʿakl ile yektā-yı cihān-ı vüzerā

9 [940] Mā-ʿadā gördügümüz zümre-i eṣnāf gibi
Ṭamaʿ u ḫısset ile ehl-i dükān-ı vüzerā

10 Ḥamdu-li'llāh ḳuluñuz birḳaçını seyr etdim
Eylemiş ḥaḳ bu ki telvīş-i mekān-ı vüzerā

11 Lafẓ-ı destūru işitdi anı sandı "Dest ur!"
Pençe urduḳca olur kūh-keşān-ı vüzerā

12 Ḥażariyye dediler anladı kim "Ḥāżır ye!"
Belʿ eder bulduġunu mürteziḳān-ı vüzerā [941]

13 Tūġ-ı şāhinşehi cārūb-ı eyālet sandı
Süpürür memleketi mübteẕelān-ı vüzerā

14 Var ise ʿasker-i menḥūsu ḳurādan besler
Öyle bir ehl-i sitem ḥāne-yıḳan-ı vüzerā

15 Aña bildirmedi ẕātındaki ṭabʿ-ı ḫısset
Ki kerem bendesidir ʿaskeriyān-ı vüzerā

16 [942] Oldu ḫısset ile ʿālemde ʿaceb ḍarb-ı meṣel
Ḥażret-i dāne-keş-i muḥtekirān-ı vüzerā

17 [943] Görünür cism-i müşekkelle ʿaẓīmü'l-heykel
Kūşe pīrāyesi merd-i balabān-ı vüzerā [944]

18 Şikem ü kelle ḳulaġ-ile degildir ʿaẓamet
Cūd u iḥsān gerek ey yaḫnī-ḳapan-ı vüzerā

938 ḳahr ile B1, MA, T1: ḳahrıñla İ2, İÜ

939 B1, MA ve T1'de 48. beyittir.

940 B1, MA ve T1'de 9. beyittir.

941 Ḥāżır B1, İÜ: Ḥāżırı İ2, MA, T1

942 İÜ-

943 İ2-

944 cism-i müşekkelle ʿaẓīmü'l-heykel İÜ: şekl ile bir ẕāt-ı ʿadīmü'l-heykel B1, T1; şekl ile bir ẕāt-ı ʿaẓimü'l-heykel MA

19 Ṭabl u sūrnā ile ẓann etdi vezāret ancaḳ
Yalıñız bu degil ey sifle nişān-ı vüzerā

20 [945] Perçem-i şāhid-i devletdir o ṭūġ-ı iḳbāl
Şānesi raḥm u ʿadālet o cüvān-ı vüzerā

21 [946] Ṭūġ-ı şāhī dediğiñ bir ẕeneb-i ḥayvānī
Aña heyʾet verecek saṭvet ü şān-ı vüzerā [947]

22 Cūddur mā-lezim-i ḳadr-i vezārāt evvel
Ki olur bāriḳa-baḫş-ı lemeʿān-ı vüzerā [948]

23 [949] Āṣaf oldur ki ola mālik-i evsāf-ı ṣelāṣ
Kerem ü reʾy ü cesāretle yegān-ı vüzerā

24 Āṣaf oldur ki ola peyrev-i şerʿ ü ḳānūn
Aña peyrevlik ede muʿterifān-ı vüzerā [950]

25 Ola ammā keremi ḥāric-i resm ü ḳānūn
Vermeye verdigini Bermekiyān-ı vüzerā

26 Vüzerādır vükelāsı bize ẓıllu'llāhıñ
Farḳ yok taḫt-ı ḫilāfetde miyān-ı vüzerā [951]

27 İşte düstūr-ı mükerrem gibi olmak lāzım
Ki ola ʿadl-ile Fārūḳ-ı zamān-ı vüzerā

28 Yaʿnī ol āṣaf-ı devrān o ʿamīmü'l-iḥsān
Ser-firāz-ı ʿuẓemā nādire-dān-ı vüzerā

[63b] 29 Ol ʿazīz-i dü-ciḥān Ḥażret-i Yūsuf Pāşā
Ki tecellīsi anıñ ḥasret-i cān-ı vüzerā

30 Nice āṣaf ki anıñ lafẓ-ı niẓāmü'l-ʿālem
Ezeli ḫilʿat-ı zībāsı miyān-ı vüzerā [952]

31 Nice āṣaf ki anıñ ismini Īrān Tūrān
Yazdılar levḥa-i endişede ḫān-ı vüzerā

32 Nice āṣaf ki anıñ bārgeh-i iḳbālin
Ḳıble etmiş nice bir muʿtekifān-ı vüzerā

33 Nice pāşā-yı kerem-pīşe-i düstūr-ı vaḳūr
Ḥamle-i maʿrekede şīr-i jiyān-ı vüzerā

34 Ol ki cemmāze-i āvāze-resān-ı şıytı
Oldu her nāhiyede māye-i şān-ı vüzerā [953]

---

945 B1, MA, T1-
946 İ2, İÜ-
947 heyʾet B1: heybet MA, T1
948 ḳadr-i İ2, İÜ: şān-ı B1, MA, T1
949 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
950 peyrevlik İ2, İÜ: taḳlīd B1, MA, T1
951 Farḳ B1, T1: Farḳı İ2, İÜ, MA / ḫilāfetde B1, T1: ḫilāfetle İ2, İÜ, MA
952 niẓāmü'l-ʿālem İ2, İÜ, T1: niẓām-ı ʿālem B1, MA
953 şān-ı B1, İ2, İÜ, T1: resān-ı MA

35 Ol ki her nāme-i zībāsı ʿadālet-fermā
Emr-i maʿrūf ile bir mevʿiẓa-ḫᵛān-ı vüzerā [954]

36 Ẓāt-ı zībendesi ārāyiş-i ṣadr-ı dīvān
Nām-ı pākīzesi pīrāye-resān-ı vüzerā

37 [955] Her eyāletde muṭīʿ-i ümerā oldu ʿadū
Ḫavf-ı ḳahrı sebeb-i emn ü emān-ı vüzerā [956]

38 Aña bu ḳuvvet-i tevfīḳi ki vermiş Allāh
Ẓerredir himmetine bār-ı girān-ı vüzerā [957]

42 [958] Rāh-ı tevfīḳe yāḫud cānib-i ḫiẕlāna çeker
Hep yed-i Ḥażret-i Mevlāda ʿinān-ı vüzerā

39 Rütbe-i dāniş ü tedbīrine ṣad-reşk ederek
Oldu iḳrār ile leb-beste dehān-ı vüzerā

40 Bir ḫulūṣ eylemiş Allāhu Teʿālā iḥsān
Ki anıñ şemmesini bulmadı cān-ı vüzerā

41 Fuḳarānıñ atası ehl-i sitem cellādı
Var mı bu vaṣfla bir tūġ-keşān-ı vüzerā

43 Ḫayr u şerr üzre tecellī meded-i Bārīdir
Ḫükm-i taḳdīr iledir hep cevelān-ı vüzerā [959]

44 Dāverā dādgerā āṣaf-ı vālā-güherā
Benim ol ehl-i süḫan menḳıbe-ḫᵛān-ı vüzerā

45 Bir iki sifleyi ẓemm etdi isem ʿafv eyle
Cānımı yaḳdı benim çün heẓeyān-ı vüzerā [960]

46 Medh ü ẓemm etdim ise ḥaḳ bu ki inṣāf üzere
Çünki tasḥīḥ içün etdim güẓerān-ı vüzerā

47 [961] Bu ḳaṣīdemde mürāʿāt-ı edeb ḳıldı ḳalem
Yaʿnī fāş eylemedim ʿayb-ı nihān-ı vüzerā

[64a] 48 Belī ẓemm eyledim ammā yine ḳaldı mektūm
Āşikār eylemedim ism-i fülān-ı vüzerā

49 Baʿd-ez-īn medḥ ü ẓemm olsa gerek tafṣīlen
O zamān ẓāhir olur ḥāl-i ʿayān-ı vüzerā [962]

954 zībāsı İ2, İÜ: vālāsı B1, MA, T1 / mevʿiẓa İ2, İÜ, MA, T1: vāʿiẓ B1
955 B1, MA ve T1'de 5. beyittir.
956 muṭīʿ-i ümerā oldu ʿadū B1, İ2, İÜ, T1: ʿadū oldu muṭīʿ-i fermān MA
957 tevfīḳi İ2, İÜ, MA, T1: tevfīḳ B1 / Ẓerredir İ2, İÜ: Ẓerre-i B1, MA, T1
958 B1, İ2, MA ve T1'de 42. beyittir.
959 tecellī meded-i Bārīdir İ2, İÜ: tecellīleri Bārīdendir B1, MA, T1
960 benim çün B1, MA, T1: efendim İ2, İÜ
961 B1, MA ve T1'de 55. beyittir.
962 ẓāhir İ2, İÜ, MA: maʿlūm B1, T1

50 Medḥ-i sulṭānımı tā ḥaşre dek inşā ʾa'llāh
Eyleyem zīver-i ser-levḥa-i ān-ı vüzerā [963]

51 Benim ol şāʿir-i ḫoş-vāhime kim endīşem
Ṣayrafī-yi ʿuẓemā mertebe-dān-ı vüzerā

52 Ben ki ol şāʿir-i meddāh-ı şeh-i devrānım
Ḳalemim olmadı hīç ḳaṭre-çekān-ı vüzerā [964]

53 Medḥime kimse muḫāṭab olamaz illā kim
Ya şehenşāh ola yā sen gibi kān-ı vüzerā [965]

54 Gelmişim dergeh-i vālāya hemān leb-beste
Baña bir sedd-i ramaḳ olmadı nān-ı vüzerā [966]

55 [967] Berf deryāsına daldıḳlarımız ḳaldı hemān
Ṣarf-ı rāh oldu bütün baḫş-ı revān-ı vüzerā

56 [968] Ferve-i raḫt daḫi oldu bu yolda mebẕūl
Ben nice eylemeyem āh u fiġān-ı vüzerā [969]

57 [970] Ḫāk-i pāy-ı kereme geldim ise şükr olsun
Keremi bundan umar ṣurresitān-ı vüzerā [971]

58 **Fāżıl**ā eyle ḫulūṣ ile duʿāya āġāz
Tā ki āmīn diye hep pīr ü cüvān-ı vüzerā

59 [972] Tā ki bu ʿālemi taḫrīb gehī taʿmīr içün
Ḫalḳa Allāh verir sūd u ziyān-ı vüzerā

60 [973] Şāh-ı devrāna reʿāyāya seni baḫş etsin
Mālikü'l-mülk-i dil-i rūḥ-ı revān-ı vüzerā

61 [974] Vere Ḥaḳ sāle-i Nūḥ eyleye yüz kerre fütūḥ
Eyleye bārgehiñ dārü'l-emān-ı vüzerā [975]

963 revnaḳ B1, İ2, MA, T1: zīver İÜ
964 Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA, T1
965 kān İ2, İÜ, MA, T1: yegān B1
966 hemān B1, MA, T1: henüz İ2, İÜ
967 B1, MA ve T1'de 57. beyittir.
968 MA, T1- / B1'de 47. beyittir.
969 Ferve-i B1, İÜ: Ferde-i İ2
970 B1'de 57, MA ve T1'de 47. beyittir.
971 geldim ise B1, İÜ, MA, T1: geldigime İ2
972 İ2-
973 İ2-
974 İ2, T1-
975 yüz kerre İÜ, MA: yüzüñde B1

ḲAṢĪDE-İ BEÇÇE BERĀY-I ḤAŻRET-İ YŪSUF ŻİYĀ PĀŞĀ [976]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Bi-ḥamdi'llāh mizāc-ı āṣaf-ı devrān şifā buldu
Vücūd-ı kāʾināt ol vecḥle tāze kuvā buldu

2 Şefāka'llāh ey sermāye-baḫş-ı ṣıḥḥat-i dünyā
Ġamıñla hep ciḥān bimār iken neşv ü nemā buldu

3 Ḥakīm-i Lem-Yezelden müjdeler ey bendegān müjde
Ḳi ẕāt-ı rūḥ-ı ʿālem dest-i ḳudretle devā buldu

4 Ciḥānıñ çāre-sāzı Ṣadr-ı Aʿẓam Yūsuf'ul-Ġāzī
Ki ẕātıyla kemālāt-ı vezāret intihā buldu

[64b] 5 Kemāl-i ʿaḳl-ı evvel kim ḫayāl-i ʿāḳıbet-dānı
Verā-yı perde-i ġayba ṭarīḳ-i iḫtifā buldu [977]

6 Ḳuvā-yı dīn ü devletde ḥavāss-ı żāhir ü bāṭın
ʿİlācıyla ḳıvām-ı iʿtidāl üzre ṣafā buldu [978]

7 Eyā düstūr-ı ekrem bende-i **Fāżıl** duʿākārıñ
Ḫulūṣ-ı ṣıdḳını ʿarż etmege vaḳt-i duʿā buldu

8 Nice demler yatar ʿabd-i faḳīriñ bunca ʿilletle
Ne bir şāfī cevāb aldı ne derde bir devā buldu

9 Ne iḥyādan ne mevtādan zebān-cünbān olur ancaḳ
Hemān ḫayr-ı duʿā-yı devlet ile iktifā buldu

10 Ḫudā ẕāt-ı şerīfiñ meʾmen-i ṣıḥḥatde ḥıfẓ etsin
Ḳi ʿālem sāye-i cāh u celāliñ mültecā buldu

11 Felek ḳoçbaşına Cedy ü Ḥamelden eylesin ḳurbān
Ki ḳalb-i hāsidān ḫūn oldu düşmenler belā buldu

12 Şifā bulduñ efendim ʿāfiyetle ẕevḳ ü ṣıḥḥatle
Duʿā-yı bendegānıñ rāh-ı dergāh-ı Ḫudā buldu

BERĀY-I MURĀDĪZĀDE [979]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Ey ser-efrāḫte-i Rūm u ʿArab ḫoş geldiñ
Ced-be-ced bārgeh-i cāh u ḥaseb ḫoş geldiñ

976 B1 84b, İ2 62b, İÜ 64a, MA 131, T1-
Berāy-ı Yūsuf Pāşā B1; Ḳaṣide Der-Sitāyiş-i Ṣadr-ı Aʿẓam Yūsuf Żiyā Pāşā İ2, MA
977 kemāl-i İ2, İÜ, MA: kemāli B1 / dānı İ2, İÜ, MA: reʾyi B1
978 devletde İ2, İÜ, MA: devletdir B1
979 B1 85a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

2 Çıḳdı İstanbuliyān ẕātıñı istiḳbāle
Dediler ey şeref-i Şām u Ḥaleb ḫoş geldiñ

3 Şuʿarā ʿarż-ı ḳaṣāʾidle mülāḳāta çıḳıp
Dediler ḳıdve-i erbāb-ı edeb ḫoş geldiñ

4 Müftī-yi Şām-ı şerīf aʿnī Murādīzāde
Ḥayr-maḳdem buyur ey pāk neseb ḫoş geldiñ

5 Şevḳle ḫāme daḫi raḳṣa gelip destimde
Dedi ey zemzeme-pīrā-yı ṭarab ḫoş geldiñ

6 Çıḳdı **Fāżıl** daḫi tebrīḳ-i ḳudūmī diyerek
Müteyemmin ede teşrīfiñi Rab ḫoş geldiñ

BERĀY-I İSMĀʿĪL PĀŞĀ [980]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Şāhbāz-ı himmet uçdu lāneden
Ẓāhir oldu ʿāleme tersāneden

2 Pençe ṣaldı baḥr ü berre ḳahr ile
Raʿşe verdi ḳuvvet-i merdāneden

3 Doġdu bir nev-āfītāb-ı ʿizz ü cāh
Maşrıḳ-ı endīşe-i şāhāneden

4 Ḥāfıẓ İsmāʿīl Pāşā kim odur
Bī-muʿādil dāniş-i ferzāneden

5 Ḳapudan Pāşā olup iḳbāl ile
Pertev-efşān oldu dīvān-ḫāneden

6 Tā ezelden ẕātı devlet-āşinā
Ḫıdmet-i şehde degil bīgāneden

7 Tā ser-i bostanciyan iken daḫi
Fāʾizü'l-aḳrān idi hem-ḫāneden [981]

[64b] **KAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ SĀMĪ BEKİR PĀŞĀ** [982]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ehl-i devrāna daḫi pādişeh-i vālāya
Farżdır vācibe-i ḫayr-duʿā pāşāya

980 B1 85a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

981 Kaside tamamlanmamıştır.

982 B1 76a, İ2 63a, İÜ 64b, MA 116, T1-
Berāy-ı Bekir Pāşā B1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Sāmī Ebū Bekir Pāşā İ2, MA

2 Nice pāṣā ki Hudā āl̲et-i ḫayr etmişdir
Ẕāt-ı vālāsını hem dine daḫi dünyāya

3 Nice pāṣā ki per ü bāl-i hümā-yı melekūt
Farḳ-ı iḳbāline tevfīḳ ile ṣalmış sāye

4 Nice tevfīḳ-i İlāhī buña aʿlā ednā
Āferīnler dedi ol āṣaf-ı bī-hemtāya

5 Ne ʿināyet bu ʿināyet ne ẓaferdir bu ẓafer
Bāreka'llāh zihī ṭāliʿ-i nuṣret-māye

6 Ne tecellī bu tecellī ki dedi şāh u gedā
Āferīn ḥażret-i düstūr-ı niẓām-ārāya

7 Dīn ü devlet mededi şāh-ı cihān muʿtemedi
Verdi ʿaḳl u ḫıredi memlekete pīrāye

8 Ol vezīr ibn-i vezīr aʾnī semiyy-i Ṣıddīḳ
Yāver-i devlet ü dīn āṣaf-ı gerdūn-pāye

9 Ser-firāz-ı vüzerā Ḥażret-i Sāmī Pāşā
Dāver-i ʿuḳde-küşā müşkil olan daʿvāya

10 Öyle bir demde ḳudūm etdi o rūh-ı ʿālem
Tāze cān verdi hep aʿlāya daḫi ednāya

[65a] 11 Öyle bir demde siper ṭutdu ki Mirrīḫ-i felek
Tīġ çekdi düşürüp ʿālemi vāveylāya

12 Ḫıżr-ı vaḳt oldu erişdi żuʿafāya mededi
Her kişi ḫayret ile dönmüş iken mevtāya

13 Verdi iḳbāli iki cānibe bir tāze ḥayāt
Beñzedi nefḫa-i cān-baḫşı dem-i ʿİsāya

14 Ḫalḳı bir mertebe mest etdi telāş-ı ḫayret
Ölsa Mecnūn naẓar etmezdi ruḫ-ı Leylāya

15 Dil-i ʿāşıḳ gibi vīrāne iken cümle ḳulūb
Çeşm-i dilber gibi āmāde felek yaġmaya

16 Penbe-i luṭfu edip ḫuḳn-ı dimāʾ-ı ṭarafeyn
Ḳan ḳuṣarken dehen-i tīġ-ı ḳażā ṣahrāya [983]

17 Buldu ẕātıyla selāmet dü-sipāh-ı İslām
Minnet ol āṣaf-ı vālāyı veren Mevlāya

18 ʿĀdetu'llāh budur bende-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣṣı
Sevḳ eder rāḥat-ı ḫalḳa ʿamel-i uḫrāya

19 ʿAbd-i menfūrunu ammā ki eder āl̲et-i şer
Ḥangi iḳlīme giderse düşürür ġavġāya

20 Çünki ḫalḳıñ kimi nūrānī kimi ẓulmānī
Kullanır her biri ṭabʿında olan eşyāya

983 ḫuḳn-ı dimāʾ-ı B1, İ2, MA: güş-ı birūn-ı İÜ

21 Yaʿnī nāsıñ kimi şeyṭānī kimi raḥmānī
Biri āmāde belāya birisi naʿmāya [984]

22 Dedigim iki tecellīye yeter bu vaḳʿa
İşte bürhān-ı ḳavī ʿārif olan dānāya

23 Geldi ol āṣaf-ı ḫayr-āver-i dīn ü devlet
Esedullāh gibi ʿarṣa-i ceng-ārāya

24 Ḥüsn-i tedbīr ile şūr u şeri ḳıldı iṭfā
Verdi āb-ı keremi nāʾire-i aʿdāya

25 Selefiñ açdığı hep raḫnelere sed çekdi
Durdu Rüstem gibi bu dāhiye-i dehyāya[985]

26 Ehl-i İslāma ṣıyānet ile verdi şādī
Sāḥib-i ümmet olan pādişeh-i *levlā*ya

27 Berekātıyla ṣalāḥıyla cihān buldu niẓām
Dü-ṭaraf ḫayr-duʿāsıyla dönüp meʾvāya

28 Ḳaldı bu ẕikr-i cemīl üzre cihān durdukca
Nīk-nāmıyla felek verdi nişān ṭuġrāya

29 Şāʿir-i vaḳt olana şarṭ süḫan-ārāyī
Böyle bir vaḳʿayı ser-levḥa ede inşāya

[65b] 30 Bā-ḫuṣūṣ ʿabd-i duʿākār-ı ḳadīmi **Fāżıl**
Ki vesīle gözedir medḥ-i cihān-peymāya

31 Ẕātı şāyeste-i medḥ olmayanı medḥ etmem
Ḳosa devletle felek mertebe-i Dārāya

32 Belī devletli efendim gibi ṣāḥib-ẕātıñ
Farżdır edʿiyesi ʿabd-i duʿā-gūyāya

33 Dilerim devlet ü iḳbāl ile cāvīd olsun
Ẕātını baḫş ede Allāh şeh-i vālāya

34 Ser-firāz eyleye ol āṣaf-ı yektāyı Ḫudā
Mesned-i devlet-i dünyāya daḫi ʿuḳbāya

KAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ SĀMĪ BEKİR PĀŞĀ [986]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . -/. . - -/. - . -/. . -

1 Zamāne döndü yine merkez-i murād üzre
Ḳo ḫande eyleyelim çerḫ-i kec-nihād üzre

984 naʿmāya İ2, İÜ, MA: yaġmaya B1

985 dehyāya B1, İÜ: dehmāya İ2, MA

986 B1 74b, İ2 64a, İÜ 65b, MA 146, T1-
Berāy-ı Ebū Bekir Pāşā B1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ebū Bekir Pāşā İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Sāmī Ebū Bekir Pāşā Edāmu'llāhu İclālehū MA

2 Ḫudāya şükr ola gerdūn-ı dūnu rām etdi
Ö ser-keşīdeyi döndürdü ʿadl ü dād üzre

3 Felek o cevher-i pāki ki dürc-i iḫfāya
Nühüfte ḳılmış-idi bir sene ʿināḏ üzre

4 Henūz ḳadr-i girān-māyesin bilip ḳıldı
Yine nihāde anı çeşm-i intiḳād üzre

5 O āfitāb-ı kemāli ki der-ġurūb ḳodu
Ṭulūʿ edip yine maşrıḳdan iʿtiyād üzre

6 O seyf-i devlet ü dīni ki der-niyām etdi
Yine ʿadūya keşīde edip cihād üzre

7 O şīr-saṭveti kim der-kemīn ḳılmış-idi
Yine hücūma gelip millet-i fesād üzre

8 O ḳūh-ı himmete kim ebr-i nāzı çekmiş-idi
Yine göründü şalıp sāyesin bilād üzre

9 O kān-ı pür-güheri ḳılmış-idi der-beste
Yine küşāde edip feyżi izdiyād üzre [987]

10 O ebr-i cūd u seḫāyı ki ḳılmış-idi nihān
Yine seḥāb-ı kerem-bār olup ʿibād üzre

11 O baḥr-i feyżi ki dāmen-keşīde ḳılmış-idi
Yine temevvüc edip oldu imtidād üzre

12 Bu remz ü rāz ile aʿnī o ẕāt-ı dānā kim
Hemīşe südde-i taḳdīre istināḏ üzre [988]

13 O rāz-dān-ı ḳaderdir ki ʿazl ü naṣbında
Ḫudāya rābıṭa-i ḳalbi ittiḥād üzre

[66a] 14 O ḫurde-bīn-i meşiyyet ki ḳabż u basṭında
Kerīm-i Lem-Yezele ḥüsn-i iʿtiḳād üzre [989]

15 O rastkār-ı ḥaḳīḳat ki emr ü nehyinde
Kitāb u sünnet ü ḳānūna inḳıyād üzre

16 Vezīr-i fāżıl u dānā ki fażl-ı ẕātīsi
Hünerde ḫande eder ʿaḳl-ı müstefād üzre [990]

17 Yegāne dāver-i ʿallāme-i cihān ki anıñ
ʿUlūmu berḳ urur hadd-i ictihād üzre

18 Cenāb-ı Ḥażret-i Sāmī Ebūbekīr Pāşā
Ki himmet ü şerefi *sebʿa-i şidād* üzre[991]

987 der-beste İ2, İÜ, MA: fer-beste B1

988 rāz İÜ: ġamz B1, İ2, MA

989 ḳabż u basṭında İÜ, MA: feyż-i ẕātīsi B1; feyż ü basṭında İ2

990 ẕātīsi İ2, İÜ, MA: ʿālīsi B1

991 "Ve beneynâ fevkakum seb'an şidâdâ / Üstünüzde sağlam yedi (kat göğü) bina ettik." Nebe/12

19 Sipihr-mertebe kim sāye-i Selīmīde
Şükūhu sille urur tāc-ı Keyḳubād üzre

20 Ḥıdiv-i mekremet-ārā ki fiṭrat-ı pāki
Ṣalāḥ u maʿdelet ü reʾfet ü sedād üzre

21 Dil-i şerīfi ki gencīne-i maʿārifdir
Cihānda ẕāt-ı kemālātı infirād üzre [992]

22 Fünūn-ı seyf ü ḳalem pençe-i kemālinde
Yegān yegān heme cemʿ oldu iştidād üzre

23 Gelince mesned-i tedbīr ü cāha āṣafdır
Velīk Rüstem-i Ṣānī olur ciyād üzre

24 Ṣaḥīfe-i ḫaṭ-ı taʿlīḳi rütbeten ḥüsnen
Muʿallaḳ olsa sezādır ḫaṭṭ-ı ʿimād üzre [993]

25 Kemāl ü ʿaḳl u vaḳār u cemāl ü devlet ü dīn
Ḫudāya şükr ola bu eşref-i mevād üzre

26 O hüsn-i ḫulḳ o tevāżuʿ o ʿizz-i cāh u şükūh
Ṣad-āferīn ola bu ṭavr-ı ḫoş-nihād üzre

27 Ḥuliyy-i ʿaḳl u hüner ādeme ne ḫoş yaraşır
ʿAle'l-ḫuṣūṣ ki ẕāt-ı şeref-nijād üzre [994]

28 Cüdūd-ı pāki müselsel vezīr ibn-i vezīr
Varınca Ademe dek cümle bu mihād üzre [995]

29 Bahā-şināsı maʿārif revāc-baḫş-ı hüner
Ki dergehinde metāʿ-ı süḫan mezād üzre

30 [996] Eder mi ḫāme-i Hindī bu ṭurfa nessācı
Göreydi emtiʾa-i naẓmını kesād üzre [997]

31 Kemāl-i vaṣfını taḥrīre olamaz kāfī
Ḳosam teḳāṭur-ı bārānı hep midād üzre

32 Hemān revāyih-i tebrīki neşre başlayalım
O misk-i ezferi mezc edelim zebād üzre [998]

[66b] 33 Eyā ḥıdiv-i ʿaliyyü'l-ḥaseb güzīde-neseb
Ki mihr-i ẕāt u zamānı ser-i ʿibād üzre

34 Ẕuhūr-ı nūr-ı fütūḥāt-ı Ḥaḳ mübārek-bād
Sen āfitāb-ı kerem-pişe-i cevād üzre

992 ẕāt-ı İ2, MA: ẕātı B1, İÜ
993 rütbeten ḥüsnen B1, İÜ: rütbe-i ḥüsnā İ2, MA
994 Ḥuliyy-i ʿaḳl u hüner İ2, İÜ, MA: Bu ṭavr u ṭarz u edā B1
995 Cüdūd-ı İ2, İÜ, MA: O ḥadd-i B1
996 B1-
997 ḫāme-i İÜ, MA: ḫāṣṣa-i İ2
998 misk-i İ2, İÜ, MA: müşk-i B1

35 [999] Nüvīd [ü] müjde bu şevvālde mübārek-bād
Ki ʿıyd üstüne ʿıyd oldu şād şād üzre

36 Ṣudūr-ı tūġ u fürūġ-ı kerem mübārek-bād
Cenāb-ı ḥażrete hem ḫalḳa hem bilād üzre [1000]

37 Muḫaṣṣaṣan daḫi ehl-i Cezīre-i Sāḳız
Ki ḫāk-i pāya bütün ṣıdḳla vedād üzre

38 ʿAle'l-ḫuṣūṣ ki mecrā-yı āb-ı beldeleri
Ḫarāb idi nice demler ki insidād üzre [1001]

39 Bu keşf ü ṣarf ile bu saʿy-ile bu himmet ile
Duʿā farīżadır el-hāḳ bu ḫayr-zād üzre [1002]

40 Bu beldeniñ daḫi derler ṣiḳāt-ı aʿyānı
Ezelden öyle tecellīsi ıṭṭırād üzre [1003]

41 Kişi ki beldemize dāḫil olsa maḥzūnen
Ḫurūcu elbet olur ḫāṭır-ı küşād üzre

42 Efendimiñ belī ḥaḳḳında eyleyip taṣdīḳ
Ḫudā maḳāleleriñ ṣūret-i müfād üzre

43 Ḫudādan öyle niyāzım ki sāyeñizde daḫi
Bu nükte ṣādıḳ ola işbu nā-murād üzre

44 Sitemle cevher-i rūḥ-ı ʿalīlim eyler nāz
Tenimde āteş ü āb u türāb u bād üzre

45 ʿİlelden etmeyelim şekve ey dil-i bīmār
Ḥekīm-i şāfīye olduñsa iʿtimād üzre

46 Hemān duʿā-yı veliyyüʾn-niʿam ile **Fāżıl**
Piyāle-rīz olalım āteş-i fuvād üzre

47 Nitekim ṣubḥ u mesā ḫāme-i debīr-i felek
Ede beyāżı keşīde ḫaṭ-ı sevād üzre [1004]

48 İlāhdan dilerim şöyle pāyidār olasın
Kemāl-i devlet ü iḳbāl ile murād üzre

49 ʿAdūlarıñ ola nār-ı ḥasedle ḫākīster
Miṣāl-i āteş-i efrūḫte remād üzre

50 Ola ṣitāre-i ṣaʿdiñ dü-devleti ḥāvī
Naʿīm-dār-ı maʿāş u daḫi maʿād üzre [1005]

---

999 İ2-

1000 ḫalḳa İ2, İÜ, MA: dīne B1

1001 insidād İ2, İÜ, MA: ḫānedād B1

1002 bu saʿy-ile bu himmet ile B1: taʿmīrine bu himmetle İ2; taʿmīrine bu himmetler İÜ, MA

1003 ṣiḳāt-ı İ2, İÜ, MA: saʿādet B1

1004 Nitekim İ2, İÜ: Niteki B1, MA

1005 dü-devleti: dü-devlete B1, İ2, İÜ, MA

51 Bu elli beyt-ile oldu bu mevsim-i ḫamsīn
Dem-i laṭīf-i bahār ile ittihād üzre [1006]

[67a] **KAṢĪDE-İ TŪĠ-NĀME DER-SİTĀYİŞ-İ SĀMĪ EBŪBEKİR PĀŞĀ** [1007]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Ḥabbeẕā tūġ-ı hümāyūn-maḳdem
Ṣāhid-i devlete müşkīn perçem

2 Nice perçem ki münāsib şāne
Ṣānına pençe-i mihr-i aʿẓam

3 Perçem ammā ki degil jūlīde
Ṭurre-i Zühre gibi ḫam-der-ḫam

4 Belki her mūy-ı cihān-ārāsı
Rābıṭa-bend-i niẓāmü'l-ʿālem

5 Bāreka'llāh zihī tūġ-ı ẓafer
Her biri şānla ḫurşīd-i ʿalem

6 [1008] Ṣāneka'llāh bihī tūġ-ı sürūr
Her biri mervaḥa-i bād-ı kerem

7 ʿAzzeka'llāh ḫoşā tūġ-ı fütūḥ
Her biri fātiḥ-i iḳlīm-i himem

8 Gösterir her biri māşāʾa'llāh
Şekl-i dünbāle-i āhū-yı ḫarem

9 Saʿd ü iḳbāl ile zīb-efzādır
Her biri ḫūşe-i gülẕār-ı İrem

10 [1009] Her birisi düm-i ṭāvūs-ı cinān
Ol sebeb ġıbṭa-i nevʾ-i Ādem [1010]

11 Her biri bāl-i hümā-yı devlet
ʿAdlle sāye-ber-endāz-ı ümem

12 Gülşen-i devlet-i Saʿdābāda
Her biri sünbül-i şād u ḫurrem

13 Her biri pīr-i münevver liḥye
Ḫādim-i şerʿ-i Nebiyy-i Ekrem [1011]

1006 Elli beyit denmesine rağmen kasidede 51 beyit yer almaktadır.

1007 B1 80b, İ2 65a, İÜ 67a, MA 156, T1-
Berāy-ı Bekir Pāşā B1

1008 B1- / İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1009 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1010 Ol: B1, İ2, MA-

1011 liḥye İ2, İÜ, MA: ḫayme B1

14 Dergeh-i şerʿ-i şerīf-i pāke
Heme cārūb gibi müstaḫdem

15 Gāhīce nuṣret ile raḳṣa gelir
Gūyiyā her biri pākize-ṣanem

16 Gāh olur serkeş-i nāzende-ḫırām
Ser-ber-efrāḫte-i ḫayl ü ḥaşem

17 Naʿre-zen ʿāşıḳı ṭabl u sūrnā
Eli bayraḳlı hevā-dār-ı ʿalem [1012]

18 Ne yaña olsa eger rīş-efşān
Aña peyrevlik eder seyf ü ḳalem

[67b] 19 Düşmeniñ başına püsküllü belā
Görünür her biri mār-ı erḳam [1013]

20 Allāh Allāh bu ne teshīr-i ʿazīm
Çūb-ı Mūsā mı yāḫud ʿĪsā-dem

21 Müyla ʿālemi der-bend etmek
Bu hemān bir nefes-i şāh-ı ümem [1014]

22 Nefes-i şāh-ı cihāndır ammā
Anı tenfīze gerek bir Rüstem

23 Öyle bir āṣaf-ı ʿālī-cāhıñ
Tūġudur vaṣfım ile müstelzem

24 Yaraşır rişte-i ḫurşīd-i felek
Tūde-i tūġuna olsa munżam

25 Ṭūġuna olsa żamīme şāyān
Düm-i Refref ile zülf-i Meryem

26 Ol ki tevfīḳ ü ẓafer tūġ-keşī
Ḥażret-i āṣaf-ı ferḫunde-şiyem

27 Ser-firāz-ı ʿulemā ehl-i hüner
Ser-i tāc-ı vüzerā ehl-i himem

28 Bū-Bekʿr nāmla Fārūḳ-ı veraʿ
Daḫi ʿOsmān-seḫā Ḥaydar-dem

29 Pādişāh-ı vüzerā kim vüzerā
Cān atar olmaġa bābında ḫadem

30 Muḳtedā-yı ʿulemā kim fażlı
Eder erbāb-ı beyānı ebkem

31 Ġıbṭa-baḫş-ı büleġā kim nutku
Vaḥy-i fermūde gibi muʿciz-dem

1012 hevā-dār-ı İÜ: hevā-dārı B1, İ2, MA
1013 biri İ2, İÜ, MA: mūy-ı B1
1014 Müyla B1, MA; Böyle İ2; Mū ile İÜ

32 Tūşe-baḫş-ı küremā kim keremi
Kerem-āmūz-ı seḫā-yı Ḥātem [1015]

33 Mū-şikāf-ı ʿuḳalā kim fikri
Rāz-ı ser-beste-i ġayba maḥrem

34 İftiḫār-ı şuʿarā kim naẓmı
Māye-i nāṭıḳa-i ehl-i raḳam

35 Nükte-sāz-ı fuṣaḥā kim neşri
Sebaḳ-āmūz-ı edībān-ı ḳalem [1016]

36 Merd-i meydān-ı veġā kim ḳahrı
Ṣaff-ı aʿdāya ḳaẓā-yı mübrem

37 [1017] Dem-i heycāda sihāmü'l-ġaybı
Añdırır pençe-i şaḫṭı her dem [1018]

[68a] 38 Her ḳalemlisi ḳażā-yı dil-sūz
Levḥ-i aʿdāya münāsib o ḳalem

39 [1019] Dil-nevāz-ı żuʿafā kim luṭfu
Nice maḥzūn dili eyler ḫurrem

40 ʿUḳde-i muḥkem-i peymānı gibi
Ḫayr u şerde girih-i lā vü neʿam

41 Himmet-i cūd u şeḫāsı ister
Ede dünyāyı ʿazīz ü mükrem

42 Belī şermende-i feyż ü keremi
Olmuş el-ḥaḳ ʿArab u Rūm u ʿAcem

43 Şöyle bildim ki kef-i himmetine
Ḫarc-ı yek-rūze degil kānla yem

44 Şöyle żabṭ eylemişim ahlaḳın
Meslek-i ḥażret-i faḫr-ı ʿālem

45 Şöyle ben anlamışım evżāʿın
Ki bu ḥāletler ona hep mülhem

46 Şöyle fehm eylemişim ẕātını kim
Ya melek yā velī Allāh aʿlem

47 Ey semā-mertebe sāmī ʿatebe
V'ey felek-kevkebe seyyāre-ḫadem

48 Sensin ol āṣaf-ı vālā-şān kim
Her bir engüştüñe lāyıḳ ḫātem [1020]

1015 Tūşe-baḫş-ı küremā İ2, İÜ, MA: Cūd ile şöyle bülend B1 / āmūz-ı İ2, İÜ, MA: āmūza B1
1016 neşri İ2, İÜ, MA: nuṭḳu B1
1017 İ2, MA-
1018 Dem-i heycāda İÜ: Her cerīdiyle B1
1019 B1'de 37. beyittir.
1020 vālā-şān B1: vālāsın İ2, İÜ, MA

49 Sensin ol cevher-i yektā-yı vücūd
Saña eş var ise merhūn-ı ʿadem

50 Sensin ol dāver-i gerdūn-ʿaẓamet
Ẕerredir himmetiñe emr-i ehem

51 İşte aḫbār-ı selef işte ḫalef
Var mı ẕātıñ gibi pākīze-şiyem

52 Ḳalem evṣāfıñı taḥrīr edemez
Ṣad-dehān olsa aña hem ṣad-fem

53 [1021] Bilirim medḥiñe ġāyet yoḳdur
Ḥangi evṣāfıñı yazsam bilmem

54 [1022] Ola sencīde-i mīzān-ı rıżā
Süḫanım her ne ḳadar olsa da kem

55 Ola ṣad-ʿaczle bu tūġ-nāme
Tuḥfe-i bāb-ı ḫıdīv-i aʿẓam

56 Gerçi ʿarż etmiş-idim bendeligi
Bunca eşʿār ile bundan aḳdem [1023]

[68b] 57 Ḳomaz ammā ki beni ṣıdḳ u ḫulūṣ
Dilde ol āteş-i ḥasret muḥkem

58 Hem beyān etmede nuṭḳum ʿāciz
İsterim ʿarż-ı ʿubūdiyyeti hem [1024]

59 Nice demler eḷem-i ʿillet ile
Medd-i ġam sīnede olmuş müdġam

60 Yine bu ġamla dil-i bīmāra
Midḥatiñ haḳ bu ki cāndan elzem

61 Bunca ʿilletle bu güftār-ı ʿacīb
Mürde inṭāḳı gibi müstaʿẓam [1025]

62 Benim ol şaʿir-i ʿĪsā-enfās
Baña dünyāda bulunmaz hem-dem

63 Benim ol nādir-i devrān ki baña
Māder-i çerḫ doġurmaz tevʾem

64 Fikr-i çālākimi ʿayyār-ı ḫayāl
Eylemiş ẕirve-i ġayba süllem

65 Fāżılā vaḳt-i duʿā āgāh ol
Dem-i faḫriyye degil hey sersem

1021 İ2 ve MA'da 56. beyittir.

1022 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirli olup 54 ve 55. beyitler, B1'de 61 ve 62. beyittir.

1023 bendeligi İ2, İÜ, MA: bendeligin B1

1024 ʿubūdiyyeti İÜ: ʿubūdiyyet B1, İ2, MA

1025 güftār-ı ʿacīb B1, İ2, MA: güftār ʿaceb İÜ

66 Mihr ü meh̲den nitek̲im ḫüsrev-i çerḫ
Çeke zerrin-tūġ u simin-ʿalem

67 Devlet ü saṭvet ile ṣıḥḥat ile
Ola pāyende vezīr-i ekrem

68 Şöyle her emrine olsun münḳād
ʿĀlem ü ṭāliʿ-i gerdūn her dem

69 Pīşgāhında çekilsin dü-yedek
Rūz-ı eşheb ile leyl-i edhem

ḲAṢĪDE BERĀY-I DĀMĀD ŞÜDEN-İ MUṢṬAFA PĀŞĀ VÜ ĀMEDENEŞ EZ-ḤALEBÜ'Ş-ŞEHBĀ [1026]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bāreka'llāh yine ruḥsār-ı ʿarūs-ı eyyām
Buldu meşşāṭa-i behçet ile ārāyiş-i fām [1027]

2 Tāzelendi yeñiden pīre-zen-i dehr-i denī
Nev-cüvān oldu yine pīr-i sipihr-i ḫod-kām

3 Sū-be-sū gezmede dūşīze-i şādī vü ṭarab
Künc-i vaḥdetde nihān oldu ʿacūz-ı ālām [1028]

4 Zühre sāzın bıraġıp eyledi raḳṣa āġāz
Raḳs eder böyle giderse daḫi bī-şek Behrām

5 Ḥarem-i meygedeye pīr-i muġān daḫi verip
Bu meserret ile bir başḳa edā başḳa niẓām [1029]

[69a] 6 Yaʿnī bintü'l-ʿinebi verdi nikāḥen rinde
Naḳl ile eyledi ālāt-ı zifāfı itmām

7 Dil tefaḫḫuṣda iken bu reviş-i raʿnādan
Ki ne olsun bu meserret bu mübārek peyġām

8 Erişip gūşuña feryād ki ey dil sen de
El gibi eyle bu demlerde meserretle ḫırām [1030]

9 Duḫter-i şāhı zifāf eylediler pāşāya
Maʿden-i ẕevḳ ü ṭarab oldu bu vaḳt-i fercām

10 Ser-firāz-ı vüzerā cāy-niyāz-ı fuḳarā
Çāre-sāz-ı żuʿafā ḳalb-nevāz-ı eytām

1026 B1 66b, İ2 67a, İÜ 68b, MA-, T1-
Berāy-ı Dāmād-Şüden-i Muṣṭafā Pāşā vü Āmedeneş Ez-Ḥaleb B1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Muṣṭafā Pāşā İ2

1027 ʿarūs-ı İ2, İÜ: ʿarūsa B1 / buldu İ2, İÜ: verdi B1

1028 şādī vü B1: şādī-yi İ2, İÜ

1029 edā B1, İÜ: ṣafā İ2

1030 El gibi İ2, İÜ: Āl giyip B1

11 Haẕreṯ-i Muṣṭafā Pāşā-yı mekārim-pīrā
Ol ʿalī mertebe dāmād-ı şehenşāh-ı enām

12 Ol ki dünyāya ne geldi ne gelir aḳrānı
Reşk-i aḫlāf u daḫi ġıbṭa-i eslāf-ı kirām

13 Ẕāt-ı pür-nūru Sitanbūla duḫūl eyleyicek
Oldu her ḫānesi gūyā ki birer bedr-i tamām [1031]

14 Līk ammā ki çıkınca Ḥalebü'ş-Şehbādan
Buldu firḳat ile her-ṣubḥ-ı Ḥaleb ẓulmet-i şām

15 Āh efendim Ḥalebiñ ẕikr-i ciger-sūzundan
Ḫāṭıra geldi biraz miḥnet-i vāfir ālām

16 Etdiler bendeñizi defter emīni Ḥalebe
Gitmege ol ṭarafa baña ederler ibrām [1032]

17 Bunca defterleri ferdā nice berdūş edeyim
ʿĀcizim defter-i aʿmālime ben rūz-ı ḳıyām

18 Hem daḫi ḳaḥṭ-ı cemāli var imiş Şehbānıñ
Ṣāḥib-i ṭabʿ olan eyler mi o yerde ārām

19 Yoḳ ise ḫüsnü eger bārī hemān ān olsun
Ḳāʾiliz ān yoḳ ise bārī bulunsun endām

20 Ḥüsn ü ān u daḫi endām bulunsun ṭutalım
Ṭavr-ı ḫūbān-ı Sitanbūlu ne mümkin itmām

21 Daḫi maʿdūm imiş āb-ı mey-i telḫ ol yerde
ʿAḳlı başındaki ādem ola mı şīrīn-kām

22 Cümleden ḳaṭʿ-ı naẓar bundaki yārāna bedel
Bir alay ḫarla nice eyleyeyim basṭ-ı kelām [1033]

23 Ṭabʿı kec sözleri kec hem naẓarı kec Aʿrāb
Ādeme sözleri elbet eder īrāṣ-ı cüẕām

24 Ben de ol cinsdenim gerçi velīkin neslim
Zübdetü'l-cins ü hüner ṣāḥibi sādāt-ı kirām

[69b] 25 Bā-ḫuṣūṣ oldu ferāmūş edā-yı ʿArabī
Ṭabʿa naḳş oldu bütün şīve-i Rūm u Aʿcām

26 ʿArab u Rūm u ʿAcemde süḫanım sārīdir
Bu süḫan ṭabʿıma dergāh-ı Ḫudādan ilhām

27 Genc-i endīşe maʿānī ile olmuş leb-rīz
Naẓm içün eyleyemem ṭabʿıma aṣlā ibrām

28 Āh ammā ki felek bāde-i ḫamrā yerine
Kendi ḫūn-ı cigerimden elime ṣunmada cām

1031 Oldu İÜ: Buldu B1, İ2
1032 Etdiler İÜ: Ḳıldılar B1, İ2
1033 bedel İ2, İÜ: göre B1

29 **Fāżıl**ā ḥażret-i pāşāya bütün maʿlūmdur
Ḥāliñi şimdi ne ḥācet ki edersin iʿlām

30 Sen hemān eyle ḫulūş ile duʿāya āġāz
Naẓma çün ḳāʿidedir ḫayr-duʿā der-encām

31 [1034] İki dünyāda efendim dilerim Mevlādan
Ḫᵛāhıñ üzre olasın nāʾil-i maḳṣūd u merām

32 Devlet ü ṣıḥḥat ile var olasın sulṭānım
Vere Allāhu Teʿālā nice evlād-ı kirām

33 Gün-be-gün dem-be-dem ü laḫẓa-be-laḫẓa dilerim
Devletiñ eyleye efzūn Ḫudā-yı ʿAllām

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ İBRĀHĪM PĀŞĀ [1035]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Feleğiñ devr-i dil-ārāmına māşāʾa'llāh
Böyle dil-ḫᵛaste aḥkāmına māşāʾa'llāh

2 Mevḳiʿi üzre ḳader böyle maḥallinde ʿaṭā
Ḥükmüne ḫaṭṭına İslāmına māşāʾa'llāh [1036]

3 Bu ʿināyetde daḫi pādişeh-i devrānıñ
Āferīn ḳuvvet-i ilhāmına māşāʾa'llāh

4 Ḳıldı bir ẕāt-ı keremkāra vezāret iḥsān
Rūḥ-ı āṣaf dedi inʿāmına māşāʾa'llāh

5 Ẕāt-ı pākīze-i hem-nām-ı Ḫalīlü'r-Raḥmān
Ẕātına himmetine nāmına māşāʾa'llāh

6 Hem emīrü'l-ḥacc u hem Mıṣra olup ser-ʿasker
Şeref-i ṭāliʿ-i fercāmına māşāʾa'llāh

7 Mıṣr ile Şāmı degil ʿālemi tesḫīr eyler
Ḳuvvet-i āḫter-i Behrāmına māşāʾa'llāh [1037]

8 Çān atar himmet-i vālāsı ʿadū-yı dīne
Ġayret-i devlet-i İslāmına māşāʾa'llāh

9 Ḥaḳdan ümmīd ederiz Mıṣra olunca vāṣıl
Diye aʿdā daḫi iḳrāmına māşāʾa'llāh

10 Mihrdir Şāma ṭulūʿ etdi yine Şehbādan
Ṭalʿat-ı rūy-ı żiyā-fāmına māşāʾa'llāh

1034 İ2, İÜ-

1035 B1 60a, İ2 67b, İÜ 69b, MA-, T1-
Ḳaṣīde Berāy-ı Emīrü'l-Ḥac Ḫalīl Pāşā B1

1036 ḳader İ2, İÜ: nedir B1

1037 tesḫīr eyler İÜ: eyler tesḫīr B1, İ2

[70a] 11 Nice bir mihr ki ḫurşīd-i vezāretdir ol
Tūġ-ı iḳbāl-i cihān-rāmına māşā ʾa'llāh

12 İşte yıldız sayısı ʿaskeri ol ḫurşīdiñ
Ẕātına leşker ü ḫuddāmına māşā ʾa'llāh

13 Dāverā dādgerā dādverā dād-ārā
Fāl-i ḫayr oldu bu hengāmına māşā ʾa'llāh[1038]

14 Kime Allāh Kerīm ü kime inşā ʾa'llāh
Düşdü ammā seniñ eyyāmıña māşā ʾa'llāh

15 Ḳuluñuz oldu cihān içre mehekk-i vüzerā
Seniñ el-ḥaḳ bütün aḥkāmına māşā ʾa'llāh

16 Şāʿir-i puḫte-ḫayālim ki müdārā bilmem
Vüzerānıñ diyemem ḫāmına māşā ʾa'llāh

17 Benim ol şāʿir-i zībende-ṭırāz-ı maʿnā
Ṭabʿımıñ ḫāme-i ressāmına māşā ʾa'llāh [1039]

18 Nāvdān-ı ḳalemim reşḥa-feşān-ı maʿnā
Feyżine nuṭḳuna erḳāmına māşā ʾa'llāh [1040]

19 [1041] Şāhid-i ṭabʿım o şehbāz-ı maʿānīdir kim
Ceẕbe-i şīve-i endāmına māşā ʾa'llāh

20 Bā-ḫuṣūṣ işbu ḳaṣīdem ki naẓar nüsḫasıdır
Yazdım āġāzına encāmına māşā ʾa'llāh

21 İẕn [ü] destūr ile İstanbula ʿāzim olalım
Diyelim bu seferiñ nāmına māşā ʾa'llāh [1042]

22 [1043] Şöyle mesrūr u mükerrem ḳulunu gönderse
Tā ḳıyāmet diyem ikrāmına māşā ʾa'llāh [1044]

23 [1045] Bir ḳır at eyleye bu bendeye iḥsān daḫi
Tā görenler diye endāmına māşā ʾa'llāh [1046]

24 Tengdir vaḳt-i şerīfi belī ammā ki yine
Saʿy eder vācibiñ itmāmına māşā ʾa'llāh

25 **Fāżıl** iḫlāṣla ol āṣafa ḳıl şöyle duʿā
Tā melekler diye ibrāmına māşā ʾa'llāh

1038 dādgerā dādverā B1, İÜ: dādger dād-verā İ2
1039 Ṭābʿımıñ İ2, İÜ: Bendeniñ B1
1040 maʿnā İÜ: ʿirfān B1; ezel İ2 / Feyżine nuṭḳuna İ2, İÜ: Ḳıṣṣa-i luṭfunu B1
1041 İÜ-
1042 İstanbula İ2, İÜ: İslāmbola B1 / ʿāzim İ2, İÜ: āġāz B1 / seferiñ İ2, İÜ: saṭırıñ B1
1043 B1'de 25. beyittir.
1044 gönderse İ2, İÜ: gönder kim B1
1045 İ2- / B1'de 28. beyittir.
1046 eyleye B1: eylese İÜ / iḥsān İÜ: inʿām B1 / Tā İÜ: Ki B1 /

26 [1047] Ḥaşre dek devlet ü şıḥḥatle debīr-i eflāk
Yaza levḥ-i seḥer ü şāmına māşāʾa'llāh

27 Dest-gīr eyleye Allāh aña Rūḥu'l-Ḳudsü
Tā ki ʿālem diye eyyāmına māşāʾa'llāh

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ AḤMED PĀŞĀ [1048]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ey nigeh-dāşte-i serhad-i Īrān-ı ʿAcem
Saṭvet-endāḫte-i sīne-i ḫāḳān-ı ʿAcem

2 Sensin ol dāver-i ġayret-keş-i dīn ü devlet
Āferīn etdi saña cümle mülūkān-ı ʿAcem

[70b] 3 Sensin ol ʿāḳil ü dānā-yı ṣavāb-endīşe
Fikr ü tedbīriñ olur bāʿiṣ-i ḫayrān-ı ʿAcem [1049]

4 Ter döker dehşet-i aḳdāmıñ ile Ḫoy Ḫānı
Lerze etdikce Revān içre dil ü cān-ı ʿAcem

5 Şöyle evṣāfına āġāz ede kilk-i Rūmī
Ki aña reşk ede hep nükte-şināsān-ı ʿAcem [1050]

6 Ehl-i ʿirfān u edeb münteḫab-ı Rūm u ʿArab
Medḥini velvele-endāz-ı Ḫorāsān-ı ʿAcem

7 Sāḥib-i seyf ü ḳalem Ḥażret-i Aḥmed Pāşā
Yazmamış miṯlini tārīḫ-nüvīsān-ı ʿAcem

8 ʿAḳl-ı evvel ki aña Rūmda yoḳdur ṯānī
Ne ṣanādīd-i ʿArab gördü ne sāmān-ı ʿAcem [1051]

9 Olamaz ẕāt-ı şerīfiyle berāber vüzerā
Bir midir Yeṯrib ile ḫāk-i Ṣıfāhān-ı ʿAcem

10 Fikri bir sedd-i ḳavī çekdi ki meẕheb ḳomadı
Ehl-i sünnet ile mābeyn-i ḫabīṯān-ı ʿAcem [1052]

11 Olmasa ṣūzen-i tedbīri dehen-dūz-ı ḥudūd
Deşt-i Sīvāsa erer ḫayl-i Nerīmān-ı ʿAcem [1053]

1047 B1'de 22. beyittir.

1048 B1 50a, İ2 68b, İÜ 70a, MA 71, T1 40b
Ḳaṣīde Der-Medḥ-i Vālī-yi Van Merḥūm Aḥmed Pāşā B1, T1

1049 ḫayrān-ı B1, İÜ, MA: ḫüsrān-ı İ2, T1

1050 evṣāfına İ2, İÜ: evṣāfıñı B1, MA, T1

1051 sāmān-ı İ2, İÜ: sāsān-ı B1, MA, T1

1052 sedd-i B1, MA, T1: seddi İ2, İÜ / ḫabīṯān-ı İ2, İÜ, MA, T1: celīsān-ı B1

1053 erer ḫayl-i İ2, İÜ, MA, T1: eder ḥamle B1

12 Ḳalʿa-i Vana mühimmāta bu istiḥkāmı
Yıḳdı bārū-yı ümīd-i dil-i ḫāḳān-ı ʿAcem [1054]

13 [1055] Ḳalʿa-i Vana degil şarḳa muḥāfızdır hep
Serḥadāt üzre odur çeşm-i nigeh-bān-ı ʿAcem [1056]

14 Eylemiş şöyle mühimmāt-ı cihāda himmet
Ṭop-ı ejder-sıfatı ḳıldı sipeh-rān-ı ʿAcem [1057]

15 ʿUhde-i reʾyine ḥaṣr olsa umūr-ı devlet
Żamm olur milket-i maḥrūseye Tūrān-ı ʿAcem

16 Seyf-i devlet kef-i iḳdāmına teslīm olsa
Hep Ḳızılbaş ola ḫūn-ile kuhistān-ı ʿAcem

17 Dāverā hażret-i düstūr-ı muʿallā-ḳadrā
Tīġ-ı reʾyiñ ile çāk oldu girībān-ı ʿAcem

18 [1058] Dīn ü devlet yoluna ġayretiñ inşāʾa'llāh
Eyleye ʿarż-ı rikāb-ı şeh-i ʿUrbān-ı ʿAcem [1059]

19 Benim ol şaʿir-i Rūmī ʿArabiyyü'l-mevlid
Ki eder naẓmım ile naġme ġazel-ḫʷānān-ı ʿAcem [1060]

20 Eyle **Fāżıl** aña ṣıdḳ-ıla duʿā-yı ʿArabī
Tā ki āmīn diye hep edʿiye-ḫʷānān-ı ʿAcem

21 *Ceʿala'llāhu leküm mertebeten ʿāliyeten* [1061]
Tā ki maḥkūmuñ ola Rūm ile İrān-ı ʿAcem

ḲAṢĪDE DER-ŞİTĀYİŞ-İ VĀLĪ-Yİ ŞEHBĀ CENĀB-I MEḤMED ŞERİF PĀŞĀ [1062]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

[71a] 1 Ṣanma seyr etmege geldim Ḥalebü'ş-Şehbāyı
Arzū eylemişim bāb-ı Şerīf Pāşāyı

2 Öyle bir bāb-ı şeref-baḫş-ı eʿālīdir kim
Felek eyler daḫi ol bāba cebīn-fersāyī [1063]

1054 istiḥkāmı B1, MA, T1: istiḥkāmıñ İ2, İÜ / Yıḳdı bārū-yı B1, MA, T1: Yaḳdı bāzū-yı İ2, İÜ / ḫāḳān-ı İ2, İÜ: ḫʷānān B1, MA, T1

1055 İ2, İÜ-

1056 Vana B1, MA: Van T1

1057 cihāda B1, İ2, İÜ, T1: cihāna MA

1058 MA, T1-

1059 Eyleye İ2, İÜ: Eyleyem B1

1060 mevlid İ2, İÜ, MA: mevlūd B1, T1

1061 "Allah senin için yüce bir mertebe kılsın. (Senin mertebeni yüceltsin.)"

1062 B1 73b, İ2 69a, İÜ 70b, MA 145, T1-
Berây-ı Vālī-yi Ḥaleb B1

1063 şeref-baḫş-ı eʿālīdir İ2, İÜ, MA: şeref-baḫş u ʿālīdir B1

3 Öyle bir bāb-ı muʿallā ki anıñ müntesibi
Çerḫ-i vālāya ṣatar mertebe-i vālāyı [1064]

4 Dergeh-i ḥażret-i pāşā-yı muʿaẓẓamdır bu
Ki odur bāriḳa-endāz-ı cihān-ārāyi [1065]

5 Nice pāşā-yı keremkār-ı zamāndır ki anıñ
Ṭutdu āvāze-i iḥsānı bütün dünyāyı [1066]

6 Nice pāşā-yı hüner-pişe maʿārif-perver
Her kemālāta erişdirdi yed-i ṭūlāyı

7 [1067] O mülūkāne mehābet o ʿuluvv-i himmet
Der-i dārātına bir bende eder Dārāyı [1068]

8 [1069] ʿUḳalā yazdı ki eşrāṭ-ı vezāret üçdür
ʿAḳl u tedbir şecāʿatle kerem-pirāyi

9 [1070] Ḥamdu-li'llāh ezeli ṭabʿ-ı şerifinde anıñ
Olmuş aḫlāḳ-ı ṣelāṣe kerem-i Mevlāyi [1071]

10 [1072] Dest-i vālāsı iki żıddı ʿaceb cemʿ etmiş
Hem ḳalem hem daḫi şemşir-i cihān-peymāyı [1073]

11 Ḳalem aldıḳca ele ḥāme-i iʿcāzden
Meşḳ eder gökde ʿUṭārid reviş-i imlāyı

12 Seyfi aldıḳca ele ʿaşḳına Mirriḫ-i felek
Ṭās-ı çerḫe pür eder velvele-i hū hāyı [1074]

13 Kemterin maʿrifeti şanʿat-ı şiʿr ü inşā
Bāreka'llāh zihi muʿcize-i dānāyi

14 Zer-i iḥsānı gibi öyle perişān eyler
Düşmene eylese bir ḥamle-i ceng-ārāyi [1075]

15 Vüzerā-yı selef içre Ḥalebü'ş-Şehbānıñ
Kāle-i ḥükmüne kim urdu ʿaceb damġayı [1076]

16 Meger ol rāʾiż-i devrān ki rikābında anıñ
Ḳuvvet-i ṭāliʿi pür-eşheb eder şehbāyı

1064 müntesibi B1, İ2, MA: müktesibi İÜ
1065 bāriḳa İ2, İÜ, MA: bād-ı ġam B1
1066 zamāndır İ2, İÜ, MA: zamāne B1
1067 B1'de 18. beyittir.
1068 O: İ2-
1069 B1'de 7. beyittir.
1070 B1'de 15. beyittir.
1071 ṣelāṣe İ2, İÜ, MA: ʿalāyi B1
1072 B1'de 9. beyittir.
1073 peymāyi B1, MA: pirāyi İ2; ārāyi İÜ
1074 çerḫe İÜ, MA: çerḫi B1, İ2
1075 iḥsānı İ2, İÜ, MA: iḥsān B1
1076 ḥükmüne B1, İÜ: ḥikmete İ2, MA

17 Anda hep fırḳa-i eşrāf-ı gürūh-ı Bektāş
Şuʿlelendirmiş iken nāʾire-i ġavġāyı

18 Āferīn kūvvet-i iḳbāline māşāʾa'llāh
Seyf-i inṣāf ile ḳaṭʿ eyledi ol daʿvāyı

19 Eşḳıyānıñ eli bayraḳlısı şimdi nāçār
Ṭabla başında fürūḫt eylemede ḫurmāyı

[71b] 20 Dāverā dādgerā dādverā dād-ārā
Ṣāneka'llāh zihī kevkebe-i vālāyī [1077]

21 Ḫāk-i pāye ramāzaniyye dāḫī ʿıydiyye
Diyerek ʿarża getirdim süḫan-ı yektāyı

22 Ramażānıñ ola nev-māhı mübārek her sāl
Saña teʾbīd ile çeksin meh ile ṭuġrāyı[1078]

23 Sāyeñizde ederiz ʿıydde inşāʾa'llāh
Ḥaleb aʿyānına ṣervet ile istiġnāyī

24 Şöyle aḳrānıma nisbet keremiñden dileriz
Çoḳ çoḳ iḥsānı daḫi esbi daḫi kālāyı

25 ʿIydler içre bunuñ ismi ola ʿıyd-i şerīf
Ṭutalım ṣıdḳla dāmān-ı Şerīf Pāşāyı

26 Gidelim ḥażrete meddāḥ-ı duʿā-gūy olaraḳ
İẕn [ü] destūr ile tevdīʿ edelim Şehbāyı

27 Yaʿnī imdād-ı firāvānına ḳalmış kārım
Yoḫsa her vechle āmāde baña rüsvāyī

28 Ḫıdmet-i medḥine ben böyle ḳuṣūr etmez idim
N'eyleyim renc-i ṣıyām etdi beni sevdāyī

29 Benim ol şaʿir-i ḥoş-nāṭıḳa kim güftārım
Buldu iʿcāzı ile rütbe-i bī-hemtāyı

30 Süḫanım ceẕb-i ḳulūb etmede ism-i aʿẓām
Nuṭḳuma verdi Ḫudā cāẕībe-i esmāyı

31 Ol ḳadar neşʾe-fürūş oldu mey-i güftārım
Verir erbāb-ı dile ẕāʾiḳa-i ṣahbāyı

32 Süḫanım ile bulur mürde göñül tāze ḥayāt
Nuṭḳuma mevhibedir muʿcize-i ʿİsāyī

33 Çūb-ı Mūsā gibi destimde olan kilk-i siyāh
Nice Firʿavna ʿayān etdi yed-i beyżāyı

34 Şiʿr-i pākim ʿArab u Rūm u ʿAcemden başḳa
Daḫi inṣāfa getirdi milel-i Tersāyı

1077 Ṣāneka'llāh B1, İ2, MA: Bāreka'llāh İÜ
1078 nev-māhı İÜ: bu māhı B1, İ2, MA

35 Ḥażret-i şāh-ı cihān şāʿiriyim ben ḥālā
Ṣuʿarādan benim ile kim eder daʿvāyı

36 Yeter eşʿār ile faḫriyyeler etdiñ **Fāżıl**
Eyle iḫlāṣla āġāz-ı duʿā-gūyāyi

37 Devlet ü ṣıhhat ü iḳbālle Feyyāż-ı ezel
Ber-devām eyleye ol āṣaf-ı bi-hemtāyı[1079]

38 Her şebi Ḳadr ola her rūzu daḫi ʿıyd olsun
Devr-i dāʾim ide āsāyiş-i bi-pervāyi

[72a] **KAṢİDE-İ DER-SİTĀYİŞ-İ MEḤMED ḤAḲḲI PĀŞĀ** [1080]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Āferīn şāh-ı cihānıñ himmet-i dil-cūsuna
Verdi tekrāren vezāret āṣaf-ı maḥrūsuna

2 Dīn ü devlet ḫande-i şükr eyledi ʿālem gibi
Tūġ u sancaḳ redd olunca ṣāḥib-i meʾnūsuna

3 Tūġ-ı vālāya seḫā vü saṭveti pīrāyedir
Şöhret ü iḳbāl ü şānı şānedir gīsūsuna

4 Revnaḳ-ārā-yı vezāret şuʿle-tāb-ı memleket
Māyedir ẕāt-ı şerīfi salṭanat nāmūsuna

5 Ol Meḥemmed Ḥaḳḳī Pāşā kim vezāret ḥaḳḳıdır
Tā ezel olmuş ʿināyet ṭāliʿ-i nīkūsuna

6 Āfitāb-ı evc-i rifʿat dūdmān-ı ʿizz ü cāh
Ced-be-ced pīrāye-güsterdür felek bārūsuna

7 Şöyledir cūd u seḫāsı kim murād-ı kāʾināt
Der-kemīn olmuş nevāl-i kūşe-i ebrūsuna

8 Dāʾimā Ḥaḳdan muvaffaḳdır o düstūr-ı celīl
Ṭāʾir-i ḳudsī hezār olmuş ruḫ-ı gül-rūsuna

9 Ḳalʿa-i Boġazdan āvāz-ı ṭabl-ı şöhreti
Verdi küffārıñ saḳāmet naġme-i nāḳūsuna

10 Ehl-i İstanbulu kāfir ṣıḳboġāz etmiş iken
Nām u şānı raʿşe verdi pençe-i menḥūsuna[1081]

11 Cānib-i Ḥaḳdan müʾeyyeddir livāsı tā ezel
Sūre-i *innā fetaḥnā* nüsḫadır bāẕūsuna

12 Ṣūʾ-i ḳaṣd etmiş iken bed-ḫᵛāh ẕāt-ı pākine
Ṭāliʿi dolaşdı āḫir niyyet-i maʿkūsuna

1079 bī-hemtāyı B1, İ2, MA: müsteşnāyı İÜ
1080 B1 74b, İ2 70a, İÜ 72a, MA 140, T1-
1081 İstanbulu B1, İ2, MA: İslāmbolu İÜ

13 Şekl-i ḳahr üzre gelirmiş ādeme luṭf-ı ḫafī
Ḥamd ü şükr olsun Ḫudānıñ luṭf-ı nā-mahsūsuna

14 Hep ʿadū ḳazdığı çāha kendisi düşdü yine
Baḳ ʿazīmü'l-intiḳāmıñ ḳudret-i ḳuddūsuna

15 Her kim isterse zevāl-i āfitāb-ı ṭalʿatı
Uġrasın Mirriḫ-i çerḫiñ ġamze-i cādūsuna

16 Bir kerem kānı ki cezb etmiş ḳulūb-ı ʿālemi
Ehl-i İslāmbol rubūde ḫulḳ-ı ʿanber-būsuna

17 Cümlesi gönlüm gibi eyler duʿā-yı devleti
Baḳdım efrād-ı cihānıñ rindine sālūsuna

18 Nīk ü bed hep keşf olur idrākine ḥāl-i ḳulūb
Beñzer ol mirʾāt-ı ʿirfānı göñül cāsūsuna

[72b] 19 Çākeri **Fāżıl** ṣadāḳatden ḥużūr-ı devlete
Bende gönderdi bedel teşrīf-i dāmen-būsuna

20 Bir ḳaṣīde ʿarż eder inşād olunsa şevḳden
Hep melek āmāde olmuş naʿre-i yāhūsuna

21 Māhirim māhir ki her derde devādır sözlerim
Beñzedi çerḫiñ devātım ḥoḳḳa-i dārūsuna

22 Sāḥirim sāḥir ki naẓmım āleme ṣad-reng eder
Şiʿr-i rengīnim ʿaceb beñzer felek ṭāvūsuna

23 Şāʿirim şāʿir ki ednāya süḫān ʿarż etmezem
Ḳonsa şevketle cihānıñ taḫt-ı Keykāvūsuna

24 Şāʿir-i ʿālī-cenābım ʿarż-ı eşʿār eylerim
Böyle bir devletliniñ bāb-ı mekārim-cūsuna

25 Bir maḳādir-dān āṣafdır ki ḫalḳa niʿmeti
Her zamān taṣdīḳ eder bu çāker-i ḥaḳ-gūsuna

26 Başla tekrāren duʿā-yı ḥażrete **Fāżıl** hemān
Luṭf u iḥsānı yeter bu bende-i meʾyūsuna[1082]

27 Mesned-i vālāda göstersin bize ol ẕātı Ḥaḳ
Ḳuvvet-i iḳbāl versin ṭāliʿ-i maḥrūsuna

ḲAṢĪDE-İ TEVDĪʿİYYE DER-SİṬĀYİŞ-İ MEḤMED ŞERĪF PĀŞĀ AḪISḤAVĪ [1083]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Elvedāʿ ey āsitān-ı bāb-ı ümmīd elvedāʿ
Elvedāʿ ey ḫāk-i pāy-ı kuḥl-i ḫurşīd elvedāʿ

1082 iḥsānı İÜ: imdādı B1, İ2, MA

1083 B1 59b, İ2 70b, İÜ 72b, MA 135, T1-ʿIydiyye B1; Ḳaṣīde-i Tevdīʿiyye Der-Sitāyiş-i Şerīf Pāşā MA

2 Elvedāʿ ey ḥażret-i düstūr-ı Dārā-menḳabet
Elvedāʿ ey āṣaf-ı hem-pāy-ı Cemşīd elvedāʿ

3 Vālī-yi Şehbā Şerīf Pāşā vezīr ibn-i vezīr
Sāyesinde sīneden ġam oldu nā-dīd elvedāʿ [1084]

4 Āṣafā izn-i şerīfiñle ʿazīmet vaḳtidir
Elvedāʿ ey ḳadr-i cāhı reşk-i Nāhīd elvedāʿ

5 Sāyeñizde zevḳ ile ʿıyd ü ṣıyām etdi güzer
Dedim ey māh-ı ṣıyām ey ġurre-i ʿıyd elvedāʿ

6 Mümkin olsa bir nefes dūr olmazam dergāhdan
Hīç leb-i cūdan eder mi sāye-i bīd elvedāʿ

7 Ḥāme sevdāyī-yi taşdīʿiyle oldu rū-siyāh
Eyledim hep kāġıd-ı Şehbāyı tesvīd elvedāʿ [1085]

8 Geldi dāmen-būsa **Fāżıl** ruḫṣat-ı tevdīʿ içün
Ḫāk-i pāya ʿarż eder bir böyle nā-dīd elvedāʿ [1086]

9 ʿĀleme dergāh-ı iḳbāliñ ola dāʾim küşād
Ḳo desin āmed-şüd etdikce kerem-dīd elvedāʿ [1087]

[73a]

ḲAṢĪDE-İ BEÇÇE BERĀY-I TEVDĪʿ-İ AʿYĀN-I ḤALEBÜ'Ş-ŞEHBĀ [1088]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Eylesem ḥażret-i zī-şāna vedāʿ
Ṣanırım ḳıldı beden cāna vedāʿ

2 Ol Meḥemmed Begefendi ki anıñ
Rütbesi eyledi aḳrāna vedāʿ

3 *Ekremū'ż-żayfī* ḥadīṣi üzre [1089]
Ḫoş-mülāḳāt u kerīmāna vedāʿ

4 Ḫāne-i devleti mihmān-ḫāne
Ḳıldım ol ḫāneyi Raḥmāna vedāʿ

5 Yerine yüzü gelir ede selām
Ḫāneden eylese bir dāne vedāʿ

6 Vere Ḥaḳ niʿmetine biñ bereket
Dāʾimā eyleye mihmāna vedāʿ

1084 oldu nā-dīd İÜ: ḳıldı nā-bīd B1, ḳıldı teʾbīd İ2, MA
1085 oldu İ2, İÜ, MA: olurdu B1 / kāġıd-ı İ2, İÜ, MA: kāġıdı B1
1086 ruḫṣat-ı tevdīʿ İ2, İÜ, MA: ruḫṣata bu defʿ B1
1087 āmed-şüd etdikce İ2, İÜ, MA: āmed-şüdān nice B1
1088 B1 60a, İ2 71a, İÜ 73a, MA 136, T1-
Ḳaṣīde-i Tevdīʿiyye Der-Sitāyiş-i Meḥmed Begefendi B1, İ2, MA
1089 "Misafirlere ikramda bulununuz."

7 Bu muḥabbet var iken ḥażretine
Nice eyler dil-i dīvāne vedāʿ

8 Nār-ı firḳat ile bu tevdīʿ im
ʿĀşıḳ eyler gibi cānāna vedāʿ

9 Şanki pervāne-i dil-sūḫtedir
Ki eder şemʿ-i fürūzāna vedāʿ

10 Semt-i hicrāna rıżā mümkin mi
Bülbül eyler mi gülistāna vedāʿ

11 Dilde ḳalsın o muḥabbet bāḳī
Edelim resm ile yārāna vedāʿ

12 Yalıñız belde-i Şehbāya degil
Eyledim hep ʿArabistāna vedāʿ

13 Gidelim semt-i bilād-ı Rūma
Edelim ḫıṭṭaʾ-ı ʿUrbāna vedāʿ

14 Sizi ışmarladıḳ Allāha begim
Eyledim Ḥażret-i Yezdāna vedāʿ

15 Kimseye eylememişdir **Fāżıl**
Ṣıdḳla böyle muḥibbāna vedāʿ

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ ḲAPUDAN-I DERYĀ ʿALĪ PĀŞĀ [1090]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Teʿāla'llāh nedir bu ġayret-i merdāne bī-pervā
Ġazāda Ḥaydar-ı Kerrārı añdırdı ʿAlī Pāşā

2 ʿAdū ḳanı ile Baḥr-i Sefīdi Baḥr-i Sürḫ etdi
ʿAceb dīn uġruna yüz aḳlıḳ etdi āṣaf-ı vālā

[73b] 3 Donanma-yı ʿadūya ḥamle gösterdi Nerīmāne
Bu cānibden süfün imdādına hīç baḳmadı aşlā

4 ʿAdū keştīleri ḥalḳa miṣāli aldı eṭrāfın
Üç anbārlı vasaṭda āteşīn bir ḳalʿadır gūyā

5 Ġuzāt-ı Müslimīne verdi ġayret ṣadme-i ḳahrı
Cigerden ṣayḥa çekdi Allāh Allāh Rüstem-i deryā

6 Hevā āteş ṣu āteş ġāzīler āteş süfün āteş
Cehennem nārını dünyāda gördü millet-i Tersā

7 ʿAdūya şol ḳadar yaġdırdı üç anbārlı āteşler
Selefde baḥr ü berde böyle cengi görmemiş aʿdā

1090 B1 44a, İ2 71b, İÜ 73a, MA 132, T1-

8 Ġażūbāne miṣāl-i raʿd edince ṭopları feryād
Hevādan gülle yaġdı düşmen üzre yıldırımāsā

9 O ḳızġın gülleler kim ḫūn-ı düşmenle boyanmışdır
Müsülmāndan ḳızıl elmadır Efrence olur ihdā [1091]

10 Bi-ḥamdi'llāh perīşān oldu küffārıñ ḍonanması
Ẓaferle buldu şükr olsun selāmet keşt*i*-yi pāşā

11 ʿAmūd-ı evsaṭı ṣanma ṭutuşdu fülk-i ġāzīniñ
Cihāna yaḳdı bir meşʿal fütūḥātı eder imā

12 Ġazāñ olsun mübārek nuṣret etdiñ devlet ü dīne
Hezārān āferīn ey āṣaf-ı ġāzī ʿAlī Pāşā

13 [1092] Ġazāda dest-i pākiñ olduġu dīn uġruna mecrūḥ
Beşāretdir saña kim dest-giriñ Ḥażret-i Mevlā

14 Cihāna ḳıṣṣa-i ceng ü cihādıñ dāstān eyler
Seniñ eski duʿākārıñ efendim **Fāżıl**-ı dānā

15 Selefde hep ḳapudan-ı kirāmıñ şöhret ü şānıñ
Hebā eyler bu merdāne ġazā bu ġayret-i ʿuẓmā

16 Bu mesnedle Ḥasan ile Ḥüseyin oldu nām-āver
ʿAlīdir şāh-ı merdān cümleye ġālib olur haḳḳā

ḲAṢĪDE DER-ḤAḲḲ-I TEPEDELENLİ YANYA MUTAṢARRIFİ ʿALĪ PĀŞĀ [1093]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Muvaffaḳ eyle yā Rāb ḥażret-i pāşā-yı ẕī-şānı
Ne semte ʿazm eder yoldaşı olsun Ḫıżr-ı Rabbānī

2 Felek çāker melek ʿasker ẓafer rehber Ḫudā yāver
Bu tertīb üzre imdād eylesin tevfīḳ-i Yeẓdānī

3 Dizilsin ṣaf-be-ṣaf hep evliyāʾu'llāhdan ʿasker
ʿAlemdār-ı sipāh olsun yolunda Ḳuṭb-ı Geylānī

4 Sezādır ṭalʿat-ı iclāline luṭf-ı Ḫudāvendī
Revādır rāyet-i iḳbāline tevfīḳ-i Sübḥānī [1094]

[74a] 5 O düstūr-ı velī-meşreb ki ifrāt-ı ḫulūşunda
Muṭābıḳdır anıñ tedbīrine taḳdīr-i Yezdānī [1095]

1091 düşmenle İ2, İÜ, MA: düşmenden B1

1092 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1093 B1 60b, İ2 72a, İÜ 73b, MA 128, T1-
Ḳaṣīde Be-Ḥażret-i Ḥüseyin Pāşā B1; Ḳaṣīde Be-Ḫāk-i Pāy-ı Tepedelanī ʿAlī Pāşā İ2; Ḳaṣīde Be-Ketḫüdā-yı Tepedelanī ʿAlī Pāşā Edāma'llāhu İclālehū MA (Bu Kaside B1'de Hüseyin Paşa adına düzenlenmiş olup kasidenin Ali Paşa ile ilgili bölümleri yer almamaktadır.)

1094 rāyet-i İ2, İÜ, MA: ẕā'ir-i B1

1095 ḫulūşunda B1: ḫulūşundan İ2, İÜ, MA

6 ʿAlī Pāşā-yı Ġāzī Ḥaydar-ı Kerrār-ı ʿālem kim
ʿAdūya Ẕülfiḳārı Kerbelā eyler bu devrānı [1096]

7 Niẓām-ı dīn ü devlet ḳahramān-ı Haydarī-ṣavlet
Çekilmiş zümre-i aʿdāya bir seyf-i Selīm Ḥānī [1097]

8 [1098] Zamān ṣāhib-ḳırānı ehl-i ʿaşrıñ Kahramānkārı
Bilād-ı Rūm ili mesned-ṭırāzı Yanya Arslanı

9 Bu bir ẕāt-ı melek-ḫaṣlet ki ḳalb-i ṣafvet-ārāsı
Kudūretden mücellā öyle bir mirʾāt-ı nūrānī [1099]

10 O reʾfet ol şecāʿat ol tevāżuʿ ol seḫā anda
Budur aḫlāḳ-ı peyġamber budur maḳbūl-i Yezdānī

11 Şehenşāha ṣadāḳat Ḥaḳḳa ḫıdmet ʿāleme reʾfet
Reʿāyāya ṣıyānet dīne ġayret böyledir şānı [1100]

12 Fiʿālinde muvaffaḳ olduġu ẕāhir ki çoḳ defʿa
Fütūḥātıyla ḫandān eyledi rūy-ı Müsülmānı [1101]

13 Ġazāya ʿāẓim olsa bu ḫulūṣ-ı pāk-niyyetle
Budur ümmīdimiz teshīr eder Īrān u Tūrānı [1102]

14 [1103] Ḳaradaġı ḳızıl-āl eyledi ḫūnuyla küffārıñ
İki dünyāda aġ olsun İlāhī rūy-ı tābānı

15 [1104] Muvaffaḳ cānib-i Ḥaḳdan musallaṭ düşmenān üzre
Yolunda durmaġa Rüstem olursa var mıdır cānı

16 Yürü iḳbālle tevfīḳ-i Ḥaḳ yār u refīḳiñdir
Eyā düstūr-ı ekrem rūḥ-ı ʿālem Rüstem-i Ṣānī [1105]

17 Ol ḫaṣletler ki maḳbūl-i Ḫudādır var iken sende
Saña va'llāhi nuṣret vācib-i nāmūs-ı Yezdānī

18 [1106] Ḫudā göstermesin ḫalḳa zevāliñ evc-i devletden
Ki ẕāt-ı enveriñ bir āfitāb-ı mülk-i ḫāḳānī

19 Muvaffaḳdır o pāşā-yı mükerrem ġam yeme **Fāżıl**
Ḫulūṣ-ı pāk ile sen eyle āġāz-ı duʿā-ḫānī [1107]

1096 ʿAlī İ2, İÜ, MA: Ḥüseyn B1

1097 dīn ü İ2, İÜ, MA: dest-i B1 / Haydarī B1, İÜ, MA: Haydar-ı İ2 / seyf-i Selīm Ḥānī B1, İÜ: şemşīr-i raḫşānī İ2, MA

1098 B1-

1099 ḳalb-i İ2, İÜ, MA: devlet B1

1100 ġayret İ2, İÜ, MA: ʿizzet B1

1101 Fiʿālinde B1: Fiʿālinden İ2, İÜ, MA

1102 pāk-niyyetle B1, İÜ: pāk u niyyetle

1103 B1-

1104 B1-

1105 iḳbālle tevfīḳ-i İ2, İÜ, MA: tevfīḳ ü iḳbāl ile B1 / düstūr-ı İ2, İÜ, MA: serdār-ı B1

1106 B1-

1107 Ḫulūṣ-ı pāk ile B1, İÜ: Ḫulūṣ-ı tāmla İ2, MA

20 İlāhī ey kerem-sāye kerem ḳıl şöyle pāşāya
Ki ṣalsın üstüne sāye per-i Cibrīl-i Raḥmānī[1108]

21[1109] ʿAdūya her ġazāda şöyle manṣūru'l-livā olsun
Yüzünden taḳviyyet bulsun niẓām-ı mülk-i ʿOṯmānī

22[1110] Ṭarīḳinde anı ḥussādına raġmen ẓafer-yāb et
Ḫacīl etme İlāhī öyle pāşā-yı kerem-kānı

23 Ben etdim şādıḳāne bu duʿāyı sen ḳabūl eyle
Be-haḳḳ-ı Ḥażret-i Ṭāhā be-ḥaḳk-ı nūr-ı Ḳurʾānī

[74b] ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ ḪÜSREV MEḤMED PĀŞĀ[1111]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Mışra verdi o ḳadar şaʿşaʿa Ḫüsrev Pāşā
Ümm-i dünyā iken ol şimdi ʿarūs-ı dünyā

2 Şöyle ẓātı ile zīnet bulup ol Ümm-i Bilād
Şehr-i İstanbula hemşīre denilse bercā

3 Şöyle ḥilmi ile envāʿ-ı leṭāfet buldu
Mışra şimden gerü el-Ḳāhire kim derse ḫaṭā

4 Şöyle ol beldeye tedbīri ile verdi niẓām
Oldu her ʿādeti bir dāġ-ı derūn-ı ḳudemā

5 Ḳıldı şemşīr-i mücellā-yı siyāsetkārı
ʿArab iḳlimine şeyḫü'l-beled-i ʿadl-ārā

6 Nitekīm eyledi cāsūs-ı kef-i iḥsānı
Kāşif-i sancaḳ-ı aḥvāl-i derūn-ı żuʿafā

7 Mışrdan ʿadli yürütdü Meraçe'l-Baḥreyne
Birbiriyle edemez maʿreke Nīl ü deryā

8 Feṯḥ edip pençe-i tevfīḳ aña Bābü'n-Naṣrı
Doġdu iḳbāl ile ḫurşīd-i memālik-pīrā

9 Yūṣufī-ṭalʿat ile şimdi odur Mışra ʿazīz
Ḫāk-i pāyına Zeliḫā-yı zamān nāṣiye-sā[1112]

10 Ġavrına erdi ḥarīfān-ı ʿArab Ġavrīniñ
Ki bu dergāhda ʿakkām olamaz öyle gedā[1113]

1108 kerem-sāye kerem ḳıl şöyle İ2, İÜ, MA: ey kerem-māye sezādır öyle B1 / üstüne İ2, İÜ, MA: başıña B1 / per-i Cibrīl-i İ2, İÜ, MA: muʿallā çetr-i B1

1109 B1-

1110 B1-

1111 B1 79b, İ2 72b, İÜ 74b, MA 117, T1-
Berāy-ı Ḫüsrev Pāşā B1; Ḳaṣide Der-Sitāyiş-i Ḫüsrev Pāşā İ2, MA

1112 Yūṣufī B1, MA: Yūṣuf İ2, İÜ / şimdi odur Mışra İ2, İÜ, MA: Mışra odur şimdi B1

1113 ʿakkām B1, İÜ, MA: ḥükkām İ2

11 Āferīn kevkebe-i cāhına māşāʾaʿ ʾllāh
Bu ḳadar ancaḳ olur şān-ı vezāret ḥaḳḳā

12 İşbu dīrīne duʿākārı Sitanbūl içre
Rūẕ u şeb böyle eder ḥażretine medḥ ü şenā

13 [1114] Āṣaf-ı pāk-laḳab dāver-i iḳlīm-i ʿArab
Maṭlaʿ-ı cāh u ḥaseb maṭmaḥ-ı çeşm-i şuʿarā

14 Ḳahramān-ı himem ol zāt-ı niẓāmü'l-ʿālem
Ḫüsrevānī-ḥaşem ol Ḥażret-i Ḫüsrev Pāşā

15 Nice pāşā ki fürūġ-ı şeref ü iḳbāli
Tā ṣabāvetde cebininde füyūżāt-nümā

16 Nice pāşā ki kemāl-i keremi bī-ġāye
Yaʿnī vābeste-i miḳyās degil Nīlāsā

17 Dāverā dādgerā dādverā dād-ārā
Ey şeref-baḫş-ı gürūh-ı küremā-yı vüzerā

18 Sensin ol ehl-i veraʿ bāriḳa-sāz-ı devlet
Buldu pīrāye vücūduñ ile dīn ü dünyā

19 Mışr çirk-ābe-i Efrenc ile ālūde iken
Eylediñ ḳalbine īmānı mücedded ilḳā

[75a] 20 Geldi İstanbula āvāze-i nām u şānıñ
Āferīn etdi şehenşāh-ı memālik-pīrā

21 Ṭakkesin ʿarşa atıp şevḳle geldi raḳṣa
Bendeñiz **Fāżıl**-ı dāʿī ederek böyle duʿā

22 Nitekim Nīl-i mübārek ola giryān her sāl
Berekātı ile ḫandān ola büldān u ḳurā [1115]

23 Mesned-i devlet-i Keyḫüsrev-i iḳbāl üzre
Pāyidār eyleye ol ḥażret-i pāşāyı Ḫudā [1116]

24 Mışrdan nāmı ʿAcem semtine Rūma yürüsün
ʿArab u Rūm u ʿAcem cāhına ḥayrān ola tā

BERĀY-I BEKİR PĀŞĀ [1117]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Gerdūn ne ehl-i fażl ne zāt-ı kerīm arar
İḳbāl-i bī-beḳāsına merd-i leʾīm arar

1114 İ2, MA-
1115 Berekātı ile İ2, İÜ, MA: Berekātıyla B1
1116 Keyḫüsrev-i İÜ, MA: devlet-i Keyḫüsrev ü B1, İ2
1117 B1 80a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

2 Baḳmaz hezār-ḫalṭına ehl-i cehāleṭiñ
Geldikce ehl-i dānişe mūy-ı dü-nim arar

3 .....[1118]
Ehl-i diliñ ṣaḥīfe-i ḳalbinde mīm arar

4 Bāġ ermede olsa da ʿāḳil ne zevḳ eder
Cāhil olur ise ḳubbede zevḳ-i naʿīm arar

5 ʿĀrif ne şād olur bu cihānda ne ġam çeker
İḳbāl-i cāvidān sürūr-ı muḳīm arar

6 Seg ṭavḳ-ı zerle loḳma-i nermīn-i nāzla
Şīr-i ġurende deşt-i ʿaẓīm-i remīm arar

7 Ne geçmişe teʾessüf ü ne ḫāżıra feraḥ
Būd u ne-būd ʿālemi ṭabʿ-ı saḳīm arar

8 Ekdār-ı vāzgūn-ı felāketle dāʾimā
Gerdūn-ı kec-nihād dil-i müstaḳīm arar

9 Ammā ne deñlü olsa da ġam rāh-zen yine
ʿĀrif [-i rast-rev ki][1119] ṭarīḳ-i ḳavīm arar

10 Her ʿabd-i muḫliṣe ola bu ṣīve-i ḳader
Mevlā bu imtiḥān ile ḳalb-i selīm arar

11 Aʿnī semiyy-i ḥażret-i Ṣıddīḳ kim anıñ
Dünyāda mişlini arayan bir ʿadīm arar

12 Ḳāʾim-maḳām-ı sābıḳ o pāşā-yı zü'l-himem
.....[1120]

13 Ey evḥad-ı zamāne bu maʿlūm devletiñ
Yüsr-i laṭīf gezmede ʿusr-ı ʿaẓīm arar

14 **Fāżıl** ḳuluñ ne mühlikeler çekdi bu sene
Ḥālā memālik içre gezer bir hekīm arar

15 Hem ḫaste hem ġarīb tehī-dest bī-nevā
Dermān u cāme hem ser ü sāmān-ı sīm arar

16 Hem bir hekīm-i ḥāẕıḳ u kehhāl-i āşinā
Hem ḥażretiñ miṣālī vezīr-i kerīm arar

17 Bī-çāre ḳaldı hīç ne arar var ne ṣorar
Bir gün olur ki luṭf-ı Ḫudā-yı Raḥīm arar

18 **Fāżıl** duʿāya başla ki bu ḥāl-ile seniñ
Ḳalbiñ ḥużūr-ı ḳurb-ı Ḫudāda nedīm arar

19 Yā Rab dü-ʿālem içre bekām et efendimi
Kim himmet-i ʿaliyyesi feyż-i ʿamīm arar

1118 Nüshada mısra yoktur.
1119 Manzumenin bu kısmı boş bırakılmıştır.
1120 Nüshada mısra yoktur.

ḲAṢĪDE-İ TEBRĪKİYYE BE-ḲAPUDAN-I DERYĀ ŞÜDEN-İ ṢĀLİḤ PĀŞĀ [1121]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Müjde tersāne-i baḥreyne ki Ṣāliḥ Pāşā
Yümn ü iḳbāl ile oldu ḳapudan-ı deryā

2 Nice pāşā ki cebīninde dıraḫşān olmuş
Nūr-ı feyż-i ezelī lemʿa-i tevfīḳ-i Ḫudā

3 Nice pāşā ki ʿayān ṭalʿat-ı iclālinden
Nuṣret-i dīn-i mübīn ile niẓām-ı dünyā

4 Māye-endūz-ı neseb bāriḳa-efrūz-ı ḥaseb
Dūdmān-ı şeref-ārā-yı kibār-ı ḳudemā

5 Mesned-i devlete şāyeste bi-ẕāt u bi-zamān
Ced-be-ced silsile-pīrā-yı gürūh-ı ʿuẓemā

6 Evvelā buldu rikābında şeref ḫāḳānıñ
ʿĀleme şimdi vezāretle olup berḳ-ārā

7 Ẕātına şān-ı vezāretle degil pīrāye
Ẕātıdır kevkebe-pīrā-yı vezāret ḥaḳḳā

8 Verdi tersāneye teşrīf-i ḳüdūmu revnaḳ
Per ü bāl açdı donanma daḫi mānend-i hümā

9 Ḳıldı ḫüddāmını başdan ḳara tā ehl-i selef
Cümleniñ ṭāliʿi ḳaṭrāna boyanmış gūyā

10 Şöyle meʾyūs-ı keremdir ki duʿā vaḳtinde
Çaġırır cümlesi yeʾsā ile hey yā Mevlā [1122]

11 Ehl-i tersāneye yelken kürek erişdi meded
Lenger-endāz-ı şükūh oldu o āṣaf ḥālā

12 Ḳıldı nıṣf-ı ramażan içre ahālī bayram
Ġurre-i māh-ı kerem oldu meger çehre-nümā

13 Ḫāk-i pāyına o düstūr-ı celīliñ **Fāżıl**
Eyle tebrīk-i vezāret ile taḳdīm-i duʿā

[75b] 14 Tā ki deryā-yı felek içre reʾīs-i ʿālem
Süfün-i sebʿa-i seyyāreyi ḳılsın icrā

15 Sāḥil-i emn ü selāmetde dümen-gīr olsun
Keşt*ī*-yi devlet ü iḳbāline elṭāf-ı Ḫudā

1121 B1-, İ2 73a, İÜ 75a, MA 137, T1-
Tebrīk-nāme-i Ṣāliḥ Pāşā İ2; Ḳaṣīde-i Tebrīkiyye-i Ḳapudan-ı Deryā Ṣāliḥ Pāşā MA

1122 yā: İ2, İÜ-

TEBRĪK BE-ḪĀK-İ PĀY-I VELİYYÜ'N-Nİʿ AMĪ BERĀY-I NAḲL BE-NEV-ḪĀNE-İ İḲBĀL [1123]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Müftī-yi ʿaṣrıñ mübārek ola devlet-ḫānesi
Ṭāliʿ-i saʿdü's-suʿūd olsun beher kāşānesi [1124]

2 Ḥᵛāce-i devrān ʿAtāʾullāh Esʿadzāde kim
ʿĀlemiñ müşkil-küşā ʿallāme-i ferzānesi

3 Nūr-baḫşā-yı şerīʿat lemʿa-sāz-ı salṭanat
Faẓl ile ẕāt-ı şeref-baḫşı cihān yek-dānesi [1125]

4 Şemʿ-i fānūs-ı hidāyet şuʿle-i ḥubb-ı resūl
Ḳalb-i pākidir çerāġ-ı Hāşimī pervānesi

5 Buldu ẕātı intişāb-ı faḫr-ı ʿālemle meded
Şöyle kim endīşesi gīsū-yı ʿaṣrıñ şānesi

6 Hem ḫālel-perdāz-ı devlet hem sebaḳ-āmūz-ı şerʿ
Pāyidār olsun İlāhī ġayret-i merdānesi

7 ليس ينسى عبده الداعى الى اقبالهى
من يكن شهما كريم الذات اصلا ما نسى

8 Şöyle eyler bendesi **Fāżıl** duʿā-yı hażreti
Tā ki taṣdīʿ-i melek eyler dil-i dīvānesi

9 Ḫāne-i iḳbāle olsun naḳl ü teşrīfiñ saʿīd
Künc-i bāmı ṭāʾir-i ḳudsīniñ olsun lānesi [1126]

10 Haḳ seni tevfīḳ ile devletli sulṭānım benim
Cāvidān etsin hemān durduḳca dünyā ḫānesi

Bİ-ḤASEBİ'Ṭ-ṬARĪḲ ḤASBETEN Lİ'LLĀHİ ŞİTĀYİŞ Kİ BE-CENĀB-I SEYYİD AḤMED PĀŞĀ DER-SİVĀS ʿARŻ ŞÜDE [1127]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ser-firāz-ı vüzerā pādişehiñ dāmādı

1123 B1 23b, İ2 73b, İÜ 75b, MA 127, T1-
Başlıksız B1; Tebrīk Be-Ḫāk-i Pāy-ı Veliyyü'n-Niʿamī Be-Nev-Ḫāne-i İḳbāl İ2, MA

1124 devlet-ḫānesi B1, İÜ, MA: ḫānesi İ2

1125 ẕāt-ı İ2, İÜ, MA: ẕātı B1

1126 teşrīfiñ B1, İ2, İÜ: teşrīfi MA / Künc-i İÜ, B1: Künc ü İ2, MA

1127 B1 87a, İ2 74a, İÜ 75b, MA 72, T1 41b
Bi-Ḥasebi't-Ṭarīḳ Ḥasbeten Li'llāhi Sitāyişiyye ki Be-Cenāb-ı Seyyid Aḥmed Pāşā Der- Sīvās B1, İ2; Ḳaside Der-Sitāyiş-i Aḥmed Pāşā MA; Bi-Ḥasebi't-Ṭarīḳ Ḥasbeten Li'llāhi Sitāyişiyye ki Be-Cenāb-ı Seyyid Aḥmed Pāşā Der- Sīvās ʿArż Şüde T1.

Çāre-sāz-ı żuʿafā ehl-i ġamıñ imdādı

2 Yaʿnī şeyḫü'l-vüzerā Ḥażret-i Aḥmed Pāşā
Merḥamet meşrebi elṭāf u kerem muʿtādı

3 Mevce-i maʿdelet ol dāver-i şāḥib-şevḳat
Ḥükm-i Fārūḳu ʿayān eyledi ʿadl ü dādı

4 Ḳıldı maḥrūse-i Sīvāsı ʿadāletler ile
ʿĀlemiñ ḫıṭṭa-i āsāyiş-i ʿadl-ābādı [1128]

5 Dicle-i maşraf-ı dergāhına kāfī olamaz
Arpalıḳ verse aña şāh-ı cihān Baġdādı

[76a] 6 Bu meşārif ile bu ʿiffeti cāy-ı ḥayret
Ḫarc-ı yek-rūze-i dergāhı degil irādı

7 ʿUhde-i reʾyine ḥaşr olsa niẓām-ı ʿālem
Żamm eder milket-i maḥrūseye rükn-ābādı

8 Ey kemāli edeb-āmūz-ı ʿiẓām-ı vüzerā
Cümlesi ṭabʿ-ı şerīfiñden alır irşādı[1129]

9 Bu seyāḥatde ḳuluñ oldu miḥekk-i vüzerā
ʿAḳl u derrākim olup cümlesiniñ naḳḳādı [1130]

10 Merḥamet sende kerem sende mürüvvet sende
Ḥüsn-i aḫlāḳı saña verdi Ḫudā-yı Hādī

11 Sendedir ẕāt-ı ḳadīm-vüzerā sende kemāl
Ṭutdu nev-devletiyān her birisi bir vādī

12 Bā-ḫuṣūṣ serḥad-i Īrānda Nuʾmān Pāşā
Öyle bir ḥāle ḳodu Ḳarṣ-ı ḫarāb-ābādı

13 Bir ḫoros ḳoymadı şehr içre Ḳızılbaş diyü
Āferīn dīn-i mübīn uġruna bu ifsādı

14 Şöyle ʿahd etdi ki raġmen ola ḫādim ḫāna
İki beyża ḳomaya şehre kef-i bī-dādı

15 Mīr-i mīrān diyemem öyle denī bedkāra
Mār-ı mārān denilir ise sezādır ădı [1131]

16 Ḥanī üslūb-ı vezāret ḥani şān-ı devlet
Belī ancaḳ bu ki düstūr-ı mükerrem ădı

17 Şimdi vaṣfı ile sulṭānımı taṣdīʿ edemem
Tā maḥallinde beyān eyleyem ol berbādı

18 Süḫanım her ne ḳadar olsa da küstāḫāne
ʿAfv ola böyle olur ehl-i süḫan muʿtādı

1128 āsāyiş-i B1, İÜ, T1: āsāyişi İ2, MA
1129 kemāli İ2, T1: kemāl-i B1, İÜ; kemāl ü MA
1130 derrākim B1, İ2, İÜ, T1: idrākim MA
1131 denilir ise B1, İÜ, MA, T1: denilirse İ2

19 Ġarażım sāʾire sulṭānımı taḳdīm etmek
Cümleniñ tā ki nümāyān ola istiʿdādı

20 Benim ol şāʿir-i ḫoş-nāṭıḳa kim endīşem
Ehl-i dil serveri erbāb-ı süḫan üstādı

21 Ṭabʿıma dād-ı Ḫudādır bu edā-yı şīrīn
Baña maḫṣūṣdur ancaḳ bu süḫan īcādı

22 Edeli naẓmla āġāze ṣarīr-i ḳalemim
Pest edip naġme-i ehl-i süḫanı feryādı[1132]

23 Ben o ṭūṭī-yi şeker-ḫāy-ı edā-yı şīrīn
Naẓmımıñ ʿaşḳ-ı derūn ile cihān Ferhādı

24 Āteşīn sözlerim ol mertebe cān-sūz olmuş
Ki ḥasūduñ daḫi nerm oldu dil-i fūlādı [1133]

[76b] 25 **Fāżıl**ā eyle ser-āġāz-ı duʿā-yı ṣādıḳ
Ki duʿā ḳalʿa-i naẓmıñ temel-i bünyādı

26 Tā ḳıyāmet vere Ḥaḳ ẕāt-ı veliyü'n-niʿama
Ṣıḥḥat ü devlet ü iḳbāl ü bekā vü şādī

27 Böyle dāʾim ola aḳrānına fāʾiz tā kim
Āteş-i ḥasrete üftāde ola ḥussādı [1134]

MEDḤİYYE-İ MUTAŞARRIF-I BĀYEZĪD İSḤĀḲ PĀŞĀ [1135]

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1 Ṣad-āferīn ṣad-āferīn ey dāver-i serḥad-nişīn
Olmuş cenābıñ rükn-i dīn İslāma bir sedd-i metīn

2 Sensin bu semtiñ Ḥaydarı şāh-ı cihānıñ ejderi
Ehl-i ġazānıñ ṣaf-deri olmuş ʿadūya der-kemīn [1136]

3 Baḳ nām-ı şıyt u şānına şalmış ʿAcem Īrānına
Vermiş anıñ ḫāḳānına bir dehşet ol merd-i güzīn

4 Anda dü-ḥālet münceli olmuş murābıṭ hem velī
Bir elde sübḥa bir eli ṭutmuş ʿadūya seyf-i kīn

5 Ruḫṣat verip iḥsānına ṣıytı aḳıp her yanına

1132 āġāze T1: āġāz B1, İ2, İÜ, MA

1133 fūlādı İ2, İÜ, MA, T1: pūlādı B1

1134 fāʾiz B1, İ2, İÜ, T1: fāʾiḳ MA

1135 B1 87b, İ2 74b, İÜ 76b, MA 73, T1 41a
Berāy-ı Pāşā-yı Kürdistān Bāyezīd-Nişīn İsḥāḳ Pāşā B1; Medḥiyye Berāy-ı Pāşā-yı Kürdistān Bāyezīd-Nişīn İsḥaḳ Pāşā İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i İsḥāḳ Pāşā MA; Medḥiyye Berāy-ı Pāşā-yı Kürdistān Bāyezīd-Nişīn İsḥaḳ Pāşā-yı Ḫaşīn ü Sarāvī T1

1136 ʿadūya İ2, İÜ, MA, T1: ʿadūlar B1

Gösterdi Kürdistānına *şerfü'l-mekāni bi'l-mekīn* [1137]

6 Bilmek dilerseñ ẕātını efʿālini ḥālātını
Seyr eyle bu ḫayrātını ol cāmiʿ-i bālā-nişīn

7 Ol resm-i pāk ol hendese dārü'l-kütüble medrese
Bir ḫayr-ı nāfiʿ herkese Ḥaḳ ber-ḳarār etsin hemīn

8 Firdevse döndü Bāyeẕīd ol cāmiʿ ol Ḳaṣr-ı Saʿīd
Ol resm ol ṭarḥ-ı cedīd ol ḫoş-binā-yı nāzenīn[1138]

9 Ṣular gelip ayaġına cennet yapıldı daġına
Ecdādınıñ ocaġına çoḳ himmet etdi āferīn

10 Kim baḳsa bu īcādına bu ṭarḥ-ı nev-bünyādına
Raḥmet oḳur ecdādına durduḳca bu ḫāk-i zemīn [1139]

11 Ol cāmiʿ-i efrāḫte ol ḳaṣr-ı nev-endāḫte
Ḳālebden olmuş sāḫte gūyā ki her ṭāḳ-ı mekīn

12 Tā ḥaşr olunca rū-nümā anda ḫaṭīb-i ḫoş-nevā
Bu beyt ile ḳılsın duʿā āmīn desin ehl-i yaḳīn

13 Yā Rāb be-nūr-ı Aḥmedī bu ḫayr-ı pākiñ mūcidi
Maḳbūlüñ olsun sermedi tevfīḳiñe olsun ḳarīn

14 O ṣāḥib-i ḫayr-ı cemīl İsḥāḳ Pāşā-yı celīl
Baḫtı ḳavī ʿömrü ṭavīl olsun aña Mevlā muʿīn

15 Olsun o ẕāt-ı pür-kerem dāreyn içinde muḥterem
Dünyāda iḳbāl ü himem ʿuḳbāda Firdevs-i berīn

[77a] 16 Maḥdūm hem mesʿūd ola her kārda maḥmūd ola
Hem nāʾil-i maḳṣūd ola olsun ḫaṭālardan emīn [1140]

17 Ey ḫayrkār-ı baḫtiyār bu **Fāżıl**-ı inṣāfkār
Ṣādıḳ çerāġ-ı şehriyār bir bende-i devlet-güzīn[1141]

18 Bu yerden etdi çün güẕer maʿlūmu oldu ḫayr u şer
Bir şāhid-i ʿādil yeter ḳāḍī olunca ḫurde-bīn

18 Sen daʾim ol iḳbāl ile bu ḫayr u bu efʿāl ile
Olur saña her ḥāl ile yāver İlāhü'l-ʿālemīn

1137 "Şerefü'l-mekâni bi'l-mekîn. Mekânın şerefi oraya oturanladır."
1138 cāmiʿ ol Ḳaṣr-ı İ2, İÜ, MA, T1: cāmiʿ ü'l-Ḳaṣr-ı B1
1139 nev B1, İ2, İÜ, T1: bu MA
1140 Maḥdūm MA: Maḫdūmu B1, İ2, İÜ, T1
1141 ḫayrkār-ı B1, İÜ, T1: ḫayr-kān-ı İ2, MA

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ ĀĠĀ-YI DĀRÜ'S-SAʿĀDE CEVHER ĀĠĀ [1142]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Kerem kānı cihānıñ şimdi el-ḥaḳ Cevher Āġādır
Ki ẕātı ʿāleme bir gevher-i nā-yāb u yektādır [1143]

2 Zihī āġā-yı ʿālī-rütbe müsteşnā-yı ʿālem kim
Nigeh-bān-ı harīm-i pādişāh-ı ʿālem-ārādır [1144]

3 [1145] Olur dārü's-saʿāde kevkeb-i baḫt-ile saʿd-aḫter
Degil dārü's-saʿāde yalıñız mecmūʿ-ı dünyādır

4 Melekler rütbe-i vālāsına medḥūş u hayrāndır
Felekler āsitān-ı dergehine nāṣīye-sādır

5 Zemīn ile berāber olamaz rifʿatde bām-ı çerḫ
Revāḳ-ı rütbesi zīrā ki her aʿlādan aʿlādır

6 Ẕekāda maʿrifetde ʿaḳlı mümtāz u müsellaḥdır
Seḫāda mekremetde desti bī-mānend ü hemtādır [1146]

7 Seḫāsı bāʿiṣ-i taḫcīl-i dest-i Ḥātem-i Ṭāydır
ʿAṭāsı bādı-yi teclīl-i şān-ı ḳadr-i ednādır

8 Kef-i desti olur gāhī zer-efşān gāhı gevher pāş
Ṣanırsın kim yā maʿdendir yāḫud bī-ḳaʾr-ı deryādır

9 [1147] Nevāl-i destine çīn-i cebīn gösterdi reşkinden
Görülen rūy-ı yemde ṣanma kim mevc-i güher-zādır

10 [1148] Zebān-ı dest-i ḫāme żabṭ-ı evṣāfında ʿācizdir
ولا فرد علی احصاء کنصف وصفه قادر

11 Melek şevḳiyle āşüfte beşer mihriyle ālüfte
Derinde meymenet ḫufte aceb özge temāşādır [1149]

1142 B1 67b, İ2 75a, İÜ 77a, MA-, T1-
Berāy-ı Keṯḫüdā-yı Āṣafī es-Seyyid Meḥmed Ḫayrī Efendi B1 (Kaside isim değiştirilerek Mehmed Hayri Efendi'ye tekrar sunulduğu için B1 nüshasında yer yer değişiklikler bulunmaktadır.)

1143 B1'de bu beyit yerine şu iki beyit yer almaktadır:
Ricāl-i devletiñ şimdi ser-efrāzı hüveydādır
Cenāb-ı keṯḫüdā-yı ṣāhib-i ḳadr ü muʿallādır
Meḥemmed Ḫayrī ol ḫayrātkār u ḫayr-cūyende
Ki ẕāt-ı pāki ḫalḳa maḥż-ı ḫayr u luṭf-ı Mevlādır

1144 Nigeh-bān-ı harīm-i pādişāh-ı ʿālem-ārādır İ2, İÜ: Müşīr-i devlet ü tedbīr-sāz-ı dīn ü dünyādır B1

1145 B1-

1146 müsellaḥdır İ2, İÜ: müsellemdir B1

1147 B1'de 6. beyittir.

1148 İ2, İÜ -

1149 mihriyle B1, İ2: mihr-i İÜ

12 Rıżāsı zümre-i ehl-i niyāza dāʾimā ḥāżır
Każāsı fırḳa-i erbāb-ı nāza pek müheyyādır

13 Ḥışāl-i ḫūb ile zāt-ı şerīfi ser-te-ser meşḥūn
Fiʿāl-i nā-sezādan ṭıynet-i ṭabʿı müberrādır

14 Tefekkür eylemekden vaṣf-ı medḥ-i şāhid-i ḫulḳu
Cemāl-i duḫter-i endīşe reşk-i ḥüsn-i ḥavrādır

15 Sezādır āstīni olsa ḳısmet kīse-i ʿālem
Revādır āsitānı olsa reşk-i çerḫ-i vālādır [1150]

[77b] 16 Eyā ʿālī-cenāb-ı āsumān-dergāh-ı ḥaşmet kim
Şükūh-ı devleti reşk-āver-i dārāt-ı Dārādır

17 Benim ol sāḥir-i siḥr-i ḥelāl ü şāʿir-i yektā
Ki kilk-i siḥrkārım reşk-sāz-ı çūb-ı Mūsādır

18 Ben ol ṭūṭī-yi gūyāyım ki fikr-i şiʿre ḥācet yoḳ
Maʿānī cümlesi āyine-i ṭabʿımda peydādır [1151]

19 Ḥayāt-ı tāze bulsa ger ʿaceb mi oḳuyan naẓmım
Maḳāl-i cān-baḫşım çünki enfās-ı Mesīḥādır

20 Aña mażmūn-ı zerrīnim muraṣṣaʿ tāc-ı gevherdir
Kelāmım pādişāh-ı kişver-i iḳlīm-i maʿnādır [1152]

21 Bu istiʿdād ile bu fikr ile bu ṭabʿ-ı zūrumla
Benimle daʿvī-yi şiʿr eylemek bī-hūde ġavgādır [1153]

22 Yeter lāf u güzāf etdiñ duʿāya başla ey **Fāżıl**
Ne ḥācet vaṣfa ḳadriñ naẓm-ı pākiñden hüveydādır

23 Nitekim rūz u şebde māhla ḫurşīd-i ʿālem-tāb
Ola pīrāye-baḫş-ı günbed-i gerdūn-ı vālādır

24 Muḳīm olsun hemīşe necm-i baḫtıñ burc-ı devletde
Saʿādetle ola reşk-āver-i aʿlā vü ednādır [1154]

BERĀY-I ŞĀḤİB-ʿAYĀR-ŞÜDEN-İ ŞEVḲĪ MUṢṬAFĀ EFENDİ [1155]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 El-ʿaceb kim çerḫ-i noḳṣān-pīşe nā-sencīdekār

1150 āstīni B1, İ2: āstīn İÜ

1151 Ben B1: Benim İ2, İÜ

1152 zerrīnim B1, İ2: nerrīnim İÜ

1153 bu fikr ile bu ṭabʿ-ı zūrumla İ2, İÜ: bu ṭabʿımla bu fikr-i zūrumla B1 / Benimle B1: Benim İ2, İÜ

1154 aʿlā vü ednādır İ2, İÜ: ednā vü aʿlādır B1

1155 B1 68a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

Bir tamām iş işleyip meydāna ḳıldı āşikār

2 Yaʿnī mīzān-ı ḥayāliyle bütün vezn eyleyip
Enderūn kāmilleriñ hem eyledi bir bir şümār

3 Artırıp eksiltdi ṭartdı çoḳ zamān saʿy eyledi
Bulmadı bir merd-i kāmil kim ede ṣāḥib-ʿayār

4 Bir daḫi urdu mihekk-i imtiḥāna cümlesin
Buldu bir kāmil ki altın gibi ṣāḥib-iʿtibār

5 Maʿden-i ḳabż-ı ḥaḳīḳat genc-i dürr-i maʿrifet
Kān-ı iksīr-i saʿādet hūşmend ü hūşyār

6 Ol semiyy-i seyyid-i ʿālem ki farṭ-ı şevḳden
Maḫlaşı Şevḳī Efendi ile oldu nām-dār

7 Fenn-i ḥaṭda sikkesin ḳazdırdı ḥaḳḳā mermere
Baḫr ü berr-i maʿrifetde buldu ġāyet iştihār

8 Keff-i mīzān-ı vaḳārında zemīn dirhem degil
Bezm-i baḫşında Felāṭūn bir çekirdek ʿaḳlı var

9 Sīmden bir ḳurṣdur ẕātı götürmez ḳıyl ü ḳāl
Ṣırmadan bir riştedir her ṭavrı çün zülf-i nigār

10 Tār-ı eṭvārı çekilmiş ḥadde-i taḥṣīnden
Lafẓ-ı pākinden dizer ol tāra dürr-i şāhvār

11 O terāzū-yı ḥıred ile ʿayār-ı zer degil
ʿĀlemiñ miḳdāriñ añlar öyle bir ṣāḥib-ʿayār

12 Tā ḳurulunca Ḫudā mīzānı rustāḫīzde
Āġāyān-ı Enderūn etsin anıñla iftiḫār

13 Ey güher-senc-i meḳādir-dān u ḳıymet-āşinā
Ḥaḳ cenābıñ eyledi her maʿrifetde behre-dār

14 Artıḳ eksik var ise setr et kemāl-i ʿafv-ile
Çünki yoḳdur ṭabʿ-ı ẕātıñ gibi [bir] ḳıymet-şiʿār

15 Bā-ḫuṣūṣ maʿlūmuñuzdur ḥālimiz kim ġuṣṣadan
Ḥaḳ bilir kim nuṭḳa ḥattā dilde yoḳdur iḳtidār

16 Zer gibi beñzim ṣarardı āteş-i ālām ile
Olmada rīzān-ı sīmāb-ı sirişk-i çeşm-i zār

17 Zerger-i çerḫiñ elinde bir sebīke ṣanki dil
Kim çekic-i cevr ile ḍarb etmede leyl ü nehār

18 Degmedik yanında bir manḳıra çerḫ-i müflisiñ
Pāre pāre oldu bu ġayret ile cism-i nizār

19 Pūte-i ālāmda cūş etmede[dür] sīm-tenim
Ḳaṭre-i sīmābāsā cān u dil etmez ḳarār

20 O hezārān āşinā hem-reng-i ʿāşıḳ bī-vefā

Yaʿnī zer dedikleri ol iki yüzlü ḥīlekār

21 Etmez oldu ḳabża-i destimle aṣlā imtizāc
Ṣanki keffim ḥavż-ı āb u dirhem ü dīnār-ı nār

22 Ellere gitdikce reftār-ı şitāb üzre gider
Baña geldikde olur zencīrli bī-iḳtidār

23 Ḳurṣ-ı zerrīn-i sipihre dest uzatsam cāyıdır
Nuḳrehā-yı aḫterāna dāmen açsam yolu var

24 Dostluḳ ḳanṭār ile alışveriş miṣḳāl ile
Böyle söyler şimdi bana eski yār-i ġam-küsār

25 Sende ammā ḥüsn-i ẓannım var benim ḳanṭār ile
Dengdir bay-ı ḫulūṣum ẓannım üzre ber-ḳarār

26 Kīmyā-yı feyż-i ʿaşḳı ben de buldum ġam yemem
Bir pūla verip cihānı eylesem andan güẕār

27 **Fāżıl**ā naḳd-i duʿāyı genc-i şıdḳ-ı ḳalbden
Reʾs-i çerḫe gül niṣār et tā-be-key bu āh zār

28 Tā ki mīzān-ı ʿaceb-çerḫ ile ebnā-yı ʿaṣr
Kimi aʿlā kimi ednā ola her leyl ü nehār

29 Dem-be-dem sulṭānım efzūn ola ʿizz ü devletiñ
Olasın tā ḥaşre dek zer gibi bāḳī nām-dār

DER-SİTĀYİŞ-İ ḪALĪL EFENDİ [1156]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

1 زمان قد توليت الليام
و ذلت فيه سادات كرام

2 Ölürsem cāna minnetdir bu demde
لأن حياتنا هذا حمام

3 كسى نشنيد فرياد دلم را
كأن الناس كلهم ينام

4 Gözümde yaşlar baġrımda ḳanlar
و نار فى الحشاء لها ضرام

5 بسى لاغر شديم از جور گردون
و قد كانت لنا جشت ضحام

6 همه داروى من از چرخ زهر است
فكيف يتردل من يدفى السقام

7 Şeb ü rūzum nihān bu tīre demde
و نور الشمس فى عين ظلام

1156 B1 69a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

8 میندیش ای دل زارم میندیش
لأن الدهر دون ملا یلام

9 Ve lākin başla sen medḥ ü ṣenāya
لمن بوجوده فخرالكرام

10 ت ا س ا م ل ع و ل ض ف ل ه ا ی ا ز ف ا ف ـ ر ش
Ḫalīl Efendi Mevlānā-ilhām

11 O rütbe ḳadri ʿālīdir anıñ kim
على السبع الطباق له مقام

12 جنان یکتاست در عالم ك از فضل
لدرك نكاته عجز الأنام

13 Bütün ḫalḳıñ sözü sözüne nisbet
كلفظ لا یقال له كلام

14 كند اسان مشكل را بایما
و یحصل من اشارته المرام

15 Olur her ne ki emr eylerse Ḫıżr
و بین یدیه دنیانا غلام

16 جهان سیر است از بخشایش او
كأن یداه بحرا او غمام

17 Müberrādır fīʿāl-i nā-sezādan
و فی فعل الجمیل له اهتمام

18 بز بریش وخش دنیا دم امد
له فی كفه منها لجام

19 Varınca ādeme ecdād-ı bākī
مناط المجد سادات عظزام

20 ایا شایسته تعظیم و تكریم
ویا من فیه ثم الاحتشام

21 Ola maʿẕūr ʿaczim bunda zīrā
مدیحك لأبد ولا یرام

22 مقام هر مقال نیك ذاتت
لكل مقالنا فیكم مقام

23 كجایایی چو من دارین جهان یار
لا ارباب الوفاء انا الختام

24 Kelāmım neş ʾe-baḫş-ı ehl-i dildir
و بجری من معایته المدام

25 دلا نرامی دهر صد نشهٔ می
فلا یدری حلال ام حرام

26 Dolanmış fikrime silk-i maʿānī
ومن رد الكلام له نظام

27 کلیم الله معنا کشتم از فیض
علی طور المعانی لی قیام

28 Benim tīġ-ı zebānımdan riyā yoḳ
کأنی فی ید الدنیا حسام

29 گهی گریان و گه خندان باشم
فغی وجهی بکاء ابتسام

30 Gedāyım ṣūreten maʿnāda şāḥım
انا الاوتا انا الملك الهمام

31 شدم از عشق خوبان نیز شیدا
و فی قلبی قد اشترالفرام

32 Ḥamūş ol erdi söz pāyāna **Fāżıl**
کفا هذا فقد تم الکلام

33 ایا ممدوح ما هر دم بتو باد
من الله التحیته و السلام

ḲAṢĪDE-İ BEÇÇE DER-SİTĀYİŞ-İ ṢĀLİḤ BEG [1157]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 Ketḫüdā-yı ḫazīne Ṣāliḥ Beg
Ẕātı her bir maḳāma sāliḥdir

2 Ẕāt-ı pāḳīze ṭabʿu aḫlāḳı
Nev-ṭırāzende-i medāyiḥdir [1158]

3 Nüsḫa-i nesl-i pāk ü vālāsı
Metn-i feyż-i kemāle şāriḥdir

4 Ḳadri mīẓān-ı iʿtibār içre
Cümle aḳrānı üzre rāciḥdir [1159]

5 Saʿd ü iḳbāli seyf-i nūrānī
Līk ḫussāda saʿd-i ẕābiḥdir

6 Seyf-i çālāk-ı fehm ü idrāki
Ḳalʿa-i müşkilāta fātiḥdir

7 Şöyledir ḫüsn-i ḫulḳu merḥameti
Düşmene hem raḥīm ü nāṣıhdır [1160]

8 Tā ṣabāvetde rüşd ü istiʿdād
Gün gibi ṭalʿatında lāyiḥdir

1157 B1 84b, İ2 76, İÜ 77b, MA 135, T1-
Berāy-ı Ketḫüdā-yı Ḫazīne B1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ketḫüdā-yı Ḫazīne Ṣāliḥ Begefendi İ2, MA

1158 Ẕāt-ı B1, İ2, İÜ: Ẕātı MA

1159 Ḳadri B1, MA: Ḳadr-i İ2, İÜ

1160 Şöyle B1, İÜ, MA: Şöyle İ2 / ḫüsn-i İÜ, MA: ḫüsn ü B1, İ2

9 Ey kerem-pīşe-i sütūde-şiyem
Saña **Fāżıl** hemīşe mādiḥdir

[78a] 10 Ḳalbine vaṣf-ı pākiñ etdi sünūḥ
Ḥaḳ bu kim efḍāl-i sevāniḥdir

11 Girye-i ʿıyş-ı telḫden ḥālā
İki çeşmi dü-baḥr-i māliḥdir

12 Neẓd-i Mevlāda līk edʿiyesi
Bī-meḥābā bu demden nāciḥdir

13 Haḳ seni dü-cihānda ede ʿazīz
Bu duʿā zübde-i fevātiḥdir

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI ḪAZĪNE ḪALĪL EFENDİ [1161]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Reng-i ruḫsāre-i devlet mey-i gül-gūn-ı kerem
Bir keremdir bu ki iḳbāl ola maḳrūn-ı kerem [1162]

2 Dediler ʿarş u semādan daḫi bālāterdir
Şeref-i mertebe-i dest-i hümāyūn-ı kerem

3 Evc-i iḳbāle olur bāriḳa-sāz-ı revnaḳ
Mihr-i pür-şaʿşaʿa-i pençe-i meymūn-ı kerem [1163]

4 Cennete ehl-i seḫā ḫānesi nuṭḳ olmuşdur
Ḳıldılar bāġ-ı behişti daḫi meskūn-ı kerem

5 Sebze-i maṭlab-ı ʿuḳbāya verir neşv ü nemā
Sūy-ı Firdevse aḳar mevce-i Ceyhūn-ı kerem

6 Vesaḫ olsa ne ḳadar pīrehen-i cāh üzere
Anı pākīze eder var ise ṣābūn-ı kerem

7 Ṣanma ey Ḥātem-i Tay siz de eyā Bermekiyān
Esḫiyādan ki tehī ḳaldı bu hāmūn-ı kerem

8 Ḫalef-i pür-şeref-i zümre-i eslāf-ı kirām
İşte bārān-ı ʿaṭā ḥażret-i gerdūn-ı kerem

9 Yaʿnī devletli semāḥatli Ḫalīl Āġā kim
Ġaybdan dest-i seḫā-pīşesi meʾzūn-ı kerem

10 Ketḫüdā-yı der-i gencīne-i ḫāḳān-ı cihān

1161 B1 71a, İ2 76a, İÜ 78a, MA 124, T1-
Berāy-ı Ketḫüdā-yı Ḫazīne Ḫalīl Āġā B1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ketḫüdā-yı Ḫazīne Ḫalīl Āġā MA

1162 Bir İ2, İÜ, MA: Ne B1 / ki İ2, İÜ, MA: ne B1

1163 pür-şaʿşaʿa-i B1, İÜ: pür-şaʿşaʿadır İ2, MA

Ḫulḳ-ı pāk-īzesi genc-i dür-i meknūn-ı kerem [1164]

11 Hüner içre hüneri ʿaḳl-ı Aristo-yı hüner
Kerem içre keremi şāh-ı Ferīdūn-ı kerem

12 Himmeti her ne ḳadar düşmen-i ṭavr-ı ḫısset
Ol ḳadar ṭabʿ-ı pesendīdesi meftūn-ı kerem [1165]

13 Meşrebi menbaʿ-ı himmet kefi seyl-āb-ı seḫā
Eyledi ben gibi çoḳ teşneyi memnūn-ı kerem

14 Nabż-ı bī-cünbiş-i bīmār-ı ġam-ı iflāsı
Pençe-i mevhibe-ārāsı Felāṭūn-ı kerem

[78b] 15 Ey keremkār-ı mekārim ola şāyān-ı ḳabūl
Bi'l-bedāhe bu iki mıṣraʿ-ı mevzūn-ı kerem

16 Her sene ʿādet iken bendeñe luṭf u keremiñ
Ne revādır bu sene nesḫ ola mesnūn-ı kerem [1166]

17 Kīsede ḥasretime ḫande ederken zer-i pāk
Pūte-i ġamda dil-i ṣāf ola maḥzūn-ı kerem [1167]

18 Böyle fihrist-i kerem-nāmede gördüm yazmış
Ki tezāyüd bula ḳaṭʿ olmaya ḳānūn-ı kerem [1168]

19 [1169] Himmetiñ ḥaḳ bu ki lāyıḳ göremez kim olasın
Ṭabʿ-ı şūḫum gibi bir müflise medyūn-ı kerem

20 [1170] Dil-i müstaġnīye maḥbūb degildir dīnār
Zer içün olmada zencīrli o Mecnūn-ı kerem [1171]

21 Fetḥ olur genc-i nevāl ü kerem inşāʾa'llāh
Oḳumuşken ḳalemim daʿvet-i efsūn-ı kerem [1172]

22 Ḫāṭır-ı eşrefe iḫṭāra bu kāfī **Fāżıl**
Besdir ehl-i kereme lafẓa-i mażmūn-ı kerem [1173]

23 Tā ḳıyāmet o keremkārı ʿazīz ü bāḳī
Ede altın gibi ol Ḫālıḳ-ı Bī-çūn-ı kerem

1164 Ḫulḳ-ı İ2, İÜ, MA: Dest-i B1
1165 ḫısset İ2, İÜ, MA: ḥasede B1
1166 bendeñe İÜ: bendeye B1, İ2, MA
1167 ḥasretime İ2, İÜ, MA: ʿusretine B1 / pāk İ2, İÜ, MA: nāb B1
1168 Ki tezāyüd bula ḳaṭʿ olmaya ḳānūn-ı kerem İ2, MA: N'ola ḳaṭʿ olmaya eksilmeye ḳānūn-ı kerem B1; Ṭabʿ-ı şūḫum gibi bir müflise medyūn-ı kerem İÜ
1169 İÜ-
1170 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1171 müstaġnī ye İ2, İÜ, MA: müstaġnī me B1
1172 Fetḥ MA: Ṣubḥ B1, İ2, İÜ
1173 iḫṭāra İ2, İÜ, MA: iḫbāra B1 / lafẓa-i İ2, İÜ, MA: noḳṭa-i B1

KAŞĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ RÜSTEM ĀĠĀ [1174]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Belī erbāb-ı mürüvvet ḳatı nādir şimdi
Ehl-i himmet var ise Rüstem Aġadır şimdi

2 Bāreka'llāh zihī ẕāt-ı mekārim-ārā
Kerem-āmūz-ı kibār-ı küremādır şimdi [1175]

3 [1176] Bāreka'llāh ḫoşā pençe-i ḫayr u berekāt
Ser-ber-efrāz-ı gürūh-ı ʿuẕemādır şimdi

4 Ṣāneka'llāh zihī meşreb-i āfāḳ-pesend
Ḫalḳdan müktesib-i ḥamd ü ṣenādır şimdi [1177]

5 Zādeka'llāh zihī kevkebe-i cāh u celāl
Nāḫun-ı merḥameti ʿuḳde-küşādır şimdi

6 ʿAzzeka'llāh ḫoşā ẕāt-ı muallā-himmet
Sāye-endāz-ı ʿumūm-ı fuḳāradır şimdi

7 Öyle bir merḥamet-ārā-yı ṣevāb-endīşe
Dergeh-i ʿāṭıfeti bāb-ı recādır şimdi [1178]

8 Öyle bir ẕāt-ı mükerrem ki kemāl-i ṭabʿı
Sālik-i rāh-ı kirām-ı ḳudemādır şimdi

9 Öyle bir ẕāt-ı melek-meşreb ü pākīze-ḫıṣāl
Ṭabʿı āyīne-i irşād-ı Ḫudādır şimdi

10 Öyle bir nūr-ı Ḫudā şuʿle-niṣār-ı taḳvā
Pertev-i ẕātı çerāġ-ı ṣuleḥādır şimdi [1179]

11 Tā ezel sīne-i ṣāfındaki ṭabʿ-ı şefḳāt
Olmuş imdād-resān-ı żuʿafādır şimdi

12 Evvelā ṭabʿ-ı şerīfindeki envār-ı ṣalāḥ
Ġurre ṭalʿatına bir şuʿle-fezādır şimdi [1180]

13 Eskiden cebhe-i pākinde olan nūr-ı ḳabūl
Evc-i iḳbālde bir mihr-i żiyādır şimdi

14 Ez-ḳadīm anda olan māye-i ḥüsn-i aḫlāḳ

1174 B1 90b, İ2 77a, İÜ 78b, MA 79, T1 44b
Feryād-Nāme-i Efsāne-i Encāme Be-Ḥużūr-ı Ser-Ḳahve-i Cihān-Dārī Rüstem Āġā B1, T1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ser-Ḳahveciyān-ı Şehriyārī Cenāb-ı Rüstem Āġā MA

1175 zihī B1, İÜ: ki ol İ2, MA; T1-

1176 B1, İ2, MA ve T1'de 3b-5b takdim-tehirlidir.

1177 Ḫalḳdan B1, İ2, MA, T1: Ḫalḳda İÜ / müktesib-i B1, İ2, İÜ, T1: müktesebi MA

1178 ṣevāb İÜ, T1: ṣavāb B1, İ2, MA

1179 B1, İ2, İÜ, MA: Ḫudā: Hüdā T1

1180 ṭalʿatına B1, İ2, MA, T1: ṭāʿatı bir İÜ

Olmuş āyīne-i ḫurşīd cilādır şimdi [1181]

15 Tā ṣabāvetde ki olmuş idi ʿaḳl-ı evvel
Fikri miʿyār-ı ḫayāl-i ʿuḳalādır şimdi

16 Fıṭratında ezelī ṭabʿ-ı semāḥat mecbūl
Kef-i iḥsānı füyūżāt-ı seḫādır şimdi [1182]

17 Kef ü ebrūsu lisānı bütün iḥsān eyler
Yaʿnī ser-tā-be-ḳadem kān-ı ʿaṭādır şimdi [1183]

18 Kerem etdikce eder şānına lāyıḳ ammā
Kerem-i ehl-i menāṣıb ẕü-ʿaṭādır şimdi [1184]

19 Dest-i inʿāmı ki üftāde-nevāz olmuṣdur
Der-i vālāsı melāẕ-ı ġurebādır şimdi

20 Gūş-ı endīşesi dervāze-i iḳbāl içre
Vaḳf-ı āvāze-i erbāb-ı nidādır şimdi

21 [1185] Medḥine her ne desem ṣanma müdārā ancaḳ
Dedigim ḳavl-i fuḥūl-i fużalādır şimdi

22 Mesned-i raġbeti kāşāne-i sulṭānīde
Müttekā-yı dil-i pāk-i ʿulemādır şimdi [1186]

23 Mūcib-i ṭabʿı mürāʿāt-ı ḫuḳuk olduġu'çün
Muḳteżā-yı keremi ʿahde vefādır şimdi [1187]

24 Böyle aḫlāḳ-ı kerīmānesin etdim taṣḥīḥ
İʿtiḳādım bunuñ üstünde becādır şimdi

25 Ḫayrı Allāh içün eyler be-ḫulūṣ-ı ṣādıḳ
Šāʿir erbāb-ı himem ehl-i riyādır şimdi

26 Ey keremkār-ı muʿallā ki şemīm-i ḫulḳu
Tā dimāġ-ı felege nefḫa-fezādır şimdi

27 Ey hüner kānı ḫıred maʿdeni kim idrāki
Her maʿārifde belī nādire-zādır şimdi

28 Ey seḫā-pīşe ki her bāy u gedā memnūnu
Dest-i luṭf u keremi kām-revādır şimdi

29 Ey żīyā-pāş-ı mekārim ki ḳulūb-ı nāsa
Ṭalʿat-ı eşrefi bir māh-liḳādır şimdi

[79b] 30 Benim ol şāʿir-i māhir ki kemāl-i ṭabʿım

1181 ḫurşīd B1, İ2, T1: ḫurşīde İÜ, MA
1182 semāḥat B1, İ2, MA, T1: seḫāvet İÜ
1183 ebrūsu B1, MA, T1: ebrū-yı İ2, İÜ
1184 ẕü-ʿaṭādır İ2, İÜ T1: ẕü'l-ʿaṭādır B1, MA
1185 B1, İ2, MA ve T1'de 23. beyittir.
1186 sulṭānīde B1, İ2, İÜ, T1: sulṭānīdir MA
1187 ṭabʿı İÜ, MA T1: ṭabʿ-ı B1, İ2 / keremi İ2, İÜ, MA, T1: kerem B1

Edeb-āmūz-ı kibār-ı üdebādır şimdi

31 Ḥayf kim miḥnet ile ṭabʿ-ı kemāl-āmūzum
Nükte-perdāz idi evvel ḫumeḳādır şimdi [1188]

32 Sitem-i dehr ile ṣad-ḥayf ki mirʾāt-ı ḫayāl
Keder-āmīḫte-i cevr ü cefādır şimdi

33 Ola maḳbūl-i şerīfiñ bu müşevveş süḫanım
Ki ṣavāb olsa daḫi ʿayn-ı ḫaṭādır şimdi

34 Böyle mi eyler idim medḥ-i şerīfiñ lākin
Ṭabʿım ālām ile mefḳūd-ı ẕekādır şimdi

35 Ḥani evvelde olan ṭabʿ-ı ḳavī-endīşem
Ḫaste-i keşmekeş-i derd ü belādır şimdi

36 Ḥani evveldeki bünyād-ı metīn-i naẓmım
Süḫanım cümlesi āb üzre binādır şimdi

37 Ḳāmet-i naẓmıma ḳaftān-ı zer-endūd-ı süḫan
Nev-ṭırāz olmuş iken köhne ḳabādır şimdi

38 Naẓm u şiʿr eylemege ḳalmadı ẕihnimde şuʿūr
Sīneden ʿaḳl-ı hüner-pīşe cüdādır şimdi

39 Diñle ey tāc-ı serim başa gelen efsānem
Gerçi sulṭānıma taṣdīʿ ü eẕādır şimdi [1189]

40 Ḫᵛācegān zümresine müntesib olunca dedim
Gitdi eyyām-ı keder vaḳt-i ṣafādır şimdi

41 Gāh manṣıb görünür baḫtımıza geh ḫıdmet
Ṭāliʿim iki ḳanat ile hümādır şimdi

42 Nāgehān cānib-i Īrān bize ḫıdmet düşdü
Dedim ey dil bu daḫi başka edādır şimdi

43 Edelim bunda ṣadāḳat ki bu evvel ḫıdmet
Bize bu tecrübe kār-ı ʿuḳalādır şimdi

44 Ṣarf-ı maḳdūr ile bir ġayrete düşdüm ki dedim
Māl ü cān ḫıdmet-i şāhide fedādır şimdi

45 Ḥamdu-li'llāh ki umūrumda muvaffaḳ oldum
Ḫıdmetim rütbe-i taḥsīne sezādır şimdi

46 Nām u şānım degil Īrāna degil Tūrāna
Tuḥfe-i memleket-i Çīn ü Ḫıṭādır şimdi

47 Geldim İstanbula ammā ki perīşān-ḫāṭır
Dedim evḳāt-ı mükāfāt u cezādır şimdi

48 Düşdüm ümmīde dedim bāġçe-i devletde

1188 kemāl-āmūzum İÜ: kemāl-āmūzu B1, MA; kibār-āmūz İ2; kemāl-āmūz T1
1189 sulṭānıma B1, İ2, İÜ, T1: sulṭānımı MA

Ġonce-i maṭlabıma vaḳt-i nümādır şimdi

[80a] 49 Evliyā-yı niʿamıñ himmetine maġrūren
Dergehim müzdeḥim-i bay u gedādır şimdi [1190]

50 Ser-ber-efrāz-ı ümīdim diyü serbāz oldum
Ḳāmetim ser-be-zemīn oldu dü-tādır şimdi

51 Baʿd-ez-īn ben de kibārım diyü düşdüm ḳayda
Ṭabʿa ol ġāʾile bir ṭurfa belādır şimdi

52 Şöyle bir nārdayım ġāʾile-i keşret ile
Künc-i ʿuzlet baña Firdevs-i rıẓādır şimdi [1191]

53 Yüzüme güldü felek ḫandesine aldandım
Āh ol ḫande bükā üzre bükādır şimdi

54 Ḫāne vü debdebe vü ṭanṭana vü ḫuddāmı
İşte **Fāżıl** da kibār-ı uẓemādır şimdi

55 Ne kibār olduḳ u ne ḥāl-i ṣiġārı ṭutduḳ
Ḥalimiz ʿāleme uʿcūbe-nümādır şimdi

56 Ne bu ḥāli ṭutabildik ne de eski ḥāli
Şöyle ḥāletde miṣāl-i budalādır şimdi [1192]

57 Deveḳuşu gibi ne murġ olabildik ne şütür
Ḥālimiz ḫande-fezā-yı ẓürefādır şimdi [1193]

58 Ne müẓekker ne müʾenneṣ iki ḥālet maʿdūm
Ḫādımāġā gibi maḥrūm-ı ṣafādır şimdi

59 Ḳonsa bir ādem eger tā vasaṭ-ı dīvāra
Āña beñzetsem eger ḥāli revādır şimdi [1194]

60 Ne nüzūl eyleyebilir ne de bālāya çıḳar
Ḳalmış ortada hemān rū-be-ḳafādır şimdi

61 Ḥayf ola ben gibi dānā ola böyle ihmāl
Ġam-ı aḳrān ile maḥcūb-ı ḥayādır şimdi [1195]

62 Düşmenim ḫande eder dostum eyler eyvāh
Āh ol ḫande-i düşmen ne belādır şimdi [1196]

63 Yoḳ mudur bende liyāḳat meger istiḫdāma
Dil ki her ḫıdmete şāyān u sezādır şimdi

1190 Evliyā-yı niʿamıñ İÜ, MA, T1: Evliyāyü'n-niʿamıñ B1, İ2

1191 keşret ile: B1, İ2, MA, T1: keşretden İÜ / ʿuzlet B1, İ2, MA, T1: vaḥdet İÜ

1192 ḥāletde İÜ: ḥāyretde B1, İ2, MA, T1

1193 Deveḳuşu B1, İÜ, MA, T1: Ne ḳuşu İ2 / ne şütür B1, İ2, MA, T1: ne de şīr İÜ

1194 beñzetsem B1, İ2, MA, T1: beñzetse İÜ

1195 ola B1, İ2, İÜ, T1: kim MA / ḥayādır B1, İ2, MA, T1: żiyādır İÜ

1196 Düşmenim ḫande eder dostum eyler eyvāh B1, İ2, MA, T1: Dostlarım girye eder düşmenim eyler ḫande İÜ / ol B1, İ2, İÜ, T1: dost MA

64 Kişi yaḳdığı çerāġ üstüne pervāne gerek
Bir çerāġım ki fetilim be-hevādır şimdi

65 Neye ḥālim varacaḳdır diyü fikr eylemeden
Rūz u şeb vird-i zebānım ʿacabādır şimdi [1197]

66 Nā-ümīd oldu hücūm etdi baña ehl-i düyūn
Ḫānemiz āḥ melāz̲-ı ġuremādır şimdi

67 Ġuremādan gelemem ḫāneye dil tā aḫşām
Murġ-ı āvāre gibi ser-be-hevādır şimdi

[80b] 68 Murġ-ı ḫuffāş gibi şebde nümāyān olurum
Rūz-ı rūşende yerim künc-i ḫafādır şimdi

69 Ne revā ben gibi bir ehl-i süḫan ehl-i cenāb
Dest-i iflāsda pāmāl-i cefādır şimdi

70 Nev-nihāl-i emeli bād-ı ḥazān-ı ġamdan
Şöyle pejmürde ki bī-berg ü nevādır şimdi

71 Benim ol şāʿir-i dānā ki sevād-ı naẓmım
Ġıbṭadan dāġ-ı derūn-ı şuʿarādır şimdi [1198]

72 Ben ki ol muʿcize-gū ṭūṭī-yi ḫoş-güftārım
Ṭabʿım āyīne-i iʿcāz-nümādır şimdi [1199]

73 Köhne ehl-i süḫanıñ yoḳ birine taḳlīdim
Baña maḫṣūṣ bu bir tāze edādır şimdi

74 Bir nefes almış idim nefḫa-i rūḥānīden
Ol nefesden süḫanım rūḥa ġıdādır şimdi

75 Bir ḳalem almış idim bāġçe-i Rıḍvānīden
Ol ḳalemden süḫanım rūḥa ġıdādır şimdi [1200]

76 Ḫāmem ol pīr-i siyāh-ı sebaḳ-āmūz-ı cihān
Çūb-ı taʿlīm-i fuḥūl-i fużelādır şimdi

77 Ey kerem kānı ola āh u fiġānım maʿẕūr
Ḫāmemiz nāle ile ʿarbede-zādır şimdi

78 Bāḳī olsun bize kim ʿayn-ı mürüvvetle baḳa
Ḥālimiz ʿālem-i fānīde fenādır şimdi [1201]

79 Ḥüsn-i ẓannım var efendim belī sulṭānımda
Ḥüsn-i ẓann etmege z̲ātıñ da sezādır şimdi

80 **Fāżıl** āġāz-ı duʿā eyle yeter feryādıñ
Ehl-i inṣāfa bu taʿcīz ḫaṭādır şimdi

1197 fikr: B1, İ2, MA, T1: āh İÜ
1198 Ġıbṭadan B1, MA, T1: Ġıbṭa-i İ2, İÜ
1199 Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA, T1
1200 Rıḍvānīden B1, İ2, İÜ, T1: Rıḍvāndan MA / rūḥa ġıdādır B1, İ2, İÜ, T1: rūḥ-fezādır MA
1201 mürüvvetle B1, İ2, T1, MA: mürevviyle İÜ

81 Dü-cihānda ede Ḥaḳ saña meded sulṭānım
Ki vücūduñ bize imdād-resādır şimdi

82 Ola Mevlā-yı Teʿālā daḫi senden rāżī
Ki ʿamelde ġarażıñ Ḥaḳḳa rıżādır şimdi

83 Şöyle maʿlūmu ola pādişeh-i devrānıñ
Fāżılıñ kārı hemān ḫayr-duʿādır şimdi [1202]

KAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ ḲĀTİBÜ'S-SIRR-I ŞEHRİYĀRĪ AḤMED EFENDİ [1203]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Yine cūş eyledi sevdā-yı ḳalem
Başladı naġmelere nāy-ı ḳalem

2 Ayaḳ üstünde durup merdāne
Kimseden yoḳ gibi pervā-yı ḳalem

[81a] 3 Cāhile būy-ı ḥaḳīḳat vermez
Gizlidir ʿanber-i sārā-yı ḳalem

4 Dāʾimā baḥr-i siyāh içre gezer
Olmasın lüʾlüʾ-i lālā-yı ḳalem

5 [1204] Rām eder ṣāḥibine dāreyni
Ḫayrdır imrūz u ferdā-yı ḳalem

6 Fāsid olmazsa dimāġ-ı cühelā
Mest eder ʿālemi ṣahbā-yı ḳalem

7 Gelsin aġzıma vebāli var ise
Mülkden ṭatlı bu ḥelvā-yı ḳalem [1205]

8 Müsteḥaḳḳ olmasa etmezler idi
Sīmden ḫāne-i meʾvā-yı ḳalem

9 Ġaybdan evvel-i maḫlūḳ budur
Fehm ḳıl mebdeʾ ü ʿuḳbā-yı ḳalem[1206]

10 Çāk olal'dan beri eyler girye
Mā-ḥaṣal dinmedi mecrā-yı ḳalem

11 ʿUmde olur mu zebānıñ sözüne
İki saṭr olmasa inhā-yı ḳalem

1202 maʿlūmu MA: maʿlūmuñ B1, İ2, İÜ, T1 / devrānıñ İ2, MA: devrāna B1, İÜ, T1

1203 B1 88b, İ2 79a, İÜ 80b, MA 76, T1 43a
Ḳaṣīde-i Ḳalemiyye Berāy-ı Kātibü's-Sır B1, T1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Kātib-i Sırr-ı Cihān-dārī Aḥmed Efendi İ2

1204 İ2, İÜ-

1205 aġzıma İ2, İÜ, MA, T1: aġzına B1

1206 mebdeʾ ü ʿuḳbā-yı B1, MA, T1: āḫir ü mebdā-yı İ2, İÜ

12 Severim ben de şu yüzden anı kim
Beñzedi baḫtıma sīmā-yı ḳalem

13 Gerçi şemşīr de keskin ammā
Olamaz fitnede hem-pāy-ı ḳalem

14 Hīç kesip biçmege yoḳdur ḥaddi
O da bir tābiʿ-i fetvā-yı ḳalem

15 Seyf erbābı belāda ammā
Nāz u niʿmetdedir ebnā-yı ḳalem

16 Līk bir sūḳdayız kim anda
Mübteẕeldir ḳatı kālā-yı ḳalem

17 Çāk eder sīne-i ehl-i raḳamı
Çerḫ ez-cümle-i aʿdā-yı ḳalem

18 Girye vü ḳaṭʿ ile çāk ü feryād
Hep budur ḳısmet-i dünyā-yı ḳalem

19 Şimdi bir ʿālīhimem var ancaḳ
Ki odur mefḫar-ı ābā-yı ḳalem [1207]

20 Kātibü's-sırr-ı şehenşāh-ı cihān
Maḥrem-i rāz-ı mezāyā-yı ḳalem [1208]

21 Ẕikr-i evṣāfına ḫāmem ʿāciz
Öyle bir nāṭıḳa-pīrā-yı ḳalem [1209]

22 Ẕātına olsa hediyye yaraşır
Tuḥfe-i gevher-i yektā-yı ḳalem

[81b] 23 Ṭatlı evṣāfına doymaz el-ḥaḳ
Ṭūṭī-yi ḫūb u şeker-ḫā-yı ḳalem

24 Ey şeref-baḫş-ı gürūh-ı küttāb
Ey cenāb-ı süḫan-ārā-yı ḳalem [1210]

25 Sensin ol server-i ehl-i ʿirfān
Ḥażretiñdir şeref-efzā-yı ḳalem

26 Tercümān olmaḳ içün ḥālimden
Būsegāh oldu baña pāy-ı ḳalem

27 Bulsa kāġıd gibi bir sāde-derūn
Var felekden yine şekvā-yı ḳalem

28 Nice bir ehl-i dile bu miḥnet
Tā-be-key çerḫ ile ġavġā-yı ḳalem

1207 ābā-yı B1, İ2, İÜ: ebnā-yı MA,T1
1208 Kātibü's-sırr-ı B1, İ2, İÜ, T1: Kātib-i -sırr-ı MA
1209 ḫāmem ʿāciz İ2, İÜ: ʿāciz ḫāmem B1, MA, T1 / nāṭıḳa İ2, İÜ: nādire B1, MA, T1
1210 Ey İ2, İÜ: V'ey B1, MA, T1

29 Beni bir rütbe nizār etdi felek
ʿArṣadır cismime pehnā-yı ḳalem

30 Ben ise ṭūṭī-yi bezm-i ḳudsüm
Tercümānım sır-ı īmā-yı ḳalem

31 Oldu zūrī ile merd-i ṭabʿım
Kişver-i maʿnıye mīrzā-yı ḳalem

32 Olmasa naẓm-ı ter ü maʿnī-yi ter
Olamam hiç dehen-ālā-yı ḳalem

33 Boş yere sāde-ruḫ-ı evrāḳı
Eylesin mi ḳara ṣaçma-yı ḳalem [1211]

34 Fāżılā lāf u şikāyet nice bir
Biliriz sensin o dānā-yı ḳalem

35 Eyle āġāz-ı duʿā-yı seḥerī
Tā ki āmīn diye Leylā-yı ḳalem

36 Dest-gīr ola o ẕāt-ı pāke
Dāʾimā Ḥażret-i Mevlā-yı ḳalem

37 Düşmeni ola çü-ḫāme dil-çāk
Ḥaḳḳdan işte temennā-yı ḳalem

ḲĀṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ REʾĪSÜʾL-KÜTTĀB ʿĀṬIF EFENDİ [1212]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ey ser-efrāḫte-i zümre-i efrād-ı ḳalem
Ġıbṭa-endāḫte-i sīne-i ḥussād-ı ḳalem

2 Sensin ol zīver-i dībāce-i ehl-i dāniş
Buldu ẕātıñ ile revnaḳ hüner-ābād-ı ḳalem

3 Sensin ol şübhe-küşā ʿārif-i muʿciz-inşāʾ
ʿAşrımızda ḳalemiñ şāḥib-i irşād-ı ḳalem [1213]

[82a] 4 Böyle elḳābıña evṣāfıña eyler āġāz
Ḳalem aldıḳca ele şāʿir-i üstād-ı ḳalem

5 Süḫan-ārā-yı belāġat o ʿUṭārid-fıṭnat
Ṣāʾib-endīşe o dānā-yı hüner-zād-ı ḳalem

6 Ẕāt-ı pāk-īze-güher nūr-ı ʿināyet-maẓhar
Zübde-i ehl-i hüner nuḫbe-i emcād-ı ḳalem

1211 evrāḳı B1, İÜ, T1: evrāḳım İ2; evrāḳın MA / ṣaçma-yı B1, İÜ, MA, T1: ṣubḥā-yı İ2
1212 B1 84a, İ2 80a, İÜ 81b, MA 119, T1-Berāy-ı ʿĀṭıf Efendi B1
1213 inşāʾ İ2, İÜ, MA: pīrā B1

7 Ḥażret-i ʿĀṭıf Efendi ki kemālāt üzre
Keff-i iḳbāline ancaḳ olur isnād-ı ḳalem

8 Kūşe-pīrā-yı riyāset olalı şādīden
Vaḳti ehl-i ḳaleme mevsim-i aʿyād-ı ḳalem

9 Ḥüsn-i himmet ile ʿirfān ile eslāf gibi
Ḥaşre dek nāmı ḳalır nükte-i ḫoş-yād-ı ḳalem

10 Görmedi ṣadr-ı riyāsetde debīr-i eflāk
Böyle bir ẕāt-ı ser-efrāz u ser-āzād-ı ḳalem

11 Böyle bir ẕāt-ı keremkār-ı meḳādir-dānıñ
Vaḳt-i iḳbāli olur bāʿiṣ-i ābād-ı ḳalem [1214]

12 Ẕeyl-i medḥiyyede bir tāze ġazel ṭarḥ edelim
Kā'ināta ola bir tuḥfe-i īcād-ı ḳalem

13 Āh o kātib çelebi ġamzesi cellād-ı ḳalem
Nūrdan cism-i mürekkeb o melek-zād-ı ḳalem [1215]

14 Belde yaldızlı devātı o edā-yı şīrīn
Düşdü zencīrine hep ʿāşıḳ-ı Ferhād-ı ḳalem

15 Ḥāmeye her ne zamān ol yed-i beyżāyı ṣunar
Nūr ile naḫl-i tecellī ola şimşād-ı ḳalem

16 Gidelim seyr-i Ḳāġıdḫāneye ey şūḫ dedim
Sīnesin açdı nezāketle o evlād-ı ḳalem

17 Teni bir sāde varaḳdır o ḳalem parmaḳlı
Şehd-i ṣāfī gibi erbāb-ı dile zād-ı ḳalem

18 Çekdi ṭuġrā-keş-i ḳudret yüzüne bir ḫaṭ-ı nev
Āferīn etdi aña **Fāżıl**-ı Bihzād-ı ḳalem

19 Ey ḳalem-dāşte-i mekteb-i faż̈l u ʿirfān
Raḳam-ārāste-i levḥa-i inşād-ı ḳalem

20 Gelelim ḥāl-i dil-ḫastemize sulṭānım
Derd ile sūḫtedir sīne-i nā-şād-ı ḳalem

21 Çünki Allāh seni ḳıldı reʾīsü'l-küttāb
Gūş-ı iḳbāliñe mesmūʿ ola feryād-ı ḳalem

22 [1216] Ola luṭfuñ ile müsvedde-i baḫtım tebyīż
Ser-nüviştim olamaz ḳābil-i taʿdād-ı ḳalem

[82b] 23 Yüz ḳarasına dü-çāk oldu dü-çeşmim nemnāk
Olmuşum mā-ṣadaḳ-ı ḥālet-i berbād-ı ḳalem

24 Ḳuluña eylediğiñ vaʿdeyi incāza getir

1214 bāʿiṣ-i B1, İ2, MA: mevsim-i İÜ
1215 cism-i B1, İ2, İÜ: cismi MA
1216 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

Ḥālime bir meded ey ṣāḥib-i imdād-ı ḳalem

25 Benim ol muʿcize-ārā ki baña ġayb verir
Günde ṣad-maʿnī-yi nā-yāfte-i irād-ı ḳalem

26 Gāh endīşe-i zūrum ile her güftārım
Sīne-i düşmene bir nīze-i fūlād-ı ḳalem [1217]

27 [1218] Dü-zebāndır şuʿarā ḫāme gibi ẕātında
Gāhıcce medḥ ü gehī ẕemm iki muʿtād-ı ḳalem

28 Dūn u aʿlā-yı zamānı alırım taḳvīme
Çāh-ı bī-ḳaʿr-ı devātım baña mirṣād-ı ḳalem

29 Tā ezel bilmedigi fenne kişi düşmendir
Ol sebebden cühelādır bize eżdād-ı ḳalem

30 [1219] Ḫāme destimdeki bir çūb-ı Kelīm oldu ne ġam
Baña Firʿavnlık iderse iki murtād-ı ḳalem

31 [1220] Ḫāme miʿmārı ki bu beytleri ḳıldı binā
Şöyle kim her biri kāşāne-i Şeddād-ı ḳalem

32 Ḳaṣr-ı Şeddādı fenā buldu süḫan bāḳīdir
Tā ḳıyāmet ḳalır ārāste-i bünyād-ı ḳalem

33 Bu zemīn tāze zemīn düşdü buña şāyāndır
Ḳalemiyye kerem etse kerem-ābād-ı ḳalem [1221]

34 Bāb-ı sulṭānıma çekdim bu ʿarūs-ı naẓmı
Ḫāk-i pāyıñ bize tā kim ola dāmād-ı ḳalem

35 Rūz u şeb medḥiñi etdikce bu baba-yı süḫan
Faḫr eder ẕātıñ ile zümre-i evlād-ı ḳalem

36 Bir duʿā ile edip ḫatm-i ḳaṣīde **Fāżıl**
Tā kim āmīn diye iḫlāṣla zühhād-ı ḳalem

37 Dü-cihān içre bekām eyleye Allāh seni
Rūz u şebde bu duʿā ṣıdḳla evrād-ı ḳalem

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ REʾĪSÜ'L-KÜTTĀB RĀŞİD EFENDİ [1222]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

1217 zūrum B1, İ2, MA: pür-zūrum İÜ / güftārım B1, MA, İ2: süḫanım İÜ
1218 B1, MA-
1219 İÜ-
1220 B1, İ2 ve MA'da 2. mısra sonraki beytin 2. mısraı ile takdim-tehirlidir.
1221 Ḳalemiyye B1, İ2, İÜ: Ḳılmaya MA
1222 B1 94a, İ2 80b, İÜ 82b, MA 85, T1 48a
Ḳaṣīde Berāy-ı Reʾīsü'l-Küttāb Rāşid Efendi B1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Reʾīsü'l-Küttāb Meḥmed Rāşid Efendi İ2, MA; Ḳaṣīde-i Ḳalemiyye Berāy-ı Reʾīsü'l-Küttāb Rāşid Efendi T1

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Tā-be-key āh ṣarīr-i dil-i pür-tāb-ı ḳalem
Nice bir aġlaya bu dīde-i pür-āb-ı ḳalem

2 Olsa mecmūʿa-i ʿālemde ḳalemden eşref
Ḳalem ile ḳasem etmez idi Vehhāb-ı ḳalem

3 Çünki maḫlūḳ-ı Ḫudā levḥ ü ḳalemdir evvel
Kaʾināt oldu bu taḳdīrce ġarḳ-āb-ı ḳalem [1223]

4 Bāʾiṣ-i derd-i ser ü neşʾe bu ʿişretgehde
Ḳaṭre-i cürʿa-i pīşīn-i mey-i nāb-ı ḳalem [1224]

[83a] 5 Edemez tīġ-ı mücellā daḫi ḳaṭʿan teʾsīr
Olmasa ḳıṭʿa-i fermān-ı şeref-yāb-ı ḳalem [1225]

6 Nüsḫa-i mülke bu bir māye-i ābādīdir
Nāẓımü'd-devle olursa n'ola elḳāb-ı ḳalem

7 Ġonce-i bāġçe-i iḳbāle verir ḫande-i nāz
Rūz u şeb girye-i pey-der-pey-i seyl-āb-ı ḳalem [1226]

8 Kānına baḳma güher-pāre-i elfāẓına baḳ
Gerçi ḥikmetgededir lücce-i girdāb-ı ḳalem [1227]

9 Secdeden başını ḳaldırmaz iken leyl ü nehār
Böyle çākīde ola sīne-i mihrāb-ı ḳalem [1228]

10 Yoḳ mu eyyām-ı ġamıñ bir iki gün taʿṭīli
Yoḳ mu dünyāda ʿaceb ṣāḥib-i aṣḥāb-ı ḳalem [1229]

11 Ḥamdu-li'llāh ki henūz işte reʾīsü'l-küttāb
İsmidir zīver-i ser-levḥa-i ebvāb-ı ḳalem

12 Ḥażret-i Rāşid Efendi ki ʿUṭārid gibi hep
Faḫr eder ẕāt-ı şerīfi ile küttāb-ı ḳalem

13 Nice faḫr etmeye ẕātıyla ʿUṭārid ki henüz
Ṭabʿ-ı pāḳinden alır ḫurde-i ādāb-ı ḳalem

14 Mihr-i envārı ile vaḳt-i şerīfinde olur
Līḳa-i ḫayr-ı siyeh penbe-i mehtāb-ı ḳalem

15 [1230] Ẕevḳ-i evṣāf-ı ṣafā-baḫşı ile elfāẓı

1223 ḳalemdir B1, İ2, İÜ, T1: ḳalemden MA
1224 neşʾe B1, İ2, İÜ, T1: teşne MA / pīşīn-i B1, İ2, İÜ, T1: pīşīn ü MA
1225 Edemez B1, MA, T1: Eylemez İ2, İÜ
1226 verir İ2, İÜ, MA: veren B1, T1
1227 Kānına B1, İÜ, T1: Kātibe İ2, MA / ḥikmetgededir İ2, İÜ, MA: ẓulmetgededir B1, T1
1228 çākīde B1, İ2, İÜ, T1: çākende MA
1229 taʿṭīli MA, İÜ: taʿdīli B1, İ2, T1
1230 B1, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

Raḳṣ u şevḳe getirir naġme-i mıżrāb-ı ḳalem [1231]

16 Sebaḳ-ı müşkil-i evṣāfını fikr eyler iken
ʿAcz ile bister-i kāġıdda gelir ḫᵛāb-ı ḳalem

17 Ey rüfū-sāz-ı dil-i çāk-i ʿazīzān-ı süḫan
V'ey mededkār-ı kerem-pīşe-i erbāb-ı ḳalem

18 Çāh-ı ḳaṭrān-ı ġama ḫāme gibi *üftādem*
Dest-gir ol baña ey ġāyet-i ṭullāb-ı ḳalem [1232]

19 Düşdü şāḫ-ı ḳaleme ḫūn-ı sirişk-i çeşmim
Oldu her ḳaṭresi bir dāne-i ʿunnāb-ı ḳalem [1233]

20 [1234] Ḳalemiyye kerem olursa bu naẓma şāyān
İşte nā-refte hen*üz* bu reh-i nā-yāb-ı ḳalem

21 Ne revā sen gibi bir cūy-ı mekārim var iken
Dönmeye vefḳ-ı merām üzre bu dūlāb-ı ḳalem

22 [1235] Ne revā sen gibi bir mürşid-i devlet var iken
Terk ola ben gibi dānende-i esbāb-ı ḳalem

23 [1236] Sen gibi lücce-i deryā-yı mekārim var iken
Kime ihdā olacaḳ gevher-i nā-yāb-ı ḳalem

[83b] 24 [1237] Ya şehenşāha y*ā*ḫud sen gibi ẕāta ola medḥ
Edemem ġayrılarıñ medḥine itʿāb-ı ḳalem

25 Benim ol şāʿir-i sāḫir ki nesīm-i nefesim
Gösterir her süḫanı bir gül-i şādāb-ı ḳalem

26 [1238] Süḫanım ṣırma gümüş oldu ki teʾsīrinden
Hep mürekkeb yerine aḳmada ṣīmāb-ı ḳalem

27 Ḫāme destimde iki dilli bir ejderhādır
Yetişir düşmene bir ḳatre-i zehr-āb-ı ḳalem

28 Belde yaldızlı devātıyla ḫırām etdikce
Bir alay cehl-i mürekkeb eder iġżāb-ı ḳalem [1239]

29 **Fāżıl**ā ḳaraladıñ nüh-varaḳ-ı eflāki
Biliriz sensin o dānişver-i ḳallāb-ı ḳalem [1240]

1231 getirir B1, İ2, İÜ, MA: getir T1
1232 üftādem B1, İ2, İÜ, T1: düşdüm ben MA / "üftāde[e]m: düştüm"
1233 Düşdü şāḫ-ı ḳaleme İ2, İÜ: Şāḫ-ı kilke açıcak B1, MA; Şāḫ-ı kilke aḳıcak T1 / Oldu İ2, İÜ: Ṣanki B1, MA, T1
1234 MA, T1-
1235 MA- / B1'de 24. beyittir.
1236 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1237 MA, T1- / B1'de 23. beyittir.
1238 MA, T1-
1239 devātıyla B1, İÜ, T1-: devāt ile İ2, MA
1240 ḳallāb-ı B1, İ2, MA, T1: küttāb-ı İÜ

30 Ṣıdḳ-ile eyle duʿā ẕāt-ı veliyyü'n-niʿama
Yetişir lāf u güẕāf eyledi keẕẕāb-ı ḳalem

31 Ḳaṭʿ ola ḫāme gibi reʾs-i ʿadū-yı cāhıñ
Sāde-ḫāṭır ola kāġıd gibi aḥbāb-ı ḳalem

32 Tā ḳıyāmet olasın ḫaṭ gibi bāḳī vü müfīd
Rūz u şeb böyle duʿā etmede küttāb-ı ḳalem

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ MEKTŪBĪ İBRĀHĪM NESĪM EFENDİ [1241]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Ehl-i ʿaşḳıñ tercümānıdır ḳalem
Maḥrem-i rāz-ı nihānīdir ḳalem

2 Bezm-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣṣ-ı lāhūtuñ ʿaceb
Bir nedīm-i nükte-dānıdır ḳālem

3 Ṣuʿle-i naḫl-i tecellī tā ezel
Sīne-sūz-ı *len terānī*dir ḳalem [1242]

4 Rāsim-i nuṭḳ-ı Celīl-i kibriyā
Rāḳım-ı *sebʿa'l-meṣānī*dir ḳalem [1243]

5 Taḫtgāh-ı ṣaḥn-ı kāġıdḫāneniñ
Ḫüsrev-i ṣāḥib-ḳırānıdır ḳalem

6 Nām-ı ṭuġrāsı Niẓāmü'l-Mülkdür
Dīn ü devlet pāsbānıdır ḳalem

7 Ḫoş niẓām-ı ʿāleme meşşāṭadır
Şāne-i zülf-i cihānīdir ḳālem

8 ʿKişveri bir ḥarfle teshīr eder
ʿAlemiñ kişversitānıdır ḳalem [1244]

9 Tīġ u leşker bende-i fermān-beri
ʿĀlemiñ bir Ḳahramānıdır ḳalem

[84a] 10 Her ʿarūs-ı devlete zīnet-fezā
Çeşm-i mülküñ sürmedānıdır ḳalem

11 [1245] Mīve-i gül-reng verir erbābına

1241 B1 101b, İ2 81b, İÜ 83b, MA 120, T1-
Başlıksız B1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Mektubī-yi Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi İ2, MA

1242 "Len terânî..." "...Sen beni asla göremezsin..." A'râf /143.

1243 "Lekad âteynâke seb'an mine'l-mesânî ve'l-Kur'âne'l-azîm." "Kuşkusuz sana tekrar tekrar okunandan (âyetlerden) yedisini ve yüce Kur'an'ı verdik." Hicr / 87

1244 Kişveri B1, İ2, MA: ʿĀlemi İÜ / kişversitānıdır B1, İ2, İÜ: ḳahramānıdır MA

1245 İÜ-

Bāġ-ı iḳbāliñ fidanıdır ḳalem [1246]

12 Gāhı̄ce pür-āteş-i ḳahr u celāl
Şuʿle-i şemʿiñ zebānıdır ḳalem

13 Gāh bir ser-çeşme-i luṭf u nevāl
Baḥr-i naẓmıñ nāvdānıdır ḳalem

14 Medḥ ü ẕemm etmekde olmuş dü-zebāñ
Nükte-pı̄rā-yı maʿānı̄dır ḳalem

15 Yaʿnı̄her bı̄-himmeṭ ü bı̄-reʾfete
Bir ḳażā-yı āsumānı̄dır ḳalem

16 Her ʿalüyyüʾl-himmet ehl-i reʾfetiñ
Rūz u şeb bir medḥ-ḫᵛānıdır ḳalem [1247]

17 Haẓret-i mektūbı̄-yi ṣadr-ı güzı̄n
Destine ġayb armaġanıdır ḳalem[1248]

18 Yaʿnı̄İbrāhı̄m Efendi kim anıñ
Nükte-sāz-ı dāsitānıdır ḳalem [1249]

19 Ṭabʿ-ı pāk ü meşreb-i ʿirfānına
Feyż-i Rabb-i müsteʿānı̄dır ḳalem

20 Reʾfet etdikce alır kilki ele
Ṭabʿ-ı iḥsānıñ nişānıdır ḳalem

21 Her ne dem engüşt ile taḥrı̄k olur
Kām-baḫş-ı çākerānı̄dır ḳalem

22 Dest-i iḳbālinde her leb-teşneye
Çeşmesār-ı mihribānı̄dır ḳalem

23 Ṭabʿına Mevlā ʿaṭāsıdır hüner
Naʿtkār-ı izz ü şānıdır ḳalem [1250]

24 Devḥa-i idrāk-i pāk-i ṭabʿınıñ
Tā ezel serv-i revānıdır ḳalem [1251]

25 Ey mekādir-dān-ı erbāb-ı raḳam
Kim şeref-yāb-ı zamānı̄dır ḳalem

26 Eyledim ıṭnāb medḥ-i ḫāmede
Çünki bir çūb-ı cinānı̄dır ḳalem

27 Mā-ḥaṣal bu gülsitān-ı devletiñ
Rūz u şeb bir bāġbānıdır ḳalem

1246 gül-reng B1: tāze İ2, MA
1247 ʿalüyyüʾl İÜ: ʿalı̄ B1, İ2; bir ʿalı̄ MA
1248 Destine ġayb armaġanıdır ḳalem İ2, İÜ, MA: Nükte-sāz-ı dāsitānıdır ḳalem B1
1249 Nükte-sāz-ı dāsitānıdır ḳalem İ2, İÜ, MA: Naʿtkār-ı ʿizz ü şānıdır ḳalem B1
1250 Naʿtkār-ı izz ü şānıdır ḳalem İ2, İÜ, MA: Destine ġayb armaġanıdır ḳalem B1
1251 Devḥa-i İ2, İÜ, MA: Gülşen-i B1 / pāk-i tabʿınıñ B1, İ2, MA: ṭabʿ-ı pākiniñ İÜ

28 Bā-ḫuṣūṣ ẕātıñ gibi bir ṣādıḳıñ
Destine ilhām kānıdır ḳalem

29 [1252] Pençe-i iḳbāliñe ʿālem içün
Bir dıraḫt-ı şādımānīdir ḳalem

[84b] 30 Sāʾir erbāb-ı menāṣıb destine
Mīvesiz bāġıñ fidanıdır ḳalem

31 Ḥażretiñdir şimdi ol ṣāḥib-himem
Ehl-i cāhıñ rāz-dānıdır ḳalem

32 Ġayre etmem ilticā bu bābda
Bir ʿaṣā-yı āsitānīdir ḳalem [1253]

33 Şūḫ-meşreb nāz-perver şāʿirim
Naḫvet-ārā-yı cüvānīdir ḳalem

34 Medḥine etmem tenezzül herkesiñ
Medḥkār-ı ḫüsrevānīdir ḳalem

35 Ṣāhbāz-ı ṭabʿ-ı çālākim ile
Murġ-ı maʿnī āşiyānıdır ḳalem

36 Ṭabʿ-ı pākim baḥr ü kān-ı maʿrifet
ʿĀlemiñ cevher-feşānıdır ḳalem

37 Oldu engüştümde bir çūb-ı Kelīm
Düşmene ejder dehānıdır ḳalem

38 İşte iṣbāt-ı hüner meydānına
Merd-i daʿvā pehlivānıdır ḳalem

39 Ḫāk-i pāya eyledi iḥdā-yı naẓm
Naẓmı bāḳī żātı fānīdir ḳalem

40 Bu ḳaṣīde tuḥfesi şāʿirleriñ
Ehl-i naẓmıñ kārbānıdır ḳalem

41 [1254] İntisāb etmek içün dergāhıña
Dest-gīr-i bendegānīdir ḳalem

42 Cevher-i endīşedir sermāyesi
Şiʾr ü inşānıñ dükānıdır ḳalem

43 Eyle **Fāżıl** ṣıdḳla ʿarż-ı duʿā
Ḳudsiyānıñ hem-zebānıdır ḳalem

44 Tā ki levḥ-i kāʾināṭa rūz u şeb
Naḳş-sāz-ı cāvidānīdir ḳalem

45 Dāʾimā ol ẕāt-ı ʿālī-himmete

1252 İÜ-
1253 āsitānīdir B1, İ2, MA: āsumānīdir İÜ
1254 İ2, MA-

Ṣaḥ-ṭırāz-ı kāmurānīdir ḳalem

46 Ḥāme-i devlet elinden düşmesin
Ḥaşre dek dārü'l-emānīdir ḳalem

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ REʾĪSÜ'L-KÜTTĀB MEḤMED RĀŞİD EFENDİ [1255]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ey āsitān-ı devleti bāb-ı murādımız
Ṭāḳ-ı bülend-i himmetiñe istinādımız

2 Dermānde-i felākete kim dest-gīr olur
İllā meger ki ẕāt-ı ferişte-nihādımız

[85a] 3 Aʿnī Cenāb-ı Ḥażret-i Rāşid Efendi kim
Dünyāmızıñ güzīdesi ʿālī nijādımız

4 Var mı ḳibār-ı devletimizde anıñ gibi
İnṣāf-bīn ü ṣāḥib-i ʿadl ü sedādımız [1256]

5 Manẓūme-i şenāsına itḥāf olur ne dem
Berceste olsa mıṣraʿ-ı endīşe-zādımız

6 Ey dāver-i yegāne emānü'l-emān amān
Bir Ḥaḳḳa bir cenābıñıza iʿtimādımız

7 Taḫt-ı derūna Ḫüsrev-i ġam Ḳahramān olup
Laḫt-ı cigerden etdi ġıdā Keyḳubādımız

8 ʿAks-i murādım üstüne devr etdi çerḫ-i dūn
Her gerdişinde eyledi ḳasd-ı ʿinādımız [1257]

9 Dondurdu çerḫ-i yeʾsle esbāb-ı ḥālimi
Aḳmaz ḳalemden olmasa āhım midādımız

10 Ey ẕāt-ı bī-bahāne emānü'l-emān amān
Eflāke erdi naʿre-i bād u mebādımız

11 Mānend-i māh uġradı noḳṣāna ṭāliʿim
Meʾmūl-i ʿaḳl-ı ḳāṣır iken izdiyādımız

12 Ġamdan şikāyet eyler iken başḳa ġam gelir
Āteş bulur şu istese āteş-fütādımız [1258]

13 [1259] Ey bāb-ı ḫayr-ḫāne emānü'l-emān amān

1255 B1 78b, İ2 83a, İÜ 84b, MA 122, T1-Berāy-ı Rāşid Efendi B1

1256 anıñ gibi İ2, İÜ, MA: mübādili B1 / İnṣāf-bīn ü İ2, İÜ, MA: inṣāf-pīşe B1

1257 etdi çerḫ-i dūn İ2, İÜ, MA: eyledi felek B1

1258 başḳa B1, İÜ: tāze İ2, MA

1259 B1'de 19. beyittir.

Miftāḥ-ı iltifātıña ḳalmış küşādımız [1260]

14 [1261] Düşdüm cihāda şöyle ki on māhdan beri
Ehl-i düyūn cihādı eñ ednā cihādımız

15 [1262] Beyʿ etdi māsivāyı taḥiyyāta vardı dil
Ṣallī çaġırdı ḫᵛāce-i sūḳ-ı mezādımız

16 [1263] Etsem fürūḫt tevliyeti ḳaṣr-ı yed ile
Nefret-peẕīr-i şāh u gedā olur adımız

17 [1264] Ḳılsam ḳarār āteş-i ġam üzre bisterim
Etsem firār laḫt-ı ciger ḳūt u zādımız [1265]

18 [1266] Ey Ḥātem-i zamāne emānü'l-emān amān
Himmet zamānı işte budur vaḳt-i dādımız [1267]

19 Eyyām-ı devletiñde revā mı ḥazīn olam
Ḥussāda ḫande eyler iken baḫt-ı şādımız

20 Bulmuş iken revācını esbāb-ı çākerī
Bāzār-ı vaḳtiñizde ne ḳābil kesādımız [1268]

21 [1269] Destimdedir ne ḫavfım olur dāmen-i reʾīs
Fülk-i diliñ ḫilāfına esdiyse bādımız

22 [1270] Ey fikr-i ṣāʾibāne emānü'l-emān amān
Ḳalmış hemān cenābıña ḥüsn-i iʿtiḳādımız [1271]

[85b] 23 [1272] Etsem ne deñlü ʿālemi pervāneveş güẕer
Pāy-ı şerīf-i şemʿiñize hep maʿādımız [1273]

24 Meddāḥıñım ḳadīm duʿāḳārıñım seniñ
Ḥablü'l-metīn-i luṭfuña var inḳıyādımız

25 Bir ḫıdmet-i mühimmeye sevḳ et bu çākeri
Ẓāhir olur o demde ḫulūṣ-ı fuʾādımız

26 Ṣāhid yeter o ḫıdmet-i sābıḳda etdigim

1260 bāb-ı ḫayr-ḫāne İ2, İÜ, MA: Ḥātem-i zamāne B1
1261 B1'de 28. beyittir.
1262 B1'de 29. beyittir.
1263 İ2, İÜ, MA-
1264 B1'de 31. beyittir.
1265 laḫt-ı İÜ, MA: baḫt-ı B1, İ2
1266 B1'de 22. beyittir.
1267 Ḥātem-i zamāne İ2, İÜ, MA: bāb-ı ḫayr-ḫāne B1
1268 vaḳtiñizde İ2, İÜ, MA: devletiñde B1 / kesādımız İ2, İÜ, MA: küşādımız B1
1269 B1'de 13. beyittir.
1270 B1'de 33. beyittir.
1271 fikr-i İ2, İÜ, MA: fikri B1
1272 B1'de 21. beyittir.
1273 şerīf-i İ2, İÜ, MA: şerīfi B1

Nāmūs-ı dīn ü devlet içün ictihādımız

27 [1274] Bezl eyleyip ḳılāʿa vücūd u nuḳūdumu
İrāna erdi şöhret-i ṣıdḳ u vedādımız

28 Āyīneyim *çi-sūd* siyeh perde içreyim [1275]
Setr eylemiş ṣalāḥı şüyūʿ-ı fesādımız

29 [1276] İcmāl-i ḥāli bu iki beytim beyān eder
Tafṣīline muḥīṭ olamaz bu sevādımız

30 [1277] Ben ḫāne içre girye ile ḫūn içindeyim
ʿĀlem ṣanır ki zevḳ ediyor baḳ cihādımız [1278]

31 Ey raḥmete nişāne emānü'l-emān amān
Māh-ı ṣıyām bu sene oldu cemādımız

32 [1279] Ḳuṭb olsa rind şöhreti ehl-i hevā ḳalır
Ṣaḥbā ḳoḳar meşām-ı enāma zebādımız

33 **Fāżıl** duʿāya başla o şeh-beyt-i cāha kim
Naẓma duʿā-yı devletidir müstezādımız

34 Yā Rabb o zātı eyle dü-ʿālemde ber-murād
Kim dest-i luṭfu ʿuḳde-küşā-yı murādımız[1280]

35 Ḫurşīd-i zātı rifʿat ile ber-ḳarār ola
Tā ḥaşre dek fürūġu ola müstefādımız

TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ ʿĀṬIF EFENDİ [1281]

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1 Çerhiñ budur kārı hemīn muʿtādı olmuş sermedī
Bir zātı kim eyler semīn belʿ eylemekdir maḳṣadı

2 Olmuş bize ḫançer-be-kef ḳıldı o ẓālim nā-ḫalef
Rāşid Efendiyi telef cennetde olsun merḳadi

3 Bu cürm içün ben tā ezel çerḫ-ile eylerim cedel
Ammā baña verdi bedel bir zāt-ı pāk-i emcedi

4 Baḫş etdi Aḥmed ʿĀṭıfı ol ehl-i cāhıñ ʿārifi

1274 İ2, İÜ, MA-
1275 "Çi-sūd: Ne fayda?"
1276 B1, İ2, MA-
1277 B1'de 29. beyittir.
1278 baḳ B1, İÜ, MA: bu İ2
1279 B1'de 31. beyittir.
1280 ber-murād İ2, İÜ, MA: kāmurān B1
1281 B1 83b, İ2 83b, İÜ 85b, MA-, T1-
Berāy-ı ʿĀṭıf Efendi B1; Ḳaṣīde-i Cenāb-ı Reʾīsü'l-Küttāb ʿĀṭıf Efendi İ2

Ehl-i kemāliñ vāḳıfı aʿnī cenāb-ı āmedī [1282]

5 Ṣadr-ı riyāset şānıdır pīçīde bir ḫaftānıdır
Meşrūṭa-i ʿirfānıdır mevḳūf-ı ṭabʿ-ı erşedi [1283]

6 Ḳondu güher-ender-ṣadef herkes dedi niʿme'l-ḫalef
Bu ẕāt içün gūyā selef vażʿ etdiler bu mesnedi

[86a] 7 Söz yoḳ kerem eṭvārına ṭabʿ-ı mekārimkārına
Olsun bunuñ āṣārına ehl-i menāṣıb muḳtedī

8 Ey dergeh-i ehl-i ümīd ʿıydiñ ola ʿıyd-i saʿīd
Baḫtıñ ḳavī ʿömrüñ mezīd iḳbāliñ olsun sermedī

9 [1284] Eyler iken **Fāżıl** ḥisāb dedi riyāset bā-cevāb
Tārīḫim olsun bu cevāb *buyuruñuz ḫoş-āmedī* [1285] **[H 1212]**[1286]

TEBRĪKİYYE-İ REʾĪSÜ'L-KÜTTĀB ĠĀLİB EFENDİ BE-ʿAVDET-İ SEFER-İ HÜMĀYŪN [1287]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ey şeref-dāde-i aṣḥāb-ı raḳam ḫoş geldiñ
Kerem-āmūḫte-i ehl-i kerem ḫoş geldiñ

2 Ḫayr-maḳdemle mübārek ola bu teşrīfiñ
Buyuruñ ṣaʿd ile ferḫunde ḳadem ḫoş geldiñ [1288]

3 [1289] Mesned-ārā-yı riyāset şeref-endūz-ı kibār
Sebaḳ-āmūz-ı edibān-ı ḳalem ḫoş geldiñ

4 [1290] Maẓhar-ı ism-i şeref-baḫş-ı Meḥemmed Ġālib
Ser-ber-efrāḫte-i ehl-i himem ḫoş geldiñ

5 [1291] Geldi tebrīk-i mülāḳāta ʿUṭārid diyerek
Ey felek-himmet ü seyyāre-ḥaşem ḫoş geldiñ [1292]

1282 Sarayla Bâbıâlî arasındaki yazışmaları yürütmekle görevli dâire ve bu dâirenin âmedci de denen âmirine verilen isimdir.

1283 Ṣadr-ı İÜ: Ẕāt-ı B1, İ2

1284 B1, İ2-

1285 "Ḫoş-āmedī: Hoş geldiniz."

1286 بیوروکز خوش آمدی = 1212

1287 B1 75a, İ2 84a, İÜ 86a, MA 142, T1-
Ḳaṣīde-i Tebrīkiyye Be-Reʾīsü'l-Küttāb Meḥmed Ġālib Efendi Be-ʿAvdet-i Ordu-yı Hümāyūn B1, İ2, MA

1288 Buyuruñ ṣaʿd ile İÜ: Ṭāliʿ-i devletle B1, MA

1289 İ2-

1290 İ2-

1291 İ2-

1292 mülāḳāta ʿUṭārid B1, MA: mülāḳātına ʿālim İÜ

6 [1293] Buyuruñ kūşe-i iḳbāle efendim ṣaġ ol
Ola peyveste füyūżāt-ı niʿam ḫoş geldiñ [1294]

8 Sālimen ḥamd ola tevfīḳ ile gitdiñ geldiñ
Ḳullarıñ istedigi işte bu dem ḫoş geldiñ

9 Gerçi ḳādir degilim ḫıdmet-i istiḳbāle
Ne ʿaceb ben de firāş içre desem ḫoş geldiñ

10 Tāze cān verdi ḳudūmuñ dil-i bīmārımıza
Ey cenāb-ı kerem-ārā-yı ḫadem ḫoş geldiñ

11 Ḳıldı ebyātla tebrīk-i ḳudūmuñ **Fāżıl**
Ey kerem-pīşe-i pākīze-şiyem ḫoş geldiñ

12 Maḳdemiñ kevkebe-i devlet ile sulṭānım
Müteyemmen ede Ḫallāḳ-ı ümem ḫoş geldiñ

ḲAṢĪDE-İ TEBRĪKİYYE BE-REʾĪSÜʾL-KÜTTĀB SEYYİD ĠĀLİB EFENDİ BE-ʿAVDET-İ SEFĀRET [1295]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Āfitāb oldu yine çehre-nümā şükr olsun
Bendegānı yine şād etdi Ḫudā şükr olsun

2 Şehr-i İstanbula devletli Meḥemmed Ġālib
Sālimen geldi o mehpāre-liḳā şükr olsun [1296]

3 Mesned-ārā-yı riyāset şeref-endūz-ı neseb
Ced-be-ced müntesib-i Āl-i ʿAbā şükr olsun [1297]

[86b] 4 Millet-i Rusa sefāret ile oldu ʿāzim
Ḳıldı tevfīḳ ile taḥṣīl-i şenā şükr olsun [1298]

5 Ṣulḥu gördü müteʿassir çalışıp nuṣret içün
Ṣulḥdan efḍal imiş feṭḥ ü ġazā şükr olsun

6 Dīn ü devlet yoluna eyledi mālen bedenen
Şol ḳadar ġayret-i merdāne-edā şükr olsun

1293 İ2'de 2. beyittir.

1294 kūşe-i İÜ: mesned-i B1, İ2, MA

1295 B1 161b, İ2 84a, İÜ 86a, MA 144, T1-
Tebrīk-i Ḳudūm-ı Reʾīsü'l-Küttāb Ḥażret-i Ġālib Efendi B1; Ḳaṣīde-i Tebrīkiyye Be-Ḫāk-i Pāy-ı Reʾīsü'l-Küttāb Meḥmed Ġālib Efendi Ez-Ḳufūl-i Sefāret İ2, MA

1296 Şehr-i B1, İÜ, MA: Şehre İ2 / devletli İ2, İÜ: devletle B1, MA / mehpāre B1, İ2, MA: ferḫunde İÜ

1297 Mesned-ārā-yı riyāset şeref-endūz-ı neseb B1, İ2, MA: Server-i ehl-i himem aʿnī reʾīsü'l-küttāb İÜ

1298 ʿāzim B1, İ2, MA: taʿyīn İÜ

7 [1299] Ḫāk-i İbrāʾili sürḫ eyledi ḫūn-ı aʿdā
Oldu Nehr-i Ṭuna sirāb-ı dimā şükr olsun [1300]

8 Nezd-i Mevlāda ola saʿy-i cemīli meşkūr
Dü-cihānda diye ez-rūy-ı rıżā şükr olsun

9 Gözüñ aydın dedi **Fāżıl** ḳuluña ṣubḥ-ı ümīd
Doġdu ẓulmetgede-i ḳalbe żiyā şükr olsun

10 Farżdır çünki duʿākāra teşekkür tebrīk
Der-ʿaḳab ḫaste göñül ḳıldı nidā şükr olsun

11 Geldi teʾyīd ile ol cāẕibe-i ehl-i ḳulūb
Ḫaḳḳ şükrānesidir ḫayr-duʿā şükr olsun

12 Dāʾimā ẕātı ola künc-i selāmetde muḳīm
Diye iḫlāṣla bu ehl-i vefā şükr olsun

13 Ḫaḳḳ erenler ola hep sāye-keş-i iḳbāli
Diye āsāyiş ile ṣubḥ u mesā şükr olsun [1301]

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ REʾĪSÜ'L-KÜTTĀB RĀŞİD EFENDİ [1302]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Tesliyet-baḫş-ı dil-i pür-elem Allāh Kerīm
Luṭfa tebdīl olacak bu sitem Allāh Kerīm

2 Ey tehī-dest ü belā-dīde ḳasāvet çekme
Erişir ġam yeme vaḳt-i kerem Allāh Kerīm

3 Müjdeler ey dil-i zārım ki bu esnāda baña
Dedi bir ẕāt-ı muʿallā-himem Allāh Kerīm

4 Ḥażret-i Rāşid Efendi o reʾīsü'l-küttāb
Ki odur nuṭḳuna ṣābit-ḳadem Allāh kerim[1303]

5 Yaʿnī yaḳlaşmasa vaḳt-i kerem-i Rabbānī
Söylemezdi o sütūde-şiyem Allāh Kerīm

6 **Fāżıl**ıñ ʿuḳdesi güç ḥall olunur demiş iken
Şimdi ammā dedi ol muḥterem Allāh Kerīm

7 Ḫayra fāl eylemişim nuṭḳunu ümīd ederim

1299 İÜ-

1300 sīr-āb-ı B1: seyl-āb-ı İ2, MA

1301 sāye B1, İ2, MA: ḫayme İÜ / Diye B1, İ2, MA: Desin İÜ

1302 B1 94b, İ2 84b, İÜ 86b, MA 49, T1 49a
Ḳaṣīde Berāy-ı Vaʿd-i Fermūde-i Reʾīsü'l-Küttāb Rāşid Efendi B1, İ2, T1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Reʾīsü'l-Küttāb Meḥmed Rāşid Efendi MA

1303 ṣābit MA: ṣāḥib B1, İ2, İÜ, T1

Ẓannım üzre o veliyyü'n-niʿam Allāh Kerīm[1304]

8 Gerçi menfūrum idi bu süḫan-ı cān-efrūz
Kime yandımsa dedi çekme ġam Allāh Kerīm

9 [1305] Vaḳt-i tevziʿ de tā rūz-ı ezelden gūyā
Yazdı ḳısmet bana levḥ ü ḳalem Allāh Kerīm

[87a] 10 [1306] Bu teselli mi nevāziş mi ya ʿādet mi ʿaceb
Yoḫsa olmuş bana ism ü ʿalem Allāh Kerīm

11 [1307] Şimdi dīvārda görsem farażā maḥv ederim
Gözümüñ yaşı ile bir raḳam Allāh Kerīm

12 [1308] Āh devletli efendim bir alay bī-himmet
Eylemiş māye-i defʿ-i ümem Allāh Kerīm

13 [1309] Diye iḥsāna ʿivaż her nefes Allāh yapar
Himmet ü luṭfa bedel dem-be-dem Allāh Kerīm

14 [1310] Ne Kerīm olduġunu ben bilirim Mevlānıñ
Ne bilir ḫānede ehl-i şikem Allāh Kerīm [1311]

15 Defʿ olur mu bu süḫanla ʿacabā sulṭānım
Bende erbāb-ı düyūna desem Allāh Kerīm

16 Zer ü sīm olmayıcaḳ lāfa gelir mi cānān
Desem āġūşuma gel ey ṣanem Allāh Kerīm

17 Ḫande eyler mi nefesle o dehen-beste-i nāz
Āña dersem açıl ey ġonce-fem Allāh Kerīm

18 Kerem-i Ḥaḳḳa sebeb lāzım efendim yoḫsa
Gökden indirmez imiş bir direm Allāh Kerīm

19 Kerem-i Ḥaḳḳa vesīle olur inşāʾa'llāh
Himmet-i ẕāt-ı mekārim-ḫaşem Allāh Kerīm

20 Sāyesinde olayım maṭlabım üzre dil-şād
Ṣāḥib-i ṣervet ü cāh u ḫadem Allāh Kerīm

21 Erişir luṭf u kerem ḳılma teʾessüf **Fāżıl**
Demiş iken saña ol muḥteşem Allāh Kerīm

1304 Ḫayra fāl İ2, İÜ, MA, T1: Ḫayr-fāl B1
1305 MA'da 10. beyittir.
1306 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir / MA'da 13. beyittir.
1307 İ2, T1- / MA'da 9. beyittir.
1308 MA'da 11. beyittir.
1309 MA'da 12. beyittir.
1310 MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1311 Mevlānıñ İÜ, MA: Allāhıñ B1, İ2, T1

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ[-Yİ] ESBAḲ MUṢṬAFĀ EFENDİ [1312]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Ḥātemiñ kimdir vekīl-i muṭlaḳı
Kim bu meydānıñ süvār-ı ablaḳı

2 Eylemiş āmālimi der-beste çerḫ
Kim küşād eyler bu bāb-ı muġlaḳı

3 Sīneme ḳıldı sipāh-ı ġam hücūm
Tā derūn-ı dilde dikmiş bayraḳı

4 Bu siyeh demlerde ḫūn-ı dīdemiz
Āl eder dāmān-ı çerḫ-i ezraḳı [1313]

5 Sīnede cān ıżṭırābı şöyle kim
Pūte-i āteşde cism-i zibaḳı [1314]

6 Fāżılā baḥr-i seḫāya sāḥil ol
Olmaḳ isterseñ kerem-müstaġraḳı

[87b] 7 Yaʿnī hem-nām-ı Nebiyy-i Muṣṭafā
Pādişāhıñ ketḫüdā-yı esbaḳı

8 Ol niẓām-ārā-yı mülk ü salṭanat
Ẕāt-ı pāki her maḳāmıñ elyaḳı [1315]

9 Fikr ü dānişde Felāṭūn-ı ḥıred
Zühd ü taḳvāda İmām-ı Beyhaḳī

10 Ṭabʿına tevcīh olup mülk-i seḫā
Oldu iḳlīm-i mürüvvet mülḥaḳı

11 Bulsa ruḫṣat rāhına ʿakkām-ı çerḫ
Ferş ederdi sündüs ü istebraḳı

12 Dāverā ẕāt-ı şerīfiñle seniñ
ʿĀlem-i maʿnāda oldum mülteḳī

13 Vāḳıʿā rüʾyāda taʿbīr eyledim
Görmege luṭf-ı cenāb-ı eṣdaḳı

14 Ṣıḳboġaz oldum yine ālāmdan
Rūz u şeb ṭutdum nidā-yı *yā Ḥaḳ*ı

15 Ḫāneme taslīṭ olup eṣnāfdan

1312 B1 100a, İ2 85a, İÜ 87a, MA 96, T1 55a
Şikāyet-nāme ki Der-Zamān-ı Felāket ʿArż Şüde-i Muṣṭafā Efendi Būde B1, İ2, T1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Şerīf Efendi MA

1313 ezraḳı B1, İ2, MA, T1: erzaḳı İÜ

1314 cism-i İ2, İÜ, MA, T1: çeşm-i B1

1315 mülk ü İ2, İÜ, MA, T1: milket B1

Nā-ḫalef bir iki deyyūṣ-ı şaḳī

16 Her biri Ḳārūn iken ẏīrānede
Cüst ü cū etmekde sīm-i muḥraḳı

17 ʿĀdet-i bāzīçe-i gerdūn budur
Ḫāne-i ferze ḳomaḳdır beydaḳı

18 Ey felek bilmem saña ḫoş mu gelir
Bābıma ehl-i düyūnuñ ṭaḳṭaḳı

19 Ṭaḳṭaḳ eyler bābıma ammā zeni
Bāġda dostuyla eyler şaḳşaḳı

20 Dostuna raġmen o cādū bāġda
Tā küs-i nā-pāke ṣoḳmuş zanbaḳı

21 Eyleme **Fāżıl** yeter terk-i edeb
Hezle raġbet eylemez ṭabʿ-ı taḳī [1316]

22 Böyledir āyīn-i ruḫsār-ı süḫan
Geh ʿabūsü'l-vech gāhī şaḳraḳī

23 Ṣıdḳ ile ʿarż-ı duʿā ḳıl ḥażrete
Ḳalʿa-i cāhıñ duʿādır ḫendeḳi

24 Ẕāt-ı vālā-yı şerīfi ḥaşre dek
Mesned-i iḳbāliñ olsun revnaḳı

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ ŞERĪF EFENDİ [1317]

Mef'ūlü / Fāʿilātün / Mef'ūlü / Fāʿilātün

(Müstefʿilün / Feʿūlün / Müstefʿilün / Feʿūlün)

- - . / - . - - / - - . / - . - -

(- -. - /. - - / - -. - /. - -)

[88a] 1 Bir ẕāt-ı baḫtiyārı maḳbūl edince Bārī
Eyler anıñ şiʿārı efʿāl-i ḫayrkārī [1318]

2 Eyler o ẕāt-ı ekrem elṭāfla dem-ā-dem
Ceẕb-i ḳulūb-ı ʿālem ḫayrāt olur şikārı

3 Dergāhı ḫayra maẓhar ehl-i niyāza maḥşer
Tevfīḳ-ile berāber iḳbāli oldu cārī

4 Her kimde var bu ḥālet maḳbūl-i Rabb-i ʿİzzet

1316 tab'ı- takî: Takva sahibi, müttaki.

1317 B1 101a, İ2 85b, İÜ 87b, MA 126, T1 56a
Ez-Berāy-ı Ḫıdmet-i Ketḫüdāy Rā ʿArż Şüde B1; Ḳaṣīde-i Medḥiyye ki ʿArż Şüde Be-Ketḫüdā Beg Ez-Berāy-ı Ḫıdmet İ2, T1; Ḳaṣide Der-Sitāyiş-i Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī Şüden-i Şerīf Efendi MA

1318 efʿāl-i İ2, İÜ, MA, T1: efʿāle B1

Peyġūle-i saʿādet dāreyn içinde dārı[1319]

5 Ṣad-ḥamd ola Ḫudāya olmuş ezel o pāye
Bir ẕāt-ı pāk-māye ṭabʿ ında oldu sārī

6 Ol māye-i bülendi ol ṭavr-ı dil-pesendi
Ṭabʿ -ı Şerīf Efendi ḳılmış Cenāb-ı Bārī [1320]

7 Ol keṯḫüdā-yı āṣaf ḳadri felekden eşref
Ṭabʿ ı melekden elṭaf iʿ ṭā-yı Kirdigārī

8 Bir dāver-i mükerrem her ḥāleti müsellem
Ḫulḳ-ı Nebiyy-i Ekrem aḫlāḳ-ı ḫūbkārı

9 Bir ṭıyneti muḳaddes bī-çāreye meded-res
Olmuş melāẕ-ı bī-kes bāb-ı kerem-niṣārı

10 Ḥātem gibi keremde Caʿfer gibi şiyemde
Ṣākirdidir himemde ʿaṣrıñ bütün kibārı

11 Revnaḳ-ṭırāz-ı aʿyān zīver-fezā-yı erkān
Ḳılmış cihānı reyyān iḥsān-ı ḳatre-bārı

12 Eyler cemāli ḫande lafẕ-ı niʿam dehende
Ḫāṭır-nevāz-ı bende ṭabʿ -ı kerem-güẕārı

13 Ey dāver-i keremkār sensin melāẕ-ı nāçār
Dergāha bu duʿākār eyler niyāzkārī

14 [1321] Sensin benim efendim ẕāt-ı cihān-pesendim
Vaʿdiñle şādmendim bir neṣʾe oldu ṭārī

15 Bu bende oldu gūyā ḥālin berāy-ı inhā
Eyler ḫużūra ihdā bu naẓm-ı tuḥfekārı

16 [1322] Bu bende-i duʿācın ḳaṣdı eyā kerem-bīn
Vaʿd-i şerīfi tafṯīn eylerse āh u zārī

17 Başlar mı āh u zāra sen merḥamet-şiʿāra
Bir ẕerrecik ḳarāra olsaydı iḳtidārı [1323]

18 Sulṭānımı bu nāçīz ʿafv ola ḳılsa taʿcīz
Maʿẕūr ehl-i temyīz feryādı ıżṭırārī [1324]

19 Ḥālā ḳuluñ cefāda ṣıḳletdedir ziyāde
Olmuş ḫarīḳ-ı ʿāde aḥvāl-i ṭārumārı

[88b] 20 Ġam başladı hücūma raġmen bu baḫt-ı şūma

1319 maḳbūl-i B1, İ2, T1: maḥbūb-ı İÜ, MA / saʿādet B1, İ2, T1: selāmet İÜ, MA

1320 Ṭabʿ -ı B1, İ2, T1: Ḫulḳ-ı İÜ, MA

1321 MA-

1322 Beyit İÜ ve MA'da şöyledir: Ḳaṣdı eyā kerem-bīn vaʿd-i şerīfi tavṯīn /Bu bende-i duʿācın eylerse āh u zārī

1323 Başlar mı İÜ, MA: Başladı B1, İ2, T1

1324 feryādı B1: feryād-ı İ2, İÜ, MA, T1

Pāşā-yı Erzurūma gönder şu nālekārı [1325]

21 Ten żaʿfla çelīpā ḳıldı beni heyūlā
Mānend-i resm-i ṭuġrā fermānıñ intiẓārı

22 Gūş eyledim ki fermān ismimle olmuş iḥsān
Ḫavfım bu kim ḥarīfān ḳapdı o yādigārı

23 Bu bende şimdi el-ḥaḳ taḳdīm olunsa elyaḳ
Zīrā bu kāra ancaḳ ḳalmış niẓām-ı kārı [1326]

24 Ehl-i düyūn sitemde çeşmi hemān diremde
Dil pençe-i elemde hiç ḳalmadı ḳarārı [1327]

25 Eyler o mekremet-sāz vaʿd-i şerīfi incāz
Fāżıl duʿāya āġāz ḳıl bā-ḫulūṣkārī [1328]

26 Ey dāver-i kerem-kān ḳılsın Ḫudā-yı zī-şān
İki cihānda şādān sen merḥamet-güẕārı

ḲAṢĪDE DER-ŞİTĀYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ İBRĀHİM NESİM EFENDİ [1329]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḳalem- ehl-i kerem ʿāleme imdād yazar
Ehl-i ḫisset belī hep maṣraf u īrād yazar

2 Bir ʿaṭiyye ki olur ehl-i seḫādan ṣādır
Defter-i şānına her sāl anı muʿtād yazar [1330]

3 Nām-ı Şīrīni varaḳ-pāre-i eyyām üzre
Ḥaşre dek ḳaṭre-i ḫūn-ābe-i Ferhād yazar

4 Dūn-himmetlere bī-çāre eden ʿarż-ı hüner
Naḳş-ber-āb degil ol ḫaṭı berbād yazar

5 Ḳadḥ-ı erbāb-ı himem de süḫan ammā gūyā
Levḥ-i pūlādda ol ḫāme-i pūlād yazar [1331]

6 Ketḫüdā-yı der-i ʿālī o himem-pīşe ki hep
Ḳalem-i maʿdeleti ʿāleme ābād yazar

1325 şu B1, İ2, T1: bu İÜ, MA: nālekārı B1, İ2, İÜ, T1: ḫāksārı MA

1326 kāra B1, İ2, T1: luṭfa İÜ, MA

1327 Ehl-i düyūn sitemde çeşmi hemān diremde B1, İ2, MA, T1: Çeşmi hemān diremde ehl-i düyūn sitemde İÜ

1328 şerīfi İÜ, MA: şerīfe B1, İ2, T1

1329 B1 77a, İ2 87b, İÜ 88b, MA 130, T1-
Berāy-ı Ketḫüdā İbrāhīm Efendi B1; Ḳaṣide Der-Sitāyiş-i Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi İ2, MA

1330 ki: İÜ-

1331 himemde B1, İ2, MA: himemden İÜ

7 Aʿnī İbrāhīm Efendi ki penāh-ı keremi
Her esīr-i ġama bir nāme-i āzād yazar

8 Maẓhar-ı feyż-i ezel kim ḳalem-i ʿirfānı
Cānib-i ḫayra hemān noḳṭa-i irşād yazar

9 Hüner-endūz-ı maʿārif sebaḳ-āmūz-ı kemāl
Ki fünūn-ı ḫaṭ-ı inşāyı hep īcād yazar [1332]

10 Ser-firāz-ı ʿuzemādır ki felek ḥarmāndan
Ḳāleb-i mertebe-i himmetine zād yazar

11 Yoḳladım ṭāliʿ-i aʿdāsını buldum ki felek
Öyle bed-ḫᵛāhlara evsaṭ-ı ebʿād yazar

[89a] 12 Dāverā şūret-i zībā-yı ʿarūs-ı medḥiñ
Öyle muʿciz ki ne Mānī ne de Bihzād yazar [1333]

13 Böyle zībende ruḫuñ şūret-i vaṣf-ı ḥüsnüñ
Bel**ī Fāżıl** gibi bir şāʿir-i üstād yazar

14 Nitekim levḥa-i sīnemde duʿā-yı ḫayrıñ
Kilk-i iḫlāṣla her dem dil-i nā-şād yazar

15 İsm-i pākiñ ola mesṭūr-ı saʿīdü'd-dāreyn
Tā ki levḥ-i ḳadere ḫāme-i īcād yazar [1334]

TEBRĪKİYYE-İ REFĪḲ EFENDİ BE-ʿAVDET-İ SEFER-İ HÜMĀYŪN [1335]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Şeref verdiñ efendim mesned-i iḳbāle ḫoş geldiñ
Buyur devletle bāb-ı devlet ü iclāle ḫoş geldiñ

2 Ḳudūmuñ şöyle saʿd olsun ki nūr-ı feyż-i Rabbānī
Ola māh-ı vücūduñ üzre şekl-i hāle ḫoş geldiñ

3 Ḳadem ferḫunde olsun ṭāliʿiñ raḫşende pür-ḫande
Desin evc-i felekde sebʿa-i cevvāle ḫoş geldiñ

4 Eyā dergāh-ı ʿālī ketḫüdāsı revnaḳ-ārāsı
Ẓahīriñ Ḥaḳḳ ola geç kūşe-i āmāle ḫoş geldiñ

5 Saña ol nāmdaşıñ Muṣṭafā niʿme'r-refīḳ olsun
Dü-ʿālemde desin sen ẕāt-ı nīkū-fāle ḫoş geldiñ

1332 yazar İ2, İÜ, MA: üzre B1

1333 muʿciz B1, İÜ, MA: muʿcize İ2 / Mānī MA: Maʿnī B1, İ2, İÜ

1334 saʿīdü'd-dāreyn İ2, MA: saʿdü'd-dāreyn İÜ; saʿīd-i dāreyn B1

1335 B1 75a, İ2 87a, İÜ 89a, MA 142, T1-
Ḳaṣīde-i Tebrīkiyye Be-Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī Muṣṭafā Refīḳ Efendi Be-ʿAvdet-i Ordu-yı Hümāyūn B1, İ2, MA

6 Efendim ʿācizim pā-būs-ı istiḳbālden ammā
Göñül çıḳdı mübārek-bād-ı istiḳbāle ḫoş geldiñ

7 Duʿā-yı ḥażretiñle Ḥaḳ bilir meşġūl idi göñlüm
Erişdi her ṭarafdan bir ṣadā bir nāle ḫoş geldiñ [1336]

8 Meger ol çāre-sāz-ı ehl-i ḥācāt eylemiş teşrīf
Dedim tebrīk ile ol merd-i ḫūb-efʿāle ḫoş geldiñ

9 Duʿā-yı bendegān üzre müyesser oldu āmed-reft
Meserret geldi teşrīfiñle ehl-i ḥāle ḫoş geldiñ

10 Efendim **Fāżıl**a bir mūcib-i şükr oldu teşrīfiñ
Selāmetle ḳudūmuñ niʿmet-i ṣad-sāle ḫoş geldiñ

11 Desin çerḫ-i muʿallā ṭaliʿ-i iḳbāliñe her dem
Buyur burcu'ş-şeref ḳıl evc-i ʿālü'l-ʿāle ḫoş geldiñ

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ EMĪN-İ ḌARB-ḪĀNE BEKİR EFENDİ [1337]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Nice bir ketm edeyim sīnede āḥ u zārı
Yaḳdı yandırdı beni bu feleğiñ ekdārı

2 Āh devletli ʿināyetli efendim kerem et
Diñle taḳrīr edeyim ḥāl-i dil-i ġam-ḫᵛārı

[89b] 3 El-amān miḥnet-i cevr ü sitem öldürdü beni
Feleğiñ cānıma kār etdi ġam-ı düşvārı

4 Başladı kec-reviş-i miḥnete gerdūn yap yap
Daḫi gitdikce degişdirdi bütün reftārı

5 Beni āzār ile bī-ṭāḳat u bī-zār etdi
Daḫi gitdikce füzūn olmadadır āzārı

6 Ḫandenāk etmez ise çehremi luṭfuyla eger
Ġiryenāk eylemesin cevr ü sitemle bārī

7 Ne revādır ki felek böylece rencīde ede
Ben gibi nādire-gū şāʾir-i ḫoş-güftārı

8 Bā-ḫuṣūṣ rūz ile şeb medḥ-i şerīfiñde ola
Aña lāyıḳ mı sipihriñ ola emri cārī

9 Arada ġayret-i aḳrān o da bir gūne belā
N'eyleyim terk edemem bār-ı girān-ı ʿārı

10 Ḥāṣılı merḥametiñ gelmez ise imdāda

1336 bir İ2, İÜ: pür B1, MA

1337 B1 47a, İ2 87a, İÜ 89a, MA 134, T1-

Ḳatı müşkil görünüyor vaḳt-i ġamıñ imrārı

11 Kime varsın dil-i bī-çāre teşekkī etsin
Var iken sen gibi bir ẕāt-ı ʿ ināyetkārı

12 Āh efendim beni bu ḫāḳ-i meẕelletde ḳoma
Ki budur ehl-i kemāl ü keremiñ girdārı

13 Ḳalmadı ẕerre ḳadar ṭāḳati derd ü eleme
Şād ḳıl luṭfuñ ile **Fāżıl**-ı miḥnetkārı

14 Sen daḥi devlet ü ṣıḥḥatle efendim ṣaġ ol
Dü-cihānıñ saña āsān ola her düşvārı

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI MEHD-İ ʿULYĀ YŪSUF ĀĠĀ [1338]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Alırız manṣıb-ı vālāteri inşāʾa'llāh
Buluruz kīsede sīm ü zeri inşāʾa'llāh

2 Baḥr-i ümmīde bu iḫlāṣla ġavvāṣ olalım
Buluruz bir gün ola cevheri inşāʾa'llāh [1339]

3 Devr eder vefḳ-ı murād üzre bize çerḫ-i denī
Döne meclisde emel sāġarı inşāʾa'llāh

4 Bir gün olur o melek-çehre gelir inṣāfa
Bize insānlıḳ eder ol perī inşāʾa'llāh

5 Şimdilik gerçi tehī-kīse gedāyız ammā
Lāf ile rām ederiz dilberi inşāʾa'llāh [1340]

6 Ceyb-i endīşede sermāye iki söz vardır
Biri Allāh Kerīm ü biri inşāʾa'llāh

[90a] 7 Lāfı ḳo müjde saña müjde eyā ṭāliʿ-i şūm
Buluruz biz daḥi saʿd-aḫteri inşāʾa'llāh [1341]

8 ʿUḳdemiñ ḥallini bir ẕātdan etdim ümmīd
Dedi ol ehl-i kerem serveri inşāʾa'llāh

9 Ol ʿazīz-i dü-cihān Yūsuf Aġā-yı zī-şān
Ḫufte-i çāh ola düşmenleri inşāʾa'llāh [1342]

1338 B1 95b, İ2 87b, İÜ 89b, MA 86, T1 49a
Ḳaṣīde Berāy-ı Vaʿd-i Fermūde-i Yūsuf Āġā Be-Lafẓ-ı İnşāʾa'llāh B1, İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ketḫudā-yı Mehd-i ʿUlyā Yūsuf Āġā MA

1339 bu: T1-

1340 tehī B1, İ2, İÜ, T1: belī MA

1341 eyā B1, İ2, MA, T1: ki ey İÜ

1342 Ol B1, İ2, İÜ, T1: O MA

10 Ṣādıḳu'l-ḳavl-i beşer daʾim ola tā maḥşer
Luṭf u tevfīḳ-i Ḫudā rehberi inşāʾa'llāh

11 Böyle ḫayrāta belī her kişi maẓhar olamaz
Ḥaḳ muvaffaḳ ede ol dāveri inşāʾa'llāh

12 Ṭaş diker bunda ser-i himmete hem ʿālemde
Ḥaşre dek ola duʿā maẓharı inşāʾa'llāh [1343]

13 Şimdi müşkil bu ki ey mevḥibesi vaʿde-güẕār
Vaʿde-i ehl-i himem ekserī inşāʾa'llāh [1344]

14 Gerçi bu nuṭḳu efendim de buyurdu ammā
Der-ʿaḳab luṭf u ʿināyetgeri inşāʾa'llāh

15 Yaʿnī imdādı hemān vaʿdeden evvel erişir
Der iken himmet-i çābükteri inşāʾa'llāh

16 Sāʾir ehl-i himemiñ vaʿdesi ammā ʿameli
Ḳuvvet-i dāfiʿa-i ekberi inşāʾa'llāh [1345]

17 Vaʿd-i kemmūn-ı kibārı bilir aʿlā ednā
Şimdicek aldadamaz mehteri inşāʾa'llāh

18 Buña ḳāʾil mi meşiyyet buña rāẕī mi Ḫudā
Ola elṭāf u ʿināyet yeri inşāʾa'llāh [1346]

19 Belī her müʾmine bir ḳāra edince niyyet
Şarṭdır evvel süḫan-ı ẕīveri inşāʾa'llāh [1347]

20 Baʿdehū eyledigi niyyete himmet lāzım
Olmaya ḥāşılı ḫuşk u teri inşāʾa'llāh [1348]

21 Ḳudretu'llāhı beyān etmege her sözde belī
Sünnet-i Ḥażret-i Peyġamberi inşāʾa'llāh

22 Demedi defʿ-i żaʿīfān içün ehl-i cāhıñ
Ola sermāye-i müstaḥżarı inşāʾa'llāh [1349]

23 [1350] Ṣarf eder ādemi ʿilletle bu efʿāl-i kıbār
Ola māżī ile hem maṣdarı inşāʾa'llāh

24 Bu mudur mekteb-i iḳbālde ders-i evvel
Ola ser-levḥada hep ezberi inşāʾa'llāh

25 Gūyiyā oḳumamış lafẓa-i *Rabbi yessir*

1343 bunda B1, İ2, İÜ, T1: böyle MA / ʿālemde B1, MA: ʿālemden İ2, İÜ, T1
1344 güẕār İÜ: güdāz B1, İ2, MA, T1 / ey B1, İ2, MA, T1: hep İÜ
1345 ammā ʿameli İ2, İÜ, T1: ammā ki ʿamel B1 / olmuş ʿameli MA
1346 ḳāʾil mi B1, İÜ: bil mi İ2; ḳābil mi M , T1
1347 bir B1, İ2, İÜ, MA: bu T1 / evvel İ2, İÜ: ola B1, MA, T1
1348 ḫāṣılı İÜ, MA: ḥāṣıl-ı B1, İ2, T1
1349 Demedi defʿ-i B1, İ2, İÜ, T1: Demedim refʿ-i MA
1350 İ2, İÜ, MA, T1-

Hep demiş ḫᵛāce-i dānişveri inşāʾa'llāh

26 Lāfı mīzān-ı ḳabūle ḳomaz ehl-i bāzār
Dese biñ kerre eger müşterī inşāʾa'llāh

[90b] 27 Ḳıl ḳadar fāʾide vermez zer ü sīm olmayıcak
Yaʿnī defʿ etmege bir berberi inşāʾa'llāh

28 Cān alır sīm ile zer bulmayıcaḳ ol āfet
Añlamaz ġamze-i zūr-āveri inşāʾa'llāh [1351]

29 Dil-i bī-çāreye olmaz femi bī-sīm besīm
Biñ deseʿ āşıḳ-ı ḥasretgeri inşāʾa'llāh

30 [1352] Yeter ey ḫāme bu hezliñ olacaḳ cidde ḳarīn
Baʿd-ez-īn etmeyesin ḳışmerī inşāʾa'llāh

31 Yürü ḫāṭırdasın ey **Fāżıl**-ı dānā ṣabr et
Ḫayrdır bu reviş-i serserī inşāʾa'llāh

32 Çünki çerḫ-i kereme müntesib olduñ bī-şek
Doġdu üᵐmīd-i kerem ḥāveri inşāʾa'llāh

33 Çāre-sāz-ı büleġā işte cenāb-ı āġā
Aña ʿarż eyle bu naẓm-ı teri inşāʾa'llāh

34 Yeʾsle olsa muṭalsam ne ḳadar bāb-ı murād
Defʿ eder dest-i kerem-perveri inşāʾa'llāh [1353]

35 Mütezāyid ola günden güne dil-ḫᵛāh üzre
Rütbe-i devlet ü zīb ü feri inşāʾa'llāh

36 Aña dünyāda veren cūy-ı murādı Mevlā
Vereʿ uḳbāda daḫi Kevṣeri inşāʾa'llāh

37 [1354] Farṭ-ı ālāmla bu refʿ-i ḥicāb etdigime
Luṭfu maḥcūb ede bu çākeri inşāʾa'llāh

38 [1355] Erişir penbe-i elṭāfı dil-i medyūna
Ṣatmadan ḫānedeki minderi inşāʾa'llāh

39 [1356] Erbaʿīn beytime bu faṣl-ı şitāda lāyıḳ
Kürk geydirse o iḥsān eri inşāʾa'llāh

40 [1357] **Fāżıl**ā ḳılma teʾessüf o mekārimkārıñ
Erişir luṭf u ʿināyetleri inşāʾa'llāh

1351 bulmayıcaḳ B1, İ2, İÜ, T1: olmayıcaḳ MA

1352 İ2, İÜ, MA, T1-

1353 Yeʾsle olsa muṭalsam ne ḳadar bāb-ı murād B1, İ2, İÜ, T1: Beste olsa ne ḳadar bāb-ı murād-ı maṭlabım MA / defʿ B1, İ2, İÜ, MA: feṯḥ T1

1354 İ2, İÜ, MA, T1-

1355 İ2, İÜ, MA, T1-

1356 İ2, İÜ, MA, T1- / Kasidenin 40. beyitten ibaret olduğunu belirten ifade yalnızca B1 nüshasında bulunmakta olup 40. beyit sadece İÜ nüshasında yer almaktadır.

1357 B1, İ2, MA, T1-

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI VĀLİDE YŪSUF ĀĠĀ [1358]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - ./. - - ./. - - ./. - -

1 İḳbāl-i kerem ḫilʿat-ı erbāb-ı himemdir
Şehbāl-i himem zīver-i aṣḥāb-ı keremdir

2 Hūşyār gerek mey-keş-i ʿizzet ki bu devrān
Sāġar-şiken-i meclis-i kāşāne-i Cemdir

3 Tevfīḳe muḳārin olur encām-ı kemāli
Şol ṣāḥib-i devlet ki pesendīde-şiyemdir

4 El-ḥaḳḳ iki ʿālemde geçer menzil-i ḫāṣṣa
Şol dāver-i pākīze ki elṭāfı eʿamdır [1359]

5 Revnaḳ verecek bāriḳa-i devlet ü cāha
İmdād-ı gedā ḫayr-duʿā beẕl-i niʿamdır

6 Ḥaḳḳ eylemeye dest-res-i rişte-i iḳbāl
Şol pençeyi kim ṭılsım-ı dīnār u diremdir

7 Tābende gerek bendelere ṣāḥib-i rifʿat
Neyyir ki żiyā vermede medyūn-ı ümemdir

8 Çerḫiñ naẓarı ʿārife hem-ṣoḥbet-i ḥammāl
Dūşunda iḳāmet olamaz ḳāmeti ḫamdır

[91a] 9 Bu ʿālem-i fānī naẓar-ı ehl-i kemāle
Ne ʿālem ü ne devr ü ne dem maḥż-ı nedemdir

10 Bu ḫāne-i pür-zelzele-i ʿālem-i āfāt
Bir keşt*ī*-yi ṣad-pāre ki üftāde-i yemdir

11 Bu sifle-naẓar sifle-reviş çerḫ-i denī āh
Bilmem ʿacabā dīdeleri zīr-i ḳademdir [1360]

12 Ṣad-mihr ile meh ḳubbesine olsa da raḫşān
Ehl-i dile ẓāhirde siyeh kāse-i ġamdır [1361]

13 Feryād-ı gedā sāmiʿa-i ḳahrına gūyā
Bir naġme-i ihdā-şüde-i gūş-ı aṣamdır

14 Ḫaṭṭ-ı sitem ü miḥneti çün naḳş-der-āhen

1358 B1 98b, İ2 91a, İÜ 90b, MA 93, T1 53a
Ḳaṣīde-i Dīger Berāy-ı Yūsuf Āġā B1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Yūsuf Āġā Ketḫüdā-yı Vālide Sulṭān İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ketḫüdā-yı Mehd-i ʿUlyā Cenāb-ı Yūsuf Āġā MA; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ketḫüdā-yı Vālide Sulṭān Yūsuf Āġā T1

1359 ālemde B1, İ2, İÜ, T1: dünyāda MA

1360 sifle-naẓar sifle-reviş B1, İ2, MA, T1 sifle-reviş sifle-naẓar İÜ

1361 Ṣad B1, İ2, MA, T1: Ṣadr İÜ

Resm-i kerem ü devleti āb üzre raḳamdır [1362]

15 Āgāh gerek merd-i hüner-pīşe ziyāde
Zīrā feleginñ ehl-i dile niyyeti kemdir

16 Düşmekden ise derd ü belā-yı dü-cihāna
Evvel ʿadem-ābādda ḳalmaḳ ne keremdir

17 Vāʿiẓ misin ey **Fāżıl**-ı dānā ne bu ṣıḳlet
Sāʿat yine bu sāʿat ü dem işte bu demdir

18 Biz ehl-i diliz *ḫāne-be-dūş-ı dü-cihānız* [1363]
Külḫan bize cānān ile gülzār-ı İremdir

19 Ol ġamzesi ḫūn-rīze ġazel söyle ki her dem
ʿAşḳıyla göñül ġavṭa-zen-i ḫūn-ı elemdir

20 Bir ġonce içün dīdelerim ġarḳa-i nemdir
Bilmem ki benim nemdir o gül-ruḫları nemdir

21 Zülfü ʿArabī ḫāli Ḥabeş ġamzesi Tātār
Ebrūları şemşīr-i ṣanādīd-i ʿAcemdir [1364]

22 Mirʾāt-ı dile ġamzesi taṣvīr-i büt eyler
Şimdi dile ṭāʿatgedemiz beyt-i ṣanemdir

23 Yaġmaya verir ṣabrımızı şīve-i güftār
Bilmem ne tekellümdür o fem āh ne femdir [1365]

24 Fem bir ḥarem-i muḥterem ü lebleri mābeyn
ʿAnber gibi ḫāl-i siyeh āġā-yı ḥaremdir

25 Bir nuṭḳla ʿuşşāḳı o lebler eder iḥyā
Gūyā ki ʿaṭāyā-yı kef-i ehl-i niʿamdır [1366]

26 [1367] Ol dāver-i ḳudsī-ṣıfat u mekremet-ārā
Maḥsūd-ı melek ġıbṭa-i eṣnāf-ı ümemdir

27 Dādār-ı kerem Yūsuf Āġā-yı şeref-endūz
Ẕī-şān-ı felek-mertebe seyyāre-ḥaşemdir

[91b] 28 [1368] Ol ẕāt-ı seḫā-pīşe ki ṭūfān-ı ʿaṭāsı
Bir ebr-i mekārim ki ne bārān u ne yemdir

29 Yevmiyye verir şeş-cihete pençe-i luṭfu
Mānende-i ḫurşīd-i felek şimdi ʿalemdir

30 Ḳālīçe olur himmetine aṭlas-ı gerdūn

1362 miḫneti İ2, İÜ, MA, T1: miḫnetini B1
1363 "İki dünyanın göçebesi/evsizi" anlamında Farsça bir ibare.
1364 ṣanādīd-i İ2, İÜ, MA, T1: żiyā zīb-i B1
1365 ne tekellümdür o fem İ2, İÜ, MA, T1: ki ne femdir o femi B1
1366 Gūyā ki B1, İ2, İÜ, T1: Mānend-i MA
1367 B1'de 22. beyittir.
1368 MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

Behrām-ı felek dergehine baʿżı ḫademdir

31 Cārūb-ı deri olsa muṣavvirlere ḫāme
Gül-ġonce-i dīvār ola şāyeste-i şemdir

32 Medḥiyle zamān demdeme-ārā-yı terennüm
Vaṣfıyla cihān zemzeme-pīrā-yı naġamdır [1369]

33 Bir miṣli daḫi gelmedi der ehl-i semāvāt
Nev-māh-ı felek ṣanma bu bir vāv-ı ḳasemdir

34 [1370] Ey dāver-i pākīze-güher mekremet-iḥdāṣ
Kim ṭavrı pesendīde-i ebnā-yı ḳıdemdir [1371]

35 Bu bende degil müntesib-i dergehiñ ammā
Medḥiñ şuʿarā zümresine emr-i ehemdir [1372]

36 Ehl-i süḫanıñ ʿādet-i dīrīne-i ṭabʿı
Ṣāḥib-keremi medḥ ü ṣenā sifleyi ẕemdir

37 Ben şāʿir-i Īsā-nefesim merd-i Ḫudāyım
Nuṭḳ-ı süḫanım sāmiʿa-pīrā-yı aṣamdır

38 Merd-i ezelim kātib-i gerdūn-ı ġalaṭkār
Rüstem yazacaḳ yerde beni yazdı sitemdir

39 Āvāze-i elḥān u ṭarab ḳısmetimizken
Levḥimde naġam yazmış iken yazdı ne ġamdır

40 Baḫş olmuş-iken baḫtıma her ṣervet ü sāmān
Ḳısmetde direm söyler iken dedi düjemdir

41 **Fāżıl** yetişir şīve ise çerḫ ile ḳaṣdıñ
Hep ḫayr ile şer mā-ṣadaḳ-ı levḥ ü ḳalemdir

42 Sen edʿiye-i ḫayr-ı veliyyü'n-niʿam eyle
Ol ẕāt-ı keremkāra duʿā ḫalḳa eʿamdır

43 Sīrāb-ı dü-ʿālem ede Ḥaḳ meşrebi üzre
Bu ḫayr-duʿā mā-ḥaṣal-ı eşk-i müjemdir

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ CEBBĀRZĀDE SÜLEYMĀN BEG [1373]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1369 zamān B1, İ2, MA, T1: zebān İÜ / demdeme-ārā-yı B1 İ2, MA, T1:demdeme-pīrā-yı İÜ

1370 İ2'de -yaprak koptuğu için olsa gerek- bu beyitten itibaren kasidenin devamı yoktur.

1371 ṭavrı MA, T1: ṭavr-ı B1, İÜ

1372 müntesib-i B1, MA, T1: müktesib-i İÜ

1373 B1 102a, İ2 92a, İÜ 91b, MA 98, T1 57a
Medḥiyye Berāy-ı Cebbārzāde Süleymān Beg ve Şikāyet Ez-Sīvās u Yozġaṭ ʿArż Şüde B1, T1. (İ2'de yalnızca kasidenin başlığı yer almakta, ancak -yaprak koptuğundan olsa gerek- kaside 29. beyitten başlamaktadır.)

1 Ehl-i iḳbāle gelen dīdesi pür-nūr gider
Ne ḳadar ḫāne-ḫarāb olsa da maʿmūr gider[1374]

2 Her gelen zāt-ı fürū-māye-i ḫıssetkāra
Yeʾsle şöyle leb-i ḫᵛāhişi memhūr gider

[92a] 3 Uġradım sehv ile Sīvās-ı ḫarāb-ābāda
Meger ol dāʾireye ādem-i maġrūr gider

4 Bilmedim vāh ki o dergāha gelen bī-ṭāliʿ
Anda hep varını ḫarc eyler ü maġdūr gider

5 Baña yetmez mi bu ʿibret ki aña devletden
Ne zaʿīm ü ne efendi ne silaḥşūr gider[1375]

6 Öyle bir zāta gerek ṭayy-ı merāḥil ki anıñ
Ced-be-ced silsilesi zübde-i cumhūr gider

7 Dūdmān-ı şeref-endūḫte-i nesl-i kerīm
Nām-ı ferḫundesi hep ʿāleme menşūr gider

8 Ġıbṭa-sāz-ı vüzerā yaʿnī Süleymān Beg kim
Nesl-i pākīzesi tā Ademe düstūr gider

9 Heft-iḳlīme ʿaceb bāriḳa-i devlet kim
Ḫānedān-ı şerefi gün gibi meşhūr gider

10 Ḥüsn-i aḫlāḳ-ı Ḫudā-dād ile ism-i pāki
Fem-i āfāḳda hep ḫayr ile meẕkūr gider

11 O tevāżuʿ o meḳārim o merāḥim anda
Bāreka'llāh zihī nūrun-ʿalā-nūr gider

12 Böyledir şöhret-i aḫlāḳ-ı cihān-ārāsı
Yaʿnī maḥzūn gelen ādem aña mesrūr gider[1376]

13 Semt-i Yozġaṭa biri keyfi bozuḳ ʿazm etse
Ḥāline şöyle düzen vere ki maʿmūr gider[1377]

14 Aña bu ḳuvvet-i tevfīḳi ki vermiş Allāh
Ne yaña leşkeri ʿazm eylese manṣūr gider

15 Ey felek-cāh-ı muʿallā ki celāl-i ḳadri
Şuʿarānıñ dedigi mertebeden dūr gider

16 Benim ol şāʿir-i sāḫir ki ṣarīr-i ḳalemim
Güş-ı erbāb-ı dile naġme-i ṭanbūr gider

17 Süḫanım siḫr-i ḥelāl oldu ki ʿālim cāhil
Ḥaşre dek nuṭḳum ile cümlesi mesḥūr gider[1378]

1374 B1'de kasidenin redifi "gibidir" kelimesidir.
1375 ibret İÜ, T1: ġayret B1, MA / Ne zaʿīm ü ne efendi B1, MA, T1: Ne efendi ne zaʿīm ü İÜ
1376 aña B1, MA, T1: belī İÜ
1377 biri B1, İÜ, MA: bir T1
1378 ʿālim cāhil B1, T1: aʿlā ednā İÜ; cāhil ʿālim MA

18 Bu sefer de ḳalemim oldu mehekk-i vüzerā
Belī bu bābda medḥ ü ẕemi maʿẕūr gider

19 Cümleniñ ḳalbime ʿaks oldu bütün aḥvāli
Dil ki sīnemde bir āyīne-i billūr gider

20 Ben gibi ʿārif ü dānā o edānī üzre
Bir ḳażādır ki Ḫudādan belī meʾmūr gider

21 Bu feṣāḥat yeter edbāsına kim nām-ı bedi
Ḥaşre dek defter-i dīvānıma mesṭūr gider[1379]

[92b] 22 Ḳandadır ʿadl ü kerem ḳanda niẓāmü'l-ʿālem
Ne Hülāgū bu yola gitdi ne Tīmūr gider[1380]

23 Ḥani nāmūs-ı vezāret ḥani şān-ı ʿaẓamet
Bu ṭarīḳa belī kim māye-i menfūr gider[1381]

24 Ẓāhir ü bāṭını ḥayvān naẓar-ı dānāda
Dūş-ı iclāline bir ferve-i semmūr gider[1382]

25 Erżurūm cānibi hem ḳalʿa-i Van semti faḳaṭ
Anda āyīn-i ʿadālet belī menşūr gider

26 ʿAdl-ile reʾfet ile nām-ı eʿāẓım bāḳī
İşte tā maḥşere dek şöhret-i Şābūr gider

27 Bār eden dūşuna ferdāda ḥuḳūḳ-ı ḫalḳı
Sevdigim rāh-ı ṣırāṭ üstüne ḳanbūr gider[1383]

28 Ḥüsn-i şöhret ile dünyāda gerek ʿuḳbāda
Merd olan elsine-i ḫalḳla meşkūr gider[1384]

29 Yaʿnī memdūḥum olan Mīr Süleymān gibi
ʿĀleme ʿārif olan nūr gelir nūr gider

30 Şeh-i devrāna ṣadāḳat fuḳarāya şefḳat
Böyle ẕātıñ iki dünyāsı da maʿmūr gider[1385]

31 Bu cihān içre saʿādetle ẓaferle maḥfūẓ
O cihān içre daḫi cennete maġfūr gider

32 Bu tecellīsine ṣad-ġıbta ile ḥussādı
ʿAdem-ābāda o ġayret ile maḳhūr gider[1386]

33 **Fāżıl**ā cümlesi maʿlūm yeter taṣdīʾiñ

1379 defter-i B1, İÜ, T1: hicv ile MA
1380 Ḳandadır ʿadl ü B1, MA, T1: Ḳanda daʿvā-yı İÜ
1381 şān-ı ʿaẓamet B1, İÜ, T1: şād u devlet MA
1382 dānāda B1, İÜ, T1: dānādan MA
1383 eden İÜ, MA, T1: eder B1
1384 ʿuḳbāda B1, MA, T1: ʿuḳbāya İÜ / ḫalḳla B1, İÜ, T1: ḫalḳda MA
1385 Şāh-ı B1, İ2, MA, T1: Şeh-i İÜ
1386 ġayret İ2, İÜ, T1: ġıbta B1, MA / ġıbta İ2, İÜ: ġayret B1, MA, T1

Bārī āġāz-ı duʿā et ki süḫan dūr gider

34 Ṣıḥḥat ü devlet ile var ola ol ẕāt-ı şerīf
Tā ki rūz ola ʿayān u şeb-i deycūr gider

35 Ola tevfīḳ ile bāḳī ki ḳażādan dāʾim
Gerden-i düşmen ü hussādına sāṭūr gider

TEBRĪKİYYE BE-SİROZĪ İSMĀʿĪL BEG [1387]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

I

1 Buyur devletli sulṭānım ola Bārī mededkārıñ[1388]
2 Ṣafā geldiñ efendim yümn ü tevfīḳ ola sālārıñ
3 Seferde hem ḥażarda luṭf-ı Ḥaḳḳ olsun nigeh-dārıñ
4 Erenler hep rikābıñda ola yār-i vefā-dārıñ
5 Cihānda tā ḳıyāmet ola bāḳī nām u āṣārıñ
6 Bu beytimle ola efrād-ı ʿālem hep duʿākārıñ
7 Ne semte ʿazm ederseñ ola tevfīḳ-i Ḥudā yārıñ
[93a] 8 Efendim Ḥażret-i Ḫıżr-ı Nebī olsun ʿalem-dārıñ

II

1 Şecāʿat-pīşe İsmāʿīl Beg ol Rüstem-i Ṣānī
2 Cihānıñ Ḳahramānı pādişāhıñ şīr ü arslanı
3 Fürūġ-ı ẕātıdır vaḳt-i zamānıñ mihr-i raḫşānı
4 Cenāb-ı semtgāhı Rum iliniñ şān u ʿunvānı[1389]
5 Zamānıñ ced-be-ced bir ḫānedān-ı ṣāḥibü'ş-şānı
6 Ḫulūṣ ile oḳur bu beyti her dem bu duʿā-ḫᵛānı
7 Ne semte ʿazm ederseñ ola tevfīḳ-i Ḫudā yārıñ
8 Efendim Ḥażret-i Ḫıżr-ı Nebī olsun ʿalem-dārıñ

III

1 Vücūd-ı eşrefi pīrāye-i nesl-i Siyāvūşī
2 Kebāde meşḳ eder fenn-i riyāset ḳuvvet-i hūşu[1390]
3 Kemāl-i ḳadr-i cāhı devlet ü dīniñ ḫalel-pūşu
4 Cihānıñ begleri pāşāları ḫayrān u medhūşu
5 Sezādır yoluna dībā-yı taʿẓīm olsa mefrūşu
6 Nidā ḳıldı bu beytimle ricālü'l-ġayb çāvūşu
7 Ne semte ʿazm ederseñ ola tevfīḳ-i Ḫudā yārıñ
8 Efendim Ḥażret-i Ḫıżr-ı Nebī olsun ʿalem-dārıñ

1387 B1 75b, İ2 92a, İÜ 92b, MA 143, T1-
Ḳaṣīde-i Tebrīkiyye Be-Ḫāk-i Pāy-ı Sirozī İsmāʾīl Beg İ2, İÜ, MA. (Manzume, "müsemmen" nazım şekliyle yazıldığı için B1'deki başlık tercih edilmiştir.)

1388 devletli B1, İ2, İÜ: devletle MA

1389 Cenāb-ı semtgāhı İ2, İÜ, MA: Cenābı semtgāh-ı B1

1390 Kebāde B1, İ2, İÜ: Kibāra MA

IV

1 Ṭulūʿ etdi miṣāl-i mihr ʿālem ṭāb-dār oldu
2 Nücūmāsā rikābında ʿasākir bī-şümār oldu
3 Ḥalel verdi ʿadūya dīn-i İslāma medār oldu
4 Çekilmiş bir mücellā seyf-i devlet şuʿle-bār oldu
5 Cenāb-ı pādişāha māye-sāz-ı iftiḫār oldu
6 Bu beytimle Sitanbūl ḫalkı hep evrādkār oldu
7 Ne semte ʿazm ederseñ ola tevfīḳ-i Ḫudā yārıñ
8 Efendim Ḥażret-i Ḫızr-ı Nebī olsun ʿalem-dārıñ

V

1 Teʿāla'llāh ḫoşā iḳbāl-i feyż-i āsumāndır bu
2 Muvaffaḳdır Ḫudādan böyle ẕāt-ı ḳahramāndır bu
3 Eyā ehl-i zamān āgāh oluñ ṣāḥib-zamāndır bu
4 ʿAceb nāmūs-ı devlet revnaḳ-ārā-yı cihāndır bu
5 Ḫudā devletle dā'im eylesin kim mülke şāndır bu
6 Duʿā etdikce **Fāżıl** ẕātına vird-i zebāndır bu
[93b] 7 Ne semte ʿazm ederseñ ola tevfīḳ-i Ḫudā yārıñ
8 Efendim Ḥażret-i Ḫızr-ı Nebī olsun ʿalem-dārıñ

ḲAṢĪDE BERĀY-I YŪSUF BEG-İ SİROZĪ İBN-İ MERḤŪM İSMĀʿĪL BEG [1391]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Selānik şehrine ferḫundedir nesl-i Siyāvūşī
Zamānıñ begleri pāşālarınıñ tāc-ı serpūşu

2 Siroz aʿyānı İsmāʿīl Mīr ol mekremetkārıñ
Bu maḫdūm-ı celīlü'ş-şānıdır kim ḫalḳ medhūşu

3 Meh-i Kenʿān-ı Mışr-ı mekremet devletli Yūsuf Mīr
Zelīḫā-yı zamān dūşize-i iḳbāl-i pür-cūşu

4 ʿAceb bir Ḳahramān mīr-i dilāver kim şecāʿatle
Rikābında Nerīmān-ı cihān hep ʿabd-i mengūşu

5 Ahālī-yi Selānik bilseler ḳadr-i muʿallāsın
Döşerler yoluna telli poşī zer-bāf-ı menḳūşu[1392]

6 Civār-ı Ḥażret-i Ḫālidde cedd-i pāki nūr olmuş
Bu bir niʿme'l-ḫalef bāl-i hümā olmaz mı mefrūşu

7 Tevārīḫe olurken zīnet-ārā nām-ı ecdādı
Olur mu ḳadr-i cāhı ehl-i inṣāfıñ ferāmūşu

1391 B1 26b, İ2 92b, İÜ 93b, MA 129, T1-
Ḳaṣīde Berāy-ı Yūsuf Beg İbn-i İsmāʿīl Beg-i Sirozī B1; Ḳaṣīde Be-Ḫāk-i Pāy-ı Mīr Yūsuf Bin Mīr İsmāʿīl-i Sirozī İ2, MA

1392 Döşerler B1, İ2, İÜ: Döşer MA

8 ʿAceb bir ḫānedān-ı āsumān temkīn-i rifʿat kim
Naẓirin görmemiş ehl-i cihānıñ ḫāne-ber-dūşu

9 Bilād-ı Rum iliniñ erleri ol mīr-i zī-şānıñ
Şebāb eyyāmı bu temkīnle ḥayrān u medhūşu[1393]

10 Şecāʿatde cüvānmerd ü kemāl-i ʿaḳlla bir pīr
Cihānda bu tecellī kimleriñ şöhret-zed-i gūşu

11 Süzüldü şāhbāz-ı evc-i rifʿat pençe-gīr oldu
Unutsun eşḳıyā-yı ehl-i sāḥil ḫᵛāb-ı ḫargūşu

12 Bu bir şehbāz-ı ʿulvīdir ki ṣaydı rūḥ-ı aʿlādır
Şikār eyler mi şāhīn-i hümā-pervāz bayḳuşu

13 İşitdim ol nevāḥīde kemāl-i dehşet ü ḳahrı
Getirdi cāmiʿ -i taḳvāya çok ʿayyār-ḳaluşu[1394]

14 Nitekim şiddet-i zühd ü ṣalāḥı ol bilād içre
Getirdi tevbe-i iḫlāṣa çoḳ ʿayyāş-ı mey-nūşu

15 Eyā mīr-i Siyāvūşī-neseb kim ḳadr ü rifʿatle
Kibār-ı zādegān olmaz sezā-yı ṣaff-ı pāpūşī

16 Peder medḥ ü duʿāsıyla zebān-ı ṭūṭī-yi ṭabʿım
Verir nev-ṣāʿirān-ı ehl-i İslāmbola ḫāmūşī

[94a] 17 Duʿā hengāmı **Fāżıl** Mīr-i pāk ü nesl-i vālāya
Duʿāya ṣayḥa-i āmīn eder abdāl çāvūşu

18 İlāhī ʿömr ü iḳbāliñ edip günden güne efzūn
ʿAdūnuñ ʿömrü añdırsın fenāda ʿıhn-ı menfūşu [1395]

19 Peder bir mihr-i raḫşān ẕātıñ olsun māh-ı tābende
Ḳo her dem tīre-baḫt olsun ḥasūduñ ḳalb-i maġşūşu

BERĀY-I YASAĠ-I BĀDE [1396]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Çeşmiñ ki mest olup yine çekmiş bıçaġını
Şāhenşehiñ işitmedi mi mey yasaġını

2 Ey çerḫ-i mest sen de şafaḳ bādesin bıraḳ
Yā nūş edince bārī gözet ṣol u ṣaġını

3 Cān istedikce rūḥlar iç ey revān-ı Cem
Terk et şarābı sen daḫi denk al ayaġını

1393 medhūşu B1, İ2, MA: bī-hūşu İÜ

1394 Kaluş, ayakkabının üzerine giyilen yarım potin, kaloş, galoş.

1395 edip B1, MA: ede İ2, İÜ

1396 B1 105b, İ2 93a, İÜ 94a, MA 52, T1 60b
Diğer Ḳaṣīde-i Nev-Ẓuhūr MA

4 Dest-i siyāset eyledi sāġarları şikest
Mīnāların da ḫışm ile burdu ḳulaġını

5 Bād-ı ʿadālet eyledi meyḫāneyi ḫarāb
Yeksān ḳıldı ḫāk-ile uc u bucaġını

6 Bu pençe-i ḳażāya ki çün düşdü liḥyesi
Devşirdi pīr-i meykede ṭās u ṭaraġını

7 Āb-ı ḳażāyı āteş-i seyyāleye döküp
Söndürdüler o şuʿle-fürūşuñ ocaġını[1397]

8 Tārīk-i dillere olur iken żiyā-feşān
Söndürdü ʿāḳıbet puf-ı taḳvā çerāġını[1398]

9 İñler tehī derūn ile ḫumlar da kös gibi
Evvel şeṭāret ile atarken ḳapaġını

10 Rīş-i sefīd-i rindi boyamaz mı ḫūn-ı eşk
Gördükde bādeniñ dökülen āl dudaġını[1399]

11 Ḫāḳān-ı ġam işitdi gelip ceyş-i derd ile
Urdu derūn-ı sineye miḫ-i oṭaġını[1400]

12 Ey ehl-i ʿaşḳ diḳḳat ile bir nigāh ediñ
Ṣoldurdu hicr-i bāde bütānıñ yañaġını

13 Bir vāsıṭa idi duḫter-i rez vaṣl-ı dilbere
Başıñ ṭutup buḫār ile ḳaplar dimāġını

14 Ṣīrīnī-yi rezi bilemez rind-i telḫ-nūş
Çalsın felek de başına engūr u bāġını

15 Kessin bütün dıraḫt-ı rez-i bāġ-ı ʿālemi
Ṣoḳsun sipihr der-küs-i Zühre budaġını[1401]

[94b] 16 Zühhād yaġ baġladı ḳat ḳat ṣafā ile
Bī-çāre rind eritdi keder eski yaġını[1402]

17 Ṣūreṭde rind duḫter-i rezden ıraġ ise
Teşrīf eder ḫayālde her şeb yaṭaġını[1403]

18 Görmüş ʿalāyim-i felek ü māh-ı nev ṣanır
Bir şīşe mey düşürdü çözerken ḳuşaġını[1404]

19 Ḫurşīd-i ṣubḥu gördü telāş-ı ḫumār ile

1397 ḳażāyı B1, İ2, İÜ, T1: ṣafāyı MA
1398 feşān B1, İ2, MA, T1: resān İÜ
1399 boyamaz mı MA: boyatmaz mı B1, İ2, İÜ, T1
1400 ceyş-i B1, İÜ: rīş-i İ2, MA, T1
1401 Zühre B1, İ2, MA, T1: zehrā İÜ
1402 rind B1, İ2, İÜ, T1: rindiñ MA
1403 ıraġ B1, İ2, MA, T1: cüdā İÜ
1404 Görmüş B1, İ2, İÜ, T1: Görse MA

Zerrīn-i cām-ı mey sanıp açdı ḳucaġını

20 Rindāna taʿziye daḫi züḥḥāda tehniye
Bu şiʿr-i tāze tāzeledi sīne dāġını

21 Bu çend beyt geldi bize bādeden lezīẕ
Fāżıl getir hele öpeyim şu dudaġını[1405]

ḲAṢĪDE DER-SİTĀYİŞ-İ MEKTŪBĪ-İ ṢADR-I ʿĀLĪ İBRĀHİM EFENDİ [1406]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Her güẕeşte āfetiñ reftārı şevḳ-engīz olur
Nev-cüvānıñ şol ḳadar kim rūyu ḥüsn-āmīz olur

2 [1407] Çoḳ cefāya ṭāḳat eyler her dıraḫt-ı pāyidār
Nev-nihāl-i tāze-ḳadd elbet taḥammülsüz olur

3 [1408] Ṭıfl-ı endek-ṣāle ancaḳ lāyıḳ-ı būs u kenār
Köhnesi üftādeniñ taḫtında bir şebdīz olur[1409]

4 [1410] Sīne verdim bir cüvānıñ nīze-i teymūruna
Ṭarf-ı ebrūsu belā-yı fitne-i Cengiz olur[1411]

5 Rūyuna vefḳ-ı murabbaʿ oldu çār-ebrūları
Ḥükm-i teʾşīriyle tiġ-ı ġamzesi ser-tīz olur[1412]

6 Öyle gül-berg-i leṭāfetdir ruḫ-ı nāzikteri
Uġrasa pāy-ı naẓar ruḫsārına bir iz olur

7 Ḫaṭ-ber-āver māhdır ammā ki ḥüsn-i ṭalʿatı
Öyle bir āyīne-i behcet ki mihr-āvīz olur

8 Bāreka'llāh bir ḫaṭ-ı ḳudret ki farṭ-ı ḥüsnle
Hem-naẓīr-i ḫaṭṭ-ı memdūḥ-ı ʿināyet-rīz olur

9 Ḥażret-i Mektūbī İbrāhīm Efendi kim anıñ
Ḫāmesi müşkil-küşā-yı ʿuḳde-i temyīz olur

10 Mihr-i ʿālem-tāb iken eyler tevāżuʿ ẕerreye
Yaʿnī dāʾim dil-nevāz-ı bende-i nāçīz olur

1405 leẕīẕ B1, İÜ: delīl İ2, MA, T1

1406 B1 101b, İ2 93b, İÜ 94b, MA 97, T1 56b
Berāy-ı Dilber-i Güẕeşte Be-Mektūbī-yi Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi ʿArż Şüde Būde B1, İ2, T1

1407 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.

1408 B1, İ2, MA ve T1'de 2. beyittir.

1409 ṣāle İ2, İÜ, MA, T1: ṣāl B1

1410 B1, İ2, MA ve T1'de 3. beyittir.

1411 belā-yı İ2, İÜ, MA, T1: belāsı B1

1412 teʾşīriyle B1, İ2, İÜ, T1: teʾşīr ile MA

11 Eyleyem medḥi ile neşr-i ḳaṣā'id Rūmda
Tā ki şiʿrim reşk-sāz-ı şāʿir-i Tebrīz olur

12 [1413] Ḳāfiyem teng ise medḥi vüsʿat-i maʿnī verir
Şevḳ-i medḥiyle şikāf-ı ḫāme bir dehlīz olur[1414]

13 [1415] İşbu zībā nev-ʿarūs-ı çehre-pīrā-yı süḫan
Ḥaclegāh-ı ṭabʿına ṣad-şermle techīz olur

[95a] 14 Her seḥer rū-māl olurdum ḫāk-i pāy-ı ḥażrete
Ḳorḳarım ancaḳ ki ṭabʿ-ı eşrefi taʿcīz olur[1416]

15 Böyle vird eyler duʿā-yı devletiñ iḫlāṣla
Fāżıl-ı dāʿī ne dem vaḳt-i seḥer şeb-ḫīz olur

16 Devlet ü iḳbāl ile dil-ḫᵛāhıñ üzre dā'im ol
Tā o demler kim zamān-ı rūz-ı rustāḫīz olur[1417]

EDʿİYE-İ VELĪ EFENDİZĀDE EMĪN EFENDİ [1418]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Ṣadru'l-ʿulemā tāc-ı ser-i ehl-i menāṣıb
Kim himmet-i vālāsı gibi ḳadri ʿalīdir

2 Monlā-yı felek-pāya Meḥemmed Emīn ol kim
Ḫurşīd gibi pertevi envār-ı celīdir[1419]

3 Āgāh oluñ ey nükte-şināsān-ı Sitanbūl
Bu ẕāt-ı girān-māye Velī ibn-i Velīdir

4 Ol dürre-i silk-i neseb-i pāk-i muʿallā
Kim ṭıynet-i pākinde saʿādet ezelīdir

5 Maḫdūm-ı şeref-kān ki ecdād-ı ʿiẓāmı
Tā Ādeme dek feyż ü ʿināyet maḫallidir

6 Bir bāb-ı emel var ise dergāhıdır ancaḳ
Bir kān-ı kerem var ise dünyāda elidir

7 Ey dāver-i vālā ki der-i ḫulḳ-ı penāhı
Bī-çāreleriñ cāy-ı ḥuṣūl-i emelidir

8 Destimde ʿacebdir ḳalem-i şuʿle-fürūzum

1413 İ2, MA, T1-
1414 maʿnī İÜ: münşī B1 / ḫāme İÜ: ḫāne B1
1415 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1416 ki ṭabʿ-ı eşrefi B1, İ2, MA, T1: efendim belki bir İÜ
1417 rūz-ı İÜ: vaḳt-i B1, İ2, MA, T1
1418 B1 65a, İ2 94a, İÜ 95a, MA-, T1-
Berāy-ı Ṣadr-ı Rūm Velī Efendizāde Meḥmed Emīn Efendi B1; Edʿiye-i Meḥmed Emīn İ2
1419 Monlā İ2, İÜ: Mollā B1

Ṣīrīnī-yi medḥiñ ile şemʿ-i ʿaselīdir[1420]

9 Ol şāʿir-i iʿcāz-beyānım ki sürūşān
Mestāne-i ṣahbā-yı meʾāl-i ġazelidir

10 Bī-maʿnā süḫan ḫāmūş olur naġmeger olmaz
Sāz-ı süḫanıñ maʿnī-yi bārīk telidir[1421]

11 Ammā bir alay ẓālime düşdüm ki demezler
Kimdir bu belā-dīde-i bī-kes nerelidir

12 Gösterdi baña çerḫ o ḳadar zişt-i belālar
Kim firḳat-i cān oldu belānıñ güzelidir

13 Maḥẓūẓ olur gūş-ı felek nālelerimden
Ol ẓālime gūyā ki terellā terelidir

14 Olmam daḫi çerḫiñ nigeh-i luṭfuna maġrūr
Zīrā sitemi ẕātī vefāsı ʿamelīdir

[95b] 15 Āġāz-ı duʿā eyleyelim ṣıdḳ ile **Fāżıl**
Çün dest-i duʿā ḫāne-i cāhıñ temelidir

16 Tā ḥaşre degin devlet ü iḳbāl ile ṣaġ ol
Maḥşerde refīḳiñ daḫi sıbṭeyn-i ʿAlīdir

17 Hemvāre ʿinān-gīriñ ola rehber-i tevfīḳ
İmdād-resānıñ daḫi Rabb-i Ezelīdir

BERĀY-I BAŞÇUḴADĀR KÜÇÜK ḤÜSEYİN ĀĠĀ [1422]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Ḥamdu-li'llāh Ḫudā-yı müteʿāl
Düşdü erbābına feyż-i iḳbāl

2 Birini buldu saʿādet şimdi
Ehlini eyledi Mevlā irsāl

3 Ḫaylī dem düşmüş idi nā-ehle
Olmuş idi ḳatı müşkil aḥvāl

4 Bir alay ẓālime düşmüşdü ki hep
Ḳılmada nefs içün ceng ü cidāl

5 Cemʿ-i īrād ile çalışmaḳdan
Ḥāl-i maġdūru kim eylerdi suʾāl

6 Ḳılmayan ḥāl-i żaʿīfāna naẓar
Olmasın nāʾil-i feyż ü āmāl

1420 Ṣīrīnī-yi B1: Ṣīrīnini İ2, İÜ
1421 maʿnī-yi B1, İÜ: naġme-i İ2
1422 B1 65b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

7 Rütbesi ʿālī olan her yana
Ḳaṭre-rīz olmalıdır ġaym-miṣāl

8 Ḥamdu-li’llāh ki felek devr etdi
Necm-i iḳbālleri buldu zevāl

9 Raḥm edip ḥāl-i żaʿifāna Ḫudā
Verdi bir ẕāt-ı şerīfi iclāl

10 Öyle bir ẕāt-ı merāḥim-girdār
Şefaḳat ṣāḥibi pākīze-ḫıṣāl

11 Hep ser-i kāra gelen böyle gerek
Dāʾimā göstere ḫayr-aʿmāl

12 Ol kerem-pīşe Ḥüseyn Āġā kim
Ḥātem-i Ṭayy aña olmaz timṣāl

13 Buldu çerḫ-i kerem içre şöhret
Gösterir ḫalḳ anı mānend-i hilāl

14 Çeşm-i vālā naẓar-ı himmetine
Görünür ḫāk gibi māl ü menāl

15 Kef-i mīzān-ı süḫānda anıñ
Māl-i Ḳārūn gelir bir miṣḳāl

16 Ol ḳadar rütbe-i istiʿdādı
Ki maʿārifde bütün buldu kemāl

17 Her ne dem raḫş ile meydāna çıḳa
Ṣanasın heybet ile Rüstem-i Zāl

18 Ḳahramāne ne zamān at ḳopara
Ṣanki çerḫi edecekdir pāmāl

19 Raḫş-ı ejder-revişi altında
Gūyiyā uçmaġa açmış per ü bāl

20 Sehv ile eylese taḥrīk rikāb
Aña hem-pāy olamaz biñ ḫayāl

21 Verdi bāzūsuna ḳuvvet o ḳadar
Ḥażret-i Vāhib olan Celle Celāl

22 Sedd-i İskendere de atsa cirīd
Anda revzen açar idi fi’l-ḥāl

23 Tīri mānend-i duʿā-yı maẓlūm
Ḳılmada çerḫi miṣāl-i ġırbāl

24 Ḳonsa ger noḳṭa-i mevhūma
Belki eyler aña tīriñ īṣāl

25 Ṣaf-der-ṣaf-şiken-i şīr-i cinān
Fāris-i maʿreke-i ceng ü cidāl

26 Ey keremkār-ı ḫuceste-eṭvār
Ey felek-ṭabʿ u pesendīde-ḫıṣāl

27 Midḥatiñde ola ʿaczim maʿẕūr
Beni ālām-ı felek eyledi lāl

28 Gelmişim ḥażretiñe şekvāya
Dest-gir ol baña ey çerḫ-i nevāl

29 Ḳıṣṣamı dūr [u] dirāz eylemezem
Cümle maʿlūm-ı şerīfiñdir ḥāl

30 Baña ġadr eyledi bī-inṣāfān
Eylediler beni terk ü ihmāl

31 Gerçi çoḳ vaʿd-i kerem eylediler
Oldu hep vaʿdeleri kiẕb-i meʿāl

32 Ṣoḳmasın arı gibi diyü bizi
Çaldılar aġzına bir parmaḳ bal

33 Ben daḫi aç u bürehne yaṭdım
Kimseye eylemedim basṭ-ı maḳāl

34 Ḅekleyip bu zemen-i ḫayrātı
Ġadr ile yaṭmış idim bir ḳaç sāl

35 Ġaybdan geldi nidālar uyanıp
Ḫaberiñ verdiler ey feraḥ-fāl

36 Ṇā-tüvān cismime geldi ḳuvvet
Żaʿf ile olmuş iken hemçü ḫılāl

37 Ġayrı sen bildigiñ et sulṭānım
Sensin ol ẕāt-ı mekārim-efʿāl

38 Ḥażretiñ gibi efendim var iken
Olayım böyle ẕelīl ü pāmāl

39 Ḫıdmet-i şehde elif olmuş iken
Olayım mı bir alay ādeme dāl

40 Ḥaḳ bilir kim buña rāżī olmaz
Ġayret-i şāh-ı Sikender-iḳbāl

41 Ġazel olmaz u ḳaṣīde bilmez
Baġrımıñ yaġıñ eritdi baḳḳāl

42 Ṣıdḳla başla duʿāya **Fāżıl**
Ḳılma taʿcīz yeter verme melāl

43 Seni bu ḥālet ile terk etmek
Ol keremkāra göre emr-i muḥāl

44 Dāʾimā anı kederden ġamdan
Ṣaḳla yā Rabb bi-ḥaḳḳ-ı abdāl

ḲAṢĪDE BERĀY-I EMĪN-İ MAʿDEN ʿABDĪ BEGEFENDİ [1423]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Dest-i erbāb-ı kerem cūd u seḫā maʿdenidir
Bir damardır o iki pençe ʿaṭā maʿdenidir

2 Yaʿnī ʿAbdī Begefendi ki cenāb-ı ẕātı
Bir girān-māye güherdir ki vefā maʿdenidir

3 Ḥażret-i maʿden emīni ki cenāb-ı pāki
Cevher-i ṣāf gibi rüşd ü ẕekā maʿdenidir

4 Ẕāt-ı pākīzesi perverde-i Yūsuf Pāşā
Ol ecilden kerem ü ʿaḳl u ḥayā maʿdenidir

5 Ey güher-pāre-i vālā ki mizāc-ı pāki
Ḥüsn-i aḫlāḳ ile elṭāf-ı Ḫudā maʿdenidir

6 ʿArabistāna gidip bu sene cevher aradım
Yoḳladım hep Ḥaleb ü Şāmı ḥaşā maʿdenidir

7 Tīşeler urdu felek tā o ḳadar sīnemize
Kūhsār-ı dil-i bī-çāre ḳażā maʿdenidir[1424]

8 Ḳaṭar āġāsına düşdüm meger ol dāʾiresi
Bir maġārā ki hemān derd ü belā maʿdenidir[1425]

9 Sīm ẓann etdim o nā-puḫte nuḥās-ı ḫāmı
Dest-i ümmīde giren oldu hebā maʿdenidir[1426]

10 Damarı bed güheri bed nice pāşādır bu
Ṭabl u şūrnāsı belī bād-ı hevā maʿdenidir

11 Mürdeseng olduġunu bilmez idim vāh ki baña
Figen-i ṭarfem ise ʿayn-ı cilā maʿdenidir[1427]

12 Ben ise şāʿir-i yektā-yı ḫayālim ki sözüm
Bir güher-pāre ki hep ḥüsn-i edā maʿdenidir

13 Ede ʿAbdī Beg ile nūr Żiyā Pāşāyı
Bu maḥal şimdi füyūżāt-ı Ḫudā maʿdenidir

14 Ḥamdu-li'llāh ki ḫalāş oldum o bed gevherden
Geldim ol maʿdene kim feyż-nümā maʿdenidir[1428]

1423 B1 46b, İ2 94b, İÜ 95b, MA 133, T1-
Edʿiye Be-Cenāb-ı ʿAbdī Mīr İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Emīn-i Maʿden ʿAbdī Begefendi MA

1424 Tīşeler İÜ, MA: Penbeler B1, İ2

1425 Ḳaṭar İ2, İÜ, MA: Ḳıṭār B1. Katar ağaları: Yeniçeri Ocağı'ndaki büyük rütbeli zâbitler.

1426 oldu İÜ: ede B1, İ2, MA

1427 ki: B1, İ2, MA-

1428 feyż-nümā İ2, İÜ: feyż ü nümā B1, MA

15 Gerçi evvelde kerem maʿdeni derler ammā
Dense şimden gerü lāyıḳ ki żiyā maʿdenidir

[96a] 16 Vere ʿAbdī Begefendiye Ḫudā dil-ḫᵛāhıñ
Dü-cihān ol güher-i pāke ṣafā maʿdenidir

17 ʿArşa **Fāżıl** çekelim ḫoş güher-i edʿiyeyi
Ki duʿā ṣıdḳla olunca semā maʿdenidir

18 Fırn-ı idbārda ḳāl olsun anıñ aʿdāsı
Dehenim ḥaşre dek ol ẕāta duʿā maʿdenidir[1429]

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE VÜ ŞİTĀ'İYYE DER-SİTĀYİŞ-İ YŪSUF ŻİYĀ

PĀŞĀ [1430]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ramażān māhı ki bir ġonce-i nūrānīdir
Ehl-i İslāma ʿaceb tuḥfe-i Rabbānīdir[1431]

2 Nice ġonce ki Ḫudāvend-i ʿaẓīmü'ş-şānıñ
Oldu miftāḥ-ı kerem-ḫāne-i ġufrānidir[1432]

3 Nice miftāḥ-ı münevver bu ki rūz-ı ferdā
Ḥalḳa-i bārgeh-i cennet-i Rıḍvānīdir[1433]

4 Ḥabbeẕā māh-ı şerīf-i ramażān kim anıñ
ʿArş-ı aʿlāda melekler daḫi ṣaʿbānıdır[1434]

5 Ḥabbeẕā māh-ı żiyāfet-keş-i ʿālem ki cihān
Niʿmet-ālūd-ı sımāṭ-ı kef-i iḥsānīdir[1435]

6 Öyle bir māh-ı mübārek ki bütün şāh u gedā
Mā'il-i ṭanṭana-i sufre-i elvānıdır[1436]

7 Öyle bir māḥ-ı mükerrem ki Ḫudā-yı ẕī-şān
Naşş-ı tenzīl-i kerīminde ṣenā-ḫᵛānıdır

8 Öyle bir dilber-i nev-reste-i bāġ-ı Firdevs
Leyle-i Ḳadri anıñ zülf-i şebistānıdır

1429 Fırn İÜ: Ḳarn B1, İ2, MA

1430 B1 49a, İ2 95a, İÜ 96a, MA 68, T1 39a
Ramażāniyye vü Şitā'iyye Be-Cenāb-ı Pāşā-yı Müşārün-İleyh Der-Erżurūm B1, İ2, T1; Ḳaṣīde-i Ramażāniyye vü Şitā'iyye Der-Sitāyiş-i Ṣadr-ı Aʿẓam Yūsuf Żiyā Pāşā MA

1431 māhı İÜ: ayı B1, İ2, MA, T1

1432 ġonce ki B1, İÜ, T1: ġonce-i İ2; bir ġonce MA / miftāḥ-ı B1, İ2, MA, T1: mışbāḥ-ı İÜ

1433 miftāḥ-ı B1, İ2, MA, T1: mışbāḥ-ı İÜ

1434 şerīf-i ramażān kim B1, İ2, İÜ, T1: şerīf-i ramażān bu kim MA

1435 ālūd-ı İ2, İÜ, MA, T1: ālūde B1

1436 şāh B1, İ2, MA, T1: bay İÜ

9 Her şebi meşʿale-i nūr-feşān-ı melekūt
Her ṣabāḥı meded-i ʿālem-i rūḥānīdir[1437]

10 Faẓlına gerçi söz olmaz bu mübārek māhıñ
Her demi bī-bedel-i ʿömr-i firāvānīdir[1438]

11 Sözümüz yoḳ şeref ü faẓlına el-ḥaḳ lākin
Bu sene maḳdemi bir bāʿiṣ-i ḫayrānīdir

12 Ṣıḳboġaz etdi bizi Erzen-i Rūm içre bu sāl
O diyārıñ ise eyyām-ı zemistānıdır[1439]

13 Şiddet-i berd-i şitāsı o ḳadar kim āteş
Dest-i sükkānına bir sübḥa-i mercānīdir

14 Lerze etdikce Rufāʿī gibi āteş-ḫᵛārı
Ṣanasın dil-şüde-i ceẕbe-i Raḥmānīdir

[96b] 15 Yed-i ḫādimde iken ḳahve donar fincānda
Olmadan vāṣıl-ı dest kef-i mihmānīdir

16 Bunca sermā ile bu berf ile sübḥāna'llāh
Ḥaṭabī ʿūd gibi tuḥfe-i aʿyānīdir[1440]

17 Ḫilḳatinde bulunur cümle ʿanāṣır lāḳin
ʿUnṣur-ı āteşi yoḳ ḥikmet-i Yezdānīdir[1441]

18 Fuḳarāsı ḥased-i ehl-i caḥīm etse revā
Āteş ol beldede bir laʿl-i Bedeḫşānīdir

19[1442] Zūr-ı sermā ile her pīr ü cüvān ḳanburdur
Diyemem dilberine serv-i ḫırāmānīdir[1443]

20 Rūzgār esdigi dem berfi eder zīr ü zeber
Belde ol ḥāl ile maṭmūre-i ḥayvānīdir[1444]

21 Kūh u hāmūn u maḥallātı ki berf üstüne berf
Öyle buzḫānede süknā ise nādānīdir

22 Dondu destimde ḳalem vaṣfını naẓm eyler iken
Nükte-i *ebredü min yaḫ* buña erzānīdir[1445]

23 Ramażānı nicedir böyle olan memleketiñ
Her şebi ʿārife bir sāle-i ḫüsrānīdir

1437 nūr-feşān-ı B1, İÜ: nūr-ı siyāh-ı İ2, MA, T1 / meded-i B1, İÜ: nefes-i İ2, MA, T1

1438 gerçi söz İÜ: yevm-i şekk B1, İ2, MA, T1 / māhıñ B1: ayıñ İ2, İÜ, MA, T1 / demi B1, İÜ: şebi İ2, MA, T1 / bī-bedel MA: bir bedel B1, İ2, İÜ, T1

1439 sāl B1, İ2, MA, T1: māh İÜ / eyyām-ı B1, İ2, MA, T1: evḳātı İÜ

1440 Ḫaṭabī B1, İ2, İÜ, MA: Ḥaṭab-ı T1

1441 bulunur İÜ: belī var B1, İ2, MA, T1 / Yezdānīdir B1, İÜ: Rabbānīdir İ2, MA, T1

1442 MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1443 her B1, İ2, İÜ, T1: hep MA / ḳanburdur B1, MA, T1: ḳanbur da İ2; ḳanbur İÜ

1444 ḥayvānīdir İÜ, MA: şeyṭānīdir B1, İ2, T1

1445 "Ebredü min yah": Buzdan daha soğuk.

24 Mā-ḥaṣal bir nefes evvel bu maḥalden riḥlet
Ḥaḳ bu kim ʿārife sermāye-i ʿirfānīdir[1446]

25 İẕn-i düstūr-ı mükerrem ile **Fāżıl** ḳaçalım
Ḳanda olsaḳ dil anıñ ʿabd-i duʿā-ḫᵛānıdır

26 Dil-nevāz-ı fuḳarā sīne-güdāz-ı ʿuzemā
Ser-firāz-ı vüzerā pādişeh-i şānīdir[1447]

27 Ṣāḥib-i baḫt-ı ḳavī kāsib-i ḫulḳ-ı nebevī
Meşrebi Muṣṭafavī ṭabʿı mülūkānīdir[1448]

28 Bārgāh-ı ʿazamet Ḥażret-i Yūsuf Pāşā
Vüzerānıñ ser-i dībācesi ḫāḳānıdır

29 Merḥamet anda kerem anda mürüvvet anda
Fuḳarā üzre hemān sāye-i Yezdānīdir[1449]

30 Bu mekārim bu merāḥim bu mübārek aḫlāḳ
Hep melāʾik ṣıfatı ḫāric-i iḥṣānīdir[1450]

31 Bu mekārim ile ol ẕāt-ı şerīfi vaʾllāh
Revnaḳ-ı bāriḳa-i Devlet-i Oṣmānīdir

32 Nāmı dehşet-figen-i memleket-i Tūrānī
Ẕātı pīrāye-dih-i serḥad-i İrānīdir[1451]

33 Şāh-ı devrāna ṣadāḳat fuḳarāya şefaḳat
Şerʿ ü ḳānūna riʿāyet hep anıñ şānıdır

34 Ḳahrıdır māḥī-yi āyīn-i fesādāt u ḍalāl
ʿAdli de ḥāmī-yi erkān-ı Müsülmānīdir[1452]

[97a] 35 Nice meʾyūs-ı nevālī ola ṣādıḳ ḳulu kim
Düşmene luṭf u kerem ʿādet-i iḥsānıdır[1453]

36 ʿĀleme bay u gedāya kerem ü luṭfundan
Ḫāk-i pāy-ı deri bir kuḥl-ı Ṣıfāḫānīdir

37 Dīn ü mülküñ der ü dīvārını termīm eyler
ʿAdli vīrāne-i dest-i selefe bānīdir[1454]

38 ʿAks olur ḳalbine bir laḥẓada ḫāl-i ʿālem

1446 bu kim B1, İ2, MA, T1: bilir İÜ

1447 güdāz-ı İ2, İÜ, MA, T1: güẕār-ı B1

1448 ṭabʿı B1, MA, T1: ṭabʿ-ı İ2, İÜ

1449 Fuḳarā üzre hemān sāye-i Yezdānīdir B1, İ2, MA, T1: Bu ṣıfat ṭabʿına bir tuḥfe-i Raḥmānīdir İÜ

1450 iḥsānīdir B1, İ2, İÜ, T1: insānīdir MA

1451 Nāmı B1, İ2, MA, T1: Nām İÜ / Tūrānī B1, İ2, MA, T1: nūrānī İÜ / pīrāye-dih-i serḥad-i B1, MA, T1: pīrāye-dih de serḥad-i İ2; pīrāye dedesi ḥad-i İÜ

1452 ḍalāl B1, MA: ẓılāl İ2, İÜ, T1 / ʿAdli de B1: ʿAdlidir İ2, İÜ, MA, T1

1453 nevālī B1, İ2, MA, T1: nevāyī İÜ / meʾyūs İ2, İÜ, MA, T1: meʾnūs B1

1454 termīm eyler B1, İ2, MA, T1: eyler termīm İÜ

Dili mirʾāt-ı mücellā-yı dıraḫşānīdir[1455]

39 Fikr eder mülke olan yüz senelik maḥzūru
ʿAḳlı ḥayret-zed-i endīşe-i Yūnānīdir

40 İḥtiyāṭ etdigi dem der ki bu ʿālem bāḳī
Kerem etdigi zamān der ki cihān fānīdir[1456]

41 [1457] Bendegānı nice meʾyūs-ı nevālī ola kim
Düşmene luṭf u kerem ʿādet-i erkānıdır

42 Bezl eder varını fermān-ı şehī tenfīze
Bāʿiṣ-i temşiyet-i ḥükm-i cihān-bānīdir

43 Ey nigeh-dāşte-i serḥad-i Īrān-zemīn
Ser-ber-efrāḫte-i devlet-i Ḫāḳānīdir

44 Ḫāk-i pāya ramażāniyye daḫi berfiyye
ʿArż-berdāşte-i şāʿir-i sultānīdir

45 Böyle mi eyler idim medḥ-i şerīfiñ lākin
Erzurūmuñ bu hevāsı ġam-ı cismānīdir[1458]

46 Anı da böyle mi vaṣf eyler idim n'eyleyim āh
Şimdi zātıñ ile ol belde şeref kānıdır

47 Bāri maḳbūl-i şerīfiñ ola bārid süḫanım
Dil-i nā-şāda bu bir vaḳt-i perīşānīdir

48 ʿAfv ola her ne ḳadar olsa da küstāḫāne
Şiddet-i berf ile hengāme-i lerzānīdir[1459]

49 Baʿd-ez-īn vaḳf-ı vücūd eyleyem inşāʾa'llāh
Medḥiñe her ne süḫan-ı naẓm ola çesbānīdir[1460]

50 Medḥ-nāmeñ baña şimden gerü farż-ı zimmet
Baʿd-ez-īn çākeriñiñ zīver-i dīvānıdır

51 **Fāżıl**ā ḥażret-i düstūra ṣadāḳat maʿlūm
Sen hemān ṣıdḳ-ı duʿā eyle ki devrānıdır

52 İki dünyāda umūrunda muʿīn ü yāver
Meded-i ʿāṭıfet-i Ḥażret-i Sübḥānīdir[1461]

1455 ʿAks olur ḳalbine B1, MA, T1: ʿAks eder ḳalbine İ2; ʿAks-i ḳalbine bir İÜ / Dili mirʾāt-ı mücellā-yı B1, MA, T1: Dil-i mirʾāt-ı mücellāsı İ2, İÜ

1456 der ki B1, İ2, MA, T1: ṣanki İÜ

1457 B1, İ2, MA, T1-

1458 hevāsı B1, MA, T1: hevā-yı İ2, İÜ

1459 küstāḫāne B1, İ2, MA, T1: küstāḫānam İÜ

1460 eyleyem B1, İÜ, MA: eyleyeyim İ2, T1

1461 dünyāda B1, İ2, MA, T1: ʿālemde İÜ

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ YŪSUF ŻİYĀ PĀŞĀ [1462]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Devletli mübārek ola māh-ı ramażānıñ
Reşk-āver-i eyyām-ı şühūr ola zamānıñ

[97b] 2 Ṣad-ḥamd ola devriñde yine şehr-i Sitanbūl
Envārını başdırdı gülistān-ı cinānıñ[1463]

3 Her cāmiʿ-i tābendesi bir şuʿle-i raḫşān
Nūr olsun evi ḳayyim-i seyyāre-feşānıñ

4 Kürsīlere yek-pāre hücūm etdi meşāyiḫ
Eflāke erişdi nefesi mevʿiẓe-ḫᵛānıñ

5 Her nāḥiye-i şehr birer ḳıṭʿa-i Firdevs
Ḥūrī gibi ālāyişi var anda bütānıñ

6 Seyrāna ḫırām eyledi ṣaf ṣaf yine ʿuşşāḳ
Cāmiʿde tezāḥümleri var pīr ü cüvānıñ

7 **Fāżıl** ḳuluñuz ḳaldı hemān kūşe-i ġamda
ʿİlletleri bī-ġāyedir ol ḥāli yamanıñ

8 Miḥrāb-ı firāş içre yaṭar ṣıdḳ-ıla eyler
Rūzān u şebān medḥ [ü] duʿā vird-i zebānıñ[1464]

9 Yā Rab kerem ü luṭfuñ ile eyle müʾeyyed
Ol āṣaf-ı ṣāḥib-himemiñ devlet ü şānıñ

10 Pīrāye-dih-i devlet ü dīn Yūsuf Ġāzī
Eyyāmı anıñ revnaḳıdır rūy-ı cihānıñ

11 Ol ṣadr-ı felek-rütbe ki elḳāb-ı şerīfi
Dībāce-i rūz-nāme-i şānı vüzerānıñ

12 Çākerleriniñ aḥḳarı bu **Fāżıl**-ı dāʿī
Bu gūne eder edʿiye-i ẕāt u zamānıñ

13 Tā ḥaşre dek Allāh ede āvāze-i şıytı
Gūş-ı feleginī ṭanṭana-i şöhret ü şānıñ

1462 B1 51b, İ2 96b, İÜ 97a, MA 101, T1-
Ramażāniyye Berāy-ı Yūsuf Pāşā B1; Ramażāniyye Bā-Yūsuf Pāşā Der-Erzurūm İ2; Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Müşārün İleyh MA

1463 cinānıñ B1, İ2, İÜ: cihānıñ MA

1464 medḥ ü B1: mīḫ-i İ2, İÜ, MA

RAMAŻĀNİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ ḤĀFIẒ ʿİSMĀʿĪL PĀŞĀ [1465]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Hilāl-i māh-ı ṣavm ol ṣadr-ı ẕī-şāna saʿīd olsun
Meserretlerle her rūz-ı şerifin de se-ıyd olsun

2 Ṣüreyyādan mübārek-bād yazdı ḳayyim-i gerdūn
Zemin ü āsumān tebrīkle nūr-ı sefīd olsun

3 Felek māh-ı ṣıyāmı ḥalḳa-i sīm eyledi tā kim
Dehān-ı ehl-i İslām üzre bir aşma kilīd olsun

4 Yine çārīçe-i ḥūrīyi Rıḍvān eyledi ṣaf ṣaf
Ki bāzār-ı ṣıyām içre ḫarāc-ı men-yezīd olsun[1466]

5 Felek nev-māhı itḥāf eylesin dergāh-ı pāşāya
Rikāb-ı eşheb-i iḳbāl-i düstūr-ı vaḥīd olsun

6 Ḳenāb-ı ṣadr-ı aʿẓam Ḥāfız İsmāʿīl Pāşā kim
Ġulām-ı āsitān-ı devleti çerḫ-i ʿanīd olsun

[98a] 7 Hezārān āferīn şāh-ı kerāmetkār-ı dānāya
Olursa ṣadra lāyıḳ böyle bir ẕāt-ı ferīd olsun

8 Budur Cemşīd ü Dārādan vaṣiyyet pādişāhāna
Niẓāmü'l-ʿālem olmaḳ ṣāḥib-i reʾy-i sedīd olsun

9 Vücūd-ı eşrefi bir maṭlaʿ-ı naẓm-ı ṣadāretdir
Mübārek nāmı ol manẓūmede beytü'l-ḳaṣīd olsun

10 Kemāl-i ẕātı kim irşād-sāz-ı ẓāhir ü bāṭın
Zamānıñ mürşidānı dergehinde hep mürīd olsun[1467]

11 Eyā düstūr-ı ekrem ʿıyd ola āfāḳa eyyāmıñ
Cihān devr-i şerīfiñde ṣafā-yāb-ı ümīd olsun

12 Ḳaṣīdem ḫāk-i pāy-ı devlete bir ʿarż-ı ḥālimdir
Ḥużūr-ı merḥamet-fermāya ḥālimden müfīd olsun

13 Menem ol şāʿir-i gevher-fürūş [u] nüḳte-sencānī
Kelāmım ʿāleme sermāye-i güft ü şinīd olsun[1468]

14 Nice demler ġumūm-ı dehrle ender-firāş oldum
Ḥekīm-i himmet-i āṣafla ġamlar nā-bedīd olsun

15 Yaṭaḳda avladı māh-ı ṣıyām bu ʿabd-i bīmārı

1465 B1 53a, İÜ 97b, MA 103, T1-
Ramażāniyye Berāy-ı İsmāʿīl Pāşā B1; Ramażāniyye-i Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥāfız İsmāʿīl Pāşā İ2; Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Ṣadr-ı Aʿẓam İsmāʿīl Pāşā MA

1466 çārīçe-i İ2, İÜ, MA: cāriyye-i B1 / ḥūrīyi B1: ḥūrī-yi İ2, İÜ, MA

1467 ẓāhir ü bāṭın İÜ, MA: bāṭın u ẓāhir B1, İ2

1468 Menem B1, İ2, MA: Benim İÜ

Meger luṭf-ı şifā-sāzıñ ile her rūzu ʿıyd olsun[1469]

16 Ġaraż tebrīk-i māh-ı ṣavmdan ḫayr-ı duʿā **Fāżıl**
Duʿā-yı āṣafī endişe-i ʿaḳl-ı reşīd olsun

17 İlāhī meymenetle ʿıyd ü ḳadr olsun şeb ü rūzuñ
Saña Ḥaḳ yāver olsun ʿömr ü iḳbāliñ mezīd olsun[1470]

18 Cihān durduḳca dur tevfīḳle ṣadr-ı kerem-ḳānım
Dü-ʿālemde mededkārıñ Ḫudāvend-i Mecīd olsun

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE-İ ḲĀʾİM-MAḲĀM SĀMĪ BEKİR PĀŞĀ [1471]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - - - /. . - - /. - - - /. . -

1 Göründü levḥa-i mīnāda nev-hilāl-i ṣıyām
Medār-ı nūr ile oldu keşīde dāl-i ṣıyām

2 [1472] Ḳad-i ḫamīde-i rindāna dāldir ne ʿaceb
Dönerse żaʿfla mey-keş ç*ö*pe ḫılāl-i ṣıyām

3 Giderse cāmiʿe de rind oḳur duʿā-yı ḳadeḥ
Fetīl-i dāġ-ı dili şuʿle-i sīfāl-i ṣıyām

4 Demem ki aṣma kilīddir dehān-ı ḫalḳa hilāl
Berāy-ı ehl-i şikem ḫançer-i celāl-i ṣıyām

5 Ya gūşvāre ya ḫātem ola ya sīm-kemān
Yaḫud ki ḥalḳa-i zirh-gīr-i merd-i zāl-i ṣıyām

6 Cebīn-i rūy-ı melekdir ya nāḫun-ı ḥūrī
Ya nīm-ebrū-yı cānān meh-i cemāl-i ṣıyām

[98b] 7 Ya nıṣf dāʾiredir yā şehādet engüştü
Ya nīm çörek ola yā keşkūl-i suʾāl-i ṣıyām

8 Yaḫud zebān-ı duʿādır ya ḥakk-i ʿisyāna
Ḳalemtırāş-ı debīr-i ḫuceste-fāl-i ṣıyām

9 Miṣāl-i kilḳ-i şerīf-i Cenāb-ı Mevlānā
Kerem-keşīde-i iftār-ı Cem nevāl-i ṣıyām[1473]

10 Ḥıdīv-i meḳremet-ārā Ebū Bekīr Pāşā
Cihānda sīreti pākīzedir miṣāl-i ṣıyām

11 Sezā-yı maḫlaṣı Sāmī be-ẕāt-ı ʿilm ü nesīb

1469 rūzu İÜ, MA: rūz B1, İ2
1470 rūzuñ B1, İ2, İÜ: rūzeñ MA
1471 B1 52b, İ2 97b, İÜ 98a, MA-, T1-Ramażāniyye Berāy-ı Bekir Pāşā B1; Ramażāniyye-i Ḳāʾim-maḳām Ebū Bekir Pāşā İ2
1472 İÜ-
1473 şerīf-i B1, İ2: şerīfi İÜ

Çü ṣubḥ-ı ʿıyd ü şeb-i ḳadr ü ḫoş-leyāl-i ṣıyām[1474]

12 Eyā sipihr-i kemāliñ kevākib-ārāsı
Sen āfitāba mübārek ola hilāl-i ṣıyām

13 Dürüst olaydım eger böyle mi ederdim ʿarż
Ḥużūr-ı devlete tebrīk ile maḳāl-i ṣıyām

14 Göñül şikeste beden süste dīdeler ḫaste
Belā-yı ʿillet ü renc-i ġam u melāl-i ṣıyām

15 Dehān-ı ehl-i meẕāḳa verirdi Sāḳızda
Bu reng-i şiʿr-i terim loḳma-i ḥelāl-i ṣıyām[1475]

16 Fem-i ḳabūle şeker bāde-i duʿā **Fāżıl**
Ziyāde ṭatlı gelirmiş dem-i zevāl-i ṣıyām

17 Edip duʿā-yı leẕīẕ ile bārī bir ifṭār
Dimāġ-ı ḫāṭırı telḫ etmeden kelāl-i ṣıyām[1476]

18 Niteki leyle-i Ḳadr ola ehl-i ʿişyāna
ʿArūs-ı raḥmet içün leyle-i viṣāl-i ṣıyām

19 Miṣāl-i ġurre-i bayram şādkām olasın
ʿAdūlarıñ ola çün ṣubḥ-ı ḫuşk-ḥāl-i ṣıyām

20 Vere murādıñı dil-ḫᵛāhıñ üzre Rabb-i Kerīm
Be-ḥaḳḳ-ı şehr-i fażīl-i kerem-meʾāl-i ṣıyām[1477]

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ KĀTİBÜ'S-SIRR-I CİHĀN-DĀRĪ AḤMED EFENDİ [1478]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

1 Efendim Ḥaḳḳ ede ʿālī maḳāmıñ
Mübārek ola nev-māh-ı ṣıyāmıñ

2 Miṣāl-i ġurre-i rūze semāda
Ola pīrāye-baḫş-ı arż-ı nāmıñ

3 Bu gūne medḥiñe āġāze eyler
Bu vaṣṣāf-ı ḳadīm-i ber-devāmıñ

4 Ḫoşā Aḥmed Efendi ḳātibü's-sır

1474 maḫlaşı İ2, İÜ: maḫlaṣ-ı B1 / nesīb İ2, İÜ: neseb B1
1475 Bu reng-i İ2, İÜ: Ki kilk-i B1 / verirdi B1: verdi İ2, İÜ
1476 bir ifṭār İ2, İÜ: ifṭārı B1
1477 fażīl B1: fażl İ2, İÜ
1478 B1 51a, İ2 98a, İÜ 98b, MA-, T1-Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Kātibü's-Sır B1; Ramażāniyye-i Kātibü's-Sırr-ı Cihān-dārī Aḥmed Efendi İ2

Kerem-pīrāsı cumhūr-ı ʿiẕāmıñ[1479]

[99a] 5 Kemāl-i rüşd ile ṭabʿ-ı şerīfi
Kelām-āmūzu hep ehl-i kelāmıñ

5 ʿİnāyet-perveri ehl-i derūnuñ
Merām-ārāsı erbāb-ı merāmıñ[1480]

6 Efendim muḳtedādır ehl-i cāha
Bu üslūb-ı saʿādet-irtisāmıñ

7 Fiʿāl-i ḫayr ile söylendi ismiñ
Dü-ʿālemde delīl-i iḫtirāmıñ

8 Bu devletle bu ḥüsn-i şöhretiñle
Saña reşk etdi eslāf-ı kirāmıñ

9 Uyandırmaḳ seni ġaflet yerinde
Bu bir tevfīḳi Rabb-i Lāyenāmıñ[1481]

10 Seni ʿaṭf eylemek rāh-ı ṣavāba
Delīl-i feyżidir ṣāḥib-zamānıñ

11 [1482] Nedir ḫalḳa bu ḫoş ceẕb-i ḳulūbuñ
Bu şekl-i kāra bu ḥüsn-i ḳıyāmıñ

12 Bilir bilmez seniñ meddāḥıñ olmuş
Ġarīb ü cāhili ḫāṣṣ u ʿavāmıñ

13 Ḫuṣūṣan bu duʿākārıñ ki ḳılmış
Anı ifrāṭ-ı luṭfuñ bir ġulāmıñ[1483]

14 Zebānı şöyle cemʿiyyetde dāʾim
Olur meddāḥ-ı ẕāt-ı iḫtişāmıñ

15 Dem-i ḫalvetde Mevlāsıyla dāʾim
Duʿākār-ı beḳā cūy-ı devāmıñ

16 Efendim sen deẹ bārī gāh u bī-gāh
Unutma bu faḳīr-i nā-bekāmıñ

17 Belī çoḳ ḥaddin aşdı şükrü geçdi
Bu miḥnetkāra iḥsān-ı tamāmıñ

18 Velīkin ḥālimiñ emṣāli vardır
Hücūmundan yine māh-ı ṣıyāmıñ

19 Olunca tevliyetden hep ḫaber-dār
Menāṣıb ehli hep kesdi selāmıñ

1479 Kerem-pīrāsı B1, İÜ: Kerem-pīrāyesi İ2 / ʿiẕāmıñ B1: ʿakkāmıñ İ2; ḥükkāmıñ İÜ
1480 ʿİnāyet-perveri İ2, İÜ: ʿİnāyetdir yedi B1
1481 yerinde İÜ: yerinden B1, İ2
1482 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1483 duʿākārıñ İ2, İÜ: duʿākārı B1

20 Umarlar belki benden şimdi luṭfu
Ki ben Ḳārūnuyum şimdi enāmıñ

21 Velīkin erşed-i cumhūr sensin
Ola deʾb-i ḳadīm üzre devāmıñ

22 ʿİnāyetli efendim hep niyāzım
Ḥuṣūl-i vaʿde-i ṣādıḳ kelāmıñ

[99b] 23 Efendim dem bu demdir vaḳt-i himmet
Amān maʿcūn-ı dil buldu ḳıvāmıñ

24 Tenevvüh etmiş oldum bu ḫaberle
Olup maʿlūmu hep ḫāṣṣ u ʿavāmıñ[1484]

25 Maʿāẕa'llāh eger teʿḫīr olursa
Demi taʿcīl olur bu telḫ-kāmıñ

26 Meger terk-i diyār etsin ḥayādan
Cihānıñ devr ede hep Mıṣr u Şāmıñ[1485]

27 Efendim himmet eyle himmet eyle
Bu ʿuḳdem oldu mevḳūf-ı niẓāmıñ

28 Bu maṭlūbum ile çoḳ nā-sezāyı
Çerāġ etmekde aḳrān-ı feḫāmıñ

29 Bu āteşle duʿāya başla **Fāżıl**
Ki ḳāl olsun bu şiʿr-i sīm-i ḫāmıñ

30 Duʿādır çāşnī-yi şiʿre sāʿī
Nemeksiz leẕẕeti yoḳdur ṭaʿāmıñ

31 Nitekim nev-hilāl-i rūze vü ʿıyd
Ede ẓāhir cihāna iḫtitāmıñ[1486]

32 Veliyy-i niʿmetim dil-ḫᵛāhı üzre
Bula yā Rab dü-ʿālemde merāmıñ

33 Umūr-ı dünyeviyye uḫreviyye
Bula her kārınıñ ḥüsn-i ḫitāmıñ

1484 Tenevvüh İ2, İÜ: Betūh B1
1485 Cihānıñ B1, İ2: Cihān İÜ
1486 nev-hilāl-i rūze vü İ2, İÜ: bu hilāl-nevrūze-i ʿıyd B1 / iḫtitāmıñ İÜ: ibtisāmıñ B1, İ2

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ KĀTİBÜ'S-SIRR-I ŞEHRİYĀRİ AḤMED EFENDİ [1487]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Şehr-i ṣıyām erişdi göñül bī-nişāb iken
Ḫalḳı yataḳda avladı hep mest-i ḫ̬ʷāb iken

2 Ben ḫ̬ufte-i melāl iken oldu bu vāḳıʿa
Maʿnāda gördügüm daḫ̬i hep nān u āb iken[1488]

3 Bir demde nev-hilāli göründü mübāregiñ
Mānend-i hāle dāʾiremiz dil-ḫarāb iken

4 Nev-māh ṣanma kāsesidir çerḫ̬-i teşneniñ
Ṭutdu baña o kāseyi çeşmim pür-āb iken[1489]

5 Yaḫ̬-pāredir felekde ṣaḳın māh-ı nev degil
Dil dondu maḳdemi ile ḫ̬ūn-ı müẕāb iken[1490]

6 Ẓann etme māh-ı nev bize bu sīḫ̬-i āhenīn
Żīrā göründü ḫalḳa cigerler kebāb iken

7 Bilmem niçün ki verdi ʿaẕāb-ı derūn baña
Ḫāṣiyyet-i şerīfesi refʿ-i ʿaẕāb iken

[100a] 8 Burc-ı serāy-ı sīnemiziñ yoḳ küşāyişi
Ehl-i düyūn muntaẓır-ı fetḥ-i bāb iken

9 ʿIyd-i ümīde söyleyelim baḫ̬t-ı tīreyi
İmsāk-i rūze bāʿiṣ-i refʿ-i ḥicāb iken

10 Cūy-ı mekārime düşelim baḥr-i himmete
Tāb-ı ṣıyām ile yedi deryā serāb iken

11 Yaʿnī cenāb-ı merḥamet-ārā ki ḫ̬ażreti
Vermez rıżā bu ḥālete reʾfet-meʾāb iken

12 Aḥmed Efendi kātib-i sırr-ı şeh-i cihān
Bir ẕerreye tevāżuʿ eder āfitāb iken

13 Ẓātı ki āfitāb-ı felekdir ḳemālde
Eyler naẓar fürūlara ʿālī-cenāb iken

14 ʿArż eyle ḫ̬āk-i pāyına ḥāl-i żaʿīfiñi

1487 ARŞ 22, B1 88a, İ2 99a, İÜ 99b, MA 74, T1 42a
Başlıksız ARŞ; Ḳaṣāyidāt-ı Ricāl-i Enderūn u Bīrūn ʿArż Şüde Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Kātibü's-Sır B1; Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Kātibü's-Sır İ2, T1; Ramażāniyye Be-Kātib-i Sırr-ı Şehriyārī Cenāb-ı Aḥmed Pāşā MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

1488 daḫ̬i: T1-

1489 çeşmim ARŞ, B1, İÜ, MA: çeşm İ2, T1

1490 maḳdemi ARŞ: ṭalʿatı B1, İ2, İÜ, MA, T1

Ṭabʿı vesīle-cūy-ı ṭarīḳ-ı ṣevāb iken[1491]

15 Çoḳ defʿalar erişdi nesīm-i nevāzişi
Baḥr-i sirişke dīde-i zārım ḥabāb iken

16 İmdādıma yetişdi nice Ḫıżr-ı himmeti
Dil baḥr-i ġamda keşmekeş-i ıżṭırāb iken[1492]

17 Ey dest-i luṭfu māşiṭa-i zülf-i bī-kesān
Baḳ ṭurre-i niẓāmıma pür-pīç ü tāb iken

18 Meʾyūs u dil-figār olayım mı zamānede
Ben dāʿī-yi cenāb-ı kerem intisāb iken

19 İrsāl-i liḥye eylemege niyyet eyledim
Baḫt-ı siyāh-ı rūyuma ḳıldan niḳāb iken

20[1493] İḫlāşla bu sünnet-i vālāya fātiḥa
Ḳadr-i şerīf-i leylesi ümmü'l-kitāb iken

21[1494] Baḫtım daġıtsa çoḳ mu ṣaḳal başı ʿāleme[1495]
Ben mū-şikāf-ı nükte-i faṣlü'l-ḫiṭāb iken[1496]

22 Ḳıldım çerāġ ḥāşılı ben kendi kendimi
Bir şemʿayım ki yandı cihān māhtāb iken

23 Bu intiẓār-ı devlet-i vābeste tā-be-key
Çerḫiñ bu ḥāleti beni pīr etdi şāb iken

24 Degmez bu intiẓāra sipihriñ ʿināyeti
ʿÖmr-i ʿazīz devlet-i pā-der-rikāb iken

25 Ey çerḫ-i kec-ʿaṭā ne bu iḥsān-ı pür-ḫaṭā
Bāri ʿināyet eyle ʿināyet ṣavāb iken

26[1497] Taʿmīr-i kāʾināta çalışmaḳ ne ḫayr eder
Ḳalb-i şerīf-i **Fāżıl**-ı bī-kes ḫarāb iken[1498]

27 N'olsun baña bu pāye-i pest-ʿināyetiñ
Ben taḫtgāh-ı dānişe nāʾib-menāb iken

28 Bir loḳma nān içün dil-i dānāyı ḫūn eder
Niʿmet gelū-şikāf-ı dehān-ı gül-āb iken

[100b] 29 Vaḳt-i şerīf-i rūzede **Fāżıl** nizāʿı ḳo
Ḫayr-duʿāya başla duʿā müstecāb iken

1491 Ṭabʿı ARŞ, İÜ: Fikri B1, İ2, T1; Fikr-i MA / ṣevāb ARŞ, T1: ṣavāb B1, İ2, İÜ, MA
1492 yetişdi ARŞ, İÜ: erişdi B1, İ2, MA, T1
1493 B1, İ2, İÜ, MA, T1-
1494 24 ve 25. beyitler İÜ'de 22 ve 23. beyittir.
1495 Sakal başı dağıtmak: Tehdit etmek, gözdağı vermek anlamında bir deyimdir.
1496 başı ARŞ, B1, İ2, MA, T1: başa İÜ / faṣlü'l ARŞ, B1, İ2, MA, T1: faźl-ı İÜ
1497 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir. İÜ'de 28. beyittir.
1498 bī-kes ARŞ: dānā B1, İ2, İÜ, MA, T1

30 Yā Rabb fā'iz eyle o memdūḥ-ı pākimi
ʿĀlem ġarīḳ-i lücce-i rūz-ı ḥisāb iken[1499]

31 Olsun hemīşe aḫter-i iḳbāli cilveger
Mādām ki çerḫ-i köhne muʿallā ḳıbāb iken

RAMAŻĀNİYYE BE-CENĀB-I KETḪÜDĀ-YI ḪAZĪNE ṢĀLİḤ BEGEFENDİ [1500]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ramażān māhı ki bir dilber-i ṣāḥib-nāmūs
Leyle-i Ḳadri anıñ ḥaclede bir gizli ʿarūs

2 Bir hilāl ḳaşlı ḳamer çehreli nūrānī kim
Bilse ḫurşīd-perest olmaz idi ḳavm-i Mecūs

3 Nev-hilāli eline ḫançer edip ol āfet
Ḫavfla cāmiʿe ḳaçdı nice rind-i menḥūs[1501]

4 Şimdi ehl-i şikemiñ ehl-i riyānıñ devrān
Hep *külū ve'şrabū* söyler yine şeyḫ-i sālūs[1502]

5 Müʾmin ü kāfire gülbāng-ı ezān verdi ḫuşūʿ
Yine lāl oldu kelīsāda nefīr-i nāḳūs

6 Böyle envār ile bu nefḫa-i ḳudsiyye ile
Żabṭ-ı tārīḫe sezā oldu bu māh-ı meʾnūs[1503]

7 Çünki tārīḫ aña düşdü *ramażān-ı ṣāliḥ*[1504]
Dedim ol ism-i mübārek kime oldu melbūs

8 Buldum ol ism-i şerīf-ile müsemmā elʾān
Şöyle bir zāt-ı zekī nefes-i şeref-baḫş-ı nüfūs[1505]

9 Ḥażret-i mīr-i ḥasībü'n-neseb ol Ṣāliḥ Beg
Ketḫüdā-yı der-i gencīne-i şāh-ı maḥrūs

10 Āferīn fikr-i hümāyūn-ı meḳādir-dāna
Taḫt-ı iḳbāle ede ḥaşre dek ol şāh cülūs

1499 rūz-ı ARŞ, İÜ: baḫr-i B1, İ2, MA, T1

1500 B1 55b, İÜ 100b, MA 106, T1-
Ramażāniyye Berāy-ı Ṣāliḥ Beg B1; Ramażāniyye-i Ketḫüdā-yı Ḫazīne Sāliḥ Beg İ2; Ḳaṣīde-i Ramażāniyye Be-Ḳapudan-ı Deryā Ṣāliḥ Pāşā İÜ; Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Ketḫüdā-yı Ḫazīne Ṣāliḥ Begefendi MA. (Kaside, Hazine Kethüdası vazifesini yürüten Salih Beğ'e yazıldığı için İÜ'deki başlık yerine MA'daki başlık tercih edilmiştir.)

1501 ol İÜ: bir B1, İ2, MA

1502 "...yiyin için..." A'râf/31.

1503 Żabṭ-ı tārīḫ B1, İ2, MA: ʿArż-ı tebrīke İÜ:

1504 رمضان صالح = 1220

1505 müsemmā İ2, İÜ, MA: müsellem B1 / elʿān B1, İ2, İÜ: olanı MA / şeref-baḫş-ı B1, İ2, MA: şevḳ-baḫş-ı İÜ

11 Böyle ṣādıḳ ḳulunu buldu sezā-yı iḳbāl
ʿAẕametle ola her bendesi bir Keykāvūs

12 Faḫr eder ẕātı ile ehl-i serāy-ı ṣāhī
Nice inkār olunur feyż-i kemāl-i maḥsūs

13 Fikr-i naḳḳādi ḫafiyyāt-ı ḳulūba maḥrem
ʿAḳl-ı vaḳḳārı serā-perde-i ġayba cāsūs[1506]

14 Tā ṣābāvetde kemālātı hep etdi tekmīl
Verdi her fende ʿUṭārid añа bir başḳa ruʾūs

[101a] 15 Şöyle ferheng-i şuʿūrī ki hüner deryāsı
Teşnedir reşḥa-i elfāẕına baḥr-i ḳāmūs

16 Ey kerem kānı benim mīr-i muʿallā-şānım
Ramażān oldu baña dāʿiye-i dāmen-būs

17 Şöyle bir demde erişdi bu mübārek ramażān
Ser-i tiryākī gibi kīse-i ḫarcım menkūs

18 Çerḫimi ḳırdı felek ṭāliʿim oldu ʿaḳreb
Ḫāne-i devletimiñ sāʿati āvāz-ı ḫorūs

19 [1507] Līk bu māha seniñ ismiñ olunca tārīḫ
Olamam ḫayr u ṣalāḥında efendim meʾyūs

20 [1508] Ne ḥużūr u ne teselli ne muʿīn ü ne emel
Ne ḳumāş u ne maʿāş u ne ẕaḫīre ne fülūs

21 [1509] Tevliyet bir senelik anda tedāḫülde iken
Bir ḳırıḳ aḳce verir mi baña kāfir Bedros[1510]

22 [1511] Belī bu mesned-i vālāda efendim var iken
Dil-i maḥzūn olamaz ḫayr-recādan meʾyūs

23 Ẓannım üzre umarım himmetiñ inşāʾa'llāh
Bāb-ı erbāb-ı himemde emel olmaz maʿkūs[1512]

24 **Fāżıl** iftārımız olsun bu şeker-ḫand duʿā
Ṣubḥ-ı imsāk gibi olmayalım çehre-ʿabūs

25 Cevher-i ẕātıñı devletli ʿināyetkārım
Ede gencīne-i ḥıfẓında İlāhī maḥrūs[1513]

26 Daʾimā hāle-i māh-ı ramażān mānendi

1506 maḥrem İ2, İÜ, MA: maḥrūm B1
1507 İ2, İÜ, MA-
1508 B1, İ2, MA-
1509 İ2, MA- / B1'de 19. beyittir.
1510 bir İÜ: üç B1 / Bir ḳırıḳ aḳce verir mi baña İÜ: Hep zebūn aḳce verir ḳuluña B1
1511 B1, İ2, MA-
1512 Bāb-ı erbāb-ı İÜ: Bāb-ı aṣḥāb-ı B1, İ2, MA
1513 ḥıfẓında İÜ: luṭfunda B1, İ2, MA

Şemʿ-i iḳbāline olsun meded-i Ḥaḳ fānūs

RAMAŻĀNİYYE BE-ḤAŻRET-İ BEYḪĀN SULṬĀN ALEYHÜ'Ş-ŞĀN [1514]

Feʿılāṭün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḥayr-maḳdem ile geldi yine şehr-i ġufrān
Öla sulṭān-ı keremkāra mübārek ramażān

2 Öyle bir māh-ı mübārek ki melekler ṣaf ṣaf
ʿIyde dek ʿaşḳla cāmiʿleri eyler devrān

3 El ele verdi meleklerle gelip maḫfīce
Cāmiʿiñ seyrine tebdīl olarak ḫūr-ı cinān

4 Müʾmin-i ṣāʾimi tek eylemesinler iġvā
Cümle pā-beste-i ḳayd oldu gürūh-ı şeyṭān

5 Yaġdı cāmiʿlere bir lemʿa-i nūr-ı bāṭın
Şöyle kim ġarḳa-i nūr oldu hep ehl-i īmān

6 Ẓāhiren ḳıldı daḫi ḳayyim-ı āteş-perdāz
Cāmiʿ ü minberi ḳandiller ile şuʿle-feşān

7 Beñzedi ḳubbe-i eflāke kevākibler ile
Her menār üzre o māhiyye-i seyyāre-nişān

8 Her menār oldu birer şemʿ-i hidāyet gūyā
Her biri meşʿale-i rāh-ı cinān-ı Rıḍvān

9 Her menār üstüne biñ kevkeb-i dürrī aṣılıp
İnci püsküllü ʿaceb her biri gūyā cānān

10 Olmuş āvīze ḳanādīl iki yandan gūyā
Boyun altını ile ṣalına bir serv-i revān

11 Ḫams-evḳāt-ı mübārekde müʾeẕẕin çaġırır
Ey duʿā-pīşe icābet demidir şimdi uyan

12 Ṣıdḳla Ḥażret-i Sulṭāna duʿā ḳıl zīrā
Sen duʿākār-ı ḳadīmsin biliriz ḫaylī zamān[1515]

13 Dürretü'l-mülk ü şeref-baḫş-ı selāṭīn-i ʿiẓām
Duḫter-i Muṣṭafā Ḫān Ḥażret-i Beyḫān Sulṭān

14 Cūd ile fāʾiḳatü'l-misl-i merāḥim-ārā
Ḳadr ile ʿāliyetü'ş-şān-ı mekārim-ʿunvān

15 Ey felek-rütbe şeref-kevkebe şevketkārım

1514 B1 32b, İ2 41a, İÜ- , MA 111, T1-
Ramażāniyye-i Beyḫān Sulṭān B1; Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Bīcān Sulṭān MA. (Başlık İ2'den alınmıştır.)

1515 duʿākār-ı İ2, MA: duʿā-yı B1

Maḳdem-i māh-ı ṣıyāmıñ ola ferḫunde her ān

16 Ḳaṣd-ı tebrīk-i ṣıyām etdi gelip şekvāya
Bāb-ı iḳbāline bu ʿabd-i ḳadīm-i nālān

17 Bende-i eski çerāġ-ı kerem-i devletiñiz
Şimdi ekdār ile maġdūr ʿavāṭıf şāyān

18 Çok zamāndır bu duʿākār-ı ḳadīmiñ **Fāżıl**
Ḫaste miḥrāb-ı firāş içre yatur bī-dermān[1516]

19 Kerem ü luṭfuña şāyeste ḳuluñdur ḥālā
Köhne perverde-i dergāh-ı ʿamīmü'l-iḥsān

20 Ramażānıñ ola nev-māh-ı şerīfi her sāl
Ḥalḳa-i bāb-ı kerem-baḫş-ı serāy-ı zī-şān

21 ʿÖmr ü devlet ile biñ yaşa efendim dilerim
Ramażān ḥürmetine ede icābet Yezdān

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE BE-KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ İBRĀHĪM EFENDİ [1517]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bāreka'llāh mübārek ola māh-ı berekāt
Ḫayr-maḳdem ola āfāḳa bu şehr-i ḫayrāt

2 Öyle bir şehr-i mübārek ki melekler ṣaf ṣaf
Müʾmin-i ṣāʾime bayrama dek eyler ṣalavāt

3 Der-i Firdevsi küşād eyledi Rıḍvān meger
Seyr-i ġılmān-ı Sitanbūla çıḳıp ḥūriyyāt

4 Gördü ol āfetiñ ebrūsunu nev-māh ṣanıp
Ḳıldı ṣaʿbānı dü-şāhid ile ḳāḍī işbāt[1518]

5 Bezm-i işbātımız iḥsān-ı veliyyü'n-niʿamı
Ki olur her sene cārī bu mübārek evḳāt[1519]

6 Hīç taḫallüf mü eder nüsḫa-i taḳvīm gibi
Şehr-i ṣavma olamaz böylece ṣādıḳ mīḳāt[1520]

1516 ḳadīmiñ B1, MA: ḳadīmim İ2

1517 B1 54a, İ2 100a, İÜ 101a, MA 107, T1- / Bu kaside, bazı bölümleri değiştirilerek Yusuf Ağaya da sunulmuştur.
Ramażāniyye-i Dīger B1; Ramażāniyye-i Ḳetḫudā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi İ2; Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Ketḫudā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi MA

1518 ṣanıp B1, İ2, MA: ṣanır İÜ / Ḳıldı ṣaʿbānı dü-şāhid ile İ2, İÜ, MA: Eyledi ġurre-i şaʿbānla B1

1519 iḥsān-ı veliyyü'n-niʿamı İ2, İÜ, MA: āġā-yı celīliñ keremi B1

1520 mü eder İ2, İÜ, MA: edemez B1

7 [1521] Devr-i dāʾim-i ramażānı kereminden biliriz
Böyle ẕātıñ vere Ḥaḳ devlet ü ʿömrün ḳat ḳat

[101b] 8 [1522] Ketḫüdā-yı şefaḳat-pīşe-i bāb-ı devlet
Merḥamet kānı kerem kānı keşīrü'ṣ-ṣadaḳāt

9 [1523] Yaʿnī İbrāhīm Efendi ki Ḫudā ḳılmışdır
Dergeh-i ʿātıfetin ḳıble-i ehl-i ḥācāt[1524]

10 Cüst ü cū eyledi ḫalḳı kerem-i Rabbānī
Buldu tevfīḳine iḳbāline lāyıḳ bir ẕāt

11 [1525] Ẕatına tā ezelī devlet olunca tevḳīʿ
Evvelā cevher-i ʿaḳl oldu aña teşrīfāt

12 [1526] Nuṭḳ-ı cān-baḫşı verir ʿillet-i iflāsa şifā
Ḫāme-i cūdu olur teşnelere ʿayn-ı ḥayāt

13 Böyle aḫlāḳla bu ṭavr-ı kerīmāne ile
Var mı ebnā-yı zamānında miṣāli heyhāt[1527]

14 Ey keşīrü'l-keremim ẕāt-ı veliyyü'n-niʿamım
Medḥ-i evṣāfıña ġāyet mi bulur ehl-i nikāt[1528]

15 Böyle mi eyler idim ḥażrete tebrīk-i şıyām
Ḳılmasa nāṭıḳamı şiddet-i ʿillet iskāt

16 Der-firāşım nice demler ʿilel-i müzminden
Şöyle kim ḥālet-i vasaṭī ne ḥayāt u ne memāt

17 Yine ṣad-şükr ola **Fāżıl** ki zebānım söyler
Evliyā-yı niʿama eyleye ḫayr-ı deʿavāt

18 Yā Rab ol ẕāt-ı kerem-baḫş-ı merāḥimkārıñ
Ḫāne-i devletini eyle emīn-i āfāt[1529]

19 Çeşm-i ʿālemde hilāl-i ramażān mānendi
Māh-ı cāhı ola marṣūd-ı refīʿü'd-derecāt

20 [1530] Rūz u şeb devletiñe eyledigim ḫayr-duʿā
Ola iḫlāṣla maḳbūl-i Mücībü'd-deʿāvāt

1521 B1-

1522 B1-

1523 B1'de 7. beyittir.

1524 Yaʿnī İbrāhīm Efendi ki Ḫudā ḳılmışdır İ2, İÜ, MA: Merḥamet kānı kerem kānı Yūsuf Āġā kim B1 / ʿātıfetin İ2, İÜ, MA: ʿātıfeti

1525 B1-

1526 B1-

1527 miṣāli B1, MA: miṣāl İ2, İÜ

1528 keşīrü'l-keremim ẕāt-ı İÜ, MA: ʿaliyyü'l-himem āġā-yı B1 / keşīrü'n-niʿamım ẕāt-ı İ2

1529 ẕāt-ı kerem-baḫş-ı merāḥimkārıñ İ2, İÜ, MA: ḥażret-i āġa-yı mekārimkārıñ B1

1530 B1-

RAMAẔĀNİYYE BE-KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLİ İBRĀHİM NESİM EFENDİ [1531]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ṣāhid-i māh-ı ṣıyāmıñ baḳ hilāl-ebrūsuna
Destine bir ḫançer almış āferīn bāzūsuna

2 Bilmedim ḫançer degil ḫāliṣ gümüşden bir licām
Urmaġa ḫalḳıñ dehān-ı şehvet-i dil-cūsuna[1532]

3 Ḥaḳ mübārek ḳılsın emṣāliyle ol mehpāreyi
Āfitāb-ı ʿizz ü cāhıñ ṭāliʿ-i gül-rūsuna

4 Aʿnī İbrāhīm Efendi ketḫüdā-yı āṣafī
Hep cihān dil-dāde olmuş ḫulḳ-ı ʿanber-būsuna[1533]

5 Nicesi fenn-i seḫāda ders oḳutdu ʿāleme
Ḫāmesi taʿlīm-i meşḳ eyler kerem-bāzūsuna

[102a] 6 Bir duʿākārı olunca ẕātına demsāz-ı medḥ
Ḥāżirān iḳrār ile hep dem çeker *yā hū*suna

7 Düşmen-i bed-ḫᵛāhı ammā sīne-çāk-i ḳahr olur
Uġrasın Mirrīḫ-i çerḫiñ ġamze-i cādūsuna

8 Eyledi ḫayr-ı duʿāyı tuḥfe **Fāżıl** bendesi
Geldi tebrīk-i ṣıyām ḳaṣdıyla dāmen-būsuna

9 Ḥaḳ seni devletli sulṭānım miṣāl-i māḥ-ı ʿıyd
Şuʿle-baḫşā-yı sürūr etsin cihān fānūsuna

10 Daʾimā tevfīḳ-i Ḥaḳla reʾy ü tedbīriñ seniñ
Şāne-sāz olsun ʿarūs-ı devletiñ gīsūsuna

ḲAṢĪDE-İ RAMAẔĀNİYYE BE-KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLİ REFĪḲ EFENDİ [1534]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ramażānıñ lemeʿān etdi mübārek māhı
Ḳondu deryā-yı felek üzre gümüşden māhī

1531 B1 55a, İ2 101a, İÜ 101b, MA 108, T1- Ramażāniyye-i Diger B1; Ramażāniyye-i Ketḫudā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi İ2; Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Ketḫudā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi MA

1532 ḫalḳıñ B1, İ2, İÜ: ḫalḳa MA

1533 ʿanber-būsuna B1, İ2, İÜ: ʿıyd-i būsuna MA

1534 B1 53b, İ2 101a, İÜ 102a, MA 110, T1- Ramażāniyye Berāy-ı Yūsuf Āġā B1; Ramażāniyye Be-Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī Muṣṭafā Refīḳ Efendi İ2, MA

2 Nice māhī bu yedi başlı bir ejderhā kim
Doldurur ḫavfla cāmiʿlere çoḳ gümrāhı

3 Nice ejder kef-i Mirrīḫde bir ḫançerdir
Tā ki şeyṭānıñ ola dil-şiken-i cāngāhı

4 Nice ḫançer bu hemān ḫaste-dil-i pür-āhım
Çerḫe resm eyledi zerrīn ile medd-i āhı

5 Giderek oldu dü-tā ḥalḳa-i ebvāb gibi
Tā ki āġānıñ ola muʿtekif-i dergāhı

6 [1535] Ketḫüdā-yı der-i ʿālī o Refīḳ-i vālā
Muṣṭafā nām ile nūr oldu dil-i āgāhı

7 Bu tecellīyle beşerde olamaz mānendi
Meger eşrāf-ı melāʾikde ola eşbāhı[1536]

8 Tā ezel eyledi ḥayyāṭ-ı ḳader piçīde
Ẕāt-ı iḳbāline hep ḫilʿat-ı ʿizz ü cāhı

9 Ey veliyyü'n-niʿamım māh-ı ṣıyāmıñ her sāl
Şöyle āmed-şüd ola ber-nesaḳ-ı dil-ḫᵛāhī

10 Ṣıdḳla her gece envār-ı duʿā-yı ḥażret
Fāżılıñ şuʿle-i miḥrāb-ı ʿibādetgāhı

11 Bir ʿaceb meslek-i rindāne bu ṣıdḳ u iḫlāṣ
Semt-i ʿirfān u füyūżāta çıḳar şehrāhı

12 Tekye-i ʿālem-i maʿnīde kemāl-āmūzam
Ḳalbim erbāb-ı diliñ beyt-i ziyāretgāhı

13 Menem iḳlīm-i hünerde fużalā ser-tācı
Menem evreng-i süḫanda şuʿarānıñ şāhı

[102b] 14 Çekelim eṭʿime-i ḫayr-duʿādan sufre
Tā ki daʿvet edelim zümre-i ehlu'llāhı

15 Dāʾimā dergeh-i iḳbāliñ ola sulṭānım
ʿĀlemiñ maṭlaʿ-ı āmāli ʿināyetgāhı

16 Böylece edʿiye-i ḫayr-ı veliyyü'n-niʿamı
Her gece loḳma-i ifṭārım olur va'llāhi

1535 Beyit B1'de şöyledir:
Ḳıblegāh-ı ʿuẓemā Ḥażret-i Yūsuf Āġā
Bāṭın u ẓāhire āyīne-i dil-i āgāhı

1536 tecellīyle İ2, İÜ, MA: Bu tecellīde B1

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀN̄İYYE DER-SİTĀYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLİ ŞERİF EFENDİ [1537]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 Ḥabbeẕā māh-ı dilber-i ramażān
Ki aña hep melāʾike ṣaʿbān

2 Bāreka'llāh māh-ı ẕü'l-berekāt
Levḥaṣa'llāh şehr-i ẕü'l-ġufrān

3 Öyle bir māh kim hilāli anıñ
Ḥalḳa-i bāb-ı cennet-i Rıḍvān

4 Ruḫ-ı ḥūrīde leyle-i Ḳadri
Bir siyeh ḫāldir ki nūr-efşān

5 Nev-hilāli içün dedi vāʿiẓ
ʿAlem-i ḳubbe-i ḳuṣūr-ı cinān

6 Māh ṣanma ḳalemtırāş-ı ezel
Ḥakk eder cümle defter-i ʿiṣyān

7 Ber-hevā ile eyledi teşrīf
Ḳıldı faṣl-ı şitāyı tābistān

8 Cemerāt-ı ṣelāṣeye bu sene
Nev-hilāli gümüşden āteşdān

9 O leṭāfeṭ ki var ṣubāṭında
Faṣl-ı nīsānı etdirir nisyān

10 ʿĀleme maḥż-ı raḥmet olduġuna
İşte şāhid bu luṭf-ı bī-pāyān

11 Raḥmet ayı diyü nidā eyler
İşte kürsīde şeyḫ-i mevʿiẓe-ḫᵛān

12 Baña ammā ki bilmezem ne ʿaceb
Bu sene oldu bāʿiṣ-i ḥırmān

13 Öyle bir demde bu mübārek māḥ
Nāgehān oldu ḫāneme mihmān

14 Nev-hilāli göründü bir ḫançer
Ki eder ḳaṣd-ı sīne-i ʿüryān

15 Māh ṣanma bu kāṣe-i sāʾil
Eşk-i çeşmim içün ṭutar devrān

[103a] 16 Kimden üᵐmīd-i feṭḥ-i bāb edelim

1537 B1 53b, İ2 101b, İÜ 102b, MA 104, T1- Ramażāniyye-i Ketḫüdā-yı Ṣadāret-i ʿĀlī Be-Cenāb-ı Şerīf Efendi B1; Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī Şerīf Efendi İ2, MA

Oldu der-beste hep kibār-ı cihān

17 Meger illā yine amān diyelim
Be-cenāb-ı Şerīf-i ʿālī-şān

18 Kethūdā-yı vezīr-i devlet kim
Ẕātıdır nūr-ı dīde-i aʿyān[1538]

19 Ne selefde ne vaḳtimizde daḫi
Ol kerem-kāna görmedim aḳrān

20 Ne Naʿīmāda var ne Rāşidde
Böyle bir ẕāt-ı mekremet-ʿunvān

21 Hem müsellem güzīde eṭvārı
ʿAḳl u inṣāf u fiṭnat-ı ʿirfān[1539]

22 Anda cemʿ oldu hep güzīde ḫıṣāl
Maʿdelet merḥamet kerem iḥsān

23 O mehābet ki var cenābında
Revnaḳ-ārā-yı devlet ü erkān

24 O necābet ki var cebīninde
Pertev-efrūz-ı mihr-i nūr-efşān

25 O saʿādet ki var rikābında
Bende-sāz-ı ʿUṭārid ü Keyvān

26 O tecellī ki ḳondu ẕātında
Ġıbṭa-sāz-ı cihān u ehl-i cihān

27 O kerāmet ki var fiʿālinde
Şuʿle-perdāz-ı ḳuvvet-i īmān

28 O nezāket ki var mizācında
Pīrehen-çāk-i ġonce-i ḫandān

29 O ẓarāfet ki var kelāmında
Dil-küşā-yı derūn u rāḥat-ı cān

30 O leṭāfet ki var ḫiṭābında
Ḫande-fermā-yı ḫāṭır-ı giryān

31 O beşāşet ki var cemālinde
Ceẕbekār-ı ḳulūb-ı ādemiyān

32 O merāḥim ki var ḫıṣālinde
Çehre-pīrā-yı şāḥid-i devrān

33 O mekārim ki var żamīrinde
Rūy-ı pākinde etmede lemeʿān

1538 Ketḫudā-yı vezīr-i devlet kim B1, İ2, MA: Yaʿnī Şerīf Efendi kim anıñ İÜ
1539 Hem B1, İ2, MA: Hep İÜ

34 [1540] O ʿ ināyet ki var meẕāḳında
Şöhret-endāz-ı nām-ı Bermekiyān

[103b] 35 O tefāvüt ki var kemālinde
Ḥayret-efzā-yı ṭāḳat-i insān

36 Ey ḫışāli şerīf ü ẕātı şerīf
Ey ser-ā-pā şerīf-i ʿ ālī-şān

37 Ramażān-ı şerīf ü ʿ ıyd-i şerīf
Devlet ile mübārek ola her ān

38 Ġonce-i nev-hilāl-i şevvāle
Ola ʿ ıyd-i saʿ īdiñiz ḫandān

39 Beni ammā ki bu mübārek māḥ
Bu sene iʿ tikāfa ḳoydu hemān[1541]

40 Beni ḳıldı miṣāl-i leyle-i Ḳadr
Yaʿ nī kim çeşm-i ḫalḳdan pinhān

41 Ḳaleme ruḫṣat-ı fiġān versem
Sizi taʿ cīz eder o iki zebān

42 Ben ne ḥācet ki eyleyem taṣdīʿ
Cümle maʿ lūmuñuz yegān yegān

43 Bundan evvel cenāb-ı ḥaẕretiñe
Eylemişdim şikāyet-i devrān

44 Sen veliyyü'n-niʿ amdan ümmīdim
Manṣıb olmazsa bārī bir fermān

45 Çīn ü Māçīn olursa da olsun
Olmasın tek ḫarāb olası Van

46 Sen hemān var duʿ āda ol **Fāżıl**
Saña vaʿ d-i Şerīf olur iḥsān

47 Tā ki her sāl ola bu māh-ı ṣıyām
Revnaḳ-ı kār-ḫāne-i īmān

48 Ola ẕāt-ı şerīfiñiz dā'im
Evc-i iḳbāle bir meh-i tābān

49 Dü-cihān içre ser-efrāz olasın
Dest-girīñ ola Ḫudā-yı cihān

1540 B1, İ2, MA-
1541 māh İÜ: ay B1, İ2, MA

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE BE-KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ İBRĀHİM EFENDİ [1542]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Nev-hilāl-i ṣavm ile baḳdım felek ḳallāşına
ʿĀlemiñ gülmekde tiryākīsine ʿayyāşına

2 Doġdu bir mehpāre kim māh-ı ṣıyām ismindedir
Ẕevḳden bayram ederdim girse otuz yaşına

3 Nefḫa-i ḫoş-būsu bilmem ol hilāl-ebrū neden
Müşk-i cennet ʿıṭrışāhīler mi sürdü ḳaşına

[104a] 4 N'eyleyim bir dem ʿayān oldu mübārek ṭalʿatı
Baḫt-ı nā-hemvārımıñ ġamlar birikmiş başına

5 Ey keremkārān-ı ʿālem āh ṭabbāḫ-ı felek
Fāżıl-ı bī-çāreniñ ṣu ḳatdı pişmiş aşına

6 Şekve-i imsākini bir ʿarż-ı ḥāl etsem gerek
ʿIydgāh-ı ʿālemiñ bāb-ı kerem zer-pāşına

7 Nūr-ı çeşm-i devlet İbrāhīm Efendi kim odur
Raḥm eden bī-çāregānıñ āhına gözyaşına

8 Evc-i rifʿatde o şehbāz-ı himem ser-bāz iken
Kim nigāh eyler cihānıñ būmuna ḫuffāşına

9 Ol kerem-sāzıñ ḥaṣā-yı ḫāk-i pāy-ı devletin
Bī-kerem erbāb-ı cāhıñ vermem elmās ṭaşına[1543]

10 Resm-i medḥi **Fāżıl**ıñ ser-levḥa-i dīvānıdır
Besdir ol sermāye besdir ḫāme-i naḳḳāşına

11 Māh-ı ṣavmıñ ʿömr ü devletle mübārek ede Ḥaḳ
Ḫıżr-ı tevfīḳi musaḫḫar eylesin pādāşına[1544]

RAMAŻĀNİYYE-İ DİĞER [1545]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - / . - - - / . - -

1 Mübārek ola nev-māh-ı ṣıyāmıñ
Efendim çerḫ-i dūn olsun ġulāmıñ

1542 B1 55a, İ2 103a, İÜ 103b, MA 108, T1- Ramażāniyye Berāy-ı İbrāhīm Efendi B1; Ramażāniyye-i Ketḫüdā-yı Cihān-Dārī İbrāhīm Efendi İ2; Ramażāniyye Be-Cenāb-ı Müşārün İleyh MA

1543 Ol kerem-sāzıñ ḥaṣā-yı ḫāk-i pāy-ı devletin MA: Ol kerem-sāz-ı ḥaṣā-yı ḫāk-ı pāy-ı devletiñ İ2, İÜ; Ol kerem-sāz-ı ḥaṣādıñ ḫāk-i pāy-ı devletiñ B1 / bī-kerem İ2, İÜ, MA: pür-kerem B1

1544 devletle İÜ: ṣıḥḥatle B1, İ2, MA

1545 B1 55b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

2 Ola āmed-şüde etdikce aʿyād
Tezāyüd üzre iḳbāliñ devāmıñ

3 Ede tebrīkle medḥ-i şerīfiñ
Bu ṭarz üzre bu ʿabd-i nā-bekāmıñ

4 Cenāb-ı Ketḫüdā-yı ṣadr-ı ʿālī
Küşāyişgāhı dergāh-ı merāmıñ

5 Mekārim-kānı İbrāhīm Efendi
Kerem-āmūzu emṣāl-i feḫāmıñ

6 Müsellem ṭavrla bu merḥametle
Sitāyiş-kerdesi ḫāṣṣ u ʿavāmıñ

7 Eyā ʿālī-himem memdūḥ-ı ʿālem
Cihān-pīrādır aḫlāḳ-ı kirāmıñ

8 Sen ol beytü'l-ḳaṣīd-i dīn ü devlet
Miṣāl-i mıṣraʿ-ı mevzūn nāmıñ

9 Duʿā-yı devletiñle eyler iftār
Be-her şeb **Fāżıl**-ı ṣıdḳ iltizāmıñ

10 Kilīd-i nev-hilāl-i rūze tā kim
Dehānın bend ede ehl-i ṭaʿāmıñ

11 Ḫudāyā eylesin efzūn cāhıñ
Celāliñ ḳadr-i ʿömrüñ iḥtişāmıñ

RAMAŻĀNİYYE [1546]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḥamdu-li'llāh ki yine żaʿf-ı hilāl-i ramażān
Ḳurb-ı āmed-şüd-i bayrama olup müjde-resān

2 Cūʿdan ol daḫi bir ḫūşe-i engūr ṣanırım
Oldu bī-çāre Ṣüreyyāya küşāyende dehān

3 Gūyiyā leşker-i ʿişyānı helāk etmek içün
Dest-i ġufrānda bir ḫançer-i tīz ü bürrān

4 Yoḫsa Bektāşī gibi almış ele keşkūlün
Fitre düşürmege çıḳmış felek-i bī-sāmān

5 Yoḫsa bir nāḫun-ı pür-nūr-ı kef-i ḫūrī midir
Çerḫ-i ʿayyāra mı ḳapdırdı cinândan Rıḍvān

6 Ṭurre-i perçemini yoḫsa ṭararken Zühre
Şānesi düşdü ṣaḳın ṣanma ki māh-ı raḫşān

1546 B1 56b, İ2-, İÜ-, MA-, T1- (Bu kaside, bazı bölümleri değiştirilerek Sultan Selim'e sunulmuştur.)

7 Yoḫsa bir ṭakke mi ḳapmışdı Cem ü Dārādan
Aydan aya felek eyler anıñ-[i]le ʿunvān

8 Yoḫsa bir cebhe-i maḥbūb-ı żiyā-pāş mıdır
Perde-i ebr ile rūy u teni olmuş pinhān

9 Köhne bir ḫātem-i sīmīn midir devrānıñ
Anı her gece eder çerḫ-i denī zīb-i benān

10 Tābiş-i faṣl-ı temūz eylediginden teʾsīr
Kāse-i hāleye yaḫ-pāre mi ḳoymuş devrān

11 Dest-i tiryākī-yi dü-tā-yı felekde yāḫud
Ḳahve-i leyl-i siyāhī ile dolmuş fincān

12 Yoḫsa bir ḥalḳa mıdır yaʿnī ki gerdūn oldu
Bende-i ḥalḳa-begūş-ı der-i ehl-i ʿirfān

13 Köhne ḫalḫālı mıdır yoḫsa zen-i dünyānıñ
Anı gerdānlıḳ edip çerḫ-i denī hem-çü zenān

14 Yoḫsa sencīdegī-yi ecr-i ṣıyām eyler iken
Düşdü engüşt-i felekden kef-i ṭarf-ı mīzān

15 Kef-i gerdūnda yā sāġar-ı billūr mudur
Anda ol āteş-i seyyāle midir şuʿle-feşān

16 Yā bu bir beyża mıdır bāl-i felek altında
Anı minḳārı ile ḳırmada rūzān u şebān

17 Rūze-dārān-ı nücūma yaḫud iftāriyye
Donadıp ḳıldı felek bir ṭabaḳ-ı sīmi ʿayān

18 Yoḫsa boġazına bir dühül aṣıp çerḫ-i denī
Bekciler gibi olur derbeder-i ḫalḳ-ı cihān

19 Bilmek içün dem-i imsāki yaḫud sāʿatdir
Ki aña çerḫ-i baḫīl olmada dāʾim nigerān

20 Bezm-i gerdūnda ya micmere-i sīm midir
ʿAnber-i şeb mi olur anda hemīşe sūzān

21 Bilmediñ bilmediñ ol cirm-i münīri ṣad-ḥayf
Oldu ey kilk-i siyeh-dil süḫanıñ hep heẕeyān

22 Cāh-ı vālā-yı efendiye nigāh eyler iken
Feleginñ tācı başından düşüp oldu ġalṭān

23 Muḳtedā-yı küremā şübhe-küşā-yı ʿulemā
Reh-nümā-yı żuʿafā mā-ḥaṣal-ı devr-i zamān

24 Ṣāḥib-i cāh u ḥaseb münteḫab-ı Rūm u ʿArab
Cāmiʿ-i ḥilm ü edeb ḳıble-i ṣaff-ı aʿyān

25 Ḳıblegāh-ı ümerā cāy-ı penāh-ı fuḳarā
Ṣāhrāh-ı şuʿarā bārgeh-i devlet ü şān

26 Yaʿnī maḫdūm-ı girān-māye Murādīzāde
Dü-cihānda ede Allāh murādıñ āsān

27 Müftī-yi Şām-ı şerīf ol ki furūġ-ı ʿadli
Olmada şām u seḥer mihr ü mehāsā raḫşān

28 Ol Ḫalīl ibn-i ʿAlī ibn-i Meḥemmed ki anıñ
Cedd-i aʿlāsı kerāmetger ü ḳuṭb-ı devrān

29 Ol der-i pāk-i ṣadef-pāre-i eslāf-ı kirām
Perveriş-yāfte-i ḳulzüm feyż-i Yezdān

30 O hüner-pīşe-i dānā-yı ḥakīm-endīşe
O ḫurdegān u dil-i āgāh-ı Felāṭūn-iẕʿān

31 O semāḫatli ʿināyetli ki inʿāmından
Yalıñız dūst degil düşmeni de ḥişşe-sitān

32 Dūdmān-ı şeref-endūz-ı cihān-efzūdu
Hem-çü ḫurşīd-i felek nūr-dih-i ʿālemiyān

33 Cebhe-i nūr-feşānında necābet peydā
Fıṭrat-ı pāk-nihādında saʿādet pinhān

34 Çerḫe fırṣat mı düşer devlet-i dāmen-būsa
Destden deste gezer kūşe-i ṭarf-ı dāmān

35 Demiş eslāfda memdūḥu içün bir şāʿir
Her bir engüştüne bir mihr-i ṣadāret şāyān

36 Benim ammā ki bu memdūḥ-ı muʿallā-cāhım
Her bir engüştüne bir mihr-i Süleymān şāyān

37 Farḳ-ı eclāfına her tāc-ı saʿādet lāyıḳ
Dūş-ı iḳbāline her ḫilʿat-ı devlet cespān

38 Himmet-i ʿāliyye-i ḳudretine gerdūn mebhūt
Ḳuvvet-i dīde-i ṭavrına ʿālem ḥayrān

39 Bu seḫā vü bu pesendīde ḫıṣāl-i ḫūbu
Aña irṣā bıraġıp vālid-i Firdevs-mekān

40 Bu ṣıfatlarla bu ʿişmetle melekdir ṣanasın
Gūyiyā cismi degil ʿunṣur-ı nevʿ-i insān

41 Ḫāne-i devlet-i vālāsı penāh-ı ecnās
Rūm u Tātār u ʿAcem Kürd ü Hünūd u ʿUrbān

42 Sensin ol ẕāt-ı şaḥīḥü'n-neseb ü cismiñdir
Ḥalḳa-i silsile-i nesl-i şerīf-i ʿAdnān

43 Ḳuşadıp ʿālemi hep baḥr-i muḥīt-i şıytiñ
Sel-i iḥsān edeli dest ü kefiñden cereyān

44 Bilirim medḥ-i firāvānıña ġāyet yoḳdur
Rīg-i deryāyı şümār etmege var mı imkān

45 Lebiñ ammā ki ḳomaz dilde olan ṣıdḳ-ı ḫulūṣ
Bir bahāne arıyor naʿtıñı şükre lisān

46 Defter-i şiʿrimi ismiñ ile teşrīf edeyim
Eyleyem medḥiñi pīrāye-i zīb-i dīvān

47 Nice dīvān-ı hüner-kān u güher-gencīne
Gūyiyā dürd ile enbāşte baḥr-i ʿummān

48 Benim ol nādire-perdāz maʿānī-perver
Benim ol nādire-gū şāʿir-i şemşīr-zebān

49 Eyleyip birbirine tercüme ervāḥları
Se-zebān-ı süḫanım Ṣāʾib ü Nābī Ḥassān

50 Fāżılā eyleme ıṭnāb ki nūr-ı naẓmıñ
Hem-çü ḫurşīd-i felek ṣanma ki muḥtāc-ı beyān

51 Tā ki nev-māh-ı ṣıyām eylemege defʿ-i ġıdā
Esb-i āfāḳ dehānında ola hem-çü ʿinān

52 Ola her laḥẓada imdād u resānıñ tevfīḳ
Dest-gīriñ ola her ḫaṭvede Rabb-i Mennān

53 Rūzu ʿıyd ü şebi Ḳadr ola şühūr-ı ʿömrüñ
Dāʾim ol ḳuvvet ü ṣıḥḥat ile durduḳca cihān

ḲAṢĪDE-İ RAMAŻĀNİYYE BE-REʾĪSÜ'L-KÜTTĀB GĀLİB EFENDİ [1547]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ramażān māhı gibi ḫalḳa nümāyān oldu
Ay o mehpāreye ʿālem nice şaʿbān oldu[1548]

2 Receb isminde o şehrī güzele ḳandīlim
Leyle-i Ḳadr-i viṣāli baña pinhān oldu[1549]

3 Ne ʿaceb geldi bugünlerde mübārek ramażān
Ḥaḳ bu kim ʿaḳl-ı maʿāşım buña ḥayrān oldu

4 Kīse-i maṣraf u kīlār-ı ẕaḫīrem ḫālī
Şöyle kim miʿde-i ṣāʾim gibi vīrān oldu[1550]

5 Meger illā edelim şekve dem-i imsāki
Ṣubḥ-ı ʿıyd-i kereme çünki dıraḫşān oldu

1547 B1 54b, İ2 103a, İÜ 104a, MA 109, T1-
Ramażāniyye-i Dīger B1; Ramażāniyye Be-Reʾīsü'l-Küttāb Meḥmed Ġālib Efendi İ2, MA

1548 Ay İ2, İÜ, MA: Āh B1

1549 baña İ2, İÜ, MA: bize B1

1550 maṣraf u İ2, İÜ, MA: ḫarc-ile B1

6 [1551] Ḥaydarī-māye kerem-sāye Meḥemmed Ġālib
Ẕātı envār-ı riyāset ile tābān oldu[1552]

7 Pençe-i cūd u seḫāsı ki kerem bārikası
Nūr-ı ḫurşīd gibi ḫalḳa zer-efşān oldu[1553]

8 [1554] Yevm-i şekde erişir şāḥid-i luṭf u keremi
Ramażān ġurresi iṣbātına burhān oldu

9 Der-i iḳbāline **Fāżıl** ḳulu tebrīk yazar
Bu daḫi vācibe-i ʿabd-i duʿā-ḫᵛān oldu[1555]

10 Tā ki her şām u seḥer ḳubbe-i gerdūn üzre
İki ḳandīl-i felek zīver-i devrān oldu

[104b] 11 Şuʿle-bār-ı şeref ol pertev-i ḫurşīd gibi
Çünki bāb-ı keremiñ maṭlaʿ-ı iḥsān oldu

12 Berekātıñla mübārek ola her māh-ı ṣıyām
Bendegānıñ ki bütün luṭfla şādān oldu[1556]

TERCİʿ-BEND-İ ʿIYDİYYE BERĀY-I RĀŞİD EFENDİ [1557]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

I

1 Māh-ı ramażān etdi bizi bī-dil ü peyker
Ṣun cām-ı meh-i ʿıydi eyā çerḫ-i sitemger

2 Duḫt-ı rezi gül şerbeti ṣandım dem-i iftār
Farḳ eylemez oldum ne müʾenneṯ ne müẕekker

3 Açdım kef-i āġūşumu mīzāb-ı zamāna
Doldurdu felek dāmen-i āmālime aḫker

4 [1558] Ne şehr-i ṣıyām u ne meh-i ʿıyd ile maḥẕuẕ[1559]
Ḥayretgede-i mātem ü şādīde bu çāker

5 Bu rūz u şeb-i köhne ki yaġmāger-i ʿālem[1560]

1551 B1-
1552 Ḥaydarī İÜ, MA: Ḥaydar-ı İ2
1553 Pençe-i cūd u seḫāsı ki kerem bārikası İ2, İÜ, MA: Āfitāb-ı şefaḳat Yūsuf Aġā kim feyżi B1
1554 İ2, MA-
1555 ḳulu İ2, İÜ, MA: daḫi B1 / Bu daḫi İ2, İÜ, MA: Her sene B1
1556 Bendegānıñ İ2, İÜ, MA: Bendegāna B1
1557 B1 92b, İ2 103b, İÜ 104b, MA 82, T1 47b
Ḳaṣīde-i ʿIydiyye Der-Sitāyiş-i Rāşid Efendi İÜ; Ramażāniyye Be-Reʾīsü'l-Küttāb Meḥmed Rāşid Efendi İ2, MA. (Başlık, İÜ'de "kaside" kelimesiyle yer aldığı için B1'den alınmıştır.)
1558 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1559 şehr-i B1, İ2, MA, T1: māh-ı İÜ
1560 ʿālem B1, İ2, MA, T1: enfās İÜ /

Ceng eylemede Rūm u ʿArabdan iki leşker

6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
Miḥnet-zede-rā ʿıyd buved miḥnet-i dīger[1561]

II

1 Bu māh-ı ṣıyāmıñ ise açgözlü hilāli
Ḳıldı naẓarı hāle gibi ġānemi ġālī

2 Ṣad-şekve saña ey kerem-i ġurre-i şevvāl
İmsāk-i ṣıyām etdi bize āh bu ḥāli

3 [1562] Erbāb-ı diliñ ġaṣmı olan çerḫe zebūnuz
Ṣad-ḥayf ola kim düşmenimizdir bize vālī[1563]

4 Bir tāze cüvān kāfī iken dāḫil ü ḫāric[1564]
Ben n'eyler idim ġā'ile-i ehl ü ʿıyāli

5 Çerḫiñ ne ṣıyāmında ne ʿıydinde ṣafā var
Bir naġmededir gerdiş-i eyyām u leyāli[1565]

6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
Miḥnet-zede-rā ʿıyd büved miḥnet-i dīger

III

1 [1566] Eşʿār-ı belīġānemi Cibrīl begendi
Endīşem atar gerden-i ġayb üzre kemendi

2 Memdūḥ-ı şerīfim daḫi el-minnetü-li'llāh
Erbāb-ı himem serveridir Rāşid Efendi

[105a] 3 Fikri sebaḳ-āmūz-ı Felāṭūn-ı İlāhī
ʿİrfānı icāẕet-dih-i mollā-yı Ḫucendī

4 Çespān-ı ḳad-i devletidir ḫilʿat-ı iḳbāl
Şāyān-ı ser-i himmetidir tāc-ı bülendi

5 Olmazsa hilāl-i meded ü luṭfu nümāyān[1567]
Bu beyt-ile evrād ederim ʿıyde bu bendi

6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
Miḥnet-zede-rā ʿıyd büved miḥnet-i dīger

IV

1 Ey ẕāt-ı şerīfi felek-i devlete ġurre

1561 "Bir başkasının mihneti, mihnet çekene bayramdır."
1562 B1, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1563 Erbāb-ı diliñ B1, MA, T1: Ehl-i sitemiñ İ2; Ehl-i ḫıredīñ İÜ
1564 dāḫil ü ḫāric B1, İ2, İÜ, T1: ḫāric ü dāḫil MA
1565 ṣafā B1, İ2, İÜ, T1: vefā MA / naġmededir İ2, İÜ, MA: naġmeyedir B1, T1
1566 B1, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1567 meded B1, İ2, MA, T1: kerem İÜ / ederim B1, MA, T1: edelim İ2, İÜ

Müşkīn raḳamı nāṣiye-i dānişe ṭurra

2 Sen ẕāt-ı veliyyü'n-niʿamımsın ki nevāliñ
Ḳurtardı beni pençe-i ġamdan nice kerre

3 Ammā ki felek ḳıldı hebā zülf-i niẓāmım
Ben şāne dedikce o ṣunar destime erre

4 Ṣad-mihr-i cihān-tāb-ı mekārim arasında
Lāyıḳ mı ki güm-geşte ola ben gibi ẕerre

5 Bilmem ki nice bu ramażān u nice bu ʿıyd
Ne sāʿat ü ne şāl ü ne iḥrām u ne ṣurre

6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
Miḥnet-zede-rā ʿıyd büved miḥnet-i dīger

V [1568]

1 Bilmem ki baña ḥükm-i ḳaderden mi bu ḥālet[1569]
Yāḫud ki hemān baḫt-ı siyehden mi bu taḳṣīr[1570]

2 Yāḫud baña ʿirfān u hünerden mi bu ḥırmān[1571]
Bu yeʾsime ḥırmānıma bilmem ki ne ḥikmet

3 Yoḫsa baña āsīb-i felekden mi felāket[1572]
Yoḫsa ki ḥicāb oldu baña mānīʿ-i ḳısmet[1573]

4 Yāḫud ki efendilerimizden mi bu ihmāl
Şāyed ki fiġānımla bulur cümlesi leẕẕet

5 Ben de oḳuyup āh ile bu beytimi **Fāżıl**
Ġavġā ile ʿıydi edeyim rūz-ı ḳıyāmet[1574]

6 Ne cāme-i zībā ne zer ü sīm ü ne sükker
Miḥnet-zede-rā ʿıyd büved miḥnet-i dīger

[105b] ʿIYDİYYE-İ ṢADR-I AʿẒAM ḪALĪL ḤAMĪD PĀŞĀ [1575]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - -/. . - -/. . - -/. . -

1 Ḥamdu-li'llāh yine erdi Ramażān bayramı
Bāʿiṯ-i ṣevḳ-i neşāṭ oldu yine aḳdāmı

1568 B1, MA ve T1'de bu bendin ilk üç beytinin dizilişi "2b-1a, 1b-3a, 2a-3b" şeklindedir.
1569 Bilmem ki baña ḥükm-i İ2, İÜ: Āyā baña aḥkām-ı B1, MA, T1
1570 baḫt-ı siyehden mi bu taḳṣīr B1, MA, T1: baḫt-ı siyeh mi buña ʿillet İ2: baḫt-ı siyehden mi felāket İÜ
1571 Yāḫud B1, MA, T1: Yoḫsa İ2, İÜ
1572 felāket B1, MA, T1: bu aḥvāl İ2, İÜ
1573 Yoḫsa B1, MA, T1: Yāḫud İ2, İÜ
1574 edeyim İ2, İÜ, T1: edelim B1; ederim MA
1575 B1 43b, İ2 104b, İÜ 105b, MA 114, T1-

2 Gūş-ı peymāneye meclisde ṣürāḥī egilip
Müjde ṭarzıyla meger söyledi bu peyġāmı [1576]

3 ʿĀḳıbet sāmiʿa-i rinde erişdi bu ḫaber
Heves-i mey ile ḫūn oldu dil-i nā-kāmı

4 Kerem et sen daḫi ey pīr-i muġān luṭf eyle
Rindi bir cām ile şād et ki sürūr eyyāmı

5 Görelim duḫter-i rez perde-i ḫumdan çıḳsın
Dilde āşüfteleriñ ḳalmadı hīç ārāmı[1577]

6 ʿIyddir oldu nümāyān yine İstanbuluñ
İşte her kūşede bir dilber-i ḫoş-endāmı

7 Revişi tāze daḫi cāmesi nev-ṭarzı cedīd
Köhne üstād-ı sitem ġamze-i ḫūn-āşāmı

8 Bir ṭaraf zühd-i riyā şimdi zamān rindānıñ
Yaʿnī zevḳ ü ṭarabıñ işte budur hengāmı

9 Tīrelendi yine şām u seḥeri sūfīniñ
Gördü ḫurşīd gibi rindiñ elinde cāmı[1578]

10 Cām ile leb-le-leb dilber ile dūş-be-dūş
Böylece geçmede rindiñ seḥeri aḫşāmı

11 Nūş-ı ṣahbāya da şimdi daḫi ḥācet yoḳdur
Mest eder ādemi muġbeçelerin ibrāmı

12 Baña ammā ki ne ṣahbā ne de muġbeçe gerek
Medḥ-i āṣāf ile imrār ederim eyyāmı

13 Nice āṣāf ki mey-i hūş-rübā-yı medḥi
Mest eder fikr ü ḫayāl ü ḫıred ü evhāmı

14 Yaʿnī devletli ʿināyetli Ḫalīl Pāşā kim
Lerzenāk etdi mehābetle dil-i Behrāmı

15 Revnaḳ-efzā-yı ṣadāret ki taṣaddur edeli
Gelmez oldu dile eski vüzerānıñ nāmı[1579]

16 Ṣadr-ı zī-şān-ı kerem-pīşe ḥakīm-endīşe
Ki pesendīde fiʿāl ü reviş ü aḫkāmı

17 ʿAhdi evkāt-ı sürūr u feraḫıñ āġāzı
Devri eyyām-ı ġumūm u kederiñ encāmı

18 Kefi ṣāhib-kerem ü fikreti ṣāʾib-tedbīr
Ḫalḳı ḫayretde kodu reʾyi daḫi inʿāmı

1576 bu peyġāmı B1, MA: būs-ı fāmı İ2, İÜ
1577 duḫter-i rez İÜ: duḫt-ı rezi B1, İ2, MA
1578 rindiñ B1, İ2, MA: rindlik İÜ
1579 edeli B1, İ2, MA: edelim İÜ

[106a] 19 Keremi aḫẕ-ı duʿā-yı fuḳarā etmededir
Reʿyi ḥıfẓ eylemede memleket-i İslāmı

20 Rifʿat-i çerḫi eder mertebesi istihzā
Devlet-i ḫüsreve hem ḫande eder ḫuddāmı

21 ʿĀcizim ḥaḳ bu ki ben medḥ-i şerīfiñde seniñ
Ben ise bilmez idim ʿaczi daḫi ilzāmı

22 Ben gibi şāʿiri ʿāciz edicek evṣāfıñ
Kime āsān olur anıñ ʿacabā itmāmı

23 Şāʿir-i muʿcize-i perdāz-cihānım zīrā
Ḫalḳa göstermedeyim muʿcize-i ilhāmı

24 Her lisānda daḫi yektā-yı zamānım ki sözüm
Bī-zebān eyledi Rūm u ʿArab u Aʿcāmı

25 Ben ögünmem hele ḳadrim bütün āfāḳ bilir
Ben hemān söyleyeyim ḥāl-i dil-i nā-kāmı

26 Āh devletli efendim dil-i bī-çāremiziñ
Sitem-i çerḫle yoḳ ẕerre ḳadar ārāmı

27 Etdigiñ vaʿdeyi incāza getir sulṭānım
Ḥālimiz öyle ki ḥayretde ḳodu efhāmı

28 El-amān cevr ü sitem cānıma kār etdi benim
Beni öldürdü efendim feleginñ ālāmı[1580]

29 ʿĀleminñ mihr ü mehi oldu nihān çeşmimden
Ġam ile farḳ edemem ḥāṣılı ṣubḥ u şāmı

30 Sen gibi dünyada devletli efendim var iken
Kime şekvā edeyim ben sitem-i eyyāmı

31 Fāżılā ḳāfiye teng oldu teşekkī nice bir
Destiñ aç şimdi niyāz et ki duʿā hengāmı

32 Tā ki bu çerḫ-i kühen-sāl meh ü mihri ile
ʿĀleme ede nümāyān seḥer ü aḫşamı

33 Devlet ü ṣıḥḥat ile sen de efendim ṣaġ ol
Düşmen-i dīniñ ola tīġıñ ile iʿdāmı

34 Rūzlar ʿıyd ü gece Ḳadr ola devriñde seniñ
Gece gündüz görelim ḳadri daḫi bayramı

1580 ālāmı B1, MA: ārāmı İ2, İÜ

ḲAṢĪDE-İ ʿIYDİYYE BERĀY-I KÜÇÜK ḤÜSEYİN PĀŞĀ [1581]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - -/. . - -/. . - -/ . . -

1 Dil-i vīrānemi miʿmār-ı semāvāt yapar
Şimdi yapmazsa da hengām-ı mülāḳāt yapar

2 Gerçi biz ḫāne-ḫarābız bizim ammā ber-ʿaks
Ṭāḳ-ı vīrānemizi seyl-i füyūżāt yapar[1582]

[106b] 3 Yapı ṭaşı yapıdan ḳalmaz imiş eski meṡel
Vāh ki dīvār-ı vücūdu bu iki ḳat yapar

4 Biz bu bāzīçede ol kūşe-nişīn-i yeʾsiz
Ḫande etse ruḫumuz şāh-ıʿadū māt yapar

5 Ben ḫarābım benim ammā ḳalemimdir miʿmār
Evliyā-yı niʿamıñ medḥine ebyāt yapar[1583]

6 Ḥażret-i dāver-i bennā-yı ḳulūb-ı ʿālem
Ḫāne-i ḳalbi bu maʿmūrede ol ẕāt yapar[1584]

7 Küllī taʿmīrine ḳalmış bu serāy-i göñlüm
Sāʾir erbāb-ı himem yapsa meremmāt yapar

8 Ṭaş yatur olmuş iken ḫırş ile ehl-i iḳbāl
Dil-i vīrānı bu ḥālet ile heyhāt yapar[1585]

9 Bu temelsiz ḳurulan dār-ı cihānda ne ʿaceb
Fırḳa-i ehl-i emel durma ʿaḳārāt yapar

10 Beyt-i maʿmūr-ı kerem şimdi Ḥüseyn Pāşādır
Her derūn içre birer ḫāne-i ḫayrāt yapar

11 Nitekim tīġ-ı cihān-tāb-ı celāl-i ḳahrı
Ḳalʿa-i sīne-i aʿdāda fütūḥāt yapar

12 Yüz süren tehniye-i ʿıyd ile ḫāk-i pāya
Çeşm-i iclāline bir kuḥl-i mübāhāt yapar

13 Meh-i ʿıyd ebr-i gümān içre ḳalırsa meşkūk
Meh-cebīn-i şeref-i ṭāliʿi işbāt yapar[1586]

14 Ġurre-i şāhid-i iḳbālini pīr-i gerdūn
Ḳurṣ-ı ḫurşīde bedel ʿāleme mīḳāt yapar

1581 B1 44a, İ2 105a, İÜ 106a, MA 60, T1 30a
ʿIydiyye Berāy-ı Ḥüseyin Pāşā B1 İ2, T1; ʿIydiyye-i Ḳapudan-ı Deryā Ġāzī Ḥüseyin Pāşā MA

1582 ammā: T1-

1583 Evliyā-yı niʿamıñ B1, İ2, MA, T1: Evliyā-yü'n-niʿamıñ İÜ

1584 bennā-yı İ2, İÜ, MA, T1: ebnā-yı B1

1585 yatur/yatır: virane, yıkık / bu B1, İ2, MA, T1: o İÜ

1586 gümān B1, İ2, MA, T1: siyāh İÜ / cebīn-i B1, İ2, İÜ, T1: cebīni MA

15 Māh-ı ṣāf olsa anı mihr-i cihān-tāb gibi
Çerḫ gül-çehre-i iḳbāline mirʾāt yapar[1587]

16 Bu duʿāsıyla şarīr-i ḳalem-i **Fāżıl**-ı zār
Gece her şuʿbede icrā-yı maḳāmāt yapar

17 Dü-cihānda ola ol burc-ı saʿādet maʿmūr
Ki bizim ḫāne-i vīrānı her evḳāt yapar

18 Tā ḳıyāmet ola bünyād-ı vücūdu muḥkem
Kaʿbe-i sīnede dil böyle münācāt yapar

ḲAṢĪDE-İ ʿIYDİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ SĀMĪ BEKİR PĀŞĀ [1588]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Dest-i felekde sāġar-ı billūr māh-ı ʿıyd
Yā dīde-i murāḳabe-i intibāh-ı ʿıyd

2 Bāl-i hümāya şehper-i tāvūsdan ʿaceb
Sorġuç ṭaḳındı başına bayram-ı şāh-ı ʿıyd

[107a] 3 Bir ḳabża yāsemen mi şu ḳonmuş ʿaceb yāḫud
Bir sīm çelengi başına ṭaḳmış sipāh-ı ʿıyd

4 Ḳāḍī-yi çerḫden ya varaḳ-pāredir ʿaceb
Zerle nüvişte ḥüccet-i ʿādil-güvāh-ı ʿıyd

5 Yaḫ-pāredir yāḫud ki şeker-pāredir ki tā
Ṣıbyān-ı aḫterān ola raṭbü'ş-şifāh-ı ʿıyd

6 Tāze cüvān gibi ʿacabā pīrimiz felek
Pūşīde ḳıldı başına bir kec-külāh-ı ʿıyd

7 Der-gerden etdi dühlü yāḫud mehter-i felek
Tā dest-i āṣafīden ola ṣurre-ḫᵛāh-ı ʿıyd[1589]

8 Aʿnī Cenāb-ı Ḥażret-i Pāşā-yı Bū Bekīr
Kim ḫāk-i pāy-ı devletidir būsegāh-ı ʿıyd

9 İsbāt eder cihāna o ferḫunde ṭalʿatı
ʿĪyd-i şerīfi olsa eger iştibāh-ı ʿıyd

10 [1590] Dārü's-sürūr-ı mekremet-abād-ı ḥażreti
Beytü'ṭ-ṭulūʿ-ı nūr-ı hilāl-i cibāh-ı ʿıyd

11 Ey dāver-i yegāne-i sāmī be-ẕāt u nām

1587 cihān B1, İ2, MA, T1: felek İÜ

1588 B1 59a, İ2 106a, İÜ 106b, MA 112, T1-ʿIydiyye B1; ʿIydiyye-i Sāmī Ebū Bekir Pāşā İ2; ʿIydiyye Be-Cenāb-ı Sāmī Bekir Pāşā MA

1589 dühlü B1, İÜ, MA: dili İ2

1590 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

Olsun sen āfitāba mübārek bu māh-ı ʿıyd

12 Tebrīk içün cenāb-ı keremkāra fāl ile
Hem ʿıydi hem ẓuhūr edecek sūr-ı cāh-ı ʿıyd

13 Maḳbūl ola şükūfe-i şiʿr-i müşevveşim
Bir ʿācizāne tuḥfe-i verd-i giyāh-ı ʿıyd

14 Her bir ḳusūru ʿafv ola küstāḫ ise daḫi
Maʿẕūr-ı nezd-i ehl-i keremdir günāh-ı ʿıyd

15 **Fāżıl** duʿāya başla ki meydān-ı ḳāfiye
Teng oldu esb-i fikre ʿaceb deştgāh-ı ʿıyd

16 Tā kim sevād-ı bürḳaʿ-ı Leylā-yı Ḳadrden
Raḫşende ola dilber-i āhū-nigāh-ı ʿıyd

17 İḳbāl-i cāvidān ile dergāh-ı devletiñ
Her dem ede Ḫudā-yı Teʿālā penāh-ı ʿıyd

ḲAṢĪDE-İ ʿIYDİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLİ ʿABDULLĀH BİRRİ EFENDİ [1591]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿilün

- . - -/- . - -/- . -

1 ʿĀlemi şād eyledi aḫbār-ı ʿıyd
Ġurre-i şevvāl imiş Tātār-ı ʿıyd

2 Eyledi şehr-i ṣıyāmı tārumār
Maḳdem-i şāh-ı sipeh-sālār-ı ʿıyd

3 Ṭabl u surnā ile geldi nāgehān
Ṭaḫt-ı ẕevḳe oldu istiḳrār-ı ʿıyd

[107b] 4 Çāk çāk etdi sitār-ı iʿtiḳāf
Ṭalʿat-ı pür-şuʿle-i dīdār-ı ʿıyd

5 Eylediler Leyletü'l-Ḳadri zifāf
Bā-cenāb-ı şūḫ-ı pür-envār-ı ʿıyd

6 Olduġundan mevsim-i faṣl-ı bahār
Ġonce oldu revnaḳ-ı bāzār-ı ʿıyd

7 Ṣırtına bir cübbe-i gülgūn-ı nāz
Başına bir sebze-i destār-ı ʿıyd

8 ʿAndelīb oldu hezārān şevḳ-ile
Muṭrib-i ḫoş-naġme-i gülzār-ı ʿıyd

9 Oldu şevvāliñ hilāl-i yek-şebi
Gūşvār-ı dilber-i ʿayyār-ı ʿıyd

1591 B1 99b, İ2 106a, İÜ 107a, MA 95, T1 54b
Ḳaṣīde-i ʿIydiyye Be-Ketḫüdā ʿAbdullāh Efendi B1, T1; ʿIydiyye-i Kütḫudā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī ʿAbdullāh Efendi İ2, MA

10 Dest-i sāḳī-yi felekde tā seḥer
Māh-ı nev bir sāġar-ı serşār-ı ʿıyd

11 Meh degildir ẕāt-ı vālā ḥażreti
Görmege bir dīde-i bīdār-ı ʿıyd

12 Ẕāt-ı ʿAbdullāh Efendi kim anıñ
Ṭalʿatı pīrāye-i ruḫsār-ı ʿıyd

13 [1592] Ṭabʿ-ı cūdu sofra-perdāz-ı ṣıyām
Dest-i iḥsānı mekārimkār-ı ʿıyd

14 Nev-hilāli keşkül etdi çerḫ-i dūn
Dergehine oldu bir cerrār-ı ʿıyd

15 Ey cenābı ġurre-i cāh u celāl
Sensin ol zāt-ı ʿināyetkār-ı ʿıyd[1593]

16 Ola maḳbūl-i şerīfiñ bu süḫan
İḫtişār üzre gerek eşʿār-ı ʿıyd[1594]

17 [1595] Nev-hilāle döndü ḳaddim żaʿf ile
Bī-vücūd etdi beni ekdār-ı ʿıyd

18 [1596] Çerḫ-i ẓālimden şikāyetle yine
Dūd-ı āhım oldu sünbülzār-ı ʿıyd[1597]

19 [1598] Bir ṭarafdan ḫarc-ı eyyām-ı ṣıyām
Bir ṭarafdan maṣraf-ı bisyār-ı ʿıyd[1599]

20 [1600] Ġurre-i elṭāf eger doġmaz ise
Eylemem bu ḥāl ile iẓhār-ı ʿıyd

21 [1601] Sīm ü zerden cāmeden yoḳdur eser
Bir şekerle eylemem iḳrār-ı ʿıyd[1602]

22 [1603] Nev-hilāle şāḥid-i vāḥid diyü
Eylerim tekẕīb ile inkār-ı ʿıyd

[108a] 23 **Fāżıl**ā hengāme-i şekvā degil

1592 T1-
1593 cenābı B1, İ2, İÜ, T1: cenāb-ı MA
1594 eşʿār-ı B1, MA, T1: güftār-ı İ2, İÜ
1595 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1596 T1-
1597 Çerḫ-i İ2, İÜ, MA: Cürm-i B / şikāyetle İ2, İÜ, MA: şikāyetdir B1 /
1598 T1-
1599 ḫarc-ı B1, İÜ: çerḫ-i İ2, MA
1600 T1-
1601 T1-
1602 Bir şekerle eylemem iḳrār-ı ʿıyd İ2, İÜ, MA: Eylerim tekẕīb ile inkār-ı ʿıyd B1
1603 B1, T1-

Tuḥfe söz lāzım ola güftār-ı ʿıyd[1604]

24 Ḳıl ḳumāş-ı ḫoş-duʿā-yı ḥażreti
Ḳudsiyāna ḫilʿat-ı zer-tār-ı ʿıyd[1605]

25 Her şebi olsun şeref-endūz-ı Ḳadr
Ola her rūzu meserret-bār-ı ʿıyd

ḲAṢĪDE-İ ʿIYDİYYE DER-SİTAYİŞ-İ KETḪÜDĀ-YI MEHD-İ ʿULYĀ ḤAŻRET-İ YŪSUF ĀĠĀ [1606]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Yā İlāhī ḳıl dem-ā-dem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd
Ola devr-i şāh-ı aʿẓam ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

2 ʿIyd-i aḍḥā mevsiminde düşmeni ḳurbān edip
Feṯḥ ile olsun muḥarrem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

3 Evvelen ʿıyd-i şerīf ü ṣāniyen feṯḥ ü ẓafer
Hem muʾaḫḫar hem muḳaddem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

4 Ṣād ola erkān-ı devlet ṣādıḳān-ı salṭanat
Tā-be-maḥşer ola ḫoş-dem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

5 Siyyemā ol dīn ü devlet ṣādıḳı kim rūz u şeb
Etmede luṭfuyla ʿālem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

6 Ketḫüdā-yı mehd-i ʿulyā Ḥażret-i Yūsuf Aġā
Ola her bir vaḳti ḫurrem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1607]

7 Rūy-ı ḫandān-ı şerīfi pençe-i iḥsāngeri
Gösterir maḥzūna her dem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1608]

8 Her tecellīsinde mużmer saʿd-ber-bālā-yı saʿd
Her suʿūdātında müdġam ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

9 [1609] Oldu ismiyle müşerref hem-yedinde cāy-gīr
Ḳılsın engüştünde ḫātem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

10 Nesl-i Ḥavvāda bu gūne bir melek-fıṭrat püser
Görse eyler rūḥ-ı Ādem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1610]

11 Ey sürūr-efzā-yı ġamkārān bu ʿıyd ü sāl-i nev

1604 hengāme-i şekvā B1, MA, T1: vaḳt-i şikāyet mi İ2, İÜ / güftār-ı B1, MA, T1: eşʿār-ı İ2, İÜ

1605 duʿā-yı B1, İ2, İÜ, MA: duʿāyı T1

1606 B1 57b, İ2 107a, İÜ 108a, MA 112, T1-
ʿIydiyye Berāy-ı Yūsuf Āġā B1; ʿIydiyye Be-Cenāb-ı Ketḫudā-yı Mehd-i ʿUlyā Yūsuf Āġā İ2, MA

1607 her bir vaḳti İÜ: hep ezmānı B1, İ2, MA

1608 Rūy-ı ḫandān-ı İ2, İÜ, MA: Ḥabbeżā dest-i B1

1609 İ2, İÜ, MA-

1610 Ḥavvāda İ2, İÜ, MA: Ḥavvādan B1

Saʿd-maẓhar ḫayr-maḳdem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

12 Ḥāk-i pāya işte dest-āvīz-i ḥāl-i bendegī
ʿIyd-nāmem hep munaẓẓam ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1611]

13 Bu sürūr-ābād kim gencīne-i sūr u neşāṭ
Her sözü ḳufl-ı muṭalsam ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1612]

14 Maḳṭaʿ ından tā-be-maṭlaʿ vaż olunmuş gūyiyā
Ṭāliʿ-i iḳbāle süllem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

15 Bu zemīn-i tengde ḫaylī hünerdir bu süḫan
Bir ġazel de olsa munżam ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1613]

16[1614] ʿĀşıḳa ol ẓaḫm u merhem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd
Luṭf u ḳahrı hep müsellem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1615]

[108b] 17 Bāde-çehre fermene-üsküfe hep āl üzre āl

Āh ol nūr-ı mücessem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

18 Ḳāfiriñ paşaḳlısı etse teşādüf ʿıyd ile
ʿĀşıḳ u maʿşūḳa ol dem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

19 ʿĀşıḳın aġlatsa da devlet daḫi güldürse de
Girye ile ḫande tevʾem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

20[1616] Eylese bayramda teşrīf āh o kurbān olduġum
Fāżıla vaʾllāhu aʿlem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1617]

21 Ey feraḥ-baḫşā-yı ʿālem ʿıydiñiz olsun saʿīd
Eyleye Mevlā-yı ekrem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1618]

22 Bende-i maḥzūnuñuz şād olsa bu bayramda
Sāyeñizde ḳılsa bir dem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

23 Şöyle nā-şādım ki bir ġam-ḫānedir ʿālem baña
Ehl-i cehle hep muṣammem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

24 Şöyle maḥzūnum ki mātem ṭutmuşum illā meger
Ola luṭfuñ ile mātem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1619]

25 Ġonce-i ḫāṭır açılmaz āh yaġsa çerḫden
ʿĀleme mānend-i şebnem ʿıyd ber-bālā-yı ʿıyd

1611 munaẓẓam B1, İ2, MA: muntaẓam İÜ
1612 sūr u İ2, İÜ, MA: sūrūr B1
1613 de: B1, İ2, MA-
1614 B1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1615 ol İ2, İÜ, MA: hem B1
1616 MA-
1617 āh o: İ2, İÜ-
1618 saʿīd İ2, İÜ, MA: ʿıyd B1
1619 mātem İ2, İÜ, MA: ḫānem B1

26 Gāh derdimle ḥazīnim gāh vaʿdiñ ile şād
Ḥālimiz hem mātem ü hem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

27 Şimdi erbāb-ı himem hep vaʿd baḫş eyler bana
Vaʿd ile eyler mi pür-ġam ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

28 ʿĀrife gerdūn verir hep derd-ber-bālā-yı derd
Olsa da şiʿrimde mübhem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1620]

29 [1621] Fi'l-meşel dīvāneye her günde bir bayram olur
Cāhile bu ḫāne-i ġam ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

30 ʿIyd-i fıṭr u ʿıyd-i aḍḥā ġam ile geçdi bana
Çeşm-i baḫtım ḳaldı pür-nem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

31 Sāye-i şāhīde envāʿ-ı meserretle belī[1622]
Eylemişdim bundan aḳdem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

32 [1623] Şimdi ammā bu sene vardır efendim el-meded
Düşmenim eyler dem-ā-dem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

33 Ṭabʿ-ı pākim gibi ḥayfā öyle bir nāzende şūḫ
Ola ekdār ile hem-dem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

34 Nuṭḳ-ı cān-baḫşım ḥayāt-efzā ki cism-i mürdeye[1624]
Nefḫa-i ʿİsā-yi Meryem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

35 [1625] Nuṭḳa gelse feyż-i güftār-ı ṣafā-baḫşım ile
Şevḳden eylerdi ebkem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

36 [1626] Her ḳaṣīdem ġurre-i ẕevḳ ü ṣafā-yı ehl-i dil
Lafẓ u maʿnāsı müsellem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

37 Bir duʿā-yı ḫāliṣ et **Fāżıl** ṣafādan eylesin
Ḳudsiyān-ı ʿarş-ı aʿẓam ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

[109a] 38 Devlet ü iḳbāl ile yā Rabb her ṣubḥ u mesā
Ede ol ẕāt-ı mükerrem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd[1627]

39 Bunda devr-i kāmurānī anda feyż-i cāvidān
Dü-cihānda ola mükrem ʿıyd-ber-bālā-yı ʿıyd

ʿIYDİYYE [1628]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

1620 Olsa da şiʿrimde mübhem İ2, MA: Cāhile eyler muşammem B1; Cāhile bu ḫāne-i ġam İÜ
1621 B1, İÜ-
1622 meserretle belī İ2, İÜ, MA: meserret ile ben B1 / Eylemişdim B1, İ2, MA: Etmiş idim İÜ
1623 İÜ-
1624 ḥayāt İÜ: neşāṭ B1, İ2, MA
1625 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
1626 B1'de 25. beyittir.
1627 Rabb B1, İ2, İÜ: Rabbī MA/ Ede ol ẕāt-ı mükerrem İ2, İÜ, MA: Eylesin o ẕāt-ı ekrem B1
1628 B1 58b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

. . - - /. . - - /. . -

1 Efendim saʿd ola ʿıyd-i saʿīdiñ
Ola pīrāye-i aʿdā-yı ʿıydiñ

2 Miṣāl-i nev-hilāl-i ʿıyd-i rūze
Ola raḫşende iḳbāl-i mezīdiñ

3 Sen ol behcet-ṭırāz-ı dīn ü devlet
Niẓāmü'l-Mülkdür reʾy-i serīriñ

4 Bu elḳāb-ile olmuş ʿıyd-i ḍāʿī
Sitāyiş-kerde-i ḫulḳ-ı ḥamīdiñ

5 Cenāb-ı Ḥażret-i Maḥmūd Efendi
Nevāzişgāhı aṣḥāb-ı ümīdiñ

6 ʿAyān etdi cihānda nām u şānıñ
Mürüvvetle vefā-yı nā-bedīdiñ

7 Verirse pençeye tedbīri ḳuvvet
Dil-i saḫtıñ dü-çāk eyler ḥadīdiñ

8 Eder meşşāṭa-i fikriyle rengīn
ʿArūs-ı devletiñ rūy-ı sefīdiñ

9 Eyā manẓūme-i cāhıñ māli
Ḫuceste maṭlaʿı beytü'l-ḳaṣīdiñ

10 Ne mümkin şīme-i aḫlāḳ-ı pākiñ
Ṣenā etmek ṣıfāt-ı bī-ʿadīdiñ

11 Seniñ erḳām-ı evṣāf-ı şerīfiñ
Maḥall-i cemʿidir güft ü şinīdiñ

12 Hemān cevr-i felekden bir şiḳāyet
Murād eyler bu ʿabd-i nā-ümīdiñ

13 Felek ḳaṭʿ etdi īrād-ı ʿatīḳim
Ümīd eylerken īrād-ı cedīdiñ

14 ʿAceb bu ḫaste-i maʿzūra ḳılmış
Cihānıñ kesdi hep dād u sedīdiñ

15 Ḳo āġāz eylesin **Fāżıl** duʿāya
Dehān-ı ṣavmla ṣıdḳ-ı şedīdiñ

16 Hilāl-i ʿıyd miftāḥıyla tā ḳim
Dehān-ı ʿāleminiñ açsın kilīdiñ

17 Saña tevfīḳle ʿıydi efendim
Mübārek eylesin Rabb-i Mecīdiñ

18 Ola āmed-şüde etdikce aʿyād
Müʾeyyed devletiñ ʿömr-i medīdiñ

ḲAṢĪDE-İ BEÇÇE BERĀY-I MERḤŪM ḤAḲḲI PĀŞĀ NÜVİŞTE-BŪD [1629]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . /. - - . / . - -

1 Devletli ʿināyetli kerem kānı efendim
Ehl-i keremiñ zīveri sulṭānı efendim[1630]

2 Ḥaḳdan dilerim ẕāt-ı şerīfiñ ola dāʾim
Pīrāye-dih-i devlet-i Oṣmānī efendim

3 Bu bendeleri böyle eder refʿ-i ʿarīża
Ey pādişehiñ dāver-i ẕī-şānı efendim[1631]

4 Ferzāne vezīr ibn-i vezīr Ḥażret-i Ḥaḳḳı
Faḫrü'l-vüzerā ʿaṣrımızıñ cānı efendim[1632]

5 Ben ṣıdḳ-ı ʿubūdiyyet ile edʿiye-gūyum
İḳbāliñiziñ ʿabd-i duʿā-ḫᵛānı efendim[1633]

6 [1634] Bir eski duʿā-gūy-ı der-i devletiñizdir
Sulṭānımızıñ bende-i iḥsānı efendim

7 Dergāhıñızıñ çākeri muḥtāc-ı nevālī
Meʾlūf-ı ʿaṭāyā-yı firāvānī efendim

8 Evṣāf-ı kerīmāneñiziñ medḥ ü duʿāsı
Her şām u seḥer ders-i dil ü cānı efendim

9 Sen ehl-i kerem ẕāt-ı veliyyü'n-niʿamımsın
Ey şehr-i Sitanbūl nigeh-bānı efendim

10 Bīmār-ı zebūn eyledi ol çākeri gerdūn
Ammā ki dili ṭūṭī-yi Sübḥānī efendim[1635]

11 Ṣūretde gedā ise kibār-ı ʿuẓemāya
Nāzende olur tābʿ-ı süḫan-dānı efendim[1636]

12 ʿArż eylemez aḥvālini her ʿāṣaf-ı ʿaṣra
İllā ki ola ʿāṣaf-ı ḫāḳānī efendim

13 Dergāhıña şekvā-yı zamāne felek eyler

1629 B1 82b, İ2 108a, İÜ 109a, MA 131, T1-
Berāy-ı Āṣaf-ı Ẕī-Şān B1; ʿArż-ı Ḥāl-i Manẓūm Be-Cenāb-ı Ḥaḳḳı Pāşā İ2, MA

1630 keremiñ B1, İÜ: himemiñ İ2, MA

1631 bendeleri böyle eder B1, İÜ: bende eder ḥażretiñe İ2, MA / pādişehiñ dāver-i B1, İÜ: ʿaṣrımızıñ ḫüsrev-i İ2, MA

1632 aṣrımızıñ cānı İÜ: āṣaf-ı ḥaḳḳānī B1, İ2, MA

1633 ṣıdḳ-ı ʿubūdiyyet ile edʿiye-gūyum B1, İÜ: ʿarż-ı ʿubūdiyyet eder bende-i ḫāṣım İ2, MA

1634 İ2, MA- / 6 ve 7. beyitler, B1'de 15 ve 16. beyittir.

1635 ṭūṭī-yi Sübḥānī B1, İ2, İÜ: ṭūṭī Mesīḥānī MA

1636 ʿuẓemāya B1, İ2, MA: ʿuẓemāda İÜ

Himmetde sen ol pādişeh-i şānī efendim[1637]

14 Sen ʿāṣafa maʿzūrum eger nāle edersem
Dīniñ mededi devletiñ arslanı efendim

15 Feryād-ı gedā revnaḳ-ı bāzār-ı kerīmest
Ey ḫulḳu melek tābʿı mülūkānī efendim[1638]

16 **Fāżıl** kuluñuz şöyle fırāş içre duʿāda
Elṭāfa sezā ḥāl-i perīşānı efendim[1639]

[109b] 17 Durduḳca cihān devlet ü iḳbāl ile sag ol
Maḥrūs-ı serā-perde-i Yezdānī efendim

BERĀY-I RÜSTEM ĀĠĀ [1640]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Serāy-ı pādişāhıñ āb-ı rūyu Rüstem Āġādır
Ser-i ḳahve nedīm-i şehr-i yār-i ʿālem-ārādır

2 Evzān-ı mekremet-pīrā ki eṭvār-ı keremkārı
Müsellem-kerde-i endīşe-i nādān u dānādır

3 O āġādır ki bārān-ı semā dest-i iḥsānı
ʿUmūmen ḳaṭre-baḫş-ı feyża-i ednā vü aʿlādır

4 Ne zāt-ı Bü'l-Himem kim pertev-i raḫşān-ı iḳbāli
Miṣāl-i berḳ-ı ḫāṭıf şuʿle-tāb u çerḫ-i fersādır

5 Ne Rüstemdir ki şemşīr-i celāl-i heybet ü şānı
Dü-nīm-sāz-ı dil-i ḥussād u ser-endāz-ı aʿdādır

6 Ne Ḥātem-mekremet kim dest-i imdād-ı keremkārı
Miṣāl-i pençe-i ḫurşīd-i nūr-efşān-ı dünyādır

7 O ṣıddīḳī-şiyem kim ḳalb-i pāk-i ṣıdḳ-āṣārı
Çü mirʾat-ı ḥaḳāyıḳ ile nūrānī mücellādır

8 O Fārūḳī veraʿdır kim kitāb-ı pāk-i aʿmāli
Kef-i pür-yümnine bir nüsḫa-i evrād-ı taḳvādır

9 O Osmānī seḫā kim māye-i emlāk ü sāmānı
Rıżāʾu'llāha infāḳ etmege vaḳf u müheyyādır

10 O Ḥaydar-maʿrifet ʿilm ü şecāʿat kānıdır zātı
Ezelden destine seyf ü ḳalem iḥsān-ı Mevlādır

11 Eyā devletli sulṭānım eyā āġā-yı zī-şānım

1637 zamāne MA: zamān-ı B1, İ2, İÜ
1638 Feryād-ı B1, İ2, MA: Ferhād-ı İÜ
1639 şöyle fırāş içre B1, İÜ: kūşe-i ḫalvetde İ2, MA
1640 B1 82b, İ2, İÜ-, MA-, T1-

Ṣıfāt-ı medḥine yoḳdur nihāyet rīg-i deryādır

12 Debīr-i ḫāmeye medḥiñle versem ruḥṣat-ı güftār
Gerek taḥrīrine evrāḳ-ı gerdūn-ı muʿallādır

13 Duʿāya başla **Fāżıl** naẓma ʿādetdir ḫitāmında
Duʿā kim külçe-i ṣīmīn-i şiʿre naḳş-ı damġadır

14 Ḫudāyā dü-cihānda ber-murād et ol keremkārı
Ṣafā-yāb-ı naʿīm-i devlet-i dünyā vü ʿuḳbādır

ḲAṢĪDE-İ BEÇÇE BERĀY-I ŞERĪF MEḤMED PĀŞĀ [1641]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Miyān-ı rāst-gūyān-ı muḥabbetde yalan olmaz
Kelām-ı ʿumde-i ehl-i haḳīḳatde gümān olmaz

2 Dürūġ olmaḳ ne ḳābildir fürūġ-ı ṣubḥ-ı ṣādıḳdan
Bu rūşendir ki ʿayn-ı nūrdan ẓulmet ʿayān olmaz[1642]

3 Ḫilāf olmaḳ ne mümkin ṭalʿat-ı ḫurşīd-i vālādan
Ṣafaḳdan kāʾināta vaʿde-i nā-mihribān olmaz[1643]

4 Ḫilāf-ı vaʿde-i vaṣl eyleyen cānān müsteṣnā
Ne deñlü ḫūb ise maḳbūl-i nezd-i ʿāşıḳān olmaz

5 Baña maṭlaʿdaki ḫoş mıṣraʿı imlā buyurmuşdur
O düstūr-ı mükerrem kim kelāmı dāsitān olmaz

6 Cenāb-ı vālī-yi Şehbā Şerīf Pāşā-yı ḫaḳ-gūyā
Sözü vaḥy-i muṣaddaḳdır sezā-yı imtiḥān olmaz

7 Kelāmı ʿurve-i vüṯḳā peyāmı ḫüccet-i ʿuẓmā
Berāt-ı pādişāhīdir ki menfūr-ı cihān olmaz[1644]

8 Cihāna lafẓa-i vaʿd ü vaʿīdi hep ḫaḳ-ender-ḫaḳ
Fem-i pāki ne nuṭḳ eylerse meşkūk-ı miyān olmaz[1645]

9 Ṣebāt-ı nuṭḳuna ḍarb-ı meṣeldir söz bir Allāh bir
Dehān-ı eşref-i ehl-i mürüvvet dü-zebān olmaz

10 Ġaraż ol mıṣraʿı iḫtārdır yoḫsa maʿāẕaʾllāh
Ki maʿlūmum fem-i pāk-i vezāret kec-dehān olmaz

1641 B1 77b, İ2 108b, İÜ 109b, MA 136, T1-
Berāy-ı Şerīf Pāşā B1; Muḥabbet-nāme-i Vālī-yi Ḥalebü'ş-Şehbā Şerīf Pāşā İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Şerīf Pāşā MA

1642 Dürūġ olmaḳ ne ḳābildir B1, İ2, MA: Ḫilāf olmaḳ ne mümkindir İÜ

1643 Ḫilāf B1, İ2, MA: Dürūġ İÜ

1644 menfūr-ı İ2, İÜ, MA: merdūd-ı B1

1645 Fem-i B1, İÜ: Leb-i İ2, MA / meşkūk-ı miyān İ2, İÜ, MA: meşkūkü'l-beyān B1

11 [1646] Belī şāʿirlere lafẓ-ı dürūġ olmuş mübāḥ ancaḳ
Olursa kiẕbden eşʿār ḥāli ḫoş beyān olmaz

12 Ḫudā ẕāt-ı şerīfiñ devlet ile ber-ḳarār etsin
Duʿā hem ṣıdḳla olunca redd-i āsumān olmaz

13 Yine ḫatm edelim **Fāżıl** o mıṣraʿ ile bu naẓmı
Miyān-ı rāst-gūyān-ı muḥabbetde yalan olmaz

BERĀY-I ḪÜSREV MEḤMED PĀŞĀ [1647]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Çerḫ-i seyyāḥa suʾāl eyler iken dünyādan
Per etdim vüzerā-yı ʿaẓamet-i pīrādan

2 Yaʿnī dünyāda kirām u vüzerādan ʿacabā
Şimdi beyne'l-ʿuḳalā ṣayılır aʿlādan

3 Kimdir ol fāyiḳ-i aḳrān ki gürūh-ı vüzerā
Ẕātına ġıbṭa eder nām-ı cihān-ı peymādan

4 Kimdir ol āṣaf-ı ẕī-şān u vezāret-ʿunvān
Yaʿnī farḳ olmaya dārātı anıñ Dārādan

5 Ser-firāz-ı vüzerā şimdi Meḥemmed Pāşā
Ḫüsrev-elḳāb-ı kerem himmet-i bī-hemtādan

6 Saṭvet-i ḳāhiresi raḫne verir ḫārāya
Şöhret-i bāhiresi lücce açar deryādan

7 Şöyledir āteş-i ʿirfānı ki āṣaf gelse
Derse başlardı ḥużūrunda elif bā tādan

8 Dest-i iḥsān-ı seḫāsı ki cihāna rīzān
Cümlesin seyr eder ol pençe-i ebrāsādan

9 Anda bu cūd u seḫāvet bu şecāʿat himmet
Ḳaldı mīrāṯ ile maġfūr Ḥüseyn Pāşādan

10 Şiddet-i ḥamle-i merdānesini rūz-ı ḳıtāl
Ḫıṭṭa-i Ḳāhirede eyle suʾāl aʿdādan

11 Āferīn ṣadme-i iḳdāmına māşāʾa'llāh
Böyle bir maʿreke gūş eylemedik ābādan

12 Her kişi himmeti miḳdārı alır feyż-i ḳabūl
Ḫalḳdan hem dü-cihān içre daḫi Mevlādan

13 Ey melāẕ-ı ʿuẕemā çāre-resān-ı żuʿafā
Reşk-sāz-ı vüzerā meşreb-i müsteṣnādan

1646 İ2 - / B1 ve MA'da 5. beyittir.
1647 B1 78a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

14 ʿArż-ı ḥālim yine sizden sizedir şekvāsı
Ṭaleb-i ḥaḳḳ-ı ʿubūdiyyet eder şekvādan

15 Ben seniñ eski ṣenā-gūy-ı duʿākārıñ iken
Böyle meʾyūs olayım ʿāṭıfet-i ʿuẕemādan

16 Ḥażrete eyler isem böyle tekāpū-yı niyāz
Felege nāz ederim ḳuvvet-i istiġnādan

17 Benim ol şāʿir-i āteş-süḫan-ı mār-ı ḳalem
Gösterir āteş-i siḥr aḳdıġıñ ejderhādan

18 **Fāżıl**ā öyle duʿā et ki melekler ṣaf ṣaf
Açsın āmine dehen küngüre-i vālādan

19 Kişver-ārā ede tevfīḳle ol ẕātı Ḫudā
Ola maḥrūs-ı ʿināyet dilerim Mevlādan

20 Ola her maṭlabı ārāste-i dil-ḫᵛāh üzre
Kām-yāb eyleye Allāh iki dünyādan

DUʿĀ-NĀME BE-KĀTİBÜ'S-SIRR-I CİHĀN-DĀRİ AḤMED EFENDİ [1648]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 İbtidā-yı süḫanım ḥażrete bi'smi'ş-Ṣāfī
İşte her derde bu bir tuḥfe ʿilāc-ı kāfī[1649]

2 Bende-i muḫliṣiñiz çekdi daḫi çoḳ ʿillet
Bu ḫaberler olayazdı sebeb-i itlāfi

[110a] 3 Ḫaste ḫaste süḫana şimdi ser-āġāz etdim
Feyż-i medḥiñle bulam belki hayāt-ı vāfī[1650]

4 Merhem-i zaḫm-ı elem çāre-resān-ı ʿālem
Nūş-dārū-yı kerem ḥāl-i derūn keşşāfı

5 [1651] Yaʿnī tiryāḳ-ı şifā-baḫş-ı semūm-ı ālām
Bür-i sāʿat gibidir ehl-i dile isʿāfı[1652]

6 Kātibü's-sırr-ı şehinşāh-ı cihān ṣaġ olsun
Hīç ḳeder bulmaya mirʾāt-ı derūn-ı ṣāfı

7 Ḥażret-i Aḥmed Efendi o ser-efrāz-ı kemāl
Ser-i erbāb-ı hüner ehl-i süḫan sarrāfı

1648 B1 71b, İ2 108b, İÜ 109b, MA 125, T1-Berāy-ı Kātibü's-Sır B1; Duʿā-nāme Be-Kātibü's-Sırr-ı Cihān-dārī İ2; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Kātib-i Sırr-ı Şehriyārī Aḥmed Efendi MA

1649 ḥażrete B1, MA: ḥażret-i İ2, İÜ

1650 bulam İ2, İÜ, MA: müdām B1

1651 İ2, İÜ-

1652 sāʿat MA: sāʿa B1

8 Ehl-i derde naẓar-ı pāki ḥekīm-i ḥāẕıḳ
Bād-ı zehr-i żuʿafādır kerem ü elṭāfı[1653]

9 Ḥasedinden maraż-ı süddeye uġrar düşmen
Ġıbṭadan raʿşe-i ḥummāya düşer eslāfı

10 Dehen-i telḫ-i meẕāḳımda mükerrer lezzet
Ne şekerdir bilemem ẕāʾiḳa-i evṣāfı[1654]

11 İbn-i Sīnā-ḫıredā dāver-i gerdūn-mededā
Hażret-i pākiñe şāyeste süḫan-ı itḥāfī [1655]

12 Saña eylerdi fedā cümle kibār-ı aṣrı
Olsa bir ẕerre ṭabīb-i feleginiñ inṣāfı

13 Ẕevḳ ü şevḳ-i ḫaber-i ṣıḥḥatiñizle ḫāmem
Pür-feşān eyledi bu tāze dür-i şeffāfı[1656]

14 Medḥ-i evṣāf-ı şerīfiñle ḫayālim giderek
Dem-i ʿİsā gibi cān-perver olur her lāfı

15 Ben o ʿāteş-nefesim nabż-ı şināsı-ı maʿnā
Süḫanım ḳapladı teb-lerze gibi eṭrāfı

16 ʿİllet-i cehle bir ıṭrıfil-i ekber süḫanım
Her sözüm ḥaste-i idrāke cevāb-ı şāfī[1657]

17 Olsa dergāhıma erbāb-ı hüner mürteẕiḳa
Ne vaẓīfem baña mülk-i süḫanıñ evḳāfı[1658]

18 Ṣaġdan ṣaġa hen*üz* ʿillet-i vezni bilmez
Bir iki tāze heves yaʿnī süḫan-ḳavvāfı [1659]

19 [1660] N’eyleyim olmasa vāh ġāʾile-i ehl-i düyūn
Sīm-i ḫālişden ederdim süḫan-ı zer-bāfı[1661]

20 Gelir ardımca o ʿanḳā gibi bāzergānlar
Mesken eylersem eger ḳulle-i kūh-ı Ḳāfı

21 Verse Ḥaḳ bende-i medyūnuna eṣnāf-ı belā
Tek hemān etmeye taslīṭ aña bu eṣnāfı[1662]

1653 Bād-ı zehr-i żuʿafādır kerem ü elṭāfı İ2, İÜ, MA: Ġıbṭadan raʿşe-i ḥummāya düşer eslāfı B1

1654 evṣāfı İ2, İÜ, MA: ol yāfı B1

1655 İbn-i Sīnā-ḫıredā dāver-i gerdūn-mededā İ2, İÜ, MA: İbn-i Sīnā-yı ḫıred [d]āver-i gerdūn-meded B1

1656 Pür-feşān İ2, İÜ, MA: Pür-nişān B1

1657 Itrıfil-i ekber: Birkaç maddenin karışımından elde edilen bir ilaç ismidir. / idrāke B1, MA: idrāk İ2, İÜ

1658 vaẓīfem İ2, İÜ, MA: vaẓīfem ki B1 / süḫanıñ İ2, İÜ, MA: süḫan B1

1659 ḳavvāfī B1, İ2, MA: ḫaffāfī İÜ:

1660 B1-

1661 N’eyleyim İ2, MA: N’eyleyeyim İÜ /

1662 eṣnāf-ı İ2, İÜ, MA: āṣāl-ı B1

22 Ḥażrete eyle duʿā ḳılma teʾessüf **Fāżıl**
Öyle ʿālī himemiñ olmuş iken vaṣṣāfı

[110b] 23 Ḥaḳ mededkārıñ olur rūz ile şeb sulṭānım
Ki seniñ'çün bu göñül bāb-ı duʿā ṭavvāfı[1663]

24 Ten-dürüstī ile devletle muʿammer olasın
İntihā-yı süḫanım ḥażrete bi'smi'ş-Şāfī[1664]

BERĀY-I DEFTERDĀR ḤĀCĪ İBRĀHĪM EFENDİ [1665]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Varaḳ-ı ʿārıżı kim ḫüsn ü bahā defteridir
Öyle bir nüsḫa-i kübrā ki Ḫudā defteridir

2 Ḫāl-i Hindū ile ruḫsāresi ol cānānıñ
Cümlesi ile aña Çīn ü Ḫıṭā defteridir

3 Ruḫ-ı ḫub-kerde-i āli nefes-i āhımdan
Berg-i gül şebnem ile bād-ı ṣabā defteridir

4 Ruḫları zīnet-i dünyā varaḳ-ı ṣāde iken
Şimdi nev-ḫaṭṭ ile bir bāġ-ı ʿalā defteridir

5 ʿAyn-ı ʿibret ile baḳ sebzesine o bāġıñ
Her müzeyyen varaḳı ṣunʿ-ı Ḫudā defteridir

6 Eyledim diḳḳat ile bir gece eflāke naẓar
Mā-ḥaṣal bir yedi yapraḳlı cefā defteridir

7 On iki bāb ile şeş faṣl ile teʾlīf olmuş
Nüsḫa-i kevn ü mekān ṣayf u şitā defteridir

8 Kilk-i zerrīn ile naḳş eyledi bir eflāki
Ṭabaḳ-ı mihr ü mehi ṣubḥ u mesā defteridir

9 Ebrvārī felek niʿmet-i bārānı ile
Nüsḫa-i ehl-i kerem cūd u seḫā defteridir

10 Hüner ol Ḥażret-i İbrāhīm Efendi ki anıñ
Ḫāṭır-ı eşrefi hep ḥarf-i vefā defteridir

11 Ḥāliyā Devlet-i ʿOsmāniye defterdārı
ʿĀleme ḫāme-i ḳırṭāsı ʿaṭā defteridir

12 Ol ki her resm-i kemāl-i reviş-i eṭvārı
Ḫalḳa düstūr-ı ʿameldir ʿuḳalā defteridir

13 Dil-i raḫşendesi ilhām-ı Ḫudā maḥfaẓası

1663 bu göñül İ2, İÜ, MA: ḳatı çoḳ B1
1664 devletle İ2, İÜ, MA: devletli B1
1665 B1 72a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

Ẕihn-i pākīzesi eşkāl-i ẕekā defteridir

14 İsmi ser-i defter-i dībāce-ṭırāz-ı aʿyān
Ẕātı envāʿ-ı kemāl-i ʿuẓemā defteridir

15 Bu mekārimle ẓuhūr etmedi eslāfında
İşte tārīḫ-i derūnum ḳudemā defteridir

16 Remz-i pākine temessük sebeb-i taḥrīri
Şiʿr-i memhūr-ı ḫayālim küremā defteridir

17 Böyle bir tāze zemīn ile bu dilli defter
ʿArż-ı ḥāl ṭarzına bir nādire-zā defteridir

18 Ḥaleb ü Şām Ṭrablus ṭarafı maṭlūbum
Bu duʿā-nāme hemān resm-i ricā defteridir

19 Sizi gösterdiler erbāb-ı ḫāṣṣa ḳuluña
Dediler fikri anıñ derde devā defteridir

20 Ben daḫi muʿcize şeklinde bu şiʿr-i pāki
Naẓma çekdim ki dilim vaḥy-i semā defteridir

21 Bu zemīn üzre süḫan böyle zemīni īcād
Ṭabʿ-ı rāst ehl-i hüner işte ṣalā defteridir

22 Ḫande eyler gibi ruḫsāre-i şūḫ-ı naẓmım
Oldu ol vechle dest-i ẓurefā defteridir

23 O selāset ki olur şīve-i güftārımda
ʿĀleme her süḫanım ḥüsn ü edā defteridir

24 Baña müsvedde şeb ü rūz ile tebyīż olsun
Nüsḫa-i zāʾili hep ḥarf-i cefā defteridir

25 Bir ḫulāṣa edelim nükte-i naẓmı **Fāżıl**
Çünki elfāẓ-ı muṭavvel cühelā defteridir

26 Ṣıdḳla edʾiye-i ḫālişeye el ḳaldır
Ki o ḫaṭlar iki destinde duʿā defteridir

27 Ola yā Rabb hem ol ẕāt-ı veliyyüʾn-niʿamım
Dāʾimā medḥ-i şerīfi şuʿarā defteridir

28 Ṭarf-ı dāmen-i iḳbāli ola tā maḥşer
Nefs-i pā-būs-ı dehān-ı ümerā defteridir

29 Ser-nüvişt-i emelim zümre-i mellāḥ gibi
Rūzgārıñ baña verdigi hevā defteridir

TEZKİRE-İ MANẒŪME BERĀY-I SEYYİDĀ EFENDİ NÜVİŞTE-BŪD[1666]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 A ʿināyetli mürüvvetli benim sulṭānım
Başımıñ tācı ḳarındaşım efendim cānım[1667]

2 Ḥażrete ʿarż-ı duʿā eyledigim eṣnāda
Budur inhā-yı ṣenāver ki benim ẕī-şānım

3 Ḥāl-i nāçīzi suʾāl eyler iseñ etme ṣaḳın
Girye eyler işiden olsa ʿadū-yı cānım

4 Yüzüme güldü felek ġonce gibi aldandım
Şimdi ol ḫande ile jāle gibi giryānım[1668]

5 Telḫ-kām etmek içün loḳma-i şīrīn ṣunup
Zehri ḥelvāda ḳodu āh baña devrānım[1669]

6 Serḥadāt-ı ʿAceme bir sene evvel gitdim
Ṣervetimden ayıran ol sefer-i İrānım

7 [1670] Beẕl-i cehd eyledim ol ḫıdmete mālen bedenen
Şān-ı devlet diyerek ḳalʿalara iḥsānım[1671]

8 [1672] Geldim İstanbula ammā ki perīşān-aḥvāl
Dedim erbāb-ı niʿam vāḳıf-ı ḥāl ü şānım

9 Şöyle on māh mürūr etdi ki mehtāb gibi
Her gece ẓāhir olur ʿāleme bir noḳṣānım

10 Oldu yaġmā-şüde-i dest-i żarūret bir bir
Ḳalmadı ẕerre ḳadar rābıṭa-i sāmānım

11 Bir ḫorāsānī hemān ḳaldı veremden şişmiş
Üstüḫvānım ṣayılır ġamla benim aḳrānım[1673]

12 Bulamam çāk-i girībāna daḫi bir fırṣat
Pençe-i keşmekeş-i ġāʾilede dāmānım

13 Ḳıldı dīvān-ı hümāyūna düyūn ehli hücūm

1666 B1 63a, İ2 109, İÜ 110b, MA-, T1-ʿArż-ı Ḥāl-i Mevzūn Be-Ḥażret-i Seyyidā Efendi B1; Tezkire-i Manẓūme Be-Reʿīsü'l-Küttāb Rāşid Efendi İ2

1667 A İ2, İÜ: Ey B1

1668 gibi İ2, İÜ: ile B1

1669 devrānım İ2, İÜ: dermānım B1

1670 B1'de 7. beyit "Ḥüsn-i ẓann eyledim eyyāma meger ḫāṣṣāsın / Dedim erbāb-ı niʿam vāḳıf-ı ḥāl ü şānım" şeklindedir.

1671 ḳalʿalara İ2, İÜ: şāʾibe-i B1

1672 B1'de 10. beyit olup 2. mısraı "Ḳalmamış ẕerre ḳadar rābıṭa-i sāmānım" şeklindedir.

1673 Üstüḫvānım B1: Üstüḫvānı İ2, İÜ

Ḳāḍī-ʿ askerlere buyruldu meded fermānım

14 Ḥażret-i Rāşid Efendiye fiġān eyleyerek
Ḥāl-i nā-şādı beyān etmiş idim sulṭānım

15 Keremi var ola vaʿd-i kerem etdi ammā
Ḳalmamışdır ʿalima'llāh benim meydānım

16 Ramażānı nice bu ḥāl ile bayram edeyim
Bunca ālām-ı felek olmuş iken şaʿbānım

[111a] 17 Varıp ol ḥażrete inhā-yı duʿādan ṣoñra
Aña ʿarż eyle bütün ḥāl-i dil-i nālānım[1674]

18 De ki meddāḥıñ olan **Fāżıl**-ı nā-şāda amān
İşte hengām-ı ʿināyet a maḳādir-dānım

19 Ol sitem-dīde-i nā-kāma yetişsin keremiñ
Telef olmaḳdan ise āh o maʿārif-kānım[1675]

20 Çāresiz ḳalmış amān ġamla o bī-çāre meded
Aña bir çāre bul ey çāre-res-i devrānım[1676]

21 Seyyidā böyle niyāz ile varıp ḥażretine
Göreyim işte zamānıñ a mürüvvet-kānım[1677]

22 Ġonce-i devlet ü cāhıñ ola hemvāre küşād
Gülşen-i ẕevḳ ü ṣafāda ḳalasın sulṭānım

ḲAṢĪDE-İ MÜZEYYEL BE-RİḲĀB-I ŞĀH-I ENĀM SULṬĀN SELİM ḪĀN U ʿARŻ-ḤĀL-İ NĀ-KĀM [1678]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Biz ki her ḫayr u şeri sūy-ı Ḫudādan biliriz
Bir ḳażā başımıza gelse ḳażādan biliriz

2 Ne sitemden müteʾeẕẕi ne keremden maḥẓūẓ
ʿĀrifiz ʿārifi biz böyle rıżādan biliriz

3 Nitekim farḳ ederiz buḫl ile her nā-pāki
Merd-i pākīze-dili ṭabʿ-ı seḫādan biliriz[1679]

4 Nice vişnāb-fürūşu meges eyler temyīz

1674 inhā-yı B1: eşnā-yı İ2, İÜ / Aña ʿarż eyle bütün İ2, İÜ: Söyle ol ẕāta ki bu B1

1675 Ol İ2, İÜ: O B1 / yetişsin İÜ: yetişip B1, İ2

1676 ġamla o İ2, İÜ: Fāżıl-ı B1

1677 varıp İÜ: anıñ B1, İ2

1678 B1 25b, İ2 110a, İÜ 111a, MA 4, T1 20a
Ġazel-i Müzeyyel Be-Rikāb-ı Şāh-ı Devrān u ʿArż-ı Ḥāl-i Nā-Kām B1, İ2; Der-Sitāyiş-i Sulṭān Selīm Ḫān MA; Ġazel-i Müzeyyel Be-Rikāb-ı Şāh-ı Enām u ʿArż-ı Ḥāl-i Bende-i Nā-Kām T1

1679 nā-pāki B1, İ2, MA, T1: murdārı İÜ

Biz de ol dilber-i şīrīni ḳafādan biliriz[1680]

5 Çünki ḫurşīde nişān çehre-i ṣubḥ-ı kāẕib
Biz ẓuhūrunu o māhıñ rukabādan biliriz[1681]

6 Ġam-ı dünyā ile olmuş o daḫi ḳayda esīr
Biz ise **Fāżıl**ı evvel ʿukalādan biliriz

7 Bir ḳatı miḥnete düşmüş nice saḫt-ender-saḫt
Pāre-i seng-i siyeh destine lādan biliriz[1682]

8 Baḫtımızdan biliriz her sitemi ammā kim
Keremi pādişeh-i kām-revādan biliriz

9 Ḥażret-i Şāh Selīm Ḫān ki zamānın ḫalḳa
Ẕübde-i māye-i eyyām-ı ṣafādan biliriz

10 Ẕāt-ı pāki ki suʾāl olsa melāʾik derler
Bir melekdir ki nüzūl etdi semādan biliriz

11 [1683] Meclis-i enver-i şāhānesi kim maṭlaʿ-ı nūr
Anda ilhām-ı Ḫudāyı nüdemādan biliriz[1684]

12 [1685] Şevket ü devletine nisbet ile Dārāyı
Vezn olunsa żuʿafā-yı vüzerādan biliriz

[111b] 13 Yedigim nān gibi raʿnā bilirim iḥsānın
Āsumānıñ keremin ebr-i ʿaṭādan biliriz

14 [1686] Nūr-ı maḥż olduġunu ġurre-i ʿOṯmānīde
Ṭalʿat-ı mihr-i cihān-tābı żiyādan biliriz

15 [1687] Biliriz mülke bunuñ himmetidir sedd-i sedīd
Bel*ī* İskenderi ancaḳ ḳudemādan biliriz

16 Dāverā köhne süḫandan bilinir ġayr ammā
Fāżılıñ şiʿrini bu tāze edādan biliriz[1688]

17 **Fāżıl** oldur ki ḥasūd eyleye fāżlın iḳrār
Ṣorsalar der ki o ẕātı fużalādan biliriz

18 Eẕkiyādan ẓurefādan küremādan ḫālā
Fuṣaḥādan büleġādan şuʿarādan biliriz

19 Urmasın külçe-i eşʿārına maḫlaṣ-ı damġa

1680 vişnāb B1, İ2, İÜ, T1: dūşāb MA
1681 ḫurşīde B1, İ2, İÜ, T1: ḫurşīd MA
1682 Bir ḳatı İÜ, MA: Öyle bir B1, İ2, T1
1683 B1, İ2 ve T1'de 16. beyittir.
1684 sedīd B1, İ2, İÜ, MA: metīn T1
1685 B1, İ2 ve T1'de 12. beyittir.
1686 İ2, T1- / B1'de 8 ve MA'da 10. beyittir.
1687 MA-
1688 bu B1, İ2, İÜ, T1: bir MA

Biz o ḫāliṣ gümüşü levn-i cilādan biliriz[1689]

20 Ne ʿayār olduġu maʿlūm o ʿayyār-ı süḫan
Ṭabʿını biz ḳalem-i nādire-ẕādan biliriz

21 Ėskiden bildigiñiz ẕāt deġil bī-çāre
Ġamla şimdi anı biz ehl-i belādan biliriz[1690]

22 Bize bildirme yeter ehl-i belā olduġuñu
Biz ki **Fāżıl** seni tā *ḳālū belā*dan biliriz

23 Ġazeli mihr-i duʿā ile yeter ḫatm eyle
Bende-i ṣādıḳı biz ḫayr-duʿādan biliriz[1691]

24 Ḥaḳ şeh-i ʿālemi evrengde ḳılsın bāḳī
Bize āsāyişi ol ẕāta beḳādan biliriz

25 Şevket ü sıḥḥat ile ṭalʿatı raḫşān olsun
Ẕāt-ı vālāsını envār-ı hüdādan biliriz

26 Nezd-i Mevlāda duʿā-yı dil-i pāk-i **Fāżıl**
Müstecāb olduġu iḫlāṣ u ṣafādan biliriz

27 Evveli her ne ise şimdi o sāḥib-tevbe
Evliyādan degil ammā ṣuleḥādan biliriz[1692]

ḲAṢĪDE EZ-BERĀY-I KETḪÜDĀ-YI ḪAZĪNE ŞÜDEN-İ İSMĀʿİL ĀĠĀ VEFFAḲA'LLĀH [1693]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Āferīn ey pādişāh-ı ʿālem ü ʿālī-cenāb
Āferīn ey kāmkār u kām-bīn ü kām-yāb

2 Āferīn bir ḫoşca iş ṭutduñ ki ey şāh-ı cihān
Eyledi taḥsīn-i fikr-i pākle her şeyḫ ü şāb

3 Yaʿnī bir ẕātı ḫazīne ketḫüdāsı eyledin
Kim anı herkes daḫi etmişdi evvel intiḫāb

4 Ḥażret-i Gencūrī İsmāʿīl Aġā kim dergehi
Feyż-i Ḥaḳdan devlet ü iḳbāle olmuştur meʾāb

5 Ṣāḥib-i tedbīr-i ṣāʾib ʿāḳil-i rūşen-żamīr
Kim çerāġ-ı reʾyine nisbetle tīre āfitāb

1689 levn-i B1, İ2, İÜ: reng-i MA, T1

1690 biz: İÜ, MA-

1691 biz ḫayr-duʿādan B1, İ2, MA, T1: iḫlāṣ-ı duʿādan İÜ

1692 Evveli İÜ, MA: Ṣābıḳān B1, İ2, T1

1693 ARŞ 26, B1-, İ2-, İÜ-, MA-, T1-
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 533/38'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir. Arşiv kayıtlarındaki manzumenin altında Fâzıl tarafından yazılan 1206 tarihi bulunmaktadır.

6 Fikri bir deryā ki ḳaṣd etse eger tedbīr ile
Ḳubbe-i vālā-yı gerdūn gibi olurdu ḥabāb

7 Nükte-dān u ḫurde-bīn ü ṣāḥib-i fikr-i daḳīḳ
Kim naẓīrin görmemiş aṣlā bu çerḫ-i āṣiyāb

8 Baḫtı yāver ṭāliʿi fīrūz ki cümle aḫterān
Ṭāliʿinden etmede yümn ü saʿādet iktisāb

9 Ḫurde-bīn kim ẕātıdır ol merdüm-i çeşm-i zamān
Her ne ki işlerse ḥaḳḳā kim odur ʿaynü'ṣ-ṣavāb

10 Dest-i cūdu ḳaṭre-rīz olmaḳdadır ṣayf u şitā
Reşkden şimdi ʿaceb mi girye eylerse seḥāb

11 Hūşmendā mū-şikāfā sīne-ṣafā ʿārifā
Ey ki her sözünde muẓmer nükte-i faṣlü'l-ḫiṭāb

12 Sensin ol āġā-yı ʿālī-rütbesin kim ḳadriñiñ
Rütbe-i ednāsıdır bālā-yı çerḫ-i nüh-ḳıbāb

13 Sende bu inṣāf u bu ḥilm ü merāḥim var iken
Ġam yeme ḥāṣıl olur her maṭlabıñ bī-ıżṭırāb

14 Ben riyā etmem yalanı söyleyemem ḥāşā ki ben
Eyleyem dünyā içün bu gūne fiʿli irtikāb

15 Maʿrifet sende mürüvvet sende himmet sendedir
Sende efʿāl-i cemīle ol ḳadar kim bī-ḥisāb

16 Hem ḫazīne hem ahālī-yi ḫazīne cümlesi
İftiḫār etsin senin ẕātıñla tā rūz-ı ḥisāb

17 Sen ḫazīne keṯḫüdāsı olduġuñ demde bütün
Erdiler maḳṣūda oldu her birine feṯḥ-i bāb

18 Kimi kām aldı kimisi maẓhar oldu luṭfuña
Kimi şād oldu kimi ḳapuña etdi intisāb

19 Ḳalmadı bir kimse hīç maḳṣūda nāʾil olmadıḳ
Var ise bir bu ḥaḳīr bir de dil-i pür-ıżṭırāb

20 Var mı hīç kām almadıḳ şimdi suʾāl olsa eger
Bir gönülden bir daḫi benden gelir ancak cevāb

21 Devletüñde ben daḫi şādān olurum ġam yemem
Müstedādım ol sen hemān devletle ey ʿālī-cenāb

22 Āh ammā ne'yleyim müstaġnī ṭabʿım var aña
Heft-deryā görünür bir cürʿa yā bir ḳaṭre āb

23 Fāris-i ablaḳ-süvār-ı ʿarṣa-i naẓmım daḫi
İşte meydān-ı süḫan var mı bana bir hem-rikāb

24 Münḫaṣırdır bikr-i maʿnā duḫter-i endişeme
Mündericdir her sözümde maʿnī-i ümmü'l-kitāb

25 Etdigim daʿvāya şimdi ḫalḳ şāhiddir bütün
Belki ervāḥ-ı melek vaʾllāhu aʿlem biʾṣ-ṣavāb

26 Lāfı ḳo **Fāżıl** ḫulūṣ u ṣıdḳla şimden gerü
Destiñi aç geldi hengām-ı duʿā-i müstecāb

27 Ḥażret-i Allāh vücūduñ her ḫaṭardan ṣaḳlasın
Ḥıfẓı olsun saña dāʾim ḳāt-ender-ḳat ḥicāb

28 Bunda ʿizz ü cāh u devlet anda Firdevs-i berīn
İkki dünyādan murād üzre olasın behre-yāb[1694]

[112a] BERĀY-I DİLBER-İ MŪSEVĪ ḲIṢṢA-İ BENĪ İSRĀʾİL BĀ-EYMĀN-I ĠALİẒ [1695]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 Ey Yehūdī be-Ḥażret-i Mevlā
Be-Cenāb-ı Kelīm-i Ḥaḳ Mūsā[1696]

2 Be-cenāb-ı mükerrem-i Hārūn
O muʿaẓẓam birāder-i vālā[1697]

3 Be-münācāt-ı vādī-yi Eymen
Be-dıraḫşānī-yi *yed-i beyżā* [1698]

4 Be-hirāsendegī-yi ḳalb-i Kelīm
Çūbu olduḳda *ḥayyetün tesʿā* [1699]

5 Be-nidā-yı büzürg-i lāhūtī
Lā-teḫaf inne Rabbeke'l-aʿlā [1700]

6 Be-ber-efrāzī-yi Kelīm ber-Ṭūr
Görmege nūr-ı Ḥażret-i Mevlā[1701]

7 Be-tecellī-yi nūr-ı ʿālem-sūz

1694 Ḳasidenin bitiminde şu ifade yer almaktadır: "Bende-i duʿā-ḫᵛān-ı devām-ı devlet-i şümā el-Ḥaḳīr Fāżıl-ı Ḥazīne"

1695 B1 104a, İ2 111a, İÜ 112a, MA 50, T1 58b
Diğer Ḳaṣīde-i Nev-Ẓuhūr MA

1696 "Ey Yahudi! Hazret-i Allah için, Allah'ın Kelim'i olan Hz. Musa için"

1697 " Muhterem Hz. Harun, o aziz, yüce kardeşi için"

1698 "Eymen Vadisi'ndeki münacat için, yed-i beyzanın parlaması için"

1699 "Fe-elkâhâ fe-izâ hiye hayyetün tes'â. / Mûsâ da onu attı. Bir de ne görsün o, hızla akan bir yılan olmuş!" (Tâhâ/20).
"Asası koşan kocaman bir yılan olduğunda Kelim'in (Hz. Musa) kalbinin korkması için"

1700 "Lâ tehaf… / Korkma…" Tâhâ / 68; Diğer iktibas Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde geçmektedir: "…enâ rabbükümü'l-a'lâ…/ Ben sizin en büyük rabbinizim." Nâziât/24. "İlahi âlemden gelen büyük 'Korkma, şüphesiz ki Rabb'in en yücedir.' seslenişi için"

1701 efrāzī-yi İ2, İÜ, MA, T1: efrādī-yi B1 / ber B1, İ2, T1, MA, T1: be İÜ. "Kelim (Hz. Musa)'in Hazret-i Allah'ın nurunu görmek amacıyla Tur'a yükseltilmesi için"

Be-sücūd-āverī-yi ʿarż u semā[1702]

8 Be-güdāzī-yi Ṭūr u cān-ı Kelīm
Be-fürūzī-yi naḫl şemʿāsā[1703]

9 Be-nidāhā-yı *len-terānī* kim
Dil-i Mūsāya oldu şerḥa-küşā[1704]

10 Be-firistādegī-yi ʿİmrānī
Ḳavm-i Firʿavna etmege ġavġā

11 Be-Ḫudāvendgārī-yi Firʿavn
Eyledikde cihāna istīlā

12 Be-bülendī-yi şarḥ-ı Hāmānī
Ki cihān içre idi bī-hemtā

13 Be-ḫırāş-ı dil-i füsūnkārān
Çūb-ı Mūsā olunca ejderhā

14 Be-fiġānī-yi sāḥirān be-niyāz
Rabbenā innenā ḳad-āmennā [1705]

[112b] 15 Be-firārī-yi kavm-i İsrāʾīl
Be-şikāfī-yi sīne-i deryā

16 Be-rehā-yābī-yi gürūh-ı Kelīm
Be-ġarīḳī-yi millet-i aʿdā

17 Be-zebūnī-yi millet-i Ḳıbtī
Be-tüvānī-yi fırḳa-i Mūsā[1706]

18 Be-fütādī-yi ḳavm-i İsrāʾīl
Tīh-i nā-yāb-ı ġamda şubḥ u mesā[1707]

19 Be-zenişkārī-yi ʿaşā-yı Kelīm
Be-dü-nīm-sāzī-yi dil-i ḫārā[1708]

20 Be-ẓuhūr-ı düvāzdeh çeşme
On iki sıbṭ içün olup icrā

21 Be-niʿamhā-yı bī-şümārī-yi Ḥaḳ

1702 "Evreni yakan nurun tecellisi için, yerin ve göğün secdeye getirilmesi için"

1703 güdāzī-yi B1: güẕārī-yi İ2, İÜ, MA, T1

1704 Be-nidāhā-yı B1, İ2, İÜ, T1: Be-nidāhā ki MA. "...Len terânî / ...Sen beni asla göremezsin..." A'râf/143

1705 Mısradaki iktibas Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde geçmektedir: "...Rabbenâ innenâ âmennâ.../...Rabbimiz, biz iman ettik..." (Âl-i İmrân/16)

1706 millet-i B1, İ2, MA, T1: zümre-i İÜ

1707 fütādī-yi B1, İÜ, MA, T1: füdāde-i İ2 / nā-yāb-ı ġamda B1, İ2, MA, T1: nā-yāb içre İÜ

1708 sāzī-yi B1, İ2, İÜ, MA: sāz-ı T1

Baḳl u ḳıṣṣā vü *menn* ile *selvā*[1709]

22 Be-ġamām-ı büzürg-i sāye-figen
K'oldu ecdadıñız ile hem-pā

23 Be-kitāb-ı müşerref-i Tevrāt
Be-Zebūr u be-Ḳuds-i cān-efza

24 Be-ʿÜzeyr ü be-Sāmirī-yi ḳadīm
Be-peresti-yi ʿicl-i ḫūb-edā

25 Be-Semūʾel be-Ḥażret-i Semʿūn
Be-cenāb-ı ekābir-i ḳudemā

26 Be-büzürgī-yi yevm-i Sebt-i şerīf
Ki odur günler içre bī-hemtā

27 Be-Ḫamīrsiz hem be-ʿIyd-i Ḳamuş
Ol iki rūz-ı saʿd u nūr-efzā[1710]

28 Be-zebān-ı faṣīḥ-i ʿİmrānī
Ol lisān-ı ẓarīf ü sīne-küşā

29 Be-cemāʿatbaşı be-ḫāḫāmān
Be-bevāḳī-yi puḫte vü ḫāmhā[1711]

30 Öldüm öldüm amān a cānānım
Ḳıl beni bir viṣāl ile iḥyā

31 Ne bu ṭavr u ʿinād u cevr ü sitem
Ne bu nāz u edā bu istiġnā

32 Dil ki ṣandūḳa-i Yehūd gibi
Yaʿnī ṣandūḳa-i ḳażā vü belā

33 Çār-mīḫ-i felākete ḳoyduñ
Ben Mesīḥā mıyım nedir bu eẕā

[113a] 34 Ṭatlı reftār ile şeker-ḫandiñ
Baña bu zehri yutduran cānā

35 Sebt gününde cān yaḳar gamzeñ
Buña rāżī mi Ḥażret-i Mūsā

36[1712] Şīşe-bāz u perende-bāẕ u daḫi
Ḥoḳḳa-bāz u cüvān-ı raḳṣ-ārā

37 Ḥabs eder şīşe içre ṣad-ʿifrīt

1709 "... Fed'u lenâ Rabbeke yuhric lenâ mimnâ tünbitü'l-ardu min baklihâ ve kıssâ'ihâ... /... Bizim için Rabbine dua et de bize toprağın mahsullerinden; sebzelerinden, kabakgillerinden... bitirsin.'..." (Bakara/61) "...Ve enzelnâ aleykümü'l-menne ve's-selvâ... / ...Ve size, kudret helvası ile bıldırcın gönderdik..." (Bakara/57)

1710 Ḳamuş B1, İ2, İÜ, T1: Ḳamış MA / nūr-efzā B1, İ2, MA, T1: rūşen-zā İÜ

1711 bevāḳī-yi B1, İ2, İÜ, MA: berātī-yi T1

1712 İ2, MA, T1-

Ol füsūn-pīşe istese farżā

38 Çeşmi seḥḥār kendisi seḥḥār
Dil-i bī-çāre nice bula rehā

39 Ṇigeh-i sīne-dūzu reh-zen-i dīn
Ġamze-i mesti ʿāfet-i dünyā[1713]

40 Mār-ı zülfü belā-yı çūb-ı Kelīm
Sāʿidi ġıbṭa-i *yed-i beyżā*

41 Düşme ey dil Yehūda bīhūde
Müslümānda güzel mi yoḳ ʿacabā

42 [1714] Ehl-i İslāmdan yeter şerm et
Beni ey ṭabʿ eylediñ rüsvā

43 Ḳāfiye çoḳ u derd çoḳ **Fāżıl**
Tā-be-mahşer eder misin şekvā

ḲAṢĪDE-İ BEÇÇE-İ REʾĪSÜ'L-KÜTTĀB RĀTİB EFENDİ BERĀY-I TAḲDĪM-İ ḤŪBĀNNĀME NÜVİŞTE [1715]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Ḥażret-i Rātib Efendiye sezā
Olsa bu nāme-i zībā ihdā

2 Ẕāt-ı vālāsı reʾīsü'l-küttāb
Ṭabʿ-ı çālāki ʿamīmü'l-büleġā

3 Fikr ü tedbīri pesend-i cumhūr
Ḳalemi şübhe-küşā-yı dünyā

4 Himmet-i eşrefine nüh-pāye
Nerdübān oldu sipihr-i vālā

5 Oldu ismiyle bu *Ḥūbānnāme*
Revnaḳ-ı dilber-i pāk ü zībā

6 Gūyiyā cümle milel gelmişdir
Ḥāk-i pāyına ola nāṣiye-sā

7 Ben de dergāhına geldim **Fāżıl**
Ṣıdḳla eylemege ʿarż-ı duʿā

8 Eyleye ẕāt-ı şerīfiñ dāʾim
Ṣadr-ı devletde Cenāb-ı Mevlā

1713 Nigeh-i sīne-dūzu B1: Nigehi sīne-dūz-ı İ2, MA; Nigehi sīne-dūzu İÜ; Nigehi sīne-dūz u T1

1714 T1-

1715 B1-, İ2-, İÜ 168a, MA-, T1- (İÜ nüshasında tarihlerin arasında yer alan bu manzume, kaside olması hasebiyle buraya eklenmiştir.)

9 ʿÖmrüñ iḳbālle efzūn olsun
Ey keremkār-ı gürūh-ı şuʿarā

10 Görelim mesned-i vālāda seni
Devlet ü rifʿat ile ṣubḥ u mesā

MÜLĀṬAFE BERĀY-I TÜRK DELİ OṢMĀN EZ-ḤADEME-İ ḲAPŪDĀN-I DERYĀ KÜÇÜK ḤÜSEYİN PĀŞĀ [1716]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - -/. . - -/. . - -/ . . -

I

1 Türke ʿādet bu ki ḥayvān derler
2 ʿĀlim olsa yine nādān derler
3 Bezm-i ʿirfānda yoġurtlarsa eger
4 Var mıdır Türke bir ayran derler

II

1 Olsa Ḳārūn yine derler ḥammāl
2 Şīr eger olsa yine adı çaḳal[1717]
3 Var iken anda o nā-puḫte fiʿāl
4 Pīr olursa daḫi oġlan derler

III

1 Ḫar gibi böyle baḳarken mebhūt
2 Nice eyler ẓürefā bunda sükūt
3 Ya eşek lālesi yā ḫām armūt[1718]
4 Ṣaḳalı sebze-i bostān derler

IV

1 Olsa dānā yine derler şaşkun[1719]
2 Ḳuzu olsa yine derler ḳoyun
3 Hem küḥeylān ise derler çapḳun
4 Gāhīce masḫara-i şeyṭān derler

V

1 Boyñuzuyla düşürüp ṣarıġını[1720]
2 Ayaġından çıḳarıp çarıġını
3 Görseler ṭopuġunuñ yarıġını
4 Öküz olmuş yine insān derler

1716 B1 105a, İ2 112a, İÜ 113a, MA-, T1 59b
1717 adı çaḳal B1,İ2, T1: adına çaḳal derler İÜ
1718 armūt B1, T1: armūd İ2, İÜ
1719 derler B1, T1: der İ2, İÜ
1720 Boyñuzuyla İ2, İÜ, T1: Boyñuzu geh B1

VI

[113b] 1 Türk eger ḥüsnle olsa āhū
2 Yine ṭabʿı olur elbet bed-ḫū
3 Yine derler aña doġmuz ayu
4 Ḳahramān olsa da çūbān derler

VII

1 Olmasa bende-i bāb-ı ẕī-şān
2 Aña dünyāyı ederdim zindān
3 Adını eyleyelim bārīʿ ayān
4 Deli ḥayvān Deli ʿOṣmān derler

BEṚĀY-I DÜKKĀNÇE-İ CERRĀḤ Kİ PÜR EZ-ḪŪBĀN BŪD [1721]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Sen ʿilāc eyler iken yāresine insānıñ
Eyledi baġrımı pür-yāre seniñ dükkānıñ

2 Çāk çāk oldu meded cism-i nizārım kerem et
Var ise zaḥmıma cerrāḥım eger dermānıñ[1722]

3 Bir alay ġamzesi cellād u nigāhı fassād
Ādemiñ mey yerine nūş ediyorlar ḳanıñ

4 Sen ʿilāc etmedesin zaḫmına ḫalḳıñ ammā
Bir ṭarafdan yine zaḫm açmadadır ḫūbānıñ

5 Zaḫm-ı cān u dili ol yāre şikār etmek içün
Dest-i ḳaṣṣābda feryādı gibi ḳurbānıñ

6 Fāżılā olmuş iken her müjesi bir neşter
Merhem-i vuṣlat-ı cānānı umar hem cānıñ

BERĀY-I REFTEN BE-ḪIDMET GÜFTE [1723]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - / . - - - / . - -

1 Be-fermān-ı şeh-i gerdūn-merāsim
Çün oldum serḥad-i İrāna ʿāzim

1721 B1 105a, İ2 112b, İÜ 113b, MA 56, T1 60a (Bu manzume, gazeller arasında da bulunmaktadır. 97. gazel olup 5 beyittir.)
Berāy-ı Dükkānçe-i Cerrāh ki Pür-Ez-Ḫūbān B1, T1; Medḥ MA

1722 eger B1, MA, T1: amān İÜ, İ2

1723 B1 106, İ2 112b, İÜ 113b, MA 55, T1 61a
Berāy-ı Reften-i Ḫıdmet B1; Medḥ MA

2 Doḳuz ay eyledim geşt-i memālik
Felek yāver daḫi ṭāliʿ mülāyim

3 Gelip gitdi ise ḳırḳ elli kīse
Bi-ḥamdi’llāh ki geldim ṣaġ u sālim

4 Cihāna ġam yemem bi’llāhi **Fāżıl**
Hemān ḳalsın cihānıñ şāhı dāʾim

BERĀY-I MAḪLAṢ-DĀDEN-İ ŞEYḪ-İ MĀ FĀŻIL FAḲĪRULLĀH [1724]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Semādan nāzil oldu maḫlaşım **Fāżıl** Faḳīrullāh
İki dünyāda olmaz mı ʿazīz ol kim ḥaḳīru’llāh

2 Beden bīrūndan ez-behr-i ḫāṭır ḫalḳ ile meşġūl
Göñül ḫalvet-serā-yı enderūn içre semīru’llāh

[114a] 3 Ḳafesde bir hümādır āşiyān-ı lā-mekān özler
Göñül pā-beste-i ḳayd-ı ʿanāṣır bir esīru’llāh

4 Göñül āyīne-i ʿālem-nümāsın pāk iseñ ammā
Be hey ġāfil seniñ mirʾāt-i pākiñdir żamīru’llāh

5 Dil-i pākim dü-ʿālemden ʿaceb mi olsa müstaġnī
Semādan nāzil oldu maḫlaşım **Fāżıl** Faḳīrullāh

TEMESSÜK-İ MANẒŪME-İ PĪR-İ MUĠĀN [1725]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . -

1 Vech-i taḥrīr-i ḥurūf oldur ki
İşbu biñ iki yüz ile iki[1726] **[H 1202 / M 1787]**

[116a] 2 Ġurre-i māh-ı rebīʿü’l-evvel[1727]
Nev-bahār oldu ḫazānım ne güzel[1728]

3 Düşdüm ayaġına pīr-i muġanıñ
Daḫi muġbeçeniñ öpdüm deheniñ

4 Cevher-i ʿaḳlımı verdim rehne

1724 B1 106b, İ2 112b, İÜ 113b, MA 55, T1 61b
Maḫlas-nāme MA

1725 B1 106b, İ2 113a, İÜ 115b, MA 53, T1 61b
Ṣūret-i Temessük-i Bāde MA

1726 ile iki B1, İ2, İÜ, T1: yigirmi iki MA

1727 1 Rebiülevvel 1202/11 Aralık 1787

1728 oldu İÜ: olsa B1, İ2, MA, T1

İstedim bir iki rıṭl-ı köhne

5 Dil-i dīvāne baña oldu kefīl
Hem hevā vü hevesim oldu vekīl

6 Mā-ḥaṣal gönderip ol pīr-i kühen
Bize sāḳī ile bir ḳarż-ı ḥasen

7 Bir iki rıṭla o da bāliġ idi
Ḥāżır-ı meclisimiz bāliġ idi [1729]

8 Yed-be-yed aldıḳ o bintü'l-ʿinebi
Oldu şāhid buña mīnā çelebi[1730]

9 Daḫi ol demde şühūd-ı meclīs
Lāle vü sünbül ü çeşm ü nergis

10 Şāhidiñ biri kebāb-ı ibn-i ġanem
Daḫi peymāne efendi maḥrem

11 Keyf derler daḫi bir vaḥşī dost
Nāgehān bezme gelip yaydı post

12 Daḫi ḫum nāmına bir pīr-i sīmīn
Kūşe-i meclise olmuşdu nişīn

13 Oldu bu beyʿ-i neşāṭ-encāma
Daḫi şāhid iki dilli ḫāme[1731]

14 Hem siyeh çehre mürekkeb şāhid
Birisi de ikiyüzlü kāġıd

15 Veresi gerçi ṣunan bādeye dest
İki kerre olur imiş ser-mest[1732]

16 Oldu bu beyʿ ne sūd u ne żarar
Vaʿdesi oldu ṣabāḥ-ı maḥşer

17 Rāḳım-ı aḥruf olan ʿāṣıḳ-ı mest
Fāżıl-ı cürʿa-keş ü bāde-perest[1733]

DER-ḤAḲḲ-I SEYYİDĀ EFENDİ NÜVİŞTE-BŪD [1734]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Seyyidā āṣaf-ı devrāna müffetişsin sen

1729 Mısraın "Ḥāzır-ı meclisimiz balıġ idi" şeklinde okunması da mümkündür.
1730 bintü'l-ʿinebi B1, İ2, MA, T1: beytü'l-ʿinebi İÜ
1731 Oldu B1, İ2, İÜ, T1: Erdi MA
1732 gerçi İ2, İÜ, T1: her ki B1, MA / ṣunan İ2, İÜ: ṣunar B1, MA
1733 Rāḳım-ı aḥruf İ2, İÜ, T1: Rāḳımu'l-aḥruf B1 / Rāḳım-ı ḥarf MA
1734 B1 63a, İ2-, İÜ 190a, MA-, T1-
Laṭīfe-güne Der-Ḥaḳḳ-ı Seyyidā Efendi B1

Saña lāzım idi ḥaḳḳ-ı żuʿafāyı teftīş

2 Ne demekdir ki civārıñda seniñ sulṭānım
Şekve-i ḥaḳḳ-ı civār eyleye ḫaste dervīş

3 Ne revā semt-i şerīfiñde olam güm-geşte
Meded oldur ola hem-sāyelere ḫayr-endīş

4 Ḥaḳḳ-ı cārı o ḳadar tavşiye ḳılmış Cibrīl
Tā ki mirāṣa girer ṣandı anı ṣāḥib-kīş

5 Bilirim Bekrī degildir şehrī degildir zātıñ
Bī-vefālıḳlarıñ ehl-i dile verdi teşvīş

6 Bārī bir semt-i Vefā cānibine naḳl edelim
Tā-be-key fikr-i cefā ḫāṭırı ḳılsın taḫrīş

7 Bārī teftīş-i ḳulūb eyle ki **Fāżıl** gibi hīç
Bu nevāhide ʿaceb var mı derūnu dil-rīş

MEDḤİYYE-İ RE'ĪSÜ'L-KÜTTĀB MEḤMED ʿĀRİF EFENDİ [1735]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ġam-ı firḳatle dile derd-i firāvān geldi
Ol ḳadar ki baña ölmek ḳatı āsān geldi

2 Dil-i bī-çāre bu ḥāletle gezerken nāgāh
Gerüye ʿavdet edip ḥurrem ü şādān geldi[1736]

3 Beni ḥayretde ḳodu ṭavr u edāsı zīrā
Āh u girye ederek gitdi de ḫandān geldi

4 Dedim āyā ne ḫaber söyle ki bu tavrından
Dil-i dīvāne benim ʿaḳlıma noḳṣān geldi

5 Hīç cevāb eylemedi nuṭḳu ṭutulmuşdu meger
Çünki ifrāṭ-ı feraḥdan baña ḥayrān geldi

6 Ḫaber alsın diyü cānı daḫi tīz gönderdim
O da baḳdım gülerek bezme şitābān geldi

7 Ḥayretinden o daḫi nuṭḳa mecālī yoḳdur
Āña da şevḳi meger bī-ḥad ü pāyān geldi

8 Ḳaldılar ḫaylī zamān vālih ü ḥayrān tā kim
Anlara söylemege ḳudret ü imkān geldi [1737]

1735 B1 70a, İ2 172b, İÜ 190b, MA-, T1-
Berāy-ı Sitāyiş-i ʿĀrif Efendi B1; Der-Medḥ-i Meḥmed ʿĀrif İ2

1736 Gerüye B1: Girip İÜ

1737 Ḳaldılar B1: Ḳaldı İ2, İÜ

9 Dediler müjde saña ey gilemend-i fırḳat
Meclise istediğiñ merd-i süḫan-dān geldi [1738]

10 Yaʿnī ol ʿārif-i bi'llāh Meḥemmed ʿĀrif
Zübde-i zümre-i ehl-i dil ü ʿirfān geldi [1739]

11 Ḥavż ḳenārında olan ḳaṣr-ı feraḥ-efzāda
İki bālīn arasında oturup yan geldi

12 Bu sözü söyleyicek anlar o dem şādīden
Ḥaḳ budur kim ten-i bīmārıma dermān geldi

13 Der-ʿaḳab ben daḫi sürʿatle varıp meclisine
Anı gördükde baña ḥālet-i vicdān geldi

14 Gelmedi bir daḫi hīç ḫāṭıra derd-i fırḳat
Ḥāṣılı vaṣl ile bir şevḳ-i firāvān geldi [1740]

15 Bir duʿā mevḳiʿidir dest-küşā ol **Fāżıl**
Çünki şimdi yeñiden cismine bir cān geldi [1741]

16 [1742] Eyleye ʿömrünü Allāhu Teʿālā efzūn
Tā cihānda denile āḫir-i devrān geldi

TERKĪB-BEND-İ ŞĀH-I CİHĀN ŞEHĪD SULṬĀN SELĪM ḪĀN[1743]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

I

1 Yine köhne bahārı eyledi bād-ı ṣabā tāze [1744]
2 Ṭarāvetlerle oldu gülsitān-ı dil-küşā tāze
3 Yine dāġ-ı derūnuñ tāzelensin bülbül-i gülşen
4 Ki her bir nev-şükūfe buldu bir neşv ü nemā tāze
[116b] 5 Ḳadīm Allāh cihān-ı köhneyi etmiş yine tecdīd [1745]

1738 gilemend-i B1: gile-ḫand-i İ2, İÜ

1739 Zübde-i B1, İÜ: Zinde-i İ2

1740 vaṣl B1, İÜ: vaṣlı İ2

1741 cismine İ2, İÜ: cismime B1

1742 İ2, İÜ-

1743 ARŞ 14, B 35b, İ2 113b, İÜ 116a, MA 35, T1 21a
Yā Müsteʿān Eyyid Ḫilāfet-i Sulṭānü'z-Zamān ve Emdüd ʿAle'l-Enām Ẓılālehū İlā Āḫiri'd-Devrān ARŞ; Bahāriyye-i Diger B1; Terkīb-Bend-i Bahāriyye Be-Rikāb-ı Şāh-ı Enām Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān MA; Terkīb-Bend Der-Zemīn-i Köhne Bahār ve Der-Sitāyiş-i Sulṭān Selīm-i Kāmkār T1. (ARŞ nüshasında başlık dua formunda olduğu için yine İÜ nüshasındaki başlık kullanıldı.)
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir. Arşiv kayıtlarındaki manzumenin altında Fâzıl tarafından yazılan 1206 tarihi bulunmaktadır.

1744 bahārı ARŞ, B1, İ2, MA, T1: bahār İÜ

1745 tecdīd ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: tāze MA

Degil eski ʿanāṣır ḫāk ile āb u hevā tāze [1746]
Gülistān u nihāl ü lālezār u yār-i nev-āyīn
Çihānda ḥāṣılı bintü'l-ʿinebden māʿadā tāze [1747]
Ġazel ṭurfanda maʿnā nev-ẓuhūr u şīveler nāzik [1748]
Beyātī naġme etsin muṭrib olmaz hep ṣafā tāze [1749]
Ḫırām etsin hemān ol nev-fidanım ṣaḥn-ı gülşende
Nihāl-i ḳaddi servāsā görünsün dāʾimā ṭāze [1750]
Egerçi ġamzesi bir köhne üstād-ı sitem ammā [1751]
Nigāh u ʿişve-i eṭvār u reftār u edā ṭāze [1752]
Ẓuhūr etdi o eski fitne-cūnuñ ḫaṭṭ-ı nev-ḫīzi [1753]
Kühen ʿuşşāḳına oldu yeñiden bir belā ṭāze
Efendim sünbüle ʿarż eyle gel zülf-i perīşānıñ
Seniñ ʿarż-ı cemāl etmeñle artar ey perī şānıñ

II

Neden sīm-āb-ı cismiñ böyle dāʾim ıżṭırāb üzre [1754]
Revān olduḳda gūyā kim yürür ṭāḳ-ı ḫarāb üzre
Yazıldı kāġıd-ı ruḫsāra çünkim āyet-i haṭṭıñ
Ruḫuñ būs eylemek de baʿd-ez-īn cāʾiz kitāb üzre [1755]
Giderken bezmine aġyār-ı dūnuñ sürʿat eylersin
Belī āb-ı revān süflī yere cārī şitāb üzre [1756]
Sorar ḫūn-ı dilim büryān ederken baġrımı ġamzeñ
Meyi nūş eylemek muʿtād-ı çeşmiñdir kebāb üzre
O dil kim sīnesin eyler siper tāb-ı fürūġuñdan
Hemān kettāndan bir perde çekmiş māhtāb üzre
Teniñ efsürde ḳıldı penbe-i meḥtābı reşkinden [1757]
Ruḫuñ damġa-yı nūr urdu cebīn-i āfitāb üzre
Dil-i Mirrīḫi lerzān etmesin mi çeşm-i maḥmūruñ
Gerekdir mest-i lā-yaʿḳılden olmaḳ ictināb üzre
Ruḫ-ı pür-āb u tāb üstünde gördüm noḳṭa-i ḫāliñ [1758]
Meger kim cāy-gīr etmek olurmuş naḳş-ı āb üzre [1759]
Süḫan erbābına bir çeşmi-sāḥir böyle lāzımdır [1760]

1746 ḫāk ile āb u ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ḫāk u bād āb u MA
1747 bintü'l-ʿınеb ARŞ, B1, İ2, MA, T1: beytü'l-ʿınеb İÜ
1748 şīveler ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ʿişveler MA
1749 Beyātī ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: Bütānı MA
1750 ḳaddi ARŞ, B1, MA, T1: ḳadd-i İ2, İÜ
1751 sitem ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: süḫan MA
1752 ʿişve-i ARŞ, İ2, İÜ, T1: ʿişve vü B1, MA
1753 fitne-cūnuñ ARŞ, T1: fitneniñ de B1, İ2, İÜ, MA
1754 cismiñ ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: çeşmiñ B1
1755 cāʾiz ARŞ, B1, MA, T1: lāzım İ2, İÜ
1756 süflī yere cārī ARŞ, B1, İ2, MA, T1: süflī ye cārīdir İÜ
1757 mehtābı ARŞ: mehtāb B1, İ2, İÜ, MA, T1 / reşkinden ARŞ, B1, MA, T1: ḥüsnünden İ2, İÜ
1758 üstünde gördüm ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: üzre göründü MA
1759 naḳş-ı İ2, İÜ, MA: naḳşı ARŞ, B1, T1
1760 çeşmi ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: çeşm-i MA

18 Anı vaṣf etmege üstād şāʿir böyle lāzımdır

III

1 Ġam-ı dil-sūz teʾsīr eylemiş ammā dil ü cāna [1761]
2 Çeker bir āteşin zencīr ile o yana bu yana
[117a] 3 Beni pest eyledi bir mertebe gerdūn-ı dūn-perver
4 Girībānım dolaşdı dāmene dāmen girībāna
5 Felekden nāz ile her ḫar-meniş ḫırmen alır ammā [1762]
6 Niyāz ile alınmaz merdüm-i dānāya bir dāne
7 ʿAṭaşdan eylesem şekvā āteşden eyler imdādım
8 Beni ḳandır desem ālūde eyler cismimi ḳana [1763]
9 Beni ey çerḫ incitme hemān şemşīr-i āhımla
10 Seni çāk eylerim dāmāndan tā ṭarf-ı dāmāna
11 Yeter cevr ü sitem feryād ey çerḫ-i felek feryād [1764]
12 Şikāyet eylerim bi'llāh senden şāh-ı devrāna
13 Şeh-i vālā ki mīḫ-i naʿl-i esbi bir güherdir kim
14 Olur pīrāye-baḫş-ı tāc-ı şāhān gitse İrāna
15 Zamān-ı devletinde penbeden feryād eder āteş
16 O rütbe ʿadli imdād etmede ḥāl-i żaʿīfāna
17 Selīm Ḫān-ı muʿallā-nūr-baḫş-ı dīn-i İslāmī
18 Ki ḳalb-i pākine āyinedir Mevlānıñ ilhāmı [1765]

IV

1 Vücūd-ı eşrefi kim bāʿiṣ-i āsāyiş-i ʿālem
2 Fürūġ-ı mihr-i zātı māye-i ārāyiş-i ʿālem
3 Vücūd-ı enveri bir şemʿdir kim çerḫ-i pervāne
4 O şemʿiñ şuʿlesi üstündedir hep gerdiş-i ʿālem [1766]
5 Ḳavaḳāyinesidir ey Sikender zinet-i dünyā
6 Degildir şimdi mirʾātıñ seniñ zībāyiş-i ʿālem
7 Zuḥalle hem-nişīn olmaḳ dilerseñ çerḫ-i aṭlasda
8 Bu dergāh üzredir ey māh hep rū-māliş-i ālem [1767]
9 Mecāl-i eşheb-i iḳbāli olmaz sāḥa-i ġabrā
10 Muḥīṭ-i kūh-ı iclāli degil güncāyiş-i ʿālem
11 Cihān ālām ile hep ṭaş yasdanmış iken şimdi [1768]
12 Per ü bāl-i hümā-yı rāḥat oldu bāliş-i ʿālem
13 Delīl iḥsānına besdir bu kim eyyām-ı devrinde
14 Eder daʿvā-yı şiʿr oldu bütün bi-dāniş-i ʿālem
15 Murād üzre cihān hep kāmurān oldu zamānında

1761 dil-sūz ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: dil-sūzı MA
1762 her ARŞ, B1, MA, T1: bir İ2, İÜ
1763 cismimi ARŞ, İ2, İÜ, T1: çeşmimi B1, MA
1764 çerḫ-i felek ARŞ, MA: çerḫ-i sitem B1, İ2, İÜ, T1
1765 III. Selim'in kullandığı İlhâmî mahlasına atıfta bulunmaktadır.
1766 şuʿlesi: İÜ-
1767 rū-māliş-i ARŞ, B, T1: rūmāyiş-i İ2, İÜ; ārāyiş-i MA
1768 yaşlanmış ARŞ: yasdanmış B1, İ2, İÜ, MA, T1

16 Beḳā-yı devletinden ġayrı yoḳdur hᵛāhiş-i ʿālem [1769]
17 Cihān durduḳca dursun kim cihāna muḳtedādır bu
18 Bütün dünyā vü māfīhāya şāmil bir duʿādır bu

V

[117b] 1 Serāy-ı devleti kim seng-i rāhı cevher-i elmās
2 O yerden kesb olur reng-i cilā-yı zīver-i elmās [1770]
3 Ṣuyun buldu gülistān-ı cihān eyyām-ı ʿadlinde
4 Ki her bir nev-nihāl oldu muraṣṣaʿ ḫançer-i elmās
5 Alınsa ḫurde-i seng-i şerīfi reh-güẕārından
6 Olur şāhān-ı Çīniñ başına bir efser-i elmās
7 Nigāh-ı iʿtibārı düşse bir seng-i siyāh üzre
8 Olur ol demde nūrāniyyet ile hem-ser-i elmās
9 Zülāl-i midḥatıyla öyle ṣafvet buldu endīşem [1771]
10 Ki reşkinden bulandı çeşme-i āb-ı ter-i elmās [1772]
11 Benim ol şāʿir-i cevher-tırāş-ı maʿden-i maʿnā
12 Dilim genc-i güherdir bu ḳaṣīdem defter-i elmās
13 [1773] Bu ʿālemde belī her ṭaş degdi başıma ammā
14 [1774] Felekden görmedigim ḳaldı bir engüşter-i elmās
15 Hemān bir nān-pāre maṭlabım altın gibi olmam
16 Bu rūy-ı zerd ile her pūtede ḫᵛāhişger-i elmās [1775]
17 Efendim çerḫ muḥtāc eylemişdir **Fāżıl**ı şimdi
18 Duʿādan ġayrı yoḳdur bir ġıdāsı ḥāsılı şimdi **[1206]** [1776]

TERKĪB-BENḌ-İ BAHĀRİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ SULṬĀN SELĪM ḪĀN U DER-ḤAḲḲ-I NAḲL-İ HÜMĀYŪN [1777]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

I

1 Bahār erdi yine ḫüsn-i zemīn başdırdı eflāki
2 Nesīm-i ṣubḥ-dem ḳıldı muʿaṭṭar āb ile ḫāki [1778]
3 Çemen her rengden gösterdi ezhār-ı feraḥnāki [1779]

1769 devletinden ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: devletinde MA
1770 yerden ARŞ, İ2, İÜ, T1: yerde B1, MA / reng-i ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: reng ü MA
1771 öyle İ2, İÜ, MA, T1: reng-i B1
1772 reşkinden B1, İ2, İÜ: reşkinde MA
1773 B1, İ2, İÜ, MA, T1-
1774 B1, İ2, İÜ, MA, T1
1775 Bu rūy-ı zerd ile her ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: Yüzü zerd ile her bir MA
1776 Karşılaştırmaya alınan nüshalarda tarih bulunmamakla beraber Arşiv'deki manzumenin altında "Fâzıl Beg-i Duâkâr" yazısıyla birlikte 1206 tarihi bulunmaktadır.
1777 B1 26b, İ2 114b, İÜ 117b, MA 18, T1 22a
1778 muʿaṭṭar B1, İ2, MA, T1: muʿanber İÜ
1779 ezhār-ı feraḥnāki B1, İ2, İÜ, T1: ezhārını farżā ki MA

4 Yine baş egdi nergis bāġda mānend-i tiryākī
5 Çıḳardı ġonce ṣırtından yeşil ḫārā-yı ṣad-çāki
6 Ruḫ-ı ḫandānı āl ü terlemiş nāzik ten-i pāki [1780]
7 Ṣabā imiş meger ḥammām-ı temmūz içre dellāki [1781]
8 [1782] Nice ḳan dökmesin yā ʿandelībiñ çeşm-i nemnāki
9 Küşād eyler bu vaḳt-i cān-baḫşā żihn ü idrāki
10 Yine şāʿirleriñ pervāza geldi ṭabʿ-ı çālāki
11 Bahār eyyāmıdır gülşenleriñ vaḳt-i temāşāsı
12 Beşikṭaşıñ behişte beñzedi her bāġ-ı zībāsı

II

1 Çıkıp kürsīye bülbül bāġda bā-ṭavr-ı şeyḫāne
2 Bülend āvāz ile tenbīh edip envāʿ-ı reyḥāna
3 Ḫulūṣ ile duʿā ḳılmaḳ içün şāh-ı cihān-bāna
4 Gül ü zerrīn ü sünbül yāsemen hep geldi meydāna
[118a] 5 Dil-i pür-dāġ ile hep lāleler doldu gülistāna
6 Dizildi serv ü şimşād u fidanlar hep vaḳūrāne [1783]
7 Haber gönderdiler bu bende-i zār u duʿā-ḫᵛāna
8 Yetişdim ṣıdḳ-ı cānla ben daḫi durdum faḳīrāne[1784]
9 El açdıḳ cümlemiz feryād ile dergāh-ı Yezdāna
10 Erişdi naʿre-i āmīnimiz tā ʿarş-ı Raḥmāna [1785]
11 İlāhī luṭfla manṣūr ḳıl Sulṭān Selīm Ḫānı [1786]
12 Ṣafālarla serīr-i salṭanatda dāʾim et anı

III

1 Şehenşāh-ı muʿallā-mertebe ḫāḳān-ı ekremdir
2 Zülāl-i āb-ı rūy-ı āl-i ʿOsmān şāh-ı aʿẓamdır
3 Der-i vālāsınıñ ednā ḳulu hem-rütbe-i Cemdir [1787]
4 [1788] Melekler üzre żātı iftiḫār-ı nevʿ-i ādemdir
5 Ḥużūrunda zemīn fersūde-rūy u āsumān ḫamdır [1789]
6 Ne kim işlerse Ḥaḳdan ḳalb-i pür-nūruna mülhemdir [1790]
7 Duʿā-yı devleti müʾminlere her şeyden aḳdemdir
8 Duʿā etmek aña el-ḥaḳ bize bu cāndan elzemdir[1791]
9 [1792] ʿİbādu'llāha māderden ziyāde ḳalbi erḥamdır

1780 ḫandānı B1, İ2, İÜ, T1: ḫandān-ı MA
1781 temmūz B1, İ2, İÜ, T1: nevrūz MA
1782 B1, İ2, MA ve T1'de 5. mısradır.
1783 Dizildi B1, İ2, İÜ, T1: Düzüldü MA / fidanlar B1, İ2, MA, T1: dıraḫtān İÜ
1784 cānla B1, İÜ, T1: cān-ile İ2, MA
1785 naʿre-i İ2, İÜ, MA, T1: naġme-i B1
1786 manṣūr B1, İ2, İÜ, T1: mesrūr MA
1787 hem-rütbe-i B1, İ2, MA, T1: Dārā ile İÜ
1788 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1789 fersūde-rūy u İ2, MA, T1: fersūde rūy-ı B1, İÜ
1790 kim işlerse B1, İ2, MA, T1: ki eylerse İÜ
1791 bize B1, İ2, İÜ, T1: bana MA
1792 B1, İ2, MA ve T1'de 7. mısradır.

10 Anıñ ẕāt-ı hümāyūnu degil mi cān-ı ʿālemdir
11 ʿİbādu'llāha bir ẓıll-i Cenāb-ı Ḳibriyādır bu
12 Muḥammed ümmetine bir vekīl-i Muṣṭafādır bu

IV

1 Beşikṭaşa çü teşrīf eyledi yümn ü saʿādetle
2 Ḳudūm-ı şāh ile oldu berāber işte cennetle
3 Olup her bāġçesi bāġ-ı İrem iḳbāl ü behcetle
4 Varıp bülbüllerine ben de ögretdim işāretle
5 Gece gündüz bu ebyātı oḳusunlar feṣāḥatla
6 Ḥudā şāḥ-ı cihānı müstedām etsin meserretle
7 [1793] Ede teʾyīd ü teʾbīd anı Ḥaḳḳ iḳbāl ü şevketle
8 Muẓaffer eyleye Mevlā Teʿālā feth ü nuṣretle [1794]
9 [1795] Ṣafālarla beşāretlerle ʿizz ü ẕevḳ ü ṣıḥḥatle [1796]
10 Cihān durduḳca dur şevketli şāhım ʿizz ü devletle [1797]
11 Sürūr u meymenetlerle ḳudūm etdiñ Beşikṭaşa
12 Efendim ʿāfiyetle dāʾim ol devletle biñ yaşa

V

[118b] 1 Bugün dest-i felekden ḳurtulup ḳaçdım Muṣallāya
2 Beşikṭaşı bütün gezdi beni araya araya
3 Ġam u iflāsı ḥattā her birin gönderdi bir cāya
4 Hemān sürʿatle düşdüm semt-i Iḥlamur u Ṣaḥrāya
5 Efendim ardıma düşdü o ġaddār-ı fürū-māye
6 Beni ṣaḳla diyü ḳıldım taẓarruʿ serv-i bālāya [1798]
7 Nidā etdi baña ey **Fāżıl**-ı bī-baḫt u bī-māye [1799]
8 Seni dest-i felekden ḳurtarır ol şāh-ı Cem-pāye
9 Bi-ḥamdi'llāh felek mānendi ṣalmış ʿāleme sāye [1800]
10 Segirdip gūş edince ben daḫi bu bāb-ı vālāya [1801]
11 Felek ḳaçḳınıyım dergāha geldim merḥametkārım
12 Ele verme beni şu ẓālime şevketli ḫünkārım

1793 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1794 teʾbīd anı B1, İ2, MA, T1: teʾyīdātı İÜ
1795 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1796 ʿizz ü ẕevḳ ü ṣıḥḥatle İÜ: ʿizz ü ẕevḳ ü ṣoḥbetle B1; ʿizzle ẕevḳ ü ṣıḥḥatle İ2, T1; ẕevḳ ü şevḳ ü ṣoḥbetle MA
1797 dur şevketli şāhım İ2, İÜ, MA, T1: dursun pādişāhım B1
1798 serv-i bālāya İ2, MA: ser-i vālāya B1; serv-i vālāya İÜ, T1
1799 etdi B1, İ2, MA, T1: erdi İÜ
1800 mānendi B1, İ2, İÜ, T1: mānend MA
1801 Segirdip B1, İ2, İÜ, T1: Segirtdim MA

TERKĪB-BEND-İ RAMAŻĀNİYYE Kİ BE-RİKĀB-I ŞĀH-I ENĀM ʿARŻ ŞÜDE [1802]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

I [1803]

1 Baḫş eyler iken ehl-i şikem yevm-i şek üzre
2 Ḳondu ṭabaḳ-ı māh-ı mübārek felek üzre
3 Ol māh ile faḫr eyledi gerdūn melek üzre
4 Bir bāfte gümüş dikdi o māʾī yelek üzre [1804]
5 Şeyḫim yetişip lengeri ḳurdu yemek üzre [1805]
6 [1806] Açmış gözünü ḥalḳa miṣāli çörek üzre [1807]
7 Ṣaldırmada ol yufḳa ʿakıllı börek üzre [1808]
8 İster yine bir ṣurre kirā ol emek üzre [1809]
9 Fersūde eder liḥyesini her etek üzre
10 [1810] Ol cehlle ol ḳubbe ki ṭaşdan direk üzre
11 Ziyy-i ʿulemā ḥaḳ bu ki cāhil köpek üzre
12 Yükletme gibi tuḥfe kitābı eşek üzre [1811]

II

1 Nev-māh-ı ṣıyām açdı dehānın geliyor ay
2 Açgözlü misāfirdir eder müflisi rüsvāy
3 Ardında nücūm-ı felegi eylemiş alay
4 Keyf ehline gösterdi yine ḳāmet-i dü-tāy
5 Ol naʿre-i rindān-ı mey-āşāma bedel vāy [1812]
6 Kürsīde eder vāʿiẓ efendi yine hāy hāy
7 Taḳsīm-i ṣevāb eyleyelim geldi şerīf ay
8 Hem şeyḫe daḫi vāʿiẓe lākin verelim pāy
[119a] 9 Nev-māh degil ġurre-i şaʿbānı güzel ṣay [1813]

1802 ARŞ 11, B1 27a, İ2 115b, İÜ 118b, MA 19, T1 23a
Hüve'l-Feyyāż ARŞ; Ḳaṣīde-i Tercīʿ-Bend Be-Ramażāniyye İÜ; Terkīb-Bend-i Ramażāniyye Be-Rikāb-ı Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mennān MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir. Sonradan kurşun kalemle yazıldığı anlaşılan bir notta "6 varak, 2 varak boş" ifadesi bulunmaktadır.

1803 Manzumenin ilk bendi, kendi içinde kafiyeli olduğu yani vasıta beyti bulunmadığı için terkib-bend özelliği taşımamaktadır.

1804 gümüş ARŞ, İÜ, MA, T1: ḳuş B1; ḳomuş İ2

1805 ḳurdu ARŞ: ḳurmuş B1, İ2, İÜ, MA, T1

1806 B1, İ2, MA ve T1'de 6. mısradır.

1807 gibi hep ARŞ, B1, İ2: miṣāli İÜ, MA, T1

1808 yufḳa ʿaḳıllı ARŞ, B1, İÜ, MA, T1: yufḳa-i ʿaḳlı İ2 / börek ARŞ, B1, İÜ: yemek İ2, MA, T1

1809 kirā ol ARŞ, İ2, İÜ, T1: vü ḥaḳ ol B1; gele bu MA

1810 B1, İ2, MA ve T1'de 9. mısradır.

1811 gibi ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: kimi B1

1812 Ol ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: O B1

1813 Nev- ARŞ, İ2, İÜ, T1: Bu B1, MA

Ṣundu o kemān ḳaşlıya ẓannım ki felek yay [1814]
Ruḫsār-ı dıraḫşān ile zülf-i şeb-i deycūr [1815]
Ḳandīl gecesidir yüzü hem ẓulmet ü hem nūr

III

ʿUşşāḳa siyeh ḫāli Bilāl-i Ḥabeşīdir
Ruḫsārı ṣabāḥ-ı şeb-i ʿıydiñ güneşidir
Ol yoṣma-edā cümle bütānıñ keleşidir
Yıldız ḳadar üftādeleriñ māhveşidir
ʿĀşıḳlarıñ iftārı hemān ḳanlı yaşıdır
Meyḫāne de cāmiʿ de bütün nāle-keşidir
Nevrūz ramażānıñ bu sene sofra-çeşidir
Müşkil bu ki līk ol ʿAcemī bu Ḳureşīdir [1816]
Ehl-i niʿama māye-i şādī vü ḫoşīdir [1817]
Evrād-ı zebānım bu süḫan ṣubḥ u ʿaşīdir
Ne ṭālib-i nevrūz u ne şād-ı ramażānam
Men bende-i ān-ṭalʿat-ı ḫurşīd-i cihānam [1818]

IV

Altın ṭakeyi geydi menāre güzel oldu [1819]
Başdan başa bir telli bebek bī-bedel oldu
Zerrīn kemeri baġladı bir ince bel oldu
Bir naḫl-i tecellī demege muḫtemel oldu
Yā şuʿle-i cevvāl buña bir temel oldu [1820]
Māhiyyesi ser-rişte-i ṭūl-i emel oldu
Āvāz-ı ezānı bize defʿ-i kesel oldu
Feryād ile tevḥīd-keş-i Lem-Yezel oldu
Envār-ı füyūżāt-ı Ḫudāya maḥal oldu
Naġme-res-i *ḥayya ʿalā-ḫayrī'l-ʿamel* oldu [1821]
ʿĀteş yanıyor ʿaşḳ ile başında menārıñ
Her penç vaḳʿt diñle anıñ nāle vü zārıñ

V

Ḳayyim ki ḳanādil ile şāmı seḥer eyler
Ḳandīl uçurur yıldıza raġmen neler eyler
Seyyāreye ip ṭaḳmadı ʿarż-ı hüner eyler [1822]
Māhiyyet-i eflāke ʿaceb kim naẓar eyler [1823]

1814 Ṣundu o kemān ḳaşlıya ẓannım ki felek ARŞ, İÜ: Ẓannım ki felek ol nigehi tīre ṣunar B1, İ2, MA, T1
1815 Ruḫsār-ı dıraḫşān ile İ2, İÜ, MA, T1: Raḫşān-ı dıraḫşānla ARŞ; Ruḫsāre-i raḫşānla B1
1816 līk ol ʿAcemī bu B1, İ2, MA, T1: o ʿAcemī bu ARŞ; bu ʿAcemīdir ol İÜ
1817 niʿama ARŞ, İ2, MA, T1: naġama B1, İÜ
1818 "Ben, o cihan güneşinin yüzünün kölesiyim."
1819 Altın ARŞ: Zerrīn B1, İ2, İÜ, T1, MA / ṭakeyi ARŞ, B1, İ2, T1; külehi İÜ; ṭāḳeyi MA
1820 cevvāl buña ARŞ: cevvāle aña B1, İ2, İÜ, MA, T1
1821 "Haydi! En hayırlı amele!"
1822 ṭaḳmadı ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: ṭaḳmada MA
1823 Māhiyyet-i ARŞ, İÜ, MA, T1: Māhiyye-i B1; Māhiyyesi İÜ

[119b] 5 Bu māh-ı kerem vāʿiẓi de derbeder eyler [1824]
6 Şeb tā-be-seḥer mūm ile geşt-i fener eyler [1825]
7 Bu demde belī pīr-i muġānım żarar eyler
8 Ey sāḳī elem çekme bu demler güẕer eyler
9 Şevvāl-i mükerrem yine defʿ-i keder eyler
10 Nev-ġurre-i ʿıydi ḳadeḥ-i ehl-i şer eyler
11 Bir şūḫ-ı menārī-ḳade oldum yine māʾil
12 Ḳandīl gibi zülfünde aşıldı dil-i **Fāżıl**

VI

1 Şaʿbānıyım ol ḳaşı hilāliñ ʿalima'llāh
2 ʿArż etdi baña ṭalʿat-ı dīdārını ol māh
3 Ayıldım o mehpāreyi gördüm yine nāgāh [1826]
4 Bir ṭāze belā geldi dile bir ġam-ı cāngāh
5 Ėvvel gecesi māh-ı siyāmıñ bu belā āh
6 Ġafil mi bulunduñ ʿacabā ey dil-i āgāh
7 Rindāne-edā ṣūfī-reviş ṭutmuş iki rāh
8 Sevmek de sevilmek de günehdir der imiş vāh
9 Çün ehl-i riyā gezmede cāmiʿleri her-gāh
10 Baḳ derde ki vāʿiẓlere mecbūr imiş eyvāh [1827]
11 Kürside aña kāşkī ben vāʿiẓ olaydım
12 Yā kūşe-i cāmiʿde oḳur ḥāfıẓ olaydım

VII

1 Bir gün arayıp bulmadım ol ṭāze cüvānı
2 Mānend-i şeb-i Ḳadr-i şerīf etdi nihānī [1828]
3 Gördüm Ayaṣofiyyede ol şuʿle-feşānı
4 [1829] Tā ḳubbeye vermişdi żiyā pertev-i ānı
5 [1830] Ol hüsn-i Zelīḫā ile ol Yūsuf-ı Ṣānī
6 Ḫātem eder engüşte hilāl-i ramażānı [1831]
7 Bir ḥalḳada elmās gibi eyler lemeʿānı
8 Diñler idi bir vāʿiẓ-i işkeste-dehānı
9 Dedim ki ne diñlersin efendim bu yalanı
10 Gel benden işit hep ḫaber-i kevn ü mekānı
11 Ben ʿuḳde-küşā-yı sebaḳ-ı ehl-i beyānım [1832]
12 Ḥallāl-i rumūzāt-ı umūr-ı dü-cihānım

1824 Bu ARŞ, İ2, İÜ, T1: O B1, MA
1825 geşt-i fener ARŞ, İÜ: ʿarż-ı hüner B1, İ2, MA, T1
1826 Ayıldım ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: Āh etdim MA
1827 eyvāh ARŞ, İÜ: ol şāh B1, İ2, MA, T1
1828 etdi ARŞ, B1, İ2, MA, T1: oldu İÜ
1829 B1, İ2, MA ve T1'de 4 ve 7. mısralar takdim-tehirlidir.
1830 5 ve 6. mısralar, B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 1 ve 2. mısradır.
1831 engüşte ARŞ, MA: engüşt-i B1, İ2, İÜ , T1
1832 beyānım ARŞ, İÜ: cihānım B1, İ2, MA, T1

VIII

[120a] 1 Ḳıldım bu bahāneyle anı daʿvete cürʾet
2 İftāra buyur ḫāneme gel eyle ʿināyet
3 Tā ḥall ola hep ʿuḳde-i esrār-ı ḥaḳīḳat
4 Vāʿiẓde olan bende de var ey meh-i naḥvet
5 Ḥışm-ile nigāh etdi dedi şöyle ol āfet [1833]
6 Sen kimsin a bī-çāre edersin beni daʿvet
7 Ḫalḳ içre kibār loḳması olmuş baña şöhret
8 Ben rāḥat-ı ḥulḳūm-ı fem-i sāhib-i ṣervet
9 [1834] Ne manṣıb u ne cāh u ne sāmān u ne devlet
10 Aġzıñ ḳaşıġı ṣanma beni eyleme ṣıḳlet
11 Taḥḳīrine ṣad-ḫışm ile oldum aña ser-bāz
12 Faḫriyyeye şükriyyeye ḳıldım yine āġāz

IX

1 Gūş eyle dedim sözü saña çoḳ sitemim var
2 Ben sāye-i şāhīde kibārım ḥaşemim var [1835]
3 Ḫānemde benim sen gibi vāfir ḫademim var [1836]
4 Bir şükrüne ḳādir degilim çoḳ niʿamım var
5 Kiselerimiz yoḳ ise birḳaç diremim var
6 Aḫlāḳ-ı kerīmānede ṣābit-ḳademim var
7 Ḥātem gibi ṭabʿımda seḫā-yı keremim var [1837]
8 Bī-pāye isem çerḫe berāber himemim var
9 Pest ise maḳāmım yine ṣanma elemim var
10 Ḥaḳ dāʾim ede şāh-ı cihānı ne ġamım var
11 Ben devlet-i şāhīde melāẕım żuʿafāya [1838]
12 Her şeb çekilir ḫʷān-ı sımāṭım fuḳarāya

X

1 Bī-manṣıb u bī-cāh isem Allāh Kerīmdir
2 Dādār-ı cihān Ḥażret-i Sulṭān Selīmdir [1839]
3 Bārān-ı ʿināyātı bütün ḫalḳa ʿamīmdir
4 Devrinde cihān müktesib-i nāz u naʿīmdir [1840]
5 Ruḫsār-ı zamān vaḳt-i şerīfinde beşīmdir
6 Evḳātı ʿaceb ġıbṭa-dih-i vaḳt-i ḳadīmdir
7 Gülzār-ı cihān ẕevḳ ile firdevs-i nesīmdir
8 İḥsān-ı nevāzişgeri baba-yı yetīmdir [1841]
9 Ez-cümle bu çāker ki duʿā üzre muḳīmdir

1833 şöyle ARŞ, B1, İ2, MA, T1: böyle İÜ
1834 İÜ'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1835 ḥaşemim ARŞ, İÜ: ḫademim B1, İ2, MA,T1
1836 ḫademim ARŞ, İÜ: ḥaşemim B1, İ2, MA, T1
1837 seḫā-yı ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: seḫā vü MA
1838 devlet-i ARŞ: sāye-i B1, İ2, İÜ, MA, T1 / melāẕım B1, İÜ, MA: melāẕ-ı İ2, T1
1839 Dādār-ı ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: Dārā-yı B1
1840 naʿīmdir ARŞ, B1, İ2, İÜ, MA: niʿamdır T1
1841 İḥsān-ı nevāzişgeri ARŞ: İḥsān u nevāzişleri B1; İḥsān-ı nevāzişleri İ2, İÜ, MA, T1

10 Evrād-ı zebānım budur Allāh ʿalīmdir
[120b] 11 Yā Rabbi şeh-i ʿālemi taḫtında muḳīm et
12 Āfāt-ı semāviyyeden āzāde selīm et [1842]

XI

1 Bir şeh ki kerāmātı ola ḫāriḳ-ı ʿāde [1843]
2 Ehl-i dile evṣāfı verir neṣʾe-i bāde
3 Ḥüsn-i ruḫ-ı mülke edicek ṣarf-ı irāde [1844]
4 Ruḫsārı ḫaṭ-āver idi ḳıldı anı sāde[1845]
5 İnʿāmı yetişdirdi nice mevhibe-zāda
6 Ḥācet degil iḥsānına hīç ḥāli ifāde
7 Sükkān-ı semāvāt u zemīn cümle şenāda
8 **Fāżıl** olalım tā-be-seḥer böyle duʿāda [1846]
9 Yā Rabb ola iḳbāli ḳavī baḫtı küşāde
10 Devlet ile ṣıḥḥatle ola ʿömrü ziyāde [1847]
11 İḥsān-ı kefī cümle enāmı ġanī ister
12 Luṭf u keremi köhne cihānı yeñi ister [1848]

XII

1 Şāhān-ı cihān hep ḳoya dergāhına tācı
2 Düşmenleriniñ cān ola iḳbāline bācı
3 Dergāhına **Fāżıl** ḳulu bir ḫāṣṣ duʿācı
4 İḥsānı ile sönmüş iken yandı sirācı
5 Muʿtād-ı Ḫudādır bu ki her mīve aġacı
6 Āḫirde olur ṭatlı belī evveli acı
7 [1849] Ben ʿillet-i ehl-i hünerim var mı ʿilācı
8 [1850] İşbu süḫanım gökde daḫi buldu revācı
9 Her beyti Müsülmānca deger Rūm ḫarācı
10 Ben Kaʿbe-i vālā-yı kemālim bre ḫācī
11 İnṣāf edip āyīne-i endīşeyi ṣāf et [1851]
12 Gel Mescid-i Aḳsā-yı dil-i pāki ṭavāf et

XIII[1852]

1 Ḥaḳ şevket ile dāʾim ede Ḥażret-i şāhı
2 Dergāhına eṣnāf-ı mülūk ola sipāhi
3 Ṣıdḳ-ile ḳabūle erişir **Fāżıl**ıñ āhı

1842 Āfāt-ı ARŞ: Ekdār-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1 / āzāde ARŞ, İ2, İÜ, T1:āzād u B1, MA
1843 bütün ARŞ, B1, İ2, MA, T1: ola İÜ
1844 ṣarf-ı ARŞ: beẕle B1; beẕl-i İ2, İÜ, MA, T1
1845 Ruḫsārı ARŞ, İ2, İÜ, MA, T1: Ruḫsār-ı B1
1846 böyle ARŞ: ḫayr B1, İ2, İÜ, MA, T1
1847 Devlet ARŞ: Şevket B1, İ2, İÜ, MA, T1
1848 Luṭf u ARŞ: Ṭabʿ-ı B1, İ2, İÜ, MA, T1
1849 B1'de 7 ve 9. mısralar takdim-tehirlidir.
1850 B1'de 8 ve 10. mısralar takdim-tehirlidir.
1851 endişeyi ARŞ, B1, İ2, İÜ, T1: endīşeñi MA
1852 Bu bent İ2 ve T1'de yoktur.

İfrāṭ-ı duʿāsı belı̄ ol ṣıdḳa güvāhı
Mülk oldu aña kişver-i endı̄şe kemāhı̄
İcād olaraḳ açdı maʿānı̄de bu rāhı
[121a] Vādı̄-yi ḳadı̄me gidemez kilk-i siyāhı
Bu nuṭḳa getirdi kerem-i nā-mütenāhı̄
Ḥaḳ ʿāleme baḫş ede şeh-i ḫalḳ-penāhı
Her sāl ede ihdā ramażānıñ aña māhı
Gāhı̄ce teṣādüf ederek vaḳt-i temūza
Geh böyle revāc eyleyerek berd-i ʿacūza

TERKĪB-BEND-İ RAMAŻĀNİYYE-İ ṢADR-I AʿẒAM YŪSUF ŻİYĀ PĀŞĀ [1853]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

Şehre geldi berekātıyla mübārek ramażān
Oldu şehbender-i kālā-yı ṣevāb u ġufrān
Rāyegān oldu cihāna nefaḥāt-ı raḥmet
Der-i Firdevsi meger ḳıldı küşāde Rıḍvān
Doldu āfāḳa sürūşān-ı kirām-ı melekūt
Oldu ẕillet ile pā-beste gürūh-ı şeyṭān
Nev-ḫırām eyledi ammā nice şeyṭān-firı̄b

Nice bir ṣūḫ-ı perı̄-çehre-i āşūb-ı cihān
Ramażān māhı gibi rūyu olunca raḫşān
Ay o mehpāreye ʿālem nice olmaz şaʿbān[1854]

II

Nūr doġdu yine erkān-ı Sitanbūl üzere
Her ṭaraf buldu şeref ḥālet-i maḳbūl üzere
Yine kürsı̄ye ṣuʿūd eyledi vāʿiẓ ammā
Sözü hep leẕẕet-i meşrūb ile meʾkūl üzere
Oldu her zümreniñ esbāb-ı ṣafāsı ḥāsıl
Şükr-i Ḥaḳ herkese şāyeste bu maḥṣūl üzere
Ḥaḳ bu kim sāye-i düstūr-ı kerem-pı̄rāda
Ber-murād oldu cihān ṣūret-i meʾmūl üzere
Yaʿnı̄ ol āsaf-ı devrān-ı mekārim-pişe
Ki eder merḥameti herkese ḫayr-endı̄şe

III

Girdi taḳvā ile bir ḥālete rind-i sālūs
İndi cāmiʿlere envār-ı şerı̄f-i ḳuddūs

1853 B1 52a, İ2 117b, İÜ 121a, MA 99, T1- Ramażāniyye-i Diger B1

1854 o: İ2, İÜ- / mehpāreye İ2, MA: māhpāreye B1, İÜ

3 Her menār oldu birer naḫl-i tecellī-envār
4 Ṭūr-ı Sīnāya naẓīr oldu bu şehr-i meʾnūs
[121b] 5 Ȯlmaġa meşʿaleci rāh-ı Żiyā Pāşāda
6 Her menār oldu meger ser-be-ḳadem bir fānūs
7 Ol kerem-pīşe kerem kānı ki eyyāmında
8 Ḫande eyler idi iḥsānla her vech-i ʿabūs [1855]
9 Āṣaf-ı Cem-ʿaẓamet Ḥażret-i Yūsuf Pāşā
10 Şefaḳat ṣāḥibi düstūr-ı ʿadālet-inşā

IV

1 Ṣāneka'llāh zihī āṣaf-ı ḥaḳ-fermūde
2 Ḳaṣdı devrinde hemān ola cihān āsūde
3 Bāreḳa'llāh ḫoşā dāver-i tevfīḳ-pesend
4 Ḥāḳ-i pāyına ola saʿd ü ẓafer-i ruḫ-sūde
5 ʿAzzeka'llāhu bihī server-i ḫurşīd-ʿalem
6 Rīş-i Behrām felek-dāyesine bir tūde
7 Şöyle günden güne efzūn ola ʿizz ü cāhı
8 Cebhe-i ʿālem ola dergehine fersūde
9 ʿArż-ı ḥāl etmege hem vaḳt-i duʿā ve'l-ḥāṣıl
10 Saña tebrīk-i ṣıyām işte bahāne **Fāżıl**

V

1 Ramażānıñ ola ey āṣaf-ı Cem-cāh saʿīd
2 Her ṣabāḥında ola ʿāleme devrinde seʿıyd
3 Nitekim māh-ı ṣıyām eyleye dehri deverān
4 Rūz u şeb gāh siyāh ola cihān gāh sefīd
5 Ṭalʿat-ı mihr-i żiyāʾı ola şarḳa ġarben
6 Ḥaşre dek nūr ile raḫşende miṣāl-i ḫurşīd
7 Devlet ü ṣıḥḥat u tevfīḳle bāḳī olasın
8 Der-i iḳbāliñe bir bende ola çerḫ-i ʿanīd
9 Bu duʿālar ola şāyān-ı icābet yā Rab
10 ʿArż-ı ḥālim daḫi maḳbūl-i ṣadāret yā Rab

TERKĪB-BEND-İ ʿIYDİYYE BERĀY-I ḤÜSEYİN PĀŞĀ [1856]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

1 Ḥamdu-li'llāh yine māh-ı nev-i ʿıyd oldu ʿayān
2 Ḳufl iken hep dehen-i ḫalḳa hilāl-i ramażān
3 Ḳurş-ı ḫurşīdden aʿlā görünürken bir nān

1855 Ḫande eyler idi İ2, İÜ: Ḫandeler eyledi B1, MA

1856 B1 46a, İ2 118a, İÜ 121b, MA 63, T1 36a
Tercīʿ-Bend-i ʿIydiyye Berāy-ı Ḥüseyin Pāşā İÜ; ʿIydiyye-i Ḳapudan-ı Deryā Ḥasan Pāşā MA. (Başlık B1'den alınmıştır.)

4 Keyf erbābı gözünde tüter iken duḫḫān[1857]
[122a] 5 Ṣavt-ı muṭribden eleẕẕ olmuş iken bāng-i eẕān
6 Ẕānıılar tāb-ı terāvīḥ ile hep lerze-künān
7 Gūşlar ṭabl-ı müsaḫḫirden olurken nālān [1858]
8 Ḫalḳ hep ġonce gibi olmuş iken beste-dehān
9 Açılıp ʿıyd ile mānende-i verd-i ḫandān
10 Çünki pāk etdi günehden bizi şehr-i ġufrān
11 Yine ṣad-reng-i günehle olalım ālūde
12 Böyle rindāne şehenşāh-ı heves-fermūde [1859]

II

1 ʿIyd eyyāmı daḫi mevsim-i cān-baḫş-ı bahār
2 Bir olur devr-i felekde bu teşādüf zinhār
3 Döndü ḳālīçe-i zer-bāfa zemīn-i gülzār
4 Hep münaḳḳaş yeşil aṭlasla donandı eşcār
5 Başladı ʿaşḳ-ile biñ nāle vü efgāna hezār
6 Leb-i cānāne gibi ḳıldı tebessüm ezhār
7 Başladı yarışa sünbül ile zülf-i dildār
8 Oldu her bāġçe-i ḫoş-būy dükān-ı ʿaṭṭār
9 Hep şükūfeleri cemʿ etdi dedi bülbül-i zār
10 Revnaḳ-ı bāġa medār olmaḳ içün leyl ü nehār
11 Ṣāḥ-ı mercānı ṭaleb eyleyelim deryādan
12 Yaʿnī devletli cenāb-ı ḳapudan pāşādan

III

1 Evc-i iḳbāliñ o ḫurşīd-i cihān-ārāsı
2 Vüzerānıñ o ser-efrāzı o müsteşnāsı
3 Bir ṣadefdir vüzerā ẕātı dür-i yektāsı
4 Tāc-ı Behrām-ı felek mertebe-i ednāsı
5 Esb-i iḳbāline bir ḫaṭve cihān ṣaḥrāsı
6 Ḫāk-i dergāhınıñ eflāk cebīn-fersāsı
7 Luṭf bārānı seḫā kānı kerem deryāsı[1860]
8 Oldu her bāy u gedā böyle duʿā-gūyāsı [1861]
9 Ola her kārda tevfīḳ-i Ḫudā hem-pāsı
10 Ola yā Rabb murādınca iki dünyāsı
11 Māh isterse Zuḥal gibi muʿallā-pāye
12 Cebhe-sāy olsun o dergāh-ı Ḥüseyn Pāşāya

IV

[122b] 1 Ey vezīr-i ʿaẓamet-güster ü ʿālī-himmet
2 Ḳahramān-saṭvet ü Cem-ḳudret ü Rüstem-ḳuvvet

1857 gözünde MA: gözünden B1, İ2, İÜ, T1
1858 ṭabl-ı B1, İÜ, MA: ṭabʿ-ı İ2, T1
1859 rindāne B1, İ2, İÜ, T1: rindān-ı MA
1860 Luṭf B1, İ2, İÜ, T1: Luṭfu MA / bārānı B1, T1: bārān İ2, İÜ, MA / kānı B1, İ2, T1: kān İÜ, MA
1861 Oldu İÜ, T1: Oldur B1, İ2; Ola MA

3 Sensin ol mihr-i cihān-tāb-ı sipihr-i devlet
4 Buldu iḳbāl ü cemāliñle donanma zīnet
5 Nitekim ḳahr u celāliñ ile buldu heybet
6 Verdi iḳbāl-i cihān-gīriñ aña bir ḥālet
7 Görünür her biri aʿdāya bir ejder-heyʾet
8 [1862] Baḥre yaġdırdı kef-i mekremetiñ çok niʿmet [1863]
9 Ebr-i nisāna ṣadef dürr içün etmez minnet
10 Ḳıldı bu maṭlaʿ ımı ṣıdḳ ile ezber ümmet
11 Ḥaḳ donanma-yı hümāyūna selāmet versin
12 Ne yaña ḳılsa teveccüh aña nuṣret versin

IV

1 Bir efendim yoḳ o gerdūn-himemden ġayrı
2 Ol felek-mertebe seyyāre-ḫademden ġayrı [1864]
3 Mültecā var mı bu dergāh-ı keremden ġayrı
4 Çerḫden **Fāżıl**a hīç var mı sitemden ġayrı
5 Yād eder mi beni bir şey ile ġamdan ġayrı [1865]
6 Reng göstermedi hīç ḳara raḳamdan ġayrı
7 Var mı sāz-ı ṭarabım nāy-ı ḳalemden ġayrı
8 Elde neʾm var iki çeşmimdeki nemden ġayrı
9 Ḳapı yoḳdur baña bu bāb-ı niʿamdan ġayrı
10 Var mı yüz sürmege bu ḫāk-i ḳademden ġayrı
11 ʿÖmr ü tevfīḳ vere Ḥażret-i Allāh saña
12 Bendeyim bendeyim ey dāver-i Cem-cāh saña

TERḲĪB-BEND BERĀY-I VAʿD-İ FERMŪDE-İ REʾĪSÜʾL-KÜTTĀB RĀŞİD EFENDİ [1866]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

I

1 Uṣūl-i Züḥreye verdi ḫalel feryād u efġānım
2 Dil-i Mirrīḫ raḥm ögretdi eşk-i çeşm-i giryānım
3 Ki her şeb çeşmesār-ı ḫūn olur her mūy-ı müjgānım [1867]
4 Dolaşdı pençe-i ḫār-ı belāya ṭarf-ı dāmānım
5 Berāber oldu dāmānım ile çāk-i girībānım
6 Baña ġammāzlıḳ eyler efendim böyle ʿirfānım
7 Ki gizlenmiş şikāf-ı ḫāmeñizde cümle dermānım

1862 B1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1863 çoḳ B1, İ2, MA, T1: ṣad İÜ

1864 ḫademden B1, İÜ, T1: ḥaşemden İ2, MA

1865 beni B1, İ2, MA, T1: bizi İÜ

1866 B1 93b, İ2 119a, İÜ 122b, MA 84, T1 47b
Terciʿ-Bend Der-Sitāyiş-i Reʾīsü'l-Küttāb Rāşid Efendi İÜ; Terciʿ-Bend Der-Sitāyiş-i Reʾīsü'l-Küttāb Meḥmed Rāşid Efendi MA. (Başlık B1'den alınmıştır.)

1867 Ki her şeb B1, İÜ, T1: Ki şeb İ2; Geceler MA

8 İki saṭrıñla cemʿiyyet bulur ḥāl-i perīşānım [1868]
[123a] 9 Şikāyet mi ederdim ẕerre olsa ṣabra imkānım
10 Cenāb-ı ḥażrete bu maṭlaʿı söyler dil ü cānım
11 Meded ey dāver-i ʿālī-himem dādār-ı ẕī-şānım
12 Unutma **Fāżıl**-ı maḥẕūnuñu devletli sulṭānım

II

1 Bi-ḥamdi'llāh ki ḳadriñ sāye-baḫş-ı çerḫ-i vālādır
2 Celāl-i ʿizz ü cāhıñ şimdi her aʿlādan aʿlādır
3 Seniñ fikr-i şerīfiñ çāre-sāz-ı dīn ü dünyādır [1869]
4 Ḫayāl-i mū-şikāfıñ ʿuḳde-i idrāk-i dānādır [1870]
5 Muḥīṭ-i feyż-i luṭfuñ teşne-i āmāle deryādır
6 Degil luṭf-ı ʿamīmiñ ḫalḳa muḥtāc-ı temennādır
7 Bu ḥāletle beni şād etmemek bilmem ne daʿvādır
8 Sipihr-i himmetiñde ben gibi ednā ne edn̄ādır [1871]
9 Efendimden ḥuṣūl-i maṭlabım mevḳūf-ı īmādır
10 Murād-ı bendegī baḫr-i ḫimemde ḳaṭre-i mādır [1872]
11 Beni vaʿd-i şerifiñle efendim ber-murād eyle
12 Bu müşkil ʿuḳdeyi engüşt-i luṭfuñla küşād eyle

III

1 Sen ol ser-levḥa-i ehl-i mürüvvetsin şu ʿālemde
2 Ḫışāl-i mekremet cemʿ oldu hep sen ẕāt-ı ekremde
3 Teʿāla'llāh bu ḥāletler olur mu nevʿ-i ādemde
4 Cenābıñ terbiyet bulmuş gibidir ʿarş-ı aʿẓamda
5 Seniñ meddāḥıñım yā böyle lāyıḳ mı ḳalam ġamda[1873]
6 Ḫuṣūṣā şimdi ben ol ṭūṭī-yi ḳudsüm tekellümde
7 Maʿānī öyle ḥall olmuş bu naẓm-ı pāk ü muḥkemde
8 Ḫulūl etmiş gibi lāhūtdur nāsūt-ı Meryemde [1874]
9 Revā mı bezl ola vaṣf-ı bütān u zülf-i pür-ḫamda[1875]
10 Seniñ evṣāfıña ṣarf olsa lāyıḳ böyle her demde
11 Cenāb-ı Ḥażret-i Rāşid Efendi çerḫ-i rifʿatdir
12 Fürūġ-ı ṭalʿatı pīrāye-bāḫş-ı dīn ü devletdir

IV

1 Efendim ʿaḳl-ı kül senden alırken meşḳ-i dānāyı
2 Ḫayāliñ naḳş ederken ṣūret-i şekl-i heyūlāyı
3 Kemāl-i dānişiñ taḳlīṭ ederken İbn-i Sīnāyı
4 Niçün ḥall eylemezsin ʿuḳde-i nāçīz-i ednāyı

1868 ḥāl-i B1, İ2, MA, T1: ḫāṭır İÜ
1869 çāre-sāz-ı B1, İ2, İÜ, MA: çāre-sāza T1
1870 mū-şikāfıñ ʿuḳde-i B1, İ2, İÜ, MA: mū-şikā ʿuḳde ʿuḳde-i T1
1871 ednā ne B1, İ2, İÜ, T1: ednādan MA
1872 himemde B1, İ2, İÜ, T1: himemden MA
1873 yā B1, İ2, MA, T1: tā İÜ
1874 lāhūtdur İ2, İÜ, MA, T1: lāhūtdan B1
1875 vaṣf-ı bütān u zülf-i pür-ḫamda B1, İ2, İÜ, T1: zülf-i bütān vaṣf-ı perçemde MA

[123b] 5 Nedir bu bende-i bī-çāreye bu vaʿd-i ferdāyī
6 Yine senden saña etdim efendim işte şekvāyı
7 Seni ḳaṣd etmişim bilmem ne ḫāḳān u ne pāşāyı [1876]
8 [1877] Ki ārā-yı şerīfiñ verdi darü'l-mülke ārāyı [1878]
9 *Faṣīḥ-i rāst-gūyem men nemī-dānem müdārāyī* [1879]
10 Hemān bir nuṭḳ-ı himmetle efendim kes bu ġavġāyı
11 Rüsūm-ı salṭanatdır zādegānı ber-murād etmek
12 Niẓāmü'l-mülkdendir **Fāżıl**-ı nā-şādı şād etmek

DAʿVET-NĀME-İ ḤADİCE SULṬĀN BERĀY-I SULṬĀN SELİM BE-SĀḤİL-ḪĀNE-İ NEŞĀṬĀBĀD [1880]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

1 Bāġ-ı cennet midir ol ḫāne leb-i deryāda
2 [1881] Āferīn ṭarḥını endīşe eden üstāda
3 Vāḳıʿā şeklini kim görse sanır rüʾyāda
4 [1882] İşte Firdevsi temāşā edelim dünyāda [1883]
5 Bunda hep işte füyūżāt-ı cinān āmāde [1884]
6 Bülbülü başladı bu mışraʿ ile feryāda
7 Pādişāhım buyuruñ seyr-i Neşāṭābāda

II

1 Nice reşk etmeye bir böyle yere kevn ü mekān
2 Anı lebrīz-i şeref ḳıldı Ḫadice Sulṭān
3 [1885] Ḥażret-i pādişehi daʿvet içün ez-dil ü cān
4 Menziliñ ola mübārek dedi feyż-i Mennān
5 Oldu āvāzeleri zemzeme-pīrā-yı cihān [1886]
6 Oḳuyup şu gibi bu mışraʿ-ı pāki her ān
7 Pādişāhım buyuruñ seyr-i Neşāṭābāda

III

1 Resmi ḫoş mevkiʿi ḫoş nūra olup müstaġraḳ

1876 ḫāḳān İ2, İÜ, MA, T1: ḫāḳānı B1

1877 MA'da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1878 Ki ārā-yı şerīfiñ B1, İ2, T1: Seniñ reʾy-i şerīfiñ; Ki ārā-yı cenābıñ MA

1879 "Ben doğruyu fasih bir şekilde söyleyen biriyim. Dalkavukluk nedir bilmem."

1880 B1 22b, İ2 120a, İÜ 123b, MA 152, T1 26b
Terciʿ-Bend-i Medḥiyye-i Neşāṭābād B1, MA; Terciʿ-Bend Der-Sitāyiş-i Neşāṭābād İ2; Terciʿ-Bend Berāy-ı Daʿvet-i Pādişāh-ı ʿĀlī-Nejād Be-Temāşā-yı Neşāṭābād T1

1881 İ2 ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1882 İ2 ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

1883 İşte B1, İÜ, MA: Bārī İ2, T1; dünyāda İ2, İÜ, MA, T1: rüʾyāda B1

1884 cinān B1, İÜ, MA: cihān İ2, T1

1885 İ2 ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1886 āvāzeleri B1, İÜ, MA: fevvāreleri İ2, T1

2 Görmedi çeşm-i cihān miṣlini bundan esbaḳ
3 Anı sulṭāna mübārek ede ol Ḥażret-i Ḥaḳ
4 Bu ne emvāl ile ne saʿy ile olur ancaḳ [1887]
5 Hep ḫulūṣundan o Sulṭān-ı Celīliñ muṭlaḳ
6 Seyre lāyıḳ bu şeref-ḫāne-i vālā el-ḥaḳ
7 Pādişāhım buyuruñ seyr-i Neşāṭābāda

IV

1 Ḥavż-ı pākīzesiniñ şuʿle-i āb u tābı
2 Anda her māhı verir bāriḳa-i mehtābı
[124a] 3 Bu serāy içre tamām oldu ṣafā esbābı
4 Oldu her ḫānesiniñ bād-ı ṣabā bevvābı
5 Ḥalḳa-i bābı fedā eyledi ẕevḳ-i ḫᵛābı [1888]
6 Böyle söyler hep açıldıḳca ṣarīr-i bābı [1889]
7 Pādişāhım buyuruñ seyr-i Neşāṭābāda

V

1 Ṣaḳlasın ẕāt-ı hümāyūnu ḫaṭardan Allāh
2 Ede hemşīre-i ʿālīyi müşerref ol şāh [1890]
3 Ẕevḳ ü şevḳ eyleyeler bā-şeref-i devlet ü cāh
4 Birbirinden daḥi ayrılmaya ol mihr ile māh
5 Diye ḫurşīd-i felek ʿaşḳla māşāʾa'llāh
6 Böyle mıṣraʿ oḳuya **Fāżıl**-ı dāʿī her-gāh
7 Pādişāhım buyuruñ seyr-i Neşāṭābāda

[MÜŞEBBAʿ] DER-SİTĀYİŞ-İ ḲAPUDAN ḤÜSEYİN PĀŞĀ [1891]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

1 Rükn-i devletsin efendim sen o bī-hemtāsın
2 Nefes-i Ḥaydara maẓhar o Ḥüseyn Pāşāsın
3 Sen o manṣūr-ı müʾeyyed meded-i Mevlāsın
4 Şīr-i düşmen-şiken ü şāh-ı cihān-ārāsın
5 Vüzerāda bu ḫulūṣuñ ile müsteṣnāsın
6 Revnaḳ-ı devlet ü dīn bāriḳa-i dünyāsın

1887 ile ne saʿy B1, İÜ, MA: ü ne taḳlīd İ2, T1
1888 ẕevḳ-i B1, İÜ, T1: ẕevḳ ü İ2, MA
1889 söyler hep B1, İÜ, MA: söylermiş İ2, T1
1890 ʿālīyi B1, İÜ, MA: vālāyı İ2, T1
1891 B1 47a, İ2 120b, İÜ 124a, MA 65a, T1 37a
Tercīʿ-Bend Be-Cenāb-ı Ḳapudan Pāşā ʿArż Şüde Der-Sene-i Māżiyye İ2, T1; Ḳaṣīde Der-Sitāyiş-i Ḳapudan Ḥüseyin Pāşā İÜ; Tercīʿ-Bend Der-Sitāyiş-i Ḳapudan-ı Deryā Gāzī Ḥüseyin Pāşā MA. (Manzume "müsebba" nazım şekli özelliği gösterdiği için İÜ'deki başlıkta geçen ve "övgü" anlamının karşılığı olarak yer aldığını düşündüğümüz "kaside" kelimesinin yerine "müsebba" kelimesi yazıldı.)

7 Ne yaña gitse muvaffaḳ olacaḳ pāşāsın

II

1 Ḳapladı ʿālemi feyż-i kerem ü elṭāfiñ
2 Yalıñız ben degilim cümle cihān vaṣṣāfiñ
3 Herkese vird-i zebān oldu güzel evṣāfiñ
4 Bu fütūḥāṭa maḥall olmadı hīç eslāfiñ
5 Olmadı mīr̄ye eslāf gibi itlāfiñ
6 Bu tevekkül var iken sende bu ḳalb-i ṣāfiñ
7 Ne yaña gitse muvaffaḳ olacaḳ pāşāsın

III [1892]

1 Ẓāt-ı pākiñ belī her mekremetiñ şāyānı
2 Her seferde saña rehber ẓafer-i Sübḥānī [1893]
3 Rüstem olsa yoluña durmaġa yoḳdur cānı [1894]
4 [1895] Yürü feṯḥ eylemege cānib-i Hindistānı
5 Ḳoma İlḫāna ne İrānı ne de Tūrānı[1896]
6 Mülḥaḳ et milket-i İslāma Firengistānı
7 Ne yaña gitse muvaffaḳ olacaḳ pāşāsın

IV

1 Sende bu ḥilm ü merāḥim bu mürüvvet var iken [1897]
2 Şeh-i devrāna bu iḫlāṣ u ṣadāḳat var iken[1898]
3 Dīn ü devlet yoluna sende bu ġayret var iken[1899]
4 Fuḳarāya bu teraḥḥum bu ʿināyet var iken
5 Ben gibi ehl-i dile sende riʿāyet var iken[1900]
6 Şöyle fehm eylemişim sende bu ḥālet var iken
[124b] 7 Ne yaña gitse muvaffaḳ olacaḳ pāşāsın

V

1 Saña dāʿī var iken **Fāżıl**-ı dānende gibi
2 Ṣıdḳ u iḫlāṣ duʿāsıyla açarken dü-lebi [1901]
3 Rām edersin ʿAcem ü Rūm u Fireng ü ʿArabı
4 [1902] Nuṣretiñ çünki duʿā-yı żuʿafādır sebebi [1903]
5 Vüzerānıñ olasın şöhret ile münteḫabı

1892 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki bentle takdim-tehirlidir.
1893 Seferde İÜ, MA: Ẓaferde B1, İ2, T1 / Sübḥānī B1, İ2, İÜ, T1: Rabbānī MA
1894 yoḳdur B1, İ2, MA, T1: var mı İÜ
1895 MA'da 6. mısradır.
1896 İlḫāna B1, İ2, İÜ, T1: İlḫānı MA
1897 merāḥim B1, İ2, MA, T1: mekārim İÜ
1898 Şeh-i İÜ: Şāh-ı B1, İ2, MA, T1 / iḫlāṣ u B1, İ2, MA, T1: pākīze İÜ
1899 bu ġayret B1, İ2, İÜ, T1: riʿāyet MA
1900 Ben İ2, MA, T1: Sen B1, İÜ
1901 duʿāsıyla İÜ: duʿā ile B1, İ2, T1; ḫulūṣuyla MA
1902 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1903 Nuṣretiñ B1, İÜ, MA, T1: Ḥażretiñ İ2

6 Her ġazāda saña yardımcıdır Allāh u Nebī
7 Ne yaña gitse muvaffaḳ olacaḳ pāşāsın

FERYĀD-NĀME-İ NEV-ÇERĀĠ-I DİL-SŪḪTE BE-KĀTİBÜ'Ş-ŞIRR-I CİHĀN-DĀRİ AḤMED EFENDİ ELEM-İ RŪZGĀR-I ZŪRKĀR [1904]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

1 Āh devletli efendim saña rām ola felek
2 Pīşgāhıñda çeke eşheb-i tevfīḳi yedek [1905]
3 Kerem ü luṭfuña nisbet ile Ḥātem ne köpek
4 Senden ögrenmiş iken ḫulḳ-ı mürüvvet ne demek
5 Eylemez ehl-i mürüvvet ise bu mışraʿa şek [1906]
6 Buña ḳāʾil belī hep yerde beşer gökde melek
7 Kişi yakdıġı çerāġ üstüne pervāne gerek

II

1 Böyle evṣāfına āġāze eder bendeleri
2 Der ki ol evc-i kemāliñ meh-i tābendeleri
3 Ḥażret-i Aḥmed Efendi ki kerem-zindeleri
4 Ṣuʿledir baḫtımıza ṭalʿat-ı raḫşendeleri
5 Gonce-i ḫāṭırı açsın o kerem-ḫandeleri [1907]
6 ʿArż-ı ḥāl eyledi bu mışraʿı efkendeleri
7 Kişi yakdıġı çerāġ üstüne pervāne gerek

III

1 Öyle pervāne gerek şuʿle-i cevvālesine [1908]
2 Rūz ū şeb ġayret ile gerdiş ede hālesine
[125a] 3 Nitekim pīr-i muġān āteş-i seyyālesine [1909]
4 Bāġbānlar gibi pür-dāġ ola her lālesine
5 Māderiñ ḥāli gibi kūdek-i nev-sālesine [1910]
6 Kārbānıñ naẓar etdigi gibi kālesine
7 Kişi yakdıġı çeraġ üstüne pervāne gerek

1904 B1 89b, İ2 121a, İÜ 124b, MA 77, T1 44a
Feryād-Nāme-i Nev-Çerāġ-ı Dil-Sūḫte Be-Kātibü's-Sırr-ı Pādişāh-ı Cihān-Dārī Ḫalleda'llāhu Ḫilāfetehū ilā Āhireti B1; Tercīʿ-Bend Der-Sitāyiş-i Kātib-i Sırr-ı Şehriyārī Aḥmed Efendi MA; Feryād-Nāme-i Nev-Çerāġ-ı Dil-Sūḫte Be-Kātibü's-Sırr-ı Pādişāh-ı Cihān-Dārī Ez-Rūzgār-ı Zūrkār T1

1905 tevfīḳi B1, İ2, İÜ, T1: tevfīḳ MA

1906 Eylemez İ2, İÜ, MA, T1: Eylemiş B1

1907 ḫāṭırı B1, İ2, MA, T1: ḫāṭır İÜ

1908 Öyle B1, İ2, İÜ, T1: Böyle MA / pervāne B1, İ2, MA, T1: bir dāne İÜ

1909 Nitekim B1, İ2, İÜ, T1: Nice kim MA

1910 ḥāli B1, İ2, İÜ, T1: raḥmı MA

IV

Dilerim dāmen-i iḳbāli cihān-būs olsun
Erisin mūm gibi ḥāsidleri meʾyūs olsun
Rūzgār içre anıñ şuʿlesi maḥrūs olsun [1911]
Naẓar-ı luṭfu çerāġānına fānūs olsun
Şeb-çerāġı nice bir kevkeb-i menḥūs olsun
Yazayım ḥażrete bu mışraʿı nāmūs olsun [1912]
Kişi yakdıġı çerāġ üstüne pervāne gerek

V

Āh ey himmetidir şuʿle-fürūz-ı ḫāne
Nice bir tīre ola miḥnet ile vīrāne
Bu çerāġıñ nice bir böyle rūġansız yana
Ġars ediñ ṭāze fidanı ṭaraf-ı bostāna [1913]
Anı leb-teşne sipāriş mi eder yārāna
Tā ezel ḍarb-ı meṯel böyle imiş merdāna
Kişi yakdıġı çerāġ üstüne pervāne gerek

VI [1914]

Bir çerāġa nefes eyler meded olmaḳ lāzım
Uyanıp şöyle çerāġ-ı ebed olmaḳ lāzım
Düşmene şöyle fetīl-i ḥased olmaḳ lāzım
Dest-i elṭāf anıñ üstünde yed olmaḳ lāzım
Yaʿnī ol şāḥibine bir veled olmaḳ lāzım
İşte bu mışraʿ añа muʿtemed olmaḳ lāzım
Kişi yakdıġı çerāġ üstüne pervāne gerek

VII

Bilirim ḥażretiñiz mā-ḥaṣal-ı himmetdir
Süḫanım ḥālimi iḫṭāra hemān ʿāletdir
Fāżıla ḫayr-duʿā vācibe-i ẕimmetdir
Zīr-destānı tefaḳḳud size de ʿādetdir [1915]
Nev-çerāġāna naẓar mā-lezim-i ġayretdir [1916]
İşte bu mışraʿ o maʿnāda ʿaceb ḥikmetdir
Kişi yakdıġı çerāġ üstüne pervāne gerek

1911 MA'da mısralar, 4, 5, 3 şeklinde sıralanmıştır.
1912 mışraʿı B1, İ2, İÜ, T1: mışraʿ MA
1913 ediñ B1, İ2, İÜ: eden MA, T1
1914 VI. Bend: İ2, İÜ, T1- / MA'da IV. benddir.
1915 Zīr-destānı B1, MA, T1: Zīr-destān İ2, İÜ
1916 Nev- B1, İ2, İÜ, T1: Bu MA

[MÜTESSAʿ] DER-SİTĀYİŞ-İ KĀTİBÜ'S-SIRR-I ŞEHRİYĀRİ AḤMED EFENDİ [1917]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

1 Ey veliyyü'n-niʿamım çāre-resim zī-şānım
2 Gūş-ı iḳbāliñe meşmūʿ ola bu efġānım
3 Ben duʿākār-ı ḳadīmim a mürüvvet-kānım [1918]
4 Ne ḳuṣūr oldu efendim sebeb-i ḥırmānım
5 Ḥafaẓa'llāh nedir ḥażretiñe ʿiṣyānım
6 Var mıdır meẕheb-i iḫlāṣda bir noḳṣānım
[125b] 7 Ben de bu bāb-ı muʿallāda duʿā-gūyānım
8 Hem duʿā-gūyum o dergāhda hem derbānım
9 Biz de bu dāʾireniñ bendesiyiz sulṭānım

II

1 Yaʿnī ol dāʾire-i ẕāt-ı cenāb-ı vālā
2 Kātibü's-sırr-ı şehenşāh-ı memālik-ārā
3 Ḥażret-i Aḥmed Efendi o mekārim-pīrā
4 Ẕātıdır faḫr-ı selef māye-i nesl-i ḳudemā
5 Öyle bir ehl-i himem bende-nüvāz-ı żuʿafā
6 Gelmişim dergehine olmaġ-içün nāṣiye-sā
7 Pāsbānım ben o dergāhda her subḥ u mesā [1919]
8 Biz de bu bābda bir ḥalḳa-be-gūşuz ḥālā
9 Biz de bu dāʾireniñ bendesiyiz sulṭānım

III

1 Biz de ol bārgehiñ ḥalḳa-keş-i perdesiyiz [1920]
2 Ol melāẕ-ı keremiñ bir kerem-āverdesiyiz
3 Anda bir ḳapıḳulu çāker-i perverdesiyiz
4 Sofra-i niʿmetiniñ loḳma-i ḫor-zerdesiyiz [1921]
5 Çāker-i muḫliṣi meddāḥı duʿā-kerdesiyiz [1922]
6 Hicriniñ ḫastesi dermāndesi pejmürdesiyiz
7 Bize bir himmet efendim ki ġam-āzürdesiyiz
8 Feleğiñ ḫaylī zamāndır ki sitem-ḫūrdesiyiz[1923]
9 Biz de bu daʾireniñ bendesiyiz sulṭānım

1917 B1 21b, İ2 121b, İÜ 125a, MA 151, T1- Terciʿ-Bend Der-Sitāyiş-i Kātibü's-Sırr-ı Şehriyārī Aḥmed Efendi B1, İ2, MA; Ḳasīde-i Terciʿ-Bend Der-Sitāyiş-i Kātibü's-Sırr-ı Şehriyārī Aḥmed Efendi İÜ. (Manzume "mütessa" nazım şekli özelliği gösterdiği için İÜ'deki başlık değiştirildi.)

1918 mürüvvet-kānım İ2, İÜ, MA: mürüvvetkārım B1

1919 Pāsbānım İÜ: Āsitānım B1, İ2, MA

1920 bārgehiñ İÜ: dāʾireniñ B1, İ2, MA

1921 niʿmetiniñ B1, İ2, MA: niʿmetiñ İÜ

1922 Çāker-i muḫliṣi B1, İÜ: Çākeri muḫliṣ-i İ2, MA

1923 sitem-ḫūrdesiyiz İÜ: sitem-çerdesiyiz B1, İ2, MA

IV

1 Żerreyim dūr olamam mihr-i dıraḫşānımdan
2 Bülbülüm dūr olamam ṣaḥn-ı gülistānımdan [1924]
3 Cevher-i ṣāf-dilim ayrılamam kānımdan
4 Beni kim ṭard edecek bārgeh-i şānımdan
5 Meger ol dem ki cüdā ola tenim cānımdan
6 Baña bir ḥüsn-i ḳabūl olmasa sulṭānımdan
7 Geçerim ġayret ile ʿāḳibet evṭānımdan
8 Baña teng oldu cihān bu ġam-ı hicrānımdan
9 Biz de bu dāʾireniñ bendesiyiz sulṭānım

V

1 Biz de bu tekyeniñ abdālıyız ey baḫt-ı siyāh
2 Anda iḫlāṣla başeski dil-i zār u tebāh
3 Āh efendim baña derd oldu bu hicrān eyvāh
4 Eyle **Fāżıl** ḳuluña eski naẓar ile nigāh
[126a] 5 Saña da luṭfla dāʾim naẓar etsin Allāh
6 Tevbeler tevbeler etdim ise bir żerre günāh [1925]
7 Ben çerāġ-ı der-i iḳbāliñim ey ʿālī-cāh
8 Baña vird oldu duʿā ile bu mıṣraʿ her-gāh
9 Biz de bu dāʾireniñ bendesiyiz sulṭānım

[MUʿAŞŞER] BERĀY-I MÜFRED-İ ḪĀTEM-İ ḤAŻRET-İ YŪSUF ZİYĀ PĀŞĀ [1926]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

I

1 Bi-ḥamdi'llāh ki ṣubḥ-ı yevm-i iṣneyn
2 Ḳudūm etdi ẓahīr-i şāh-ı kevneyn
3 Niẓāmü'l-ʿālem-i berreyn ü baḥreyn
4 Eden dünyāya cūdu basṭ-ı keffeyn
5 Veġāda āferin-fermā-yı ṣaffeyn [1927]
6 Ola żāt-ı dü-ʿālem zīb-i ṣadreyn
7 Ola tevfīḳ-i Ḥaḳ derpiş ü mābeyn
8 Keremkārā be-nūr-ı pāk-i sıbṭeyn
9 Ḫudāvendā be-ḥaḳḳ-ı *ḳābe ḳavseyn*
10 Şeved Yūsuf aziz-i Mıṣr-ı dāreyn

1924 Bülbülüm B1, İÜ: N'eyleyim İ2, MA

1925 etdim ise İ2, İÜ, MA: etdimse de B1

1926 B1 83a, İ2 122a, İÜ 126a, MA154, T1-
Berāy-ı Yūsuf Żiyā Pāşā B1; Terciʿ-Bend Berāy-ı Müfred-i Ḫātem-i Ṣadr-ı ʿAʿ□am Żiyā Yūsuf Pāşā İ2, MA; Terciʿ-Bend Berāy-ı Müfred-i Ḫātem-i Żiyā Yūsuf Pāşā (Manzume "muaşşer" nazım şekli özelliği taşıdığı için İÜ'deki başlık değiştirildi.)

1927 Veġāda İÜ, MA: Vefāda B1; Duʿāda İ2

II

1 O düstūr-ı mufaḫḫam ṣadr-ı aʿẓam
2 Cenāb-ı ḥażret-i serdār-ı ekrem
3 Ṣeḫāda pençe-tāb-ı dest-i Ḫātem
4 Gazāda lerze-baḫş-ı ḳalb-i Rüstem
5 Fütūḥ-ı Mışrla bundan muḳaddem
6 Meger olmuş işāret naḳş-ı ḫātem
7 Ki yazmış mührüne Ḫallāḳ-ı ʿālem
8 Ezelden işte bu beyt-i mükerrem
9 Ḫudāvendā be-ḥaḳḳ-ı *ḳābe ḳavseyn*
10 Şeved Yūsuf aziz-i Mışr-ı dāreyn

III

1 Mübārek-bād feyż-i āsumānī
2 Żiyā-yı Yūsufī ṭutdu cihānı
3 Ḫoşā āvāze-i ṣāḥib-ḳırānī
4 Żihi kişver-küşā-yı Ḳahramānī [1928]
5 ʿArab iḳlīmine bu feṭḥ-i ṣānī
6 Añılsın ḥaşre dek nām u nişānı
[126b] 7 Yazılsın ḫātem-i ḫurşīde şānı
8 Bu maṭlaʿ yādigār-ı cāvidānī
9 Ḫudāvendā be-ḥaḳḳ-ı *ḳābe ḳavseyn*
10 Şeved Yūsuf aziz-i Mışr-ı dāreyn

IV

1 Niẓāmü'l-Mülk ve'd-dīnü'l-münevver
2 Sitanbūldan ʿadūya çekdi leşker
3 Öñünce Ḫıżr ile Cibrīl rehber
4 Gidip tevfīḳ ile geldi muẓaffer
5 Ser-i düşmen ḫaṭīb-i seyfe minber
6 Oḳurdu ḫuṭbe-i *Allāhu ekber*
7 Bu nuṣret ẕātına emr-i muḳarrer
8 Ki beyt-i mührüdür işbu muḥarrer
9 Ḫudāvendā be-ḥaḳḳ-ı *ḳābe ḳavseyn*
10 Şeved Yūsuf aziz-i Mışr-ı dāreyn

V

1 Oḳutdu nāmını serdār-ı ġāzī
2 Rıżāʾu'llāha ḳıldı dil-güdāzī
3 Bu ḫıdmet ile buldu imtiyāzı
4 Ki taḫlīṣ etdi iḳlīm-i Ḥicāzı
5 Eyā erbāb-ı cāhıñ ser-firāzı
6 Budur **Fāżıl** ḳuluñ her dem niyāzı
7 İlāhī āṣafıñ ol kār-sāzı
8 Resūlullāh olsun dil-nüvāzı
9 Ḫudāvendā be-ḥaḳḳ-ı *ḳābe ḳavseyn*
10 Şeved Yūsuf aziz-i Mışr-ı dāreyn

1928 küşā-yı İ2, İÜ, MA: küşāyī B1

[MÜSEMMEN] BERĀY-I MÜFRED-İ ĠĀZĪ YŪSUF ŻİYĀ PĀŞĀ [1929]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

1 Feleginñ luṭfu muḳārin olagelmiş ḳahra
2 Keder āyīne-i iḳbāle olur zermühre
3 Cāhsız olmadı sulṭān meh-i Kenʿān şehre
4 Atdı Mūsāyı Kelīm etmeden evvel nehre
5 Ne nuḫūsāt-ı Zuḥaldir ne ḳırān-ı Zühre
6 Ḫandenāk ol ṣaḳınıp olma ʿabūs-çehre
[127a] 7 Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
8 Bulur elbette umūrunda Ḫudādan behre

II

1 Ṣabr-ile tāze fidan oldu dıraḫt-ı ser-gīr
2 Mehl ile ʿāḳıbet oldu varaḳ-ı tūt ḥarīr
3 Eyledi vaḳt ü zamān ḫāk-i siyāhı iksīr
4 Āb-ı engūru müdām eyledi hüsn-i tedbīr
5 Cevr-i eyyāma ḥamūl ol ṣaḳın olma dil-gīr [1930]
6 Dedi bu maṭlaʿ ı ol āṣaf-ı āyīne-żamīr
7 Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
8 Bulur elbette umūrunda Ḫudādan behre

III

1 Pūteden çıḳdı kef-i şāha zer oldu ḫātem
2 Ḳaṣr-ı maḳsūda meger ṣabr u taḥammül süllem
3 Böyle tedrīc iledir cümle umūr-ı ʿālem
4 Mā-ḥaṣal birbirine ṣabr u ẓafer hep tevʾem
5 Oldu zaḫm-ı dil-i maḥzūna bu müfred merhem [1931]
6 Ki buyurmuş anı ilhāmla ṣadr-ı aʿẓam
7 Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
8 Bulur elbette umūrunda Ḫudādan behre

IV

1 Germine serdine ṣabr eyleyerek şām u seḥer
2 Telḫ iken mīve-i ḫām oldu miṣāl-i sükker
3 Zaḫm-ı ṣabr ile olur faṣṣ-ı nigīn nām-āver
4 Eyledi rişte-i nermīn giderek ṭaşa eser
5 Ey belā-keş saña ṣad-müjde melūl olma yeter

1929 B1-, İ2 122b, İÜ 126b, MA 53, T1-
Taẓmīn-i Beyt-i Żiyā Yūsuf Pāşā İ2; Tercīʿ -Bend Berāy-ı Müfred-i Ġāzī Yūsuf Żiyā Pāşā İÜ; Tercīʿ -Bend Berāy-ı Müfred-i Ṣadr-ı Aʿẓam Yūsuf Żiyā Pāşā MA (Manzume "müsemmen" nazım şekli özelliği gösterdiği için İÜ'deki başlık değiştirildi.)

1930 Cevr-i İ2, MA: Cevr ü İ2

1931 maḥzūna İÜ, MA: mecrūḥa İ2

6 Ne buyurmuşdur işit ṣadr-ı maʿānī-perver [1932]
7 Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
8 Bulur elbette umūrunda Ḫudādan behre

V

1 Ṣadr-ı seyyāre-ḫaşem Ḥażret-i Yūsuf Pāşā
2 Buldu pīrāye żiyāsıyla ʿarūs-ı dünyā
3 Devlet ü şān ile reşk-i ʿuẓemādır ammā [1933]
4 Luṭf u iḥsān ile maḥbūb-ı ḳulūb-ı fuḳarā
[127b] 5 Ġam-keşān-ı felege merḥametinden maḥżā [1934]
6 Eyledi ṭarz-ı teselliide bu beyti inşā
7 Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
8 Bulur elbette umūrunda Ḫudādan behre

VI

1 Her umūrunda bula behre o ṣadr-ı zī-şān
2[1935] Ḥaḳ Teʿālā dilerim yāveri olsun dü-cihān
3 Nuṭḳ-ı pākiyle teselli bula hep şekvegerān [1936]
4 Ḥabbezā nuṭḳ-ı feraḥ-baḫş-ı Ḥıdīv-i devrān
5 Oldu **Fāżıl** ḳuluna ṣıdḳ ile evrād-ı zebān [1937]
6 Ṣadme-i dehre verip sinesini ḫaylī zamān
7 Her kim eylerse taḥammül ṣademāt-ı dehre
8 Bulur elbette umūrunda Ḫudādan behre

MÜSEDDES [1938]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

1 Raḥm eder yoḳ baña hīç nālelerimden ġayrı
2 Hīç bir aġlar bulamam çeşm-i terimden ġayrı
3 Hem-demim yoḳ daḫi āh-ı şererimden ġayrı [1939]
4 Beni yoḳlar bulunur mu kederimden ġayrı
5 Bir yanar yoḳ benim içün cigerimden ġayrı
6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ġayrı

1932 buyurmuşdur işit İÜ: buyurmuş işit ol İ2, MA
1933 şān ile İÜ, MA: şānıña İ2
1934 Ġam-keşān İ2, MA: Ġam-küsār İÜ
1935 MA'da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1936 hep İ2, MA: her İÜ
1937 evrād-ı İ2, MA: evrād u İÜ
1938 ARŞ 25, B1 131a, İ2-, İÜ 127b, MA 17, T1 71b
Başlıksız ARŞ; Tesdīs-i Beyt-i Meşhūr B1, T1; Tercīʿ Bend İÜ. (Manzume İÜ'deki başlığın yanlış olması sebebiyle MA'dan alındı.)
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 371/15'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1255'tir.
1939 āh-ı İÜ, MA, T1: āh u ARŞ, B1

II

1 Beni şād eyle diyü kimlere feryād edeyim
2 Kime taḳrīr-i ġumūm-ı dil-i nāşād edeyim
3 Daḫi kimden ṭaleb-i himmet ü imdād edeyim [1940]
4 Dil-i nāşādı bu ḥāletle nice şād edeyim
5 Bir yanar yoḳ benim içün cigerimden ġayrı
6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ġayrı

III

1 Āh u zār etmedigim ḥāşılı bir dem yoḳdur
2 Yine bir şefḳat eder ḥālime ādem yoḳdur
3 Gūyiyā şimdi cihān içre ki ālem yoḳdur
4 Yāḫud ehl-i elem ü miḥnete maḥrem yoḳdur
[128a] 5 Bir yanar yoḳ benim içün cigerimden ġayrı
6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ġayrı

IV [1941]

1 Ne arar var ne ṣorar ḥāl-i dil-i nā-şādı
2 Herkesiñ şimdi vefāsızlıḳ olup muʿtādı
3 Kimseye daḫi işitdiremedim feryādı [1942]
4 Ḳaldı dünyāda hemān merḥametiñ bir adı
5 Bir yanar yoḳ benim içün cigerimden ġayrı
6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ġayrı

V [1943]

1 Meger illā ki ola Ḥażret-i İsmāʿīl Mīr
2 Ki odur melce-i her-bī-kes ü bī-cāh u faḳīr
3 Varayım ḥażretine ḥālim edip hep taḳrīr
4 Diyeyim āh eyā fātiḥ-i her-emr-i ʿasīr
5 Bir yanar yoḳ benim içün cigerimden ġayrı
6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ġayrı

VI

1 Meded ey mīr-i kerem **Fāżıl**a bir çāre meded [1944]
2 Āteş-i miḥnete yanmışdır o bī-çāre meded [1945]
3 Sen eger etmez iseñ luṭf ile bir pāre meded
4 Ya kim etsin dil-i miḥnet-keş ü ġam-ḫʷāra meded
5 Bir yanar yoḳ benim içün cigerimden ġayrı
6 Bir acır mı bulunur yārelerimden ġayrı [1946]

1940 ṭaleb-i ARŞ, B1, İÜ, MA: ṭaleb ü T1

1941 B1, İ2, İÜ, MA ve T1'de 5. benttir.

1942 daḫi ARŞ: Fāżıl B1, İ2, İÜ, MA, T1

1943 B1, İ2, İÜ, MA, T1-

1944 mīr-i kerem Fāżıla ARŞ: feyż-i Ḫudā derdime B1, İ2, İÜ, MA, T1

1945 yanmışdır o ARŞ: yandı dil-i B1, İ2, İÜ, MA, T1

1946 Arşiv kayıtlarında manzumenin sonunda Farsça şu manzum ifade yer almaktadır: "Duʿā-gūy-ı dīrine-i devlet-i şümā / Bende Fāżıl-ı bī-berg ü nevā (Sizin makamınızın devamı için eski bir duacınız olan parasız pulsuz köle Fâzıl"

ĠAZEL-İ HĀTİF TAḪMĪS-İ FĀŻIL[1947]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

1 Cümle mehpāreleriñ dilberi ser-destesidir
2 ʿĀlem ol āfetiñ āvāresi dil-bestesidir
3 Öyle āfet ki ḳażā ġamzesiniñ ustasıdır
4 Ḫaṭ-ı nev ʿārızınıñ maṭlaʿ-ı bercestesidir
5 Ḳand-ı ter laʿl-i lebiñ maḳṭaʿ-ı dil-ḫastesidir

II

1 Ruḫları şuʿle-i cevvāle-ṣıfat gülşende
2 Zülfü pīrāmenine hāle-ṣıfat gülşende [1948]
3 Nāfe-riz oldu ʿaceb jāle-ṣıfat gülşende
4 Bu da baş-taḫta olur lāle-ṣıfat gülşende [1949]
5 Toḫm-ı sünbül görünen ṭurre-i işkestesidir [1950]

III

1 Ol perī ʿaḳla żarardır görünen ṭavrından
2 Zülfü zencīr-i belādır bilinir zūrundan
3 Rişte-i ṭūl-i emeldir feleğiñ devrinden
4 Ḳurtuluş yoḳ sitem-i silsile-i cevrinden
[128b] 5 Reng-i sevdā-yı cünūn perçeminiñ bestesidir

IV

1 Yine ol serv-i sehī serkeş eden gülzārı
2 Pertev-i ṭalʿatıdır mehveş eden gülzārı
3 Gül-i ḫoş-būy degil dil-keş eden gülzārı
4 Bülbülüñ dīdesine āteş eden gülzārı
5 O nihāl-i keremiñ ġonce-i nevrestesidir [1951]

V

1 **Fāżıl**ā ẓāhire yoḳdur naẓarı çeşmimiziñ
2 Lücce-i bāṭına dalmış güheri çeşmimiziñ
3 Oldu ṭūfān-ı belā eşk-i teri çeşmimiziñ
4 **Hātif**ā seyl-i sirişk-i eşeri çeşmimiziñ
5 Gevheri baḥre ṣadef mevce-i āhestesidir

1947 B1-, İ2-, İÜ 128a, MA 18, T1- Taḫmīs-i Hātif MA
1948 Zülfü İÜ: Zülf MA / hāle MA: ḫāle İÜ
1949 baş-tahta: lalenin kalitesini gösteren bir terim.
1950 cevvāle-ṣıfat MA: cevvāl-ṣıfat İÜ
1951 ḫoş-būy MA: ḫoş-bū mu İÜ

ʿALĀḲA-KERDE-İ FĀŻIL [BE]-ĀFET-İ DEVRĀN MAHBŪB-I ZAMĀN DER- GÜMÜŞḪĀNE[1952]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - - / . . - - - / . . - - - / . . -

I

1 Āteş-i ʿaşḳla gönlüm yine büryān oldu [1953]
2 Bir gözü ḳanlı deliḳanlıya ḳurbān oldu
3 Her bir āhım yine bir āteş-i sūzān oldu [1954]
4 ʿAşḳla cism-i nizārım ḳuru bir cān oldu
5 Gece ḳan aġlamadan dīdelerim ḳan oldu
6 Şöyle kim her biri bir sübḥa-i mercān oldu

II

1 Düşdüm ol cevher-i yektāya amān maʿdende
2 Āşikār eyler isem ḥālime ʿālem ḫande
3 Āh yā Rab ne bu āteş ne bu ḥālet bende
4 Gizlesem ʿaşḳını olmaz yanar āteş tende
5 Gece ḳan aġlamadan dīdelerim ḳan oldu
6 Şöyle kim her biri bir sübḥa-i mercān oldu

III [1955]

1 O Gümüşḫāneli gevher ki Çiçek nāmında
2 Sīmden servi gibi ḥüsnü var endāmında [1956]
3 Gözlerim nār çiçegi ḫūn ile eyyāmında
4 Neye ḥālim varacaḳ bilmezem encāmında
5 Gece ḳan aġlamadan dīdelerim ḳan oldu
6 Şöyle kim her biri bir sübḥa-i mercān oldu

IV

1 Geldi Mercān dedigim ḳaḥbe raḳīb oldu yine
2 Dest-i cānān ile bāl ü perimi yoldu yine
3 Kehrübā gibi o Mercānla yüzüm ṣoldu yine
4 Nār-ı firḳat ile āh iki gözüm doldu yine
5 Gece ḳan aġlamadan dīdelerim ḳan oldu
6 Şöyle kim her biri bir sübḥa-i mercān oldu

V [1957]

1 Eylerim āhım ile yüzsürü ol mercānı [1958]
2 Āhıma ḳarşu kimiñ durmaġa vardır cānı

1952 B1 62a, İ2 173a, İÜ 190b, MA 14, T1- Tercīʿ-Bend B1; ʿAlāḳa-Kerde-i Fāżıl Āfet-i Devrān Der-Gümüşḫāne İ2; Müseddes-i ʿAlāḳa-Kerden-i Fāżıl Be-Āfet-i Devrān Der-Gümüşḫāne MA

1953 ʿaşḳla B1, MA: ʿaşḳıñla İ2, İÜ

1954 āteş-i İ2: şuʿle-i B1, MA; sifle-i İÜ

1955 B1'de 4. benttir.

1956 servi B1, İ2, MA: serv İÜ

1957 B1'de 3. benttir.

1958 yüzsürü B1, İ2, İÜ: MA yüsürü

3 Āh edersem yaḳarım maʿden-i Daġıstānı
4 Yine añdırdı gözüm yaşı benim tūfānı
5 Gece ḳan aġlamadan dīdelerim ḳan oldu
6 Şöyle kim her biri bir sübḥa-i mercān oldu

VI

1 Ḳatl-i ʿuşşāḳı eder ustası Mercān taʿlīm [1959]
2 Ḫançeri ḳabża-i mercānına olmuş teslīm [1960]
3 Āh eger olmasa bābında o şeyṭān-ı leʾīm
4 Cānıma yetdi belā-yı ġamı Allāh Kerīm
5 Gece ḳan aġlamadan dīdelerim ḳan oldu
6 Şöyle kim her biri bir sübḥa-i mercān oldu

VII

1 Rūm raḳḳāşı a mehpāre gül-i ʿİsāyī [1961]
2 Nice bir bu sitem ey cān alıcı hercāyī
3 Tā-be-key ʿaşḳıñ ile **Fāżıl**a bu rüsvāyī
4 Geceler āhla bīzār ederim dünyāyı
5 Gece ḳan aġlamadan dīdelerim ḳan oldu
6 Şöyle kim her biri bir sübḥa-i mercān oldu

DER-MEDḤ-İ ḲETḪÜDĀ-YI MEHD-İ ʿULYĀ YŪSUF ĀĠĀ BE-TEŞRİF-İ BEŞİKTAŞ [1962]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - ./. - - ./. - - ./. - -

I

1 İḳbāl ola teşrīf-i Żiyā Pāşā efendim
2 Teşrīfiñ ile rūḥ gelür ṭaşa efendim
3 Reşk etdi Sitanbūl Beşikṭaşa efendim
4 Ḫāk-i ḳademiñ nüsḫa olur başa efendim
5 Nūr doġdu ḳudūmuñla Beşikṭaşa efendim
6 Devlet ile iḳbāl ile biñ yaşa efendim

II

1 Olmuş bu Beşikṭaş u Sitanbūl ḳurenādır [1963]
2 Birbirlerine ḥażretiñ içün ruḳabādır
3 O faṣl-ı şitā geldigine dīde-küşādır
4 Bu vaḳṭ-i bahār olsa diyü kārı duʿādır
5 Nūr doġdu ḳudūmuñla Beşikṭaşa efendim

1959 Ḳatl-i İ2, İÜ, MA: Meyl-i B1
1960 mercānına olmuş İ2, İÜ, MA: mercāna olunmuş B1
1961 a İ2, MA: o B1, İÜ
1962 B1 61a, İ2 173b, İÜ 191b, MA-, T1-
Tesdīs Berāy-ı Sāḥil-ḫāne-i Yūsuf ĀġāB1; Ḳaṣīde-i Tebrīkiyye Be-Ketḫüdā-yı Mihr-i ʿUlyā Yūsuf Āġā Be-Sāḥil-Ḫāne-i Beşikṭaş İÜ
1963 ḳurenādır İÜ: ġurenā B1; ʿurefādır İ2

6 Devlet ile iḳbāl ile biñ başa efendim

III

1 Ben ḫufte idim kūşe-i beytü'l-ḥazenimde
2 Sulṭānımıñ edʿiyye-i ḫayrı dehenimde
3 Bir bülbül-i ḫoş-nāṭıḳa şāḫ-ı süḫanımda [1964]
4 Bu beyti terennümle oḳurdu çemenimde
5 Nūr doġdu ḳudūmuñla Beşikṭaşa efendim
6 Devlet ile iḳbāl ile biñ başa efendim

IV [1965]

1 Teşrīfiñ ile buldu żiyā rūy-ı ahālī
2 Gül-ġonce gibi semtimiziñ güldü cemālī
3 Bir mihr-i cihān-tāb imiş ol ḫażret-i ʿālī
4 Ol ġurre-i devletde hilāl-i mütelālī
5 Nūr doġdu ḳudūmuñla Beşikṭaşa efendim
6 Devlet ile iḳbāl ile biñ başa efendim

V

1 Ol kevkebe-ārā-yı himem Yūsuf Aġadır
2 Ol bāriḳa-baḫşā-yı gürūh-ı ʿuẓemādır
3 Aḫlāḳ-ı kerīmānesi hep Ḥaḳḳa rıżādır
4 Tebrīk-i ḳudūmu ḳuluna ḫayr-duʿādır
5 Nūr doġdu ḳudūmuñla Beşikṭaşa efendim
6 Devlet ile iḳbāl ile biñ başa efendim

VI

1 Her ḳanda ise dāʾim ola ẕevḳ ü ṣafāsı
2 [1966] Ol luṭf-ı firāvānla ol beẕl ü ʿaṭāsı
3 Ḫurşīd gibi ẓāhir olur nūr-ı żiyāsı
4 Her semte ki teşrīfi olur cennet orası
5 Nūr doġdu ḳudūmuñla Beşikṭaşa efendim
6 Devlet ile iḳbāl ile biñ başa efendim

VII

[192b] 1 Ḥaḳ dāʾim ede ẕātını ḫᵛāhişgeri üzre
2 Bevvāb ola tevfīḳ-i İlāhī deri üzre
3 Pervāne ola luṭf-ı İlāhī seri üzre
4 Pāyende ola sāyesi çākerleri üzre
5 Nūr doġdu ḳudūmuñla Beşikṭaşa efendim
6 Devlet ile iḳbāl ile biñ başa efendim

VIII [1967]

1964 ḫoş-nāṭıḳa İ2, İÜ: gūyā gibi B1
1965 B1'de II. benttir.
1966 B1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
1967 Benddeki mısraların B1'de dizilişi şöylerdir: 3, 4, 1, 2, 5, 6

1 Ḥaḳ devlete ehl-i himemi münteḫab eyler [1968]
2 Ol ẕātı umūr-ı ẓuʿafāya sebeb eyler [1969]
3 Ehl-i edebi cevr-i felek bī-edeb eyler [1970]
4 **Fāżıl** ḳuluñuz ḥaḳḳ-ı civārı ṭaleb eyler [1971]
5 Nūr doġdu ḳudūmuñla Beşikṭaşa efendim
6 Devlet ile iḳbāl ile biñ başa efendim

DER-ḤAḲḲ-I MUʿĪN EFENDİ NÜVİŞTE-BŪD [1972]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḥażret-i ʿārif-i ṣāḥib-dil-i āgāh Muʿīn
Ki olur himmeti ehl-i dile her-gāh muʿīn [1973]

2 Benim ol yāveri yoḳ çāh-ı ġama üftāde
Çaġırır lücce-i mihnetde göñül āh muʿīn

3 Dondururdu bizi eṭvār-ı felek sermādan
Her dem olmazsa bize nāle-i cāngāh muʿīn

4 Meded olmaz ceres-i nāle ṣeb-i yeldāda
Olmasa bedreḳa-i kāfileye māh muʿīn

5 Māha verdigi żiyādan ġarażı ḫurşīdiñ
Bize taʿlīm ola dermāndeye ẕü-cāh muʿīn [1974]

6 Yāver ol **Fāżıl**a tā kim saña da sulṭānım
Her umūruñda ola Ḥażret-i Allāh muʿīn

BERĀY-I LAṬĪFE NÜVİŞTE-BŪD DER-ḤAḲḲ-I PATBURUN BĀḲİ EFENDİ [1975]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Geldi semt-i ʿArabistāna o yek-pāre burun
Nice ormanda ʿaceb olmadı ṣad-pāre burun

2 Öyle bir şekl-i mücessem ki ḳılıçbalıġıdır
Ṭūl-i ʿarż ile o mānende-i ġaddāre burun

1968 devlete İ2, İÜ: devlet ü B1
1969 ẕātı İ2, İÜ: ẕāta B1
1970 Ehl-i edebi cevr-i İ2: Ol vādī-yi cevri B1; Ehli edebi cevr-i İÜ
1971 civārı İ2, İÜ: cevādı B1
1972 B1 85b, İ2-, İÜ 193a, MA-, T1-Şitāʾiyye B1
1973 dil-i B1: dil ü İÜ
1974 dermāndeye İÜ: pes-māndeye B1
1975 B1-, İ2-, İÜ 193a, MA-, T1-

3 Rūm maḥbūbu içün yaḳayı çāḳ eyler iken
Düşdü şimdi ʿArab oġlanına bi-çāre burun

4 ʿArab oġlanı diyü ġurbete çıkdı ʿArab
Ḳodu İstanbulu oldu yine āvāze burun

5 Dedi **Fāżıl** bu duʿā-yı Ḥalebüʾş-Şehbāda
Ẕevḳ ü ṣıḥḥat ile bāḳī ola hemvāre burun

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD [1976]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Şāh-ı vālā-rütbe yaʿnī Ḥażret-i Sulṭān Ḥamīd
Kim felek ḥayretdedir ol rütbe-i vālāsına

[131b] 2 Pādişāhān-ı selefde gelmedi bir böyle şāh
Dehr-i dūnuñ baḳma hīç Keyhüsrev ü Dārāsına

3 Ḥāk-i pāy-ı devletine şimdi yüz sürsün felek
Sürme etsin anı yāḫud çeşm-i nā-bīnāsına

4 Bir hediyye düzdü sāl-i nev daḫi yüz sürmege
ʿĀcizāne geldi dergāh-ı felek-fersāsına

5 Yümn-i iḳbāli hediyye etmiş ammā bü'l-aceb
Ben hele ḥayretdeyim bu vaż-ı nā-bercāsına

6 Yaʿnī bu gūne penāh-ı yümn olan dergāhda hīç
Böyle bir nāçīzi ihdā etmeniñ maʿnāsı na

7 Yümn-i iḳbāl ü saʿādet dediġiñ şimdi seniñ
Gerd-i ḫāk-i āsitān olmuş der-i valāsına[1977]

8 Medḥ ü evṣāfı tükenmez ol şehiñ **Fāżıl** yeter
Bir duʿā et düşme tekmīl-i şenā sevdāsına

9 Aylar u yıllar gelip geçdikçe olsun müstedām
Müstedām olmaḳ muḥarrem ola hem aʿdāsına

10 Düşdü bir tārīḫ-i raʿnā hem duʿā-yı müstecāb
Sāl-i nev saʿd ola ʿaṣrıñ ol şeh-i vālāsına[1978] **[H 1198]** [1979]

TĀRĪḪ-İ VİLĀDET-İ FĀṬIMA SULṬĀN[1980]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

1976 B1 157b, İ2-, İÜ 131a, MA-, T1-
1977 gerd-i İÜ: gerd ü B1
1978 saʿd İÜ: saʿdin B1
1979 سال نو سعد اوله عصرك اول شه والاسنه =1198
1980 B1 157a, İ2 125a, İÜ 131b, MA-, T1-
Tārīḫ Berāy-ı Fāṭıma Sulṭān B1

-. --/-. --/-. -

1 Ḥażret-i ʿAbdülḥamīdiñ devleti
Oldu fāʾiḳ Ḫüsrev ü Şāh-ı Ceme

2 Raḥm-ı luṭfundan Ḫudā-yı Lem-Yezel
Verdi bir duḫter o şāh-ı ekreme [1981]

3 Gerçi duḫterdir gelen ammā çi-sūd
Hīç ḳābil mi ṣafādan gülmeme

4 **Fāżıl**-ı nā-şāda varınca daḫi
Şāmil oldu bu ṣafā her ādeme

5 Oldu çün bu beytden noḳṣān cüdā
Düşdü bir tārīḫ vaḳt-i ḥurreme [1982]

6 *Zühre-i zehrā felekde oynadı*
Fāṭıma Sulṭān gelince ʿāleme **[H 1185]** [1983]

TĀRĪḪ-İ VİLĀDET-İ ŞEHZĀDE SULṬĀN MEḤMED [1984]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

-. --/ -. --/ -. --/ -. -

1 Ḳahramān-ı baḥr ü ber ṣāḥib-ḳırān-ı şarḳ u ġarb
Ol Ḫudāvend-i cihān yaʿnī şeh-i ʿAbdülḥamīd

[132a] 2 Bir ḥidīv-i maʿdelet-pīrā ki devrinde anıñ
Oldu ʿālemden sitem nā-būd miḥnet nā-bedīd

3 Gelmemiş mānendi bu rüşd-i seḫāda ʿāleme
Ben ne Ḫātem bilirim bi'llāh ne Hārūnü'r-Reşīd [1985]

4 Ebr-i luṭfu nev-bahār etdi ḥazān-ı ʿālemi
Verdi bu eski cihāna luṭfu inşā-yı cedīd [1986]

5 Meşrebince oldu cārī hep füyūżāt-ı ezel
İşte ez-cümle bu defʿa ḥikmet-i Rabb-i Mecīd

6 Çünki ʿıyd-i fıṭr geçdi ʿıyd-i aḍḥāya bütün
Munṭaẓırr olduḳ o da ġāyet ile vaḳti baʿīd

1981 Lem-Yezel İ2, İÜ: Lem-Yelid B1

1982 beytden B1, İ2: beytine İÜ

1983 زهره زهرا فلکده اوبنه دی فاطمه سلطان کلنجه عالمه = 1194-8 (cüdā)-1 (düşdü)=1185. B1 nüshasında 1199, İ2 nüshasında 1183 tarihi bulunmakta, İÜ nüshasında tarih bulunmamaktadır. Bizim bulduğumuz tarih ise 1185'tir. I. Abdülhamid'in kızı Fatma Sultan'ın doğum tarihi kaynaklarda 1196/1782 olarak gösterilmektedir.

1984 B1 157a, İ2 125a, İÜ 131b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Vilādet-i Sulṭān Meḥmed B1

1985 rüşd-i İ2, İÜ: rüşd ü B1 / Hārūnü'r-Reşīd B1, İ2: Hārūn Reşīd İÜ

1986 luṭfu İ2, İÜ: feyżi B1

7 İntiẓār eyler iken *el-leyletü'l-ḥublā* diyü [1987]
Nāgehān mehpāre bir şehzāde oldu ser-bedīd

8 Raḳṣa āġāz etdi şevḳ ü ẕevḳ-ile hep kā'ināt
Ya'nī oldu bu velādet 'āleme 'ıyd üzre 'ıyd

9 Eylesin Mevlā Te'ālā pādişāh-ı 'ālemiñ
Devletiñ cāvīd ü iḳbāliñ ḳavī 'ömrüñ mezīd

10 Ṣaḳlasın gehvāre-i ḥıfẓında Ḥaḳ şehzādesin
Dāye-i tevfīḳ çeksin perde-i sırr-ı sedīd

11 **Fāżıl**ā tārīḫ-i tāmm oldu anıñ mīlādına
Dehre baḳ Sulṭān Meḥemmed nūrveş oldu bedīd **[H 1191]**[1988]

TĀRĪḪ-İ NEV-SĀL-İ FERRUḪ-FĀL[1989]

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Fāl-i iḳbāl ü sa'ādetdir bu
Sene-i ẕevḳ ü meserretdir bu [1990]

2 Bunca āsāyiş ü tevfīḳ-i umūr
Ḥak rıżāsına 'alāmetdir bu

3 Bu ṣafālar bu feraḥlar Ḥaḳdan
Maḥż-ı elṭāf u 'ināyetdir bu

4 Bu da imdād-ı Ḫudādır ancaḳ
Āsumānī bir i'ānetdir bu

5 Aḫter-i sa'd-i hümāyūndandır
Ṭāli'-i şāhda ḳuvvetdir bu

6 Ḥażreṭ-i şāh-ı cihān-bān-ı zamān
Taḫt-pirā-yı ḫilāfetdir bu

7 Ol felek-mertebe Sulṭān Selīm
Ṣāḥib-i şevket ü ḳudretdir bu

8 Müzdeḥimgāh-ı sürūş-ı ilhām
Menba'-ı feyż-i kerāmetdir bu [1991]

[132b] 9 'Āleme sāye-i luṭf-ı Ḥaḳdır

1987 "Yüklü (hamile) gece." anlamında Arapça bir ibare.

1988 دهره بق سلطان محمد نور وش اولدی بدد =1191

1989 ARŞ 4a, B1 159a, İ2 126a, İÜ 132a, MA 12, T1-
Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd B1; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd İÜ; Tārīḫ-i Sene-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd İ2, MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

1990 Fāl ARŞ, İ2, İÜ, MA Sāl B1 / Sene ARŞ, İ2, İÜ: Sīne B1, MA

1991 Müzdeḥimgāh ARŞ, B1, İÜ, MA: Merḥametkār İ2

Şuʿle-i mihr-i hidāyetdir bu

10 Nāṣır-ı dīn-i mübīn-i aʿlā
Ḥāfıẓ-ı rükn-i şerīʿatdır bu

11 Fāris-i maʿreke-i rezm ü veġā
Ḥāris-i fırḳa-i ümmetdir bu

12 Dāver-i ṣaf-şiken-i şīr-cenān
Merd-i meydān-ı şecāʿatdır bu [1992]

14 [1993] Dil-i şāhān-ı cihāna dāʾim
Lerze-endāz-ı mehābetdir bu

13 Dura devlet ile durduḳca cihān
ʿĀleme māye-i rāhatdır bu

15 Ṣaḳlasın ẕātını ġamdan Mevlā
Oldu maḳrūn-ı icābetdir bu

16 Sene başı daḫi peyġām-ı sürūr
İşte henġām-ı beşāşetdir bu

17 **Fāżıl**-ı zāra ḫaber versinler
ʿArż-ı tārīḫe ki fırṣatdır bu

18 Nice tārīḫ zihī müjde-resān
Böyle bir lafẓ-ı belāġatdır bu

19 Çünki tārīḫi *ẓafergāh* oldu **[H 1206]** [1994]
ʿĀleme özge beşāretdir bu

SENE-İ ḪAYR-I FEREC [1995]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . --/. . --/. . --/. . -

1 Kaʿbe-i ẕıll-i Ḫudā Ḥażret-i Sultān Selīm
Ehl-i eflāke ṭavāf-ı deridir mevsim-i ḥac

2 [1996] Eşheb-i cāhına tevfīḳ ü ẓafer gāşiye-dār
Ẓīr-i iḳbāline şebdīz-i felek bir aḫrec [1997]

3 Pençe-i feṭḥ ile tesḫīr eder inşāʾa'llāh

1992 şīr-cenān ARŞ, B1, İ2, İÜ şīr-i jiyān MA

1993 İ2, İÜ, MA- / B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1994 الكرفظ = 1206

1995 ARŞ 13, B1 152a, İ2 128a, İÜ 132b, MA 14, T1-
Berāy-ı Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd B1; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd-i Sulṭān Selīm Ḫān İ2; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd İÜ; Tārīḫ-i Sene-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

1996 B1, İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

1997 gāşiye-dār ARŞ, B1, İ2, MA: gāşiyedir İÜ

Milket-i düşmeni tā serḥad-i mülk-i İsvec

4 [1998] Sāl-i nev eyledi bu fetḥ ü sürūru tebşīr
Nice bir sāl-i ẓafer-medḫal ü nuṣret-maḫrec

5 Ḳuṭb-ı nuṣretde nüzūl eyledi şems-i iḳbāl
Rubʿ-ı meskūnu ṭutar ḳaldı hemān nīm-derec

6 [1999] Böyle bir ḳāfiye-i teng hemān ey **Fāżıl**
Olur ancaḳ dil-i pür-nādireden müstaḫrec

7 Bol olan ḳāfiyeye māʾil olur ṭabʿ-ı żaʿīf
Belī vüsʿatli olan rāhı sever her aʿrec [2000]

8 [2001] Yine kār-ḫāne-i maʿnīde ḳalem üstādı
Nāzikāne doḳudu tāze ḳumāş-ı Bervec [2002]

9 [2003] Tengdir ʿarṣa-i nev-ḳāfiye esb-i ḳaleme
Bunda ılġar edemez böyle hemān her aḫrec

[133a] 10 Mā-ḥaṣal bu sene bir māye-i ḫayr olduġuna
Düşdü tārīḫ-i tamāmı *sene-i ḫayr-ı ferec*[2004] **[H 1208]**[2005]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD [2006]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . /. - - - / - . -

1 Şāh-ı zamāne Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān
Gerdūn kemīne-bende-i cāh u celālidir

2 Rūz-nāmçe-i saʿādet ü maḥẕūr-ı sāl ü māh
Ḥükm-i şerīf-i aḫter-i ferḫunde-fālidir

3 Lāsiyyemā bu sāl-i mübārek-ḳudūm ise
Perverde-i sitāre-i beytü'l-kemālidir [2007]

4 Sāliyyede egerçi ġazel ṭarḥı nā-becā

1998 B1'de 4 ve 8. beyitler takdim-tehirlidir.

1999 B1, İ2, İÜ ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2000 żaʿīf ARŞ: ġabī B1, İ2, İÜ, MA / Belī vüsʿatli ARŞ: Nitekim vāsiʿ B1, İ2, İÜ, MA

2001 B1, İ2, İÜ ve MA'da 6. beyittir.

2002 tāze ARŞ, B1, İ2, MA böyle İÜ / Bervec: Günümüzde "Bharuch" olarak bilinen ve Hindistan'da yer alan dokumalarıyla meşhur bir şehir.

2003 ARŞ, İ2, İÜ-

2004 bir ARŞ, B1, İ2, İÜ: pür MA

2005 سنه خبر فرج =1208

2006 ARŞ 12, B1 159b, İ2 126a, İÜ 133a, MA 13, T1-
Başlıksız ARŞ; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd-i Sulṭān Selīm Ḫān İ2; Tārīḫ-i Sene-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2007 mübārek-ḳudūm ise ARŞ: hümāyūn-ġurre kim İ2, İÜ, MA; hümāyūn-fāl kim B1

Ammā ki āh işte bu hep ʿaşḳ ḥālidir

5 Ruḫsārı mihr-i şaʿşaʿa-pīrā miṣālidir
Ebrū-yı ḫoş-nümāsı muḥarrem hilālidir

6 Āfet baḳışlı cān alıcı ḳahramān-ı ʿaşḳ
Çeşmi ḳażālı ġamze-i mesti belālıdır [2008]

7 Ol sāḳ-ı pāk-ile o ṭopuḳlar ki anda var
Gūyā gümüş sifālde billūr nihālīdir

8 Ḥayrān-ı ḥüsn ü ʿāşıḳ-ı dīdār ṭalʿatım
Sāʾir eġerçi ṭālib-i ẕevḳ-i viṣālīdir [2009]

9 **Fāżıl** bu ṭarz-ı tāze bu māh-ı ḥarāmda
Kilk-i belāġatiñ bu da siḥr-i ḥelālidir [2010]

10 Ḥaḳ pādişāhı eyleye dāʾim ki ḥażreti
Rūy-ı ʿarūs-ı sāl-i cihānıñ cemālidir

11 Ḥaḳ ṣaḳlasın ḫaṭardan o ẕāt-ı şerīfini
Bu çākeriñ bu edʿiyeler ḥasb-i ḥālidir [2011]

12 Bu sāl-i nev ki ʿāleme tebşīr-i ḫayr eder
Tārīḫ-i tāmmı düşdü *beşārāt sālidir* **[H 1209]** [2012]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD [2013]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 İltifāt-ı kerīmdir bu sāl
Yaʿnī ḫayr-ı ʿamīmdir bu sāl

2 Leb-i ḫandān-ı nev-hilāli dedi
Müjde vech-i besīmdir bu sāl [2014]

3 Nefḫa-i feyż-baḫş-ı Mevlādan
Bir mübārek nesīmdir bu sāl

4 Gülsitān-ı naʿīm-i Bārīden

2008 ḳażālı ARŞ, İ2, İÜ, MA: ḳażā vü B1

2009 hüsn ü ʿāşıḳ-ı ARŞ, İÜ: ʿaşḳ u māʾil-i B1; hicr ü ʿāşıḳ-ı İ2, MA

2010 ḥarāmda ARŞ, İ2, İÜ, MA: şerīfde B1

2011 şerīfini ARŞ, B1, İ2, İÜ: şerifi kim MA

2012 بشارات سالدر =1209

2013 ARŞ 21, B1 149a, İ2 126b, İÜ 133a, MA 11, T1-
Hüve'l-Feyyāż ARŞ; Tārīḫ-i Sāl Be-Ḥażret-i Şehriyārī B1; Tārīḫ-i Sene-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd İ2; Tārīḫ-i Sene-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Sulṭān Selīm Ḫān MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2014 nev-hilāli ARŞ, İÜ nev-hilāl B1, İ2, MA

Gül-i ʿanber-şemīmdir bu sāl [2015]

[133b] 5 Dehen-i nev-hilālini açmış
Ṣanki ṭıfl-ı yetīmdir bu sāl [2016]

6 Ḫāk-i pāy-ı şeh-i cihāna meger
Būsiş ile muḳīmdir bu sāl [2017]

7 Āsitān-ı şeh-i Selīm Ḫāna
Çāker-i müstaḳīmdir bu sāl

8 Devlete ḫayr-fāldir bu sene
Sāl-i dīn-i ḳadīmdir bu sāl

9 Şeh-i ʿālem-penāha ve'l-ḥāṣıl
Tuḥfe-sāz-ı ʿalīmdir bu sāl

10 [2018] Ben de zāʾirçe-i dile baḳdım
Ḫalḳa luṭf-ı ʿaẓīmdir bu sāl [2019]

11 [2020] Benim ammā ki baḫtıma baḳdım
Baña bilmem leʾīmdir bu sāl [2021]

12 Baña tārīḫi düşdü lafẓ-ı *dürūġ* [1210] [2022]
Ṣubḥ-ı kāẕible nīmdir bu sāl[2023]

13 Ġurresi ẓāhir oldu müflis iken
Diyemem kān-ı sīmdir bu sāl

14 Geldi ehl-i düyūn ile ġurre
Ay baña bir ġarīmdir bu sāl

15 Olma ġamgīn-i ġurre ey **Fāżıl**
Saña feyż-i cesīmdir bu sāl [2024]

16 Der-i ḫāḳāna eyle şekvāyı
Anda ʿabd-i ḳadīmdir bu sāl [2025]

17 Müjde oldu bize bu tārīḫler
Ki ṣafā-yı naʿīmdir bu sāl [2026]

2015 naʿīm-i ARŞ, İÜ: rıżā-yı B1, İ2, MA
2016 yetīmdir ARŞ, İÜ: ḥaṭīmdir B1; ḫaṭīmdir İ2; faṭīmdir MA
2017 Būsiş ile ARŞ: Bu sebaḳla B1, İ2, İÜ, MA
2018 İ2-
2019 zāʾirce-i ARŞ, İÜ: zāīçe-i B1, MA
2020 İ2'de 10. beyittir.
2021 benim ARŞ, İ2, İÜ, MA: bilmem B1
2022 دروغ = 1210
2023 nīmdir ARŞ: be-nīmdir B1, İ2, İÜ; nemīmdir MA
2024 feyż-i ARŞ: luṭf-ı B1, İ2, İÜ, MA
2025 der-i ARŞ, B1, İ2, MA: şeh-i İÜ
2026 oldu İ2, İÜ, MA: etdi B1 / tārīḫler ARŞ: tārīḫiñ B1, İ2, İÜ, MA

18 Oldu bu sāl *ḥükm-i baḫt-ı selim* **[H 1210]** [2027]
*Ẓıll-i şāh-ı Selīm*dir bu sāl **[H 1210]** [2028]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-RİKĀB-I SULṬĀN SELĪM ḪĀN [2029]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . --/. . --/. . -

1 Bāreka'llāh ne mübārek evḳāt
Bā-ḫuṣūṣ işte bu sāl-i berekāt

2 [2030] Ḫabbeẕā sāl-i hümāyūn-aḫter
Ġurresi şāhid-i kāma mir'āt [2031]

3 [2032] Öyle bir sāl-i keşīrü'l-cedvā
Luṭf-baḫşā-yı heme-mevcūdāt [2033]

4 [2034] Ġurre-i māh-ı sürūr-efzāsı
Müjde-gūyā-yı zevāl-i āfāt

5 Müjde āfāḳa ki bu sāl içre
Ḫayrdır hep ḥarekāt u sekenāt

[134a] 6 Ṭāliʿ-i şāh-ı cihān teʾşīri
Bu suʿūdātla bu tevfīḳāt

7 Rūḥ-ı kül Ḥażret-i Sulṭān Selīm
Buldu devrinde cihān tāze ḥayāt

8 Görmedi dīde-i tāc u evreng
Böyle bir ḫüsrev-i ḳudsiyyü'ẕ-ẕāt

9 Her nefes nuṭḳ-ı ṣavāb-ārāsı
Rütbe-i mülke olur teşrīfāt [2035]

10 [2036] Ḫāk-i pāyına felek ḳıldı ḳasem
Baʿd-ez-īn eylemeye taḳṣīrāt

2027 حكم بخت سليم = 1210

2028 ظ ش ي = 1210 (sadece noktalı harfler)

2029 ARŞ 19, B1 151a, İ2 127a, İÜ 133b, MA 10, T1- Başlıksız ARŞ; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Ḥażret-i Şehriyārī B1; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd-i Sulṭān Selīm Ḫān-ı Ṣāliş İ2; Tārīḫ-i Sene-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Enām MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2030 B1'de 11. beyittir.

2031 kāma ARŞ, İ2, İÜ, MA: āfāḳa B1

2032 B1, İÜ-

2033 Luṭf-baḫşā-yı heme ARŞ: Rūḥ-baḫşā-yı be-hem İ2, MA

2034 B1'de 2. beyittir.

2035 Rütbe-i mülke olur ARŞ: Revnaḳ-ı mülke verir B1, İ2, İÜ, MA

2036 İÜ-

11 [2037] Gerdiş etdikce ede tā maḥşer
Emr-i ḫāḳāna münāsib ḥarekāt [2038]

12 Ey şehenşāh-ı Ferīdūn-ʿaẓamet
Ey cihān-dār-ı Sikender-dārāt

13 [2039] Ḥaḳ mübārek ede bu nev-sāliñ
Ola cemmāze-keş-i teʾyīdāt [2040]

14 [2041] Zīr-i ḥükmüñde ola hep ṣābit
Çerḫ-i vālāda olan seyyārāt

15 Tīġ-ı fermānıña inşāʾa'llāh
Ola ser-beste bütün maḫlūḳāt [2042]

16 Bu sene ḫayr-ı ʿamīm olduġuna
Çerḫden geldi baña taḥrīrāt

17 Söyledim ben de aña bir tārīḫ
Ki felek dedi ʿaleyke's-ṣalavāt

18 Öyle tārīḫ edemez istiḫrāc
Dolsa nāy-ı ḳaleme ehl-i devāt [2043]

19 Bir sene eylese de endīşe
Şāʿirān-ı süḫān-ārā heyhāt

20 Baʿd-ez-īn hep sene tārīḫlerine
Hīç naẓar eylemesin ehl-i nükāt

21 Yaʿnī endāḫteyi terk edelim
Diyelim cümlesine türrāhāt [2044]

22 Lafẓ-ı vāḥid ile bu tārīḫim
Eyledi muʿcize-gūyu iṣbāt

23 ʿAks-i tārīḫ aña tārīḫ olıcaḳ
Yazdı tārīḫini **Fāżıl** *ḫayrāt* **[H 1211]** [2045]

2037 B1'de 10. beyittir.

2038 etdikce ARŞ, İ2, İÜ, MA: etdigi B1 / ede ARŞ, İ2, İÜ, MA: anıñ B1

2039 İ2 ve MA'da sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2040 cemmāze ARŞ, B1, İ2, MA: ḫamyāze İÜ / ola ARŞ, İ2, İÜ, MA: O da B1

2041 İÜ-

2042 Tīġ-ı ARŞ, İ2, İÜ, MA: Emr ü B1

2043 ARŞ: Öyle tārīḫ edemezler taḥrīr ARŞ: Edemezler öyle bir istiḫrāc B1; Öyle tārīḫ edemez istiḫrāc İ2, İÜ, MA

2044 türrāhāt ARŞ: tesvīdāt B1, İ2, İÜ, MA

2045 خيرات =1211 (Târih kelimesinin aksi/tersi, hayrât kelimesidir.)

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD [2046]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḅāreka'llāh zihī sāl-i ṣafā sāl-i sürūr
Ġurresi bāriḳa-sāz-ı kerem-i Rabb-i Ġafūr

2 Ṣāl-i iḳbāl ü ʿināyet sene-i ḫayr u ẓafer
Ġıbṭa-endāḫte-i sālif-i eyyām u şuhūr

3 [2047] Ṭāliʿ i yümn ü saʿādetle ki berḳ-ārādır
Her şeb ü rūzu füyūżāt ile dervāze-i nūr [2048]

[134b] 4 Sāl-i nev şāh-ı cihān-dāra mübārek-bādā
Şöyle kim her demi ber-vefḳ-ı merām ede mürūr

5 Ḥażret-i Şāh Selīm Ḫān-ı cihān-pīrā kim
Reşk eder ʿahd-i hümāyūnuna aʿvām u dühūr

6 Luṭf u iḥsānı edip pīre-zen-i dehri ʿarūs
Keremi eyledi dünyā-yı ḫarābı maʿmūr

7 Mā-ḥaṣal ġāyet-i endīşe-i mülk-ārāsı
Devlet ü dine mühim-sāzī-yi tanẓīm-i umūr

8 Şöyle kim himmet-i şāhāne-i luṭfu ister
Ḫāṣṣ u ʿāmm ola zamānında bekām u mesrūr [2049]

9 Ola zībende-i āġūş-ı ḳabūl-i Mevlā
Dīn ü dünyāya mülūkāne bu saʿy-i meşkūr

10 [2050] Ḥaşre dek şevket ile şāh-ı cihān ṣaġ olsun
Böyle böyle nice aḥḳāb u sinīn ede ʿubūr

10 [2051] Sāye-i şāhda **Fāżıl** bu *ġarībe* sāliñ **[H 1217]**
Nāsa tārīḫini yazdım *sene-i emn ḥużūr* **[H 1217]** [2052]

2046 ARŞ 7, B1 137b, İ2 128a, İÜ 134a, MA 14, T1-
Yā Feyyāż ARŞ, Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Cihān B1; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2047 İÜ-

2048 füyūzātla ARŞ, İ2, MA: füyūzāt-ı B1

2049 bekām u ARŞ, B1, İÜ, MA: bekām hep İ2

2050 İÜ-

2051 İ2 ve MA'da 10. beyittir.

2052 غريبه =1217
سنه امن حضور =1220

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD [2053]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿilün / Fā

- - . / . - - . / . - - - / -

1 Bu sāl-i mübārek ki Ḫudādan ihdā
Oldu şeref-i şems ü ḳamerde peydā [2054]

2 Ṣad-müjde bu nev-sāle saʿādet-encām
Kim ġurresi buldu dü-şerefle mebdeʾ [2055]

3 Tā saʿd u şeref bula zamān-ı şāhī
Gūyā ki ḳırān etdi dü-aḫter ʿamdā

4 Ol şāh-ı Selīm Ḫān-ı hümāyūn-ṭāliʿ
İḳbāli küsūf-āver-i baḫt-ı aʿdā

5 Her dem ki verir mülkle dīne tanẓīm
İmrūzdan evvel ede fikr-i ferdā

6 Meymūn u mübārek ola sāl ü māhıñ
Teʾyīd-i Ḫudā ile cihānābādā

7 **Fāżıl** ḳulu tārīḫ-i tamāmıñ yazdı
Nev-sāle Selīm Ḫāna mübārek-bādā **[H 1219]**[2056]

TĀRĪḪ-İ SENE-İ CEDĪD [2057]

Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūl

. - - / . - - / . - - / . -

1 Ḫoşā sāl-i zībā-yı ferḫunde-fāl
Ḳudūmu ẓafer-baḫş-ı nuṣret-meʾāl [2058]

2 Muḥarremle nevrūz edip iḳtirān
Cihāna meʿan ḳıldı ʿarż-ı cemāl

3 Şeh-i ʿāleme sāl-i nuṣret-fezā
Hilāl-i muḥarrem bu tebşīre dāl

[135a] 4 Selīm Ḫān-ı Ġāzī müʾeyyed-sipāh
ʿİnān-gīr-i ʿālem Ferīdūn-miṣāl

5 Kerāmetli ḫāḳān-ı āyīne-dil
Şehenşāh-ı dānā ferişteh-ḫıṣāl

2053 B1 140a, İ2 128b, İÜ 134b, MA 15, T1- (Rubai vezniyle yazılmıştır.)
Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Cihān B1; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd MA

2054 şeref-i B1, İÜ: şerefi İ2, MA

2055 sāle B1, İÜ, MA: sāl İ2

2056 نو ساله سلطم خان ه مبارك بادا = 1219

2057 B1 142b, İ2 128b, İÜ 134b, MA 15, T1-
Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd B1, İ2, MA

2058 fāl B1, MA: sāl İ2, İÜ

6 Ḫudāvend-i ʿaṣra mübārek ola
İlāhī bu sāl-i saʿādet-hilāl

7 Serīrinde yā Rabb ola pāyidār
ʿAdūlar bula yā İlāhī zevāl

8 Duʿākār-ı dergāhı **Fāżıl** ḳulu
Beşāretle bu beyti bir ʿarż-ı ḥāl

9 *Muẓaffer* çü tārīḫ-i sāl-i güzeşt **[H 1220]** [2059]
Cünūd-ı Selīm Gāzī tārīḫ-i sāl **[H 1221]** [2060]

TĀRĪḪ-İ NEŞĀṬĀBĀD [2061]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Gel temāşā-yı cinān et bu Neşāṭābāddan
Bā-ḫuṣūṣ iḥdāṣ olan bu tarḥ-ı nev-bünyāddan [2062]

2 Bī-televvün ḥaḳ bu kim ol câme-i yek-rengle
Eski taḳvīmi ḳaba gördük bu nev-īcāddan [2063]

3 Sāde-rū bir dil-rübādır kim tenāsüb üzredir
Heyʾet-i mevzūnu ḫoşdur ḳāmet-i şimşāddan

4 ʿAks eder deryāya deryā ʿaks eder dīvārına
Sīmden āyīnedir bu ol biri fūlāddan[2064]

5 Ṣanki ḳālebden dökülmüş şekl-i maṭbūʿu yāḫud
Ḥaddeden geçmiş kemāl-i ṣanʿat-ı üstāddan

6 Ẓannım ol miʿmār-ı zūr-endīşe evvel kārda
Burc-ı eflākiñ alırmış resmini mirṣāddan

7 Geldi ṭarḥ etdi anıñ şeklince bu īcādı kim
Resmini görmüş degil üstādlar ecdāddan [2065]

8 Resmi dursun anda elvān-ı cedīd ü naḳş-ı nev
Hīç ne Mānīden görülmüşdür ne ḫod Bihzāddan [2066]

9 Vaṣf-ı resm ü naḳşına ḥācet ne işbu maṭlaʿı

2059 مظفر = 1220

2060 جنود سلیم غازی = 1221

2061 B1 137a, İ2 135b, İÜ 135a, MA 6, T1 67a
Tārīḫ-i Sāḥil-Ḫāne-i Neşāṭābād İ2, MA; Tārīḫ Berāy-ı Ḳaṣr-ı Cedīd-i Firenk-Teşyīd Der-Sāḥil-Ḫāne-i Neşāṭābād-ı Maʿmūr Bād

2062 cinān İ2, İÜ, MA, T1: adn [u] cinān B1 / nev-bünyāddan B1, İ2, İÜ, MA: nev-īcāddan T1

2063 câme İ2, İÜ, T1: ḫāme B1, MA / yek-renkle İ2, İÜ, MA, T1: ber-āyīnedir B1 / nev-īcāddan B1, İ2, İÜ, MA: nev-bünyāddan T1

2064 bu ol biri fūlāddan İ2, İÜ, MA, T1: her bir yeri pūlāddan B1

2065 degil üstādlar ecdāddan İ2, İÜ, MA, T1: degildir böyle hīç üstāddan B1

2066 naḳş-ı İÜ, MA, T1: māh-ı B1, İ2

Ḫaylī dem güş eylemişdim **Fāżıl**-ı üstāddan

10 Ḳaṣr-ı Şīrīni suʾāl etdim dil-i Ferhāddan
Baʿdehū bāġ-ı İrem naḳşıñ alıp Şeddāddan

11 Görmedim resm-i Neşāṭābāda beñzer bir maḥal
Böyle keşf oldu bana āyine-i irşāddan

12 Devlet ü iḳbālle Ḥāḳ ber-devām etsin hemān
Ṣaḳlasın anı naẓardan dīde-i ḥussāddan

[135b] 13 Ḥażret-i sulṭān-ı ẕī-şānıñ mizāc-ı eşrefi
İnşirāḥ etdikce bu ṭarḥ-ı mübārek-bāddan

14 Tā-be-maḥşer ʿıydden ʿıyde erişdirsin Ḫūda
Gülşen-i eyyāmı dolsun ġonce-i aʿyāddan [2067]

15 Tā ḳıyāmet pür-neşāṭ olsun Neşāṭābād ile
Cā-be-cā teşrīf-i ḫāḳān-ı kerem-i muʿtāddan[2068]

16 Ḥażreṭ-i Sulṭān Selīm Ḫān kim zamānında anıñ
Tevbekār oldu felek bu ʿālemi ifsāddan

17 Ḥamdu-li'llāh devletinde her maḥal bāġ-ı İrem
Cennete döndü cihān el-ḥaḳ bu ʿadl ü dāddan

18 Ḥażret-i şāh-ı cihān u ḥażret-i sulṭān içün
Fāżılā vaḳt-i duʿā geldi dil-i nā-şāddan

19 [2069] Olmaya ḫālī merāḥim-ṭabʿ-ı gerdūn-himmeti
Her zamān üftādegān-ı ʿāleme imdāddan [2070]

20 [2071] Burc-ı şevketde o mihr ü māh olsun ber-ḳarār
Ṣaḳlasın Mevlā ḫatā-yı günbed-i bī-dāddan

21 Böyle dāʾīm söylene tārīḫ-i cevher-dārlar
Gel Behiştābāda baḳ bām-ı Neşāṭābāddan [2072] **[H 1210]**

[2073]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD [2074]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

2067 Tā-be-maḥşer ʿıydden ʿıyde erişdirsin Ḫūda, B1, İ2, İÜ, MA: ʿIydden ʿıyde erişdirsin Ḫūda tā ḥaşre dek T1

2068 Cā-be-cā İ2, İÜ, MA, T1: rūz [u] şeb B1

2069 B1'de 17; İ2, MA ve T1'de 20. beyittir.

2070 gerdūn B1, İ2, İÜ, MA: ʿālī T1

2071 İ2, MA ve T1'de 19. beyittir.

2072 söylene B1, İ2, İÜ, MA: ʿarż ola T1

2073 ب ش ت ب ب ق ب ن ش ب ن =1210

2074 B1 156a, İ2 129a, İÜ 135b, MA 24, T1-
Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd-i Sulṭan Selīm-i Ṣāliş İ2; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Ferīd MA

1 Eyā ʿālem eyā ʿālem beşāret ehl-i īmāna
Ezelden *ʿusri yüsran* ʿādetu'llāhdır bu devrāna

2 [2075] Gehī leyl-i siyāhī gāhī artar rūz-ı nūrānī
Cihāna kār-bā-nevbet füyūżāt-ı ḫakīmāne

3 Bi-hamdi'llāh ki bu sāl-i cedīdiñ ṭāliʿ-i saʿdi
ʿAdūya ḳahr u ġāret ehl-i İslāma raʾūfāne

3 Güzeşte sāl-i ḫayrıñ saʿdine besdir dü-tārīḫi
Ki *tevfīḳ-i Ḫudāyī* [2076] hem *fütūḥāt-ı kerīmāne* [2077]

4 Daḫi bu sāle-i ḫayru'l-ḳudūmuñ iki tārīḫi [2078]
Biri *itmām-ı nuṣret* [2079] hem *şerefhā-yı ḫidīvāne* [2080]

5 Cihān-bān-ı muʿaẓẓam Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān kim
Bula ẕātıyla zīnet ḫaşre dek evreng-i şāhāne

6 Ḫudāyā leşkeri manṣūr ola hem düşmeni maḫkūr
Cihān durduḳca dursun yā İlāhī şāh-ı yek-dāne

7 Ola miftāḥ-ı nuṣret nev-hilāl-i sāl-i ikbāliñ
Kilīd-i fātiḥü'l-ebvāb ola feth-i mülūkāne

8 Bu gūne noḳṭa döḳdüm ṭāliʿ-i tārīḫ içün **Fāżıl**
Mübārek sāle-i ʿālī-eşer Sulṭān Selīm Ḫāna **[H 1222]** [2081]

TĀRĪḪ-İ ḤAVUŻLU KÖŞK DER-SĀḤİL-ḪĀNE-İ NEŞĀṬĀBĀD [2082]

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1 Seyr eyle ḳaṣr-ı dil-küşā kāşāneler cānānesi
Şām u seḥer bād-ı ṣabā olmuş bunuñ dīvānesi [2083]

2 Bu ṭarḥ-ı pāk ü muʿteber inşāf ey bād-ı seḥer
Hep ʿālemi ḳıldıñ güzer hīç var mıdır bir dānesi [2084]

3 Ḥavż-ı muṣaffāsı nedir bilmem gümüşden sīnedir

2075 İ2, İÜ, MA-
2076 توفیق خدایی =1221
2077 فتوحات کریمانه =1221
2078 sāle-i İ2, İÜ, MA, T1: sāl B1
2079 اتمام نصرت =1222
2080 شرفها ی خدیوانه =1272-50(nun) =1222?
2081 ب ی ث ن ی خ ن =1222
2082 B1 148a, İ2 133b, İÜ 136b, MA-, T1 66b
Tārīḫ-i Neşāṭābād B1
2083 bād-ı İ2, İÜ, T1: bād u B1
2084 hīç B1, İÜ, T1: İ2-
B1'de bu beytin 2. mısraı şu şekildedir:
Ḥaḳḳā bu cāy-ı bī-bedel şevḳ ü ṣafā kāşānesi

Yāḫud bilūr āyīnedir bād-ı seḥerdir şānesi

4 Yāḫud ki ḳaṣr-ı münteḫab ser-mest-i nāz olmuş ʿaceb
Yanında ḥavż-ı leb-be-leb dolmuş ṣafā peymānesi

5 Ẕevḳ ü ṣafālarla her ān teşrīf ede şāh-ı cihān
Versin Neşāṭābāda cān ārāyiş-i ḫāḳānesi

6 Ol şāh-ı ʿālī-cāh ile envār-ı ẓıllu'llāh ile
Nūr-ı Ḫadīce Şāh ile gülsün bu devlet-ḫānesi [2085]

7 Ol Ḥażret-i Sulṭān Selīm ẓıll-i Ḫudāvend-i Kerīm
Mihr ü mehi eyler dü-nīm meh-ṭalʿat-ı şāhānesi

8 Dādār-ı ṣāḥib-mevhibe ḫāḳān-ı ʿālī-kevkebe
Şāh-ı Ferīdūn-mertebe rūy-ı cihān ferzānesi

9 Yā Rabb o şāh-ı baḫtiyār hemşīre-i ʿālī-tebār
Devletle olsun ber-ḳarār durduḳca dünyā ḫānesi [2086]

10 **Fāżıl** bu tārīḫ-i güher dünyāda ancaḳ bir düşer
Ḥaḳḳā bu cāy-ı bī-bedel şevḳ ü ṣafā kāşānesi **[H 1208]** [2087]

TĀRĪḪ-İ SĀḤİL-ḪĀNE-İ ḪADĪCE SULṬĀN [2088]

[137a] *Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün*

. . - - / . . - - / . . -

1 Bāreka'llāh ne müferriḥ bünyād
Tā ḳıyāmet ola yā Rabb ābād [2089]

2 Leb-i deryāda bu nev-ḫāne-i pāk
Cümleden revnaḳı olmuş müzdād

3 İşte her kūşe-i şevḳ-efzāsı
Dīde-i ḫāṭırı eyler dil-şād [2090]

4 Ḳaṣr-ı vālā-yı Ḫadīce Sulṭān
Ẕāt-ı pākīze-neseb pāk-nihād

5 [2091] Bā-ḫuṣūṣ eyleye lebrīz-i şeref
Maḳdem-i şāh-ı mekārim-muʿtād

6 Ḥażret-i Şāh Selīm Ḫān ki odur

2085 envār-ı İ2, İÜ, T1: elṭāf-ı B1 / gülsün İ2, İÜ, T1: dolsun B1

2086 baḫtiyār İ2, İÜ, T1: baḫt-ı yār B1

2087 حقا بو جای بی بدل شوق و صفا کاشانهسی =1209-1 (bir düşer) = 1208

2088 B1 150b, İ2 134a, İÜ 137a, MA 9, T1 66b
Tārīḫ-i Serāy B1; Tārīḫ Berāy-ı Ḫāne-i Vālā-yı Neşāṭābād İ2, T1; Tārīḫ-i Dīger Be-Sāḥil-ḫāne-i Ḫadīce Sulṭān MA

2089 Tā ḳıyāmet ola B1, İÜ, MA: Ola devlet ile İ2, T1

2090 kūşe-i B1, İ2, MA, T1: şeh-i İÜ

2091 B1'de 4. beyittir.

ʿĀleme sāye-i Ḫallāḳ-ı ʿibād [2092]

7 Tā ḳıyāmet o iki z̲ātı Ḫudā
Pāyidār eyleye ber-vefḳ-ı murād

8 Düşse tārīḫi sezādır **Fāżıl**
Ola iḳbāl ile bu ḫāne küşād [2093] **[H 1211]** [2094]

TĀRĪḪ-İ BALIḲ-ḪĀNE-İ ḪADĪCE SULṬĀN [2095]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . -

1 Allāh Allāh bu ne sāḥil-ḫānedir
Bu ne cān-efzā ne ḫoş kāşānedir

2 Ḳaṣr-ı cennetdir bu yā bāġ-ı İrem
Kim bu dünyānıñ degil āyā nedir

3 Sāḥil üzre ṭarḥ-ı zībādır yāḫud
Menzil-i Ḥūt içre balıḳ-ḫānedir [2096]

4 [2097] Ṣanki dīdār-ı Neşāṭābād içün
İki göz açmış baḳar cānānedir

5 İki bāb-ı dil-küşāsı var biri
Cānib-i berre biri ʿummānadır [2098]

6 Yoḫsa ancaḳ iki bāb açmış biri
Ṣāh-ı āfāḳa biri sulṭānadır

7 Ḥażret-i Sulṭān Selīm ol şāh kim
Tīġ-ı emri cārī her ḫāḳānadır

8 Ol Ḫadīce Ṣāh o ʿiṣmet-destgāh
Ol ṭırāz-ı ḥacle-i şāhānedir

9 Birbirinden Ḥaḳ daḫi ayırmaya
Bu duʿā-yı ḫayr hep devrānedir

10 Z̲evḳ edeler bu Neşāṭābādda
Kim cihānda bu hemān bir dānedir

[137b] 11 Yazdı **Fāżıl** buna tārīḫ-i tamām

2092 ʿibād İ2, MA, T1: ābād B1, İÜ

2093 ile: İ2-

2094 اوله اقبال ايله بو خانه كشاد =1211

2095 B1 148b, İ2 134a, İÜ 137a, MA 8, T1 66a
Tārīḫ-i Diger-i Sāḥil-Ḫāne-i Ḫadīce Sulṭān B1; Tārīḫ-i Balıḳ-Ḫāne Der-Sāḥil-Serāy-ı Neşāṭābād İ2, T1; Tārīḫ-i Diger Be-Sāḥil-Ḫāne-i Ḫadīce Sulṭān MA

2096 ṭarḥ-ı B1, İÜ, MA: ḳaṣr-ı İ2, T1

2097 İ2 ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2098 dil-küşāsı var B1, İÜ, MA: dil-küşā açmış İ2, T1

Maṭlaʿ-ı māhīde balıḳ-ḫānedir **[H 1207]** [2099]

TĀRĪḪ-İ SĀḤİL-ḪĀNE-İ ḪADĪCE SULṬĀN [2100]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 *Ḥabbeẕā ḳaṣr-ı mülūkī* [2101] bu ne ḫoş kāşāne **[1207]**
Salṭanat-ḫāne kerem-ḫāne ʿināyet-ḫāne

2 Mevc-i deryā ki ḥużūrunda dizilmiş ṣaf ṣaf
Yüz sürer ḳaṣr-ı temāşāsı ile dāmāna

3 Cenneti bir daḫi ṭāvūs-ı cinān yād etmez
Ṭutsa bu ḳaṣr-ı dil-ārāda eger bir lāne [2102]

4 [2103] Saḳf-ı zerkārı ki ʿaks eyleyicek deryāda
Nār-ı ḥasret ṣanasın düşdü dil-i ʿummāna [2104]

5 [2105] Şuʿlelendikce gece şemʿa gibi ḥalkārī
Vehm ile üstüne cān atsa gerek pervāne

6 [2106] Var mıdır miṣli Sitanbūlda iẕʿān eyle
Bu maḥalden daḫi tā memleket-i İrāna

7 [2107] Bu neẕāretle bu meṿḳiʿde bu ḳaṣr-ı zībā
Doġrusu rūy-ı zemīn üzre hemān bir dāne [2108]

8 [2109] Leb-i deryāda bu ḳaṣr-ı şeref-i şuʿle-niṣār
Burc-ı ābīde naẕīr oldu meh-i raḫşāna

9 [2110] Ḳaṣr-ı ḫāḳān-ı cihāndır bu maḥall-i raʿnā
Anı baḫş eyledi hemşīre-i ʿālī-şāna

10 [2111] Böyle bir ḳaṣra hemān ḥażret-i sulṭān lāyıḳ
Yaraşır ol daḫi dünyāda faḳaṭ sulṭāna

2099 مطلع ماهیده بالق خانه در =1207

2100 B1 145b, İ2 134b, İÜ 137b, MA 7, T1 65b
Tārīḫ-i Ḳaṣr-ı Neşāṭābād B1; Tārīḫ-i Ḳaṣr-ı Neşāṭābād Mübārek-Bād İ2, T1; Tārīḫ-i Sāḥil-Ḫāne-i Ḫadīce Sulṭān ʿAliyyetü'ş-Şān MA

2101 حبذاقصر ملوکی =1207

2102 Cenneti bir daḫi ṭāvūs-ı cinān İÜ: Bir daḫi cennet-i Firdevsi cihān İ2, T1; Bir daḫi cenneti ṭāvūs-ı cinān B1, MA / bu B1, İ2, İÜ, T1: bir MA / ḳaṣr-ı B1, İÜ, MA: ṭarḥ-ı T1, İ2

2103 B1'de 3. beyittir.

2104 eyleyicek B1, İÜ, MA: etdigi İ2, T1

2105 B1'de 4. beyittir.

2106 B1'de 5. beyittir.

2107 B1'de 6. beyittir

2108 ḳaṣr-ı B1, İÜ, MA: kāḫ-ı İ2, T1

2109 MA'da 14, İ2 ve T1'de 15, B1'de 11. beyittir.

2110 B1, İÜ, MA-

2111 B1'de 7, İ2 ve T1'de 12. beyittir.

11 [2112] Şeh-i seyyāre-ḫaşem Ḫażret-i Sultān Selīm
Ḥaḳ ṣafālar vere ol pādişeh-i devrāna

12 [2113] Ḥażret-i ẕāt-ı muʿallā-yı Ḫadīce Sulṭān
Ki odur şuʿle-i beytü'n-neseb-i şāhāne

13 [2114] Birbirinden daḫi ayırmaya Mevlā-yı Kerīm
Nitekim mihr ḳarīn oldu meh-i tābāna

14 [2115] Ol ki hemşīre-i cān-perver-i Sulṭān Selīm
Anı baḫş eyleye Allāh şeh-i devrāna

15 [2116] Ẕevḳ ü şevḳ-ile gelip ḳaṣr-ı Neşāṭābāda
Cān atar doġrusu bu āb u hevāsı cāna

16 [2117] Vaḳt-i eşrefde binā ḳıldı Neşāṭābādı
Ḥaḳ mübārek ede ol ẕāt-ı mekārim-kāna

17 [2118] Görünür āyīneler içre gül-i taṣvīri
Sīne üzre nitekim ʿaks-i ruḫ-ı cānāne [2119]

18 [2120] Mevcli sufre-i ḫārā gibi eṭrāfını baḥr
Ḳaṣr-ı pāk ortada gūyā ki gümüş peymāne

19 [2121] Mālik-i tār-ı ẕekā olmayan eyler teşbīh
Anı bāġ-ı İrem ü bāġçe-i Rıḍvāna [2122]

20 [2123] Nice firdevs-i kühen-ḫāneye teşbīh edelim
Yā nice bāġ-ı İrem dedigimiz vīrāna [2124]

21 [2125] Bulmadım ʿaḳl-ı ḳasīrimce bu nev-ḳaṣra ḳuṣūr
Şu ḳadar var ki cihān içre ġarīb bīgāne [2126]

[138a] 22 [2127] Şiddet-i ḍarbe-i fevvāresi meʾẕūn olsa
Söndürür meşʿal-i ḫurşīd ü mehi ferzāne [2128]

2112 B1, İÜ, MA-
2113 B1'de 8, İ2 ve T1'de 13. beyittir.
2114 B1, İÜ, MA-
2115 İ2, T1- / B1'de 9, MA'da 10. beyittir.
2116 B1, İÜ, MA-
2117 B1'de 10, İ2 ve T1'de 14. beyittir.
2118 B1'de 11, İ2 ve T1'de 16. beyittir.
2119 Sīne B1, İ2, İÜ, T1: Sīnem MA
2120 İ2, MA,T1- / B1'de 12. beyittir. Mücellā B1: Mücellā bir İÜ; etrāfını B1: etrāfına İÜ
2121 İ2, T1- / B1'de 13. beyittir.
2122 tār-ı MA: rüşd-i B1; nāz-ı İÜ
2123 İ2, T1- / B1'de 14. beyittir.
2124 Yā nice İÜ, MA: Bāġçe-i B1
2125 B1'de 15. beyittir.
2126 Şu İÜ: Şol İ2, T1
2127 B1'de 16. beyittir.
2128 ḍarbe İ2, İÜ, MA, T1: cezbe B1

23 [2129] Ḳaṭreler cānib-i bālāya firāz olduḳca
Görünür şebpere-i nūr gibi insāna [2130]

24 [2131] Līk ʿavdet edecek sūy-ı zemīne ṣanasın
Dürr-i şehvārı niṣār eylediler deryāya [2132]

25 [2133] Pīşgāhında ṣu dībāsı döşenmiş gūyā
Belki teşrīf ede ol şāh-ı cihān seyrāna [2134]

26 [2135] ʿÖmr-i Nūḥ eyleye Mevlā-yı Teʿālā iḥsān
Ẕāt-ı sulṭāna daḥi pādişeh-i zī-şāna [2136]

27 [2137] Ḥarf-i menḳūṭla bu ḳaṣr-ı cedīdiñ **Fāżıl**
Dedi tārīḫini *maḳṣūre-i nüzhet-ḫāne* **[H 1207]** [2138]

TĀRĪḪ-İ FETH-İ MIṢR-I ḲĀHİRE [2139]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Selīm-i Ṣāliṣ ol bin Muṣṭafā bin Aḥmed-i Ṣāliṣ
ʿÖmerden ṣoñra ẕātı dīn-i Ḥaḳḳa nāsiḥ-i ṣānī

2 Gürūh-ı ḫāʾin-i Efrencīye şemşīr-i ḳahrıyla
Olup saʿdü's-suʿūdu Mıṣr içinde ẕābiḥ-i ṣānī [2140]

3 Bu himmetle ġazāya ḥaḳ bu kim eslāfa fāʾiḳdir
Aña meydān-ı ġayretde bulunmaz rāciḥ-i ṣānī [2141]

4 Selīm-i Evveliñ şemşīri Mıṣra şerḥa verdiyse
Bunuñ tīġı kitāb-ı mülküne bir şārīḥ-i ṣānī

5 Arūs-ı Mıṣrı çekdi ḥaclegāh-ı ḫāṣṣ-ı İslāma
Fireng ol Ümm-i Dünyāya olurken nākiḥ-i ṣānī

6 Fütūḥ-ı Mıṣrla İskenderiyye geldi pey-der-pey
Hoşā ol feṯḥ-i evvel hem bu feṯḥ-i nāciḥ-i ṣānī

2129 B1'de 17. beyittir.
2130 bālā İ2, İÜ, MA, T1: vālā B1
2131 B1'de 18. beyittir.
2132 deryāya İÜ: meydāna, B1, İ2, MA, T1
2133 B1'de 19. beyittir.
2134 döşenmiş gūyā B1: döşenmiş deryāya İ2, İÜ; döşetmiş deryā MA, T1 / Belki B1, İÜ, MA: Tā ki İ2, T1
2135 B1'de 20. beyittir.
2136 zī-şāna İ2, İÜ, MA, T1: devrāna B1
2137 B1'de 21. beyittir
2138 ق ن ز ت خ ن =1207
2139 B1 136b, İ2 135a, İÜ 138a, MA 41, T1-Tārīḫ-i Feth-i Mıṣr MA; Tārīḫ-i Feth-i Mıṣr-ı Ḳāhire Be-Riḳāb-ı Şāh-ı Vālā B1
2140 saʿdü's-suʿūdu B1, İ2, MA: saʿdü's-suʿūd-ı İÜ
2141 ġazāya İ2, İÜ, MA: ġazāda B1

7 Ḫudā dünyāda versin ʿömr ü cāh-ı cāvidān evvel
Daḫi ʿuḳbāda versin çoḳ ṣevāb-ı ṣāliḥ-i ṣānī

8 Temennāsıyla bu feṯḥiñ dü-çeşm-i ḫaste-i **Fāżıl**
Nice dem girye ile oldu baḫr-i māliḥ-i ṣānī

9 Duʿā-gū çāker-i kemter bulunmaz ṣāʿirān içre
Riḳāb-ı şehriyāra öyle ṣādıḳ mādiḥ-i ṣānī

10 [2142] Derūnu ḫaylī dem ekdār-ile olmuş iken mecrūḥ
Dü-çeşm ü pāyına ʿillet olup bu cāriḥ-i ṣānī

11 Mükerrer feṯḥ-i Mışra noḳṭalı tārīḫi sükkerdir
ʿArab iḳlīmine peh peh Selīmdir fātiḥ-i ṣānī [2143] **[H 1216]** [2144]

DĪGER TĀRĪḪ-İ MIṢR [2145]

Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿul

. - - /. - - /. - - /. -

1 Şehenşāh-ı aṣr eyledi feṯḥ-i Mışr
Sezā āferīne bu feṯḥ-i ʿaẓīm

[138b] 2 Dedim **Fāżıl**ā tām tārīḫini
Fütūḥātü's-Sulṭān Selīm **[H 1216]** [2146]

TĀRĪḪ-İ ḲABŻA-İ SULṬĀN SELĪM [2147]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Burc-ı ḳavs üzre ʿaceb menzil-i ʿulvīdir bu
Ayaġı ḳulle-i çerḫ üstüne mebnīdir bu

2 Rüstem olsa bu hevā ile uçar tīr gibi
Ki bu bir ḳāhire-i feyż-i İlāhīdir bu

3 İstivā ḫaṭṭı gibi gez geze olmuş peyvend
Levḥa-i arżda bir resm-i Mecisṭīdir bu [2148]

4 Lāyıḳ-ı dīde-i zihgīr-i nigāh-ı ḥayret
Hāle-i māh gibi vāsiʿ ü ʿālīdir bu

2142 İ2, MA-

2143 Mükerrer B1: Meger İ2, İÜ, MA

2144 ب ق ی ن پ پ ی ف ت ث ن ی =1216

2145 B1 137b, İ2 135b, İÜ 138a, MA 42, T1-
Tārīḫ-i Feth-i Mışr B1; Dīger Tārīḫ-i Mışr-ı Ḳāhire İ2; Dīger Feth-i Mışr MA

2146 فتوحات السلطان سليم =1216

2147 B1 146b, İ2 133a, İÜ 138b, MA 31, T1-
Tārīḫ-i Kemān-keş B1; Tārīḫ-i Ḳabża İ2; Tārīḫ-i Nişān MA

2148 Mecistî: Batlamyus'un meşhur eseri.

5 Bu ne idmān ile ne ḳuvvet-i bāẕū iledir
Vāye-i mevhibe-i feyż-i semāvīdir bu [2149]

6 Nūr-ı şāhī ile bu seng-i nişān-ı vālā
Herkesiñ çeşmine bir naḫl-i tecellīdir bu

7 Mūcid-i luṭf u kerem pādişeh-i Rūm u ʿAcem
Nāşir-i feyż ü niʿam dāver-i gītīdir bu

8 Zübde-i nevʿ-i beşer Ḥażret-i Sulṭān Selīm
Lücce-i ʿāleme bir nūr-ı ḥaḳīḳīdir bu [2150]

9 Gördü bu sünnet-i vālā-yı resūl-i pāke
Himmet etmek şeref-i ẓāhir ü maʿnīdir bu [2151]

10 Ḫayr-niyyetle olunca bir iki tīr-endāz
Açdı bu menzili kim çerḫe müsāvīdir bu [2152]

11 Ṣaydılar biñ geze peyveste bu menzil ammā
Ḳabża-i himmetine emr-i bedīhīdir bu

12 Yā Ḥaḳ āvāzı ile tīr atılınca gūyā
Lānesiz murġ-ı Hümā-pīşe-i vaḥşīdir bu

13 Dehşet-efzā-yı sipihr oldu bu şaşt-ı pür-zūr
Yıldız olursa ceres tīrine cüzʾīdir bu

14 [2153] Yayını yaşdı bu ḫayretle Nerīmān-ı cihān
Āsumāna bu meded muʿcize üssīdir (?) bu

15 Ḥadd-i imkān olamaz kesb-i kemāl-i her-fen
Ḳuvvet-i şāh-ı cihāna belī vehbīdir bu

16 Düşmeni tīr-i kemānından ola ṣāḥib-i sehm
Ḫıżr ola rehberi kim ẓıll-i İlāhīdir bu

17 Yāver-i feyż ile **Fāżıl** egilip yay gibi
Söyle tārīḫini şimdi dem-i daʿvīdir bu

18 ʿAded-i beyt ki her mıṣraʿı tārīḫ-i tamām
Daḫi menḳūṭla çoḳ sanʿatı ḥāvīdir bu

[139a] 19 Vech-i her-evvel-i mıṣraʿ daḫi ebyātımda
Ḳondu bir beyt iki tārīḫe müʾeddidir bu

20 *Evc-i bālāda dura nāvek-i ḫāḳān ḥemīn* **[H 1207]** [2154]
Ṣayd-ı ʿAnḳāya döner ṭāʾir-i ḳudsīdir bu **[H 1207]** [2155]

2149 Vāye-i İ2, İÜ, MA: Māye-i B1 / semāvīdir İ2, İÜ, MA: seḫāvīdir B1
2150 ʿāleme B1, MA: ʿālem İ2, İÜ / ḥaḳīḳīdir B1, İ2, MA: ḥaḳīḳatdir İÜ
2151 pāke İ2, İÜ, MA: pāki B1
2152 Ḫayr İ2, İÜ: Ḫayra B1, MA
2153 İ2, İÜ, MA-
2154 اوج بالاده طوره ناوك خاقان همين =1207 (ilk mısra bütün harfler)
2155 ج ب ن خ ق ن ی ن ی ق ن ی ق ب ی =1207 (beytin tamamı noktalı harfler, hemze y kabul

TĀRĪḪ-İ NİŞĀN-ENDĀḪTEN-İ ḲAPUDAN-I DERYĀ VEZİR ḤÜSEYİN PĀŞĀ [2156]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ẕāt-ı vālā-yı Ḳapudan-ı Ḥüseyn Pāşāyı
Ṣaḳlasın ḥıfẓ-ı emānında ḫaṭardan Allāh [2157]

2 Ḳıldı devlet ile bir gün bu maḥalli teşrīf
Aldı bāzūya tüfengini dedi bismi'llāh [2158]

3 [2159] Biñ üç yüz iki hem elli adım yerdir bu
Ṭaş dikenler buña cürʾetle desin eyva'llāh[2160]

4 Bir nişān eyledi peydā ki tüfeng-endāzān
Bāreka'llāh dedi lā-ḳuvvete illā bi'llāh

5 Bendesi **Fāżıl**a vaḥy oldu mücevher tārīḫ
Miknet-i Rüstem-i bāzūsuna māşāʾa'llāh[2161] **[H 1209]**
[2162]

BEŖĀY-I MENZİL-İ ŞĀH SELĪM DER-SĀḤA-İ TİRGEH-İ MENZİL[2163]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḥażret-i Sulṭān Selīmiñ sāʿid-i iḳbāline
Peyrev olmaz Rüstem-i Zāl olsa tīr-endāz iken

2 Verdi Oḳmeydānına teşrīf ayaġ-ı devleti
ʿAhdine Sulṭān Murādıñ şevḳ-ile demsāz iken [2164]

3 Ḳavsine verdi küşād ol pādişāh-ı rūzgār

---

edilmiştir.)
صيد عنقاه دونر طائر قدسدر بو =1206+1=1207 (ikinci mısraın tamamı, padişahın oku evc-i balada dura diyerek işaret veriyor. Yani en üstte, ilk sırada, birinci... Dolayısıyla tarihe 1 eklenmelidir.)

2156 B1 147b, İ2 147a, İÜ 139a, MA 33, T1-
Tārīḫ-i Nişān-ı Tüfeng B1; Tārīḫ-i Ḥüseyin Pāşā İ2; Tārīḫ-i Tüfeng-Endāḫte-i Ḥüseyin Pāşā MA

2157 pāşāyı İ2, İÜ, MA: pāşā B1

2158 maḥalli İ2: maḥalle B1, İÜ, MA / tüfengini İ2, İÜ, MA: tüfengi vü B1

2159 İ2'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2160 Biñ üç B1, İÜ, MA: Biñ dört İ2 / elli B1, İÜ, MA: otuz bir İ2

2161 vaḥy B1, İÜ, MA: mülhem İ2 / oldu İ2, İÜ, MA: buldu B1 / mücevher tārīḫ B1, İÜ, MA: tārīḫ-i tamām İ2 / Miknet-i Rüstem-i bāzūsuna B1, İÜ, MA: Āferīn ḳuvvet-i vālāsına İ2

2162 ن ت ت ب زن ش = 1209

2163 B1 153a, İ2 133b, İÜ 139a, MA-, T1 63b
Berāy-ı Kemānkeş Be-Ḥażret-i Şehriyārī B1; Berāy-ı Menzil-i Şāh-ı Enām Der-Sāḥa-i Tīrgeh-i Menzil-i Sulṭān Murād İ2, T1

2164 devleti İ2, İÜ, T1: himmeti B1 / ʿahdine İ2, İÜ, T1: Müddet-i B1 / Murādıñ İ2, İÜ, T1: Murāda B1 / şevḳiyle İ2, İÜ, T1: şevḳle B1

Tīri mānend-i Hümā uçdu hevā poyraz iken [2165]

4 Biñ on iki gez nişāna erdi tīr-i himmeti
Pehlivānlar naʿre-i yā Ḥaḳla pür-āvāz iken [2166]

5 Sīne-i aʿdāsını sehm-i ḳażā ḳılsın siper
ʿĀleme ḳavs-ı felek tīr-i sitem-perdāz iken [2167]

6 Şaştına **Fāżıl** düşürdü bu duʿā-yı devleti
Ṣaf ṣaf ervāḥ-ı melek āvāre-i pervāz iken [2168] **[H 1166]** [2169]

TĀRĪḪ BERĀY-I ḪAZĪNE-İ HÜMĀYŪN [2170]

Mefʿūlü / Fāʿilātün / Mefʿūlü / Fāʿilātün

- - . / - . - - / - - . / - . - -

1 Sulṭān Selīm-i Ṣālīṣ rükn-i mefāḫir oldu
Bin Muṣṭafā-yı Ṣālīṣ tevfīḳı ẓāhir oldu

2 Ḫāḳān-ı ḳahramānī ol Erdeşīr-i Ṣānī
Kim himmet-i girānı nüh-çerḫ ʿāşir oldu

3 İnʿām-ı dil-nişīni ābād edip zemīni
Çün fikr-i ḫayr-bīni bu mülke nāẓır oldu [2171]

[139b] 4 Ez-cümle bu kemīne bu ḫāne-i ḥazīne
Çoḳdan beri ḫazīne vīrāne-ḫāṭır oldu [2172]

5 Olmuş bināsı köhne bulmuş ṭavānı raḫne
Būm oldu anda şaḫne taḫrībe ḥāżır oldu [2173]

6 İnʿām-ı pādişāhī ṣād etdi bendgāhı
Taʿmīrine kemāhī fermānı ṣādır oldu [2174]

7 [2175] Ol ṣaḳf-ı muʿteberle ol nev-ḫızānelerle
Ṣad-gūne zīb ü ferle bünyādı bāhir oldu

8 [2176] Feṭḥ oldu anda revzen oldu derūnu rūşen

2165 rūzgār B1, İÜ, T1: zūrkār İ2

2166 pehlivānlar İ2, İÜ, T1: pehlivān B1

2167 ʿĀleme B1, İ2, T1: ʿĀlem-i İÜ

2168 Melek İÜ, T1: sürūş B1; felek İ2

2169 صف صف ارواح ملك اواره ى پرواز ايكن =1166 (Hemze, y kabul edilirse)

2170 B1 150a, İ2 132b, İÜ 139a, MA 40, T1 64b
Tārīḫ-i Taʿmīr-i Ḫazīne-i Hümāyūn B1; Tārīḫ Berāy-ı Taʿmīr-i Ḫazīne-i Hümāyūn İ2, T1; Tārīḫ-i Ḫazīne-i Hümāyūn MA

2171 bu mülke İ2, İÜ, MA, T1: her cāya B1

2172 vīrāne İ2, İÜ, MA, T1: vīrān B1 / ḫāṭır B1, MA: ḫāsir İ2, İÜ, T1

2173 taḫrībe İ2, İÜ, MA: kesrine B1

2174 fermānı İ2, İÜ, MA, T1: fermān B1 / bendgāhı İÜ, MA: bendegāhı B1, İ2, T1

2175 MA'da 10. beyittir.

2176 MA'da 7. beyittir.

Her kūşesi müzeyyen dünyāda nādir oldu[2177]

9 Ol ḫayr-ḫᵛāh-ı yektā ol silāḥdār-ı dānā
ʿAbdullāh Aġā ḥālā bu ḫayra nāşir oldu [2178]

10 Hem bende-i duʿāsı gencīne ketḫüdāsı
Ṣādıḳ Ḫalīl Aġası buña mübāşir oldu [2179]

11 Tā ḥaşr olunca ʿālem bu cāygāh-ı ḥurrem
Şāh-ı cihāna her dem bir ecr-i fāḫir oldu [2180]

12 Baḫtı ola küşāde ʿömrü ola ziyāde
Bu ḫoş duʿā semāda ʿarşa mücāvir oldu

13 Tārīḫ-i pāk-i **Fāżıl** cevherli bir defīne
Zīnet ile ḫazīne genc-i cevāhir oldu **[H 1210]** [2181]

TĀRĪḪ-İ ḲIŞLA-İ ṬOP-ḪĀNE [2182]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . -/. . - -/. - . -/. . -

1 Zihī ʿināyet-i Ḥaḳḳ iltifāt-ı şāhāne
Olursa böyle gerek himmet-i mülūkāne

2 Fetīl-i himmet-i ʿālem-fürūz-ı şāhīden
Uyandı sönmüş iken bu ocaġ-ı ṭop-ḫāne

3 Hemān metānet-i dīvār-ı dīn ü devlet içün
Ḫudādan oldu bu ilhām o şāh-ı ẕī-şāna

4 Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Selīm ki devrinde
Cihānda dopdolu elṭāf-ı pādişāhāne [2183]

5 Şeh-i bülend-maḳāṣıd ki ṭop-ı himmetine
Kemīne-i küre-i arżı eylemez dāne [2184]

6 Fürūġ-ı fikrine esrār-ı ġayb falya verir
Çerāġ-ı reʾyine ʿayn-ı ṣavāb pervāne

2177 anda İ2, İÜ, MA, T1: şimdi B1

2178 dānā İ2, İÜ, T1: vālā B1, MA / Bu ḫayra nāşir B1, İ2, MA, T1: Bū-ḫayr-ı nāşir İÜ

2179 hem İ2, İÜ, MA, T1: her B1

2180 her dem B1, MA: ḥurrem İ2, İÜ, T1

2181 ی ج ج ن ن ی خ ز ی ن ت ی ز=1210

2182 ARŞ 1a, B1 150b, İ2 131a, İÜ 139b, MA 19, T1-
Ṭārīḫ-i Ṭop-ḫāne B1, İ2, İÜ, MA
ARŞ: Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2183 Cihānda dopdolu elṭāf-ı pādişāhāne ARŞ, İ2, İÜ, MA: Ki ṭop-ı himmetine kürre-i arż bir dāne B1

2184 Kemīne-i küre-i arżı ARŞ, B1, İ2, MA: Kemīne kürre-i eflāki İÜ

7 [2185] Derinde bir ḳaraḳulluḳcudur şeb-i devrān
Döner şitāb ile çeb-rāst edā-yı fermāna

8 Ocaġ-ı leşker-i manṣūra Ḫıżr başeski
ʿİnāyet-i ezelī ustadır bu meydāna [2186]

[140a] 9 Çıḳınca arı gibi balyemezden ol gülle
ʿAdūlarıñ ana hep ṭatlı cānıdır lāne

10 Nişān-ı ṣıdḳı döger gülle-i duʿā **Fāżıl**
Bir aġızotu gerek sineden ḫulūṣāne

11 Serīr-i salṭanat üzre cihān durduḳca
İlāhī baḫş ede ol şāhı ehl-i īmāna

12 Ola livāsına ḳırḳlar cemāʿati yoldaş
ʿAdūsu cān ata serḥadd-i semt-i ḫiẕlāna

13 Delīldir şeref-i ṭarḥına bu bünyādıñ
Müverraḫ oldu *tamām-ı binā-yı ṭop-ḫāne* [2187] **[H 1208]** [2188]

TĀRĪḪ-İ ṬOP-ḪĀNE [2189]

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1 Seyr eylesin çerḫ-i Zuḥal bu ḥüsnle ṭop-ḫāneyi
Gūş eylesin ehl-i düvel bu himmet-i şāhāneyi

2 [2190] Tanẓīm edip her elzemi emr-i mühimm-i ʿālemi
İllā bu rükn-i aʿẓamı aʿdāya āteş-ḫāneyi

3 [2191] Ḫāḳān-ı kerrūbī-fünūn dādār-ı ilhāmī-derūn
Ḫaḳ dāʾim etsin hem füzūn ol ḳuvvet-i merdāneyi [2192]

4 [2193] Baḳ himmet-i imdādına bu ḳışlalar īcādına
Tekrār ile bünyādına gör ġayret-i ḫāḳāneyi

5 [2194] Fermān buyurdu der-ʿaḳab taʿmīre şāh-ı münteḫab
Evvelden aʿlā oldu hep reşk etdirir kāşāneyi

2185 B1, MA-

2186 bu ARŞ, İ2, İÜ, MA: o B1

2187 Delīldir şeref-i ṭarḥına bu bünyādıñ ARŞ, B1, İ2, MA: Ḥurūf-ı muʿcem ile Fāżılā dedim tārīḫ İÜ / Müverraḫ oldu tamām-ı ARŞ: Müferraḥ oldu tamām bu B1, İ2, İÜ, MA. ARŞ dışındaki nüshalarda noktalı harflerin karşılığı olan 1206 tarihi yer almaktadır.

2188 تمام بناء طوبخانه = 1208

2189 B1 141a, İ2 129a, İÜ 140a, MA 20, T1-
Tārīḫ-i Binā-Kerden-i Ṭop-Ḫāne Defʿa-i Ṣāniye Baʿde Ez-İḥrāḳ B1

2190 B1'de 5. beyittir; İÜ-

2191 İ2 ve MA'da 6. beyittir.

2192 ilhāmī İÜ, MA: ilhām-ı B1, İ2

2193 İ2 ve MA'da 5, B1'de 2. beyittir.

2194 İÜ-; İ2 ve MA'da 4, B1'de 7. beyittir.

6 Gerdūn-himem ẕāt-ı ḥalīm Dārā-ḥaşem Sulṭān Selīm
Taḫtında yā Rab ḳıl muḳīm şevketle ol yek-dāneyi

7 [2195] Ṭop-ḫāne kim lāzım ocaḳ tecdīde ḳıldı iştiyāḳ
Gösterdi ʿaşḳ-ı iḥtirāḳ añdırdı ol pervāneyi

8 [2196] El-ḥaḳḳ ocaġ-ı ṭopcuyān şāyān-ı ġayret bir mekān
Ḥasretle eyler ġam-keşān her düşmen-i dīvāneyi

9 [2197] Ḥaḳ dāʾimā maʿmūr ede aʿdāları maḳhūr ede
Tevfīḳle manṣūr ede ol dāver-i ferzāneyi [2198]

10 [2199] Bir gülle atsın **Fāżıl**ā aʿdāya tārīḫ-āşinā
Sulṭān Selīm yapdı binā sūzān-ı dil ṭop-ḫāneyi [2200] **[H 1220]** [2201]

TĀRĪḪ-İ ṬOP-ḪĀNE [2202]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Rükn-i vālā-yı himem Ḥażret-i Sulṭān Selīm
Muḳteżā-yı keremi nāḳışı dāʾim tetmīm [2203]

2 Eyledi mā-lezim-i devlet ü dīne tesḫīr
Himmet-i pākini ilhāmla Mevlā-yı ʿAẓīm [2204]

3 Dopdolu himmet-i vālāsı umūr-ı mülke
İşte ez-cümle bu ṭop-ḫāne gibi rükn-i ḥaṭīm [2205]

4 Cümleden elzem olan kārgeh-i rīḫtegān
Ki eder mā-lezim-i ceng ü ġazāyı taḳdīm

[140b] 5 Devlet ü dīne şeh-i ʿālemi baḫş ede Ḫudā
Tā-be-maḥşer ola pīrāye-i tāc u dīhīm

6 Ḫūn-ı düşmenle döküm-ḫāne ola ʿarṣa-i ceng
Āteş-i nuṣret ede ḳāleb-i aʿdāyı dü-nīm

7 **Fāżıl**ā söyledi tārīḫini fikr-i dānā

2195 İ2 ve MA'da 3, B1'de 6. beyittir.
2196 B1, İ2 ve MA'da 8. beyit
2197 B1, İ2 ve MA'da 9. beyittir.
2198 Tevfīḳle B1, İ2, MA: Şevket ile İÜ
2199 B1, İ2 ve MA'da 10. beyittir.
2200 yapdı B1: ḳıldı İ2, İÜ, MA
2201 سلطان سليم بيدى بنا سوزان دل طوبخانه يى =1220
2202 ARŞ 18, B1 135a, İ2 129b, İÜ 140a, MA 21, T1-Dīger Tārīḫ-i Ṭop-Ḫāne İ2, MA
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.
2203 dāʾim ARŞ, B1, İ2, MA: eyler İÜ
2204 ʿAzīm ARŞ: Kerīm B1, İ2, İÜ, MA
2205 ḥaṭīm ARŞ, B1, İÜ, MA: aẓīm İ2

Dökdü ṭop-ḫāneyi ol ḳālebe inʿām-ı Selīm [2206] **[H 1209]** [2207]

TĀRĪḪ-İ TĪMŪR-ḪĀNE [2208]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Cenāb-ı Ḥażret-i Ṣulṭān Ṣelīm Ḫān-ı cihān-pīrā
Ki fikri maṣlaḥat-sāz-ı umūr-ı mülk-i dīn oldu

2 Mühimmāt-ı ġazāya eyledi Allāh içün himmet
Ne himmet kim meleklerden sezā-yı āferīn oldu

3 Ḫuṣūṣā kim mühimmātı nizāma bu tīmūr-ḫāne
Bu bir īcād-ı vālādır ki tevfīḳe ḳarīn oldu

4 Şeh-i āhen-himem darü'l-hadīdi eyledi bünyād
Bu Dāvūdī ʿināyet ġıbṭa-i Tīmūr-ı Çīn oldu [2209]

5 Ṣolunda ḫumbara-ḫāne daḫi ṣaġında ṭop-ḫāne
Bir āhen-dil iki āteşli ʿāṣıḳla nişīn oldu

6 O nev-īcād iki çerḫ-i müdevver āhenīn-peyker
Ne çerḫ-i himmet ol eflākden bālāterīn oldu

7 O āteşle getirse çoḳ mudur Mirrīḫi dūlāba
Aña minfāḫı bir ehl-i nefes kim der-kemīn oldu [2210]

8 Ḫoşā kār-ḫāne-i āhen-binā kim örs-i ḥaddādı
Taḥammülden girān-sāz-ı ser-i kāv-ı zemīn oldu [2211]

9 Olunca himmet-i vālā-yı şāh-ı ʿāleme maẓhar
Degil kār-ḫāne-i āhen bu ṭarḥ-ı şeh-nişīn oldu

10 Donanma-yı hümāyūna olur ġayretle lenger-sāz
Nice sāʾir mühimmāta daḫi rükn-i rekīn oldu [2212]

11 İlāhī pāyidār et ol şehi evreng-i şevketde
Ki tedbiri esās-ı devlet ü dīn-i mübīn oldu

12 ʿAdū-yı dīne yā Rab gök baḳır hem yer tīmūr olsun
Mehābet lenger-endāz-ı dil-i aʿdā-yı dīn oldu [2213]

2206 ṭop-ḫāneyi ol ḳālıba ARŞ: ol ḳālıba ṭop-ḫāneyi B1, İ2, İÜ, MA

2207 دوکدی طوبخانه یی اول قالیه انعام سلیم =1214. Bütün nüshalarda 1209 tarihi yazmakla beraber yapılan hesaplamada 1214 tarihi çıkmaktadır.

2208 ARŞ 18, B1 134b, İ2 130b, İÜ 140b, MA 21, T1-
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2209 Dāvūdī ARŞ, B1, İ2, İÜ: Dāverī MA

2210 minfāḫı ARŞ, İ2, İÜ: minfāḫ B1, MA

2211 kār-ḫāne ARŞ, İ2, MA: ker-ḫāne B1, İÜ

2212 rekīn ARŞ: ḥaṣīn B1, İ2, İÜ, MA

2213 Mehābet ARŞ, B1, İÜ: Nihāyet İ2, MA

13 Dem-i ṣıdḳ-ı duʿā ḳurşun gibi geçdi semāvāta
İcābet bābına bir miḫ-i āhendir mekīn oldu

14 Körük urduḳca nāy-ı ḫāme nār-ı ṭabʿ-ı çālāka
Süḫan ḳızġın tīmūr her beyti sīḫ-i āhenīn oldu

15 Ne maʿden düşdü **Fāżıl** noḳṭalı tārīḫ-i pūlādım
Tīmūr-ḫāne mümeyyiz bir serāy-ı āhenīn oldu **[H 1209]** [2214]

[141a] TĀRĪḪ-İ BĀRŪT-ḪĀNE [2215]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Şehenşāh-ı cihān Sulṭān Selīm Ḫān-ı felek-eyvān
Kemāl-i himmeti rūy-ı zemīni ḳıldı ābādān [2216]

2 Niẓām-ı ʿadli verse imtizāc eżdād-ı eşyāya
Olur bārūt u āteş bister-i ülfetde bir aḳrān [2217]

3 Mühimmāta bu himmet ḥaḳ bu kim ilhām-ı Sübḥānī
Bu nev-āṣār ile eslāfı geçdi şāh-ı ʿālī-şān [2218]

4 Temelli her maḥalli ṭarḥ edince bānī-yi cūdu
Bu bārūt-ḫāneniñ ḳıldı bināsın muḥkemü'l-erkān [2219]

5 O bārūt-ḫāne kim şöhret ile Āzādlıdır adı
Bu bir āzādsız ḫıdmet-güẕār-ı dergeh-i ḫāḳān

6 Olur çeşm-i ʿarūs-ı hoş fidan-ı ṭop içün gūyā
Müzeyyen sürmedānlıḳ bir muʿallā-tarḥ-ı ḫoş-bünyān [2220]

7 Göründü düşmene her ḥāleti ehl-i nifāḳāsā
Derūnu hep siyeh-dil ẓāhiri bir sāde-rū ḫandān [2221]

8 Ne āteş saḳlamışdır sīne içre rūḥ-ı aʿdāya
Anıñ ḫoş çehre-i ʿunvānına aldanmasın nādān [2222]

9 Bu tārīḫ-i şerer-bārıñ ile her şāʿire kibr et
Ṣuʿūbetde bu bir gūherçile ey ṭabʿ-ı āteşdān

10 ʿAdūya fāl olur **Fāżıl** ḥurūf-ı sāde tārīḫim

2214 ی ن ی ن ی ب ز ی خ ی ت=1209
2215 B1 144b, İ2 129b, İÜ 141a, MA 22, T1 65a
2216 felek-eyvān B1, İ2, MA, T1: felek-ʿunvān İÜ
2217 Niẓām-ı ʿadli B1, İ2, İÜ, MA: Ḥakīm-i fikri T1
2218 nev-āṣār B1, İ2, İÜ, MA: nev-īcād T1 / ilhām-ı Sübḥānī B1, İ2, İÜ, MA: tevfīḳ-i Rabbānī T1
2219 bārūt-ḫāneniñ B1, İ2, İÜ, MA: bārūt-ḫāneyi T1
2220 bir İÜ: bu B1, İ2, MA, T1
2221 hep siyeh-dil B1, İ2, MA, T1: bir siyeh-rū İÜ
2222 çehre-i ʿunvānına İÜ: maḫzen-i dīvārına B1, İ2, MA, T1

Oḳur küffāra bārūt-ḫāne raʿd-ı sūre-i Duḫān[2223] **[H 1210]** [2224]

TĀRĪḪ-İ TERSĀNE [2225]

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1 Ol pādişāḥ-ı baḥr ü ber ġayret-keş-i dīn-i ḳavīm
Sulṭān Selīm-i dādger ẓıll-i Ḫudāvend-i Kerīm

2 Gör himmet-i şāhāneyi ārāyiş-i ḫāḳāneyi
Yapdı bu nev-tersāneyi Gemlikde ol baḥr-i ʿamīm

3 Ṣad-āferīn bünyādına bu himmet-i pūlādına
Ḥaḳḳā süfün icādına lāzım bu nev-rükn-i ḫaṭīm

4 Yā Rab mübāreḳ-fāl ola tersāne-i iḳbāl ola
Çoḳ çoḳ süfün iʿmāl ola peyrev ola bād-ı nesīm

5 Tekmīl olunca bu binā menḳūṭla dedim aña
Tārīḫ-i raʿnā **Fāżıl**ā *tersāne-i Ḫāḳān Selīm* **[H 1210]** [2226]

TĀRĪḪ-İ DĀRAĠACI [2227]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Baḥr ü ber pādişehi Ḥażret-i Sulṭān Selīm
Verdi iḳbāl-i cihān-gīri niẓām-ı iḳlīm [2228]

[141b] 2 Ḥabbeẕā himmet-i şāhāne ki devrinde cihān
Yaġa batdı olalı müktesib-i ẕevḳ-i Naʿīm [2229]

3 Reviş-i keşt*ī*-yi vaḳt olmuş iken orsa-poca
Verdi eyyām-ı şerīfi aña tesḫīr-i nesīm

4 [2230] Lenger-endāz-ı emān oldu cihān devrinde
Bādbān-ı siteme mayna verip çerḫ-i leʾīm

5 [2231] Ḫāṭır-ı enveri āyīnelik eyler ḳamere
Felek eylerse eger pertev-i ḫurşīdi ʿadīm

2223 ʿAdūya fāl olur B1, İ2, İÜ, MA: Çıkarır fāl ʿadūya T1 / raʿd-ı B1, İ2, İÜ, MA: raʿd u T1

2224 ا و و ر ك ا ر ه ا ر و ا ه ر ع د س و ر ه د ا =1202 (Duhan kelimesi خ ile yazılır. Burada ح ile kabul edilmiş olsa gerek ki ح=8 toplayınca 1210 elde edilmektedir.)

2225 B1 144b, İ2 131b, İÜ 141a, MA 22, T1-

2226 ت ن خ ق ن ی =1210

2227 B1 144b, İ2 131b, İÜ 141a, MA-, T1 64a

2228 cihān-gīri İ2, İÜ, T1: cihān-reʾy B1

2229 cihān B1, İÜ, T1: anın İ2 / batdı İ2, İÜ: yatdı B1, T1 / olalı İ2, İÜ, T1: ola ta B1 / ẕevḳ-i İ2, İÜ, T1: dūd-ı B1

2230 B1-

2231 Beytin ilk mısraı B1'de yoktur, 2. mısraı ise 18. beytin 2. mısraı olarak bulunmaktadır.

6 [2232] Ḥimmeti ḳıldı mühimmāt-ı ġazāyı temhīd
Ġayreti eyledi esbāb-ı cihādı tetmīm [2233]

7 [2234] Bir maḥalli ḳomadı luṭf-ı şerīfi yeʾse
Oldu her cāy u maḳarra kerem ü luṭfu ʿamīm [2235]

8 [2236] Hep delīl-i eṣer-i nuṣret olur bu ḥālāt
Ḳıldı alesta umūr-ı ẓaferi Rabb-i ʿAlīm [2237]

9 [2238] İşte tersānede ez-cümle bu dāraġacı
Köhne aḥşābla ālātı hep olmuşdu remīm

10 Böyle bir ḫıdmet-i şāhāna dayanmaz aḥşāb
Süfün-i nuṣrete lā-büdd ola bir rükn-i ḫaṭīm [2239]

11 Eyledi sedd-i Sikender gibi şāh-ı devrān
Ṭāḳ-ı sengīn ü muʿallāsını muḥkem tanẓīm

12 [2240] Böyle bir emr-i mühimmi ṣudeḳā bī-ṣek eder
Ḥażret-i şāh-ı dümen-gīr-i cihāna tefhīm

13 [2241] Yaʿnī ol ḥażret-i pāşā-yı ṣadāḳat-girdār
Ki eder himmeti tersāneyi dāʾim termīm

14 [2242] Güldü tersāne zamānında Ḥüseyn Pāşānıñ
Daḫi gitdikce ne himmet edecekdir taşmīm

15 [2243] Böyledir devlet ü dīn ḫıdmetine ṣādıḳ olan
Kendi işġāline ol ḫıdmeti eyler taḳdīm

16 [2244] Bā-ḫuṣūṣ ḫıdmet-i tersāne esās-ı devlet
Anda olmuş bu temel mā-lezim-i dīn-i ḳavīm

17 [2245] Naẓar-ı himmete şāyān idi el-ḥaḳ bu maḥal
Cāy-ı tīmār-ı donanma gibi bir emr-i ʿaẓīm

18 [2246] Oldu her ḫalḳa-i pūlādı birer çeşm-i küşād
Tā ki farḳ eyleye keştīde olan ṣaġ u saḳīm

2232 B1'de 4. beyittir.
2233 Himmeti İÜ: ʿİzzeti B1; Ġayreti İ2, T1 / Ġayreti B1, İÜ: Himmeti İ2, T1
2234 B1'de 5. beyittir.
2235 cāy u maḳarra kerem ü feyżi B1, İ2, T1: cāy-ı maḳarra kerem ü luṭfu İÜ
2236 B1'de 22. beyittir.
2237 Hep B1: Her İ2, İÜ, T1 / umūr-ı B1: umūru İ2, İÜ, T1
2238 B1'de 6. beyittir.
2239 şāhāna İ2, İÜ, T1: pür-zūra B1 / rükn-i ḫaṭīm B1, İÜ, T1: sedd-i ʿaẓīm İ2
2240 B1-
2241 B1-
2242 B1-
2243 B1-
2244 B1-
2245 B1'de 9. beyittir.
2246 B1-

19 [2247] Ḳırılan mīḫe düşen başa ʿilācı bu eder
Yaʿnī olmuş bu maḥal cism-i donanmaya ḥakīm [2248]

20 [2249] Her biri ġayret-i hidmetle dümen içre ḳalıp
Cümlesi ṣıdḳla āteş gibi ḫıdmetde muḳīm

21 [2250] Olsa ḳaṭrāna bedel bunda sezā müşk-i Ḫoten
Daḫi āhen yerine olsa revā külçe-i sīm [2251]

[142a] 22 Diz çöker cümle ḥużūrunda donanma-yı ẓafer
Anlara ders-i fütūḥātı edermiş taʿlīm

23 [2252] Dāye-i pāk-i ʿarūsān-ı sefāyindir bu
Ki eder anlara ālāt-ı niẓāmı taḳsīm

24 [2253] Ġayret ü himmet-i şāhī daḫi düşdü ṭaşa
Ḳılmada birbirine nisbet ile cehd-i ʿaẓīm

25 [2254] Biri dāye biri māder birisi meşşāṭa
Keştī gūyā ki ḳucaġında yaṭar ṭıfl-ı yetīm

26 [2255] Yekdir Allāh diyelim ṣıdḳla şeb-tā-be-seḥer
Dümeni eyleyelim dest-i rıżāya teslīm

27 [2256] Süḫan-ı fetḥ nefes gönder eyā Ḫıżr-ı ẓafer
Bād-ı tevfīḳ ola tā kim aña her demde nedīm [2257]

28 [2258] Rūzgār içre şeh-i ʿālemiñ olsun her dem
Keştī-yi devleti liman-ı saʿādetde muḳīm [2259]

29 [2260] Tekne-i ḳaṭre-i iḥsānına deryā ne ʿaceb
Olsa pes-mānde-i dest-i keremi dürr-i yetīm [2261]

30 [2262] Çerḫ tersāne-i iḳbāline bir aylaḳcı

2247 İ2- / B1'de 10. beyittir.
2248 mīḫe B1, İÜ: ḳıça T1
2249 B1, İ2, T1-
2250 B1'de 11 ve İ2'de 19. beyittir.
2251 Olsa İÜ, T1: ola B1, İ2 / külçe-i B1, İÜ: ḫalḳa-i İ2, T1
2252 B1'de 14, İ2'de 20 ve T1'de 22. beyittir. İÜ'de ilk mısra "Līk bir ẕāta gerek böyle ʿarūs-ı süfüne" şeklindedir.
2253 B1-
2254 B1-
2255 B1'de 14, İ2'de 22 ve T1'de 23. beyittir.
2256 B1'de 15, İ2'de 23 ve T1'de 24. beyittir.
2257 Süḫan-ı fetḥ İÜ: Sancaḳ-ı fetḥ İ2, T1; Süḫan-ı baḥre B1
2258 B1'de 17, İ2'de 24 ve T1'de 25. beyittir.
2259 her dem B1, İÜ: daʿim İ2, T1
2260 B1'de 16, İ2'de 25 ve T1'de 26. beyittir.
2261 Tekne-i B1, İÜ: Teknedir İ2, T1
2262 B1'de 18, İ2'de 26 ve T1'de 27. beyittir.

Mihr ü meh ise berāber iki yoldaş-ı ḳadīm [2263]

31 [2264] Eyleye Ḥıżrı donanmasına Ḥaḳ baş reʾīs
Feṯḥ ü tevfīḳi mülāzım ede Mevlā-yı ʿAẓīm [2265]

32 [2266] Çekdire düşmen-i iḳbāline ırġad-ı belā
Olup engin-i ġama ġavṭa-zen-i dehşet ü bīm [2267]

33 [2268] Vere hep sīne-i aʿdāsını tīre Mevlā
Bu duʿāya foradır perde-i dergāh-ı Kerīm

34 [2269] Geldi yelken-kürek endīşe yem-i maʿnādan
Keşt*ī*-yi naẓma direk dikdi yine ṭabʿ-ı fehīm [2270]

35 [2271] Ḥarf-i menḳūṭla hem sāde ile bu beyti
İki tārīḫ-i tamām eyledi **Fāżıl** terḳīm [2272]

36 [2273] Bu himemle dil-i ḥussād ola berdār u helāk **[H 1209]** [2274]
Dāraġacını binā eyledi Sulṭān Selīm **[H 1209]** [2275]

TĀRĪḪ-İ ḪUMBARA-ḪĀNE [2276]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Ol Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān-ı zamāne
Kim himmet-i şāhānesi tevfīḳe nişāne

2 Ez-cümle bu nev-ḫumbara-ḫāne ki nice dem
İḥrāḳla olmuş idi bir mezbele-ḫāne

3 Sābıḳda daḫi muḫtaṣar u teng idi gāyet
İḥsān u kerem ḳoydu anı şöhret ü şāna

4 Şāhāne ẓarīfāne bināsı ʿaceb oldu

2263 Mihr ü meh ise berāber iki yoldaş-ı ḳadīm İ2, İÜ, T1: Felek eylerse eger pertev-i ḫurşīdi ʿadīm B1

2264 B1'de 19, İ2'de 27 ve T1'de 28. beyittir.

2265 Eyleye İ2, İÜ, T1: eyledi B1 / ḥaḳ B1, İÜ, T1: İ2-

2266 B1- / İ2'de 28 ve T1'de 29. beyittir.

2267 Olup İÜ: Ola İ2, T1

2268 B1'de 21, İ2'de 29 ve T1'de 30 beyittir.

2269 B1'de 20, İ2'de 30 ve T1'de 31. beyittir.

2270 yine İÜ: meger B1, İ2, T1

2271 B1'de 23, İ2'de 31 ve T1'de 32. beyittir.

2272 menḳūṭla B1, İÜ, T1: menḳūṭdur İ2

2273 B1'de 24, İ2'de 32 ve T1'de 33. beyittir.

2274 و هممله‌دلحساداولهردار هلاکدارااالدسلطا سلم = 1209 (Beyitteki noktasız harfler)

2275 ب ب غ ج ی ن ی ب ن ی ی ن ی = 1209 (Beyitteki noktalı harfler)

2276 ARŞ 18, B1 135b, İ2 130a, İÜ 142a, MA 23, T1-
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

Evvelde meger yandıġı taʿmīre bahāne

5 Ḥaḳḳ āteş-i ḳahrıyla ede düşmeni berbād
Çün ḫumbara üftāde ola ẕüll ü hevāna [2277]

[142b] 6 Bu beyti dedi fikr-i mühendis ile **Fāżıl**
Hep sāde olan ḥarfle tārīḫ-i yegāne

7 Bu ʿāteş-i reşk-ile hemān paṭlasın aʿdā
Döndü küre-i nāra bu nev-ḫumbara-ḫāne [2278] **[H 1209]** [2279]

TĀRĪḪ-İ ḲIŞLA-İ ʿARABACIYĀN [2280]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Şāh-ı Cem-mertebe Sulṭān Selīm
Ki odur rūy-ı zemīniñ şāhı

2 Nice bir ḳışlalar etdi inşā
Habbeẕā himmet-i ẓıllu'llāhī

3 Bā-ḫuṣūṣ bu ʿaraba ocaġı
Ki budur mā-lezim-i āgāhī

4 Dīn-i vālāya bu ḫıdmet el-ḥaḳ
Şādımān etdi Resūlullāhı

5 ʿĀferīn himmet-i şāhenşāha
Feṭḥ ü āsān ola her dil-ḫᵛāhı

6 Emrine çerḫ-i felek sürʿatci
Bende-i dāʾire-i dergāhı

7 Görülen iki tekerlekleridir
Anı ẓann etme ki mihr ü māhı

8 Çekemez gāv-ı zemīn olsa daḫi
Saḫt-ı gerdūne-i ḳadr ü cāhı

9 Ṭop-ı pür-zūr-ı celāl ü ḳahra
Düşmeniñ ola nişān cāngāhı [2281]

10 Düşmeniñ cānına olmuş ʿāşıḳ
Ṭopları̇ñ ṣanma tehīdir āhı [2282]

2277 Çün ARŞ, B1, İ2: Çoḳ İÜ, MA

2278 Bu āteş-i reşk İ2, İÜ, MA: Ol āteş-i çerh B1

2279 و ا ر ك ل ه ه م ا ط ل س و ا ع د ا د و د ك ر ه ا ر ه و و م ر ه ا ه ها =1208+1=1209 (tÀrìò-i yegÀne)

2280 ARŞ 6a, B1 146a, İ2 130a, İÜ 142b, MA 23, T1-
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2281 nişān ARŞ, İÜ: şiken B1, İ2, MA

2282 ṣanma tehīdir ARŞ: boş mu fiġān u B1, İ2, İÜ, MA

11 Verdi çerḫ içre ocaġ-ı ʿaraba
Burc-ı Ṣevre ṭarab-ı nāgāhī [2283]

12 Bu neẓāretde bu nev-ḳışla-i pāk
Var mı dünyāda bunuñ eşbāhı [2284]

13 Leb-i deryāda bu balıḳ-ḫāne
Murġ-ı baḥriñ bu teferrücgāhı

14 ʿAraba gerçi ki ṭavşan avlar
Bu eder lîk şikār-ı māhī

15 Dedi **Fāżıl** aña tārîḫ-i tamām
Çerḫe döndü ʿarabacıgāhı [2285] **[H 1208]**[2286]

TĀRÎḪ-İ ANBĀR-I ḤUBŪBĀT [2287]

Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün / Mefāʿîlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

[143a] 1 Ṣelîm Ḫān ḫūşe-i ʿOsmāniyānıñ dāne-i kārı
Galāl-i arż taʿdādınca versin ʿömr aña Bārî

2 Bu sāḥilde ẓaḫîre maḫzeni yapdırdı fermānı
Ola üç göz ile tā kim ḥubūbātıñ nigeh-dārı

3 Daḳîḳ-i naẓmı **Fāżıl** pide et tennūr-ı tārîḫe
Ḥubūbātıñ Öküz Limanına ṭarḥ oldu anbārı **[H 1217]** [2288]

TĀRÎḪ-İ CÜLŪS-I SULṬĀN MUṢṬAFĀ[2289]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

1 Āsumān-ı şevketiñ mihr-i felek-pîrāsıdır
Nesl-i pāk-i āl-i ʿOṣmānıñ dür-i yektāsıdır

2 Zîver-efzā-yı serîr [ü] tāc olan ṣāḥib-ḳırān
Ḥażret-i ʿAbdülḥamîdiñ cevher-i vālāsıdır

3 Ṣāḥib-i vaḳt ü zamān ārāyiş-i ḳevn ü mekān
Revnaḳ-ı rūy-ı cihān ḫāḳān-ı bî-hemtāsıdır

2283 Verdi ARŞ, İ2, İÜ, MA: Urdu B1

2284 Bu ARŞ: İ2, İÜ, MA: Bir B1

2285 Çerḫe ARŞ, B1, İ2, MA: Gerçi İÜ

2286 چرخه دوندی عربه جی کاهی = 1208

2287 B1 153a, İ2 132b, İÜ 143a, MA 25, T1- Tārîḫ-i Anbār B1

2288 حبوباتك اوكوز ليمانته طرح اولدی انباری = 1217

2289 B1 156b, İ2 136a, İÜ 143a, MA 36, T1- Tārîḫ-i Cülūs-ı Ḥażret-i Ṣulṭān Muṣṭafā Ḫān B1; Tārîḫ-i Cülūs-ı Sulṭān Muṣṭafā Ḫān İbn-i ʿAbdülḥamîd Ḫān İ2; Tārîḫ-i Cülūs-ı Sulṭān Muṣṭafā Ḫān Bin ʿAbdülḥamîd Ḫān MA

4 Ol ḫidiv-i salṭanat-pīrāye Sulṭān Muṣṭafā
Dūdmān-ı eşrefiñ dārā-yı müsteşnāsıdır

5 Müjde ey ehl-i cihān ey millet-i İslāmiyān
İşte teşrīf etdi ʿaşrıñ mehdī-yi aʿlāsıdır

6 Ḥaḳ hemān nuṣret ile taḫtında ḳılsın ber-ḳarār
Çün vücūd-ı eşrefi vaḳtiñ cihān-ārāsıdır

7 [2290] Yevm-i cumʿa eşref-i sāʿatde İḳāʿ-ı cülūs
Cümlesi Ḥaḳḳıñ delīl-i niʿmet-i ʿuẓmāsıdır

8 Südde-i ʿulyāya ʿarż eyler iki tārīḫ-i tām
Bende-i **Fāżıl** bu dergāhıñ duʿā-gūyāsıdır [2291]

9 Eylemişdi hem ḥużūra ʿarż-ı tebşīr-i cülūs
Bir sene aḳdem bu ʿabdiñ müjde-i raʿnāsıdır

10 *Muṣṭafā Ḫān oldu iclās ile mehdī-yi enām* **[H 1222]** [2292]
Müjde-i millet bu Sulṭān Muṣṭafā iclāsıdır **[H 1222]** [2293]

TĀRĪḪ-İ SENE-İ CEDĪD [2294]

Müfteʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün

- . . - / - . . - / - . -

1 Geldi saʿādetle bu sāl-i ʿacīb
Oldu ʿayān ḳalbime sırr-ı ġarīb

2 Yaʿnī ḥesāb eyler iken sālini
Ṭāliʿini yoḳladı fikr-i muṣīb

3 Gülşen-i bāṭında gönül fāl içün
Niyyet-i devletle olup ʿandelīb

4 On yedi ḥarf üzre bulunca cevāb
Nuṭḳa getirdi anı ṭabʿ-ı edīb [2295]

[143b] 5 Çıḳdı ʿaceb mışraʿ u tārīḫ-i tām
Devlete bir müjde-i Rabb-i Mucīb

6 Şāh-ı cihānıñ der-i vālāsına
ʿArża sezā oldu bu tārīḫ-i zīb

7 Kimlere ʿarż eyleyelim var iken

2290 B1-, MA'da 5. beyittir.
2291 İki İ2, İÜ, MA: iken B1
2292 مصطفی خان الدی اجلاسیله مهدیی انام = 1222
2293 مژده ملت بو سلطان مصطفی اجلاسیدر = 1222
2294 B1 149a, İ2 136b, İÜ 143a, MA 19, T1- Tārīḫ-i Sāl B1; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Riḳāb-ı Sulṭān Muṣṭafā Ḫān İ2, MA
2295 bulunca B1, İ2, İÜ: olunca MA

Devlet ü dīn ṣāḥibi şāh-ı mehīb [2296]

8 Rūḥ-ı cihān Muṣṭafā Ḫān kim odur
ʿĀleme bir ẓıll-i Ḫudā-yı raḳīb

9 Pādişeh-i maʿdelet-efrāḫte
Ehl-i himem māye-i ḫulḳ-ı necīb

10 Nuṣret eyle ʿaskerine dāʾimā
Fetḥ ü fütūḥāt ola yā Rab naṣīb

11 Minber-i cān üzre duʿāsın eder
Ṭūṭī-yi dil tā seḥer olmuş ḫaṭīb

12 Müjde-i **Fāżıl** bu sene ḥażrete
Ola mübārek be-resūl-i ḥabīb

13 Dīn-i mübīn şāhına tārīḫ-i sāl
Yenṣuruhu'llāhu bi-fetḥi ḳarīb [2297] **[H 1223]** [2298]

TĀRĪḪ-İ CÜLŪS-I SULṬĀN MAḤMŪD ḪĀN [2299]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Ḥamdu-li'llāh yine erdi kerem-i Rabb-i Vedūd
Şādımān oldu cihān olmuş iken ḥüzn-ālūd [2300]

2 Giryenāk olmuş iken cümleyi ḫandān etdi
Ḳıldı mātemgede-i ʿaṣrı Ḫudā şevḳ-endūd [2301]

3 ʿĀlemi ṭutmuş iken ebr-i siyāh-ı ekdār
Āfitāb etdi ṭulūʿ oldu küdūret nā-būd

4 Şuʿle-tāb-ı ʿaẓamet lemʿa-i dīn ü devlet
Pertev-i salṭanat-ārā-yı şeref-baḫş-ı vücūd

5 Revnaḳ-ı rūy-ı cihān bāriḳa-i kevn ü mekān
Āsumān-mertebe Cem-kevkebe Sulṭān Maḥmūd

6 Cevher-i ʿaḳl ile āmīḫte ḫulḳ-ı pāki
Zīver-i ʿḥilm ile ārāste ẕāt-ı bih-būd

7 Devlet ü dīne müceddid budur inşāʾa'llāh
Müjdeler millet-i İslāma göründü maḳṣūd

8 Ẕātını ḥikmet-i Ḥaḳ gördü serīre elyaḳ

2296 ṣāḥibi B1, İ2, İÜ: ṣāḥib MA
2297 "Yakın bir fetihle Allah yardım edecek."
2298 ينصره الله بفتح قريب = 1223
2299 B1 156b, İ2 137a, İÜ 143b, MA 42, T1-
Tārīḫ-i Cülūs-ı Sulṭān Maḥmūd Ḫān Bin ʿAbdülḥamīd Ḫān MA
2300 ḥüzn-ālūd B1, İÜ, MA: ġam-ālūd İ2
2301 etdi: İ2-

Ḳıldı bir demde aña mülkü müheyyā Maʿbūd

9 Oldu iclāsı bize māye-i sūr u şādī
Dilerim tāliʿi tevfīḳ ile olsun mesʿūd [2302]

[144a] 10 ʿÖmr-i efzūn ile Ḥaḳ nesl-i mübārek versin
Leşkeri ġālib ola düşmeni olsun merdūd

11 İki mışraʿ ile yazdı iki tārīḫ-i tamām
Geldi **Fāżıl** ederek şükr ile Mevlāya sücūd

12 *Şāh Maḥmūd-ı ḥamīdü'ş-şiyem evrenge ʿazīz* **[H 1223]** [2303]
ʿĀleme müjde ki sulṭān-ı zemen Ḫān Maḥmūd **[H 1223]** [2304]

TĀRĪḪ-İ DĪGER [2305]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

1 Zihī esbāb-ı feyż-i āsumānī
Cihān buldu ḥayāt-ı cāvidānī

2 Zamān ālūde iken yeʾs ü ġamla
Erişdi ʿāleme luṭf-ı nihānī

3 Ḫudā bir bendeyi giryān ederse
Yine ḫandān eder bir yüzden añı

4 Sezādır ḥamd ü şükre ṣāḥibü'l-mülk
Ki şād etdi ḳulūb-ı bendegānı

5 Cihāna verdi bir şāh-ı müsellem
Ḥamīdü't-ṭabʿ ol Maḥmūd-ı Ṣānī

6 Teʿāla'llāh zihī ḫurşīd-ṭalʿat
Münevver ḳıldı bir demde cihānı

7 Ḫoşā nāmūs-ı devlet tāc-dārı
Ḫoşā dīn ü şerīʿat pāsbānı

8 Sezā gördü serīr-i mülke Mevlā
O şāh-ı ḫurde-bīn ü nükte-dānı

9 [2306] Ḫidīv-i dīn ü devlet böyle lāzım
Ki rüşd ü maʿrifet ola nişānı

10 Muvāfıḳ ṭāliʿ-i şekl-i dirāyet

2302 tevfīḳ ile B1, İÜ, MA: tevfīḳ İ2

2303 شاه محمود حمید الشیم اورنگه عزیز = 1223

2304 عالمه مژد که سلطان زمن خان محمود =1223

2305 B1 157a, İ2 137a, İÜ 144a, MA 43, T1-
Tārīḫ-i Dīger Be-Cülūs-ı Hümāyūn B1, İ2; Tārīḫ-i Dīger-i Cülūs-ı Hümāyūn MA

2306 B1, İ2, MA-

Cihānıñ böyle lāyıḳ ḳahramānı [2307]

11 Mübārek-bād iclās-ı şerīfi
Zamān-ı ʿadl ü dād olsun zamānı

12 Cülūsu meymenetle ola yā Rab
Cihānıñ bāʿiṣ-i emn ü emānı

13 Cihān durduḳca dursun ya İlāhī
ʿİbādu'llāhıñ olsun sāyebānı

14 Eder bu çāker-i dergāhı **Fāżıl**
Duʿākār-ı ḳadīm-i āsitānī

15 Münaḳḳaṭ ḥarfle tārīḫini ʿarż et
Cülūs-ārā-yı Maḥmūd Ḫān-ı Ṣānī [2308] **[H 1223]** [2309]

[144b] **TĀRĪḪ-İ VİLĀDET-İ FĀṬIMA SULṬĀN** [2310]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿılün

. . - -/. . - -/. . - -/. . -

1 Revnaḳ-arā-yı cihān Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd
Oldu envārı ile rūy-ı zamān gül-çehre [2311]

2 Verdi Ḥaḳ ẕātına bir duḫter-i ferḫunde-ḳudūm
Māh-ı ʿıyd üstüne ʿıyd oldu ḳudūmu şehre

3 Nūr-ı zehrā gibi ol Fāṭıma Sulṭān doġdu
Oldu yümn-i berekātıyla ḳırān-ı Zühre

4 Enbiyā ḥāli benāt evvel-i evlād olmak
Devlet ü dīne olur meymenetinden behre

5 Şāh-ı Cem-kevkebe ẕürriyyet ile ṣaġ olsun
Nesl-i pāki ruḫ-ı devrāna ola zermühre

6 Dāʾimā yāver ola ẕātına feyż-i nebevī
Ede aʿdāsını endāḫte nār-ı ḳahra

7 Tām tārīḫ-i mübārek ile müjdem **Fāżıl**
Maḳdem-i Fāṭıma Sulṭān müteyemmen dehre **[H 1223]** [2312]

TĀRĪḪ-İ FĀṬIMA SULṬĀN [2313]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

2307 şekl-i İÜ: şekl ü B1, İ2, MA
2308 et İ2, İÜ: B1, MA-
2309 ج ی خ ن ث ی = 1223
2310 B1 158b, İ2 137b, İÜ 144b, MA-, T1-
2311 rūy-ı B1, İÜ: İ2-
2312 مقدم فاطمه سلطان متيمن دهره = 1223
2313 B1 159a, İ2 137b, İÜ 144b, MA-, T1-

. . - -/. . - -/. . - -/. . -

1 Ḳadem-i Fāṭıma Sulṭān ki sürūr-efzādır
Berekāt-ı meded-i Fāṭıma-i Zehrādır

2 Ḥamdu-li'llāh ki Ferīdūn-ı serīr-ārāya
Meymenet müjdesi bir mevhibe-i ʿuẓmādır

3 Ẓıll-i memdūd-ı Ḫudā Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd
Feyż-i tevfīḳ-i İlāhiyle cihān-ārādır

4 Ede ẕürriyyet-i pākiyle feraḥ devlet ü dīn
Nesl-i ʿālī-ḥasebi rābıṭa-i dünyādır

5 Bārekā'llāh bu sulṭān-ı şeref-mīlāda
Ṭāliʿ-i meymenet-efrūzu felek-pīrādır

6 Yümn imiş evvel-i ẕürriyyet olur ise benāt
Bu da ḫāṣṣiyyet-i pāk-i rusül-i Mevlādır [2314]

7 Ġurre-i sāl-i cedīd ile maʿnen teşrīfi
Heft-rūz evvel ise meymeneti hem-pādır

8 Tām tārīḫ-i sene geldigi *ferḫunde-ḳadem* **[H 1223]** [2315]
Fāl-i ḫayr oldu ḳudūmuyla bu sāl aʿlādır

9 Nesl-i pākiyle maṣūn eyle İlāhī şāhı
Ẕātına ḫayr-duʿā vācibe-i dānādır

10 Tām tārīḫ-i velādet ne mübārek **Fāżıl**
Berekāt-ı meded-i Fāṭıma-i Zehrādır **[H 1223]** [2316]

[145a] TĀRĪḪ-İ CĀMİʿ-İ ŞERĪF [2317]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿılün

- . - - /- . - - /- . - -/- . -

1 Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūd Ḫān-ı Ṯānī kim odur
Mülk-i ʿOṯmāniyyeniñ şevket-ṭırāz-ı mesnedi

2 *Len-tenālü'l-birre ḥattā tünfiḳū* mefhūmuna [2318]
Mā-ṣadaḳ ol tābiʿ-i aḥkām-ı şerʿ-i Aḥmedī [2319]

3 İşte ez-cümle Ḳavaḳ semtinde olmuşken ḫarāb

2314 Bu da B1, İÜ: Bu İ2

2315 فرخنده قدم =1223

2316 برکات مدد فاطمه زهرادر =1223

2317 B1 160b, İ2 138a, İÜ 145a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Cāmiʿ B1; Tārīḫ-i Mescīd-i Şerīf Der-Ḳavaḳ İ2

2318 "Allah yolunda sevdiğiniz şeylerden harcamadıkça iyiliğe asla eremezsiniz..." Âl-i İmrân/92.

2319 ḥattā İ2, İÜ: B1-

Sevḳ-i ehl-i ḫayr ile ḳıldı binā bu maʿbedi

4 Ol ser-i bostāniyān-ı ḫāṣṣa ʿAbdullāh ḳulu
Şāh-ı ẕī-şāna duʿa aldırmaḳ el-ḥaḳ maḳṣadı

5 Şöyle bir bānī-yi ṣānī oldu bu ḫayrāt içün
Oldu bānī-yi ḳadīmiñ şād rūḥ u merḳādı

6 ʿĀşiyān-ı būm iken her kūşe-i vīrānesi
Lānegāh-ı ḳudsiyān oldu revāḳ-ı esʿadı

7 Bārekā'llāh cāmiʿ-i zībā ḫoşā ecr-i cezīl
Ehl-i ḫayrāt ol ki nutḳ-ı *men benāya* muḳtedi [2320]

8 Minber ü miḥrābı olsun ḫāver-i nūr-ı ḳabūl
Şāh-ı āfāḳa ola iḳbāl ü ʿömr-i sermedī

9 Hem bunu ḫayra delālet eyleyen ḫāṣ bendesi
Berḫudār olsun İlāhī böyle ʿabd-i emcedi

10 İki rekʿat ḳıl duʿā et **Fāżıl**ā tārīḫ yaz
Şāh-ı devrān ḳıldı bünyān bu mübārek mescidi [2321] **[H 1224]** [2322]

ZEYL-İ FİHRİST-İ TEVĀRĪḪ-İ ḪAVĀḲĪN-İ ʿOŞMĀNİYYE [2323]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Dirīġā biñ iki yüzle yigirmi üçde tekrāren
Hemān on dört aydan ṣoñra ḳopdu fetret-i ṣānī [2324]

2 Selīm Ḫānı çün etdi ġadr-ile ʿamzādesi maḳtūl
O da ḫalʿ oldu fi'l-hāl ẓāhir oldu ʿadl-i Rabbānī

3 Mükāfāt-ı Ṣanīʿ üzre hemān dört māhdan ṣoñra
Zamān ʿuḳbāya gönderdi daḥi ol Muṣṭafā Ḫānı

4 Cemāzi'l-āḫiriñ beşinci günü yevm-i pençşenbe [2325]
Cülūs-ı Ḥażret-i Maḥmūd-ı Ṣānī ṭutdu devrānı [2326]

5 [2327] O ʿ**Adlī** maḫlaşıyla lemʿa-yāb-ı ẓahara'l-ʿādil
Hümāyūn ṭāliʿi peyveste-i ḫurşīd-i nūrānī

2320 "مَنْ بَنَى مَسْجِدًا بَنَى اللهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ" "Kim bir mescid yaparsa Allah da cennette onun bir benzerini yapar." (Buhârî/450; Müslim/533)

2321 bünyān B1, İÜ: bünyād İ2

2322 شاه دوران قيلدى بنيان بو مبارك مسجدى = 1224

2323 B1-, İ2 138b, İÜ 145a, MA-, T1-Tārīḫ-i Maʿlūm İ2

2324 yüzle İÜ: yüz İ2

2325 5 Cemaziyel-ahir 1223 Cuma'ya denk gelmektedir / 29 Temmuz 1808

2326 yevm-i: İ2-

2327 İ2'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

6 Zamān vaḳt-i emān olsa gerekdir ḳavl-i cifr üzre
Odur imdādkār-ı māye-dār-ı nesl-i ʿOṣmānī [2328]

7 Bu iki beyt-i āḫir ile zamān u emān elfāẓı
Esrār-ı cifriyyūndandır erbābına maʿlūmdur [2329] [?] [2330]

[145b] **TĀRĪḪ-İ SEBĪL-İ VĀLİDE SULṬĀN** [2331]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

. - - -/. - - -/. - - -/- . -

1 Ḥażret-i Sulṭān Selīmiñ ey zamāne teşne-leb
Cūy-bār-ı luṭfu rīzān oldu gel iḥsāndan iç [2332]

2 Bu sebīl-i Vālide Sulṭān ise ʿayn-ı ḥayāt
Ey ḥayāt-ı cāvidānī isteyen gel andan iç [2333]

3 Dürr-i pāk-i ḳaṭresin vermezdi ṣad-ebre ṣadef
Deseler ister bu ṣudan iç diler nīsāndan iç [2334]

4 [2335] Bu delāletde beni Ḫıżr añla ey ʿaṭşān hemān
Gıbṭa-i İskender ol bu çeşme-i ḥayvāndan iç

5 Cānına cānlar ḳatar dil-teşnegānıñ bu sebīl
Mā-ḥaṣal āb-ı revānı cān-fezādır cāndan iç

6 Bu sebīl-i ḫayr içün ṣaf ṣaf melek eyler duʿā
Ṣāḥibü'l-ḫayrāta derler Kevṣer-i Rıḍvāndan iç

7 Dü-lebimle ṣordum ol tārīḫi **Fāżıl** lūleden
ʿĀfiyetler gel sebīl-i Vālide Sulṭāndan iç **[H 1209]** [2336]

TĀRĪḪ-İ SEBĪL-İ DĪGER [2337]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - -/. . - -/. . - -/. . -

1 Cūy-bār-ı ʿaẓamet Ḥażret-i Sulṭān Selīm
Oldu āb-ı keremi maġrib ile şarḳa sebīl

2328 ḳavl-i cifr üzre İÜ: devr-i ʿadlinde İ2

2329 zamān u emān elfāzı İÜ: emān u zamān olur İ2

2330 Aruzun aksadığı mısradaki tarih tespit edilememiştir.

2331 B1 144a, İ2 138b, İÜ 145b, MA 32, T1-
Tārīḫ-i Sebīl B1; Tārīḫ-i Sebīl-i Mihrişāh Sulṭān Māder-i Sulṭān Selīm Ḫān MA

2332 zamāne İÜ: zamān B1, İ2, MA

2333 cāvidānı B1, İÜ, MA: cāvidān İ2

2334 ebre İ2, İÜ, MA : dürre B1 / ister B1, İÜ, MA: İ2-

2335 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2336 عافیتلر کل سبیل والده سلطاندن ایچ =1207+2 (dü-leb) = 1209

2337 B1 147a, İ2 139a, İÜ 145b, MA 33, T1 63b
Tārīḫ-i Sebīl B1; Tārīḫ-i Sebīl-i Vālide Sulṭān İ2; Dīger Tārīḫ-i Sebīl-i Vālide Sulṭān MA; Tārīḫ-i Sebīl-i Vālide Sulṭān Der-Eyyūb-ı Enṣārī T1

2 Ḥażret-i Vālide Sulṭān-ı mekārim-āṣār
Ki arar meşreb-i iḥsānı reh-i Ḥaḳḳa sebīl

3 Siyyemā ḳurb-ı Ebā Eyyūb-ı Enṣārīde
Bu ʿimāret ile ḥaḳḳā bu sebīl başḳa sebīl

4 Öbürü ṣofra çeker sāʾile bu kāse ṣunar
Birisi Kevṣere mecrā birisi rızḳa sebīl

5 Biri revnaḳ verir iṭʿāmla rūy-ı zerde
Biri işrāb-ı ḥayāt-ile olur ṣıdḳa sebīl

6 Görünür teşneye ṣad-lūleden āb-ı pāki
Oldu Ḫallāḳ-ı ṣuver ʿaşḳına ṣad-fırḳa sebīl [2338]

7 Şevḳ-i iḥsānla pervāza gelir teşnelere
Gerden-i maşrabaya baġlamasa ḫalḳa sebīl [2339]

8 Dīde-i lūlesi giryān dili pür-cūş u ḫurūş
Düşdü ebnā-yı sebīl uġruna bu ʿaşḳa sebīl

9 [2340] Mā-ḥaṣal edʿiye-i ṣāḥibetü'l-ḫayrātı
Ṣu gibi söyler idi gelse eger nuṭḳa sebīl [2341]

10 Ābı cārī olıcaḳ söyledi **Fāżıl** tārīḫ
Eyledi Vālide Sulṭān bu ṣuyu ḫalḳa sebīl **[H 1212]** [2342]

[146a] TĀRĪḪ-İ SĀḤİL-ḪĀNE-İ ESMĀ SULṬĀN [2343]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. -- -/. - - -/. - - -/. - - -

1 Bu sāḥil-ḫānesi yā Rab Cenāb-ı Esm*ā* Sulṭānıñ
Ola vefḳ-ı mübārek bābına esmā-yı ḥüsnādan

2 Hilālī ḫalḳa-i bāb ile **Fāżıl** söyle tārīḫin
Buyur Firdevsi seyr eyle naʿīm-ābād-ı aʿlādan **[H 1223]** [2344]

TĀRĪḪ-İ DĀMĀD-I ŞEHRİYĀRĪ ŞÜDEN-İ ḲAPUDAN ḤÜSEYİN PĀŞĀ [2345]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

2338 āb-ı pāki İ2, İÜ, MA, T1: āb u nābı B1
2339 baġlamasa İ2, İÜ, MA, T1: baġlamaya B1
2340 İ2-
2341 söyler B1, İÜ, T1: oḳur MA / ṣāḥibetü'l-ḫayrātı İÜ, MA, T1: ṣāḥibetü'l-ḫayrātın B1
2342 ایلدی وآلده سلطان بو صویی خلقه سبیل =1212
2343 B1 148b, İ2 139a, İÜ 146a, MA 25, T1-
Tārīḫ-i Bāb-ı Sāḥil-Ḫāne-i Esmā Sulṭān B1, İ2, MA
2344 بیور فردوسی سیر ایله نعیم آباد اعلادن = 1228-5=1223
2345 B1 145a, İ2 139a, İÜ 146a, MA 3, T1 68b
Tārīḫ-i Zifāf-ı Ḥüseyin Pāşā B1; Tārīḫ-i Zifāf-ı Ḳapudan-ı Deryā Ḥüseyin Pāşā Be-Ḥażret-i Esmā Sulṭān İ2, MA; Tārīḫ-i Dāmād Ḥüseyin Pāşā T1

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Yine āvāze-i ṭabl-ı beşāret ṭutdu dünyāyı
Yine buldu cihān meşşāṭa-i ḳudretle ārāyı [2346]

2 Fürūġ-ı şevḳ ile her rūzumuz mirʾāt-ı nūr oldu
ʿArūs-ı şeb daḫi ruḫsāra dökdü zülf-i Leylāyı [2347]

3 Zifāf olmuş meger ḫurşīd ü māh-ı ʿālem-ārāya
Nişār etdi felek bu şevḳ ile ʿıḳd-ı Şüreyyāyı [2348]

4 Cenāb-ı ḥażret-i düstūr-ı ekrem dāver-i aʿzām
Yine dāmād*ī*-yi şāh-ile buldu ḳadr-i vālāyı [2349]

5 [2350] Ḥarīm-i ḫāṣṣına cāriʾye olmaz Zühre-i eflāk
Serāy-ı devletinde perde-dār etmez Zelīḫāyı [2351]

6 Ḥüseyn Pāşā-yı Ġāzī ḳahramān-ı āsumān-rütbe
Ki ḫāk-i pāyına hep ʿālem eyler cebhe-fersāyı

7 Felāṭūn-fikr [ü] pāk-endīşe kim mirʾāt-ı ḳalbinde
Ḫudā resm eylemişdir cümle mevhūmāt-ı eşyāyı [2352]

8 Seḫā vü merḥamet rüşd ü diyānet himmet ü cürʾet
Cenāb-ı pāki hep cemʿ etdi bu aḫlāḳ-ı ʿuẓmāyı [2353]

9 Selefde gelmemiş tārīḫlerde yazmamış mişlin
Ben ol āzādeyim bilmem ne tezvīr ü müdārāyı

10 Vücūd-ı pākidir bi'llāh şimdi güldüren ancaḳ
ʿİẕār-ı devlet ü dīni ruḫ-ı aʿlā vü ednāyı [2354]

11 Kerīm Allāhdan ancaḳ budur maḳṣūdumuz her dem
Ḫaṭardan ṣaḳlasın ol ẕāt-ı müsteṣnā-yı vālāyı

12 [2355] Muʿīni Ḥażret-i Ḥaḳdır iki dünyāda ḫavf etmem
Ki her kārında ḳaṣd eyler rıżā-yı ẕāt-ı Mevlāyı

13 Der-i devlet-meʾab-ı ḥażretinden ġayrı ve'l-ḥāṣıl
Kime ʿarż eylesin ehl-i maʿārif şimdi kālāyı

14 Kime ḳaçsın felekden zümre-i erbāb-ı istimdād

2346 buldu cihān meşşāṭa-i ḳudretle ārāyı İ2, İÜ, MA, T1: rūy-ı ʿarūs-ı dehr buldu reng-i raʿnāyı B1

2347 ʿArūs-ı şeb daḫi ruḫsāra dökdü zülf-i leylāyı İÜ, İ2, MA: Yine buldu cihān meşşāṭa-i ḳudretle ārāyı B1

2348 bu B1, İ2, İÜ, T1: bir MA

2349 ḳadr-i B1, İÜ, MA, T1: ḳadr ü İ2

2350 T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2351 perde-dār B1, İÜ, MA, T1: perde İ2

2352 cümle: İ2-

2353 Seḫā İÜ: Seḫāvet B1, İ2, MA, T1

2354 bi'llāh İ2, İÜ, MA, T1: bil ki B1 / aʿlā vü ednāyı B1, İ2, İÜ, MA: ednā vü aʿlāyı T1

2355 T1-

Kime ḳılsın ʿaceb **Fāżıl** gibi bī-çāre şekvāyı

15 Degildir vaḳt-i şekvā şimdi evḳāt-ı meserretdir
Hemān tārīḫ ʿarż et işte vaḳt-i nükte-pīrāyī

[146b] 16 [2356] Zifāf et ḥaclegāh-ı sīneden bu vaḳt-i şādīde
Cüvān-ı sāde-rūy-ı kāġıda ebkār-ı maʿnāyı

17 Eder īhām-ı ism ü tām tārīḫ ü duʿādır bu
Refīḳ ede Ḥüseyn Pāşāya Ḥaḳḳ esmā-yı ḥüsnāyı [2357] **[H 1206]** [2358]

TĀRĪḪ-İ ZİFĀF-I ʿALĀ'ADDĪN PĀŞĀ [2359]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bāreka'llāh şehenşāh-ı ḥaḳīḳat-bīne
Ḥaḳ bu kim ḳalb-i hümāyūnu cihān-āyīne

2 Dürretü'l-mülke sezā buldu yine bir cevher
Şöyle kim başladı ġavvāṣ-ı felek tahsīne [2360]

3 Ol güher-pāre güherzāde vezīr ibn-i vezīr
Ced-be-ced nesl-i muʿallāsı güher-gencīne

4 Oldu dāmādī-yi şāh-ile ʿalā-e'd-dünyā
ʿĀferīn ṭāliʿ-i pāşā-yı ʿAlā'addīne

5 Mihr ü māh ile ḳırān etdi cihān pür-zīnet
Başlasın sebʿa-i seyyāre daḫi tezyīne [2361]

6 Oldu dāmādī-yi şāhī aña mīrāṣ-ı peder
Nice etmez vüzerā cāhına reşk ü kīne

7 ʿArż-ı tārīḫ gerek beyt-i duʿādan ṣoñra
Fāżılā dergeh-i pāşā-yı kerem-āyīne [2362]

8 Yā Rab ol sūr-ı zifāf ola ḳırān-ı saʿdeyn
Ṭāliʿ-i ḥażret-i düstūr-ı Zuḥal-temkīne

9 Ḥüsn-i mehpāre-i tārīḫime düşdü hāle
Ne işābet Hibetullāh ʿAlā'addīne **[H 1218]** [2363]

2356 T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

2357 Hüseyin Paşa'nın I. Abdülhamid'in kızı Esma Sultan ile evlenmesine işaret edilmektedir.

2358 رفیق ایده حسین پاشایه حق اسما حسنایی =1206

2359 B1 138b, İ2 139b, İÜ 146b, MA 41, T1-
Tārīḫ-i Zifāf-Kerden-i Hibetullāh Sulṭān Be-Ḥażret-i ʿAlā'addīn Pāşā B1; Tārīḫ-i Zifāf-ı ʿAlā'addīn Pāşā Be-Hibetullāh Sulṭān MA

2360 yine bir İ2, İÜ: ʿaceb B1, MA

2361 Mihr [ü] māh ile İÜ: Mihr ile māh B1, İ2, MA

2362 tārīḫ İ2, İÜ, MA: tārīḫi B1 / beyt-i İ2, İÜ, MA: basṭ-ı B1

2363 نه اصابت هبت الله علاء الدینه =1223-5 (düştü hÀle) =1218

TĀRĪḪ-İ MEKTEB [2364]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Nūr-ı Ḳurʾān lemʿa-sāz etsin bu zībā mektebi
Dü-cihān bānīsine olsun saʿādet kevkebi [2365]

2 Sīne-perver Vālide Sulṭān-ı zī-şān ʿĀʾişe
Ol Ḫudāvendgār-ı eşbaḳ ümm-i iḥsān meşrebi

3 Bāreka'llāh mekteb-i zībā ḫoşā ḫayr-ı cezīl
Hasbeten-li'llāh yapdı Ḥaḳk ola müsteşḥabı

4 Çünki tedrīs-i kelāmu'llāhdır ḫayru'l-ʿamel
Ḳıldı bu ḫayrāt ile ḫoşnūd şāḥib-meẕhebi

5 Beyt-i Ḳurʾān çünki Beytullāh ile hem-sāyedir
Vaḳt-i mekteb cümle evḳāf-ı şerīfiñ ensebi

6 Bāb-ı cennet açılır maḳbūletü'l-ḫayrāt içün
Ḥarf-i bismi'llāh ile eṭfāl açınca dü-lebi

[147a] 7 Ḫᵛāce-i mekteb duʿāsın eylesin iḫlāṣ ile
Ḫatm-i Ḳurʾān-ı ʿaẕīmü'ş-şān edince her ṣabī

8 Ezber etsin ṭıfl-ı ebced-ḫᵛān duʿā-yı vāḳıfa
Taḫte-i āmed-şüd-i ḳalbe yazılsın maṭlabı [2366]

9 Şöyle maḳbūl ola bu ḫayrātı ol mebrūreniñ
Tā ki olsun dest-gīri dāʾim Allāh u Nebī [2367]

10 Geldi bu ḫayrāt içün **Fāżıl** ʿaceb ṭarīḫ-i tām
Vālide Sulṭān sezā yapdı bu cennet mektebi **[H 1224]** [2368]

ḪĀTİME-İ DUʿĀ BE-CĀNİB-İ SULṬĀN SELĪM [2369]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - / . - . - / . . -

1 Aḫter-i ṭalʿat-ı hümāyūn bād
Dem-be-dem devlet-i tu efzūn bād [2370]

2 Ḫāk-i pāy-ı ʿazīz-i iḳbālet

2364 B1 160b, İ2 140a, İÜ 146b, MA-, T1-

2365 bānīsine İ2, İÜ: bānīsiniñ B1

2366 ṭıfl-ı ebced-ḫᵛān B1, İÜ: ṭıfl içün İ2 / āmed İ2, İÜ: āmed ü B1

2367 Tā ki B1: Dāʾim İ2, İÜ

2368 والده سلطان سزا یاپدی بو جنت مکتبی = 1224

2369 B1 106a, İ2-, İÜ 147a, MA-, T1-
Ḫātime-i Duʿā-i Şāh-ı ʿĀlem Edāmu'llāhu Vücūdehū B1

2370 "Hükümdarlığın(ın) çehresi yıldız (gibi) olsun; Senin mevkiin daima artsın."

Tūtiyā-yı dü-çeşm-i gerdūn bād [2371]

3 Bende-i kemterīn-i dergāhest
Heme bālāter ez-Ferīdūn bād [2372]

4 Dil-i mest-i ġurūr-ı bed-hʷāhān
Hem-çü sāġar hemīşe pür-ḫūn bād [2373]

5 İn duʿāhā ki **Fāżıl** ez-cān güft
Be-ḳabūl-i Ḫudā-yı maḳrūn bād [2374]

TĀRĪḪ-İ SİLĀḤDĀR-I ŞEHRİYĀRĪ ŞÜDEN-İ MEḤMED BEG [2375]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - -/. - - -/. - - -

1 Yine luṭf-ı Ḫudā pīrāye-baḫşā-yı cihān oldu
Cihān mülkü sezā-yı Ḥażret-i Maḥmūd Ḫān oldu

2 O şāh-ı nükte-dāna bir silāḥdār eyledi maḳrūn
Serāy-ı pādişāhī bendegānı şādımān oldu

3 Sütūde ced-be-ced beytü'ş-şeref bir ḫānedāndır kim
Güzīde her ṭarafdan ṣāḥib-i ẕāt-ı zamān oldu

4 Yegāne zāde-i ṣulbü Receb Pāşā-yı merḥūmuñ
Meḥemmed Mīr kim nāmı şerefle rāyegān oldu

5 O mesned böyle ẕāta böyle ẕāt ol mesnede lāyıḳ
Hen*üz* burc-ı şerefde aḫter-i devlet ḳırān oldu

6 [2376] Ṣabāvetden beri ben şāhidim kim cevher-i ʿaḳlı
Müsellem şuʿle-endāz-ı ʿuḳūl-i ʿārifān oldu

7 Belī her aṣl-ı pākīden gelir efʿāl-i pākīze
Mürüvvet merḥamet bundan ümīd-i nā-tüvān oldu

8 Ḫudā günden güne efzūn ḳılsun ʿömr ü iḳbāliñ
Duʿā-yı ṣādıḳım gülbāng-ı rūḥ-ı ḳudsiyān oldu

[147b] 9 ʿAceb **Fāżıl** ḫulūṣundan o ẕātıñ tām tārīḫi
Meḥemmed Mīr silāḥdār-ı şeh-i ʿālī-mekān oldu **[H 1223]** [2377]

2371 "(Senin) İkbal (adlı) yüce ayağının toprağı, feleğin iki gözüne sürme olsun."
2372 "Eşiğinin en hakir kölesi, Feridun'dan hep daha yüce olsun."
2373 "Düşmanların(ın) gururdan sarhoş olmuş gönülleri, kadeh gibi her zaman kanla dolu olsun."
2374 "Fâzıl'ın candan söylediği bu dua, Allah tarafından kabul olsun."
2375 B1 158b, İ2 148a, İÜ 147a, MA-, T1-Tārīḫ-i Silāḥdār-ı Şehriyārī Meḥmed Beg B1; Tārīḫ-i Silāḥdār-ı Meḥmed Mīr
2376 B1, İ2-
2377 محمد مير سلحدار شه عاليمكان اولدى = 1223

TĀRĪḪ-İ ʿĀRİF BEG [2378]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ṣad-müjde bulsun ehl-i ḳalem cins-i ʿārifān
ʿĀrif Beg oldu kātib-i sırr-ı şeh-i cihān

2 Ol nādir-i yegāne ki ẕāt u zamānla
Eşrefterin-i zümre-i ebnā-yı ḫānedān

3 Her vechle müsellem o ẕāt-ı güzīde-aṣl
Hem ehl-i dāniş ü süḫan-ārā-yı nükte-dān

4 Güş eyledim şenāsını bir bir şiḳātdan
Midḥat-şiʿār-ı ẕātı büzürgān u bendegān

5 Çoḳdan meṣeli gelmedi bu rāz-ḫāneye
Göñlüm benim cerīde-i eslāf-ı kātibān

6 Dolsun serāʾir-i dile sırr-ı muḥabbeti
Tā kim duʿā-yı ḥażreti olsun ġıdā-yı cān

7 Ḥaḳdan hemān niyāzımız ol ẕāt-ı eşrefi
Ḳılsın dü-ʿālem içre murād üzre şādımān

8 İḳbāline bu menzil-i evvel maḳām ola
Olsun hemīşe ḳaṭʿ-ı menāzille kāmurān

9 Ḳalb-i recā ile dedi tārīḫi **Fāżıl**ā
ʿĀrif Beg oldu kātib-i sırrı-ı cihān-bān [2379] **[H 1219]** [2380]

TĀRĪḪ-İ ṬAYFŪR BEG [2381]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Kātibü's-sırr-ı şeh-i ʿālem olan mīr-i celīl
Ẓāhir ü bāṭını ʿirfān ile maʿmūr begdir

2 Tā ezel pertev-i cāh u ḥasebi şaʿşaʿa-zā
Ced-be-ced ẕāt u zamān ṣāḥibi meşhūr begdir

3 Āsumān ile zemīn beynine mānend-i seḥāb
ʿĀleme vāsıṭa-i ḫayr ile meʾcūr begdir

4 Ḥüsn-i aḫlāḳla kim ceẕb-i ḳulūb etmişdir

2378 B1 156a, İ2 148b, İÜ 147b, MA 38, T1-
Tārīḫ-i Kātib-i Sır Şüden-i ʿĀrif Beg B1, MA; Tārīḫ-i Kātib-i Sır Şüden-i ʿĀrif Mīr İ2

2379 cihān-bān B1, İ2, İÜ: şeh-i cihān MA

2380 عارف بك اولدى كاتب سرّ جهانبان = 1219

2381 B1 160b, İ2 148a, İÜ 147b, MA 39, T1-
Tārīḫ-i Ḳātibü's-Sır Şüden-i Ṭayfūr Beg B1; Tārīḫ-i Ḳātibü's-Sır Şüden-i Ṭayfūr Mīr İ2; Tārīḫ-i Ḳātib-i Sır Şüden-i Ṭayfūr Beg MA

Dil-i erbāb-ı kemālātla mesṭūr begdir

5 Şöyle ümmīd ederim ʿāṭıfet-i Mevlādan
İki dünyāda füyūżāt ile mesrūr begdir [2382]

6 Ṣanma meddāhı zebān-ı şuʿarādır ancaḳ
Ser-te-ser elsine-i nāsda meşkūr begdir

7 Ġāʾibāne hele ḳalbimde lisānımda benim
Rūz u şeb edʿiye-i ḫayr ile meẕkūr begdir

[148a] 8 Der-ʿaḳab ḳaṭʿ[u] dü-şaḳḳ-ı ḳalem etdi **Fāżıl**
Yazdı tārīḫini *Sır Kātibi Ṭayfūr Begdir* **[H 1222]** [2383]

TĀRĪḪ-İ SİLĀḤDĀR-I ŞEHRİYĀRĪ ŞÜDEN-İ İSLĀM ĀĠĀ [2384]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Pādişāhıñ hep kerāmetdir niẓām-ı himmeti
Ḳalbine ilhām olur belki umūr-ı devleti

2 Öyle bir ẕāt-ı Müsülmānı silāḥdār etdi kim
İşte engüşt-i şehādetdir meh-i nev-ṭalʿatı [2385]

3 Dīn ü devlet ṣādıḳı İslām Aġā kim dāʾimā
Şerʿ-i vālāya muvāfıḳdır anıñ her ḥāleti [2386]

4 [2387] Baʿd-ez-īn envār ile mānend-i şerʿ-i Aḥmedī
Nesḫ eder hep nām-ı eslāfı bu ḥüsn-i sīreti [2388]

5 Rütbe-i İslām degil muḥtāc-ı medḥ-i ṣāʿirān
Gizlidir sīnemde īmānım gibi hep midḥati [2389]

6 [2390] **Fāżıl**ā vaḳt-i duʿāda ḳılma ıṭnāb-ı süḫan
Bilemem farż olmayınca vecb ü ḫayr u sünneti

7 Yā İlāhī dü-cihānda eyle İslāmı ʿazīz
Beş vaḳitde eylerim böyle duʿā-yı ḥażreti

2382 ederim İ2, İÜ, MA: ederiz B1

2383 سر كاتبى طيفور بكدر = 1222

2384 B1 152a, İ2 147b, İÜ 148a, MA 25, T1-
Tārīḫ-i Naṣb-ı Silāḥdār B1; Tārīḫ-i Silāḥdār-ı Şehriyārī İslām Āġā İ2, MA

2385 ṭalʿatı B1, İ2, İÜ: maṭlaʿı MA

2386 Şerʿ-i İ2, İÜ, MA: Sırr-ı B1

2387 B1'de ilk mısra "Ġalibā tecdīd-i İslām etdi çerh-i pür-ẕalām" şeklinde olup mısralar takdim-tehirlidir.

2388 nām MA: bām İ2, İÜ

2389 Gizlidir sīnemde īmānım gibi hep midḥati İ2, İÜ, MA: Feṭḥ eder hep bāce-i İslāmı ḥüsn-i sīreti B1

2390 İ2, İÜ, MA-

8 Vaḥy olup **Fāżıl** baña tārīḫi bir tevḥīd ile
Devlet-i İslāma mā ʾil hep Muḥammed ümmeti **[H 1199]** [2391]

TĀRĪḪ-İ SĀḤİL-ḪĀNE-İ ŞEMSEDDĪN EFENDİ [2392]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - -/. - - -/. - - -

1 Mübārek-bād ey devlet-serāy-ı vācibü’t-taḥsīn
Saña şāyestedir āvize olsa ḫūşe-i Pervīn

2 Ḫuṣūṣān işbu nev-ḳaṣr-ı feraḥ-baḫşā ki bulmuşdur
Derūn-ı dil-küşāsı üç muṣannaʿ ḳaṣr ile tezyīn [2393]

3 Miyānında ḳuṣūruñ reşk ile düşmüş şeker-ābı
Tavassuṭ eylemiş mā-beynine fevvāre-i şīrīn

4 Miṣāl-i çeşm-i ʿāşıḳ selsebīli giryenāk olsun
Ḳuṣūr-ı bī-ḳuṣūru ḫande etdikce nigār-āyīn

5 [2394] Sezādır aṭlas-ı gerdūn olursa bunda ḳālīçe
Revādır şehper-i bāl-i Hümādan olsa her bālīn

6 [2395] O ḳaṣr-ı cān-fezālarla felek mānendi raḫşāndır
Ḫoşā kāşāne-i ẕātü’l-bürūc-ı āsumān-temkīn

7 Felek-rifʿat nice olmaz o sāḥil-ḫāne-i vālā
Ki doġmuş āfitābāsā derinden nūr-ı Şemseddīn [2396]

8 Hüner ehl-i ʿulūm ol revnaḳ-ārā-yı ṣudūru’r-Rūm
Cenāb-ı ḥażret-i ʿallāme-i dānā ḥaḳāyıḳ-bīn

9 O ḳudsiyyü’ṣ-ṣıfātıñ ḫāne-i sāḥil-serāyında
Şeref-yāb olmaġa pervānedir ervāḥ-ı ʿulviyyīn [2397]

10 Müşerref oldu ṣadr-ı Rūm ile semt-i Anadolu
Nitekim cevher-i yektā ile mesbūke-i sīmīn [2398]

[148b] 11 Ḥayāt-ābād ede Ḥaḳ ẕātına bu cennetāsāyı
Gülistān-ı Naʿīmi ola reşk-endāz-ı ḥūr-ı ʿayn

12 [2399] Bu devletḫāne hep sükkānına dāru’l-murād olsun
Niḥāl-i ārzūdan bülbülān olsun daḫi gülbīn

2391 1199 = دولت اسلامه ماءل هب محمد امتی

2392 B1 154b, İ2 150b, İÜ 148a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Sāḥil-Ḫāne-i Ḥażret-i Şemseddīn Efendi B1

2393 Ḫuṣūṣān İ2, İÜ, MA: Muḫaṣṣas B1

2394 B1’de 3. beyittir.

2395 İ2, İÜ, MA-

2396 Şemseddīn B1, İÜ: temkīn İ2

2397 ḫāne-i İ2, İÜ: şuʿle-i B1

2398 semt-i B1, İÜ: ṣadr-ı İ2

2399 İÜ-

13 Getirdi **Fāżıl**-ı dāʿī ḥużūra sāde tārīḫin
Bu nev-sāḥil-serāy-ı maṭlaʿ-ı iḳbāl-i Şemseddīn **[H 1221]**[2400]

TĀRĪḪ-İ ḲAṢR-I DİL-KÜŞĀ DER-ḪĀNE-İ ŞEMSEDDĪN EFENDİ [2401]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Rūşen ol devletle ey şems-i saʿādet-ḫānesi
Reşḳ-sāz olsun saña bāġ-ı İrem ḳāşānesi

2 Naḳş-ı gūn-ā-gūn ile el-ḥaḳ bu ḳaṣr-ı bī-bedel
Ḳaṣr-ı Rūmuñ tuḥfesi İstanbuluñ bir dānesi [2402]

3 Tā başından naḳş-ı zerkārıñ çerāġān ẓann edip
Çār-erkānında dāʾim cān atar pervānesi

4 Lāle vü sünbül gül ü zerrīn eṭrāfıñ alıp
Ḳaṣr-ı zībā der-miyān ol gülşeniñ cānānesi

5 Ṣāḥib-i vālāsı iḳbāliyle bu ʿālī binā
ʿĀfitāba nāz eder her revzen-i şāhānesi

6 Nūr-ı dünyā aʿnī Şemseddīn-i Ṣadr-ı Rūm kim
Çāre-sāz-ı dīn ü dünyā himmet-i merdānesi

7 Eylesin Allāh bu ṭarḥ-ı pür-ṣafāda ber-ḳarār
Tā hümā-yı devletiñ olsun ser-ā-pā lānesi [2403]

8 Söyledim tārīḫini **Fāżıl** nücūm-ı noḳṭadan
Şems-i iḳbālin bu bāb-ı ḳaṣr-ı maṭlaʿ-ḫānesi **[H 1218]** [2404]

BERĀY-I TESMİYE-İ LĀLE-İ NEV-İCĀD [2405]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . /. - - . /. - - . /. - -

1 Ḫurşīd-himem Ḥażret-i Şemseddīn Efendi
Kim tābiş-i envārı olur māha meded-res

2400 بو نو ساحلسرای مطلع اقبال شمس الدین =1212 ("Sâde tarih" noktasız harflerin toplanması sonucu ortaya çıkan tarihtir fakat burada bütün harflerin toplanmasıyla istenen tarih ortaya çıkmaktadır ki bu "tam tarih"in karşılığıdır.)

2401 B1 139b, İ2 150a, İÜ 148b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Ḳaṣr-ı Dilküşā Der-Devlet-Ḫāne-i Ṣadr-ı Rūm Şemseddīn Efendi B1; Tārīḫ-i Devlet-Ḫāne-i Şemseddīn Efendi İ2

2402 İstanbuluñ İ2, İÜ: İslāmboluñ B1

2403 ṭarḥ-ı pür-ṣafāda B1: ṭarḥ-ı ṣafāda İ2, İÜ

2404 ش ق ب ن ب ب ق خ ن ی = 1218

2405 B1 105b, İ2-, İÜ 148b, MA-, T1-
Berāy-ı Şemseddīn Efendi B1

2 [2406] Cennet gibi bir bāġçe yapdırdı ki gūyā
Ferş etdi zemin üzre münaḳḳaş yeşil aṭlas

3 Bir lāle yetişdirdi o ser-levḥa-i ʿirfān
Kim görmedi bu bāġda mānendini hiç-kes

4 İsmiñ düşünür iken o nev-lāle-i sürḫüñ
Aḥbāba dedim ismi denilsin şafaḳ-ı şems

TĀRĪḪ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ ŞÜDEN-İ PEPEGĪ ḤASAN EFENDİ [2407]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Müjde kim ol ehl-i cāhıñ ser-firāz-ı eşrefi
Yümn-i iḳbāl ile oldu ketḫüdā-yı āṣafī

2 Ol semiyy-i ekber-i sıbṭeyn ol āyīne-dil
Kim dil-i āgāhına maʿkūs her sırr-ı ḫafī

3 Ṣāḥib-i ḫulḳ-ı ḥasen kim ism-i ẕātı müttefiḳ
Çeşmi bidār u derūnu rūşen ü ḳalbi ṣafī [2408]

4 Ehl-i dilden kim o ḳudsiyyü's-ṣıfātı görse der
Bu melekdir ādemī şeklinde olmuş muḫtefī

5 Görmedim bi'llāh mānendiñ ricāl-i ʿaṣrda
Bu yeminimdir getirsinler ḳılıç u muṣḥafı

6 Feyż-i luṭfundan bezirgān u gedāyān ḫiṣṣe-mend
Yaʿnī ḳısmetgāh-ı ebnā-yı zamān olmuş kefi [2409]

7 Ṣerm eder bir teşneye baḫş etse sebʿ-i ebḥarı
Ḥātem-i Ṭāya nice beñzetsin anı vāṣıfı

8 Daḫme-i Efrāsiyāb u genc-i Ḳārūn olsa da
Yek-şebe yek-rūze olmaz sedd-i bāb-ı maṣrafı

9 Ben ġārīḳ-i bahr-i dūd oldum ʿaceb mi sīnemiñ
Ser-te-ser eflāki yaḳsa sūziş-i tāb u tefi

10 Ehl-i dilde ben ise şimdi o yektā şāʿirim
Kim cihānı mest eder her nükte-i müstaẓrafı

11 Tabʿ-ı çālāḳim o şehbāz-ı hümā-pervāz kim
Ḳarż-ı zerrīn-i felek olsa revādır üsküfü

[163a] 12 Bikr-i fikr ü şāhid-i tabʿım ikisi añdırır

2406 İÜ-

2407 B1 158b, İ2 151a, İÜ 162b, MA-, T1-
Tārīḫ Berāy-ı Ketḫüdā-yı Āṣafī Ḥasan Efendi B1

2408 ism-i: İ2-

2409 ebnā-yı İ2, İÜ: anbār-ı B1

Ṣīve-i ṭarz-ı Zelīḫā ile ḥüsn-i Yūsufu

13 Bu sürūr evḳātı daʿvī-yi süḥan vaḳti degil
Fāżılā āgāh olup gūş et nidā-yı hātifi [2410]

14 Bu neşāṭıñ düşdü tārīḫi mücevher ḥarfle
Ketḫüdā oldu sürūr-efzā-yı bāb-ı āṣafī **[H 1201]** [2411]

TĀRĪḪ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ ŞÜDEN-İ ŞERĪF EFENDİ [2412]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Āferīn ḳuvvet-i ʿirfānıña ey şāh-ı ẕarīf
Ketḫüdā devletiñe böyle gerek ẕāt-ı şerīf [2413]

2 Şarṭ-ı erbāb-ı menāṣıb budur eslāf içre
Ki ḳudūmuyla mekīn ede mekānı teşrīf

3 Şādımān oldu bu tevcīh ile hep ḫāṣṣ u ʿavām
Bu ne āṣār-ı ʿināyet bu ne tevfīḳ-i münīf [2414]

4 Nedir ol ẕāt-ı kerem-pīşede bu celb-i ḳulūb
Nedir ol dāver-i ḫoş-lehcede bu tabʿ-ı laṭīf [2415]

5 Allāh Allāh ne tecellī bu ne ʿālī-himmet
Ki ede ṭabʿıma aḫlāḳ-ı mülūku teklīf

6 Dāde-i Ḥaḳdır aña ḫulḳ-ı şerīf-i Nebevī
Herkesiñ kārı degil ʿālemi ḳılmaḳ talṭīf [2416]

7 Āsumān-sāye melek-māye selāṭīn-meşreb
Mekremet-vāye felek-pāye Arisṭo-taşrīf [2417]

8 [2418] Ṭabʿ-ı şeffāfı küdūretde ḳodu eslāfı
Bir midir mertebede cism-i laṭīf ile keşīf [2419]

2410 degil İ2, İÜ: degildir B1

2411 ت خ ی ف زی ب ب ف ی =1201

2412 B1 149b, İ2 151a, İÜ 163a, MA 5, T1 70b
Tārīḫ-i Tebrīk-i Ketḫüdā-yı Ḥażret-i Ṣadr-ı Aʿẓamī B1; Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī Şüden-i Cenāb-ı Şerīf Efendi MA; Tārīḫ Berāy-ı Ketḫüdā Şüden-i Şerīf Efendi T1

2413 Ketḫüdā devletiñe böyle gerek İ2, İÜ, MA: Ketḫüdā böyle gerek devletiñe B1; Ketḫüdā ḥażretiñe böyle gerek T1

2414 tevcīh ile İ2, İÜ, MA: Buña hep B1; peyġāmla T1

2415 celb-i B1, İÜ: ceẕb-i İ2, MA, T1

2416 Dāde İ2, İÜ, MA, T1: Dād-ı B1

2417 sāye İ2, İÜ, MA, T1: pāye B1 / selāṭīn-meşreb İÜ, MA İ2, T1: saḫī-meşreb kim B1 / Mekremet-vāye felek-pāye Arisṭo-taşrīf İ2, İÜ, MA, T1: Bir midir rütbede hiç cism-i laṭīf-ile keşīf B1

2418 B1'de 7. beyittir.

2419 Bir midir B1, İ2, İÜ, T1: Bu mudur MA / mertebede İ2, İÜ, MA, T1: rütbede B1

9 Ḳurṣdan ẕātı tenezzüh ile elmās-pāre
Foyadır cevher-i insāna belī ṭabʿ-ı ʿafīf [2420]

10 Ben de bilmem ne zebān ile o ʿālī-şānıñ
Eyleyem midḥat-i elḳābını naẓm u teʾlīf [2421]

11 Çerḫ-i rifʿat diyemem şānına belki taşġīr
Kūh-ı himmet yazamam ẕātına şāyed taḫfīf [2422]

12 **Fāżıl**ā kevkebesi vaṣf u şenādan aʿlā
Āfitāb-ı şafaḳ-ārāyı ne ḥācet taʿrīf

13 Baʿd-ez-īn ḫıdmet-i medḥinde ben inşāʾa'llāh
Eyleyem ʿāleme bir başḳa mücellid taṣnīf

14 Medḥ-i nā-ehle süḫan söyler isem baʿde'l-yevm
Süḫanım hep ola şāyeste-i fikr-i tezyīf [2423]

15 Ben o tenhā-rev-i bī-rehber-i ṣaḥrā-yı süḫan
Olmamış pā-zede-i ġayr bu vādī-yi muḫīf [2424]

[163b] 16 Ḫāmem ol sille-zen-i tābʿ-ı saḳīm-i şüḳalā
Gösterir dehr-i süḫanı ḍarb-ı ṣaḳīl ile ḫafīf [2425]

17 Ḥaḳ saña ʿāṭıfetiñ yāver ede sulṭānım
Nitekim ḳalbiñi hep ʿāleme ḳılmış taʿṭīf

18 Der-i vālāya yazılsın bu münaḳḳaṭ tārīḫ
Oldu bu ṣāḥib-i teşrīf ile bu bāb şerīf **[H 1210]** [2426]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ İBRĀHĪM NESİM EFENDİ [2427]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Bāreka'llāh ġurre-i sāl-i cedīd-i pür-ziyā
Nev-hilāli şuʿle-i iḳbāl-i nuṣret gūyiyā [2428]

2 Ṭalʿat-ı māh-ı muḥarrem şāhid-i nevrūz ile

2420 Ḳurṣdan B1, İ2, İÜ, MA: Ḥırṣdan T1 / tenezzüh ile elmās-pāre İ2, İÜ, MA: olur nīze-i elmās-pāre B1; tenezzüh ile elmās gibi T1 / Foyadır İ2, İÜ, MA, T1: Pūtedir B1

2421 zebān B1, İ2, MA, T1: zamān İÜ

2422 belki İÜ: ẕannım B1, İ2, MA; muṭlaḳ T1

2423 hep İ2, İÜ, MA, T1: bed B1 / fikr-i İ2, İÜ, MA: fikr ü B1; ṭaʿn u T1

2424 Ben o tenhā-rev-i ṣaḥrā-yı İ2, İÜ, MA, T1: Benim ol reh-rev-i vādī-yi B1 / Olmamış B1, İ2, İÜ, MA: Olmadı T1

2425 sille-zen-i B1, İ2, İÜ, T1: sikke-zen-i MA

2426 ب ب ت ش ي ف ي ب ب ب ش ي ف = 1210

2427 B1 142a, İ2 151b, İÜ 163b, MA 17, T1-
Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd B1; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd-i Ketḫüdā-yı ʿĀlī İbrāhīm Efendi İ2; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi MA

2428 Nev-hilāli İ2, İÜ, MA: Nev-hilāl B1

İttifāḳen bu sene geldi ol iki ḳaşı yā

3 Birbiriyle otuz altı yılda bir vuṣlat bulur
Ol hilāl-ebrū ḳamer-çehre iki ṣāḥib-ḥayā

4 Eylesin Mevlā ḥużūr-ı ketḫüdāya dü-ġulām
Ol iki mehpāreyi döndükce çerḫ-i āsiyā

5 Aʿnī İbrāhīm Efendi ketḫüdā-yı āṣafī
Pāsbān-ı dergeh-i iḳbāli olsun evliyā [2429]

6 Ḫastegān-ı miḥnete baḫşāyişi iksīrdir
Dil-şikeste ḫāṭıra cebr-i ḳulūbu mūmiyā [2430]

7 Ber-ḳarār et yā İlāhī mesned-i iḳbālde
Luṭf-ı tevfīḳiñle ol ẕātı be-ḥaḳḳ-ı enbiyā [2431]

8 Ḳırḳ yılda bir doġar devletli sulṭānım bu sāl
Müjde vü tebrīk ü tārīḫe sezādır ḥāliyā [2432]

9 [2433] N'eyleyim bu çākere bir demde geldi ġurresi
Dil perişān dest ḫālī serde māl-i ḫūlyā

10 Sāye-i ṣāḥib-niʿamda erişir ḫayrāt-ı sāl
Sen hemān **Fāżıl** duʿā ḳıl ḫālişāne bī-riyā

11 Sāl-i nev-āmed cenāb-ı ketḫüdā-yı devlete
Cānib-i Ḥaḳdan ola tārīḫi *ḥıfẓ-ı Kibriyā* [2434] **[H 1221]** [2435]

TĀRĪḪ-İ KETḪÜDĀ-YI DEVLET ŞÜDEN-İ İBRĀHĪM NESĪM EFENDİ DER-DEFʿ A-İ ŪLĀ [2436]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Baʿd-ez-īn bildim ki çerḫ inṣāf ḳıldı ibtidā
Kim henūz iḳbāle lāyıḳ ẕāta buldu ihtidā

2 Ḳalb-i pāk-i ḥażret-i şāh-ı cihāna ġaybdan
Mevḳiʿ inde bu ʿ ināyet maḥżā ilhām-ı Ḫudā [2437]

3 ʿ Ālem etdi pādişāha āferīn bu bābda

2429 iḳbāli İ2, İÜ, MA: iḳbāl B1
2430 ḳulūbu İ2, İÜ, MA: ḳulūb-ı B1
2431 tevfīḳiñle B1, İÜ, MA: tevfīḳle İ2
2432 Müjde vü İÜ: Müjde-i B1, İ2, MA
2433 İ2-
2434 tārīḫi İ2, İÜ, MA: tārīḫ B1
2435 ای ربك ظفح = 1221
2436 B1 136a, İ2 152a, İÜ 163b, MA 46, T1-
Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Devlet Şüden-i İbrāhīm Efendi Der-Defʿ a-i Ūlā B1; Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿ Alī Şüden-i İbrāhīm Efendi İ2, MA
2437 cihāna İ2, İÜ: cihān B1, MA

Böyle bir ṣadr-ı güzīne böyle lāyıḳ ketḫüdā [2438]

[164a] 4 Ḥażret-i Mektūbī İbrāhīm Efendi kim anıñ
Maʿrifetde ṭabʿına eyler ʿUṭārid iḳtidā

5 Himmet-i vālāsınıñ şermendesi hep ḫāṣṣ u ʿām
Meşreb-i zībāsınıñ dil-bestesi şāh u gedā

6 Fikrine murġān-ı ġaybü'l-ġayb-ı ʿirfāndır şikār
Ṭabʿına maġz-ı hümā-yı feyż ü dānişdir ġıdā

7 Vaʿdine ṣābit-ḳadem erbābına ṣāḥib-himem
Mesned-i devletde dā'im eylesin Ḥaḳ sermedā [2439]

8 İntisāb etdim o ʿālī-himmetiñ dergāhına
Hep kibār-ı ʿaṣrımı bu bābda ḳıldım fedā

9 İşte dünyāda efendim hem veliyy-i niʿmetim
İstemem şimden gerü devletli andan māʿadā

10 Eylesin Allāh iki dünyāda anı kāmurān
Biñ duʿa ḳılsam olunmaz ḥaḳḳ-ı iḥsānı edā

11 ʿAhdim olsun şöyle **Fāżıl** zer-nigār-ı medḥini
Naẓmıma ʿunvān edem tā cān ola tenden cüdā [2440]

12 Şimdi ḥasbe'l-ʿāde cevher-dār tārīḫim budur
Ṣadra İbrāhīm Efendidir yegāne ketḫüdā [2441] **[H 1213]** [2442]

TĀRĪḪ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ ŞÜDEN-İ REFĪḲ EFENDİ [2443]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Ḫoşā niʿme's-selef niʿme'l-ḫalef bāb-ı muʿallāda
Yine şāhīn ṭutar şāhīn yerin tā evc-i aʿlāda [2444]

2 Yine ḫurşīd olur māha bedel hem māh ḫurşīde
Ḳomaz Mevlā derūn-ı bendegānı ḥüzn-i ẓalmāda[2445]

2438 ʿĀlem etdi pādişāha B1, İÜ: Pādişāha ʿālem etdi İ2, MA

2439 ṣābit-ḳadem B1, İÜ, MA: ṣāḥib-ḳadem İ2

2440 medḥini B1, İ2, İÜ: midḥati MA

2441 cevher-dār tārīḫim budur İ2, İÜ, MA: bir tārīḫ-i cevher-dār bu B1

2442 ي ي ف ن ي ي ن ت خ =1220 (İbrahim Nesîm Efendi 4 Safer 1213/18 Temmuz 1798'de Sadaret Kethüdası olmuştur. İkinci Kethüdalığı ise 1218/1803-1804 yılındadır. Fakat yapılan hesaplama 1220 tarihini vermektedir.)

2443 B1 155a, İ2 152b, İÜ 164a, MA 46, T1-
Tārīḫ-i Tebrīk Be-Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı Aʿẓamī B1; Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī Şüden-i Muṣṭafā Refīḳ Efendi İ2; Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī Muṣṭafā Refīḳ Efendi MA

2444 evc-i İÜ: evc ü B1, İ2, MA

2445 ḥüzn-i İ2, İÜ, MA: ḥüzn ü B1

3 Ġurūbundan veliyy-i niʿmetim maḫzūn iken göñlüm
Yerinde ẓāhir oldu kevkeb-i raḫşende bālāda

4 Dediler ketḫüdā-yı ṣadr-ı ʿālī oldu mektūbī
Göñül mātemde iken şādımān oldu ol eşnāda

5 Semiyy-i Muṣṭafā niʿme'r-refīḳ ol ẕāt-ı vālā kim
Refīḳi rehber-i tevfīḳ ola her kār-fermāda

6 Duʿā-yı devletiñ tebrīk-i cāhıñ **Fāżıl**-ı dāʿī
Bu güne ḫāk-i pāya ʿarz eder tārīḫi inhāda

7 Mehekk-i ehl-i cāhım yaʿnī ṣarrāf-ı ricālim ben
Seni bir cevher-i yek-dāne bildim dār-ı dünyāda [2446]

8 Şeref verdiñ mübārek mesned-i iḳbāle sulṭānım
Efendim ʿāfiyetle dāʾim ol devletle aʿlāda

9 İşāret ḫayr u teʾyīde *refīḳu'l-ḫayr* tārīḫi **[H 1221]** [2447]
ʿUṭārid *ketḫüdā-i sādıḳ* ammā yazdı imlāda **[H 1221]** [2448]

[164b] TĀRĪḪ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ ŞÜDEN-İ BURUSALI MUṢṬAFĀ EFENDİ [2449]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḥamdu-li'llāh bendegān-ı Bāb-ı ʿĀlī pür-ṣafā
Ketḫüdā olmuş meger dergāha bir ehl-i vefā

2 Ṣāḥib-i ẕāt-ı zamān ol Muṣṭafā Efendi kim
Her mekārim meşreb-i pākinde ḳılmış iḫtifā

3 Āşinādır nabż-ı āfāḳa mizāc-ı devlete
Her kelāmı Bāb-ı ʿĀlīde verir ṣadra şifā

4 Ḥaḳ muvaffaḳ eylesin her kārda encāmını
Dü-cihān kāmıyla bulsun meşrebince iktifā

5 Ḥarf-i menḳūṭ-ile **Fāżıl** ḫalḳa tārīḫin dedim
Ketḫüdā-yı āṣaf-ı devrān riḳāba Muṣṭafā **[H 1222]** [2450]

2446 dār-ı İÜ: ehl-i B1, İ2, MA
2447 رفيق الخير = 1231 (Tarih 10 fazla çıkmaktadır.)
2448 كتخدا ء صادق = 1221
2449 B1 161a, İ2 152b, İÜ 164b, MA 45, T1-
Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Riḳāb Şüden-i Muṣṭafā Efendi B1; Tārīḫ-i Ketḫüdā Şüden-i Muṣṭafā Efendi İ2, MA
2450 ي ت ف ن ب ف خ = 1222

TĀRĪḪ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ ŞÜDEN-İ İBRĀHĪM EFENDİ DER-DEFʿA-İ ṢĀNİYE [2451]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Evc-i iḳbāliñ ṭulūʿ etdi yine mehpāresi
Ḫandenāk oldu ʿarūs-ı devletiñ ruḫsāresi

2 Buldu tekrāren şeref ol āfitāb-ı cāh ile
Kāʾinātıñ raḳṣa geldi sebʿa-i seyyāresi [2452]

3 Ketḫüdā-yı bāb İbrāhīm Efendi kim anıñ
Ḫāmesi dergāh-ı ʿālīniñ kerem fevvāresi

4 Defʿa-i ṣānī ʿināyetle olunca ketḫüdā
Bāb-ı ʿĀlīniñ sevindi her dil-i ġam-ḫʷāresi

5 Böyle eyler sıdḳla dāʾim duʿā-yı devleti
Bende-i iḫlāṣkārı **Fāżıl**-ı bī-çāresi

6 Pāyidar olsun İlāhī mesned-i iḳbālde
Ber-hevā olsun vücūd-ı düşmen-i āvāresi

7 *Ketḫüdā-yı dīn-i pāk ü mülk* tārīḫi anıñ
Yaʿnī dīn ü mülke yāver ʿaḳl-ı cevher-pāresi **[H 1218]** [2453]

TĀRĪḪ- İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ ŞÜDEN-İ ʿAZMĪ EFENDİ [2454]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Saʿādet erdi bu bāb-ı muʿallā-yı şeref-bezme
Felek şimden gerü ehl-i dile ḥarf-i cefā yazma

2 Riḳāba ketḫüdā oldu Cenāb-ı Aḥmed-i ʿAzmī
Kemāli iḫtiyāṭ-āmūzdur dānā-yı ẕü'l-ḥazme [2455]

3 Vücūd-ı eşrefiyle Bāb-ı ʿĀlī meymenet buldu
Göñül nevʿ-i melekden ẕāt-ı pür-envārını sezme

4 Kibārıñ ʿārifi perhīzkārı ehl-i taḳvāsı

2451 B1 139b, İ2 153a, İÜ 164b, MA 45, T1-
Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Devlet Şüden-i İbrāhīm Efendi Der Defʿa-i Ṣānī B1; Tārīḫ-i Ketḫüdā Şüden-i İbrāhīm Efendi Defʿa-i Ṣānī İ2; Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Devlet Şüden-i İbrāhīm Efendi Defʿa-i Ṣānī MA

2452 tekrāren şeref B1, İ2, MA: tekrār eşrefi İÜ

2453 كتخدا ى دين پاك و ملك = 1218
يعنى دين و ملكه ياور عقل جوهر پارهسى = 1214

2454 B1 165b, İ2 153a, İÜ 164b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Devlet Şüden-i ʿAzmī Efendi B1, İ2

2455 Kemāli İ2, İÜ: Kemāl-i B1

Budur dünyāyı ey seyyāḥ endīşem tehī gezme

[165a] 5 Muraṣṣaʿ-cevher-i ẕātıyla olsun ṭalʿat-ı iḳbāl
Duʿā-yı ḫālişim laʿl-i müẕāb-ı dīdeden ezme

6 Ne raʿnā düşdü **Fāżıl** ḥarf-i muʿcemden bu tārīḫim
O fāʾiḳ keṯḫüdā ʿAzmī vedīʿamdır ulü'l-ʿazme **[H 1224]** [2456]

TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ KÜBRĀ MEḤMED RĀŞİD EFENDİ [2457]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 [2458] Müjde kim ol ṭırāz-ı devlet ü cāh
Ol ki ḥācet-revā-yı her-ḳāṣıd [2459]

2 Ol cenāb-ı reʾīs efendi kim
Kām-baḫşā-yı ṣādır u vārid [2460]

3 Yaʿnī ol kān-ı feyż ü istiʿdād
Maʿden-i rüşd Ḥażret-i Rāşid

4 [2461] ʿAḳl u fikri hümā-yı mülke dü-bāl
Himmet ü şiʿri devlete sāʿid

5 [2462] Dergeh-i mekremet-niṣārından
Ḫāʾiben ʿavdet eylemez ḳāṣıd

6 [2463] Ẕātına luṭf-ı Ḥaḳḳ ola hem-pā
Ola tevfīḳ ü feyż hem-sāʿid

7 Zīb-i ṣadr-ı riyāset oldu bugün
Çāk çāk oldu sīne-i ḥāsid [2464]

8 Bendesi **Fāżıl-ı** duʿā-gūsu
Ki hemīşe cenābına ḥāmid

9 İki lafẓ-ı belīġi ḥıfẓ etdi
Oldu ne nāḳıṣ u ne de zāʾid [2465]

10 Bir işāret ki feyż ü teʾsīri

2456 ف ی ق ث خ ز ی ز ی = 1224

2457 B1 134a, İ2 153a, İÜ 165a, MA-, T1 70a
Tārīḫ-i Riyāset-i Rāşid Efendi B1, T1; Tārīḫ-i Riyāset-i Meḥmed Rāşid Efendi İ2

2458 T1-

2459 devlet ü cāh İ2, İÜ: devlet-cā B1

2460 Ol İ2, İÜ, T1: O B1

2461 T1-

2462 B1-, İ2-, İÜ-

2463 B1-, İ2-, İÜ-

2464 Çāk çāk oldu sīne-i B1, İ2, İÜ: Çatladı ġamla dīde-i T1

2465 ḥıfẓ İÜ: ẓabṭ B1, İ2, T1 / Oldu T1: Ki B1, İ2, İÜ

Oldu efrād-ı ʿāleme ʿāʾid [2466]

11 [2467] Fenn-i ḥarf ehline bu dü-lafẓıñ
Hükm-i sırrı ḥurūfa bir şāhid

12 Bu ʿināyet Ḫudādan olduġuna
Geldi tārīḫ *riyāset-i-Rāşid* [2468] **[H 1207]** [2469]

TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ VĀṢIF EFENDİ [2470]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḥamdu-li'llāh yine şād oldu derūn-ı aḥbāb
Oldu bir ehl-i mekārim yine pīrāye-i bāb

2 Ṣāḥib-i ẕāt-ı zamān mā-ḥaṣal-ı devlet ü şān
Ḥażret-i Vāṣıf Efendi gibi ẕāt-ı nā-yāb [2471]

3 Kūşe-i meclis-i iḳbāle sezā ẕāt-ı şerīf
Ne revādır ḳala ihmāl ile beyne'l-ebvāb

4 Ẕātı her mertebe-i cāha verirdi revnaḳ
Şarṭ-ı ʿirfānla olsa küberā devlet-yāb

5 **Fāżıl**ā ʿayn-ı ḥaṭā Vāṣıfa vaṣṣāf olmaḳ
Bārī bu beyt ola evṣāfına mücmel elḳāb [2472]

[165b] 6 Şems-i ẕātı ki Zuḥal-seyr ü ʿUṭārid-dāniş
Müşterī- faż̇l u ḳamer-ṣafvet ü Mirrīh-cenāb [2473]

7 Böyle tārīḫ gerek sebʿa-i seyyāre-ʿaded
Vāṣıf-ı ehl-i hüner oldu reʾis-i küttāb **[H 1220]** [2474]

TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ SEYYİD MEḤMED ĠĀLİB EFENDİ [2475]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

2466 işāret İ2, İÜ: beşāret B1, T1

2467 T1-

2468 Geldi B1, İ2, İÜ: Düşdü T1 / tārīḫi İ2, İÜ: tārīḫ B1, T1 / riyāset-i Rāşid B1, İ2, İÜ: riyāsetü'r-Rāşid T1

2469 ریاست راشد = 1176+fenn-i harf 28+ dü lafz 2+ bir şahid 1 =1207 / "riyāsetü'r-rāşid" şeklinde yazıldığında hesaplanan "-el" takısı 31 rakamını vermektedir. Bu da 1207 tarihine denk gelir. Fakat bu sadece diğer bulmaca ile elde edilen rakama tevafuktur.

2470 B1 142a, İ2 153b, İÜ 165a, MA-, T1-

2471 ẕāt-ı İ2, İÜ: ẕāt u B1

2472 Vāṣıfa İ2, İÜ: Vāṣıf B1 / evṣāfına B1: vaṣṣāfına İ2, İÜ

2473 faż̇l B1: faṣl İ2, İÜ

2474 واصف اهل هنر اولدی ر ئیس کتاب = 1213+7 (sebèa-i seyyÀre) = 1220

2475 B1 160a, İ2 153b, İÜ 165b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Riyāset-i Ġālib Efendi İ2; Tārīḫ-i Riyāset-i Meḥmed Ġālib Efendi B1

1 Yine ṣadr-ı riyāset öyle bir ẕātla müşerrefdir
Reʾīsān-ı selefden ḳadri ʿālī ẕātı elṭafdır [2476]

2 Merāhim ḳānı es-Seyyid Meḥemmed ol kerem-pīrā
ʿAceb pākīze-ṭıynet ṣāf cevher ẕāt-ı eşrefdir [2477]

3 Keremkārān-ı devrānıñ seḫā-yı desti el-ḳıṣṣa
Mekārimde yed-i ṭūlāsına yek-rūze maṣrafdır

4 Ḫulūṣ-ile beḳā-yı devlet ü iḳbāline **Fāżıl**
Duʿāya başla kim merdān-ı bāṭın işte ṣaf ṣafdır [2478]

5 ʿAdū maġlūbu olsun Ḥażret-i Ġālib Efendiniñ
Semend-i cāh-ı devlet zīr-i iḳbāline Refrefdir [2479]

6 Murādıñ üzre devr etsin efendim sākī-yi devrān
Zamāne meclis-i iḳbāline peymāne-der-kefdir [2480]

7 Degil ṭarz-ı ḳadīm üzre bu tārīḫ-i nev-īcādım
Ki tanẓīri muhāl-i muʿciz-i tabʿ-ı mükellefdir

8 Birin żabṭ u birin ṭarḥ et ḥurūfuñ tāmm olur tārīḫ
Meḥemmed Ġālibā hālā reʾīs-i bāb-ı āṣafdır **[H 1221]** [2481]

TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ SAʿĪD ḤĀLET EFENDİ [2482]

Mefʿūlü / Fāʿilātün / Mefʿūlü / Fāʿilātün

- - . / - . - - / - - . / - . - -

1 Verdi kibāra revnaḳ bir mekremet-penāhī
Küttābıñ oldu el-ḥaḳ raḫşende mihr ü māhı

2 Yārāna niʿmet oldu ḥussāda ʿillet oldu
Bilmem ne ḥālet oldu bu ʿāleme İlāhī

3 Pīrāye-i bülendī Ḥālet Reʾīs Efendi
Ẕāt-ı cihān-pesendi kesb etdi ʿizz ü cāhı

4 Ol zīver-i riyāset cemʿ eylemiş dü-ḥālet
Hep ẓāhir ü ḥaḳīḳat fehm eylemiş kemāhī

5 Maṭlūbumuz Ḫudādan ayrılmasın ṣafādan
Hep ḥıfẓ ola ḫaṭādan ẕāt-ı kerem-nigāhı [2483]

2476 bir B1-
2477 kānı B1, İÜ: kārı İ2
2478 beḳā-yı B1, İ2: duʿā-yı İÜ
2479 iḳbāline İ2, İÜ: iḳbālinde B1
2480 devrān İ2, İÜ: eyyām B1
2481 د ص ب ب ی ا ا ل غ م م = 1221
2482 B1 160b, İ2 154a, İÜ 165b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Riyāset-i Ḥālet Saʿīd Efendi Be-Riḳāb-ı Hümāyūn B1; Tārīḫ-i Riyāset-i Ḥālet Efendi İ2
2483 Hep İ2, İÜ: Hem B1

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

6 **Fāżıl** olur feraḥ-zāy tārīḫ-i tām zībāy
Ḥālet Saʿīd-i vālāy reʾīs-i bāb-ı şāhī [2484] **[H 1222]** [2485]

[166a] **TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ ʿĀRİF EFENDİ** [2486]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Tā-be-key ṣāhib-dilānıñ dīdesi nemnāk olur
Nār-ı ḥasret ḫānumān-sūz-ı dil ü idrāk olur

2 Böyle tā bercā ḳalırsa vazʿ-ı çerḫ-i pāye-pest
Ṭāliʿ-i ehl-i felāket ḳorḳarım hem-ḫāk olur

3 Burḳaʿ almazsa Zelīḫa-yı zamān settārdan
Perde-i ʿişmet kef-i eyyāmla ṣad-çāk olur

4 Ḥamdu-liʾllāh şimdi āġāz eyledi tanẓīme çerḫ
Baʿd-ez-īn vefḳ-ı murāda gerdiş-i eflāk olur

5 Bir hünerkārı reʾīs etdi ki Bercīs-i felek
Naḳş-ı medḥiyle ruḫ-ı seyyāreye ḥakkāk olur

6 Ḥażret-i ʿĀrif Efendi kim kef-i ʿirfānına
Ḫāme-i ehl-i maʿārif ḫūşe-i ḫāşāk olur

7 Eylemiş ẕātıñ Ḥakīm-i Lem-Yezel nabż-āşinā
ʿİllet-i mülke sevād-ı ḫāmesi tiryāk olur

8 Lāne olsun çerḫ-i rifʿat şāhbāz-ı cāhına
Evc-i iḳbāl üzre tā kim dāʾimā çālāk olur [2487]

9 Söyledim tārīḫini **Fāżıl** ḥurūf-ı sādeden
Ẕāt-ı ʿĀrifle riyāset ṣadrı ḫāṣṣ u pāk olur **[H 1223]** [2488]

TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ CĀNİB ṢĀLİH EFENDİ [2489]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Bāb-ı ʿĀlīden bugün tevfīḳe doġru lāyiḥa
Gülşen-i devletden istişmām olundu rāyiḥa [2490]

2 Nevbet-i ṣadr-ı riyāset intiḳāl etmiş meger

2484 tām zībāy B1, İÜ: tamām zībā İ2
2485 حالت سعید والای رئیس باب شاهی = 1222
2486 B1 166a, İ2 154a, İÜ 166a, MA 28, T1-
2487 tā kim B1, İ2, MA: kim İÜ
2488 ر و ل و ا ك ا و ص ا ر د ص س ا ر ه ل ر ا ع ا = 1223
2489 B1 166b, İ2 154b, İÜ 166a, MA 29, T1-Tārīḫ-i Riyāset-i Cānib Efendi B1, İ2, MA
2490 devletden B1, İ2, İÜ: devletde MA

Ol Meḥemmed-nām ol ehl-i kemāl-i rāciḥe [2491]

3 Şöyle dānādır ki ehl-i ʿaḳla ʿnuṣḥ-ʿāmūzdur
ʿAṣrımız muḥtāc idi bir böyle ʿāḳil nāṣıḥa [2492]

4 Çünki nām-ı eşrefi Cānible buldu iştihār
Cānib-i ʿulvīden alsın vāridāt-ı sāniḥa

5 Ol muṭavvel vaṣfını bilmem nice şerḥ eyleyim
Metn-i muġlaḳ ḥayret-efzādır ḫayāl-i şāriḥe

6 Eylesin iḥmāl ile ṭabʿım müverriḫ medḥini
ʿArż-ı tārīḫ eylemek ʿādet bu ʿabd-i mādiḥe

7 Dü-cihān tevfīḳ ile her kārı bulsun ḫātime
Ẕātına demsāz ola hemvāre sırr-ı Fātiḥa

8 Ben de bu tārīḫ ile oldum reʾīs-i şāʿirān
Āferīn etdi ʿUtārid böyle fikr-i ḳāriḥa

[166b] 9 ʿArż eder **Fāżıl** ḥużūra böyle bir tārīḫ-i tām
Cānib-i Ḥaḳdan riyāset ḥaḳ Meḥemmed Sāliḥe [2493]
[H 1223][2494]

TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ VAḤĪD EFENDİ [2495]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - - / . - - . / - . -

1 Ehl-i zamāne oldu bütün nā-ümīd-i ʿasr
Der-beste oldu pençe-i dād ü sited-i ʿaṣr

2 Mīzān-ı iʿtibārı şikest eyledi felek
Farḳ olmaz oldu rütbe-i şeyḫ ü mürīd-i ʿaṣr

3 Çekdim niḳāb-ı ʿuzleti rūy-ı nigāhıma
Manẓūrum olmasın diyü sürḫ ü sefīd-i ʿaṣr

4 Ṭutdum dü-kūşem üzre dü-engüşt-i vaḥşeti
Tā girmesin ḳulaġıma güft ü şinīd-i ʿaṣr

5 Bu ḥayret ile ser-be-zemīn-i meḏlāl iken
Erdi ṣadā-yı müjde-resān-ı nüvīd-i ʿaṣr

6 Ey dil-şikeste penbe-be-gūş-ı zamān uyan
Bir nev-peyām-ı ḫoş-eser oldu bedīd-i ʿaṣr

7 Minnet Ḫudāya bir himem-ārā-yı ehl-i dil
Ser-mesned-i riyāsete oldu ferīd-i ʿaṣr

2491 kemāl-i B1, İ2, MA: kemāle İÜ
2492 nuṣḥ-ʿāmūzdur B1, İ2, MA: ʿakl-ʿāmūzdur İÜ
2493 böyle B1, İÜ, MA: bu İ2
2494 جانب حقدن ریاست حق محمد صالحه = 1223
2495 B1 166b, İ2 154b, İÜ 166b, MA 29, T1-

8 Ferḫunde-şīme aʿnī Meḥemmed Vaḥīd kim
Olmuş ḫuceste ḫulḳla el-ḥaḳ ḥamīd-i ʿaṣr

9 Ẕātı Vaḥīd ise ṣayılır vāḥidün ke-elf
Manẓūme-i mekārime beytü'l-ḳaṣīd-i ʿaṣr [2496]

10 Maḥrūs-ı İzidī ola ẕāt-ı müʾeyyedi [2497]
Olsun dü-ʿālem içre İlāhī saʿīd-i ʿaṣr

11 **Fāżıl** ne ḫoşter oldu bu tārīḫ-i tāmmımız
Māhir reʾīs riḳāba Meḥemmed Vaḥīd-i ʿaṣr **[H 1224]**[2498]

TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ MUŞṬAFĀ EFENDİ [2499]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Bāreka'llāh manṣıb-ı saʿd ü ṣafā
Eylemiş māh-ı ṣıyāmı der-ḳafā

2 Öyle bir māh-ı mübārek nūr-baḫş
Ḥaşre dek bulmaz çerāġı inṭifā

3 Ḳıldı mānend-i süveydā-yı ḳulūb
Şeblerinde Leyle-i Ḳadr iḫtifā [2500]

4 Maḳdemiyle māh-ı nev tebrīk eder
Mesned-i pāk-i reʾīs-i ẕü'l-vefā

5 Yoḳladım ḳalbimle ḥükm-i ṭāliʿin
Saʿd ile tevfīḳe ḳılmış iḳtifā

[167a] 6 Manṣıb u māh-ı ṣıyāmıñ saʿd ola
Ḥaḳ saña göstermeye rūy-ı cefā

7 Ḥasb-i ḥālim maʿraż-ı tebrīk ile
İstimāʿ et çāre-sāzā munṣifā [2501]

8 ʿĀdetim olmuş iken bu bābda
Şekve vü tebrīke geldim ḫāʾifā

9 Nāgehān erdi baña māh-ı siyām
ʿĀlem-i ḥayretde iken der-ḫafā

10 Şöyle nisyān etmişim ālāmla
Gūyiyā ol māhı bilmem ānifā

2496 ṣayılır B1, İ2, MA: ṣayılı İÜ

2497 Zerdüştler'in hayır ilâhı. İslâmiyet'ten sonra Îranlılar'ın Allah anlamında kullandıkları kelimelerden biri. İzidî (ایزدی) sıf. (nispet eki -i ile) Allah'a mahsus, Allah'tan gelen, İlâhî.

2498 ماهر ریس رکابه محمد وحید عصر =1224

2499 B1 167a, İ2 155a, İÜ 166b, MA 30, T1-

2500 Şeblerinde B1, İÜ, MA: Başlarında İ2

2501 et: İ2-

11 Ḳıldı derd-i sīnemi efzūn-ı āh
Baḫş ederken her şebi ṣadra şifā [2502]

12 Miʿde-i ṣāʾim gibi ḫānem tehī
Mūrveş imsāki bilmem sālifā

13 Gerçi vāʿiẓ böyle söyler n'eyleyim
Ṣāʾim-i müflis ġanīden eşrefā

14 Cāmiʿiñ ḥattā ġınādır revnaḳı
Her menārı geydi telli üstüfā

15 **Fāżıl**ā ġayrı bulunmaz ḳāfiye
ʿĀrif īmā ile eyler iktifā

16 ʿArż-ı tārīḫ-i tamām et ḥażrete
Ṣadr-ı zībā-yı riyāset Muṣṭafā **[H 1224]**[2503]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-REʾĪSÜʾL-KÜTTĀB VĀṢIF EFENDİ [2504]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bāreka'llāh zihī sāl-i saʿādet-pīrāy
Ki ḳırān eyledi anda iki māh-ı zībāy

2 Ġurre-i māh-ı muḥarremle hilāl-i nevrūz
Oldu bu sālde birden ikisi çehre-nümāy [2505]

3 Biri mahbūb-ı ʿArabdır biri şūḫ-ı ʿAcemī
Oldular birbirine bu sene vuṣlat-ārāy

4 Birisi şeyḫ-i ʿArabdır biri sulṭān-ı ʿAcem
Birbiriyle ede devr-i Züḫalīde alay

5 Evliyā-yı niʿama luṭf-ı Ḫudāvend*ī* ile
Ola ferḫunde bu nev-sāle-i beḥcet-efzāy

6 Bā-ḫuṣūṣ Vāṣıf Efendi ki reʾīsü'l-küttāb
Ola her sāʿati ol ẕāta meserret-baḫşāy [2506]

7 Ola devlet ile dāʾim nice eyyām u şuhūr
Dergehinde ola elṭāf-ı Ḫudā ġam-fersāy [2507]

[167b] 8 Böyle tārīḫ-i nev-īcād ile tebrīk etsin

2502 şebi B1, İ2, MA: şeyi İÜ
2503 صدر زیبآ ی ریآست مصطفی = 1224
2504 B1 143a, İ2 155b, İÜ 167a, MA 17, T1-
Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd B1; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd-i Vāṣıf Efendi İ2
2505 sālde B1, MA: sālden İ2, İÜ
2506 Vāṣıf Efendi ki İÜ: Vāṣıf Efendi-i B1, İ2, MA
2507 eyyām u İ2, İÜ, MA: aʿvām-ı B1

Fāżılā sāl-i cedīdi ḳalem-i nādire-zāy [2508]

9 Āhir-i beytiñ iki lafẓı daḫi her lafẓıñ
Evvel-i ḥarfi iki vech-ile tārīḫ-nümāy

10 Şöyle kim her şebi bir şuʿle-i ʿizz ü iḳbāl
Sāl-i nev Vāṣıf-ı vālāya ola *feyż-küşāy* **[H 1221]**[2509]

TĀRĪḪ-İ MESNED-İ İSTĪFĀ MOREVĪ ʿOṢMĀN EFENDİ [2510]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Efendim meclis-i iḳbāliñe çerḫ ola sāġar-dār
Ola Mirrīḫi ammā sīne-i aʿdāya ḫançer-dār

2 Saña feyż-i İlāhī şöyle dāʾim hem-ʿinān olsun
Semend-i cāhıña her ḥaṭvede tevfīḳ ola serdār [2511]

3 Ṭulūʿ etdiñ maḳām-ı defterīden defʿa-i ṣānī
ʿUṭārid pīşgāhıñda ṣafādan oldu micmer-dār [2512]

4 Bu tārīḫ-i ʿacībi eyledi īcād-ı nev **Fāżıl**
Sezādır imtiḥān olsa bunuñla ʿaḳl-ı cevher-dār [2513]

5 Birin tarḥ u birin ʿadd et ḥurūfuñ tām tārīḫin
Müʾeyyed ola tek ʿOṣmān Efendi oldu defterdār
[H 1221][2514]

TĀRĪḪ-İ MEKTŪBĪ-Yİ ṢADR-I ʿĀLĪ REFĪḲ EFENDİ [2515]

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - /- - . - /- - . - /- - . -

1 Aʿnī berāy-ı ketḫüdā ol ʿāḳil-i müşkil-küşā
Mānend-i İbn-i Berḥıyā ol ṣāḥib-i fikr-i ʿamīḳ

2 Ṣānīsi ol vālā-güher mektūb*ī*-yi ṣāḥib-hüner
Aʿnī refīḳ-i ḫoş-eṣer ol maʿden-i fikr-i daḳīḳ

3 Ol ẕāt-ı ʿālī menzile mektūb*ī* oldu yümn-ile

2508 nādire-zāy B1, MA: nādire-sāy İ2, İÜ

2509 فیضکشای = 1221

2510 B1 155a, İ2 156a, İÜ 167b, MA 30, T1-
Tārīḫ-i Tebrīk-i Defterī B1; Tārīḫ-i Defter-i Şıḳḳ-ı Evvel ʿOṣmān Efendi İ2, MA

2511 serdār B1, MA: yār İÜ; İ2-

2512 micmer-dār B1, MA: serdār İ2, İÜ

2513 cevher-dār B1, MA: micmer-dār İ2, İÜ

2514 =1221 و د و ه ك ث ا ا ن ی و د د ت د ر

2515 B1 151b, İ2 156a, İÜ 167b, MA 31, T1-
Tārīḫ-i Mektūbī-yi Ṣadr-ı Aʿzamī B1

Ḥussāda verdi velvele şād oldu her merd-i ṣadīḳ [2516]

4 [2517] Dönsün felek dil-ḫᵛāhına ṣad-şuʿle versin cāhına
Tā düşmeniñ cāngāhına her şuʿlesi versin ḥarīḳ [2518]

5 [2519] Ger ehl-i hemtā bī-bedel evżāʿı düstūru'l-ʿamel
Herkes ana ṣāḥib-emel ikrāmına ʿālem ġarīḳ

6 Aḳrān aña aḳrān degil iḳbāline erzān degil
Ḳıymet ile yeksān degil yāḳūt ile faṣṣ-ı ʿaḳīḳ [2520]

7 Ārāyiş-i iclāline efzāyiş-i iḳbāline
Çoḳdan beri bu ḥāline **Fāżıl** duʿākār-ı ʿatīḳ

8 Tārīḫimi elḳābına menḳūṭdur ṭullābına
Ḥaḳḳā ki ʿizzet-bābına mektūb*ī*-yi niʿme'r-Refīḳ
[H 1213][2521]

TĀRĪḪ-İ RİYĀSET-İ RĀTİB EFENDİ [2522]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḥażret-i Rātib Efendi kim ser-i kilḳi anıñ
Feyż-i dānişle dil-i ḥussādına bir mīḫ olur

[168a] 2 Oldu şāyān-ı riyāset ol ʿUtārid-menḳabet
Ṣadr-ı vālā-yı riyāset ey felek tevşīḫ olur [2523]

3 Fikr-i pāki lücce-i deryā-yı şiʿr ü maʿrifet
Aña ʿarż-ı şiʿr eden şāyeste-i tevbīḫ olur [2524]

4 ʿArż-ı tārīḫe velākin **Fāżıl** endīşem niyār
Yaʿnī mażmūnum kebāb olmazsa ḫāmem sīḫ olur [2525]

5 Şimdi tārīḫi anıñ *Rātib reʾīs-i ehl-i fikr* **[H 1209]**[2526]
Rütbe-i Rātib muḥarrem aña bir tārīḫ olur **[H 1209]**[2527]

2516 merd-i B1, İ2, İÜ: merd ü MA
2517 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
2518 cāngāhına İ2, İÜ, MA: ḫargāhına B1
2519 İÜ, MA-
2520 ʿaḳīḳ B1, MA: ʿamīḳ İ2, İÜ
2521 ق ز ت ب ب ن ت ب ي ن ف ي ق = 1213
2522 B1 166a, İ2 156a, İÜ 167b, MA-, T1- Tārīḫ-i Rātib Efendi İ2
2523 tevşīḫ B1: bu sīḫ İ2; tevsīḫ İÜ
2524 Fikr-i B1, İÜ: Fikr ü İ2
2525 velākin İÜ: velīkin B1, İ2
2526 راتب رئيس اهل فكر = 1209
2527 رتبه راتب =1210-1=1209

TĀRĪḪ-İ ṢADR-I RŪMİLİ ŞÜḎEN-İ VELİYYÜDDĪN EFENDİZĀDE MEḤMED EMİN EFENDİ [2528]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Baʾd-ez-īn etmeyelim çerḫ-i sitemkāra şütūm
Ḳıldı erbābına āġāz-ı mürāʿāt-ı rüsūm

2 Ṣadr-ı zī-şān ile sīmīn-ber olup şāhid-i şerʿ
İftiḫār ile gögüs gerdi yine sīne-i Rūm

3 Tāc-ı farḳ-ı ʿulemā merdümek-i çeşm-i ʿavām
Ebr-i bārān-ı kerem lücce-i deryā-yı ʿulūm [2529]

[168b] 4 Ṣāf-āyīne-i hem-nām-ı nebiyy-i mürsel
ʿAks olur ḳalbine her nükte-i sırr-ı mevhūm

5 Olsa ḫulḳu ile āmiḫte ḫāk-i fıṭrat
Ṭabʿ-ı Āḏemde bulunmazdı ḫıṣāl-i meẕmūm

6 Dil-nüvāz-ı keremi geçse dil-i efʿīden
Ḳalbe ḫāṣṣiyyet-i tiryāk verir idi semūm

7 Ben gibi yıldızı düşkün bulunmazdı daḫi
Aḫter-i maʿdeleti eylese teftīş-i nücūm [2530]

8 Dāverā dādgerā çerḫ-derā dād-ārā
Gün gibi mertebe-i ḳadr-i şerīfiñ maʿlūm

9 Oldu medḥiñle girān-māye o rütbe süḫanım
Silk-i maʿnāya sözüm her biri dürr-i manẓūm

10 Maʿnī-yi şiʿri felek baña ṣayar ḳısmetden
Eksilir maʿnī-yi nev gelse bu rızḳ-ı maḳsūm [2531]

11 Şükr-i bī-behre isem ẕāʾika-i devletden
Degilim çāşnī-yi ʿirfāndan ammā maḥrūm

12 El-emān ḥaḳḳımı ḥaḳḳ eyle efendim feryād
Ṭurfa daʿvā ile ḳıldım der-i vālāya ḳudūm [2532]

13 Ḳalb nāmında benim ḫāne-i vīrānım var

2528 B1 158b, İ2 149a, İÜ 168a, MA-, T1 69b
Tārīḫ Berāy-ı Veliyyüddinzāde B1; Tārīḫ-i Velī Efendizāde İ2; Tārīḫ-i Bād-ı Hevā Berāy-ı Ḳāḍī-ʿAsker-i Rūm Ṣüden-i Velī Efendizāde ve Daʿvā-yı Sāḫte ve Ṭaleb-i Mürāfaʿa-i Bāġ
Üç defa Rumeli kazaskerliğinde bulunan Hacı Mehmed Emin Efendi'nin Şeyh Murad Dergâhı hazîresindeki mezar taşına göre vefat tarihi 22 Şevval 1220/13 Ocak 1806'dır (Özcan, 2013: 41).

2529 merdümek-i çeşm-i ʿavām İ2, İÜ: merdüm-i çeşm-i ʿavām B1; merdümek-i çeşm-i zamān T1

2530 bulunmazdı daḫi B1, İ2, İÜ: olamaz ālemde T1

2531 baña B1, İ2, T1: pāke İÜ / ṣayar İ2, İÜ, T1: ḫayr-ı B1

2532 eyle İ2, İÜ, T1: eyleye B1

Anı żabṭ eyledi ġam nāmına bir ẓālim-i şūm [2533]

14 [2534] Gerçi birḳaç senedir meskẹn edindi ammā
Eyledi hem-ṣıfat-ı lāne-i vīrāne-i būm[2535]

15 [2536] Yıḳdığı yetmedi yaḳmaḳ daḫi ister her şeb
Ḳullanır bezmde meşʿal ʿivaż-ı şuʿle-i mūm

16 Eyleyip ḥaşmımı iḥżār terāfuʿ olalım
Emr-i şerʿiñdir eyā çāre-resān-ı maẓlūm

17 **Fāżıl**ā eyle edeb bezm-i meserretdir bu
Böyle nādīlere ḳābil midir iḥżār-ı ġumūm

18 Ġam-ı nāçīz ü meserret dediğiñ çerḫ gibi
Ḥükm-i vālā-yı efendiye hep oldu maḥkūm [2537]

19 Ẕāt-ı vālāsını iḳbāl ü saʿādetler ile
Ber-ḳarār eyleye devletde Ḫudā-yı Ḳayyūm

20 Müddeʿā ṣıdḳına çün geldi iki şāhid-i ġayb
Oldu bu ḥükm ile tārīḫi *Velī ḳāẓī-yi Rūm* [2538] **[H 1205]**[2539]

TĀRĪḪ-İ ṢADR-I RŪMİLİ ŞÜDEN-İ ŞEMSEDDĪN EFENDİ [2540]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ey semā-yı devletiñ mollā-yı ḫurşīd-aḫteri
Ṣadrgāh-ı ümmetiñ ʿallāme-i dānişveri [2541]

[169a] 2 Şems-i rūyuñ mu tecellī ḳıldı ṣadr-ı Rūmdan
Yā şimālinden mi doġdu āfitāb-ı ḫāverī

3 Böyle żabt eyler sicill-i ʿāleme elḳābını
İşbu dāʿī-yi ḳadīmiñ şāʿirānıñ serveri

4 Āsumān-ı mekremet mihr-i münīr-i merḥamet
Ehl-i faẓl u dānişiñ pīrāye-i zīb ü feri

5 Ḥażret-i Mollā-yı Şemseddīn Efendi kim odur

2533 vīrānım İ2, İÜ, T1: vīrānem B1
2534 T1-
2535 lāne-i İÜ: ḫāne-i B1, İ2
2536 T1-
2537 Ġam-ı nāçīz ü meserret B1, İÜ, T1: Ġam u nāçīz-i meserret İ2
2538 çün: İ2-
2539 ولی قاضیی روم =1203+2=1205
2540 B1 138a, İ2 149b, İÜ 168b, MA 34, T1-
Tārīḫ-i Ṣadr-ı Rūm Şüden-i Ḥażret-i Şemseddīn Efendi B1; Tārīḫ-i Ṣadr-ı Rūm Şüden-i Şemseddīn Efendi İ2, MA
2541 mollā B1, İÜ: monlā İ2, MA

Maʿdeletle dīn ü dünyānıñ sirāc-ı enveri [2542]

6 Mihr-i vālā himmet-i ʿulyāsına şemsiyyedir
Māh-ı nev dest-i şerif-i ḳadrine engüşterī

7 Heft ebyāt-ı bülendim sebʿa-i seyyāredir
Beyt-i tārīḫim o heftiñ çerḫ-i vālā-aḫteri

8 Doġdu **Fāżıl** işbu tārīḫ-i mücevher gün gibi
Verdi ṣadr-ı Rūma Şemseddīn żiyā-yı zīveri **[H 1217]**[2543]

TĀRĪḪ-İ ṢADR-I RŪMİLİ ŞÜDEN-İ ʿAṬĀULLĀH EFENDİ [2544]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Ḫoşā āvāze-i ẕāt-ı şerīf-i nām-ı ṣadr-ı Rūm
Şeref buldu maḳām-ı maʿdelet aḥkām-ı ṣadr-ı Rūm [2545]

2 Şeref-baḫş-ı emāṣil ḥażret-i ʿallāme-i kāmil
ʿAṭāʾullāh-ı Esʿadzāde saʿd-eyyām-ı ṣadr-ı Rūm

3 Niḳābetden hükūmet hem neseb hem şerʿa ḫıdmetdir
Ne devlet hep Resūlullāha istiḫdām-ı ṣadr-ı Rūm [2546]

4 Muvaffaḳ sūy-ı peyġamberden ey ümmet ola maʿlūm
Kitāb u sünnete vābeste her iʿlām-ı ṣadr-ı Rūm [2547]

5 [2548] Bilād-ı Avrupādan Āsyāya Āfrīḳāya
Mübārek-bād verdi ġulġule peyġām-ı ṣadr-ı Rūm

6 Hemīşe tāb-dār olsun İlāhī necm-i iḳbāli
Miṣāl-i mihr ü meh nūr ola ṣubḥ u şām-ı ṣadr-ı Rūm

7 Ġaraż tārīḫden ʿarż-ı ʿubūdiyyet hemān **Fāżıl**
Olursa eski ʿādetdir eger ikrām-ı ṣadr-ı Rūm

8 Bu gūne ḫāk-i pāya tām tārīḫ eyledim inhā
ʿAtāullāhdır Esʿadzādeye inʿām-ı sadr-ı Rūm **[H 1219]**[2549]

2542 Mollā B1, İÜ: Monlā İ2, MA

2543 ي ي ش ي ن ض ي ز ي ي = 1217

2544 B1 140a, İ2 150a, İÜ 169a, MA 34, T1-
Tārīḫ-i Ṣadr-ı Rūm Şüden-i Esʿadzāde ʿAṭāʾullāh Efendi B1; Tārīḫ-i Ṣadr-ı Rūm Şüden-i ʿAṭāʾullāh Efendi İ2, MA

2545 ẕāt-ı B1, İÜ, MA: zed-i İ2 / şerīf-i İ2, İÜ, MA: şerīf ü B1

2546 hep: İ2-

2547 sünnete B1, İÜ: sünnet İ2, MA

2548 İ2, İÜ-

2549 عطاءللهدر اسعد زآده يه انعام صدر روم = 1219

TĀRĪH-İ MÜFTĪ ŞÜDEN-İ ṢĀLIḤZĀDE AḤMED EFENDİ [2550]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Mesned-i fetvā verildi ḫānedān-ı emcede
Nesl-i Ṣāliḥden gelir pīrāye şerʿ-i Aḥmede [2551]

2 Aʿnī Ṣāliḥzāde Aḥmed Esʿad ol ʿālī-maḳām
Nāle fī dāreynihī min külli şeyʾin esʿade [2552]

3 Ḥażret-i ʿallāme-i yektā-yı bī-hemtā-yı ʿaṣr
Müntehīler meclis-i baḥsinde başlar ebcede

[169b] 4 Tā ṣabāvetden olurdu bu maḳām ile bekām
Nevbet-i fetvā eger erşedden olsa erşede

5 Pāyidār olsun İlāhī devlet ü tevfīḳle
Dü-cihānda nāʾil et yā Rabb anı her maḳṣada

6 Ġaybdan geldi dü-şāhid **Fāżıl**ā tārīḫime
Ḥaḳḳ o kim fetvā-yı Ṣāliḥdir bu Aḥmed Esʿada **[H 1218]**[2553]

TĀRĪḪ-İ MEŞĪḪAT-I ʿARABZĀDE ʿĀRİF EFENDİ [2554]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Şerefle nūr ile tā ʿarşa erdi maḳṣad-ı fetvā
Meger geçdi şerīʿat postuna ol mürşid-i fetvā [2555]

2 Meḥemmed ʿĀrif ol ʿallāme-i yektā-yı dānişver
Cenāb-ı şeyhü'l-İslām-ı zamāne mūcid-i fetvā

3 Cihāna şuʿle verdi āfitāb-ı faż̧l u taḳvāsı
Dıraḫşān oldu evc-i meşīhatda ferḳad-ı fetvā

4 O ẕāt-ı pākden ġayrı bu mesned kime lāyıḳdır
Faż̧iletle olaydı nevbet-i āmed-şüd-i fetvā

2550 B1 139a, İ2 148b, İÜ 169a, MA 35, T1-
Tārīh-i Müftī-yi Enām Şüden-i Ṣāliḥzāde Aḥmed Esʿad Efendi B1; Tārīh-i Meşīḫat-ı Fetvā Şüden-i Ṣāliḥzāde Esʿad Efendi İ2; Tārīh-i Meşīḫat-ı Fetvā Ṣāliḥzāde Esʿad Efendi MA

2551 şerʿ-i B1, İ2, MA: şerḥ-i İÜ

2552 "İki cihanında da her şeyin en güzeline nail olsun."

2553 حق او کیم فتوای صالحدر بو احمد اسعده = 1216+2= 1218 (SÀlihzÀde Ahmed Esad Efendi 29 Muharrem 1218/21 Mayıs 1803'te Şeyhülislam olmuştur. İpşirli, 1995: 345)

2554 B1 155b, İ2 149a, İÜ 169b, MA 35, T1-
Tārīḫ-i Meşīḫat-ı ʿArabzāde Meḥmed ʿĀrif Efendi B1; Tārīḫ-i Meşīḫat-ı Fetvā Şüden-i ʿArabzāde Meḥmed ʿĀrif Efendi İ2; Tārīḫ-i Meşīḫat-ı Fetvā ʿArabzāde Meḥmed ʿĀrif Efendi MA

2555 tā ʿarşa B1, İ2, İÜ: şāʿir-i şeh MA

5 Verir tenfīẕ-i aḥkām-ı şerīʿat pençe-i ʿadli
Cihānda ḳabża-i seyf üzre ġālibdir yed-i fetvā

6 Sebaḳ-āmūz-ı erbāb-ı faẕīlet kim ḥużūrunda
Edeble olsa ḳāḍīḥān oḳurdu ebced-i fetvā [2556]

7 [2557] Eyā müşkil-küşā-yı dīn ü devlet ḫᵛāce-i devrān
Olur ḥal nāḥun-ı faẕlıñ ile her muʿḳad-ı fetvā

8 Rüsūm-ı ḫāṣṣ-ı tārīḫim dü-ẕāta şāhdan ġayrı
Ya ṣāḥib-ṣadr-ı ʿālīdir ya ẕāt-ı emced-i fetvā

9 Ṣunar seccāde-i ʿulyāya **Fāżıl** tām tārīḫin
Meḥemmed ʿĀrife oldu mücellā mesned-i fetvā **[H 1223]**[2558]

TĀRĪḪ-İ ṢADĀRET-İ MELEK MEḤMED PĀŞĀ [2559]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Hem-nām-ı Nebī āṣaf-ı reʾskār-ı melek kim
Sāyīde-i ḫāk-i deridir çeşm ü leb-i ins

[171a] 2 Ol ṣadr-ı felek-pāye ki ḫurşīd-i vücūdu
Nūrānī-yi ḳudsiyyet ile ṣubḥ u şeb-i ins

3 Bezm-i şerefi cilvegeh-i ʿālem-i ʿulvī
Dergāh-ı muʿallāsı maḥall-i ṭaleb-i ins

4 Esmā-yı beşer nāzil olur çünki semādan
Ol ẕāta degildir mülkiyet-i laḳab-ı ins [2560]

5 Düstūr-ı melek-nām u melek-ḫūy u melek-ḳadr
Kim ẕātı anıñ māye-i cāh u ḥaseb-i ins

6 Geldi bize teʾsīr-i ṣalāḫı ile ʿiṣmet
Ḳudsīler ile oldu berāber rüteb-i ins

7 Şeyṭān olamaz vesvese-sāz-ı dil-i müʾmin
Ṣāf oldu melāʾik gibi ṭabʿ-ı edeb-i ins

8 [2561] Ey ṣadr-ı ferişte-ḫadem ü çerḫ-menāzil
Kim ḫalḳa-i dergāhı medār-ı sebeb-i ins

9 Ol dīv-küş-i ʿarṣa-i naẓmım ki benimle
Daʿvī-yi süḫan bāʿiṣ-i renc ü taʿab-ı ins

10 Ol rind-i perī-zād u sürūşān-nijādım

2556 Edeble B1, İ2, MA: Adıyla İÜ
2557 B1, İ2, MA-
2558 محمد عارفه اولدی مجلا مسند فتوی = 1223
2559 B1-, İ2 140b, İÜ 170b, MA-, T1 67b
2560 olur: İ2-
2561 İ2, İÜ-

Ẓāhirde belī görünürüm hem-neseb-i ins

11 Ol şaʿir-i ḳudsī-dil ü ʿifrīt-i maʿānī
Hem hūş-rübā-yı cin ü hem bü'l-ʿaceb-i ins

12 Recm eyleyerek cünd-i şeyātīn-i ḥasūdu
Her aḫter-i çerḫ-i hünerim oldu büt-i ins

13 Hep dīv ü melek ins ü perī eyledi feryād
Taʿcīz yeter **Fāżıl** olurmuş celeb-i ins

14 Kāşāne-i devletde ṣafā eyle hemīşe
Dāʾīm ede ol āṣaf-ı devrānı Rab-i ins

15 Ḳıldı o melek-ẕāta tekāpū ser-i Cibrīl
Tārīḫini yazdı felege *münteḫab-ı ins* **[H 1206]** [2562]

TĀRĪḪ-İ ṢADĀRET-İ ʿİZZET MEḤMED PĀŞĀ [2563]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - - / . - - . / - . -

1 Luṭf-ı Ḫudā erişdi bu dīn-i müʾeyyede
Sırr-ı Muḥammedī yetişir şerʿ-i Aḥmede

2 Tanẓīm-i dīn ü devlete dāʾir bu gerdişi
Çoḳdan sipihr-i kec-rev ederdi muʿānede

3 Minnet Ḫudāya rāyiż-i şebdīz-i rūzgār
Verdi zimām-ı devleti bir ẕāt-ı emcede

4 Aʿnī semiyy-i faḫr-ı Rusül ʿizzet-intimā
Peyveste ola devlet ü iḳbāli sermede [2564]

[171b] 5 Revnaḳ-ṭırāz-ı ṣadr-ı güzīn oldu ḥażreti
Ṣad-müjdeler bu devlet ü dīn-i müʾeyyede

6 Fikr-i ṣavāb-bīn ile aḳl-ı rezīn ile
Reʾyi ḥiṣār-ı mülke burūc-ı müşeyyede [2565]

7 Luṭf u nevāli bendeye bir baḥr-i mevce-ḫīz
Ḳahr u celāli düşmene bir nār-ı mevḳide [2566]

8 Oldu küşāde beste iken bāb-ı ilticā
Ehl-i niyāza eyledi gerdūn müsāʿade

9 Ḥaḳdan ümīdimiz bu ki ḥālā o āṣafiñ

2562 منتخب انس = 1203+3 (Ser-i Cibril = cim harfi) =1206
2563 B1 134a, İ2 156b, İÜ 171a, MA 2, T1 68a
Tārīḫ-i Vezāret-i ʿİzzet Meḥmed Pāşā MA
2564 iḳbāli İ2, İÜ, MA, T1: iḳbāl B1
2565 mülke B1, İÜ, MA, T1: mülk İ2
2566 mevce-ḫīz B1, İ2, MA, T1: mevc-ḫīz İÜ

Ḥall ola nāḫunuyla umūr-ı muʿakķade [2567]

10 Ey āṣaf-ı zamāne fütūḥātıñ isteriz
Ebvāb-ı feyż yeʾsle olmuş müseddede

11 Ey dāver-i yegāne ḫoş evķātıñ isteriz
Kār etdi cāna āh zamān-ı mücāhede

12 Ḫaylī zamān ki ʿālemi pāmāl eder felek
Fāżıl gibi ne ẕātlar oldu felek-zede [2568]

13 ʿAllāme-i fünūn-ı dü-ʿālem iken meded
Cevr-i felek bu bendeñi başlatdı ebcede

14 Nāy-ı ṭarab-fezā-yı ḥaremgāh-ı ķuds iken
Ḫāmem kef-i zamānede olmuş Ķamış Dede [2569]

15 Ol şāʿirim ki bāb-ı muʿallā-yı ṭabʿıma
Eyler sipāh-ı ķāfiye maʿnīyle ʿarbede [2570]

16 Maķbūl-i ḥażret olsa ķasīdem felek verir
Ḫurşīd ü māhı cāʾize her beyt-i müfrede [2571]

17 Tevfīķ-i rehberiñ ola ey evḥad-ı zamān
Ẕātıñ emānet ola o Mevlā-yı evḥada [2572]

18 Cibrīl-i vāhime baña tārīḫi vaḥy eder
Mühr ü emānet erdi Melekden Meḥemmede [2573] **[H 1209]**[2574]

TĀRĪḪ-İ ṢADĀRET-İ ḪALĪL ḤAMĪD PĀŞĀ [2575]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḥaḳ bu kim ṭāliʿi ḳuvvetde şeh-i devrānıñ
Maẓhar oldu yine tevfīḳine ol Mevlānıñ [2576]

2 Yaʿnī bir āṣaf-ı ẕī-şāna muvaffaḳ oldu
Ki ne geldi ne gelir dehre naẓīri anıñ

3 Bārgāh-ı ʿaẓamet yaʿnī Ḫalīl Pāşā kim
Bendesi ḫande eder devletine Dārānıñ

2567 Ḥall B1, İ2, MA, T1: Feth İÜ
2568 ẕātlar B1, İ2, İÜ, T1: ʿālīler MA
2569 Ḫāmem İÜ, MA: Olmuş B1, İ2, T1
2570 maʿniyle B1, İ2, T1: ġavġā-yı İÜ, MA
2571 her i2-
2572 Tevfīḳ-i İ2, İÜ, MA, T1: Tevfīḳ ü B1
2573 tārīḫi İÜ, MA: tārīḫ B1, İ2, T1
2574 مهروامانت ايردى ملكدن محمده = 1209
2575 B1 157b, İ2 140a, İÜ 171b, MA 44, T1-Tārīḫ-i Ṣadāret-i Ḫalīl Pāşā B1
2576 devrānıñ B1, İÜ: vālānıñ İ2, MA / ol: İ2-

4 O Hümā-sāye felek-pāye ki lāyıḳdır eger
Olsa cārūb-ı deri bāl ü peri ʿanḳānıñ

[172a] 5 Şuʿle-i reʾyine nisbetle ruḫ-ı eflāke
Pertevi ḫāl-i siyeh mihr-i cihān-ārānıñ [2577]

6 Ẕihni bir rütbe ki fikr eyledigi demde hemān
Keşf eder cümle ḥavādiṯlerini ferdānıñ [2578]

7 Medḥ-i evṣāf-ı pesendīdesini etmekdir
Şuġlu dāʾim gerek aʿlā vü gerek ednānıñ [2579]

8 Āṣafā vaṣfıña ḥad yoḳ nice taḳrīr etsin
ʿAczi vardır buña endīşe gerek maʿnānıñ [2580]

9 Nice taʿdād edebilsin ṭutalım kim olmuş
Ḳuvvet-i nāṭıkası ṭabʿ-ı süḫan-pīrānıñ

10 İẕn olursa baña ammā ki biraz söylerdim
Ḳıssa-i devrini bī-çāre dil-i nālānıñ

11 İẕn yoḳ ṣıḳlet-i taṣdīʿa olunmaz ruḫṣat
Fāżılā vaḳti degil şimdi hele şekvānıñ [2581]

12 Noḳṭalı ḥarfle tārīḫi hemān ʿarż eyle
Pişgāhına o pāşā-yı ʿazīmü'ş-şānıñ

13 Ṣadr ʿunvānla gögüs gerse ʿaceb mi zīrā
Sīnesi cāygehi oldu Ḫalīl Pāşānıñ **[H 1197]**[2582]

MÜSTEZĀD-I TĀRĪḪ-İ ṢADĀRET-İ ḲOCA YŪSUF PĀŞĀ [2583]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

Mefʿūlü / Feʿūlün

- - . / . - -

1 Ṣad-āferīn ey şāh-ı felek-cāh-ı muʿaẓẓam
Ey ṣāhib-i şevket
Taḥsīn bu tedbīrine ḥaḳḳā ki müsellem
Va'llāhi kerāmet

2577 Pertevi B1, İ2, MA: Pertev-i İÜ / mihr-i B1, İÜ: māh-ı MA; cāh-ı İ2
2578 Ẕihni B1, İÜ: ʿAḳlı İ2, MA
2579 aʿlā vü gerek ednānıñ İÜ: ednā vü gerek aʿlānıñ B1, İ2, MA
2580 ʿAczi İ2, İÜ, MA: ʿAcz B1 / endīşe gerek B1, İ2, İÜ: endīşeleriñ MA
2581 ṣıḳlet-i B1, İ2, MA: ṣıḳlet ü İÜ
2582 ي ي ي ين ش پ ي خ ي ج ن ي ي ز ب ج ن ن =1197
2583 B1 158a, İ2 140b, İÜ 172a, MA 43, T1- Tārīḫ Berāy-ı Ṣadr-ı Aʿẓam Yūsuf Pāşā B1

2 Bir ẕāt-ı keremkārı getirdin hele ṣadra
Kim miṣli bulunmaz
Ṣād oldu feraḥ buldu sevindi bütün ʿālem
Ṣād oldu ṣadāret

3 Yaʿnī o Yūsuf Pāşā o Nīl-i kerem ü cūd
Ol Mıṣr-ı mekārim
Devrinde ʿadem çāhına düşdü elem ü ġam
Yayıldı meserret

4 Ol āṣaf-ı devrāna sezā mühr-i ṣadāret
Engüştüne şāyān
Aʿlā ile ednā daḫi teşrīfine ḫurrem
Tevfīḳe ʿalāmet [2584]

5 Raḳṣ etdi Zelīḫā-yı ṣadāret feraḥından
Çāḳ etdi ḳamīṣın
Çoḳdan beri aġyāra olurdum dedi hem-dem
Ol duḫter-i ʿişmet

[172b] 6 Hep böyle gerek müʾtemen-i mühr-i hümāyūn
Erbābına düşdü
Her ḫurdeye vāḳıf daḫi her nükteye maḥrem
Hem sāḥib-i fıṭnat

7 Eṭvārı ḥakīmāne vaḳūrāne edāsı
Āfāḳ begendi
Hīç gelmedi ṣadra hele mānendi muḳaddem
İnan ki ḥaḳīḳat

8 Ṣad-müjde ki şimden gerü hengām-ı fütūḥāt
Eyyām-ı ẓaferdir
Bī-şübhe müʾeyyeddir o pāşā-yı mükerrem
Geldi dem-i nuṣret

9 Ey āṣaf-ı Cem-cāh ola maʿzūr ḳuṣūrum
Evṣāfıña ḥad yoḳ
Zīrā ki beni cevr-i felek eylemiş ebkem
Yoḳ nuṭḳa da ḳudret [2585]

10 Endīşesi inṣāf u ʿadāletdir anıñ hep
Maḳbūl-i Ḫudādır
Hep etdigi Mevlādan anıñ ḳalbine mülhem
Seyr et ne saʿādet

11 Fāżıl bilir aḥvāliñi ol āṣaf-ı vālā
Eyler saña imdād
Zīrā ki seniñ ḥāliñe senden daḫi aʿlem
Taʿrīfe ne ḥācet

2584 sezā B1, MA: sezādır İ2, İÜ
2585 İ2, MA-

12 Sen muʿtekif-i ṭekye-i iḫlāṣ-ı duʿā ol
Hiç eyleme taḳṣīr
Ṣıdḳ-ile duʿā eyle hemān āṣafa her dem
Budur saña ḫıdmet

13 Her ṭutduġuñu Ḥaḳḳ ede āsān efendim
Tevfīḳe refīḳ ol
Bāḳī olasın ʿizz ile durduḳca bu ʿālem
Ḥaḳḳ ede icābet [2586]

14 Düşdü iki sözüm raḳam-ı levḥe muṭābıḳ
Tā rūz-ı ezelden
Gördüm yazılı tārīḫi kim *Yūsufa ḫātem*
Olundu ʿināyet[2587] **[H 1200]** [2588]

TĀRĪḪ-İ SŪR-I ḪİTĀN U ZİFĀF BE-MEḪĀDĪM ʿİZZET PĀŞĀ [2589]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Sūr-ı āṣaf ile ʿıyd etdi ser-ā-pā eṭrāf
ʿĀleme ʿahd-i kerem-perveri kān-ı elṭāf

2 Nice āṣaf ki mekārim ile ḳudsī-fıṭrat
Ḥüsn-i aḫlāḳla düstūr-ı sütūde-evṣāf [2590]

3 Bu cihetle kef-i iḥsānı kerem-i meşrūṭu
Fırḳa-i mürteziḳān-ı ġama olmuş evḳāf [2591]

4 Ruḫ-ı eyyāma eder böyle ṭırāz-ı cāvīd
Vaṣf-ı elḳāb-ı şeref-baḫşını kilk-i vaṣṣāf

5 Āsaf-ı Cem-ʿaẓamet Dāver-i gerdūn-rifʿat
Baḥr-i feyż ü şefaḳat maʿden-i ʿadl ü inṣāf [2592]

6 ʿİzzet-ārā-yı felek-pāye Meḥemmed Pāşā
Muḳtedā-yı ḫalef ü ġıbṭa-fezā-yı eslāf

7 Ṣadr-ı dānā-dil ü düstūr-ı Arisṭo-tedbīr
Saṭveti zümre-i aʿdāya olur sīne-şikāf

2586 Her ṭutduġuñu Ḥaḳḳ ede āsān İ2, İÜ, MA: Ḥaḳ ṭutduġuñu āsān ede B1

2587 Tā rūz-ı ezelden, olundu ʿināyet B1, İÜ: İ2, MA-

2588 يوسفه خاتم = 1202-2 = 1200

2589 B1 77a, İ2 141a, İÜ 172b, MA 4, T1-
Berāy-ı Ṣadr-ı Aʿẓam ʿİzzet Pāṣā B1; Tārīḫ-i Sūr-ı Ḫitān u Zifāf Be-Meḫādīm ʿİzzet Meḥmed Pāşā İ2, MA

2590 mekārim ile ḳudsī-fıṭrat B1, İÜ: mekārimle cenāb-ı pāki İ2, MA / Ḥüsn-i aḫlāḳla düstūr-ı sütūde-evṣāf B1, İÜ: Muḳtedā-yı ḫalef ü ġıbṭa-i fezā-yı eslāf MA; Muḳtedā-yı ḫilʿat ü ġıbṭa-i efzā-yı eslāf İ2

2591 iḥsānı B1, İ2, İÜ: iḥsān MA

2592 gerdūn-rifʿat İ2, İÜ, MA: gerdūn-kerem B1

8 [2593] Eylese ṭabʿ-ı ġınākārı ḳabūl-i ihdā
Çerḫ dergāhına ḫurşīdi ederdi itḥāf [2594]

9 [2595] Anda ol ḫaṣlet-i ḳudsiyye ki var şāyāndır
Ḳudsiyān dergeh-i vālāsını eylerse ṭavāf

10 [2596] Āṣafā devlet ile ṣıḥḥat ile saġ olasın
Dest-gīriñ ola her demde ḫafiyyü'l-eltāf

11 [2597] Dā'imā sūr u sürūr eyleye devriñde cihān
Ola ṣafvet ile āyīne-i ḫātır şeffāf

12 Böyle evḳāt-ı meserretde ḥużūr-ı pāke
Eyleye ʿarż-ı süḥan **Fāżıl**-ı ṣāḥib-dil-i sāf [2598]

13 Zā'idi keşdi mücevherle iki sünnet içün
Böyle tārīḫi dedi *sūr-ı ḫıtān sūr-ı zifāf* [2599] **[H 1212]** [2600]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-ṢADR-I AʿẒAM ʿİZZET MEḤMED PĀŞĀ [2601]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Ḥażret-i āṣafa tevfīḳ-i Ḫudā
Ḳıldı bu sāl-i şerīfi ihdā

2 Ḥabbezā sāl-i mübārek-ġurre
Ki ṣabāḥında saʿādet peydā

3 Māh-ı nev ṣanma bir engüşt-i felek
Ki eder ḫalḳa işāret ihdā [2602]

4 Māh-ı nev ṣanma bu bir ḫançerdir
Tuḥfe-i ḳalb-i gürūh-ı aʿdā

5 Māh-ı nev ṣanma bu bir vāv-ı ḳasem
Ki sitem etmeye gerdūn ebedā

6 Ṣadr-ı ẕī-şāna muvāfıḳ senedir

2593 B1'de 3, İ2 ve MA'da 9. beyittir.

2594 Çerḫ dergāhına ḫurşīdi ederdi itḥāf İ2, İÜ, MA: Çerh aña ʿaḳd-i Şüreyyāyı ederdi B1

2595 İ2 ve MA'da 8. beyittir. B1-

2596 B1'de 8, MA'da 11. beyittir.

2597 B1'de 9, İ2'de 11, MA'da 10. beyittir.

2598 ḥużūr-ı pāke B1, İÜ: ḥużūra dā'im İ2, MA

2599 tārīḫi B1, İ2, MA: tārīḫ İÜ:

2600 ختن زفف = 1217-7 (zaidi kesdi) = 1210+2 sünnet = 1212

2601 B1 146b, İ2 141b, İÜ 173a, MA 9, T1-
Tārīḫ-i Sāl Be-Ḥażret-i Meḥmed ʿİzzet Pāşā B1; Tārīḫ-i Sene-i Cedīd Be-Ṣadr-ı Esbaḳ ʿİzzet Meḥmed Pāşā İ2, MA

2602 ihdā İ2, İÜ, MA: hüdā B1

Yine ḥamden-leke Rabbī ḥamdā [2603]

7 Ol felek-rütbe Meḥemmed ʿİzzet
Aña Ḥaḳ düşmenini ede fedā

[173b] 8 Dāverā ḥażrete feryādım var
Meded ey āsaf-ı vālā mededā

9 Çāh-ı ālāma beni atdı felek
Oldu rūzum şeb-i tār-ı yeldā

10 Ben ki ol ṣāḥib-i istiḥḳāḳım
Ki bilir mertebemi şāh u gedā [2604]

11 Baña n'olsun feleginˉ bu revişi
Baña bilmem ne bu bīgāne edā

12 Dāmen-i ʿātıfetiñden kerem et
Kef-i iḫlāṣımızı ḳılma cüdā

13 Kime şekvā kime feryād edeyim
Kime ḳılsın dil-i bī-çāre nidā

14 **Fāżıl**-ı bī-kese imdād eyle
Saña imdād ede Mevlā ferdā

15 Şīr-i iḳbāline ḳılsın Allāh
Ten-i ḥussādını her demde ġıdā

16 Ḥarf-i menḳūṭla tārīḫ-i sene
Fāl-i ḫayr oldu bize *ḫayr-ı Ḫudā* [**H 1210**] [2605]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-ṢADR-I AʿẒAM YŪSUF ZİYĀ PĀŞĀ [2606]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ġurre-i sāle-i mehpāre mübārek eyyām
Oldu hep sebʿa-i seyyāre mübārek eyyām

2 Nev-bahār ile gül ü lāle ile nev-sāle
Nūrdan giydi bir āl hāre mübārek eyyām

3 Bāreka'llāh zihī kevkebe-i sāl-i cedīd
ʿĀleme ṣadr-ı cihān-dāra mübārek eyyām

4 Ḫoş-ḳadem-i meymenet-efrāhte Yūsuf Pāşā
Oldu eyyāmı dil-i zāra mübārek eyyām

2603 Yine: B1-
2604 Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA
2605 خ ی خ = 1210
2606 B1 139a, İ2 142a, İÜ 173b, MA 16, T1-
Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Ṣadr-ı Aʿẓam Yūsuf Pāşā B1, İ2, MA

5 Şuʿle-efrūz-ı cihān devr-i Żiyā Pāşā kim
Ġarḳ eder ālemi envāra mübārek eyyām

6 Yoḳladım taliʿ-i dünyāyı bu eyyām gibi
Ḳalmadı dehr-i sitemkāra mübārek eyyām

7 Şevḳle çār-ʿanāşır daḫi geldi raḳsa
Aldı engüştüne çārpāre mübārek eyyām

8 İşte rūz-nāme-i dehr işbu ḫoş evkāt gibi
Var mıdır çerh-i dil-āzāra mübārek eyyām

9 Devr-i āṣafla cihān gül gibi şād u hurrem
Döndü gül-gūne-i ruḫsāra mübārek eyyām

[174a] 10 Ḫıtta-i Ḳāhirede seyf-i ġazā-girdārı
Ḳomadı tāliʿ-i küffāra mübārek eyyām

11 Āṣafā devr-i şerīfiñ ola āfāḳa her ān
Feyż ü tevfīḳle yek-pāre mübārek eyyām

12 Ḳuluñuz **Fāżıl**-ı bī-baḫt hemān ḳaldı ḥazīn
Görmedi āh o bī-çāre mübārek eyyām

13 Ḫaylī eyyām ki ʿilletle żarūretle yaṭar
Vermedi çerḫ o ġam-hʷāra mübārek eyyām

14 Devr-i düstūrda bir gün ola inşāʾa'llāh
Bula bu bende-i āvāre mübārek eyyām

15 Tām tārīḫini yaz sāl-i cedīdiñ **Fāżıl**
Bu sene ṣadr-ı keremkāra mübārek eyyām **[H 1218]**
2607

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD-İ ḤĀFIẒ İSMĀʿĪL PĀŞĀ 2608

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ġurre-i sāl-i cedīdiñ ḫayr u saʿd-efrūz ola
Bendegānıñ sāye-i luṭfuñda ẕevḳ-endūz ola 2609

2 Müjde-i tevfīḳe yetmez mi delālet bu sene
Ġurre-i māh-ı Muḥarrem ṭalʿat-ı nevrūz ola

3 Āṣaf-ı devrāna meymūnü'l-ḳudūm olsun bu sāl
Her şeb ü rūzunda ṣad-tevfīḳ-i Ḫaḳ meknūz ola

4 Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥāfız İsmāʿīl Pāşā kim anıñ

2607 بو سنه صدر كرمكاره مبارك ايام = 1218

2608 B1 153b, İ2 143a, İÜ 174a, MA 18, T1-
Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd B1; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd-i Ṣadr-ı Aʿẓam İsmāʿīl Pāşā İ2; Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd Be-Ṣadr-ı Aʿẓam Ḥāfız İsmāʿīl Pāşā MA

2609 ḫayr u B1: ḫayr-ı İ2, İÜ, MA

Āfitāb-ı rifʿati aʿdāsına cān-sūz ola

5 Ḥaḳ mübārek eylesin devletli sultānım saña
Ġurre-i sāli saʿid ü ṭāliʿi fīrūz ola

6 *El-Muʿīnü Ḥāfiẓ* oldu çünki tārīḫ-i sene **[H 1221]** [2610]
Müjdedir kim Ḥaḳ muʿin ü ḥāfıẓıñ her rūz ola [2611]

7 Şöyle kim her bir şebinde bir ʿināyet muḫtefī
Her ṣabāḥında birer luṭf-ı Ḫudā mermūz ola

8 Ḥażret-i Ḫālid civārında melekden **Fāżıl**a
Bu duʿā-yı devletiñ her şeb sebaḳ-āmūz ola

9 Ḫālişāne bir düşer bir böyle tārīḫ-i duʿā
Ṣadra yā Rab sāl-i nev āmed mübārek rūz ola **[H 1221]**
[2612]

TĀRĪḪ-İ ṢADĀRET-İ ḤĀFIẒ İSMĀʿĪL PĀŞĀ[2613]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

I

1 Ey cihān sükkānı ey efrād-ı ümmet müjdeler
2 Müjdeler ey şekve-gūyān-ı żarūret müjdeler
3 Ey Sitanbūl ḫalḳı geldi vaḳt-i rāḥat müjdeler
4 Müjdeler ey bendegān-ı bāb-ı devlet müjdeler
[174b] 5 Müjdeler ey mesned-i ṣadr-ı vezāret müjdeler

II

1 Geldi ṣadra ehl-i ʿaṣrıñ nuḫbe-i bālāteri
2 Ṣāḥib-i seyf ü ḳalem ḥilm ü celāliñ maẓharı
3 Pādişāh-ı ʿālemiñ şīr-i celālet-peykeri
4 Ḥażret-i Ḥaḳḳıñ daḫi ḥāfıẓ kelām-ı enveri
5 Müjdeler ey mesned-i ṣadr-ı vezāret müjdeler

III

1 Ḥażret-i düstūr-ı aʿẓam ol cenāb-ı āṣafī
2 Ḥāfıż İsmāʿīl Pāşā ehl-i cāḥıñ eşrefi
3 Tā ezel mühr-i hümāyūn zīb-i engüşt ü kefi
4 Zīnet-efzā-yı ṣadāretdir vücūd-ı elṭafı
5 Müjdeler ey mesned-i ṣadr-ı vezāret müjdeler

IV

2610 المعين الحافظ = 1221

2611 El-muʿīnü Ḥāfıẓ İ2, İÜ, MA: El-Muʿīnü'l-Ḥāfıẓ B1

2612 صدره يا رب سال نو امد مبارك روز اوله = 12۲۲-1 düşer =12۱۲

2613 B1 140b, İ2 142b, İÜ 174a, MA-, T1-
Tercīʿ-Bend-i Tārīḫ Berāy-ı Ṣadāret-i Ḥāfıẓ İsmāʿīl Pāşā B1; Tercīʿ-Bend-i Tārīḫ-i Ṣadāret-i Ḥāfıẓ İsmāʿīl Pāşā İ2

1 Öyle demde ṣadra geldi kim felek ġażbān iken
2 Herkesiñ ḥayret ile çeşm ü dili giryān iken
3 Böyle ṣāḥib-merḥamet bir āṣafa cūyān iken
4 Ḥaḳ muvaffaḳ eylesin tevfīḳine şāyān iken
5 Müjdeler ey mesned-i ṣadr-ı vezāret müjdeler

V

1 Ḳıldı iḳbāli tedāvül āşiyān-ı cāhda [2614]
2 Perveriş-yāb oldu evvelden riḳāb-ı şāhda
3 Baʿdehū vālī-yi deryā oldu birḳaç māhda
4 Şimdi devletle ḳarār etdi ṣadāretgāhda
5 Müjdeler ey mesned-i ṣadr-ı vezāret müjdeler

VI

1 Bendesi **Fāżıl** eder ṣıdḳ-ı derūnuyla duʿā
2 Şöyle kim yāver ola her bir umūrunda Ḫudā [2615]
3 Ḥaḳ ẓafer-yāb eylesin iḳbālle ṣubḥ u mesā
4 Çün *muẓaffer* lafẓ-ı tārīḫ-i ṣadāretdir aña [**H 1220**] [2616]
5 Müjdeler ey mesned-i ṣadr-ı vezāret müjdeler

TĀRĪḪ-İ VEZĀRET-İ ḤÜSĀMEDDĪN PĀŞĀ [2617]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Yine ṣad-ḥamd ü şükr olsun cenāb-ı ẕāt-ı Mevlāya
Hezārān müjde olsun ser-te-ser ebnā-yı dünyāya [2618]

2 Biri tebşīr ḳılsın fırḳa-i aṣḥāb-ı ḥācātı
Ḥaber versin bir ādem zümre-i erbāb-ı şekvāya

[175a] 3 Şaḳınsın cānib-i dārü'l-helāke şimdilik gitsin
Yetiş ey rehber-i tevfīḳ ü nuṣret söyle aʿdāya

4[2619] Şitāb ile hemān Tātār-ı ḫurşīd eylesin himmet
Sitemden baʿd-ez-īn versin ḥazer çerḫ-i muʿallāya

5 Şaḳın ey çerḫ miḳrāṣ-ı sitemle baʿd-ez-īn zinhār
Tenāḳuṣ verme her şeb ḳurṣ-ı māh-ı ʿālem-ārāya [2620]

6 Amān ey āh-ı ḥasret ġamze-i ḫūbānı āgāh et

2614 iḳbāli İÜ: iḳbāl B1; İ2-
2615 yāver ola her bir umūrunda İ2, İÜ: her bir umūrunda ola yāver B1
2616 مظفر = 1220
2617 B1 135b, İ2 146a, İÜ 174b, MA-, T1 69a
Tārīḫ-i Mübālaġa-āmīz Berāy-ı Hüsām Pāşā T1
2618 Mevlāya B1, T1: vālāya İ2, İÜ
2619 İ2, İÜ-
2620 Tenāḳuṣ B1: Teḳāṣur İ2, İÜ; Naḳāṣet T1

Ki dest uzatmasın dil-ḫāne-i ʿuşşāḳı yaġmaya [2621]

7 [2622] Perīşān etmesin şimden gerü ʿuşşāḳı var söyle
Amān sürʿatle ey bād-ı ṣabā zülf-i semen-sāya

8 Saña bir laḥẓa mühlet ey ġam-ı dil-sūz baʿde'l-yevm
Görünme var firār et tā ʿadem-ābād-ı iḫfāya

9 Saña ṣad-el-ḥazer min-baʿd ey bād-ı seḥer tenbīh
Uzatma pençe-i tārācı berg-i verd-i raʿnāya

10 Verilmez kimseye bu şādlıḳda ruḫṣat-ı girye
Meger ebr-i güher-efşān şemʿ-i meclis-ārāya

11 Sürūr-efzā-yı dīn ü devlet oldu bu beşāret kim
Verildi seyf-i devlet ol Ḥüsāmeddīn Pāşāya **[H 1210]** [2623]

12 Nice pāşā ki ʿaks-i sāye-i pür-cevher-i tīġı
Müşābihdir ruḫ-ı eflākde resm-i Ṣüreyyāya [2624]

13 [2625] O pāşā-yı cesūr-ı Ḳahramān ol Rüstem-i meydāñ
Geçer peykān-ı tīri sīne-i sengīn-i ḫārāya

14 Ṇice pāşā-yı ḳudsiyyü'ṣ-ṣıfat kim ṣafvet-i ẕātı
Ġubār irās eder āyine-i ḫurşīd-i vālāya

15 [2626] Bu iḳbāl ü ʿināyet ẕātına feyż-i İlāhīdir
Ki Mevlādan bu bir ilhām olundu şāh-ı vālāya

16 [2627] Eyā düstūr-ı ʿālī-menḳabet dādār-ı ẕī-himmet
Bu ebyātım degil şāyeste ḫāk-i pāya ihdāya

17 [2628] O düstūr-ı vaḳūr u çāre-sāz-ı müşkil-i cumhūr
Melek-āṣār ḫurşīd-iştihār ol āsumān-pāye

18 Efendim ḳāfiyem çoḳ medḥine ġāyetde yoḳ ammā
Sitemden ḫᵛāhiş-i güftār gelmez tabʿ-ı gūyāya

19 Benim o tīz-meşreb yaʿnī insān-ı ʿacūlem kim
Felek her kāmımı vābeste ḳıldı rūz-ı ferdāya

20 Ṣadefden tā ḳıyāmet dāne-i ḥasret olur peydā
ʿİẕār-ı şāhid-i baḫtım ʿaraḳ-rīz olsa deryāya

21 Şikāyet mi murādıñ çerḫ-i ẓālimden yine **Fāżıl**

2621 dil B1, İ2, T1: ol İÜ

2622 İ2, İÜ-

2623 ویرلدی سیف دولت اول حسام الدین پاشایه = 1410 (Vezaret tarihi 1210 olmakla beraber hesaplamada 1410 çıkmaktadır.)

2624 resm-i B1, T1: resmi İ2, İÜ

2625 İ2, İÜ-

2626 İ2, İÜ-

2627 İ2, İÜ-

2628 İ2, İÜ-

Ne ḥācet böyle ẕāta ḥāliñi iʿlām u inhāya

22 Hemān ṣad-müjde ile nāsa inhā eyle tārīḫin
Verildi seyf-i devlet ol Ḥüsāmeddīn Pāşāya **[H 1210]** [2629]

TĀRĪḪ-İ ḲAPUDAN-I DERYĀ ŞÜDEN-İ ḤĀFIẒ ʿALĪ PĀŞĀ [2630]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Ḫoşā ferḫunde-maḳdem bāreka'llāh ẕāt-ı aḫter-saʿd
Ne ṭāliʿ ṭāliʿ-i raḫşende kim oldu muẓaffer saʿd

2 Ḳudūm-ı meymenet-pīrā ile Ḥāfıẓ ʿAlī Pāşā
Yine oldu ʿalā-raġm-ı zamāne bir dil-āver saʿd

[175b] 3 Ḳapudan oldu deryāya ʿaceb rūz-ı mübārekde
Ki baʿde'l-yevm donanma-yı hümāyūna muḳarrer saʿd

4 Hezārān müjde olsun baʿd-ez-īn berreyn ü baḥreyne
Ki bu āṣaf ile bulsa gerekdir baḥr ile ber saʿd

5 Ḳudūmuyla berāber ġurre-i sāl-i cedīd erdi
Cihāna ʿıyd-ber-ʿıyd oldu gūyā saʿd-ender-saʿd

6 O iḳbāl-i cihān-efrūz ile ol himmet-i vālā
Teʿāla'llāh ne pāşādır o düstūr-ı Sikender-saʿd

7 Efendim hem bu mesned hem bu nev-sāliñ mübārek-bād
Ki oldu her birisi bendegāna bir mükerrer saʿd

8 Ḳudūmuñ müjde-i evvel ṭulūʿ-ı sāl-i nev-ṣānī
Biri saʿd-i muḳaddemdir biri oldu muʾaḫḫar saʿd

9 Bu çāker ʿarż-ı tārīḫ eylemekle buldu teşrīfāt
Bu mesnedgāha teşrīf eyledikce her münevver saʿd [2631]

10 Bu tārīḫ-i tamāmım nefḫa-i Kerrārdan **Fāżıl**
Ḳapudan oldu deryāya ʿAlī Pāşā-yı Ḥaydar-saʿd [**H 1224**][2632]

2629 ویرلدی سیف دولت اول حسام الدین پاشایه = 1410 (Vezaret tarihi 1210 olmakla beraber hesaplamada 1410 çıkmaktadır.)

2630 B1 160a, İ2 147b, İÜ 175a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Ḳapudan-ı Deryā-yı ʿAlī Pāşā B1; Tārīḫ-i Ḳapudan-ı Deryā-yı Ḥāfıẓ ʿAlī Pāşā İ2

2631 eyledikce B1, İÜ: İ2-

2632 قپودان اولدی دریایه علی پاشا ی حیدر سعد = 1224

TĀRĪḪ-İ ṢADĀRET-İ ʿALEMDĀR MUṢṬAFĀ PĀŞĀ [2633]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Ḳudūmuñla efendim şehr-i İstanbula cān geldi
ʿArūs-ı devletiñ ruḫsārına bir ḥüsn ü ān geldi

2 Meger ẕāt-ı mekīn ancaḳ mekānıñ revnaḳ-ārāsı
Ṣadāretgāha baḳ āṣaf ile iḳbāl ü şān geldi

3 Niẓām-ı dīn ü devlet ṣadr-ı aʿẓam Muṣṭafā Pāşā
Şeref-baḫş-ı vezāret ṣāḥib-i ẕāt-ı zamān geldi

4 Ḳudūm-ı meymenet-pīrā-yı düstūr-ı mükerremle
Ḳulūb erbābına tevfīḳ-i Ḥaḳdan bir nişān geldi

5 Ḥulūl etdi miṣāl-i rūḥ-ı ʿulvī ḳāleb-i ʿaṣra
Cihān-ı mürdeye gūyā ḥayāt-ı cāvidān geldi

6 Felekle sebʿa-i seyyāre çıḳsın resm-i tebrīke
Şeref burcuna bir mehpāre-i ṣāḥib-ḳırān geldi

7 Bi-ḥamdi'llāh ki ṣad-tevfīḳle bāb-ı muʿallāda
Bugün ol ṣadr-ı vālā kūşe-i iḳbāle bān geldi

8 Eyā dergāh-ı ʿālī ḳulları ey ehl-i İstanbul
Hezārān müjde olsun āṣaf-ı ʿālī-mekān geldi

9 Perīşān oldu ẓulmet āfitāb oldu tecellī-sāz
Zamānıñ ṣubḥu doġdu ṣuʿle-baḫşā-yı cihān geldi

10 Eyā düstūr-ı ʿālī Ḥaḳ mübārek ede teşrīfiñ
Ḳudūmuñ ʿāleme sermāye-i emn ü emān geldi

[176a] 11 [2634] Ḫoşā ferḫunde-maḳdem kim ricālü'l-ġayb-ı lāhūtī
Dediler merḥabā ol dāver-i sāmī-mekān geldi

12 Ċihān durduḳca dur kim sedd-i İslām oldu şemşīriñ
Ġazāda ẕātıña imdād içün kerrūbiyān geldi

13 Duʿā-yı ṣıdḳla tebrīk-i teşrīfiñ eder **Fāżıl**
Ḳaṣīde ber-kef olmuş tercümān-ı āsumān geldi

14 Rüsūm olmuş bana taḳdīm-i tārīḫ eylemek lākin
Bu defʿa ʿarż-ı tārīḫim bana farż-ı ʿayān geldi

15 ʿAlem dikdi cihāna böyle lāyıḳ tām tārīḫi
Sezā-yı ṣadr-ı āṣaf Muṣṭafā-yı ḳahramān geldi **[H 1223]** [2635]

2633 B1 157b, İ2 143a, İÜ 175b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Ṣadāret-i Muṣṭafā Pāşā B1; Tārīḫ-i Ṣadāret-i Şehīd ʿAlemdār Muṣṭafā Pāşā İ2
2634 İÜ-
2635 سزا صدر اصف مصطفا ی قهرمان کلدی = 1223

TĀRĪḪ-İ VEZĀRET-İ RĀMİZ PĀŞĀ [2636]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Yine ruḫsār-ı devlet ḫande-rīz-i iftiḫār oldu
ʿArūs-ı ṣalṭanat ṣevḳ ü ṣafādan naġmezār oldu [2637]

2 Meger āgūş-ı iḳbālinde bir ẕāt-ı keremkārıñ
Niḳāb açdı Zeliḫā-yı vezāret der-kenār oldu

3 Bugün ṣān-ı vezāretle ḥużūr-ı ṣehriyārīden
O ẕāt-ı muḥterem ḫilʿāt-ṭırāz-ı iʿtibār oldu

4 Rumūz-ı ġayba Rāmiz yaʿnī ʿAbdullāh Pāşā kim
Ḫayāl-i fikrine esrār-ı ʿālem āşikār oldu

5 Miṣāl-i āfitāb etdi serāy-ı şāhdan ṭalʿat
Nücūmāsā dü-cānib bendegāna zer-niṣār oldu

6 Olursa böyle olsun lāyıḳ-ı tūġ-ı şehenşāhī
Ki ẕāt-ı eşrefi her maʿrifetden māye-dār oldu

7 O himmet ol mürüvvet ol seḫā ol ʿaḳl-ı dānişver
Şurūt-ı āṣafī hep meşrebinde şuʿle-bār oldu

8 Ḫudā devletle raḫşān eylesin ḫurşīd-i iḳbāliñ
Nitekim günbedi heft-āsumānıñ pāyidār oldu [2638]

9 Ezelden ġāʾibāne hū-keş-i iḥlāṣıdır **Fāżıl**
Duʿāsıyla göñül ḥalvet-nişīn-i āh u zār oldu

10 Mevālīd-i *ṣelāṣe* neşr edip peyġām-ı tārīḫin
ʿAceb Rāmiz Efendi bir vezīr-i kāmkār oldu **[H 1223]** [2639]

TĀRĪḪ-İ ṢADĀRET-İ YŪSUF ŻİYĀ PĀŞĀ DER-DEFʿA-İ ṢĀNĪ [2640]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

I

1 Mesned-i pāk-i ṣadāret ṣāḥibin buldu yine
2 Maḳdem-i āṣaf ile diller küşād oldu yine
3 Düşmen-i iḳbāli ḳahr u reşkle ṣoldu yine

2636 B1 159a, İ2 147a, İÜ 176a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Ḳapudan-ı Deryā-yı Rāmiz ʿAbdullāh Pāşā İ2

2637 naġmezār B1, İÜ: naġmesāz İ2

2638 günbedi B1: kümbeti İ2, İÜ

2639 عجب رامز افندی بر وزیر کامکار اولدی = 1226-3=1223

2640 B1 161a, İ2 144a, İÜ 176a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Ṣadāret-i Ṣāniye-i Żiyā Yūsuf Pāşā B1; Tārīḫ-i Ṣadāret-i Yūsuf Pāşā Der-Defʿa-i Ṣānī İ2

4 Bendegān-ı devleti ṣad-ṣevḳle güldü yine
[176b] 5 Cümle mest ü şādımānīdir ʿaceb n'oldu yine [2641]
6 Bāb-ı aʿlāya żiyā-yı Yūsufī doldu yine

II

1 Ḥażret-i Yūsuf Ẓiyā Pāşā cihān ferzānesi
2 Ẕāt-ı bī-hemtāsı dīn ü devletiñ bir dānesi
3 Mülk-i Oṣmāniyyeniñ ārāyiş-i şāhānesi
4 Şāhbāz-ı ḳadrine lāyıḳ ṣadāret lānesi
5 Ey muḳīmān-ı duʿā-gūyān-ı devlet-ḫānesi
6 Bāb-ı aʿlāya żiyā-yı Yūsufī doldu yine

III

1 Şehr-i İstanbula ol vaḳt ü zamānıñ dāveri
2 Öyle bir demde ḳudūm etdi Ḥaḳ olsun yāveri
3 Hep cihānı ṭutmuş iken ʿālemiñ şūr u şeri
4 Şöyle üᵐmīdim ḫulūsundan ẓaferdir rehberi
5 Ḳıldı dünyāyı münevver ṭalʿāt-ı nūr-āveri
6 Bāb-ı aʿlāya żiyā-yı Yūsufī doldu yine

IV

1 Müjdeler ey bendegān-ı dergeh-i devlet-maḳar [2642]
2 Luṭf-ı Ḥaḳla maḥv ola āyīne-i dilden keder
3 Tā-be-key āsīb-i dehr-i dūndan şeḳvā yeter
4 Ṣāḥibü'l-vaḳti firistād etdi üstād-ı ḳader
5 Dīn ü devlet şuʿle-pīrā-yı cihān oldu meger [2643]
6 Bāb-ı aʿlāya żiyā-yı Yūsufī doldu yine

V [2644]

1 Ḥamdu-li'llāh ḫalḳı şād etdi ḳudūm-ı āṣafī
2 Revnaḳ-ı ṣadr oldu tekrāren cenāb-ı eşrefi
3 Ola her kārında tevfīḳ-i İlāhī muḫtefī
4 Dā'imā mühr-i hümāyūn ola meşmūl-i kefi
5 Ṭutsun āfāḳı ferūḫ-ı şöhret-i tāb u tefi
6 Bāb-ı aʿlāya żiyā-yı Yūsufī doldu yine

VI

1 Ḥaḳ Teʿālā raḥm edip ehl-i niyāzıñ āhına
2 Gaybdan erdi nidālar dīn ü İslām şāhına
[177a] 3 Böyle bir düstūr lāzımdır ṣadāretgāhına
4 **Fāżıl** eski bendedir iḳbāl-i ʿālī-cāhına
5 ʿArż eder bu tām tārīḫi kerem-dergāhına

2641 Cümle mest ü şādımānīdir İÜ: Cümle ʿālem şādımānīdir B1; Başḳa ḥālet baġladı ʿālem İ2
2642 dergeh B1: dergehi İ2, İÜ
2643 Dīn ü devlet şuʿle-pīrā-yı cihān oldu meger İ2, İÜ: Ḳıldı dünyāyı münnever ṭalʿāt-ı nūr-āveri B1
2644 B1-

6 *Bāb-ı aʿlāya żiyā-yı Yūsufī doldu yine* **[H 1224]** [2645]

TĀRĪḪ-İ ṢADĀRET-İ MEMİŞ PĀŞĀ [2646]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Felek şimden gerü bir ḫoşca devrān eylesin peydā
Ṣadāretde żiyā-yı dīn ü devletdir Memiş Pāşā

2 Nuḥūsāt-ı Zuḥal encāma erdi müjdeler olsun
Kevākib döndü iḳbāl-i suʿūdāt üstüne ḥālā

3 Meger rūz-nāme-i eyyāma ḫātem başdı ṣaḥ çekdi
Cenāb-ı ḥāmil-i mühr-i hümāyūn-ı cihān-ārā

4 Bi-ḥamdi'llāh nefes verdi o düstūr-ı kerāmetkār
Cihāndan āteş-i şūr u şeri Ḥaḳḳ eyledi iṭfā

5 Ḫulūsuyla süyūf -ı ehl-i fetret der-niyām oldu
Mübārek maḳdemiyle hep başıldı fitne vü ġavġā

6 Ṣalāḥıyla şerīʿat ṣalṭanat emn ü emān oldu
Selāmetle ḥayāt-ı tāze buldu ʿālem-i dünyā [2647]

7 Hemīşe sāyesinde ḫalḳ-ı ʿālem ola āsūde
Muvaffaḳ eyleye cümle umūrunda anı Mevlā

8 Ṣudūra ʿarż-ı tārīḫ eylemek **Fāżıl** rüsūmumdur
Ḫusūṣā böyle bir ṣadr-ı muʿaẓẓam āṣaf-ı vālā

9 Birin ʿadd ü birin tarḥ et ḫurūfuñ tām tārīḫin
Żiyā verdi yegāne ṣadr-ı vālāya Memiş Pāşā **[H 1223]** [2648]

TĀRĪḪ-İ ḲĀʾİM-MAKĀM ŞÜDEN-İ MŪSĀ PĀŞĀ [2649]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Felek şimden gerü bir başka aḥkām eylesin inşā
Ṣadāret burcuna ḳāʾim-maḳām oldu Mūsā Pāşā

2 Nice pāşā ki döndü Bāb-ı ʿĀlī Ṭūr-ı Sīnāya
Olunca ol mübārek ṭalʿat-ı pāki żiyā-baḫşā [2650]

3 ʿUṭārid-maʿrifet Mirrīḫ-saṭvet Müşterī-sīret

2645 باب اعلایه ضیا یوسفی طولدی ینه = 1223

2646 B1 157b, İ2 143b, İÜ 177a, MA-, T1-

2647 Oldu İÜ: buldu B1, İ2

2648 ض ا ی د ی ا ه د وی م ش ا ال = 1223

2649 B1 162a, İ2 144b, İÜ 177a, MA 37, T1-
Berāy-ı Tārīḫ-i Ḳāʾim-Maḳām B1; Tārīḫ-i Ḳāʾim-Maḳām-ı Mūsā Pāşā İ2

2650 ṭalʿat-ı B1, İ2, MA: maḳdem-i İÜ

Dedi aḥsente-gūyān münşeʾāt-ı ḫulḳuna mā-şāʾ [2651]

4 Müʾeyyed eylesin ẕātıñ Ḫudā iḳbāl ü devletle
Keremkārā ʿavāṭıf-perverā düstūr-ı zer-pāşā

[177b] 5 Benim ol şāʿir-i **Fāżıl** ki kārım medḥ-i aʿlādır
Felek olsa daḫi etmem sitāyiş sifleyi ḫāşā [2652]

6 Yed-i beyżā gibi bir muʿcize bu tām tārīḫim
Kelīm-i şāh olup ḳāʾim-maḳāmīde Mūsā Pāşā **[H 1222]** [2653]

TĀRĪḪ-İ DİĞER DER-DEFʿA-İ ŞĀNİYE-İ MÜŞĀRÜN-İLEYH [2654]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Yine ruḫsār-ı devlet ḫande-i şükr etdi bu ḥāle
Yine dergāh-ı ʿālī bendegānı ḳandı āmāle

2 Meger kim mesned-i ḳāʾim-maḳāmī defʿa-i ṯānī
Cenāb-ı Mūs*ā* Pāşā ile erdi mecd ü iclāle

3 Oḳudum Cifr-i Cāmiʿde yazılmış ismi ṣāḥib-vaḳt
Anı ehl-i nücūma ben suʾāl etmem ne remmāle

4 Ẓuhūrunuñ yazılmışdır ki *aẓher Mūsā* tārīḫi **[H 1222]** [2655]
İşāretdir bu kim ṣāḥib-ẓuhūr oldur bu nev-sāle

5 Otuz beş gün firāḳın çekdi āḫir ṣadra geçmişdir
Mübārek ede Ḥaḳḳ ol mesnedi pāşā-yı ḫoş-fāle

6 Dedim tekrār ile teşrīfine tārīḫini **Fāżıl**
Yine ḳıldı tecellī Mūsā Pāşā bāb-ı iḳbāle [2656] **[H 1222]** [2657]

TĀRĪḪ-İ ḲĀʾİM-MAḲĀM ŞÜDEN-İ ṬAYYĀR PĀŞĀ [2658]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

2651 sīret İÜ: ḫayret B1, İ2, MA / münşeʾāt-ı İ2, İÜ, MA: meşiyyet B1

2652 Benim B1, İÜ: Menem İ2, MA

2653 كليم شاه اولوب قائم مقاميده موسى پاشا ى = 1222

2654 B1 162b, İ2 145b, İÜ 177b, MA 38, T1-
Tārīḫ-i Ḳāʾim-Maḳām Şüden-i Mūsā Pāşā Der-Defʿa-i Ṣānī B1; Tārīḫ-i Ḳāʾim-Maḳām-ı Mūsā Pāşā Der-Defʿa-i Ṣānī İ2

2655 اظهر موسى = 1222

2656 tārīḫini Fāżıl İÜ: ecnās tārīḫiñ B1; Fāżıl anıñ tārīḫ İ2, MA

2657 ينه قيلدى تجلى موسى پاشاباب اقباله = 1226

2658 B1 155b, İ2 145a, İÜ 177b, MA 36, T1-
Tārīḫ-i Ḳāʾim-Maḳām-ı Riḳāb Şüden-i Ṭayyār Pāşā B1, MA; Tārīḫ-i Ḳāʾim-Maḳām-ı Ṭayyār Pāşā İ2

1 Teʿāla'llāh ne raʿnā luṭfu var feyż-i İlāhīniñ
Ḫudā tevfīḳine şāhid ẓuhūru bu berāhīniñ

2 Elā ey-ı Bāb-ı ʿĀlī ḳulları ey ehl-i İslāmbol
Açıldı ṭāliʿ i şad-müjdeler baḫt-ı siyāhīniñ

3 Bugün ḳāʾim-maḳāmı ṣadrına mesned-ṭırāz oldu
Derūnuñ şādımān etdi ḫavāṣṣ ile sipāhīniñ

4 O Maḥmūdu'l-menāḳıb Ḥażret-i Ṭayyār Pāşā kim
Cenāḥ-ı bāz-ı eşheb sāyebānı bārgāhınıñ

5 Yegāne ced-be-ced bir dūdmān-ı ʿālem-ārā kim
Cihān reşk-āveridir rütbe-i iḳbāl ü cāhınıñ

6 Ṣadāretde hümā-yı cāhına nisbetle eslāfı
Hemān şehbāz-ı ḫoş-pervāz ile teşbīhi māhīniñ

7 Belī ḫurşīd olur ẓāhir ṣeb-i deycūrdan ṣoñra
Selefle böyledir temṣīli ol devlet-penāhīniñ

8 Evāmirde nüfūẕu şöyle kim rindān olur zāhid
Taʿlluḳ etse fikri menʿine fiʿl-i menāhīniñ

9 Ẓaferle mesnedinde dāʾim et ol āṣafı yā Rab
Ola pīrāye-baḫşı ḥaşre dek ol ṣadrgāhınıñ

[178a] 10 O ẕātı Ḥaḳ bize ol mesned-i vālāda gösterdi
Ḳabūl oldu duʿāsı **Fāżıl**-ı iḳbāl-ḫᵛāhīniñ

11 Uçarsa āsumāna ṣāʿirān ermez bu tārīḫe
Sezā Ṭayyārdır ḳāʾim-maḳāmı bāb-ı şāhīniñ [2659] **[H 1222]**[2660]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-ḲĀʾİM-MAḲĀM OṢMĀN PĀṢĀ [2661]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Ḫoşā sāl-i cedīdiñ ey ḫidīv-i meymenet-sāye
Şeniñ baḫt-ı saʿīdiñ ṭāliʿ-i eyyāma sermāye

2 Mücerreb-kerde-i ehl-i dirāyetdir suʿūdātıñ
Ḳudūmuñ meymenetdir devlete hem dīn-i aʿlāya

3 Zuḥal dellāl olup eyler nidā eflāke tenbīhen

2659 ḳāʾim-maḳāmı B1, İ2, İÜ: ḳāʾim-maḳām-ı MA

2660 سزا طیاردر قائم مقامی باب شاهینك = 1216 (TayyÀr Mahmut Paşa'nın Şaban 1222'de Sadaret Kaymakamı olduğu bilinmektedir. Fakat tarih mısraı 1216'yı göstermektedir; şifre çözülememiştir. Bununla birlikte şu şekilde düşünmek de mümkündür: "bÀb" kelimesinin değeri 5'tir, şâhın kapısındaki ilk kişi kaimmakamdır. 5 rakamına birinci kişiden hareketle 1 eklenirse 1216+6=1222 sonucunu verir.)

2661 B1-, İ2 145b, İÜ 178a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Ḳāʾim-Maḳām-ı Oṣmān Pāṣā İ2

Ki naḳl oldu vekālet Ḥażret-i ʿOṯmān Pāşāya

4 O Āṣaf-menḳabet düstūr-ı şāḥib-reʾy-i şāʾib kim
Müdārā şanma teşbīh etsem Eflātūn-ı dānāya

5 Müşīrān-ı zamānıñ Ḳahramānı Rüstem-i Sānī
Nice dem ṣavlet-ile verdi dehşet ṣaff-ı aʿdāya

6 Ezel-perverde-i nāz u naʿīm-i mihr-i ʿirfāndır
Vücūd-ı eşrefi faḫriyyedir bu şehr-i ʿuẓmāya

7 Olur gün gibi ẓāhir ṭāliʿ-i sāli ki yoḳlanmış
Hele şems-i saʿādet naḳl olunsun burc-ı Cevzāya

8 Efendim ola nev-sāliñ murādıñ üzre ferrūḫ-fāl
Hemān devletle ol bu mesned-i iḳbāle pīrāye

9 Rüsūm-ı çākerīdir ʿarż-ı tārīḫ ü duʿā ḳılmaḳ
Hep eslāf-ı ʿiẓāmından beri bu bāb-ı vālāya

10 Delīl-i meymenetdir **Fāżıl**ā bu tām tārīḫim
Mübārek sāldır ḳāʾim-maḳām-ı ṣadr-ı bālāya **[H 1225]**[2662]

TĀRĪḪ-İ ḲĀʾİM-MAḲĀM-I ŞEHSÜVĀRZĀDE ḤAMDULLĀH PĀŞĀ [2663]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḥamdu-liʾllāh buldu birden ḥāl-i ʿālem intiẓām
Her umūruñ ehline Ḥaḳ ḳıldı teslīm-i zimām

2 Şāhsüvārzāde ʿināyet kānı Ḥamdullāh Beg
Mesned-i ḳāʾim-maḳāmīde şeref-baḫş-ı maḳām [2664]

3 Böyle el-ḥaḳ ḫānedan-ı ʿālem-ārā-yı ḳadīm
Ṣadrgāh-ı devlete şāyeste ṣāḥib-iḥtişām

4 Böyle vaḳt-i maʿdeleṭ-fermāya lāzım böyle ẕāt
Pīr-i dānā-yı cihān-bīn ü sezā-yı iḥtirām

5 Ḥaḳ muḳārin eylesin tevfīḳle her kārını
Tā ki ḫoşnūd olsun andan Ḥaḳ daḫı şāh-ı enām

[178b] 6 ʿArż-ı tārīḫ eylemek **Fāżıl** rüsūm olmuş baña
Şöyle kim ʿarż etmesem kibr etdi ẓann eyler ʿiẓām

7 ʿArż-ı tārīḫ ü duʿādır şāʿire gerçi rüsūm
Lākin ehl-i devlete luṭf u mürüvvet resm-i tām

2662 مبآرك سآلدر قا ءممقام صدر بآلايه = 1224

2663 B1 162b, İ2 145a, İÜ 178a, MA 37, T1-
Tārīḫ-i Ḳāʾim-Maḳām Şüden-i Şehsüvārzāde Ḥamdullāh Beg B1; Tārīḫ-i Ḳāʾim-Maḳām-ı Ḥamdullāh Pāşā İ2, MA

2664 Şāhsüvārzāde B1, İ2, İÜ: Şehsüvārzāde MA

8 Esb-i iḳbāl üzre lāyiḳ böyle tārīḫe sezā
Ḥamdu-li'llāh şāh-süvārı nās olan kā'im-māḳamı[2665] **[H 1222]**[2666]

TĀRĪḪ-İ ḲĀ'İM-MAḲĀM-I İZNİKMİDLİ ḪALĪL PĀŞĀ[2667]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Felekde naġme-i iḳbāl ile raḳṣ etdi seyyāre
Meger evc-i saʿādetden ṭulūʿ etdi o mehpāre

2 Ḳadīm-ārāyiş-i devlet Ḫalīl Pāşā ki iclāli
Ezelden ṭalʿat-ı gül-çehre-i eyyāma ruḫsāre

3 ʿAceb revnaḳ-ṭırāz-ı Bāb-ı ʿĀlī oldu iḳdāmı
Ki ẕātı mesned-i ḳā'im-maḳāmide güher-pāre

4 ʿAceb bir demde erdi ʿāleme imdād-ı teşrīfi
Ġam-ı ḳaḥṭ u ġalā bay u gedāyı ḳıldı bī-çāre

5 Oḳurken ḥasret-i nān-ile yā Ḥannān yā Mennān
Kemāl-i cūʿiden ister Ḫudādan cümle nān-pāre

6 Ḫalīlullāh füyūżātıyla erdi āṣaf-ı vālā
Ġıdā-baḫş-ı ʿanāşır oldu muḥtācān-ı ġam-ḫᵛāra [2668]

7 Ḳudūmuyla Ḫudā bu şehre yaġdırdı ḥubūbātı
Cihāt-ı sitteden geldi ẕeḫā'ir ḳondu anbāra

8 Göründü ṭalʿat-ı nān-ı ʿazīz olmuş iken evvel
Hilālāsā müşārün-bi'l-benān ol zīb-i neẕẕāre

9 İlāhī dāne taʿdādınca ḳılsın ʿömrünü efzūn
Ola ẕātı maḳām-ı devlete pīrāye hemvāre

10 Ḥurūf-ı muʿcem üzre söyledim tārīḫini **Fāżıl**
Ḫalīl Pāşā vekīl-i ṣadr-ı vālā şāh-ı Cemkāra **[H 1225]**[2669]

TĀRĪḪ-İ ḲĀ'İM-MAḲĀM-I YEÑİŞEHİRLİ MUṢṬAFĀ PĀŞĀ [2670]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

2665 şāh-süvārı B1, İ2, İÜ: şeh-süvārı MA
2666 حمد لله شاهسواری ناس اولان قا ئم مقام = 1222
2667 B1 162a, İ2 144b, İÜ 178b, MA-, T1-Tārīḫ-i Ḳā'im-Maḳām-ı Ḫalīl Pāşā B1, İ2
2668 Ġıdā İ2, İÜ: Ġınā B1
2669 ج ش ي پ ش ي خ = 1225
2670 B1 137a, İ2 144b, İÜ 178b, MA 33, T1-Tārīḫ-i Ḳā'im-Maḳām Şüden-i Muṣṭafā Beg B1; Tārīḫ-i Ḳā'im-Maḳām-ı Riḳāb Şüden-i Muṣṭafā Pāşā İ2, MA

1 Āferīn ey çerḫ ṣad-taḥsīn ey şāh-ı enām
ʿĀleme ḫayriyyedir bu vakʿa-i ʿālem-niẓām

2 Yaʿnī bir maḫdūm-ı ḫayru'n-nāsı nefʿ-i nās içün
Ḳıldı ṣadr-ı devlet ü iḳbāle ṣāḥib-iḥtişām [2671]

3 Ḥażret-i ḳā'im-maḳām ol Muṣṭafā Beg kim anıñ
Ẕāt-ı istiʿdādına şāyeste her ʿālī-maḳām

4 Bunda ẓāhir nūr-ı sırr-ı *el-vekīlü ke'l-aṣīl* [2672]
Āfitāba māhdır nā'ib-menāb-ı vaḳt-i şām

[179a] 5 Nesl-i pāk-i ḳadr-i ʿālī ṣāḥib-i ẕāt-ı zamān
Her ṭarafdan ẕāt-ı vālāsı sezā-yı iḥtirām [2673]

6 Pür-hüner ferḫunde-i ʿālī-güher yektā-yı dehr
Mā-ḥaṣal ol ẕāt-ı bī-hemtāsı nādir ve's-selām

7 ʿArż-ı tārīḫ eyle **Fāżıl** ṣad-duʿā-yı ḫayr ile
Tā muvaffaḳ eyleye Allāh ber-vefḳ-ı merām

8 Ne saʿādetdir ki hātifden nidā tārīḫine
Muṣṭafā Beg ṣadra oldu müjdeler ḳā'im-maḳām **[H 1216]** [2674]

TĀRĪḪ-İ ḲAṢR-I ḤÜSEYİN PĀŞĀ [2675]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Oldu bu ṭarḥ-ı muʿallāsı Ḥüseyn Pāşānıñ
Bir cihān-bīn ki temāşāya alır āfāḳı

2 ʿİzz ü devlet ile dā'im ola derken **Fāżıl**
Dedi tārīḫini kim *ḳaṣr-ı behişt-i bāḳī* **[H 1210]** [2676]

TĀRĪḪ-İ ÇEŞME-İ ḲAPUDAN ḤÜSEYİN PĀŞĀ [2677]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ol ḳapudan-ı kerem-inşā Ḥüseyn Pāşā ki Ḥaḳ

2671 ḫayru'n-nāsı B1, İ2, İÜ: ḫayru'n-nās MA / devlet ü iḳbāle B1, İÜ: devlet-i iḳbāle İ2, MA; iḥtişām İÜ: irtisām B1, İ2, MA

2672 "Vekil asıl gibidir."

2673 ẕāt-ı İ2, İÜ, MA: ẕāt u B1

2674 مصطفى بك صدره اولدى مژده لر قائممقام = 1210 + 6 (hÀtiften nidÀ=6 yön) =1216

2675 B1 150b, İ2 146b, İÜ 179a, MA 9, T1-
Tārīḫ-i Kāşāne-i Ḥüseyin Pāşā B1, İ2, MA

2676 قصر بهشت باقى = 1210

2677 B1 134b, İ2 146b, İÜ 179a, MA 40, T1-
Tārīḫ-i Çeşme-i Ḥüseyin Pāşā B1, İ2, MA

Böyle bir ḫayrātı mevkūf eylemişdir nuṭkuna [2678]

2 Bu muḥarremde buña **Fāżıl** ne tārīḫ-i ḥasen
Çeşmeden mā'-i zülāli iç Ḥüseyniñ ʿaşḳına **[H 1209]** [2679]

TĀRĪḪ-İ VEZĀRET-İ ḲAPUDAN ḤÜSEYİN PĀŞĀ [2680]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Bu sene dest-i Ḥüseyn Pāşāya
Teslīm olundu zimām-ı deryā

2 Dedi **Fāżıl** göricek ġayretini
Tām tārīḫi *niẓām-ı deryā* **[H 1206]** [2681]

TĀRĪḪ-İ DĪVĀN-ḪĀNE [2682]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Bu şeref ḫāne-i dīvān-ḫāne
Beyża-i mihr-i żiyā-bār gibi

2 Burc-ı iḳbālde bir kevkebdir
Ḫāne-i cāha nigeh-dār gibi [2683]

3 Ḥażret-i ẕāt-ı Ḥüseyn Pāşāya
Ġurre-i meşrıḳ-ı envār gibi

4 Dürc-i sīm içre bir elmās-pāre
Ya ṣadefde dür-i şehvār gibi [2684]

5 Zīr-i ṭāḳında felek bir bende
Fāżıl-ı zār-ı duʿākār gibi [2685] **[1206]** [2686]

2678 Bir İ2, İÜ, MA: her B1

2679 چشمه دن ماء زلالی ایچ حسینك عشقنه = 1209

2680 B1 137b, İ2 146b, İÜ 179a, MA 39, T1-
Tārīḫ-i Ḥüseyin Pāşā B1; Tārīḫ-i Vezāret-i Ḥüseyin Pāşā İ2, MA

2681 نظام دریا = 1206

2682 B1 147b, İ2 146b, İÜ 179a, MA 40, T1-
Berāy-ı Serāy-ı Ḥüseyin Pāşā B1; Dīvān-Ḫāne İ2; Der-Vaṣf-ı Dīvān-Ḫāne MA

2683 Ḫāne-i B1, MA: Cāne-i İ2, İÜ

2684 ṣadefde İ2, İÜ, MA: ṣadefdir MA

2685 ṭāḳında felek bir bende İ2, İÜ, MA: bāmında felek çākerdir B1

2686 Manzumede tarih beyti yer almamaktadır. Diğer taraftan edisyon kritik yapılan nüshalarda da tarih verilmediği için tarih Sadberk Hanım Müzesi Hüseyin Kocabaş Kitaplığı Türkçe Yazmaları 282'de yer alan nüshadan alınmıştır. I. Abdülhamid'in kızı Esma Sultan ile 7 Şevval 1206'da nişanlanan, 5 Cemaziyelevvel 1207'de evlenen Küçük Hüseyin Paşa Divanyolu'ndaki bahsi geçen sarayda yaşamıştır.

[179b] **TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-KETḪÜDĀ-YI VĀLİDE YŪSUF ĀĠĀ** [2687]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Mübārek ola bu sāl-i cedīdiñ ey felek-pāye
Ki her ṣubḥunda ṣalsın üstüñe tevfīḳ-i Ḥaḳ sāye

2 Muḥarrem ġurresiyle maḳdem-i nevrūz-ı sulṭānī
İki ṭıfl-ı mübārekdir yeñiden doġdu dünyāya [2688]

3 Muḥarrem bir ʿArabzāde ʿAcemoġlanıdır nevrūz
Meger berdü'l-ʿacūz olmuş doġarken bunlara dāye

4 ʿAceb sāl-i mübārek gurredir devletli sulṭānım
Cihāna ṭalʿat-ı ḫayru'l-ḳudūmu verdi pīrāye

5 Baña lākin mübārek şöyle bir demde ḳudūm etdi
Göñül ser-mest-i ḥayret baḫt ḫufte dest bī-māye

6 Efendim sen hemān devlet ile tevfīḳ ile ṣaġ ol
Ḫudā sāli mübārek eylesin sen ẕāt-ı vālāya [2689]

7 Alınca her sözünden ḥarf-i evvel bül-ʿaceb **Fāżıl**
Bu tārīḫim *żafer-sālim ne raʿnā Yūsuf Aġaya* [2690] **[H 1221]** [2691]

TĀRĪḪ-İ ṢADĀRET-İ YŪSUF ŻİYĀ PĀŞĀ DER-DEFʿA-İ ŪLĀ [2692]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

1 Āferīn ey kāʾinātıñ pādişāh-ı eşrefi
Şimdi bulduñ mihre lāyıḳ bir cenāb-ı āṣafı

2 Ḥażret-i Yūsuf Żiyā Pāşā sipihr-i maʿdelet
Ṭutdu hep kevn ü mekānı şuʿle-i tāb u tefi

3 Eyledim taṣḥīḥ o ḳudsiyyü's-ṣıfātı şöyle kim
Bir melekdir ādemī şeklinde olmuş muḥtefī

4 Zīr ü bālā māye-dār-ı ḥişşe-i iḥsānıdır
Böyle kısmetgāh-ı ebnā-yı zamān olmış kefi

2687 B1 154a, İ2 157a, İÜ179b, MA 18, T1- Tārīḫ-i Sāl-i Cedīd B1
2688 maḳdem-i B1, İ2, MA: ṭalʿat-ı İÜ
2689 sāli İÜ: ṣāl-i B1, İ2, MA
2690 tārīḫ-i żafer-sālim İÜ: tārīḫim żafer-i sāl İ2, MA; tārīḫim żafer-i sāli B1
2691 ا ری ن ظ س = 1221
2692 B1-, İÜ 179b, İ2-, MA-, T1-

5 Anda ol himmet o reʾy-i şāʾib ol ġayret ki var
Āṣaf İbn-i Berḫayānıñ ẕātıdır müstaḫlefi

6 Āṣafā **Fāżıl** ḳuluñ Şehbāda ḳalmış kārsız
Kārı ancaḳ rūz u şeb ḫayr-ı duʿā-yı āṣafī

7 Kārı bir Allāha ḳalmış bir cenāb-ı āṣafa
Bir elinde ʿarż-ı ḥāl ü bir elinde muṣḥafı

8 Maʿden-i endīşeden tārīḫ-i cevher-dārıdır
Doldu çeşm-i ʿāleme mihr-i żiyāʾ-ı Yūsufī **[H 1213]** [2693]

TĀRĪḪ-İ KETḪÜDĀ-YI ḪAZĪNE-ŞÜDEN-İ MEḤMED EFENDİ [2694]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 Söyle ey kilk-i gevheriñ-güftār
Söyle ey genc-i lüʾlüʾ-i şehvār

[180a] 2 Doġru söyle bu şübhemi ḥall et
Saña ey ḥāme bir suʾālim var

3 Ḫalḳa n'oldu serāy içinde ʿaceb
Bu meserret nedir bu ḫoş reftār

4 Enderūn ehline ṣafā-yı derūn
Oldu bīrūn-ı ġāyet-i miḳdār

5 Farażā olsa yaʿnī bir ʿāṣıḳ
Kim firāḳ içre rūz u şeb ġam-hʷār

6 Bulsa maʿṣūḳu ḫʷābgāhında
Gece olduḳda ḫʷābdan bīdār

7 Yine olmaz bu mertebe ṣādān
Eylemez böyle inbisāṭ iẓhār [2695]

8 Kendüye girye ʿādet olmuş iken
Ḫandenāk oldu çehre-i dil-i zār

9 Bu sürūra sebeb nedir bilmem
Eyle ey ḫāme aṣlını işʿār

10 Ġayrı **Fāżıl** tecāhülü boş ḳo
Saña düşmez bu deñlü istiḫbār

11 Böyle peygām-ı nīk mümkin mi

2693 چ ش ض ی ی ف ی = 1213

2694 B1 165a, İ2-, İÜ 179b, MA-, T1-
Tārīḫ Be-Ketḫüdā-yı Ḫazine Seyyid Meḥmed Efendi B1

2695 böyle İÜ: bunca B1

Öyle mechūl merdüm-i huşyār [2696]

12 Bu neşāṭ u sürūra bāʿiṯ olan
Ṣāḥib-i himmet ü ʿināyetkār

13 Ol Meḥemmed Efendi ʿālī-cāh
Yaʿnī hem nesl-i seyyidü'l-ebrār

14 Keṯḫüdā-yı ḫazīne olduġuna
Ṣādımāndır gerek ṣıġār u kibār

15 ʿAḳlı miftāh-ı genc-i ʿirfāndır
Her kelām-ı beliġi gevher-bār

16 [2697] Hūşyār u fehīm ü dānişver
Nükte-dān u müsellemü'l-eṭvār

17 Ey nesīb ü ḥasīb ü ṭıyneti pāk
V'ey nesīl-i sülāle-i muḫtār

18 [2698] Sensin ol maẓhar-ı rıżā-yı Ḫudā
Sensin ol mihr-i maṭlaʿ-ı envār

18 Sensin ol merd-i ṣāḥib-i temkīn
Kim yanında nesīmdir kuhsār

19 Midḥatiñde ḳuṣūrumu ʿafv et
Oldu ṭabʿım elem ile bīzār

20 Oldu mirʾat-ı tabʿ u idrākim
Ṣāf iken gerd-i gām ile jengār

21 Bende bir keṯḫüdā-yı genc-i hüner
İşte miftāḥ-ı kilk-i gevher-bār [2699]

[180b] 22 Sözlerim pādişāh-ı mülk-i süḫan
Aña maʿnā bir efser-i zerkār

23 Ḳadr-i naẓmıñ cihān bilir **Fāżıl**
Gül gibi oldu zīver-i destār

24 Sen duʿā ḳıl veliyy-i niʿmetiñe
Saña vācib duʿāsı leyl ü nehār

25 Ḥaḳḳ efendim ede ḥuṣūl-pezīr
Her ne ḳalbiñde kām u maṭlāb var

26 İki dünyāda ser-firāz olasın
Ṣıdḳ-ı naṣṣ-ı *fe-niʿme ʿuḳbā'd-dār* [2700]

2696 Öyle İÜ: Ola B1
2697 İÜ-
2698 İÜ-
2699 hüner B:hüsn İÜ
2700 "es-Selâmu aleyküm bimâ sabertüm fe-ni'me ukba'd-dâr: Sabrettiğiniz şeylere karşılık olmak üzere sizlere selâm ve selâmet. Dünyanın en güzel sonucu budur." Rad/24

27 Şād ḳıldıñ ḫazīne odasını
Oldu nā-būd āteş-i ekdār [2701]

28 Ben de cevherle söyledim tārīḫ
Bāb-ı feyżiñ küşād ola her-bār **[H 1196]** [2702]

TĀRĪḪ-İ ḲIŞLA-İ ḪUMPĀRECİYĀN [2703]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Bir nigāh eyle bu nev-āṣāra
Āferīn şāh-ı mekārimkāra

2 Ḥażret-i Şāh Selīm Ḫān ki odur
Eyleyen dīne meded hemvāre

3 [2704] Bir laġam ḳazdı ḥakīm-i reʾyi
Sīne-i düşmen olur biñ pāre [2705]

4 [2706] Dil-i aʿdāya bıraḳdı ḳundaḳ
ʿĀḳıbet hep ṭutuşur ol nāra [2707]

5 [2708] Ḫavf ile rūy-ı ʿadū kibrīti
Ki fitīl aldı yine bīçāre [2709]

6 [2710] İşte ḫumpāreciler ocaġı
Dil-i aʿdāda açar ṣad-yāre

7 [2711] Ṣayd içün rūḥ-ı ʿadūyu dāʾim
Evc-i aʿlāda uçar ḫumpāre [2712]

8 Ṣanki bir ṣāʿika-i āteş-zā
Ola püsküllü belā küffāra [2713]

2701 odasını B1: ocaġıñ İÜ

2702 ب ب ف ی ض ش ب = 1196

2703 ARŞ 9, B1 156a, İ2-, İÜ 180b, MA-, T1- / Manzume, B1'de iki beyit tek mısra şeklinde yer almaktadır.
Medḥiyye B1; Tārīḫ-i Ḫumbara-Ḫāne İÜ
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

2704 İÜ-

2705 olur ARŞ: ola B1

2706 B1'de 2. beytin 2. mısraıdır.

2707 hep ùutuşur ol ARŞ, İÜ: كره dolsun B1

2708 İÜ-

2709 Ḫavf ARŞ: Ḫarḳ B1 / aldı yine ARŞ: eyledi her B1

2710 B1'de 3. beytin 2. mısraıdır.

2711 B1'de 4. beytin 1. mısraıdır.

2712 ʿadūyu ARŞ, İÜ: ʿadūya B1

2713 āteş-zā ARŞ, İÜ: āteş-bār B1

9 Leşker-i dīn-i mübīn nuṣretine
Dalkılıç oldu melek yek-pāre

10 Düşmeniñ başına patlar āḫir
Şimdiden ʿazm-i ʿademdir çāre [2714]

11 Serḥad-i ṣıdḳ u rıżāda **Fāżıl**
Yekdir Allāh çaġırır hemvāre

12 Şuʿle-i edʿiye-i devletidir
Ḫāne-pīrā-yı dil-i āvāre

13 [2715] İşte altın ḳalemiyle yazılır
Ṭām tārīḫi *gümüş ḫumpāre* **[H 1208]** [2716]

TĀRĪḪ-İ ʿAḲD [2717]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 ʿUẓemā zīveri Feyżullāh Efendi ḥālā
Şıḳḳ-ı ṣānī ola yā Rabb ʿazīz-i dāreyn

2 Duḫter-i pākini ol Yūsuf Aġā-yı ʿaṣrıñ
Aldı maḫdūmuna bā-sünnet-i şāh-ı kevneyn [2718]

3 Ġıbṭa-sāz-ı ʿulemā yaʿnī Süleymān Rāşid
Şeref-endūhte-i nesl-i şerīf-i Ḥaseneyn

4 Burc-ı feyż içre ḳırān etdi ḳamer Zühre ile
Yümn-i tevfīḳ-i laṭīfiñ ola yā Rab mābeyn

5 Birisi faḫr-ı ʿavām u biri faḫr-ı küttāb
Bāreka'llāh zihī nesl-i kibār-ı ṭarafeyn

6 Ola evlād ile ensāb ile cāvīd ü maṣūn
Yāver olsun aña ol dāver-i *ḳābe ḳavseyn*

7 Bendesi **Fāżıl**ıñ āvāz-ı mübārek-bādı
Doldu berreyn o ḫoş āvāze ile hem baḥreyn

8 Yazdı maḫdūmu zevācına münaḳḳaṭ tārīḫ
ʿAḳd-i Feyżullāh ile oldu ḳırān-ı saʿdeyn **[H 1220]** [2719]

2714 patlar ARŞ, İÜ: bekler B1 / ʿademdir çāre ARŞ, İÜ: ʿadem ḫumbara B1
2715 B1-
2716 کمش خمپاره = 1208
2717 B1 141b, İ2-, İÜ 180b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Dīger B1
2718 ol B1: o İÜ
2719 ق ف ی ض ی ی ق ن ی ن = 1220

[181a] **TĀRĪḪ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ ŞÜDEN-İ RĀĠIB EFENDİ** [2720]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ṭalʿat-ı iḳbāli burc-ı devlete bir māhdır
Ḥabbeẕā māh-ı żiyā-baḫşā-yı ehl-i cāhdır [2721]

2 Ḥażret-i Rāġıb Efendi ketḫüdā-yı salṭanat
Revnaḳ-ı aṣḥāb-ı devlet ẕāt-ı ʿālī-cāhdır

3 Lemʿa-i endīşesi müşkil-küşā-yı memleket
Āṣaf-ı dānā gibi ṣāḥib-dil-i āgāhdır

4 Āleme añdırdı elṭāf-ı zamān-ı Rāġıbı
Maḳdemiyle Bāb-ı ʿĀlī bir kerem-dergāhdır

5 Ola maḥrūs-ı ḫaṭāyā ẕātıñ ey ʿālī-cenāb
Şöyle kim her dem ẓahīriñ Ḥażret-i Allāhdır [2722]

6 ʿArż-ı tārīḫ etdigi bir fāl-i ḫayr u meymenet
Fāżıl-ı dāʿī ḫulūs-ārā-yı nīkū-ḫʷāhdır

7 Tāze yol buldum nev-īcād eyledim tārīḫde
Şāʿirānıñ ṭutduġu hep şimdi eski rāhdır

8 Ḥarf-i evvel ʿadd ü ṣānī ṭarḥla tārīḫ-i tām
Bābda Rāġıb Efendi ketḫüdā-yı şāhdır **[H 1222]** [2723]

TĀRĪḪ-İ ḪİTĀN [2724]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Genc-i vālā-yı kerem Ḥażret-i Yūsuf Āġā
Ki eder dest-i seḫāsı bize iḥsān-ı mülūk

2 [2725] Şöhret-i sābıḳa-i Ḥātem-i Ṭāyī eyler
Kef-i baḫşāyişi dīvān-ı keremden maḥkūk

3 Ḫalḳı şād eyledigi ṣābit iken dünyāda
Şād-kām olduġu ʿuḳbāda degildir meşkūk

2720 B1 162a, İ2-, İÜ 181a, MA- T1-
Tārīḫ-i Ketḫüdā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī Rāġıb Efendi B1

2721 iḳbāli B1: iḳbāl-i İÜ

2722 ḫaṭāyā İÜ: ināyet B1

2723 ب ب ه ا ب ف د ك خ ا ش ه ر = 1222

2724 B1 153a, İ2 158a, İÜ 181a, MA 5, T1-
Tārīḫ-i Sūr-ı Ḫitān Be-Maḫdūm-ı Ketḫüdā-yı Mehd-i ʿUlyā Yūsuf Āġā İ2, MA

2725 B1'de 3. beyittir.

4 [2726] Ḳıldı maḫdūm-ı muʿallāsıṇa bir sūr-ı ḫitān
Eyledi ḫalḳa nisār-ı zer ü sīm-i mesbūk

5 [2727] Ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi Ṣādıḳ Begimiz nūr olsun
Eyleyeye rütbe-i vālāya güneş gibi sülūk [2728]

6 [2729] Bize baḫş eyle İlāhī peder ü maḫdūmu
Dāmeninden kefimiz olmaya yā Rab mefkūk

7 [2730] Raḳs edip çengī gibi dilber-i ʿayyār ḳalem
Şevkle naġmeler etdikce bu ʿabd-i memlūk

8 [2731] **Fāżıl**ā ben daḫi aldım ḫaberi sūrnādan
Ḫaylī dem olmuş iken ḫāne-i ġamda metrūk

9 [2732] Zāʾidi kesdi ḳalem dedi ḫitāna tārīḫ
Oldu Ṣādıḳ Bege iḳbālle sünnet mebrūk **[H 1207]** [2733]

TĀRĪḪ-İ VİLĀDET [2734]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Cihān pīrāyesi ʿaṣrıñ żiyāsı Yūsuf Āġā kim
Kibār-ı devlete eyler mekārim-şīmesin taʿlīm

2 Umūrunda dem-ā-dem olduġundan maẓhar-ı tevfīḳ
Ṣavāb üzre kitāb üzre eder her kārını taḥkīm

3 Ḫusūṣan sünnet-i tezvīc kim cümle sünen üzre
Mübārek sünnet-i ferḫundekār-ı vācibü't-takdīm

4 Meḥemmed Ṣādıḳ ol niʿme'l-ḫalef maḫdūm-ı żī-şānıñ
Bi-ḥamdi'llāh zevācıñ meymenetle eyledi tanẓīm

5 ʿAceb demde ḳırān etdi o mihr ü māh-ı ensābī
Ki şems-ile ḳamer burc-ı şerefde ṣāḥib-i taḳvīm [2735]

6 Ola evlād u ensābıyla efzūn ʿömr ü iḳbāli
Kibāru'l-vaḳt ḳılsın bende-i dergāhına taʿẓīm [2736]

2726 B1'de 2. beyittir.
2727 B1'de 4, MA'da 5. beyittir.
2728 nūr olsun B1, İÜ: nūr-āver MA
2729 MA'da 6. beyittir.
2730 B1'de 5, MA'da 7.beyittir.
2731 B1'de 6, MA'da 8. beyittir.
2732 B1'de 7, MA'da 9. beyittir.
2733 اولدی صادق بکه اقبال له سنت مبروك = 1220-13 زاءد =1207
2734 B1 140b, İ2-, İÜ 181a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Zifāf-ı Ṣıḳḳ-ı Ṣānī İbrāhīm Efendi Be-Maḥdūm-ı Ketḫüdā-yı Evvel B1
2735 ensābī İÜ: insānī B1
2736 dergāhına B1: dergāha İÜ

7 ʿArūs-ı naẓmı **Fāżıl** ḥaclegāh-ı fikre çeḳ tā kim
Ede meşşāṭa-i ḫāmem anıñ tārīḫini terkīm

8 Ne fālü'l-ḫayr geldi tevriyemle tām tārīḫim
Meḥemmed Ṣādıḳa niʿme'l-müṣāher nesl-i İbrāhīm **[H 1219]** [2737]

[181b] **TĀRĪḪ-İ FIRIN-I ṬOP-ḪĀNE** [2738]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Dīn ü devlet mededi Ḥażret-i Sulṭān Selīm
Ẕāt-ı pākinde ʿayāndır nefes-i Muṣṭafavī

2 Peder-i eşref-i firdevs-mekānıñ eşeri
Muḥteriḳ olmuş iken eyledi bünyād-ı ḳavī

3 Dökdü bu ḳālebe **Fāżıl** aña tārīḫ-i ḥasen
Yandı düşmen-i Yezīdī cānına fırnıñ ʿalevi **[H 1209]** [2739]

BERĀY-I İCTİMĀʿ-I PENC-İSM GÜFTE-BŪD [2740]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 Şāh-ı ʿālem vezīr-i ṣadr-ārā
Daḫi orduda ketḫüdā ḫālā

2 Daḫi ḳāʾim-maḳām-ı İstanbul
Ketḫüdā-yı riḳāb olan eyżā [2741]

3 Muṣṭafādır hep ism-i pākleri
Dīn ü mülke mübārek ede Ḫudā

4 Fāl-i ḫayr oldu bu ẕevāt-ı ʿiẓām
Ola erkān-ı ḫamse-i dünyā

5 ʿĀlemi ṭutdu sırr-ı Muṣṭafavī
Müjdeler buldu **Fāżıl**-ı dānā **[H 1222]** [2742]

TĀRĪḪ-İ VİLĀDET-İ ʿĀʾİŞE SULṬĀN [2743]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

2737 محمد صادقه نعم المصاهر نسل ابراهيم = 1218

2738 B1-, İ2-, İÜ 181b, MA-, T1-

2739 یاندی دشمن یزیدی جانینه فرنك علوی = 1095. Mısraın ebced değeri nüshada verilen tarihle uyuşmamaktadır.

2740 B1 63b, İ2-, İÜ 181b, MA-, T1-
Tertīb-i Cemʿ-i İsm B1

2741 İstanbul İÜ: İslāmbol B1

2742 Tarih beyti bulunmamaktadır.

2743 B1-, İ2-, İÜ 181b, MA-, T1-

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 ʿİbādu'llāh nesl-i Şāh Maḥmūd Ḫān mübārek-bād
Hezārān şükre lāyıḳ niʿmet-i Yezdān mübārek-bād

2 Gözün aydın ola ey dīn ü devlet nūr-ı Osmānī
Ṭuluʿ etdi miṣāl-i neyyir-i raḫşān mübārek-bād

3 Bi-ḥamdi'llāh ki nesl-i Ḥażret-i Sulṭān Maḥmūdu
Cihāna ḳıldı Ḥaḳ niʿme'l-ḫalef iḥsān mübārek-bād

4 Ḫudāvend-i muʿaẓẓam rūḥ-ı ʿālem dīde-i İslām
Ḫudāyā ehl-i ʿaṣra ol şeh-i devrān mübārek-bād

5 ʿAdū ḫūnuyla ḳansın şöyle şemşīr-i ġazākārı
Desin ervāḥ-ı eslāf-ı ʿizām ez-cān mübārek-bād

6 Ḫudā ẕürriyet-i pākiyle ḫandān etsin āfāḳı
Ḳo yazsın böyle **Fāżıl** ḳulları her ān mübārek-bād

7 İcābet-kerde-i ṣıddīḳ ola bu tām tārīḫim
Cihān-şāha İlāhī ʿĀ'işe Sulṭān mübārek-bād **[H 1224]** [2744]

TĀRĪḪ-İ ZİFĀF-I DUḪTER-İ KETḪÜDĀ-YI VĀLİDE SULṬĀN BE-MAḪDŪM-I ŞIḲḲ-I ŞĀNİ FEYŻULLĀH EFENDİ [2745]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Çenāb-ı Yūsuf Āġā ketḫüdā-yı ümm-i şāhenşāh
Ziyā-baḫş-ı ekābir bü'l-mefāḫir ḳudsiyān-ḫāṭır

2 Ḫudā ol mehd-i ʿulyā Vālide Sulṭān-ı ẕī-şānıñ
Hem āġā-yı celīliñ ʿömrünü efzūn ede vāfir

3 Saʿādetlerle evlād-ı ʿiẓāmıñ kām-yāb etdi
Tenāküḫle tenāsül mā-lezim bir sünnet-i fāḫir

4 Muḳaddem eyledi maḫdūmunu tezvīc Ṣādıḳ Beg
Ki ṣıhrı oldu İbrāhīm Efendi dāver-i bāhir

5 Bu eṣnāda zifāf etdi yine ol duḫter-i pākiñ
Ḳırān etdi zemīn rūyunda māh u Zühre-i zāhir

6 Teşāhür ḳıldı Feyżullāh Efendiyle ki maḫdūmu
Müderrislerden Es-Seyyid Süleymān Rāşid-i māhir

7 İki sıhr-ı mükerrem ikisi de şıḳḳ-ı ṯānīdir
Vere yümn ü saʿādet her ṭarafdan Ḥażret-i Ḳādir

8 Muʿammer eylesin evlād u ensābıyla Allāhım

2744 جهان شاهه الاهى عا نشه سلطان مبارك باد = 1223 (II. Mahmud'un kızıdır.)
2745 B1 141b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

Dü-cānibden vere nesl-i mübārek bāṭın u ẓāhir

9 Dü-ṣıhr-ı ekremiyle ẕül-cenāḥeyn-i kemāl olsun
Hümā-yı ṭāliʿ i tā evc-i rifʿatde ola ẓāhir

10 Muḳaddemle muʾaḫḫar dü-zifāfa bu duʿā-tārīḫ
Dedi **Fāżıl** *zifāf-ı dāʾim olsun evvel ü āḫir* **[H 1209]** [2746]

[182a] BEŖĀY-I MİŖVAḤA-İ SULṬĀN SELĪM ḪĀN NÜVİŞTE-BŪD [2747]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - ./. - - ./. - - ./. - -

1 Bu mirvaḥa kim her nefesi sīne-küşādır
Āvāre-i īmāsı anıñ bād-ı ṣabādır

2 Germāda oḳur āyet-i *berden ve selāmen* [2748]
Her nefḫası aʿżāya feraḥ rūḥa ṣafādır

3 Destinde hevā-dārı olup şāh-ı cihānıñ
Bu mertebesi ġıbṭa-dih-i bāl-i hümādır

4 Bulurdu hevāsın şeref-i ḫıdmet-i şehde
Ḫurşīd ü nesīm üstüne ḥükm etse revādır

5 Ḫurşīd deġer sāye veren ẓıll-i İlāha
Būs etse eger dest-i hümāyūnu devādır

6 Sulṭān Selīm Ḫān o Süleymān-ı zamāne
İḥsānı ʿaraḳ-rīz-i ġama bād-ı hevādır

7 Aʿdāsını Ḥaḳ bād-ı ẓafer mirvaḥasıyla
Nā-būd ede kim ḳaṭre-i ḫōy-ı żuʿafādır

DĪĠER MİŖVAḤA [2749]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . -

1 Ḥabbeẕā mirvaḥa-i cān-efzā
Ki nefes verdi aña bād-ı ṣabā

2 Ṣanki bir şūh-ı hevāyī-meşreb
Ki verdi ḳalbe feraḥ rūḥa ṣafā

3 Ṣeh-i āfāḳa dedi ṣıḥḥat-bād
Dem-i nāzikteri vaḳt-i germā

2746 زفاف دا ئم اولسون اول واخر = 1211-2 dü-zifaf =1209

2747 B1-, İ2-, İÜ 182a, MA-, T1-

2748 "Kulnâ yâ nâru kûnî berden ve selâmen alâ İbrâhîme. / Ey Ateş! İbrahim'e karşı serin ve selâmet ol." Enbiya/69.

2749 B1-, İ2-, İÜ 182a, MA-, T1-

4 Rūzgārıñ şehi Sulṭān Selīm
O Süleymān-ı zamān-ı dünyā

5 Yel gibi ḫıdmet-i ḫāḳānīde
Ṣalınır mā-ḥaṣalı ṣubḥ u mesā

6 Ne ʿaceb bārid iken eṭvārı
Buldu iḳbāli yine bād-ı hevā

7 Ede aʿdāsını Mevlā berbād
Ber-hevā olmaya yā Rab bu duʿā

TĀRĪḪ-İ EMĪN-İ TERSĀNE-İ MOREVĪ ʿALĪ EFENDİ [2750]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 Ḫoşā ulüvv-i cenāb üzre ẕāt-ı yek-dāne
Eder mizācına teklīf ṭabʿ-ı şāhāne

2 ʿAlī Efendi o ʿālī himem kibār içre
Ki oldu defʿa-i ṣānī emīn-i tersāne [2751]

[182b] 3 Kemīne ḳadrine nisbet neẕāre-i baḥreyn
Eder idāre-i berreyn o ʿaḳl-ı ferzāne

4 Gözünde baḥr-i siyāh u sefīd iki ḳaṭre
O himmet anda ki var ol seḫā mülūkāne

5 Derūn-ı ḫavż-ı emān içre lenger-endāzı
Eder sefīne-i cāh u celāli merdāne

6 ʿAdū-yı cāhı olan dārağacına gelsin
Ḫudā hemīşe dümen-gīr ola her yana

7 O bī-bahāne keremkāra **Fāżıl**ā tārīḫ
ʿAlī Efendi münāsib emīn-i tersāne **[H 1223]** [2752]

TĀRĪḪ-İ ÇEŞME-İ ʿALEMDĀR MUṢṬAFĀ PĀŞĀ [2753]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ṣadr-ı aʿẓam Muṣṭafā Pāşā-yı ḫayrāt-iktisāb [2754]
Fī-sebīli'llāh ne raʿnā çeşme bünyād eyledi

2 Bu maḥal sükkānı āb-ı raḥmete muḥtāc iken

2750 B1-, İ2-, İÜ 182a, MA-, T1-
2751 kibār İ2: kibāre İÜ
2752 علی افندی مناسب امین ترسانه = 1225-2 bì =1223
2753 B1 161b, İ2 158b, İÜ 182b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Çeşme B1; Tārīḫ-i Çeşme-i Muṣṭafā Pāşā Der-Eyyūb İ2
2754 ḫayrāt-iktisāb B1, İÜ: ḫayrāt-intisāb İ2

Teşnegānı luṭf-ile sīrāb u dil-şād eyledi

3 Ḳaṭresi taʿdādı üzre Ḥaḳ vere ecr ü ṣevāb
Çeşme-i iḥsān ile bu semti ābād eyledi

4 Bir aḳarsu gibi **Fāżıl** söyledim tārīḫini
Muṣṭafā Pāşā yerinde çeşme īcād eyledi **[H 1223]** [2755]

TĀRĪḪ-İ KETḪÜDĀ-YI ṢADR-I ʿĀLĪ ŞÜDEN-İ RĀŞİD EFENDİ [2756]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Yine mirʿāt-ı Ḥaḳ sūret-nümū-dār-ı maḳāṣıddır
Yine şekl-i cemāl āyīne-i irfāna vāriddir

2 ʿArūs-ı dīn ü devlet ḳılṣa lāyıḳ ḫande-i şādī
Ki eltāf-ı Ḫudā meşşāta-i ʿaṣra müsāʿiddir

3 Bu demler ketḫüdālıḳ ṣadrına bir muḥterem geçdi
İşāretdir Ḫudā tevfīḳine ol ẕāt şāhiddir

4 Meḥemmed Rāşid ol ṣāḥib-himem ol ṣāʾib-ārā kim
ʿİbād-ı dīn ü mülke ẕāt-ı pāki hep fevāʾiddir

5 ʿAceb merdāne-ġayret ḫūb-şöhret ẕāt-ı müsteşnā
Vücūd-ı eşrefi pīrāye-baḫşā-yı emāciddir

6 Mübārekdir ḳudūm-ı meymenet-fīrūzu hep nāsa
Ḳalem şükrāneden ehl-i raḳam destinde sāciddir

7 Ümīd-i ḫande-i eltāfla diller küşād oldu
Ṣafādan Bāb-ı ʿĀlī bendegānı Ḥaḳḳa ḥāmiddir

8 İlāhī zār olanlar himmetiyle ḫandenāk olsun
Ola günden güne iḳbāli efzūn ʿömrü zāʾiddir

[183a] 9 Ola tevfīḳe her encām-ı kārı hem-ḳadem yā Rab
Ki ol ẕātıñ duʿā-yı devleti hep ḫalḳa ʿāʾiddir

10 Kibār-ı devlete ʿarż-ı tevārīḫ-i duʿākārı
Baña ḫaylī zamāndır **Fāżıl**ā resm-i ʿavāʾiddir

11 Ḥurūf-ı sādeden tārīḫini dü-leble vird etdim
Ricāliñ erşedi ol ketḫüdā-yı ṣadr Rāşiddir **[H 1223]** [2757]

TĀRĪḪ-İ ḲĀḌĪ-Yİ EYYŪB ŞÜDEN-İ MAḤMŪD BEG EFENDİ [2758]

2755 مصطفی پاشا یرنده چشمه ایجاد ایلدی = 1224

2756 B1-, İ2-, İÜ 182b, MA-, T1-

2757 رال ارد اول کدا صدر رادرك =1221+2 (dü leb) = 1223

2758 B1-, İ2-, İÜ 183a, MA-, T1-

Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . -

1 Maḥmūd Beg ol niʿme'l-ḫalef
Ol ẕāt-ı memdūḥu'l-ḫıṣāl
Maḫdūm-ı düstūr-ı selef
Ol ṣadr-ı cennet-intiḳāl

2 Maḫrecle oldu muḥteşem
Semt-i Ebā Eyyūba hem
Ḳāḍī olup ol muḥterem
Ḳılsın muvaffaḳ ẕü'l-Celāl

3 Ey zāde-i ṣadr-ı güzīn
El-ḥaḳ sezā-yı āferīn
Bu ġayret ü ʿazm-i metīn
Sinn-i şebāb içre kemāl

4 **Fāżıl** bu hem medḥ ü ṣenā
Hem ismini eyler edā
Hem tām tārīḫdir aña
Ḳāḍī- i Maḥmūdu'l-fiʿāl **[H 1221]** [2759]

TĀRĪḪ-İ ODA-İ ḪAZĪNE-İ HÜMĀYŪN [2760]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Bir kerre nigāh eyle ki bu nüzhet-i cāndır
Ḳıl seyr ü temāşā ki oda bāġ-ı cināndır

2 Lāyıkdır eger gelse temāşāsına Rıḍvān
Mānend-i cinān işte bu Firdevs-i cihāndır

3 Zībāyiş ile göz ḳamaşır seyri ne mümkin
Ṣan mihr-i cihān-tāb gibi şuʿle-feşāndır [2761]

4 Raʿnālıġı bir rütbe ki her bir gül-i taṣvīr
Çün ʿārıż-ı cānāna ter ü ḫōy-çekāndır

5 Her ṭāḳ-ı mücellāsı çü mirʿāt-ı Sikender
Yerden göge dek tābiş-i envārı revāndır

2759 قاضى محمود الفعال = 1221

2760 ARŞ 17, B1 148a, İ2-, İÜ 183a, MA-, T1-
Hüve'l-Feyyāż ARŞ; Tārīḫ-i Donanma-yı Hümāyūn B1
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir. Arşiv'deki manzumenin altına Fâzıl'ın yazısıyla şu not düşülmüştür: "Her mışraʿıñ önünden bir ḥarf alınca işbu mışraʿ ẓāhir olur: Baḳılmaz sırçaya hiç var iken elmās" Bu manzume hakkında Çukurlu tarafından bir tanıtım makalesi kaleme alınmıştır. Bk. Talip Çukurlu (2024). "Enderunlu Fâzıl'ın Kaside Nazım Şekliyle Yazdığı Akrostiş Bir Tarih Manzumesi", Uluslararası Filoloji Bengü, 4(2), 76-787.

2761 seyri ARŞ, İÜ: seyr B1

6 Her cāya veren böylece ārāyiş ü zīnet
Hep sūr-ı hümāyūn-ı şehen-şāh-ı zamāndır [2762]

[183b] 7 Yā Rab nice şehzādeleriyle ola dāʾim
Çün ẕātları nūr-ı dil-i ʿālemiyāndır

8 Vālā-himem ol Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān
Āfāḳ zamānında bütün emn ü emāndır

9 Reşk-āver-i derbān-ı behişt oldu ḫazīne
Ey ṭālib-i seyrān saña bes bu mekāndır

10 Yā ṣaġa yāḫud ṣola nigāh eyleme zinhār
Kim bu var iken ġayra naẓar ʿayn-ı ziyāndır

11 Nālişler eder bir iki ʿāşıḳları vardır
Envāʿ-ı tekellüfle bu bir tāze cüvāndır

12 Lāf eyleme **Fāżıl** ki bu taʿrīfe ne ḥācet
Mışraʿ larınıñ evvelin alınca ʿayāndır [2763]

13 Olursa mücevher yaḳışır zīnete tārīḫ
Sūr u fer ile cennet-i ṣānī-yi cināndır **[H 1206]** [2764]

TĀRĪḪ-İ DĪGER [2765]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Baḳ serāyıñ dürlü dürlü naḳş-ı nev-īcādına
Bir de baḳ bu dil-küşā cāy-ı Neşāṭābādına

2 Naḳş-ı gūn-ā-gūn ile seyr et ḫazīne odasın
Baʿd-ez-īn baḳma ʿAcem Mānīsine Bihzādına

3 Bu niẓām u zīnet ü ārāyiş ü revnaḳ ile
Pek münāsib cennet-i dünyā denilse adına

4 Şevḳ-i sūr-ı şāh ile parlar yanar āvīzeler
Öyle bir nūr-ı ṣafā doġmuş derūn-ı şādına [2766]

5 Şāh-ı ʿālem Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i ḳāmurān
Kim vücūd-ı eşrefi bāʿiş cihān ābādına

6 ʿAbd-i ḫāṣṣı başçuḳadārı Ḥüseyn Āġā ki ol
Bu ocaġıñ beẕl-i himmet eyleyen imdādına

2762 böylece ARŞ: böyle bir B1; revnaḳ-ı İÜ

2763 ARŞ'ta yer alan manzumenin sonunda, bu beyti açıklayıcı mahiyette "Bakılmaz şırçaya hiç var iken elmās" ifadesi yer almaktadır.

2764 ف ی ج ن ت ث ن ی ج ن ن =1206

2765 B1 148b, İ2-, İÜ 183b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Neşāṭābād B1

2766 parlar yanar İÜ: par par yanar B1

7 Hem teferrücgāhlardan olmasın mı ser-firāz
Böyle ẕātiñ erdi çün dest-i kerem-muʿtādına[2767]

8 Oldu nüzhetgāhlar ḥayret ile neẕẕāre-sāz
Beñzedi bu ḳıṣṣa-i Şīrīn ile Ferhādına

9 Bir cüvāndır ṣanki ʿuşşāḳı ḥużūrunda oda
Tāze zīnetler verip ol ḳāmet-i şīmşādına

10 Yār-i mümtāzı gören aġyāra etmez hīç naẓar
Gonceyi seyr eyleyen ḫārı getirmez yādına

11 Hep mücevher olmalı tārīḫ-i zīnet **Fāżıl**ā
Baḳ bu naḳş-ı dil-pesende āferīn üstādına **[H 1206]** [2768]

[184a] TĀRĪḪ-İ VAḲF-I LİḤYE-İ ŞERĪF-İ NEBEVĪ [2769]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ṣāḥibü'l-ḫayrāt olan ehl-i ṣalāḥıñ ekmeli
Muṣṭafā Begzāde-i ṣulb-i Ḫalīl Pāşā belī

2 Türbe-dār-ı Ḥażret-i Ḫāliddir ol mīr-i celāl
Vaḳf-ı ḫayrāt-ile olsun vāḳıf-ı sırr-ı ʿAlī

3 Liḥye-i pāk ü şerīfi bu maḳāma vaḳf edip
Ḥaḳ bu kim şād oldu rūḥ-ı Ḥācī Bayram-ı Velī

4 Liḥye-i ṣāḥib-saʿādetle ḳulūb-ı zāʾirīn
Rūşen olduḳca ola āyīne-i ḳalbi celī

5 Āl-i Beyt imdād edip **Fāżıl** dedim tārīḫini
Liḥye-i ḳudsiyyeden nūr-ı saʿādet münceli **[H 1223]** [2770]

TĀRĪḪ-İ MEKTEB [2771]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 ʿAşḳ ola Ṭāhire Ḳadın ola saʿyi meşkūr
Ḥaccdan ʿavdet edip ḳıldı bu ḫayrı maʿmūr

2 Ehli ol mīr-i cinān-menzile ʿAbdurraḥmān

2767 hem İÜ: hep B1
2768 ب ق ب ن ق ش پ ن ف ی ن ت ی ن = 1206
2769 B1 159b, İ2 158a, İÜ 184a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Vaḳf-ı Liḥye-i Şerīfe B1
2770 لحیه قدسیه دن نور سعادت منجلی = 1210+14 (9 imam+ 5 ehl-i beyt) = 1224
2771 B1 156a, İ2 157b, İÜ 184a, MA 37, T1-
Tārīḫ-i Mekteb-i Ṭāhire Ḳadın B1, İ2, MA

Duḫteri ʿĀʾişe Ḫānım daḫi olsun maġfūr [2772]

3 Rūḥları şād ola hem ṣāḥibetü'l-ḫayrātı
Dü-cihānda ede bu mekteb ile Ḥaḳ mesrūr [2773]

4 Tıynet-i Ṭāhireden niyyet-i ṭāhir görünür
İsmine fiʿli muṭābıḳ ola yā Rab meʾcūr

5 Ne saʿādet bu ki Ḳurʾān oḳuduḳca ṣıbyān
Tā ḳıyāmet ola ḫayrāt-ile ismi meẕkūr

6 Tām tārīḫini ezberledi **Fāżıl** eṭfāl
Ḥācce Ṭāhire Ḳadınıñ ola mektebi nūr **[H 1222]** [2774]

BERĀY-I FISḲİYYE-İ NEV-İCĀD [2775]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḥażret-i Yūsuf Żiyā Pāşā ki fiḳr-i eşrefi
Ḫalḳ olunmuş çeşmesār-ı mihr ü māh-ı nūrdan

2 Eyledi iḥdāṣ bu fısḳiyye-i cevvāleyi
İstedikce naḳl olur kāşāne-i maʿmūrdan

3 Bāġçesi āyīnesi ol āb-ı pāk ü ejderi
Bü'l-ʿaceb cism-i mürekkeb rize-i billūrdan

4 **Fāżıl**ā itḥāf-ı nev-īcād içün āfāḳa hep
Oldu bu fevvāre cārī ḫātır-ı düşṭūrdan[2776]

TĀRĪḪ-İ VİLĀDET [2777]

2772 ol B1, İÜ, MA: ola İ2

2773 ola: İ2-

2774 حاجه طاهره قادين اوله مكتبى نور ن = 1222

2775 B1-, İ2-, İÜ 184a, MA-, T1-

2776 Tarih beyti bulunmamaktadır.

2777 B1 142b, İ2 157b, İÜ 184a, MA 24, T1-
Tārīḫ-i Vilādet İ2, İÜ, MA; Tārīḫ-i Vilādet-i Süleymān bin Şeyḫ Aḥmed-i Saʿdī B1 142b
Manzume, B1'de 153b'de "Tārīḫ-i Mevlūd-ı Süleymān" başlığıyla bazı farklılıklarla ve 8 beyit olarak aşağıdaki şekilde de yer almaktadır:
Mürşid-i post-nişīn Aḥmed Efendi bu gece
Ṣulb-i pākinden ola müjde bir oġlan doġdu
Feyż-i envārı ile Ḥażret-i Saʿdeddīniñ
Ġaybdan geldi cebābir meh-i tābān doġdu
Nıṣf-ı ẕilhicce şeb-i cumʿada sāʿat onda
Ṣanasın ʿāleme ḫurşīd-i dıraḫşān doġdu
Baş ḫalīfe bulunan Ṣāliḥ Efendī ḥaḳḳā
Bir ay aḳdem dedi kim ḳalbime īmān doġdu
Bu müẕekkerdir ola ismi Süleymān Sālim
ʿAşḳ ola ḫātırına müjde-i īmān doġdu
Ḥıyn-i vażʿında daḫi kāseye yazıldı ṭılısm
Ṣöyle kim māderi nūş eyledi ol ān doġdu
Ne kerāmet bu ḫavāṣṣ u ne hoş bu nefes

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

[184b] 1 Luṭf-ı Mevlā ile Şeyḫ Aḥmed-i Saʿdī bu gece
Ṣulb-i pākinden ola müjde bir oġlan doġdu

2 Feyż-i envārı ile Ḥażret-i Saʿdeddīniñ
Ġaybdan geldi cebābīr meh-i tābān doġdu

3 Māh-ı ẕi'l-ḥicce şeb-i cumʿada sāʿat onda
Ṣanasın ʿāleme ḫurşīd-i dıraḫşān doġdu

4 ʿÖmrü efzūn ile mevdūʿ ola ehlu'llāha
Böyle doġan babadan nuṭḳ-ı duʿā-ḫᵛān doġdu

5 **Fāżıl**ā ḥayret ile dondu ḳalem destimde
Ki tamāmen ola tārīḫi *Süleymān doġdu* [2778] **[H 1220]** [2779]

TĀRĪḪ-İ ÇEŞME [2780]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

1 Ḳıldı bu ḫayrātı cārī vācibü't-taʿẓīm içün
Rūḥuna Rıḍvān-ı Bārī ebr ola tekrīm içün

2 Kātibü's-sırr aʿnī İbrāhīm Efendi kim hemān
Ḥaṣr-ı ʿömr etdi rıżā-yı Ḫālıḳ tetmīm içün

3 İşte ez-cümle bu nev-çeşme gibi ḫayrātını
Ḳaṭre-bār etdi ʿıṭāşa Kevṯer-i Tesnīm içün [2781]

4 Rūḥuna her ḳaṭresi olsun zülāl-i Fātiḥa
Faḫr-ı ʿālem ol cenāb-ı ṣāḥib-i tefḫīm içün

5 Kaʿbe ḫayrātı bu **Fāżıl** nāsa yaz tārīḫini
Zemzem ābı şürb ediñ ol rūḥ-ı İbrāhīm içün **[H 1221]** [2782]

Ebeler parmaḳ aṣar müşke ne āsān doġdu
İşte benden bu da bir dürlü kerāmet Fāżıl
Ki tamāmen ola tārīhi Süleymān doġdu

2778 ḫayret ile dondu ḳalem İÜ: dondu ḳalem ḫayret ile B1, İ2, MA

2779 سولیمان دوغدی = 1221

2780 B1 155b, İ2 157a, İÜ 184b, MA 24, T1-
Tārīḫ-i Çeşme-i Merḥūm Kātib-i Sır B1; Tārīḫ-i Çeşme-i İbrāhīm Efendi İ2, MA

2781 Kevṯer-i Tesnīm İ2, İÜ, MA: Kevṯer ü Tesnīm B1

2782 زمزم آبی شرب ایدك اول روح ابراهیم ایچون = 1224-3= 1221

TĀRĪḪ-İ CĀMİʿ-İ ŞERĪF BE-ḲAŻĀ-YI ÇEHĀRŞENBE DER-LİVĀ-YI BOLU [2783]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ṣāḥibü'l-ḫayr u kerem Ḥażret-i ʿAbdurraḥmān
Rūm Begzāde bu nev-maʿbedi ḳıldı bünyād [2784]

2 *Men benā* nuṭḳunu gūş eyledi cāmiʿ yapdı[2785]
Ḫayr-ı aʿmāle muvaffaḳdır o mīr-i ẕī-şān

3 Bu Çehārşenbe ḳażāsı Bolu sancaġında
Oldu bu cāmiʿ ile fāʾiḳ-i şehr ü büldān[2786]

4 Maġfiret bulsun İlāhī dilerim bānīsi
Ḫams-evḳāt-ı mübārekde oḳunduḳca ezān

5 **Fāżıl**ā ḫayr-duʿā oldu bu tārīḫ-i tamām
Behce-i raḥmet ola cāmiʿ-i ʿAbdurraḥmān [2787] **[H 1224]** [2788]

MERŞİYE BERĀY-I ʿĀZİM-İ DERGĀH-I ḤAḲ ḪUDĀVENDGĀR-I ESBAḲ SULṬĀN SELİM-İ ṢĀLİṢ [2789]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Feleginñ ḳubbe-i fīrūzesi vīrān olsun
ʿĀleminñ enfüs ü āfāḳı perīşān olsun

[185a] 2 Feleginñ çerḫi kırılsın nefes-i āhımdan
Pāre pāre dökülüp ḫākle yeksān olsun

3 Feleginñ ṣābit ü seyyāreleri baʿde'l-yevm
Rīze rīze ṣaçılıp rīg-i beyābān olsun

4 [2790] Feleginñ çāk ola nüh-aṭlas-ı mīnā-fāmı
Līme līme dağılıp ʿāleme rīzān olsun

2783 B1 159b, İ2 157a, İÜ 184b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Cāmiʿ-i Şerīf B1; Tārīḫ-i Cāmiʿ-i Şerīf Be-Ḳażā-yı Çehārşenbe Der-Sancaġ-ı Bolu İ2

2784 nev: İ2-

2785 من بنى مسجداً لله بنى الله له بيتاً فى الجنّة "Men benâ mesciden li'llâhi Allâhu benâ lehû beyten fi'l-cenneti / Kim Allah için bir mescid inşa ederse Allah ona cennette köşk bina eder. (Hadis)" Müslim, Sahîh, c.XIV, s.250, no:5298; Tirmizî, Sünen, c.II, s.135, no:319; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.70, no:506.

2786 büldān B1, İ2: vildān İÜ

2787 tamām B1, İÜ: tām İ2

2788 بهجهء رحمت اوله جامع عبد الرحمن = 1224

2789 B1-, İ2 160a, İÜ 184b, MA 39, T1-
Merşiye Berāy-ı ʿĀzim-i Dergāh-ı Ḥaḳ Ḫudāvendgār-ı Esbaḳ Sulṭān Selīm Ḫān ʿAleyhi Raḥmeti'l-Mennān MA

2790 İ2, MA-

5 [2791] Doġmasın bir daḫi ḫurşīd ile māhı feleginñ
Māh u sāli şeb ü rūzu bize pinhān olsun

6 Ḳılmasın devr-i felek bir daḫi icrā-yı fuṣūl
Ne bahār u ne ḥazān u ne zemistān olsun [2792]

7 Düşmeye şebnem-i ter esmeye ḫoş-bād-ı seḥer
Ne gül-i tāze ne bülbül ne gülistān olsun [2793]

8 [2794] Hep ʿaḳīm ola mevālīd-i ṣelāṣ-ı ʿālem
Ne nebāt ola ne maʿden ne de ḥayvān olsun

9 [2795] Ḫākini bāda verip nārını versin āba
Ḳuvvet-i çār-ʿanāṣır daḫi buṭlān olsun

10 Ey felek ey felek ey çerḫ-i sitemkār yeter
Rūz-ı maḥşer görelim ʿāleme dīvān olsun

11 ʿĀleminñ rūḥu olan şāha ki ḳıydıñ ẓālim
Nice şimden gerü ʿālem nice devrān olsun

12 Nice maġrūr ola iḳbāline dünyāda kişi
Ṭutalım taḫt-ı cihān üzre Süleymān olsun

13 ʿĀlemiñ işte Süleymānı Selīm Ḫān-ı şehīd
Ṭaḫt-ı mülkü dilerim bāġçe-i Rıḍvān olsun

14 Öyle dānā-yı fehīm öyle himemkār u ḥalīm
Her maʿārifde kemāl-āver-i itḳān olsun

15 Ḥüsn-i aḫlāḳla ol ḥüsn-i cemāl-i ṭalʿat
Böyle ḳābil mi ʿaceb bir daḫi insān olsun

16 Nice ḫayrāt u eser eyledi īcād u binā
Ḫıdmeti nezd-i Ḫudā mūcib-i ġufrān olsun

17 Ḳıldı tertīb-i ʿasākir daḫi taʿlīm-i cihād
Ġāzīler zümresine şāh-ı şehīdān olsun

18 Ol ḳadar ancaḳ olur ġayret-i dīn ü devlet
Saʿy-i meşkūru ḳabūl-āver-i Yezdān olsun

19 ʿĀḳıbet ẓāhir olur vācib olan ḳānūnu
Bilinir ḳadr-i ʿabā mevsim-i bārān olsun

20 Āh ol mihr-i cihān-tāba küsūf ermiş iken
Mā-ḥaṣal istedi ʿālem yine raḫşān olsun

21 [2796] Giderek ḳıldı bu tertībi bahāne cühelā

2791 İ2, MA-
2792 ḥazān İÜ: ḥarīf İ2
2793 gül-i MA: gülü İ2, İÜ
2794 İ2, MA-
2795 İ2, MA-
2796 İ2, MA-

İstedi her birisi Rüsteme aḳrān olsun

22 [2797] Der-ʿaḳab erdi Ebā-Müslim-i vaḳt imdāda
Āferīn himmetine yāveri Yezdān olsun

23 [2798] Ḥażret-i Muṣṭafā Pāşā-yı mededkār-ı ġayūr
Ḥaşre dek ʿāleme devletle nigeh-dār olsun

24 [2799] Ḳahramān-kevkebe ṣāḥib-miʾe faḫrü'l-vüzerā
Cümle aʿdāları ḳoçbaşına ḳurbān olsun

25 [2800] ʿAşḳ ola ġayretine mihre küsūf ermiş iken
İstedi himmet-i vālāsı ki raḫşān olsun

26 [2801] O murād etdi ḳader oldu muḫālif ammā
Saʿy-ile defʿ-i ḳażāya nice imkān olsun [2802]

27 [2803] Niyyet-i ḫayr ile ol āṣaf-ı vālā-meʾcūr
Dü-cihān içre o niyyet ile ẕī-şān olsun

28 Kim bilir taḫta bedel āh ola tābūt-ı fenā
Ṣāh-ı maẓlūm ʿadem iḳlīmine sulṭān olsun

29 On sekiz sāl sekiz māh meger müddet-i mülk
Vaʿde geldikde ne ḳābil daḫi meydān olsun

30 Allāh Allāh nice ḫurşīd-i cihān-tāb-ı zamān
Bir avuç ḫāke girip ser-be-girībān olsun

[185b] 31 Çār-deh māh oturup kūşe-i ġamda maḫlūʿ
ʿĀḳıbet böyle telef-kerde-i dūnān olsun

32 Bir alay kāfir-i bī-dīn edip ol şāha hücūm
Tā ki ol mehlekeden ʿadne şitābān olsun

33 Bir sürü kelb-i ʿaḳūr etdi o şīre ḥamle
Her biri nār-ı cehennem ile büryān olsun

34 Laʿnet olsun ten ü ervāḥına melʿūnānıñ
Ebedī ḫāneleri dūzaḫ-ı nīrān olsun

35 Āh ol cism-i şerīf ol ten-i pālūze-miṣāl
Ne revā ḍarb-ı edānī ile lerzān olsun

36 Kimseye öf dememiş iken o nāzende ʿazīz
Ne belā ṣadme-i aʿdā ile nālān olsun [2804]

2797 İ2, MA-
2798 İ2, MA-
2799 İ2, MA-
2800 İ2, MA-
2801 İ2 ve MA'da 18. beyittir.
2802 O İÜ: Hep İ2, MA / Saʿy-ile İ2, MA: N'eylesin İÜ
2803 İ2, MA-
2804 Kimseye İÜ, MA: Kimseden İ2

37 Yalıñız nāle-keşi ümmet-i İslām degil
Kim umar millet-i Tersā daḫi giryān olsun

38 Aġlasın maḥşere dek ḫūn-ile çeşm-i ʿālem
Heft-deryā-yı cihān ḥasret ile ḳan olsun

39 Yaġdı hep ṣāʿiḳalar bād-ı maṭar bir müddet
Mātem-i dehre bu yetmez mi ki bürhān olsun

40 Dedi merṣiyyesini ḫāṣ çerāġı **Fāżıl**
Tā-be-maḥşer sebeb-i raḥmet ü ġufrān olsun

41 [2805] Çünki tekrār ile ḫān olmadı bu fānīde
Dilerim dār-ı beḳā taḫtına ḫāḳān olsun [2806]

42 [2807] Nūr ile merḳad-i pākinde o yatdıḳca hemān
Ḥażret-i Pādişehiñ ʿömrü firāvān olsun

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I MUṢṬAFĀ EFENDİ [2808]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 O merḥūm Muṣṭafā Ḥamdī Efendi mīr-i müsteṣnā
Şebāb eyyāmı oldu ʿāzim-i dār-ı bekā yā Rab [2809]

2 Cihānda çünki kāma doymadı sen bārī iḥsān et
Aña baġ-ı cinān āsāyişin rūz-ı cezā yā Rab[2810]

3 O raḥmetler ile yatdıḳca sen ensābına baḫş et
Bu firḳat derdine bir ṣabr u ṭāḳat dāʾimā yā Rab

4 Cemāʿatle duʿā-yı ḫayr-ı tārīḫin dedi **Fāżıl**
Şefīʿ-i ḥamdi olsun ol Cenāb-ı Muṣṭafā yā Rab **[H 1210]** [2811]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ḤASAN BEG BİRĀDER-İ NĀẒIM-I DĪVĀN-I BELĀĠAT-UNVĀN [2812]

Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün

- . . - / - . - / - . . - / - . -

2805 İ2-
2806 dār-ı İÜ, MA: taḫt-ı İ2
2807 İ2-
2808 B1 163a, İ2 162a, İÜ 185b, MA 25, T1-Tārīḫ B1; Tārīḫ-i Vefāt-ı Muṣṭafā Beg İ2, MA
2809 Şebāb İ2, İÜ, MA: Şitā B1
2810 Cihānda MA: Cihāndan B1, İ2, İÜ
2811 شفیع حمدی اولسون اول جناب مصطفی یا رب = 1210
2812 B1 163a, İ2 162a, İÜ 185b, MA 26, T1-Tārīḫ-i Seng B1; Tārīḫ-i Vefāt-ı Birāder-i Ṣāḥib-i Dīvān Ḥasan Mīr İ2; Tārīḫ-i Vefāt-ı Birāder-i Ṣāḥib-i Dīvān Ḥasan Beg MA

1 Rūḥ-ı Ḥasan Mīr āh ḳıldı firāḳ-ı beden
Yā Rab ola meskeni ġarḳa-i bāġ-ı ʿAden

2 Yā Rab ola rūḥuna sidre-i raḥmet maḳar
Ola ten-i pākine sündüs-i cennet kefen

3 Müddet-i ʿömr-i ʿazīz cümle yigirmi sekiz
Āh bu ʿazīmet ne tīz kāma henüz ermeden [2813]

[186a] 4 Oldu serāydan hemān ṣavb-ı cināna çerāġ
Rūḥuna tīmār ola maġfiret-i ẕü'l-Minen

5 **Fāżıl** o ẕāt-ı ḥasen çünki *aḫīke ʿan-eb* [2814]
Yazsaña tārīḫini *māte aḫī el-Ḥasan* [2815] **[H 1201]** [2816]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I RİFʿAT ʿALĪ BEG [2817]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Āh o gül-ġonce ciger pāresi Rifʿat ʿAlī Beg
Ola yā Rabb cinān içre ġarīḳ-ı raḥmet [2818]

2 Ġoncedir kim ced-i aʿlāsı Gül Aḥmed Pāşā
Ced-be-ced ġonce-i gülberg-i nihāl-i devlet [2819]

3 Cedde-i ʿāliyetü'ş-şānıda Ḫānım Sulṭān
Ḥībetu'llāh ile mevsūme-ṭırāz-ı ʿişmet

4 Yaʿnī ol mīr-i girān-māye henüz ġonce iken
Oldu pejmürde-i tārāc-ı ḥazān-ı ḥasret

5 Mā-ḥaṣal ẕātı yigirmi iki yaşında iken
İrcıʿī emri ile ḳıldı cihāndan rıḥlet [2820]

6 Çünki kām almadı bu fānī olan dünyāda
Vere Ḥaḳ rūḥuna ʿuḳbāda beḳā-yı cennet [2821]

7 Dedi bir fātiḥa-i ḫayr ile **Fāżıl** tārīḫ
ʿAlī Beg ʿazm-i cinān eyledi buldu rifʿat **[H 1211]** [2822]

2813 ʿazīz B1, İÜ, MA: ʿazīzi İ2
2814 aḫīke ʿan-eb B1, İ2, İÜ: aḫun ʿan-eb MA / "Babadan kardeşin."
2815 "Kardeşim Hasan vefat etti."
2816 مات اخى الحسن = 1201
2817 B1 162b, İ2 162b, İÜ 186a, MA 26, T1-
Tārīḫ-i Vefāt-ı Rifʿat ʿAlī Mīr İ2
2818 ʿAlī Beg B1, İÜ, MA: ʿAlī Mīr İ2
2819 Gülberg-i B1, İ2, MA: gülzār-ı İÜ
2820 emri ile B1, İ2, MA: daʿvetine İÜ
2821 dünyāda B1, İ2, MA: dünyādan İÜ
2822 على بك عزم جنان ايلدى بولدى رفعت = 1210+1 fatiha=1211

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I RE'ĪSÜ'L-KÜTTĀB RĀŞİD EFENDİ[2823]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Revnaḳ-efzā-yı riyāset āh āh
Ol Meḥemmed Rāşid ol ʿirfān-sirişt [2824]

2 ʿĀleme bir mātem oldu rıḥleti
Var mı çāre böyle imiş ser-nüvişt [2825]

3 Rūḥuna yāhū oḳu bir Fātiḥa
Nevbetiñ bulsa gerek her ḥūb u zişt

4 Fevt olunca evsaṭ-ı māh-ı sıyām
Hem-ḳudūm-ı mevsim-i ürdībehişt [2826]

5 Fāl-i cennet olduġundan **Fāżıl**ā
Söyledim tārīḫini *Rāşid behişt* [2827] **[H 1212]** [2828]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I MELEK PĀŞĀ [2829]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Bu ol düstūr-ı vālā ṣadr-ı esbaḳ ẕāt-ı bī-hemtā
Meḥemmed-nām ol pīr-i münevver ol Melek Pāşā

2 Meleklerle hümā-yı rūḥu pervāz etdi eflāke
Belī rūy-ı zemīn üzre beşerde ḳopdu vāveylā

[186b] 3 [2830] Hem-āġūş oldu āḫir zevcesi Sulṭān Zeyneble
Cihānda ʿālem-i berzaḫda hem de cennet-i ʿulyā

4 Melekler zīr-i ḫāke yatdıġın bilmez idim evvel
Bu cism-i pür-żiyāyı görmeyince ḫākde ḫālā

5 Saʿīd-i dü-serāy olsun diyelim rūḥuna raḥmet
Aña dünyā veren Allāh versin devlet-i ʿuḳbā

6 Rıżāʾu'llāh içün bir Fātiḥa yāhū *mi-şev-ġāfil* [2831]

2823 B1 163a, İ2 161a, İÜ 186a, MA 27, T1-
Tārīḫ-i Dīger B1; Tārīḫ-i Vefāt-ı Rāşid Efendi İ2, MA
2824 efzā-yı İ2, İÜ, MA: ārā-yı B1
2825 Var mı çāre İ2, İÜ, MA: Çāre var mı B1
2826 hem İ2, İÜ, MA: her B1
2827 olduġundan B1, İÜi İ2: olduġuna MA
2828 راشد بهشت = 1212
2829 B1 143a, İ2 161a, İÜ 186a, MA 27, T1-
Tārīḫ-i Vefāt-ı Ṣadr-ı Esbaḳ Melek Meḥmed Pāşā B1; Tārīḫ-i Vefāt-ı Melek Meḥmed Pāşā İ2, MA
2830 MA-
2831 "Gafil olma!"

Hemān maʿlūmuñ olsun ne melek ḳor ne beşer dünyā [2832]

7 Dedi menḳūṭla tārīḫini hep ḳudsiyān **Fāżıl**
Türāb oldu Meḥemmed ʿaşḳına bende Melek Pāşā **[H 1216]**[2833]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I MEḤMED BEG [2834]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

1 Meḥemmed Mīr-i Mekkīniñ dirīġā
Bu bir nev-ġonce-i rūḥ-ı revānı

2 Henūz açılmadan gül-bergi şoldu
Ne puḫte ḳor ne ḫāmı dehr-i fānī [2835]

3 Dedi bir bī-bahā tārīḫ **Fāżıl**
Meḥemmed Beg reşīd cennet fidanı **[H 1218]** [2836]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I AḤMED EFENDİ [2837]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

1 Göñül verme bu bir dār-ı fenādır
Cihāna iʿtimād etmek ḫaṭādır

2 Oḳu bir Fātiḥa bu ʿabd-i zāra
Ki ancaḳ bāḳī żāt-ı Kibriyādır

3 İmām-ı Müslimīn Es-seyyid Aḥmed
İḳāmet-sāz-ı miḥrāb-ı beḳādır

4 Dedim menḳūṭla tārīḫi **Fāżıl** [2838]
Bu beytim mūcib-i ḫayr-ı duʿādır

5 İmām-ı Ḥācī Ḥüsrev Seyyid Aḥmed
Hep aṣḥāb-ı cināna muḳtedādır **[H 1220]** [2839]

2832 melek İ2, İÜ, MA: felek B1 /dünyā İ2, İÜ, MA: dünyāya B1

2833 ش پ ن ب ن ق ش ی ب ت = 1216

2834 B1 144a, İ2 162 b, İÜ 186b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Vefāt-ı Maḫdūm Meḥmed Mīr-i Mekkī B1; Vefāt-ı Meḥmed Mīr İ2

2835 gül-bergi İ2, İÜ: gül-berg B1

2836 محمد بك رشد جنت فدانى = 1226 baha, ba(2), he(5) elif (1) harfleri düşüldüğünde =1218

2837 B1 163b, İ2 162a, İÜ 186b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Dīger B1

2838 Dedim B1, İÜ: Dedi İ2 (İ2'de "Fāżıl" kelimesinin yazıldığı yer boş bırakılmıştır)

2839 ج خ ی ب ب ج ن ن ق ت =1220

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ḲAYIŞBACAḲ [2840]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Merḥūm İsmāʿīl ol Ḳayışbacaḳ
Çekdi bu dünyā-yı fānīden ayaḳ

2 Daltaban Firdevse cān atdı hemān
Pāydāş olsun aña ġufrān-ı Ḥaḳ[2841]

3 Kimse bu fānīde ḳalmaz pāyidār
Sen de sulṭānım ayaġ altına baḳ[2842]

[187a] 4 Rūḥuna her kim oḳursa Fātiḥa
Maġfiret olsun aña *mā-ḳad sebaḳ* [2843]

5 Nāsa **Fāżıl** söyledim tārīḫini
Cennete baṣdı ḳadem Ḳayışbacaḳ **[H 1221]** [2844]

MERŞİYE BERĀY-I ŞEHĀDET-İ DERVĪŞ MUṢṬAFĀ [2845]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Merḥūm Revānīci Dede Muṣṭafā yā Rab
Ḫalvetgeh-i ḥażretde ola şād revānı [2846]

2 Tevḥīdde Allāh diyü āl *ā*l oldu
İñledi Ḥüseyn ü Ḥasanıñ rūḥ-ı revānı [2847]

3 Bir pāre bedīd oldu yüzünde dem-i rıḥlet
Ḳanlar ṣaçaraḳ āḫirete uçdu revānī [2848]

4 [2849] Cān ṭatlı degil ẕāʾiḳa-i ʿaşḳı duyana
Bu acı ölüm ʿāşıḳa bir tepsi revānī

5 Ey çerḫ-i çep-endāz be-ʿuşşāḳ sitem-bes

2840 B1 162a, İ2 163a, İÜ 186b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Merḥūm Ḳayışbacaḳ B1

2841 Pāydāş B1, İÜ: Pāye-dāş İ2

2842 ayaġ B1, İÜ: ayaḳ İ2

2843 كَذٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ اَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ اٰتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْراً "Kezâlike nakussu aleyke min-enbâi mâ kad sebak ve kad âteynâke min ledunnâ zikrâ / İşte böylece geçmiştekilerin haberlerinden bir kısmını sana anlatıyoruz. Kuşkusuz sana katımızdan bir zikir (Kur'an) verdik." Taha/99

2844 جنته بصدى قدم قايش بجق = 1224-3= 1221

2845 B1 143b, İ2 163a, İÜ 187a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Vefāt-ı Revānīci Dede B1; Tārīḫ-i Vefāt-ı Dervīş Muṣṭafā İ2

2846 Merḥūm İ2, İÜ: Raḥmetli B1

2847 rūḥ-ı İÜ: ḫūn-ı B1: şād-ı İ2

2848 yüzünde İÜ: yüzünden B1; bundan İ2 / ṣaçaraḳ İÜ: dökerek B1, İ2 / uçdu İÜ: ḳıldı B1, İ2

2849 B1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

Z’īn cünbiş-i nā-rāst tu be’gẕer ki revānī [2850]

6 Kevşerde ḳoma ey Dede bu **Fāżıl**ı teşne
Yarın saña açdıḳda ʿAlī şād-ı revānı **[H 1206]** [2851]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I NEŞ’ET EFENDİ [2852]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Himmeti ḫāżır ola Neş’et-i ḫuld-ārāmıñ
Nāgehān eyledi bu dār-ı fenādan rıḥlet

2 ʿAşḳ ile neş’e bulup ḥażrete cān atdıġına
Yazdı **Fāżıl** belī tārīḫini *ʿāşıḳ Neş’et* **[H 1222]**[2853]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I FIRṬINA ḲAPUDAN [2854]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Fırṭına El-Ḥācc Aḥmed Ḳapudan kim nāgehān
Fülk-i rūḥu bādbān açdı muḫīṭ-i cennete

2 Sūy-ı Ḥaḳdan çün işāret ḳaldırıp gösterdiler
Ol daḫi yelken-kürek cān atdı semt-i daʿvete [2855]

3 Kām alıp bu rūzgārıñ doydu germ ü serdine
Lenger-endāz oldu bu sāḥil-serāy-ı ḥażrete

4 Fātiḥā Allāh içün yāhū ki bu limanda
Cümlemiz bir gün ola yatsaḳ gerek bu nevbete

5 *V’ey* dedim **Fāżıl** *miʿāt*-ile yazıp tārīḫini
Fırṭına El-Ḥāc Ḳapudan daldı ḳaʿr-ı raḥmete **[H 1216/1801]**[2856]

2850 cünbiş-i nā-rāst tu İÜ: cünbüş-i nā-rāşt ki B1; cünbiş ü nā-rāst İ2. “Ey hilekar Felek! Âşıklara bu kadar eziyet yetişir. Doğru olmayan tavırlarından geç ki (her şey yolunda) ak(ıp git)sin.”

2851 Bu manzumenin başlığında “tarih” olduğuna dair bir işaret ve tarih düşürülen beyit bulunmamaktadır. Tarih manzumeleri arasında yer alan bu manzumenin sonuna sadece İ2 nüshasında 1206 tarihi yazılmıştır.

2852 B1 143b, İ2 161b, İÜ 187a, MA 47, T1-

2853 عاشق نشأت = 1222

2854 B1 142b, İ2 163b, İÜ 187a, MA 48, T1-

2855 Ol daḫi B1, İÜ, MA: Oldu İ2

2856 وى =16, miʿÀt = 200, bin söylenmemiş =1216
Kaynaklarda, kendisinin 23 Aralık 1773’te gemiden düşerek boğulduğu bilgisi yer almaktadır. 23 Aralık 1773 tarihi, Hicrī 8 Şevval 1187 tarihine tekabül etmektedir. Nüshaların tamamında ise H 1216/M 1801 tarihi yer almakla birlikte mısraın ebced değeri 1627 tarihini vermektedir (Urkaç Güler, 2022: 196).

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I SER-ḤALĪFE-İ ḲALEM-İ RŪZ-NĀMÇE EMĪN EFENDİ [2857]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

[187b] 1 Felek bir ehl-i Ḥaḳ ṣāḥib-ḫüner ẕātı helāk etdi
Dirīġā dīde-i ebnā-yı ʿaṣrı giryenāk etdi [2858]

2 Meḥemmed-nām Emīn rūz-nāmçe-i ṣābıḳ ki ʿirfānla
Vücūduñ ẓāhīr ü bāṭın ʿaceb maʿmūr u pāk etdi [2859]

3 Cihānda ḫānesi peyġūle-i ehl-i niyāz olmuş
Maḳāmı nūr ola çoḳ ehl-i derdi ṣādnāk etdi [2860]

4 Oḳurken ḫaste-i devrāna bir ṣāḥib-nefes ʿārif
Felek bilmem nice ol merd-i pāki zīr-i ḫāk etdi

5 Oḳu bir Fātiḥa bu derde cānım mevt derler āh
A ʿömrüm bunda hep evlād-ı ādem iştirāk etdi

6 Geçirdim defter-i eyyāma **Fāżıl** tām tārīḫin
Ecel rūz-nāmçe-i ʿömr-i Emīni āh çāk etdi **[H 1223]** [2861]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ṬAYYĀR PĀŞĀ [2862]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

1 Āh ol Ṭayyār Pāşā āh o Maḥmūdu'l-ḫışāl
Bir daḫi devrān getirmez böyle ṣāḥib-hūş gibi

2 Nāgehān başdı ʿadūlar câme-ḫᵛāb içre anı
Murġ-ı cānı Ḥaḳḳa pervāz eyledi medhūş gibi

3 Ġadr ile ḳatʿ oldu bu reʾs-i ʿazīz ü eşrefi
Ḳondu bir tāc-ı şehādet başına serpūş gibi

4 Āh bu dünyā devleti żıll-i ḫayāl evhāmıdır
ʿĀrife bu ʿālem-i fānī a ʿömrüm düş gibi

5 Baḥr-i raḥmet cūş edince Ḥaḳ ġarīḳ-ı nūr ede
Çaġlayıp ḫūn-ı şehīdān etdigi pür-cūş gibi

6 Kār-bā-nevbetdir ey iḫvān oḳunsun Fātiḥa

2857 B1 143a, İ2 161b, İÜ 186a, MA-, T1- Tārīḫ-i Vefāt-ı Emīn Efendi B1, İ2
2858 ʿaṣrı B1, İ2: ʿaṣrıñ İÜ
2859 maʿmūr u pāk B1: maʿmūr-ı pāk İ2, İÜ / etdi: İ2-
2860 etdi: İ2-
2861 اجل روزنامچه عمر امینی اه چاك ایتدی = 1222
2862 B1 143a, İ2 161a, İÜ 187b, MA 47, T1-

Cümle ʿālem mest olur bu cāmla mey-nūş gibi [2863]

7 Birleyip Mevlāsını **Fāżıl** dedim tārīḫini
Aṣlına cān aṭdı āh Ṭayyār Pāşā ḳuş gibi [2864] **[H 1223]** [2865]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I MÜFETTİŞ SEYYİDĀ EFENDİ [2866]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 ʿĀlemiñ şöhret-şiʿārı ol Meḥemmed Seyyidā
Rūḥuna biñ raḥmet olsun yā İlāhī ibtidā

2 Ehl-i ʿirfān meclis-ārā böyle ẕāt-ı ḫoş-beyān
Ẕātına her fende eyler ehl-i tedrīs iḳtidā [2867]

3 İki defʿa mübtelā-yı nefy ü ġurbet oldu āh
Geldiginde der-ʿaḳab Ḥaḳdan aña erdi nidā

4 Allāh Allāh bāġ-ı dehre bülbül-i gūyā iken
Ṭaş-yaṭır ḳıldı o ḫoş güftārı ḳahr-ı irtidā

[188a] 5 Nūr-ı āl-i Hāşimīdir rūḥuna el-Fātiḥa
Buldu ḳandīl-i recebde ḳurb-ı Ḥaḳḳa ihtidā [2868]

6 **Fāżıl**ā ol nāṭıḳa-perdāz içün tārīḫ-i tām
Bülbül-i sādāt ola ʿAdn içre rūḥuñ Seyyidā **[H 1224]** [2869]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ʿABDULLĀH EFENDİ [2870]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 ʿĀḳıbet aġlar felekden bunda her kim güldü āh
Bu gülistānda ne gül ḳoydu ne ġonce yoldu āh [2871]

2 [2872] İşte ez-cümle bugün semt-i Ebā Eyyūbda
Çıḳdı feryād-ı cihān ʿayyūḳa şordum n'oldu āh

3 Dediler rūz-nāmçe ʿAbdullāh Efendi el-meded

2863 bu: İ2-

2864 gibi: İ2-

2865 اصلنه جان اطدى اه طيار پاشا قوش كبى = 1222+1=1223

2866 B1 144a, İ2 162b, İÜ 187b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Vefāt-ı Seyyidā Efendi B1; Vefāt-ı Seyyidā Efendi İ2

2867 beyān İÜ: zebān B1, İ2

2868 Nūr-ı B1, İÜ: Rūḥ-ı āl-i İ2

2869 بلبل سادات اوله عدن ايچره روحك سيدا = 1224

2870 B1 144a, İ2 161b, İÜ 188a, MA-, T1-

2871 ne: İ2-

2872 "Çıḳdı feryād-ı cihān ʿayyūḳa şordum n'oldu āh" mısraı İ2'de hem 2. hem de 3. beyitte yazılmıştır.

Bir gül-i nāzik idi aḫlāḳ-ı ẕātı ṣoldu āh [2873]

4 Şaşırıp vāh ey amān eyvāh vāveylā dedim
Çeşm-i evlādı gibi ḫūn ile didem doldu āh

5 Böyle ẕāta aġlama ʿömrüm oḳu bir Fātiḥa
Ḳurb-ı Ḥaḳda menzilin çünkim o ʿārif buldu āh[2874]

6 Ṣıdḳ-ile **Fāżıl** dedim Allāh bir tārīḫini
Defter-i eyyāmdan rūz-nāmeci maḥv oldu āh [2875] **[H 1224]** [2876]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ḪADĪCE ḪĀNIM [2877]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Merḳadiñ nūr ola ey tāze gül-i ḫandānım
Rūḥuña şebnem ede raḥmetini Yezdānım

2 Āh o dürdāne o sermāye-i ʿömr-i eslāf
Aṣlı pākīze o ʿiffetli Ḫadīce Ḫānım

3 ʿÖmer Āġā ḳızı hem zevce-i İsmāʿīl Beg
Ḫānedān-ı vüzerā mīr-i muʿallā-şānım

4 Nāzenīn ʿömrü erişdi sene tārīḫine āh
Dedi nāsa sizi şimden gerü yāhū cānım

5 Kanmadım nāz u naʿīme ḳara ḫāke düşdüm
Oldu zehr-āb-ı ecel derde amān dermānım

6 Bu mezār üzre mürūr eyleyen ehl-i inṣāf
Ġāfil olma oḳu bir Fātiḥa hey sulṭānım

7 **Fāżıl**ā evvel-i elfāżla yaz tārīḫin
Vāṣıl oldu ḥarem-i Ḥaḳḳa Ḫadīce Ḫānım **[H 1223]** [2878]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I EMĪNE ḪĀNIM [2879]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Bu Emīne Ḫānım ol nisvān-ı ʿaṣrıñ müfrezi
Elçipāşāzāde İbrāhīm Pāşānıñ ḳızı

2873 Bir gül-i nāzik idi aḫlāḳ-ı ẕātı ṣoldu B1: Çıḳdı feryād-ı cihān ʿayyūḳa ṣordum n'oldu İ2; Bir gül-i nāzik idi aḫlāḳı ẕātı ṣoldu

2874 çünkim İÜ: çünki B1, İ2

2875 eyyāmdan B1: eyyāmda İ2, İÜ

2876 دفتر ایامدن روزنامه جی محو اولدی اه =1223+1=1224

2877 B1 142b, İ2 164a, İÜ 188a, MA-, T1-

2878 و ا ح ح خ خ = 1223

2879 B1 142b, İ2 164a, İÜ 188a, MA 48, T1-

[188b] 2 Āh ol ʿişmet-penāhī gitdi dār-ı cennete
Nār-ı hicrān içre ammā n'eyleyim ḳoydu bizi

3 Fevtine ḳan aġlamaḳdan āh o şems-i rifʿatiñ
Olmasın mı dide-i ḥasret şafaḳdan ḳırmızı

4 Her kim oḳursa bu rūḥ-ı pāke yā Rab Fātiḥa
Rūḥuna fevvāre olsun āb-ı Kevṯer körfezi

5 **Fāżıl**ā bu mıṣraʿ oldu fevtine tārīḫ-i tām
Ḥayf Emīne cennete gitdi dedi yāhū sizi **[H 1223]** [2880]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I FĀṬIMA ḪĀNIM [2881]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḥayf ola āḫirete rūḥ-ı revānım gitdi
Şöyle ṣandım ki tenimden daḫı cānım gitdi

2 Böyle hem bākire hem tāze nişānlı eyvāh
Nā-murād oldu o pākīze-cüvānım gitdi

3 Ḳahramān-ı ecele āh zifāf oldu meger
Ḳara ṭopraḳlara ol tāze fidanım gitdi

4 Ḳaldı ardında gözüm şīşe-i ḥaccām gibi
Rūḥuna raḥmet ola ṣabr u emānım gitdi[2882]

5 **Fāżıl**ā noḳṭa-i eşkimle dedim tārīḫin
Dār-ı Firdevse bikr-Fāṭıma Ḫānım gitdi **[H 1222]** [2883]

TĀRĪḪ-İ ŞEHĀDET-İ ZĪR-İ PĀY-I ESB-İ TERSĀ ÜMMEḪĀN ḪĀTŪN [2884]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Nūr ola raḥmetle ḳabriñ ey şeref-baḫş-ı zenān
Tā ezel ʿaşr-ı muḥarremdir belā-yı ʿāşıḳān

2 Rūz-ı mātemde bu ṣūretle şehādet ʿaşḳ ola
Böyle lāzımdır begim ṣādıḳ muḥibb-i ḫānedān[2885]

3 Ẓāhiren bir ḳāfir at üzre sebeb pāmāline

2880 حيف امينه جنته كتدى ديدى يا هو سزي = 1223

2881 B1-, İ2 164a, İÜ 188b, MA-, T1-

2882 ṣabr u İ2: ṣabr-ı İÜ

2883 ف ب ف خ ن ت ي = 1222

2884 B1 163b, İ2 164b, İÜ 188b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Taş B1; Vefāt-ı Ümmeḫān Ḳadın İ2

2885 lāzım B1, İÜ: lāzımdır İ2 / begim İ2, İÜ: dostum B1

Bāṭınan ʿaşḳ-ı şehīd-i Kerbelāya atdı cān

4 İşte ʿömrüm böyle rūḥ-ı pāke lāzım Fātiḥa
Çünki işbāt-ı vücūd etmiş bu bir rūḫ-ı revān

5 **Fāżıl**ā hep çıḳdı istiḳbāle on iki imām
At ḳopardı bu muḥarremde cināna Ümmehān **[H 1222]** [2886]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I FEṢĀḤAT USTA [2887]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Āh kim bu bāġ-ı dünyā bir ʿadem gülzārıdır
ʿĀḳıbet her ġonce-i zībāsı ḥasret nārıdır

2 İşte bu nev-ġonce kim āteş bıraḳdı dillere
Āşinālar aġlamaḳdan ʿandelīb-i zārīdir

[189a] 3 Mehd-i ʿulyānıñ ḥazīne-dārı ol cennet-mekān
Bāġ-ı ḥüsnüñ ṭūṭī-yi gūyā feṣāḥatkārıdır

4 Rūḥuna biñ raḥmet olsun ol fidan-ı tāzeniñ
Ḳāmet-i dil-cūsu Ḥakḳıñ ġarḳa-i envārıdır

5 [2888] Fātiḥa-ḫᵛān ol ki şāyān-ı duʿā bu ḫayr-sāz
Şöyle üᵐmīdim ki ehlu'llāh şefāʿatkārıdır

6 Söyledim **Fāżıl** ḥurūf-ı sādeden tārīḫ-i tām
İşbu beytim bāʿiṣ-i ḫayr-ı duʿā-yı ḳārīdir [2889]

7 Bu Feṣāḥat Usta kim gül-deşt-i cennet bülbülü
Vālide Sulṭān merḥūmuñ ḫazīne-dārıdır[2890] **[H 1221]**[2891]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I FEṢĀḤAT USTA [2892]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Nūr ola raḥmetle ḳabriñ ey nisā mehpāresi
Ḫākiñ üzre āsumānıñ aġlasın seyyāresi

2 Ey Feṣāḥat Usta ey ṭūṭī-yi ḫoş-güftār āh

2886 ات قوپردی بو محرمده جنانه امهان =1234-12 imam= 1222

2887 B1 163b, İ2 165a, İÜ 188b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Dīger B1; Vefāt-ı Feṣāḥat Ḳalfa İ2

2888 İ2, İÜ-

2889 duʿā-yı İ2, İÜ: duʿāyı B2

2890 cennet İ2, İÜ: cennāt B1

2891 ل ل د ل ك م ك ه س و ا ح ا ص و ا ل د ه س ل ط ا م ر ح و م ك ه د ا ر د ر و = 1225

2892 B1 164a, İ2 165a, İÜ 189a, MA-, T1-
Yine Merḥūmeye Tārīḫ-i Dīger B1; Dīger Feṣāḥat Usta İ2

Ḥaḳḳ ezelden böyle yazmış āh var mı çāresi [2893]

3 Bu ḫazīne-dār usta ol nigār-ı nām-dār
Vālide Sulṭān merḥūmuñ ḳulu bī-çāresi

4 Ḥasretiyle mehd-i ʿulyānıñ firāşa düşdü āh
ʿĀḳıbet günden güne ṣoldu gül-i ruḫsāresi [2894]

5 ʿAşḳ ola ardınca cān atdı veliyy-i niʿmetiñ
Der-ʿaḳab uçdu ḳafesden bülbül-i āvāresi

6 Böyle her bir nāzenīniñ ḳıymaḳ içün cānına
Çerḫ-i ġaddārıñ elinden düşmedi ġaddāresi

7 Ḫançer-i dest-i eceldir bu a ʿömrüm çāresiz
Āh a cānım hīç oñulmazmış o ẓālim yāresi

8 Tā civār-ı Ḥaḳda ol ey zübde-i nevʿ-i civār
Ḳabr-i pākiñ Kevṯer-i cennet ola fevvāresi

9 Oḳuyup tārīḫini geçme oḳu bir Fātiḥa
Dūstum dest-i ecelde herkesiñ cān-pāresi

10 Söyledim **Fāżıl** sirişk-i noḳṭadan tārīḫini
Ḫuld-ı zībānıñ Feṣāḥat ḥūrī-yi mehpāresi[2895] **[H 1221]**[2896]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ZEYNEB ḪĀNIM [2897]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Āh kim ol ʿişmet-ārā nev-nihāl-i nā-murād
Mīve-dār olmazdan evvel ḫāke düşdü sāyesi

2 Ketḫüdā-yı bāb ol merḥūm Naẓīf-i esbaḳıñ
Duḫter-i pākīzesi hem ʿömrünüñ sermāyesi

3 Gülmemiş açılmamış bir ġoncedir maʿẕūrdur
Āh ederse māderi ḳan aġlar ise dāyesi [2898]

[189b] 4 Çāre var mı çāresi ṣabr u taḥammüldür hemān
Çerḫ-i ġaddārıñ budur ṭabʿ-ı meẓālim-vāyesi [2899]

5 Fātiḥa yāhū ki āḫir sen de ḫāk olsañ gerek

2893 Usta İ2, İÜ: nām B1

2894 günden İ2, İÜ: gün B1

2895 "zībānın" kelimesindeki ikinci nun (ن) harfinin nazal n (ں) ile yazılması gerekmektedir fakat şair tarihi tam çıkarabilmek için nun (ن) harfini kullanmıştır. B1 ve İ2 nüshasında nun (ن), İÜ'de ise nazal n (ں) kullanılmıştır.

2896 خ ز ي ب ن ن ف ت ي پ ي = 1221

2897 B1 143b, İ2 163b, İÜ 189a, MA-, T1-
Tārīḫ-i Vefāt-ı Duḫter-i Ketḫüdā-yı Esbaḳ Naẓīf Efendi B1; Tārīḫ-i Zeyneb Ḫānım İ2

2898 Gülmemiş B1, İÜ: Gül İ2 / ġoncedir B1: ġonce-i İ2, İÜ

2899 vāyesi B1, İÜ: māyesi

Çünki herkes ḫākden taḫmīr olunmuş māyesi

6 Ḥarf-i evvel her kelāmında bu beytiñ **Fāżıl**ā
İşte tārīḫ-i nev-īcādım dürer hem-pāyesi [2900]

7 Rūḥuna biñ raḥmet olsun āh Zeyneb Ḫānımıñ
Rūḥ-ı pāki oldu ebkār-ı cinān pīrāyesi **[H 1220]**[2901]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I FITNĀT ḪĀNIM [2902]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḥayf kim ʿömr-i ʿazīzi ol fidanıñ āz āh
Ṣoldu āh açılmadan ol ġonce-i mümtāz āh

2 Bister-i nāz u naʿīm içre yatarken ey felek
Böyle ṭaş altında yatsın mı o serv-i nāz āh

3 Şāʿire bir ṭūṭī-yi ʿirfān-ı ḫoş-güftār iken
Bulmadı ḫāk-i siyāh içre aña hem-rāz āh[2903]

4 Rūḥuna raḥmet ola tārīḫi cevherden gerek
İki tārīḫ-i mücevher ile **Fāżıl** yaz āh[2904]

5 Uçdu murġ-ı cān ile Firdevse ol ṭūṭī-yi cān **[H 1219]** [2905]
Eyledi Fıṭnat Ḫānım ḥūrīlere pervāz āh **[H 1219]** [2906]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ḪESNĀ ḪĀTŪN [2907]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Āh ol ġonce-i bāġ-ı iḳbāl
Nev-demīde o gül-i tāze nihāl

2 Ki hen*üz* ġonce-i ne'şküfte iken
Anı dest-i ecel etdi pāmāl

3 Ḫāke meyl eyledi ol tāze fidan
Bulmadan ḳāmet-i vālāsı kemāl

4 Evc-i rifʿatde żiyā-güster iken

2900 kelāmında İ2, İÜ: kelāmından B1
2901 ر ب ر ا ا ز خ ر پ ا ا ج پ = 1220
2902 B1 144a, İ2 163a, İÜ 189b, MA-, T1-
2903 ʿirfān B1: ʿirfāne İ2, İÜ / aña: İ2-
2904 ola İÜ: anıñ B1, İ2
2905 ج ي غ ج ن ي ف ي ج ن = 1219
2906 ي ي ف ن ت خ ن ي پ ز = 1219
2907 B1 163a, İ2 164b, İÜ 189b, MA 28, T1-
Tārīḫ-i Dīger B1; Dīger Ḥesnā Ḳalfa İ2; Tārīḫ-i Dīger Ḥesnā Ḳalfa MA

Āh ne tīz buldu o mehpāre zevāl

5 [2908] Ede ol ḳāmeti perverde-i nāz
Bāġ-ı cennetde Ḫudā-yı Müteʿāl

6 Rūḥuna Fātiḥa her kim oḳusa
Ṣoñ nefesde ola īmānına dāl

7 Ḥarf-i menḳūṭla **Fāżıl** tārīḫ
Dedi bu beyti ola raḥmete fāl

8 Der-i Bārīde bu Ḥesnā Ḫātūn
Cilvegāhı ola Firdevs-i Cemāl **[H 1210]** [2909]

TĀRĪḪ-İ DİĞER-İ MŪMĀ-İLEYHĀ [2910]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

[190a] 1 Bāġ-ı iḳbāliñ güzīde ġonce-i şāhānesi
Āh ol pākīze-gevher kān-ı ḥüsnüñ dānesi

2 Ḥayf ol mest-i ḥayāta ḳıydıñ ey sāḳī-yi çerḫ
Cām-ı kāma ḳanmadan dolmuş ecel peymānesi [2911]

3 Tāze-gū bir ṭūṭī-yi ḫoş-lehce nev-güftār iken
Ey felek lāyıḳ mı böyle ṭaşdan olsun lānesi

4 [2912] Var mı çāre āh tā rūz-ı ezel ey murġ-ı cān
Cümleniñ maḳsūm imiş dünyāda āb u dānesi

5 [2913] Çünki yā Rab doymadı ḳasr-ı cihānıñ zevḳine
Merḳad-i pāki ola bāġ-ı cinān kāşānesi [2914]

6 Ḥaḳ rıżāsı'çün oḳu bir kerre yāhū Fātiḥa
Kār-bā-nevbet degil mi olma Ḥaḳ bīgānesi

7 Aġlayıp menḳūṭla **Fāżıl** dedi tārīḫini
Menzil-i Ḥesnā dem-ā-dem ola cennet-ḫānesi **[H 1210]** [2915]

2908 İÜ-

2909 ج ف ي ج ن ت خ ن ب ي ب = 1210

2910 B1 163a, İ2 164b, İÜ 189b, MA 27, T1 71a
Tārīḫ-i Vefāt-ı Ḥesnā Ḳalfa B1, MA; Vefāt-ı Ḥesnā Ḳalfa İ2; Tārīḫ-i Merṣiye T1

2911 kāma ḳanmadan T1-

2912 T1-

2913 T1-

2914 cinān B1, İÜ, MA: cihānıñ İ2

2915 ن خ ت ن ج ن ز ن = 1210

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ZĪBĀ USTA [2916]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Āh ey gerdūn-ı ẓālim ey sipihr-i kec-niẓām
Ḳıydıñ ol Zībāya ḥayfā almadan dünyāda kām

2 Ḥażret-i Beyḫān Sulṭānıñ bu Zībā cāriye
Çāşni-gir ustası ol ḫıdmetde iken ṣubḥ u şām

3 Nāgehān eyvāh ol nev-ġonce-i ne'şküfteniñ
Eyledi bād-ı ecel gül-berg-i eyyāmıñ tamām[2917]

4 Ḥaḳḳ içün ey eyleyenler merḳadim üzre ʿubūr
Sizden ancaḳ maṭlabım bir Fātiḥadır ve's-selām

5 Bu teşādüf **Fāżıl**ā şāhid ḫulūṣ-ı pākine
Ġonce-i Zībāy ḳopdu fevtine tārīḫ-i tām **[H 1210]** [2918]

TĀRĪḪ-İ MENʿ-KERDEN-İ VEHHĀBİYĀN ḤUCCĀC[-RĀ] EZ-VUṢŪL-i KAʿBE-İ MÜKERREME [2919]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - / . - . - / . . -

1 Bu sene ehl-i ḥacca Vehhābī
Vermedi Kaʿbe-i şerīfe bülūġ [2920]

2 Vālide ketḫüdāsı Yūsuf Aġā
Ḳılmadı āh kesb-i nūr-ı fürūġ

3 Nışf-ı reḥden edince hep ʿavdet
Geldi tārīḫ-i tām *ḥacc-ı dürūġ* **[H 1221]** [2921]

TĀRĪḪ-İ MUVAḲḲİT-ḪĀNE [2922]

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1 Seyr eyle bu mīḳātdan aḥkām-ı dilgāh-ı felek
Ẓāhir bu nev-ḫayrātdan hep mihr ile māh-ı felek

2916 B1 162b, İ2 165b, İÜ 190a, MA 26, T1-
Tārīḫ-i Vefāt-ı Zībā Ḳalfa B1, MA; Vefāt-ı Zībā Ḳalfa İ2

2917 eyvāh ol B1, İ2, İÜ: eyvāh kim ol MA / ecel İÜ: ḫazān B1, İ2, MA

2918 غنچه زیبای قوپدی =1210

2919 B1 149b, İ2-, İÜ 192b, MA-, T1-
Tārīḫ-i Menʿ-i Vehhābiyān Vuṣūl-i Kaʿbe-i Mükerreme Be-Ketḫüdā-yı Vālide Yūsuf Āġā İÜ

2920 ehl-i ḥacca B1: ḥacca İÜ

2921 حج دروغ = 1221

2922 B1 153b, İ2-, İÜ 192b, MA-, T1-

2 Muvaḳḳite yapdı mekān ḥālā ser-i B*o*stāniyān
Şākir Beg ol devlet-nişān ḫāṣ-bende-i şāh-ı felek

3 Ḥaḳ baḫtını gülgūn ede iḳbālini efzūn ede
Hem luṭfuna maḳrūn ede ḥāḳān-ı Cem-cāh-ı felek[2923]

4 Bu tām tārīḫe sezā böyle muṣṣanaʿ ḫoş edā
İcād-ı **Fāżıl**dan ṣalā ey ḳavm-i āgāh-ı felek [2924]

5 Bir ḥarfi bizden yanadır bir ḥarfi at bī̇gānedir
Bu nev-muvaḳḳit-ḫānedir nīkū-raṣadgāh-ı felek **[H 1221]** [2925]

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I ZÜBEYDE ḪĀNIM [2926]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / - . -

1 ʿAdem iḳlīmine raḥmet ile gitdiñ cānım
Derd-i ḥasretde ḳoduñ āh beni sulṭānım

2 Ṣararıp ṣoldu amān berg-i ḫazān mānendi
Ḫandenāk olmuş iken gül gibi ol cānānım

3 Āh ol ġoncesi ol zevcesi Faḫreddīniñ
Ṭūṭī-yi hem-demi ʿiffetli Zübeyde Ḫānım

[193a] 4 Ey mürūr eyleyen Allāh içün olsun yāhū
Oḳu bir Fātiḥa olsun sebeb-i ġufrānım

5 ʿĀlem-i berzaḫı yād eylesin ehl-i ʿirfān
Geçmesin ġaflet ile merḳadime iḫvānım

6 Tām tārīḫini yaz ḫayr-duʿādan **Fāżıl**
Meskeniñ behce-i nūr ola Zübeyde Ḫānım **[H 1223]** [2927]

TĀRĪḪ-İ VİLĀDET-İ FĀṬIMA ḪĀNIM [2928]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ketḫüdā-yı genc-i ḫāḳānī Ḫalīl Āġā ki çerḫ
Zühreyi ḳılmış ḥarīm-i devletinde ḫādime

2923 Hem İÜ: Her B1 / Cem-cāh İÜ: hem-cāh B1

2924 Fāżıldan İÜ: Fāżıldır B1

2925 ب ن م ق خ ن د ن ك ر د ا ف ك = 1221

2926 B1-, İ2-, İÜ 192b, MA-, T1-

2927 مسكنك بهجهٔ نور اوله زبيده خانم = 1222+1 hemze =1223

2928 B1 144a, İ2 157b, İÜ-, MA 39, T1-
Tārīḫ-i Vilādet-i Fāṭıma Ḫānım İ2, MA: Tārīḫ-i Vilādet B1
Çerkez Halil Efendi ile Zîbâ Hatun'un kızlarıdır. Halil Efendi ve eşi kötü bir sonla vefat etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. İpşirli, Mehmet (1997), "Halil Efendi, Çerkez", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 5, s. 312.

2 ʿArż-ı iḫlāṣ-ı duʿāya bir vesīle-cū iken
Çün duʿā-yı devleti elbet umūr-ı lāzıme [2929]

3 Duḫter-i pāki saʿādetlerle ḳıldıḳda ẓuhūr
Dāye-i endīşeyi güldürdü raḳṣ-ı vāhime

4 Ḳıldı **Fāżıl** bu duʿā-yı bī-bedel tārīḫ aña
Her dem ışmarlandı Sübḥān-ı Kerīme Fāṭıma [2930]**[H 1205]**[2931]

TĀRĪḪ-İ SĀL-İ CEDĪD BE-RİKĀB-I ŞĀH-I ENĀM [2932]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Muḥarrem māhı erdi mevsim-i lāle — zihī demler
Sene tārīḫi yazdı lāleye jāle — ʿaceb ḫoşter

2 Yine nev-sāle berg-i nev-bahārīden — gül ü zerrīn
Riḳāb-ı şāha ihdā ḳıldı nev-kāle — zer-ender-zer

3 Semā-yı salṭanat Sulṭān Selīm Ḫān kim — cihān-ārā
Melekler āfitāb-ı cāhına hāle — felek çāker

4 Celāl-i saṭvet-i ḳahrıyla lerzāndır — dü-çāk olmuş
Dil-i ḫāḳān-ı Çīn şāh-ı Bengāle — hem İskender

5 Niẓām-ı emr-i mülk ü dīne ʿaşḳ olsun — budur himmet
Ne raʿnā himmet-i vālā-yı cevvāle — cihān-perver

6 Olursa böyle olsun mülk-ārāyī — hezār aḥsent
Eder eslāf-ı şāhān reşkle nāle — Cem ü Ḳayṣer

7 Niẓām-ı pādişāhī ḥaşre dek **Fāżıl** — duʿā ile
Ola rūy-ı ʿarūs-ı dehre tebḫāle — hümāyūn-fer

8 Ola bu nev-hilāl-i māh-ı nev-sāli — ṣafālarla
Cemāl-i dīde-i iḳbāle dünbāle — neşāṭ-āver

9 Muʿaṭṭar sāle kim *ʿıṭr-ı ferḫunde* **[H 1218]** [2933] — aña tārīḫ
Meşām-ı ʿāleme müşkīni bir sāle — ola ʿanber [2934]

10 Dīger tārīḫ ile *ḳarż-ı ḥasen* yazdı **[H 1218]** [2935] — dil-i müflis
Verince ḥüccet-i sāmānı dellāle — bu ḫākister

2929 bir B1, İÜ: bin MA
2930 Ḳıldı İÜ, MA: Ḳılmada B1 / bu: B1-
2931 هر دم اصمرلندي سبحان كريمه فاطمه = 1250
2932 ARŞ 24, B1 138a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-
Hüve'l-Feyyāż ARŞ
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.
2933 عطر فرخنده = 1218
2934 sāle ARŞ: sāldir B1 / müşkīni bir ARŞ: müşkīn-i pür B1
2935 قرض حسن = 1218

11 Muṣannaʿ naẓmla dört oldu tārīḫim bütün tāmdır
Selīm Ḫāna mübārek-bād nev-sāle [H 1218] [2936] *behī aḫter* [H 1218] [2937]

TĀRĪḪ-İ SER-İ BOSTĀNİYĀN ŞĀKİR BEG [2938]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Begim ṣıḥḥat ile var ol saʿādetlerle biñ yaşa
Sezādır geçse ẕātıñ mesned-i iḳbāle eñ başa

2 Ser-i kāra getirdi böyle bir ẕāt [u] zamān ehli
Amān ṭaʿn etmeyim şimden gerü hīç çerḫ-i ḳallāşa

3 Ḫaber geldi ki Şākir Beg ser-i bostāniyān oldu
Ṣafā verdi bu peyġām-ı meserret yār-i sırdaşa

4 Bu aḫlāḳ-ı ḥamīde bu tecellī var iken anda
Cihānda ḫayr ile nām-ı şerīfin ḳazdırır ṭaşa

5 Gürūh-ı ḫāṣekiyān ḥaşre dek ẕātıyla faḫr etsin
Şeref verdi ocaġa māye-i şān oldu yoldaşa

6 Ḫudā günden güne ʿummān ede deryā-yı iḳbāliñ
ʿAdū ġark-āb ola çeşm-i ḥasūdundan akan yaşa

7 Ḫulūṣundan efendim arż-ı tārīḫ etdigi **Fāżıl**
Egerçi bir vezīre arż eder bir şāh-ı zer-pāşa

8 *Ser-i bostāniyānım tāze Şākir Beg* ki tārīḫin
Mücevher ile yazdırdım bu güne kilk-i naḳḳāşe [H 1221] [2939]

HÜVE'L-FEYYĀŻ [2940]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . -

1 Sene-i ḫayr u saʿādet tesbīb
Bunda gizlendi nice sırr-ı ʿacīb

2 Resm edip sīneye naḳş-ı iḳbāl
Maḥv olup ṣūret-i cevr ü āsīb

3 Buldu iḳbāl ile bir ārāyiş

2936 سليم خانه مبارك باد نو ساله = 1218

2937 بهى اختر = 1218

2938 B1 155b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

2939 ب ت ن ي ن ت ز ش ب = 1221

2940 ARŞ 16, B1-, İ2-, İÜ-, MA-, T1-
Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi TS.MA.e 360/11'de kayıtlıdır. Belge tarihi 29.12.1218'dir.

Gūyiyā bir ṣanem-i dīde-firīb

4 Ḫāk-i dergāh-ı hümāyūna hemāñ
Bulsa yüz sürmek içün bir taḳrīb

5 Dergeh-i Şāh Selīm Ḫān ki odur
Sāye-i Ḫażret-i Mevlā-yı Mucīb

6 Gün gibi doġdu ṣabāḥ-ı iḳbāl
Nūr-ı ḫurşīdi kim eyler tekẕīb

7 Çerḫi aʿdā gibi eyler teshīr
Ḳuvvet-i kevkebe-i baḫt-ı necīb

8 Baʿd-ez-īn pençe-i iḳbāli ile
Çerḫ-i bedkāra gerekdir teʾdīb

9 Bāng-ı tekbīr ile olsun seyfī
Minber-i kelle-i aʿdāda ḫaṭīb

10 Sāl-i tārīḫine buldum **Fāżıl**
Fāl ṭarzıyla iki lafẓ-ı ġarīb

11 Bu sene müjde-i tāmm olduġuna
Geldi tārīḫi *fütūḥāt-ı ḳarīb* **[H 1207]** [2941]

LAṬĪFE BERĀY-I NĀʾİB-İ BEŞİKṬAŞ NÜVİŞTE [BŪD][2942]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ey ahālī-yi Beşikṭaş ḫani ġayret-i dīn
Ne revādır ki ola maḥkemeñiz kāfire ev

2 Öyle kāfīr ki biniş etmek içün maʿhūde
Dökülür meẕhebiniñ ḫavı verince pastav

[193b] 3 Beni hīcv eyler imiş baḳ şu Ḳızılbaş kediye
Ne żarar şīre eger gürbe ederse mevmev

4 Āh bilsem ki o b.ḳ nāzmı kim etmiş inşād
Gösterirdim nice bārūta ḳomaḳ yanmış kav

5 Baña mı ʿarż-ı süḫan hey kedi mūm söndürecek
Nice ḫurşīde çerāġ eyleye ʿarż-ı pertev

6 Hücūma cürʾet ederse ne ʿaceb kim köpegiñ
Eceli gelse baḳıp yıldıza eyler ʿav ʿav

7 Aramızda ḫani ülfet ḫani ol eski ḫuḳūḳ
Müslümānda bu mudur ḫaḳḳ-ı ṣadāḳat hey gāv

2941 فتوحات قريب = 1207
2942 B1-, İ2-, İÜ 193a, MA-, T1-

BERĀY-I ḲAṢR-I MERḲŪM [2943]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - - / . . - - - / . . - - - / . . -

1 Ḫalḳa-i dergeh-i ḳaṣr olmaġa çerḫiñ güneşi
Yüzü fersūde-i ḫāk oldu ṣabāḥan u ʿaşiyy[2944]

2 Söyle bu bābda ey çerḫ-i ḫilāf olmaz ya
Var mıdır rūy-ı zemīn üzre bu ḳaṣrıñ bir eşi[2945]

3 Ser-i bevvāb bu dergāhda iḳbāl ü kerem
Āsitānı felek ü bād-ı ṣabā perde-keşi[2946]

BERĀY-I DERGĀH-I FELEK-BĀRGĀH [2947]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Buyur şevketli şāhım bu letāfet-baḫş-ı eyvāna
ʿAmūd-ı ṣubḥ olmuş āsitān-ı bāb-ı kāşāne

2 [2948] Gözü yollarda ḳaldı sīne çāk etdi bu dergāhı
Esīri pāy-būs-ı devlet-i teşrīf-i şāhāne

3 Açıldıḳca miṣāl-i ʿāşıḳān feryād eder ammā
Güler mışraʿları gūyā dehān-ı şūḫ-ı cānāne

DĪGER BERĀY-I ḲAṢR-I MERḲŪM [2949]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Zihī ḳaṣr-ı muʿallā āsumānāsā ki rifʿatde
Zemīn ü bāmı ḥayret-baḫş-ı her-ednā vü aʿlādır

2 Zemīni ebr ü bāmı çerḫ ü derbānı hümālardan
Daḫi mirʾātı meh āvīzesi ʿaḳd-i Ş̱üreyyādır

2943 B1-, İ2 176b, İÜ 193b, MA 22, T1-
Berāy-ı Dergāh-ı Vālide Sulṭān İ2, MA
2944 ṣabāḥan İ2, İÜ: ṣabāḥa MA
2945 ḳaṣrıñ İÜ: çerḫiñ İ2, MA
2946 bād-ı İ2, MA: bād u İÜ
2947 B1-, İ2 176b, İÜ 193b, MA 23, T1-
Dīger Berāy-ı Dergāh-ı Felek-Bārgāh İ2, MA
2948 İ2, MA-
2949 B1-, İ2-, İÜ 193b, MA-, T1-

BERĀY-I DERGĀH-I VĀLİDE SULTĀN [2950]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Beşikṭaşıñ ḳuşūr-ı bī-ḳuşūruñ pāre-i elmās
Görünce ḳızarıp mercān olur şerm ü ḥicābından

2 Derūnuñ seyr içün dāmān-ı ṭāḳıñ mevc-būs eyler
Hemīşe ruḫṣat ister ol şeh-i ʿālī-cenābından

[194a] ḲIṬʿA-İ ḤĀTİME BE-DUʿĀ-YI ŞĀH-I DEVRĀN [2951]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . /. - - . /. - - . /. - -

1 Ḥaḳ dāʾim ede Ḥażret-i Sulṭān Selīmi
İlhāmına āyīne ola ḳalb-i selīmi

2 Rifʿatle ola mūze-i vālā-yı şerīfi
Ser-tāc-ı selāṭīn-i cihān üzre selīmī

BERĀY-I OTAĠ-I MUʿALLĀ [2952]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Şeh-i ʿAbdülḥamīdiñ ḳurdular otaġ-ı vālāsın
Yañında ḫayme-i gerdūn beytü'l-ʿankebūt oldu

2 Bu bir ʿālī żiyāfet kim sımāṭı ṭutdu āfāḳı
Bu şimden ṣoñra hep ins ü cine ṣad-sāle ḳūt oldu[2953]

ḲIṬʿA-İ DĪGER BERĀY-I OTAĠ-I MUʿALLĀ [2954]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Gördü otaġ-ı muʿallāsını şāh-ı ʿaṣrıñ
Fāżılıñ fikri bu maʿnāyı hemān kesb etdi

2 Ġālibā söylediler şāha bu naẓm-ı felegi
Ġażab edip yerine başḳa felek naṣb etdi

2950 B1-, İ2 174b, İÜ 193b, MA 20, T1 101b
Berāy-ı Ḳuşūr-ı Beşiktāş İ2, MA, T1

2951 B1-, İ2 174b, İÜ 194a, MA 19, T1 101b
Muḳaṭṭaʿāt MA

2952 B1-, İ2 174b, İÜ 194a, MA 19, T1 101b

2953 āfāḳı İÜ, T1: dünyāyı İ2,MA

2954 B1-, İ2 174b, İÜ 194a, MA 19, T1 101b
Berāy-ı Otaġ İ2, MA; Ḳıṭʿa İÜ

BERĀY-I ĠĀŞİYE [2955]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Esb-i şehzāde-i Sulṭān Süleymāna bugün
Ḳondu bir ġāşiye-i pür-güher ü bī-hemtā

2 İşte her bāftesi bir mihr ile bir meh gibidir
Çerḫ bu kesmeye beñzer mi efendim ḥāşā

DĪĞER BERĀY-I ḲAṢR-I MERḲŪM [2956]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bu iki ḳaṣr miyānında ki ḥavż-ı zībā
Leẕẕet-i ābı şeker rāyiḥası būy-ı gül-āb

2 Ḳaṣrlar cilvede reşk etmededir birbirine
Hele ẓannım bu ki mābeyn-i hümāda şeker-āb

BERĀY-I ḤÜCRE DER-NEŞĀṬ-ĀBĀD [2957]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Naḳş-ı zerrīn şuʿle vermiş ḥücreden
Şöyle kim ṣad-māh doġmuş ġurreden

2 Ṣadr-ı iḳbālinde ṣāḥib-ḫāneyi
Ṣaḳlasın Mevlā ḳażādan neẕẕāreden

BERĀY-I ZER-EFŞĀNĪ [2958]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

[194b] 1 Nişār eyledi şāh-ı cihān-ı āfāḳa
O rütbe sīm ile zer ki ḥisābdan efzūn[2959]

2 Görünce bende-i ḫāṣṣ-ı duʿāgeri **Fāżıl**
Bu beyt-i bī-bedel oldu dehāndan bīrūn

2955 B1-, İ2 174b, İÜ 194a, MA 19, T1 101b

2956 B1-, İ2 174b, İÜ 194a, MA 20, T1 101b
Berāy-ı Ḥavż ki Miyān-ı Dü-Ḳaṣr Būd İ2, MA, T1

2957 B1-, İ2 175a, İÜ 194a, MA 20, T1 102a
Dīger Berāy-ı Ḥücre Der-Neşāṭābād İ2, MA,T1

2958 B1-, İ2 175a, İÜ 194b, MA 20, T1 102a
Ḳıtʿa İÜ

2959 sīm ile İ2, İÜ, T1: sīm ü MA

3 Bu keşret-i zer ü sīmi göreydi şimdi eger
Yere geçer idi şerm ü ḥicābdan Ḳārūn

BERĀY-I ʿALEMDĀRZĀDE [2960]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Āgāh oluñ ki şimdi eyā dilberān-ı Rūm
Mir-i livā-yı ḥüsn ʿAlemdārzādedir

2 Şāh-ı ʿalem-firāz-ı muḥabbet ki ardına
Ṣaf ṣaf sipāh-ı fitne süvār u piyādedir

3 Vālī-yi sancaḳ-ı dil-i erbāb-ı ʿaşḳ kim
Rāyāt-ı fetḥ ü nuṣret önünce küşādedir

BERĀY-I ḲULḲUL-I MĪNĀ [2961]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Ġālibā mīnā daḫi sāḳī ile
Leb-be-leb olmaḳ diler sāġar gibi

2 Şerm edip ḳulḳul dedi peymāneye
Yaʿnī sen söyle niyāz eyler gibi

BERĀY-I BAḪĪL [2962]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bir gedā-çeşm ü seḫā düşmeni gördüm ki bütün
Ḫalḳ ḥayretde ḳalıp ḥisset ü imsākinden[2963]

2 Bulsa imkānını dellākine hammām içre
Kir daḫi vermez idi cüssse-i nā-pākinden

BERĀY-I RŪZGĀR [2964]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

2960 B1-, İ2 175a, İÜ 194b, MA 20, T1 102a
Ḳıṭʿa İÜ
2961 B1-, İ2 175a, İÜ 194b, MA 20, T1 102a
2962 B1-, İ2 175a, İÜ 194b, MA 21, T1 102a
2963 seḫā İ2, İÜ, T1: seḫi MA
2964 B1-, İ2 175b, İÜ 194b, MA 21, T1 102a
Diğer İ2, MA, T1

1 Böyle bāda nice keşt̄i dayanır
Kūhlar daḫ̇i ḥevāya ḳalḳar [2965]

2 Bād-ı ṣarṣar da desem lāyıḳdır
Bu daḫ̇i cümle cihānı ṣarṣar

ḲIṬʿA [2966]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Puḫ̇tedir m̄ive-i s̄ib-i ẕeḳanı ḫ̇ām degil
İḥtiyāc eylemez ol fākihe şems ü ḳamere

2 M̄ive-i vaṣlını evvel bütün aġyār yemiş
Bize rām olsa da ol ḳaddi fidan mā'ṣ-ṣemere [2967]

ḲIṬʿA [2968]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

[195a] 1 Baḳ şu Ṭopḫ̇āneye dilberler ile dopdoludur
Kişi gördükde fet̄il almaya h̄iç ḳābil mi[2969]

2 Āteş-i ʿaşḳ-ile bārūt gibi hep ṭutuşur
Yalıñız falya veren dilberine **Fāżıl** mı

BERĀY-I MUṬRİB [2970]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Muṭrib-i mā ki çün āvāze keş̄id
Nefes-i bülbül-i īn bāġ girift [2971]

2 Z'āteş-i naġme-i ṣavt-ı ḫ̇ūbeş
Nāy der-s̄ine-i ḫ̇od dāġ girift [2972]

2965 Kūhlar İÜ, MA, T1: Güher İ2

2966 B1-, İ2 175b, İÜ 194b, MA 21, T1 102b
Diger İ2, MA, T1

2967 vaṣlını İ2, İÜ, T1: vuṣlatını MA

2968 B1-, İ2 175b, İÜ 195a, MA 21, T1 102b
Diger İ2, MA, T1

2969 dilberler İÜ, MA, T1: dilber İ2

2970 B1-, İ2 175b, İÜ 195a, MA 21, T1 102b

2971 "Çalgıcımız şarkı söylerken bu bağın bülbülünün nefesi tutuldu."

2972 ṣavt MA, T1: ṣūret İÜ, İ2 / "Güzel sesinin nağmesinin ateşinden 'ney'in göğsünü yara kapladı."

BERĀY-I MUṬRĪB [2973]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Men çünīn muṭrib ne-dīdem der-cihān
Hem neyāyed hemçü ū der-ādemī[2974]

2 Key rehā yābed uṣūl ez-dest-i ū
Murġ dum-tekrār-dum dāred hemī[2975]

DĪGER MUṬRİB [2976]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Muṭrib-i mā ez gelū çün ber-keşīd āvāz rā [2977]
Zühre pinhān mi-küned ender kes-i ḫod sāz rā

DER-TEFERRÜC-İ ARSLAN-ḪĀNE GÜFTE BŪD [2978]

Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūlün / Feʿūl

. - - / . - - / . - - / . -

1 Miyendīş ey şīr-i ḫōr u zelīl
Ki der-ḳayd u zencīr efkende şüd

2 Der-īn dergeh-i Şāh ʿ Abdülḥamīd
Besī pādişeh hemçü tū bende şüd[2979]

BESTE DER-MAḲĀM-I SŪZİNĀK [2980]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

2973 B1-, İ2 175b, İÜ 195a, MA 21, T1 102b
Dīger Berāy-ı Muṭrib İ2, MA, T1

2974 "Ben dünyada böyle bir çalgıcı görmedim. Hem gelmiyor hem de (büyük bir) adammış gibi davranıyor."

2975 Usûl, onun elinden ne zaman kurtulacak? Kuş, düm-tekrar-düm (usullerinin) tamamının sahibidir.

2976 B1-, İ2 175b, İÜ-, MA 21, T1 102b
Dīger İ2: Dīger Muṭrib MA; Berāy-ı Muṭrib T1

2977 "Çalgıcımız gırtlaktan şarkıyı okuduğunda Zühre, sazını kendi içinde saklar."

2978 B1-, İ2 175b, İÜ 195a, MA 21, T1 102b
Der-Teferrüc-i Arslan Ḫāne Güfte Şüd T1

2979 "Ey hor ve hakir görülen arslan, (artık) düşünme! (Seni bağlayan) zincir ve bağlar atıldı. Bu şah Abdülhamid'in dergahında nice padişah senin gibi köle olmuştur."

2980 B1-, İ2 176a, İÜ 195a, MA 22, T1-
Dīger İ2, MA

-. -- /-. -- /-. -- /-. -

1 Rūz u şeb āh eylemekden çāk çāk oldum yeter
Ġayrı inṣāf et a ẓālim ben helāk oldum yeter

2 El-amān **Fāżıl** o şūha söyle raḥm etsin baña
Āteş-i ʿaşḳıyla yandım sūzināk oldum yeter

DĪGER BESTE [2981]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

-. -- /-. -- /-. -- /-. -

1 Şehlevendim nāz u ʿişve ḥüsn ü ānıñ ḳandadır
Tāze reftār etdigin eski zamānıñ ḳandadır

2 Köhne olduḳca efendim fīle döndüñ ʿāḳıbet
Fāżılı Mecnūn eden ol mū-mīyānıñ ḳandadır

DĪGER BESTE [2982]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

-. -- /-. -- /-. -- /-. -

[195b] 1 Şehlevendim ḫātıra gelmez mi eski ḥāletiñ
ʿĀşıḳa cevr etdigiñ aġyāra luṭf u raġbetiñ

2 **Fāżıl**a etdikleriñ bulduñ mu ẓālim ʿāḳıbet
Sen de düşmüşsün işitdim ʿaşḳına bir āfetiñ

BESTE [2983]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

--./.--./. --./.--

1 Çöz dügmeleriñ sīne ḳo hemvāre görünsün
Pek örtme gümüş gerdeni bir pāre görünsün[2984]

2 Çāk eyle girībānıñı aç sīneñi **Fāżıl**
Baġrıñdaki zaḫmıñ hemān ol yāre görünsün

2981 B1-, İÜ 195a, İ2 176a, MA 22, T1-Dīger İ2, MA

2982 B1-, İÜ 195a, İ2 176a, MA 22, T1-Dīger İ2, MA

2983 B1-, İÜ 195b, İ2 176a, MA 22, T1-Dīger İ2, MA

2984 Koçu, İstanbul'daki gençlerin gömlek, mintan düğmelerini çözerek sineleri üryan gezmelerine işaret olarak bu beyti göstermektedir (1971: 5591).

BESTE [2985]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Güzelsin bī-bedelsin ġoncesin gülsün feraḥ-zāsın
Cihānda ḥāṣılı bir miṣli yok şūḫ-ı dil-ārāsın[2986]

2 Bu ṭavr-ı dil-pesende şehlevendim **Fāżıl**ıñ ḥayrān
ʿAceb reftārı ḫoş nāzik edā mümtāz u raʿnāsın[2987]

BESTE-İ MÜSTEZĀD [2988]

Mefʿūlü / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

- - . /. - - - /. - - - /. - -

Mefʿūlü / Feʿūlün

- - . /. - -

1 Her bülbüle açılma eyā ġonce-i ḫandān
Ey şūḫ-ı süḫan-dān
Gösterme ṣaḳın ḳāmetiñi her ḫara amān
Ey serv-i ḫırāmān[2989]

2 Fes düşdü başından o mehiñ nāz-ile **Fāżıl**
Raḳs eyler iken āh
Dāġladı beyāż gerdenine zülf-i perīşān
Buldu o perī şān[2990]

SEMĀʿĪ [2991]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . /. - - - /. - - - /. - - -

1 Ey dil heves-i vuṣlat-ı cānān saña düşmez
Üftādesin ol sāye-i ḫūbān saña düşmez

2 Gerçi o perī cerv ü cefā-pīşedir ammā
Fāżıl bu ḳadar nāliş ü efġān saña düşmez

2985 B1-, İÜ 195b, İ2 176a, MA 22, T1-
Diger İ2, MA
2986 ṣūḫ-ı dil-ārāsın İÜ: mümtāz u raʿnāsın İ2, MA
2987 mümtāz u raʿnāsın İÜ: ṣūḫ-ı dil-ārāsın İ2, MA
2988 İÜ 195b, İ2 176a, MA 22
Müstezād İ2, MA
2989 ṣaḳın İÜ: meded İ2, MA
2990 mehiñ İÜ: şehiñ İ2, MA
2991 B1-, İ2-, İÜ 195b, MA-, T1-

ḲIṬʿA [2992]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - -/. . - - -/. . - - -/. . -

1 Perver-i erbāb-ı maʿārifle Serāy-ı Ġalaṭa
Āh ammā yeri ġāyet ile ednā düşmüş

2 Bunca küffār arasında anı her kim görse
Felemenk içre ṣanır Kaʿbe-i ʿulyā düşmüş

ḲIṬʿA [2993]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . -/. . - - -/. - . -/. . -

[196a] 1 Zi-dūstān çü ne-dīdem vefā der-īn ʿālem
Ber-āmed īn dü-mıṣraʿ zi-kilk-i giryānem

2 Der-īn zamāne zi-hem-pā keṣī ne-dīd vefā
Berāy-ı sāye-i merdüm hemīşe ḥayrānem

BEYT [2994]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - -/. . - - -/. . - - -/. . -

Var mı āyā Ġalaṭa gibi müferraḥ bir yer
Doġru söz söyle felek hīç ġalaṭa meyl etme

BERĀY-I ḲAṢR DER-NEŞĀṬĀBĀD [2995]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - - /- . - - - /- . - - - /- . -

Bu Neşāṭābād bir iḳlīm-i ālī-baḫtdır
Anda bu ḳaṣr-ı feraḥ-efzāy pāyitaḫtdır

BEYT [2996]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

2992 B1-, İ2-, İÜ 195b, MA-, T1-
2993 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-
2994 B1-, İ2 177a, İÜ 196a, MA 23, T1-
2995 B1-, İ2 175a , İÜ 196a, MA 20, T1 102a
Başlıksız İ2, İÜ: Neşāṭābād Ḥavużlu Köşk Taḫtına Nüvişte T1
2996 B1-, İ2 177a, İÜ 196a, MA 23, T1-
Ebyāt İ2, MA

Cihān içre eger bir kerre ol Ṭopḫāneli şūḫuñ
Dudaġıñ emse ʿāşıḳ bal yemez hīç ʿömrü olduḳca[2997]

[BEYT] [2998]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Mestdir kendisi hem ġamzeleri hem müjesi
Nice olmaz ciger-i ʿāşıḳ-ı şeydā mezesi

BERĀY-I DERGĀH-I VĀLİDE SULṬĀN [2999]

Mefʿūlü / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefūlün

- - . / . - - - / . - - - / . - -

Her-gāh açıldıḳca bu dergāh-ı hümāyūn
Ḥaḳ vālide sulṭānıñ ede ʿömrünü efzūn

DĪGER [3000]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Ḥażret-i vālide sulṭān ile bāb-ı mümtāz
Şevḳden şanki uçar iki ḳanatla bir bāz

DĪGER [3001]

Mefʿūlü / Fāʿīlātü / Mefāʿīlü / Fāʿīlün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

Bu dergehiñ nesīm ḳapı-küṯḫedāsıdır
Her demde kārı vālide sulṭān duʿāsıdır

DĪGER [3002]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Ḳasr-ı pāk açdı dü-cānibden iki bāb-ı laṭīf
Baḥr ü ber pādişehi eyleye tā kim teşrīf

2997 hīç İÜ: tā MA; İ2-
2998 B1-, İ2 177a, İÜ 196a, MA 23, T1-
2999 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-
3000 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-
3001 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-
3002 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-

[196b] SULṬĀN-I ẔĪ-ŞĀN SĀḤİL-ḤĀNELERİNE ḲAPI BEYTİDİR [3003]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefūlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Bu sāḥil-ḫāne yā Rab dāʾimā bābü'l-meded olsun
İlāhī ḥaşre dek devletle dergāhı küşād olsun

2 Küşād olduḳca bābı rūz u şeb şevḳ ü şafālarla
Hemīşe kūşe-i ḳaşrında ṣāḥib-ḫāne şād olsun

DİĞER BEYT-İ BĀB [3004]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefūlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

Bu sāḥil-ḫāneyi [yā Rab] cihān durduḳca ḳıl ābād
Açıldıḳca desin āvāze-i bābı mübārek-bād

ĀḪİR BEYT-İ BĀB [3005]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

Bāb-ı iḳbāli küşād ede saña Yezdānım
Ḳaṣr-ı zībāya saʿādetle buyur sulṭānım

DİĞER BEYT-İ BĀB [3006]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefūlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

Küşād olduḳca devletle bu dergāh-ı saʿādet-yāb
Ṣarīrinden gelir āvāze-i yā *fātiḥe'l-ebvāb*

ĀḪİR BEYT-İ BĀB [3007]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

Böyle söyler hep ṣarīr-i bābı bu kāşāneniñ
ʿÖmrünü efzūn ede Allāh ṣāḥib-hāneniñ

3003 B1-, İ2-, İÜ 196a, MA-, T1-
3004 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-
3005 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-
3006 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-
3007 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-

BEYT [3008]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Ṣaġ olsunlar eger aḥbāb ararlarsa beni
Fāżılā ben ḫastelerde kūşe-i vaḥdetdeyim

[197a] ŞARḲĪ-Yİ NEV-HİLĀL [3009]

Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . –

I

Ey ehl-i ʿaşḳıñ maḥşeri
ʿAşıḳlarıñ cān-perveri
ʿAşḳıñla oldum serseri
Bilmem meleksin yā perī

II

Ṣanma felekde nev-hilāl
Ḥüsnüñle ey māh-ı kemāl
Mest oldu çerḫ-i bed-fiʿāl
Düşdü elinden serseri[3010]

III

Gūyā benim'çün ol meh
Ḫalḳ eyledi ḳudret şehī
Yaʿnī ki ol serv-i sehī
Göñlümce düşmüş her perī[3011]

IV

Fāżıl gibi bir mübtelā
Sen şāha olmuşdur gedā
Olsun seniñ'çün hep fedā
Cümle cihānıñ dilberi

ŞARḲĪ-Yİ MÜTEŻAMMİN-İ BÜRŪDET EZ-CĀNĀN [3012]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

3008 B1-, İ2-, İÜ 196b, MA-, T1-

3009 B1-, İ2-, İÜ 197a, MA 12, T1 72a
Ṣarḳī MA; Ṣarḳīyāt-ı Naẓīre Ber-Melek-Sīmā Perī T1

3010 serseri İÜ, MA: sāġarı T1

3011 perī İÜ: yeri MA, T1

3012 B1 171a, İ2-, İÜ 197a, MA 10, T1 72a
Ṣarḳī B1, MA

I
Sīnemi ʿaşḳıñla cānā dāġlarım
Bir ʿaceb kim hem güler hem aġlarım
Şādımānım ḫande-i cānān-ile
Aġladıḳca düşmenim yaġ baġlarım[3013]

II
Perçem-i ḫoş-būsu cennet sünbülü
Müşk ü ʿanberdir meger ol kākülü
Ben ḫaṭā etdim ki bilmem evveli
ʿIṭr-ı şāhī ile her dem yaġlarım[3014]

III
Çeşmini süzdükce āhūlar gibi
Siḥr ü efsūn etse cādūlar gibi
Eşk-i çeşmim aḳsa da cūlar gibi
Sīnemi ḫūn-ı cigerle çaġlarım[3015]

IV
Şimdi olmazsa o şūḫuñ vuṣlatı[3016]
Beklerim **Fāżıl** zamān-ı fırṣatı
Bir gün ola elbet eşref sāʿati
Ol dil-i işkestemi ben ṣaġlarım[3017]

BERĀY-I FĀRİĠ ŞÜDEN EZ-MAḤBŪB U BÜRŪDET EZ-AŞḲ-I Ū [3018]

[197b] *Müstefʿilün / Müstefʿilün*

- - . - / - - . -

I
Ṣad-ḥamd ola ey ḥīlekār
Gitdi zamān-ı āh u zār
Fitrāk-ı ʿaşḳıñdan seniñ
Buldum ḫülāṣa iḳtidār

II
Şimden gerü āzādeyim
Ṣanma saña üftādeyim
Ḥālā ġamıñdan sādeyim
Rāḥatla ḳalbim neṣʾe-dār

3013 Aġladıḳca İÜ, MA, T1: Aġlamaḳdan B1

3014 evveli İÜ, T1: ol gülü B1, MA / şāhī B1, İÜ, T1: şāhīler MA / yaġlarım B1, MA, T1: baġlarım İÜ

3015 çaġlarım İÜ, T1: daġlarım B1, MA

3016 B1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3017 ola elbet B1: ola elbette İÜ; elbet ola MA, T1 / Ol B1, İÜ, T1: Bu MA

3018 B1 171a, İ2-, İÜ 197b, MA 6, T1 72a
Şar□ī B1; Şarḳī Berāy-ı Fāriġ Şüden ez-Maḥbūb MA

III
Maʿlūmuñ olsun ey perī
Ben ʿaşḳdan oldum berī
Olmuş hele çoḳdan beri
Ol eski āteş tār u mār [3019]

IV
Ẕikr olsa ismiñ her ḳaçan
Beñzim daḫi dönmez neden
Dursam saña baḳsam da ben
Olmaz derūnum raʿşedār [3020]

V
Varsam da ḫ̬ʷāba her ne dem
Görmem seni rüʾyāda hem
Bīdār iken fikr eylemem
Aṣlā seni leyl ü nehār

VI
Yanıñda dursam dāʾimā
Bulmam ne ẕevḳ ü ne ṣafā
Aġyār ile izʲn saña
Var ülfet et ey yādigār

VII
Yoḳdur saña ġayrı yasaġ[3021]
Senden edip **Fāżıl** ferāġ
Var benden ol ẓālim ıraġ
Gitdi o eski iʿtibār

ŞARḲĪ BERĀY-I MAḤBŪB PERṬAPOŞ (?) Kİ DÜ-ḲAFTĀN BER-ḲĀMET-İ NĀZİK CESBĀN Mİ-NÜMĀYED [3022]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I
Āh o pākīze-edā ʿāşıḳ-ı zārıñ cānı
İki reṇg ile esīr etdi dil-i nālānı
Gāhʓce ṣarı gehī āl geyer ḳaftānı
Biri altın ṣarısıdır biri ṭavşan ḳanı[3023]

3019 Ben ʿaşḳdan oldum İ2, MA, T1: ʿAşḳıñdan oldum ben B1; Ben ʿaşḳıñdan oldum İÜ

3020 raʿşedār B1, MA: raʿşekār İÜ, T1

3021 B1 ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3022 B1 172b, İ2-, İÜ 197b, MA 2, T1 72b
Şarḳī B1; Berāy-ı Maḥbūb Berṭapūş (?) Der-Ḳaftān Ber-Ḳāmet Cesbān Mī-Nümāyed MA, T1
Koçu, bu şarkının gençler arasında sarı ve al renkli elbise giyme modasına işaret ettiğini söylemektedir (1971: 5591).

3023 ḳaftānı B1, MA, T1: ḫaftānı İÜ

II

Ṣarıyı giyme meded beñzi ṣolar āfāḳıñ
Ṣarılıḳ ʿilletine uġradı hep ʿuṣṣāḳıñ
Döndü nilūfere ḥasret ile bu müṣtāḳıñ
Bize reng eyleme ey cānımızıñ cānānı

[198a] III

Ālı giyse açılır verd-i ruḫ-ı nemnāki[3024]
Bütün āl üstüne āl oldu vücūd-ı pāki
Barata[3025] āl yüzü āl ġāret eder idrāki
Ḳan eder ġamzeleri şivesi ḥüsn ü ānı

IV

Ḥüsnü ḫoş ḳāmeti ḫoş ḳıtʿası ḫoş cānānım
Tepeden ṭırnaġa dek ḥüsnü müsellem cānım
Güzel olduġuna şāhid yetişir sulṭānım
Ki ola **Fāżıl**-ı dānā gibi bir şāʿbānı

NAẒİRE ŞARḲİ-Yİ ṬOMRU (?) [3026]

Müfteʿīlātün / Müfteʿīlātün

- . - - / - . - -

I

Ey kerem-kānım nāzlı sulṭānım
Ārzū eyler seni her yanım[3027]

Gel benim cānım yoṣma cānānım
Dāyı-revişlim geliş arslanım[3028]
Gel benim aġam gel benim pāşām
Ṣanma kim sensiz bir nefes yaşam

II

Ḳıyma gel baña gitme bir yaña
Cān uyar saña amān sulṭānım[3029]

Gel benim cānım yoṣma cānānım
Dāyı-revişlim geliş arslanım

3024 B1 ve T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3025 Barata, "çuhadan yapılan, ucu kıvrık ve uzunca bir külah, Tanzimat'tan önceki devirlerde kullanılmıştır, bilhassa Bostancı çocukları efradı ile Saray-ı Hümayun'un diğer kaba hizmet efradının serpuşu idi, ufak farklarla "bostancı baratası", "haseki baratası" diye çeşitleri vardı. Kelimenin aslı İtalyancadır, "baretta"dan bozmadır." (Koçu, 1960: 2112). Koçu, "al baratalı gencin belki bir bostancı neferi" olabileceğini söylemektedir (1971: 5591).

3026 B1-, İ2 167b, İÜ 198a, MA 12, T1 73a
Ṭomru Ṭomru Hevāsına İ2; Şarḳī MA; Ṭomru Ṭomru Hevāsına Şarḳī T1

3027 Bu beyitten sonra İ2 ve T1'de tek beyit şeklinde İÜ ve MA'da iki beyit halinde nakarat kısmı yazılmıştır. T1'de ikinci beyitten sonra nakaratı göstermek amacıyla her beytin sonuna "eyzan" ifadesi konulmuştur.

3028 revişlim İÜ, T1: revişli MA

3029 İkinci mısrada aruz aksamaktadır.

Gel benim aġam gel benim pāşām
Ṣanma kim sensiz bir nefes yaşam

III

Gel a mehpārem āh nedir çārem
Ey ciger-pārem ben de büryānam

Gel benim cānım yoṣma cānānım
Dāyı-revişlim geliş arslanım
Gel benim aġam gel benim pāşām
Ṣanma kim sensiz bir nefes yaşam

IV

Ey göñül māhı **Fāżıl**ıñ āhı
Seni bi'llāhi yandırır cānım

Gel benim cānım yoṣma cānānım
Dāyı-revişlim geliş arslanım
Gel benim aġam gel benim pāşām
Ṣanma kim sensiz bir nefes yaşam

ŞARḲĪ [3030]

Fāʿilātün / Fāʿilatün / Fāʿilün

-. - - / -. - - / -.-

I

Nev-hilālim işte ʿıyd eyyāmıdır
ʿĀleme zevḳ ü ṣafā hengāmıdır
Lebleriñden būse ver ʿuşşāḳıña
Vaḳtidir zīrā şeker bayramıdır[3031]

II

Āferīn eṭvārına aḫlāḳıña[3032]
Acı söz hīç söyleme ʿuşşāḳıña
Ṭatlı yüz gösterdi kim müşṭāḳına
Vaḳtidir zirā şeker bayramıdır[3033]

III

Giymiş ol şīrīn dehen nāzik edā
Bir şeker renginde ḫārādan ḳabā
Ṭatlı dille eylemekde merḥabā
Vaḳtidir zīrā şeker bayramıdır

3030 B1-, İ2-, İÜ 198a, MA 5, T1 73a
Şarḳī-yi ʿIydiyye MA; Şarḳī Berāy-ı ʿIyd-i Şeker T1
3031 zīrā İÜ, MA: cānā T1
3032 MA'da 3. kıtadır.
3033 gösterdi kim İÜ: göster begim MA, T1

IV

Fāżılā verdi baña laʿl-i teri[3034]
Leb-be-leb etmiş iken ol dilberi
[198b]Şarḳı içün bu kelām-ı sükkeri
Vaḳtidir zīrā şeker bayramıdır[3035]

ŞARḲĪ BERĀY-I ẒEVḲ-İ MEHTĀB [3036]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

Nev-bahār erdi ṣafā mevsimidir
Böyle demlerde nice ḫ͡ʷāb edelim
Binelim ḳayıġa ṣoḥbet demidir
Tā seḥer sāz ile mehtāb edelim

II

Şevḳle āb u hevāya uyalım [3037]
Vaḳtidir ẕevḳ ü ṣafāya doyalım
Ne Ḥiṣār u ne Ṭarabya ḳoyalım
Tā seḥer sāz ile mehtāb edelim

III

Geceden nūş edelim ṣahbāyı [3038]
Atalım cāma ġam-ı ferdāyı
Verelim velveleye deryāyı
Tā seḥer sāz ile mehtāb edelim

IV [3039]

Ola ḳayıḳda iki sāzende
Bir iki naġmesi ḫ͡oş hʷānende
Bir de ol şūḫ ile **Fāżıl** bende
Tā seḥer sāz ile mehtāb edelim

3034 T1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

3035 zīrā İÜ: cānā T1

3036 B1 169a, İ2-, İÜ 198b, MA 6, T1 73a
Şarḳī B1

3037 T1'de 3. kıtʿadır.

3038 B1'de 4. kıtʿadır. T1'de 1 ve 3. mısralar takdim-tehirlidir.

3039 B1'de 3. kıtʿadır.

ŞARḲĪ BERĀY-I DİLBER-İ ŞEMSİYYE-GĪR-İ ZEVRAḲ-NİŞĪN [3040]

Müs tefʿi lün Müs tefʿi lün

- - . - / - - . -

I

Şemsiyye ṭutmuş el amān
Ḳayıḳda ol nūr-ı siyāh
ʿUşşāḳ-ı zārından hemān
Ruḫsārını ṣaḳlar o māh

II

Mūjgānları olmuş siyāh
ʿAşıḳlarıñ ḥāli tebāh
Olmuş siyāh-ender-siyāh
Āh ol Firengī tāze āh

III

Baḳ kāfiriñ gīsūsuna
Billūrdan bāzūsuna
Beñzer cinān ṭāvūsuna
Ol dilber-i āḫū-nigāh

IV

Pūşīde eyler her yeriñ
Ḳaṣdı cefādır dilberiñ
Dīninde yoḫsa kāfiriñ
ʿUşşāḳa görünmek günāh[3041]

V

[199a]Şemsiyyede ol māhveş
Gūyā bulut içre güneş
Fāżıl gibi hep nāle-keş
ʿUşşāḳı eyler āh u vāh[3042]

ŞARḲĪ-Yİ ESB-SÜVĀR-I ŞEMSİYYE-GĪR [3043]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

I

Şīvekārım ser-firāz olmuş yine

3040 B1-, İ2-, İÜ 198b, MA 13, T1 73b

3041 yoḫsa İÜ: bilmem MA, T1

3042 ʿUşşāḳı eyler İÜ: Eyler yolunda MA, T1

3043 B1 169b, İ2-, İÜ 199a, MA 5, T1 73b
Şarḳī B1; Şarḳī Berāy-ı Dilber-i Esb-Süvār-ı Şemsiyye-gīr MA; Şarḳī Berāy-ı Esb-Süvār-ı Şemsiyye-gīr T1
Koçu, "Cezayir Kesimi" denilen kıyafetle yalın ayak baldırı çıplak dolaşan İstanbul gençleri arasında yazın şemsiye kullanma modasının Fâzıl'ın şiirine bu şekilde yansıdığını belirtmiştir (1971: 5591).

Şeh-süvār-ı esb-i nāz olmuş yine
Nāz içün şemsiyye almış destine
Ḥasret-i ehl-i niyāz olmuş yine

II

Ḥüsnle sen şāh-ı ḫūbānsın begim
ʿĀleme bir māh-ı tābānsın begim
Ehl-i ʿaşḳa düşmen-i cānsın begim
Ġamzeler ṭāḳat-güdāz olmuş yine

III [3044]

Esble ʿuşşāḳı pāmāl eylemiş
Ḥüsnüne bilmem ki ne ḥāl eylemiş
Her nigāhıñ Rüstem-i Zāl eylemiş
Cān-şikār-ı şāhbāz olmuş yine[3045]

IV

Ruḫlarıñ şemsiyyeden olmuş ʿayān
Āfitābı eylemek olmaz nihān
Cilvedir ʿuşşāḳa ḳaṣdı her zamān
Maḥrem-i erbāb-ı rāz olmuş yine[3046]

V

Her zamān kim esbine dizgin eder
Hū çekip ʿāşıḳları taḥsīn eder
Şīvelerle **Fāżıl**ı ġamgīn eder
Dil ġamıyla nāle-sāz olmuş yine

ŞARḲĪ-Yİ YĀSEMEN [3047]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

Gözleriñ nergis-i şehlā mı ʿaceb
Deheniñ ġonce-i zībā mı ʿaceb
Hep şükūfeleri cemʿ etdi yüzüñ
Gülsitānıñ yeñi dünyā mı ʿaceb[3048]

II

Kimse bilmez ne çiçeksin cānā
Yāsemen gerçi ki ismiñ ḥālā
Gerdeniñ berg-i semendir ammā

3044 MA-
3045 Cān-şikār-ı İÜ, T1: Cāngāh-ı B1
3046 Ruḫları İÜ: Ruḫlarıñ B1, MA, T1 / olmuş B1, İÜ, MA: etmiş T1
3047 B1 168b, İ2 168b, İÜ 199a, MA 4, T1 74a, Şarḳī B1; Şarḳī Berāy-ı Yāsemen MA
3048 yüzüñ İÜ, MA: ruḫuñ İ2, T1; B1-

Rūḫlarıñ lāle-i ḥāmra mı ʿaceb[3049]

III

Ḳatmer olmuş nedir ol kākül-i nāz
Bāġçe-i ʿişvede ol sünbül-i nāz
[199b]Nedir ol çehrede bitmiş gül-i nāz
Dil aña bülbül-i gūyā mı ʿaceb[3050]

IV

İşte bu şarḳī eyā ġonce-dehen
Bir çiçekdir saña ʿāşıḳlardan
Fāżılıñ sözüne beñzer bu süḫan
O saña ʿāşıḳ-ı şeydā mı ʿaceb[3051]

ŞARḲĪ [3052]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- ⏑ - - / - ⏑ - - / - ⏑ - - / - ⏑ - -

I

Dilberān içre efendim ḥüsnle bir dānesin
ʿĀşıḳ-ı üftādesi çoḳ öyle bir cānānesin
Ḥāşılı ḫalḳıñ dilinde şimdicek efsānesin
N'eyleyim ʿuşşāḳa ammā sevdigim bī-gānesin

II

Evvelā raḥm eyler iken ʿāşıḳ-ı nā-şādına
Ṣoñra günden güne aṣlā gülmez oldu yādına
Baḳmadıñ bī-çāreniñ hīç āḫına feryādına
Sen de inṣāf et begim ẓālim degil de yā nesin[3053]

III

Ġamzeler cādū nigāhıñ dil-rübā çeşmiñ yaman
Şöyle nāzikdir vücūduñ kim olur gözden nihān
Doġru söyle ey perī ey ʿaḳl alıcı el-amān
Sen mi aldıñ ʿāşıḳ-ı zārıñ dil-i dīvānesin

IV

Çekmemişsin çünki cānā derd-i ʿaşḳıñ miḥnetin
İmdi bilmezsin nedir ʿāşıḳlarıñ keyfiyyetin
Neydigin bilmek içün erbāb-ı ʿaşḳıñ ḥāletin
Sen daḫı **Fāżıl** gibi ʿaşḳ āteşine yanasın

3049 ḥālā B1, İÜ, MA: ammā İ2, T1 / ammā B1, İÜ, MA: ḥālā İ2, T1

3050 kākül-i nāz İ2, İÜ, MA, T1: kāküller B1 / sünbül-i nāz İ2, İÜ, MA, T1: sünbüller B1 / gül-i nāz İ2, İÜ, MA, T1: güller B1 / Dil İ2, İÜ, MA, T1: Dul B1

3051 beñzer İ2, İÜ, MA, T1: baḳ kim B1

3052 B1 171b, İ2 168b, İÜ 199b, MA 8, T1 74a

3053 degil de yā nesin İ2, İÜ, T1: degilsin yā nesin B1, MA

ŞARḲĪ [3054]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

Açmış ey ġonce o āl ḫāre seni
Gösterir gül gibi hemvāre seni
Göricek bu dil-i āvāre seni
Sevdi ey cilveli mehpāre seni[3055]

II

Geceler ḫānede mihmān ḳalsañ
Naḳd-i cān u dili benden alsañ
Sīneñ açsañ da ṣoyunsañ gelseñ
Alsam āġūşuma bir pāre seni

III

Āh bir laḥẓada sensiz duramam
Olduġuñ demde cihānı aramam
Daḫi bu ḥüsnle lāyıḳ göremem
Güzelim meclis-i aġyāra seni[3056]

IV

[200a] Yaḳışır ṭavr-ı levendāne saña
Fāżıl oldu daḫi dīvāne saña
Şehlevendim nice bir yana saña
Sever olʿāşıḳ-ı bī-çāre seni

ŞARḲĪ [3057]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . -

I

Şāh-ı ḫūbānsın efendim ḥüsnle bī-şübhe sen
Sen gibi bir şūḫ-ı raʿnā görmedim dünyāda ben
Böyle vaṣf eyler cemāl-i ḥüsn ü ānıñ vaṣf eden
Gül beden nāzik dehen başdan başa püskürme ben[3058]

II

İncedir ġāyet ile ol nāzik endāmıñ beli
Beñzemez aña kemānıñ naġmesi sāzıñ teli
Nāz eder hem raḳṣ eder çārpāreden düşmez eli

3054 B1 170a, İ2 169a, İÜ 199b, MA 10, T1 75a
3055 āvāre İ2, İÜ, T1: bīçāre B1, MA
3056 Āh İ2, İÜ, T1: Hīç B1, MA
3057 B1 170b, İ2 169a, İÜ 200a, MA 8, T1 74b
3058 eyler: İ2-

Ġonce femli gül yañaḳlı çifte beñli şīveli[3059]

III

Gece gündüz firḳatiñ kār etdi cānā cānıma
Luṭf ile bir kez nigāh et bu ḍil-i nālānıma
Raḥm edip ḫūn-āb-ı eşk-i dīde-i giryānıma
Şehlevendim şīvemendim gel begim gir yanıma[3060]

IV

Miḥnet-i hicriñle şimdi sevdigim ḥālim yaman
Ḫaylī demdir gelmediñ olduñ yine gözden nihān
Fāżılı luṭfuñla gel şād eyle ey rūḥ-ı revān
Şīvekārım gül-ʿizārım nāzlı yārim gel amān[3061]

ŞARḲĪ [3062]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

Severim tāze cüvānı severim
Yaʿnī ol şūḫ-ı cihānı severim
Ẓālim olsa daḫi anı severim
ʿĀşıḳım āh u fiġānı severim

II

Ġayrı bir dilberi aṣlā sevmem
Ne ḳadar olsa da raʿnā sevmem
Ḫāneye gelse de tenhā sevmem
Ancaḳ ol rūḥ-ı revānı severim[3063]

III

Dilberiñ ṭavrı levendāne gerek
ʿĀşıḳ ammā o da dīvāne gerek
Āteş-i ʿaşḳa hemān yana gerek
Yanġınım ben de yananı severim[3064]

IV

Fāżılı ṣabrıma ḥayrān etdim
Sīnemi āteş-i sūzān etdim

3059 ile B1, İÜ, MA, T1: İ2- / Ġonce femli gül yañaḳlı çifte beñli şīveli İ2, İÜ, B1, T1: Gül beden nāzik dehen başdan başa püskürme ben MA

3060 Şeh-levendim şīvemendim gel begim gir yanıma B1, İ2, İÜ, T1: Gül beden nāzik dehen başdan başa püskürme ben MA

3061 Şīvekārım gül-ʿizārım nāzlı yārim gel amān B1, İÜ: Şīvekārım nāzlı yārim gel amān bī-amāñ İ2; Gül beden nāzik dehen başdan başa püskürme ben MA; Şīvekārım nāzlı yārim gel amān T1

3062 B1 170b, İ2-, İÜ 200a, MA 11, T1 75a

3063 bir dilberi İÜ: dilberleri MA, B1: dilberi T1 / sevmem B1, İÜ, T1: sevemem MA / rūḥ-ı revānı İÜ, T1: şūḫ-ı cihānı B1, MA

3064 yanġınım İÜ, MA: yanıġım B1, T1

[200b] Dilde adıñ yine pinhān etdim[3065]
Demedim işte fülānı severim

[200a][3066] **ŞARḲĪ-Yİ RUBʿİYYE** [3067]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

Sīm-i ḫāliṣ gibi cism-i ṣāfı
Cümle ḫūbāna eder faḫriyye
Dedi mehpāreleriñ ṣarrāfı
Rūbʿ-ı meskūnu deger rubʿiyye[3068]

II

Gerdeni üzre ezelden ḥālā
Ben ile böyle yazılmış ṭuġrā
Ḍarebe fī-memleket-i ḥüsn ü bahā
Cān gerek ṣunʿına üstādiyye

III

Sikkeden şimdi hen*üz* ḳurtulmuş
Ḳalpazan pençesine düş olmuş
Zer gibi beñzi ṣararmış ṣolmuş
Būse vermiş aña ṣarrāfiyye

IV

Ben de zencīrliyim ol gīsūda
Bir pula geçmedim ol çārsūda
Fāżıla eyle kerem-i fermūde
Bütün olmazsa eġer nıṣfiyye

[200b] **ŞARḲĪ** [3069]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - -

I

Derūnum dāġ dāġ olsun
Ḳoʿaşḳ içre çerāġ olsun
Hemān ol şūḫ ṣaġ olsun
Göñül daġ üstü bāġ olsun

3065 B1 ve MA'da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
3066 Derkenardadır.
3067 B1-, İ2 168b, İÜ 200a, MA 13, T1 74a
Ṣarḳī Berāy-ı Rubʿiyye MA
3068 deger İÜ, T1: eder İ2, MA
3069 B1 167b, İ2 169b, İÜ 200b, MA 7, T1 75a

II

Nigār-ı dil-pesendimsin
Cüvānsın şehlevendimsin
Hemān sen gel efendimsin
Güzeller hep ırag̱ olsun[3070]

III

Seni öpmüş raḳīb-i şūm
Yañag̱ıñdan bütün maʿlūm
Amān ol ḳalmasın maḥrūm
El olmazsa ayag̱ olsun

IV

Göñül ol dilbere māʾil
Olurken luṭfuna nāʾil
Revā mı şimdicek **Fāżıl**
Ki benden ol yasag̱ olsun

ŞARḲĪ [3071]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

Gülerek raḳṣ ederek her yaña
Çıḳdı ol çengī ḳızı meydāna
Ele almış yine çārpāresini
El-amān böyle gerek cānāna

II [3072]

Ne ʿaceb raḳṣ ediyor seyr eyle
Ṣabra ṭāḳat mı ḳalır insāna
Naġmesin muṭrib unutdu göricek
Sāzlar oldu daḫı mestāne

III

Yerdedir ḫavf ile çeşm-i nīzen
Yüzüne baḳsa olur dīvāne
Ruḫ-ı zībāsı güzel çeşmi güzel
Ḳadd-i bālāsı güzel dürdāne

IV

Ġamzesi ʿaḳl alıcı maḥrem-i rāz
ʿİşvesi cān verici bīgāne
Fāżıl-ı ḫaste-dili atma ṣaḳın
Nāzenīnim güzelim yābāna

3070 Cüvānsın İ2, İÜ, MA, T1: Cüvānım B1
3071 B1 126b, İ2 170a, İÜ 200b, MA-, T1 75b
3072 İkinci bendin 3 ve 4. mısraları sadece B1'de bulunmaktadır.

ŞARḲĪ BERĀY-I ZERNİŞĀN [3073]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

-.-- / -.-- / -.-

[201a] I

Kimdir ol nādīde maḥbūb-ı cihān
Raḳṣa girmiş nāz eder bir nev-cüvān
Görmemişdir böyle çeşm-i ʿāşıḳān
El-amān kimdir o kāfir el-amān

II [3074]

Ḥüsnüne baḳsañ melek sīmāsıdır
Ḳāmeti bāġ-ı İrem ṭūbāsıdır
Hangi bāġıñ ġonce-i zībāsıdır
Kimleriñ cānānı ol rūḥ-ı revān

III [3075]

Hangi milletden ne derler adına
Beñzemez ḥaḳḳā beşer evlādına
Ṣorsaña bir ʿāşıḳ-ı nā-şādına
Ḥūrī mi yāḫud perī mi ol cüvān[3076]

IV

Müjdeler **Fāżıl** o şūḫ-ı muʿteber
Ustasından ben bugün aldım ḫaber
Semti ol şemʿiñ meger semt-i Fener
İsmine derler imiş hem Zernişān

ŞARḲĪ BERĀY-I ĀFET [3077]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

I

Dil-i bī-çāre ġam-ı ʿaşḳ ile nā-kām olsun
Beste-i silsile-i zülf-i siyeh-fām olsun
Dilber olursa da mümtāz u ḫoş-endām olsun
İşte Āfet gibi bir şūḫ-ı dil-ārām olsun[3078]

3073 B1 167b, İ2 170a, İÜ 201a, MA 4, T1 75b
Şarḳī B1

3074 B1, İ2 ve T1'de 3. ḳıtʿadır; MA-

3075 İ2 ve MA'da 2. ḳıtʿadır.

3076 ḥaḳḳā B1, İÜ, MA: ṭavrı İ2, T1 / Ṣorsaña bir İÜ: Raḥmi var mı B1, İ2, MA, T1

3077 B1 167b, İ2 170a, İÜ 201a, MA 2, T1 75b
Şarḳī B1

3078 ʿaşḳ ile MA: ʿaşḳıñla İÜ; ʿaşḳla B1, İ2, T1

II [3079]

Çünki bīdār iken üftādeñe yoḳ inṣāfıñ
Emeyim bārī uyurken o vücūd-ı ṣāfıñ
Eyleyem ḥırṣla diş yāresi hep eṭrāfıñ
Seni hep ʿāleme teşhīr edeyim nām olsun[3080]

III [3081]

Luṭf u inṣāf edip ey şūḫ-ı ciḫān-ı mümtāz
Eyle ʿuşşāḳ ile bir laḥẓa meded nāz u niyāz
Ḫāneye gitme pek erkenden efendim ne bu nāz
Hele ṣabr eyle o mehpāreñe aḫşam olsun[3082]

IV

Devlet-i vaṣlıña ṭālib degilim sulṭānım
Ben de **Fāżıl** gibi dīdāra hemān şaʿbānım
Yanaġıñdan belī bir būsecik ister cānım
Şimdi olmazsa eger mevsim-i bayram olsun[3083]

ŞARḲĪ BERĀY-I MEHTĀB [3084]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

Ḫalḳdan ḳıldı o mehpāre ḥicāb
Yüzüne perçemini ḳıldı niḳāb
[201b]Ay gibi meclise etdikde ṭulūʿ
Dediler ismine ʿālem Mehtāb[3085]

II

Güzelim bī-bedelim cānānım[3086]
Bize de eyle naẓar sulṭānım
Cigerim ben de saña büryānım
Olmuşum āteş-i ʿaşḳıñla kebāb

3079 İ2'de 3, T1'de 4. ḳıtʿadır.

3080 üftādeñe İÜ, MA: üftādeye B1, İ2, T1
Koçu, İstanbul'un ayak takımı olan külhaniler arasında sevgililerini öperken âleme teşhir kastı ile dişleme, ısırma âdetinin Fâzıl'ın bu mısralarında görüldüğünü söylemektedir (1971: 5592).

3081 B1 ve İ2'de 2. ḳıtʿadır.

3082 inṣāf İÜ: ārām B1, İ2, MA, T1 / laḥẓa B1, İÜ, MA: pāre İ2, T1 / ʿuşşāḳ ile İ2, İÜ, T1: ʿuşşāḳla B1; ʿuşşāḳıña MA / erkenden B1, İ2, İÜ, T1: erkence MA / hele B1, İÜ, MA: bārī İ2, T1 / o İÜ: a B1, İ2, MA, T1

3083 Devlet-i B1, İÜ, MA: Leẕẕet-i İ2, T1

3084 B1 168a, İ2 170b, İÜ 201a, MA 3, T1 76a
Şarḳī B1
Manzumede mısralar nüshalara göre farklı sıralandığından çok fazla dipnot oluşmaması için bu farklılıklar gösterilmemiştir.

3085 ṭulūʿ İÜ: ẓuhūr B1, İ2, MA, T1

3086 Güzelim B1, İÜ, MA, T1: Görelim İ2

III

Serv-i nāzım buyuruñ seyrāna
Geldi esbāb-ı ṣafā meydāna
Bāde bir yaña ḳadeḥ bir yaña
Seni biñ cānla gözler aḥbāb

IV

Fāżıl-ı zārı helāk eylersin
Sözü hep ġamze ile söylersin
Niçün ol ẓālime ışmarlarsın
Ne olur versen o leblerle cevāb

ŞARḲĪ-Yİ ANTON [3087]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - -/. - - - . /. - - -/. - - -

I

Eyā ʿālem eyā ʿālem yine derd-i nihālim var
ʿAceb vāḳıfsañız bilmem yeñi bir mihribānım var
Benim bir dāne Antonum saña bi'llāhi meftūnum
Ne simim var ne altınım hemān bir ṣaḳlı cānım var[3088]

II

Süzülsün çeşm-i cellādiñ cefādır çünki muʿtādıñ
Seniñ var ise bidādıñ benim āh u fiġānım var
Baña ol yār içün **Fāżıl** cesedler olmadı ḥāʾil
Tenimde şimdi ve'l-ḥāṣıl iki rūh-ı revānım var

ŞARḲĪ [3089]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - -/. . - -/. . - -/. . -

[202a] I

Gülle-i ʿaşḳa dil-i zārı nişāngāh etdim
Eyledim cānı fedā ḥāṣılı ḫūbānlar içün
Giderek āḳıbet aldım fetʾli āh etdim
Yandım āteşlere Ṭopḫāneli bir dilber içün

II

Geldi ol şeḫ oyuna fitne daḫi oldu ʿalem
Yürüyüş etdi ḥiṣār-ı dilime leşker-i ġam
Falya verdim giderek rāzıma oldu maḥrem
Yandım āteşlere Ṭopḫāneli bir dilber içün[3090]

3087 B1 168a, İ2 170b, İÜ 201b, MA 3, T1 76a
Şarḳī B1; Şarḳi Berāy-ı Anton İ2, MA, T1

3088 nihālim İÜ: nihānım B1, İ2, MA, T1 / Benim bir dāne B1, İÜ: Güzeller şāhı İ2, MA, T1

3089 B1 172a, İ2 171a, İÜ 201b, MA 9, T1-

3090 oyuna İ2, İÜ: öñüne B1, MA

III

Ne ṭabanca ne daḫi tīġ gerekdir ne tüfeng
Ḫançer-i ġamze ile ḳılmada ʿuşşāḳla ceng
Ḫāşılı eyledi dünyāyı benim başıma teng
Yandım āteşlere Ṭopḫāneli bir dilber içün

IV

Şehlevendim güzelim ḥaḳ bu ki ḫoş yaḳışmış
Āteşīñ aṭlasıñ üstünde o bārūtī-biniş
Seni gördükde daḫi **Fāżıl**-ı bī-çāre demiş
Yandım āteşlere Ṭopḫāneli bir dilber içün

ŞARḲĪ BERĀY-I ÇİÇEK [3091]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

O Gümüşḫāneli sīm endāmım
Dedim ismiñ ne ola sulṭānım
Nāz ile dedi Çiçekdir nāmım
Ne çiçeksin biliriz hey cānım

II

Belī elmās çiçeksin biliriz
Gülde perverde bebeksin biliriz
Sevdigim ḥūr u meleksin biliriz
Şāhbāzım saña ben şaʿbānım[3092]

III [3093]

Ehl-i maʿden seni bilmez cānā
Añlamazlar ne gühersin ḥālā
Yürü İstanbula ey nāzlı edā
Rūm raḳḳāşı benim cānānım

IV

ʿĀşıḳa tā bu ḳadar nāz olmaz
Çeşm-i şūḫuñ gibi şehbāz olmaz
Bir çiçekle güzelim yaz olmaz
Açıl ey tāze gül-i ḫandānım

V

İşte aḫırda ḳır at āmāde
Yürü bir zevḳ edelim tenhāda
Saña **Fāżıl** gibi var üftāde

3091 B1 172b, İ2 171a, İÜ 202a, MA 11, T1- Şarḳī B1, İÜ

3092 çiçeksin B1, İ2, İÜ: çiçegisin MA

3093 3. bend ve 4. bendin ilk iki mısraı İ2'de tekrar yazılmıştır.

Yürü ey dilber-i ʿālī-şānım[3094]

[202b] **ŞARḲĪ** [3095]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - /. - - - /. - -

I

Edāsı cilvesi ḫoş dil-pesendim
Seni gördükde ben ġāyet begendim
Saña bir doġru sözüm var efendim
Naẓīriñ yoḳ cihānda şehlevendim

II

Güzeller içre şūḫ-ı bī-bedelsin
Daḫi ʿāşıḳlara ṭūl-i emelsin
Güzelsin sevdigim ġāyet güzelsin
Naẓīrin yoḳ cihānda şehlevendim

III [3096]

Efendim şimdicek meydān seniñdir
Ne ki eylerseñ et devrān seniñdir
Hemān sen nāza başla cān seniñdir
Naẓīrin yoḳ cihānda şehlevendim

IV

Bütün ʿālem saña dil-dāde oldu
Durup seyrāna hep āmāde oldu
Saña **Fāżıl** daḫi üftāde oldu
Naẓīrin yoḳ cihānda şehlevendim[3097]

ŞARḲĪ-Yİ DARÇIN GÜLÜ [3098]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

-. - - /- . - - /- . -

I

Bir cüvān gördüm yañaġı gülgülī
Beñleri var üç ʿaded şeh-dāneli
Orta boylu ḫoş edālı cilveli
İsmine derler imiş Darçın Gülü

Naḳarāt [3099]

3094 tenhāda İ2, İÜ: dünyāda B1, MA
3095 B1 171b, İ2 171b, İÜ 202b, MA 7, T1-
3096 İ2-
3097 üftāde İ2, İÜ, MA: dildāde B1
3098 B1 169b, İ2 171b, İÜ 202b, MA 9, T1-Şarḳī Der-Maḳām-ı Ṭāhir B1; Şarḳī İÜ; Şarḳī Berāy-ı Darçın Gülü MA
3099 B1 dışındaki nüshalarda nakarat yer almamaktadır.

Āh o ṣaçı sünbülü cāna dolaşdı kākülü
El-amān cānım amān [u] nāzlı yārim ṣīveli
Ol ḳaranfil beñleriyle sevdigim Darçın Gülü

II [3100]

ʿAşḳ ola üftāde-i nā-şādına
El-ḥased nāʾil olanlar dādına
Raḳṣa girmiş āferīn üstādına
Tel tel olmuş gerden üzre kākülü

III [3101]

Olmaġa lāyıḳ göñül āyīnesi
Sīme beñzer gerdeni hem sīnesi
Penbede gülde büyütmüş ninesi
Ḳoçmaġa gelmez nezāketden beli

IV [3102]

Şöyle ẓannım girmiş on beş yaşına
ʿIṭr-ı şāḫīler sürünmüş ḳaşına
Ṣırma püsküllü beyāż fes başına
Bir yaraşmışdır ki yāḥū yelleli[3103]

V [3104]

Bir müsellem dilber-i nev-restedir
Ḥüsnüne **Fāżıl** daḫi dil-bestedir
Her ne medḥ olsa aña şāyestedir
Ehl-i ʿaşḳıñ ġoncesi hem bülbülü

ŞARḲĪ [3105]

Fāʿilāṭün / Fāʿilātün

.--/-.--

[203a] I

ʿĀşıḳım bir dil-rübāya
Bir cüvān-ı bī-vefāya
Ṭāḳatim yoḳdur cefāya
Ṛaḥm ediñ ben mübtelāya

II [3106]

Şūḫdur ġāyet güzeldir
Her edāsı bī-bedeldir

3100 B1'de 3. ḳıtʿadır.
3101 B1'de 4. ḳıtʿadır.
3102 B1'de 5. ḳıtʿadır.
3103 yāḥū B1, İÜ, MA: yā İ2
3104 B1'de 6. ḳıtʿadır.
3105 B1 168b, İ2 172a, İÜ 203a, MA 10, T1-
3106 İ2-

ʿĀşıḳa ṭūl-i emeldir
Baḳ şu reftār u edāya

III [3107]

Ḳāmeti serv-i bülendim
Ṣīvekārım şehlevendim
Gel benim kendi efendim
Merḥamet ḳıl ben gedāya

IV [3108]

Fāżılıñ ḥāli yamandır
Kārı hep āh u fiġāndır
Yanmada ḫaylī zamāndır
Uġramış derd ü belāya

ŞARḲĪ [3109]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

I

Be hey Āfet ne ḳıyāmetsin sen
ʿĀşıḳıñ cānına ḥasretsin sen
İşidirdim ki bir āfet var imiş
Şimdi bildim ki ne Āfetsin sen[3110]

II

ʿAfv edip ḥüsnüñe kec baḳdım ise [3111]
Bilmeyip zerre ḳuṣūr etdim ise
Seni sāʾirlere beñzetdim ise
Şimdi bildim ki o Āfetsin sen[3112]

III

Bilmedim zātıñı ey nūr-ı emel[3113]
Ẓann ederdim ki beşerden evvel
Sen melek-ṭalʿat imişsin a güzel
Şimdi bildim ki ne Āfetsin sen

IV

Seni taṣḥīḥ edip evvel ü āḫir
Añladım ḥüsnüñü bāṭın u ẓāhir
Ehl-i ʿaşḳa ne belāsın kāfir
Şimdi bildim ki ne Āfetsin sen

3107 İ2'de 2. ḳıtʿadır.
3108 İ2'de 3. ḳıtʿadır.
3109 B1 168b, İ2-, İÜ 203a, MA 4, T1-
3110 ki ne İÜ: ki o B1, MA
3111 MA'da sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.
3112 o B1: ne İÜ, MA
3113 B1'de sonraki mısra ile takdim-tehirlidir.

V

Saña **Fāżıl** daḫi dīvāne imiş
Ḫaylī dem şemʿine pervāne imiş
Sende bu cezbe-i zībā ne imiş
Şimdi bildim ki ne Āfetsin sen

ŞARḲĪ [3114]

Müstefʿilün / Feʿūlün

- - . -/. - -

I

Ey eḫl-i dīn ü irşād
Bir dilber-i ḫaristān
[203b]Dünyāyı ḳıldı berbād
Yaġması oldu īmān[3115]

II

Bir dilber-i Firengī
Ruḫsārı bāde rengi
Bir ḳolda olsa çengī
Eyler cihānı nālān[3116]

III

Gördüm amān o māhı
Cānlar alır nigāhı
Ol şabḳa-i siyāhı
Ol ṭurre-i perīşān

IV

Ḫurşīd-i ḳavm-i ʿĪsā
Ḳandīlçe-i kelīsā
Sāli olur kebīsā
Ol māha kim ki şaʿbān

V

Üftādesi nihānī
Biñ söylese amānı
Olmazsa tercümānı
Fehm eylemez o ḥayvān

VI

Sīmīn ʿaṣāsı elde
Tīġ-ı belāsı belde
Bilmem ne ol güzelde

3114 B1 62b, İ2-, İÜ 203a, MA-, T1- Ḳaṣīde Der-Medḥ-i Ḫūbān-ı Efrenc B1
3115 berbād İÜ: mürtād B1
3116 nālān İÜ: pistān B1

ʿĀlem yolunda ḳurbān[3117]

VII

Ol ṭıfl-ı nev-reside
Āhū gibi remide
Eṭvārı hep güzide
Yoḳdur aña bir aḳrān

VIII

Ol ḳubbe kim çatılmış
Hep penbeden atılmış
Cānlar ile ṣatılmış
Kālā-yı nev-fisʿtān[3118]

IX

Bir ṭatlı dilli kāfir
Miṣli cihānda nādir
Etmekde celb-i ḫāṭır
Her dem o şekker-efşān[3119]

X

Bir yoşma şūḫ edā genc
Bir ser-firāz-ı Efrenc
Çekmez fütādesi renc
Vaṣlına verse ṣad-cān[3120]

[204a] XI

Ol dilber-i Firence
Āh ol dehānı ġonce
Ġāyet miyānı ince
İsā gülü bir oġlan[3121]

XII

ʿAşḳıyla ol cüvānda
Ḥıfẓ eyledim zebānda
Ṭalyancadır lisānda
Hem ışṭılāḥ-ı Yunan[3122]

XIII

Başlarsa çeşmi nāza
Cān alsa azdan aza
Dil başlasa niyāza
Bilmez ne etdi cānān

3117 belde İÜ: dilde B1 / ḳurbān İÜ: kerbān B1
3118 nev-fisʿtān İÜ: ẕevḳ ü ʿirfān B1
3119 Etmekde İÜ: Sevdā[y]ile B1 / Her dem İÜ: Eyler B1
3120 şūḫ İÜ: ḫoş B1 / Çekmez B1: Çeker İÜ
3121 Āh ol dehānı İÜ: Nāzik dehān B1
3122 Ṭalyancadır İÜ: Ṭalyanca pek B1

XIV

Bilmez ne nāz u güftār
Saḫte degil o reftār
Ẕātidir anda eṭvār
Vehbī miṣāl-i hayvān[3123]

XV

Ḳaṣdī degil cefāsı
Cān alsa da edāsı
Sehven olur ḳażāsı
Mānend-i ḍarb-ı ṣıbyān[3124]

XVI [3125]

Ey ḳonsolos Filisto (?)
Balyos Cenbe (?) Tiyisto (?)
Begzāde-i Ḫıristo
Sensin ḳral-ı ḫūbān

XVII

Sensin benim niyāzım
Ey serv-i ser-firāzım
Cānān-ı şāhbāzım
Sensin göñülde sulṭān

XVIII

Ol Cenbe(?)-i semīne
Ol penbeden ḫazīne
Bu ʿāşıḳ-ı kemīne
Olsa sezādır iḥsān[3126]

XIX

Ey ġonce-i melāḥat
Yoḳ iḳtidāra ṭāḳat
Ṣādır olur o ḥālet
Ḳalmadı ṣabra imkān

XX

Bu ʿāşıḳıñ a cānā
Bā-aşḳ-ı Meryem Ana
[204b]ʿAşḳıñla nice yana
Bu zārı eyle ḫandān[3127]

XXI

Versin ḫaber keşīşe
Başıñ açıp hemişe

3123 Vehbī İÜ: Ẕihnī B1
3124 ḍarb-ı İÜ: ṭavr-ı B1
3125 B1-
3126 Bu ʿāşıḳ-ı kemīne İÜ: Ey nev-fidan-ı ʿişve B1
3127 Bā İÜ: Tā B1 / ʿAşḳıñla İÜ: ʿAşḳıyla B1

Fāżıl bu müşkil işe
Ḳılsın duʿāyı ruhbān[3128]

XXII

Yā Rabb o şūḫ-ı elṭaf
Ol dilber-i mükellef
İslām-ile müşerref
Olsun be-ḥaḳḳ-ı ʿİmrān

XXIII

Ol dem şiḳārım olsun
Ḫānemde yārim olsun
Ḫıdmet-güẕārım olsun
Yanımda ola her ān

XXIV [3129]

İşte cemīʿ-i millet
Ne tercümāna minnet
Yoḳ ol metāʿa ḳıymet
Kālā-yı vaṣl-ı cānān

XXV

Her kim ki bu duʿāya
Āmīn diye Ḫudāya
Sevdigi dil-rübāya
Olsun ḳarīn-i yorġan

[205b] İBTİDĀ-YI ĠAZELİYYĀT [3130]

Mefūlü / Mefāīlü / Mefāīlün / Fā

- - . / . - - . / . - - - / -

Ey ẕāt-ı tu iḥyā vü fenā-yı gül şüd
Hem besmele hem ḫātime-i bismil şüd [3131]

Fāżıl ki şüde mest-i müdām-ı ʿışḳet
Der-sāġar-ı ʿirfān dileş bes mül şüd [3132]

1 [3133]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

3128 ruhbān İÜ: ṣıbyān B1

3129 İÜ-

3130 B1 108b, İ2 177b, İÜ 205b, MA 2, T1 77b
Ġazeliyyāt İÜ

3131 "Ey zatı çiçeği yaşatan ve yok eden (Allah'ım)! Hem başlangıç hem de son (senin adınla) olur."

3132 "Fāzıl senin aşkının daimî mesti olmuş. Onun gönlündeki irfan kadehinde bulunan şarap kāfidir."

3133 B1 108b, İ2 177b, İÜ 205b, MA 2, T1 77b

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Dilberiñ ebrūsu vaṣfıyla gerekdir ibtidā
Yaʿnī bismi'llāh ile lāzım demekdir ibtidā

2 Ben o cānānı saña bilmem nice taʿrīf edem
Rūz u şeb āvāre-i ʿaşḳı melekdir ibtidā[3134]

3 Ben fem-i dildārı terk etmezdim ammā n'eyleyim
Nefy ü iṣbātı henüz mevhūm-ı şekdir ibtidā[3135]

4 Derd-i serden ehl-i dil bulmaz rehā bu devrde
Baş düşmen anlara çerḫ-i felekdir ibtidā[3136]

5 Ṣaff-ı naẓma peşrev olmuş kümmeyit-i ḫāmemiz
Her alayıñ revnaḳ-ārāsı yedekdir ibtidā [3137]

6 Öyle **Fāżıl** bir zer-i ḫāliṣ-ʿayār olmuş sözüm
Kim dil-i Cibrīl aña seng-i miḥekdir ibtidā

2 [3138]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Çoḳ sitem eyledi ol dilber-i bī-dād baña
Kūşe-i fırḳati iḳlīm-i ġam-ābād baña

2 Sāde-rū bir güzeliñ oldum esīr-i ʿaşḳı
Ḫaṭ-ı nev-nüsḫasıdır hüccet-i āzād baña[3139]

3 Sīnemi öyle siper eyledi ol āhen-dil
Görünür her müjesi nīze-i pūlād baña

4 Ben ki ol tīşe-zen-i kūh-ı belā-yı ʿaşḳım
Āferīn etdi ʿademden daḫı Ferhād baña[3140]

5 Gördügü şūḫ-ı sitemkāra beni düş etdi
Daḫı bilmem ne eder bu dil-i nā-şād baña

6 Verdi Ḫallāḳ-ı ezel çāre ne ey çerḫ-i şamem
Güş-ı nā-süfte saña miṣḳab-ı feryād baña[3141]

7 Bī-maʿāşım şanırım çerh-i baḫīl şaymışdır

3134 āvāre B1, İÜ, MA, T1: āvāze İ2
3135 terk etmezdim MA: ter geçmezdim B1, İ2, İÜ, T1 / n'eyleyim B1, İÜ, MA, T1: n'eylesem İ2
3136 felekdir B1, İ2, MA, T1: felekden İÜ
3137 "Kızıl renkli at" anlamına gelen "kümeyt" kelimesi.
3138 B1 108b, İ2 177b, İÜ 205b, MA 2, T1 77b
3139 ḫüccet-i B1: ḫüccete İ2, MA; muhabbet-i İÜ; muḥabbete T1 / āzād B1, İ2, İÜ, T1: evrād MA
3140 ben ki MA: benim B1, İ2, İÜ, T1
3141 şamem İÜ: aşmem B1; şamīm İ2, T1, MA

Ḳurṣ-ı ḫurşīdini yevmiyyeli īrād baña[3142]

[206a] 8 Kef-i inʿām-ı şehinşāh-ı cihān ṣaġ olsun
Her zamān dest-i seḫāsı eder imdād baña

9 Ḥażret-i Şāh Selīm Ḫān-ı cihān-ārā kim
Her seḥer edʿiye-i devleti evrād baña

10 Ḳalem aldıḳca ele farṭ-ı ʿubūdiyyetden
Evvelā midḥat-i şāhānesi muʿtād baña[3143]

11 ʿAḳl-ı kül muʿcize **Fāżıl** iki şākirdimdir
Ġamze-i dilber ü Cibrīl iki üstād baña[3144]

3 [3145]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Eylesin şāhid-i baḫt-ı siyehim nāz baña
Ne sitem eylese biʾllāh felek ăz baña

2 Cevelān eylemedim zirve-i āmālimde
Ṭāliʿim olmuş iken şehper-i pervāz baña[3146]

3 Devr-i rūz-nāme-i naḥsem ki tamām olmuş idi
Verdi baḫtım yine encāmdan āġāz bañā[3147]

4 Gösterip ṣūret-i evhām ḥuṣūl-i maṭlab
Sīmyā ile meger oldu daġal-bāz baña

5 Sīmyā mıydı ya ḫulyā mı bu **Fāżıl** bilmem
Ne füsūn eyledi ol şaʿbede-perdāz baña[3148]

4 [3149]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Çerh kendi ḳanımı şimdi şarāb eyler baña
Kendi baġrımdan yine dönmüş kebāb eyler baña

2 Ben o nā-kāmım ki dü-tāb olmuşum kevneynden

3142 bī-maʿāşım B1, İÜ, MA, T1: bī-şümārım İ2 / ḫurşīdini B1, İ2, İÜ, MA: ḫurşīdimi T1
3143 ʿubūdiyyetden İÜ, MA, T1: ʿubūdiyyetdir B1, İ2
3144 kül: İ2-
3145 B1 109a, İ2 178a, İÜ 206a, MA 3, T1 78a
3146 āmālimde B1, İÜ, MA, T1: āmālimden İ2 / Ṭāliʿim olmuş iken şehper-i pervāz baña B1, İ2, İÜ, T1: Olmadım lāne-i maḳṣūda niçün bāl-küşād MA
3147 naḥsem B1, İ2, İÜ, T1: baḫtım MA
3148 ḫulyā B1, İ2, MA, T1: rüʾyā İÜ
3149 B1 109a, İ2 178a, İÜ 206a, MA 3, T1 78a

Çehre-i maḳṣūd ise refʿ -i niḳāb eyler baña

3 Kūh-ı ġamda ser-firāz-ı ehl-i derd ü miḥnetim
Çerḫden tīr-i cefā hep intisāb eyler baña[3150]

4 Sīneden her āh-ı cān-sūz eyledikce derd ile
Anı çerḫ enfās-ı ʿömrümden ḥisāb eyler baña

5 Bir nigāh-ı yāre **Fāżıl** ṣad-cihān etdim fedā
Cāhilān-ı ehl-i dünyā hep ʿitāb eyler baña

5 [3151]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Sūy-ı Ḥaḳdan gelicek āteş-i taḳdīr saña
Sedd-i rāh ola mı hīç penbe-i tedbīr saña

2 [3152] Şikem-i ejder-i zülf içre iken ey dil-i zār
Āteş-i ʿārızı etmiş yine teʾṣīr saña

[206b] 3 Şāhbāz-ı nigehiñ ṣayda hemān bāl açsın
Cān verir olmaġa ʿAnḳā daḫi naḫçīr saña

4 Dehenim ile dü-gūşuñ daḫi pür-aḫker olur
Edemem ol ruḫ-ı tāb-efkeni taḳrīr saña

5 Niyyetiñ fānī cihān içre tecerrüd ammā
Fāżılā ṭūl-i emel olmada zencīr saña[3153]

6 [3154]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

-. - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Hem-ruḫ-ı yār olmaġa ey māh ān lāzım saña
Rūz u şeb bir ʿārıż-ı pertev-feşān lāzım saña[3155]

2 Ḫurde-bīnān etmediler hīç saña iṣbāt-ı fem
Mā-ḥaṣal şīrīn-zebānım bir dehān lāzım saña[3156]

3 [3157] Nūr-ı ʿaynım gerd-i pāyıñ ḳılma dīdemden dirīġ
Ḫāk-i pāyıñ sürmedir bir sürmedān lāzım saña

3150 Kūh-ı B1, İ2, İÜ, T1: Kūy-ı MA
3151 B1 109b, İ2 178a, İÜ 206a, MA 4, T1 78a
3152 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
3153 emel olmada B1, MA, T1: emel olmasa İÜ: emelse olmada İ2
3154 B1 109b, İ2 178b, İÜ 206b, MA 4, T1 78b
3155 ruḫ-ı B1, İÜ, MA, T1: reh-i İ2
3156 fem B1, İ2, İÜ, T1: laf MA / Mā-ḥaṣal B1, İ2, MA, T1: Evvelā İÜ
3157 İ2, T1-

4 İkisiñ yaḳdım ḫarāb etdim fiġān u āh-ile
Ey cihān başḳa zemīn ü āsumān lāzım saña

5 **Fāżıl**ā ʿaşḳ içre ḳaṣdıñ rütbe-i vālā ise
Dest-būs-ı mürşid-i ʿālī-mekān lāzım saña

6 Neşʾet-i üstād kim evṣāfını taḳrīr içün
Ḫançer-i ebrū-yı dilberden zebān lāzım saña[3158]

7 İrtiḳā etmek içün evc-i sipihr-i medḥine
Ḳāmet-i dildārveş bir nerdübān lāzım saña

8 [3159] Ṭabʿ-ı pāki şiʿriñe taḥsīn ederse baʿd-ez-īn
Daʿvī-yi iʿcāz u ilhām u beyān lāzım saña

7 [3160]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Olsun o şūḫa cān u dil ü mā-melek fedā
Hicr-ile etmesin bizi bir laḥẓa tek fedā

2 Düşdüm cünūn-ı ʿaşḳıñ-ile başḳa ʿāleme
Olsun seniñ'çün ey perī ins ü melek fedā

3 Bir ẕerre ḫāk-i pāyıña olmaz zemīn bedel
Bir pertev-i cemāline olmaz felek fedā

4 [3161] Bir ḳatre āb-ı laʿliñe ṣu ḳātibi daḫi
Āb-ı zülāl-i kevṯeri etmek gerek fedā

5 **Fāżıl** göreydi hᵛābda aġyār ile seni
Eylerdi hᵛāb u rāḥatı tā ḥaşre dek fedā[3162]

8 [3163]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - / . - - - / . - -

[207a] 1 O baldırlarla ol cānān-ı zībā
İki sīmīn ayaḳlı serv-i vālā[3164]

3158 Neşʾet-i B1, İÜ: Ḥażret-i İ2, MA, T1

3159 İ2, T1-

3160 B1 109b, İ2 178b, İÜ 206b, MA 4, T1 78b (Bu gazel MA'da 4 beyittir. 3. beytin ilk mısraı ile 4. beytin ikinci mısraı bir beyit olarak yazılmıştır.)

3161 MA-

3162 aġyār-ile B1, İ2, İÜ, T1: aġyār ger MA

3163 B1 109b, İ2 179a, İÜ 207a, MA 4, T1 78b (B1, İ2 ve T1'de "İn Ġazel Berāy-ı Baldır-ı Şīrīn-Mezāḳ ki Ferāmūş Şüde-i Şuʿarā-yı Selef" başlığı bulunmaktadır.)

3164 vālā B1, İ2, İÜ, T1: bālā MA
Koçu, İstanbul delikanlıları arasında "Cezayir Kesimi" denilen bir kılıkla yalın ayak ve baldır

2 Ayaḳlar bir sebīke sīm-i ḫāliṣ
Ṭopuḳlar pāre-i elmās gūyā

3 Mücellā külçe-i sīmīn-i ḳudret
Eṣer yoḳ mūydan sāḳında aṣlā

4 Şeker renginde bir leẕẕetli baldır
Şekerden ṭatlıdır ʿuṣṣāḳa ḫālā

5 Degil ḫālī o sāḳ-ı pāke **Fāżıl**
Siyeh beñler de olmuş zīnet-efzā

9 [3165]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Görünürken tenine berg-i semen ḳara ʿabā
Berg-i gülden aña bir cāme biçerseñ ne ḳabā

2 Sīm-i ḫāliṣ gibi ol baldırı der kim görse
Raḫm-ı māderde gümüş maʿdeni var mı ʿacabā

3 Sāḳ-ı ṣāfīsi hevādan daḫi olur muġber
Leke baġlar aña yüz sürse eger bād-ı ṣabā

4 [3166] Verdi zīnet aña ol ṣırmalı ṭozluḳ el-ḥaḳ
Daḫi defʿ eyledi neẕẕāre-i çeşm-i ruḳabā

5 Oldu çaḳşırlı güvercin gibi ṭozluḳlar-ile
Fetene'l-ḫalḳa bi-sāḳayhi ve bi'l-kaʿbi sebā[3167]

6 Vaṣf-ı baldırla ayaġ altına gitdi süḫanım
Medḥ-i ednāda süḫan böyle olur cümle hebā

7 Nıṣf-ı ṣānīsi o ṣūḫuñ bize ehl-i ġarażız
Nıṣf-ı evvel saña ey ʿāşıḳ-ı didār cabā[3168]

8 Vaṣf-ı baldır ile ṣāḥib-ḳademim ben **Fāżıl**
Hīç bu vādīde ayaḳlanmadı evvel üdebā[3169]

10 [3170]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

---

bacak çıplak dolaşma modasının Fâzıl'ın şiirlerine bu şekilde yansıdığını belirtir (1971: 5591).

3165 B1 110a, İ2 179a, İÜ 207a, MA 5, T1 79a (B1, T1 ve İ2'de "Bu daḫi baldır ġazelidir" başlığı bulunmaktadır.)

3166 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3167 Halkı bacaklarıyla meftun edip ökçeleri ile esir aldı.

3168 didār B1, MA: didārı İ2, İÜ, T1

3169 ben B1, MA, T1: ben daḫi İ2; İÜ-

3170 B1-, İ2 178b, İÜ-, MA-, T1-

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Bezm-i meyde ey göñül bir dil-sitān lāzım saña
Bir de muṭrib bir de raḳṣ eyler bir cüvān lāzım saña

2 Var esīr ol dām-ı gīsūsunda bārī dilberiñ
Murġ-ı dil āvāresi bir āşiyān lāzım saña

3 Şūḫsun ḥüsnüñ müsellem gerçi ammā neyleyim
Ben gibi āşüfte birḳaç mihribān lāzım saña

4 Olamazsın bu dil-i zārımla hem-nāle şaḳın
Bülbül-i şūrīde çoḳ āh u fiġān lāzım saña

5 **Fāżıl**-ı dil-mürdeye bir kez nigāh et ḫışmla
Ey benim rūḥ-ı revānım çünki cān lāzım saña

11 [3171]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - /. . -

[213a] 1 Ḥıżr-ı mā īn dil-i ser-mest-i müdāmest īncā
Mā ʾ-i ḥayvān hemīn cürʿa-i cāmest īncā[3172]

2 Mā ki leb-beste-i bezm-i edeb-i ʿışḳ şüdīm[3173]
Nefes-i serd hemīn ṣavt-ı kelāmest īncā[3174]

3 Mā ki der-meykede ders-i ḫaṭṭ-ı sāḳī ḫʷānīm[3175]
Vācib-i zühd ü veraʿ maḥż-ı ḥarāmest īncā[3176]

4 Bāde ger neş ʾe dihed raḳs be-miḥrāb-ı namāz
Ger be-īn bāde küned sehv imāmest īncā[3177]

5 Mā ki mānend-i felek zīr ü zeber mī-geştīm
Ferş-i vīrāne-i mā ḳubbe-i bāmest īncā[3178]

6 Mā ki āzāde-i ser-dāde-i deşt-i hevesīm

3171 B1 110a, İ2 179a, İÜ 213a, MA 5, T1 79a (Farsça bu gazel, Saib-i Tebrizî'nin 482. gazeline naziredir. bk. Dîvân-ı Sâib-i Tebrîzî, Cild-i Evvel, Şirket-i İntişârât-ı İlmî ve Ferhengî, 1364, Tahran, s. 339.

3172 "Bizim Hızr'ımız bu devamlı sarhoş olan gönlümüzdür burada. Ölümsüzlük suyu, işte bu kadehin yudumudur burada."

3173 leb-beste-i B1, İ2, MA, T1: dil-beste-i İÜ

3174 "Biz ki aşkın edep meclisinin suskunlarıyız. Soğuk nefes, bu sözün sesidir burada."

3175 "Biz ki meyhanede sakinin hattının dersini okuyanlarız. Zühd ve takvanın vacibi olan şeyler, haramın ta kendisidir burada."

3176 Vācib-i zühd ü veraʿ B1, İ2, T1: Tovbe mekrūh-ı veraʿ İÜ; Vācib ü zühd ü veraʿ

3177 "Eğer içki aklını başından alırsa namaz kıldıkları mihrabın önünde raks et. Badenin yanlış yaptırırdığı kişi burada imam olur."

3178 dāmest B1, İ2, İÜ, T1: MA cāmest / "Biz ki felek gibi aşağı yukarı (her yeri) dolaşırız. Bizim viranemizin döşemesi, gökyüzünün kubbesidir burada."

Sübḥa-i şeyḫ-i merā ḥalḳa-i dāmest īncā[3179]

7 İn zemīn bāġçe-i ṭabʿ-ı şerīf-i **Neş'et**
Şiʿr-i **Fāżıl** ki hemīn mive-i ḫāmest īncā[3180]

ḤARFÜ'L-BĀ

12 [3181]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bir külāh eyledim ol şemʿ-i fürūzāna bu şeb
Oldu germiyyetimiz ġıbṭa-i pervāne bu şeb

2 Aldım āġūşa iki destim olup yay gibi
Burc-ı ḳavs oldu maḳarr ol meh-i tābāna bu şeb

3 Öyle bir yek ten ü yek rūḥ-ı visāl olduḳ kim
Aramızda daḫi yol yoġ-idi şeyṭāna bu şeb[3182]

4 Ne selef żikri ne bir tāze ḥavādiṣ ancaḳ
Ḳıssa-i Lūṭ idi meclisdeki efsāne bu şeb[3183]

5 Āfitāb-ı mey ü meh-ṭalʿat-ı cānāne ile
Beñzedi ḳubbe-i gerdūna bizim ḫāne bu şeb

6 Ġam kemīn içre hücūm eylemesin bezme diyü
Pāsbān oldu bize dīde-i peymāne bu şeb

7 Bu ṭulūʿuñ n'ola ey mihr ġurūb eylemeden
Ṭutulası ne bu reftār-ı şitābāne bu şeb[3184]

[213b] 8 Ḳahḳaha ile gülüş ḳıldı şurāḫī **Fāżıl**
Girye-i bī-sebeb-i şemʿ-i dıraḫşāna bu şeb

13 [3185]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Beyt-i maʿmūr-ı kemālim dil-i dīvāne ḫarāb
Tā-be-key ḳalsın a miʿmār-ı kerem ḫāne ḫarāb

3179 hevesīm B1, MA, T1: hūşīm İ2, İÜ / "Biz ki heves çölüne baş vermişlerin özgürleriyiz; benim şeyhimin tespihi tuzağın halkasıdır burada.

3180 "Bu yer, Neş'et'in şerefli tabiatının bahçesidir. Fāzıl'ın şiiri, yalnızca ham bir meyvedir burada."

3181 B1 110b, İ2 179b, İÜ 213a, MA 5, T1 79a

3182 olduḳ B1, İ2, MA, T1: oldum İÜ

3183 bu: B1-

3184 mihr B1, İÜ, T1: meh-rū İ2, MA

3185 B1 110b, İ2 179b, İÜ 213b, MA 6, T1 79b

2 Gerçi taʿmīr-i dile kūşiş eder ʿaḳl ammā
Bir ṭarafdan da olur ʿaşḳ-ile vīrāne ḫarāb[3186]

3 Vaṭan-ı ṭāʾir-i ḳudsī dil-i vīrānımdır
Mesken-i būm olamaz olsa o kāşāne ḫarāb[3187]

4 Zülf-i dilberdesin ey murġ-ı dil ammā ḥaẕer et
Rūzgār esse olur ḥāsılı ol lāne ḫarāb[3188]

5 [3189] Ġamzeler ʿālemi ister mi ki ābād olsun
Olmuş iken mey-i naḫvet ile mestāne ḫārab[3190]

6 [3191] Şāh oldur ki ne ʿādil ne daḫi ẓālim ola
Yaʿnī devrinde ne maʿmūr ola dünyā ne ḫarāb

7 Ben ḫarābātda **Fāżıl** yapılırdım ammā
Bu yasaḳlarda eger olmasa meyḫāne ḫarāb

14 [3192]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Fürūġ-ı ḫāne-i dil şeb-çerāġ-ı āhdandır hep
Fitīl-i āha ammā sūz u tāb ol māhdandır hep

2 Ne ṣāḥib-himmete minnet ne bī-himmetden et şekvā
Göñül maʿlūmuñ olsun ḫayr u şer Allāhdandır hep[3193]

3 Muḥabbet tāziyāne dil semend-i tīz ü çābük-rev
Gidenler deştgāh-ı vuṣlata ol rāhdandır hep[3194]

4 Ḥarīṣa yeʾs müstaġnīye ṣervet deʾb-i ḥikmetdir
Bütün bī-cāh olanlar ārzū-yı cāhdandır hep[3195]

5 Ḫıredkārānı pāmāl eylemek nāmūs-ı ḳudretdir
Benim düşkünlügüm **Fāżıl** dil-i āgāhdandır hep

3186 da MA: yine B1, İ2, İÜ, T1

3187 ṭāʾir B1, İÜ, MA: dāʾir İ2, T1

3188 ol: İ2-

3189 İ2, T1-

3190 iken B1, MA: öyle İÜ

3191 İ2, T1-

3192 B1 110b, İ2 180b, İÜ 213b, MA 6, T1 79b

3193 bī-himmetden B1, İÜ, MA, T1: bī-minnetden İ2

3194 ol B1, İ2, MA, T1: bu İÜ

3195 Ḥarīṣa yeʾs ü müstaġnīye ṣervet deʾb-i ḥikmetdir İÜ: Ḥarīṣ-i yeʾs ü meʾyūs-ı emel ḳānūn-ı ḥikmetdir B1; Ḥarīṣ-i yeʾs ü meʾyūsa emel ḳānūn-ı ḥikmetdir T1; Ḥarīṣa yeʾs ü meʾyūsa emel ḳānūn-ı ḥikmetdir İ2, MA

15 [3196]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ol rind-i mey-perest ne sulardadır ʿaceb
Peymāne-i şikest ne ṣulardadır ʿaceb

2 Bilmem ki hangi sīnede sīrāb-ı ḫūndur
Tīġ-ı nigāh-ı mest ne ṣulardadır ʿaceb[3197]

3 Ḳıl teşne-i peyāmına işrāb-ı mācerā
Āh ol ḳadeh-perest ne ṣulardadır ʿaceb

[214a] 4 Dil düşdü ḳaʿr-ı çāh-ı zenaḫdān-ı dilbere
Bilmem o pāy-pest ne ṣulardadır ʿaceb[3198]

5 Ṭūfān-ı çeşm-i **Fāżıl**a ġarḳ oldu kāʾināt
Bilmem ki çerḫ-i pest ne ṣulardadır ʿaceb

16 [3199]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿılün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ol zülf-i dil-siyāh ne ʿālemdedir ʿaceb
Çeşm-i ḳażā-nigāh ne ʿālemdedir ʿaceb

2 Revnaḳ-ṭırāz-ı kūşe-i evreng-i nāz idi
Ḫaṭ geldi āh o şāh ne ʿālemdedir ʿaceb[3200]

3 Dün şuʿle-baḫş-ı hāle-i āġūş idi bize
Āyā bu şeb o māh ne ʿālemdedir ʿaceb

4 Berceste oldu sehm-i ḳażā gibi sīneden
Bilmem ki tīr-i āh ne ʿālemdedir ʿaceb[3201]

5 **Fāżıl** gibi ġarīḳ-i ḫaṭā cümle māsivā
Bir ẕāt-ı bī-günāh ne ʿālemdedir ʿaceb

17 [3202]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

3196 B1 111a, İ2 180a, İÜ 213b, MA 6, T1 79b
3197 ḫūndur B1, İ2, İÜ, T1: ḫūn olur MA
3198 çāh MA, T1: cāh B1, İ2, İÜ
3199 B1 111a, İ2 181a, İÜ 214a, MA 7, T1 80a
3200 revnaḳ B1, İ2, MA, T1: Mesned İÜ
3201 ki MA, T1: ne B1, İ2, İÜ
3202 B1 111a, İ2-, İÜ 214a, MA-, T1-

1 Māh-ı meşʿal yaʿnī ol ʿakkām-beçe şūḫ-ı ʿArab
Vaṣl ile şām u seḥer ḫalḳı çerāġān etdi hep

2 Etmiş aġyārı emīn-i ṣurre-i sīmīni āh
Saḳḳābaşı olmasın mı dīde-i pür-āb [u] ratb[3203]

3 Būs-ı ḫālī hem-çü takbīl-i ḥacer mebẕūldür
Teşnegāna mā ʾ-i zemzemveş müṣeyyibdir o leb

4 Dīde-bānlar ol ḳumāş-ı vuṣlata şīş urdular
Bil eyā tamġa-zed-i taḥsīn-i kālā-yı Ḥaleb

5 Saña versin mi bürūdet dilberān-ı Rūmdan
Öyle āteş-bāz u meşʿal-sūz gūyā Bū-Leheb

6 Sen ṭavāf-ı Kaʾbe-i kūyu ederken ḳorḳarım
Ṣoñra iḥrāmlar ḳuşandırır saña ol bī-edeb

7 Yaʿnī yetmiş bir ḥācīsi gibi eylerler seni
Çöl-i ʿaşḳ içre ṣaḳın urma begim pāy-ı ṭaleb[3204]

8 Bir ʿArab vaṣfıyla ḫaylī dem ayaġ üstündedir
Gūyiyā kim ḥācıyaṭmaz oldu kilk-i bü'l-ʿaceb

9 **Fāżıl**ā naẓm-ı fetāya işte bu mıṣraʿ cevāb
Baña ne şīr-i şütür lāzım ne de rūy-ı ʿArab[3205]

ḤARFÜ'T-TĀ

18 [3206]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

[214b] 1 Olsun fedā o āfete dünyā vü āḫiret
Ḳurbān ola muḥabbete dünyā vü āḫiret

2 Devlet içün mücāhede cennet içün duʿā
Degmez bu renc ü zaḥmete dünyā vü āḫiret

3 Olmaz ikisi sāġar-ı nā-çīz sevdigim
Bir cürʿa-i ḥaḳīḳate dünyā vü āḫiret[3207]

4 Şāyān degil ikisi ki naʿleyn-i pāy ola
Dergāh-ı ḳurb-ı ḥażrete dünyā vü āḫiret[3208]

5 ʿİndimde **Fāżıl**ā ikisi bir fetīl olur

3203 aġyārı B1: aʿyārı İÜ / sīmīni B1: sīmīniñ İÜ

3204 ṣaḳın İÜ: amān B1

3205 baña ne şīr-i şütür lāzım B1: Ne şütür şīri baña İÜ

3206 B1 111a, İ2 180a, İÜ 214b, MA 7, T1 80a (B1'de "Ġazel Fī Ḥarfü't-Tā Ḳāfiye-i Cedīd"; İ2 ve T1'de "Fī Ḥarfü't-Tā Ġazel-i Ḳāfiye-i Cedīd" başlığı vardır.)

3207 Bir İÜ: Bu B1, İ2, MA, T1

3208 pāy İÜ: bāb B1, İ2, MA, T1

Ḳandīl-i bezm-i vuṣlata dünyā vü āḫiret[3209]

19 [3210]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Nigāh-ı mesti āfet ġamze-i nā-mihribān āfet
Ser-ā-pā ḥüsn-i ʿālem-sūz ile ol nev-cüvān āfet

2 Ne āfet cān-şikār-ı ʿāşıḳān kim raḳṣa girdikce
Ten āfet şīve āfet her ḫırām-ı cānsitān āfet

3 Nice ṭāḳat getirsin ehl-i ʿaşḳ ol şīve vü nāza
Teġāfül āfet ü reftār āfet hep yaman āfet

4 ʿAceb mi Āfet olsa şöhreti ol çeşm-i cādūnuñ
Verir her bir nigāh-ı ḫışmına ṣad-naḳd-i cān āfet

5 Ṣaḳın ol şūḫa küstāḫāne **Fāżıl** keşf-i rāz etme
O cādū ġamzeler āfet o çeşm-i bī-amān āfet

20 [3211]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Sāġar-ı meclisi ey dilber-i çengī parlat
Tīre-baḫtız bize ol meşʿale-rengi parlat

2 Be-meded eylemesin leşker-i ġam bezme hücūm
O ṣurāḫī dedigin ḳanlı tüfengi parlat[3212]

3 Keyfe Meyḫāne-i Elmāsda revnaḳ verelim
Anda yāḳūṭ-ı şarāb-ı Felemengi parlat

4 Ruḫuna mühre-zen olsun dehen-i īmānım
Yüzüñü nūr ile ey tāze Firengī parlat

5 Urmaġa yaldızı ol sīm-beden-i cānāna
Bir çil altın ile olsun pūzevengi parlat[3213]

3209 Fāżılā ikisi bir İÜ: Fāżıl ikisi de bir B1, İ2, MA, T1

3210 B1 111b, İ2 170b/180b, İÜ 201b/214b, MA-, T1 76b (Bazı nüshalarda şarkılar arasında da yer almaktadır fakat gazel nazım şekliyle yazıldığı için gazeller arasına alınması uygun görülmüştür.)
Şarḳī Berāy-ı Āfet İ2; Şarḳī Āfet İÜ
Koçu, on dokuzuncu asır başında iki meşhur meyhane köçeğinin adının Āfet olduğunu, birine "Büyük Āfet, diğerine "Küçük Āfet" denildiğini, Büyük Āfet'in Hırvat olup adının Yorgaki olduğunu, Küçük Āfet'in Ermeni olup aṣıl adının Gaspar olduğunu söylemekte, Fāzıl'ın Dīvān'ından, Çenginâme'sinden ve Miskālī'den örnekler vermektedir (1958: 221-222)

3211 B1 111b, İ2 180b, İÜ 214b, MA-, T1-

3212 Be-meded B1, İÜ: ʿAvdet İ2

3213 olsun İÜ: evvel B1, İ2 / pūzevengi B1, İÜ: pezevengi İ2

6 Penbe-i sāḳ-ı tebāşīri ile bir güzeliñ
Sūfī āyine-i ḳalbindeki jengi parlat[3214]

7 İşte meydān-ı süḫan işte kümeyt-i ḫāme
[215a] Ehl-i daʿvāya hemān **Fāżıl** üzengi parlat

21 [3215]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Sāye-i çeşminde ey ġamze o şūḫuñ ūr ṭut
Pençe-i zūruñla ḫalḳı ser-te-ser maḳhūr ṭut

2 Gelme ey ġam ḫātır-ı rindāna ārām et biraz
Neşʾe-i mey var dilinde şimdicek maʿẕūr ṭut[3216]

3 [3217] ʿAks alır āyīneāsā sīne-i berrāḳ-ı yār
İşte isterseñ aña bir şemʿa-i kāfūr ṭut[3218]

4 Çerḫe raġmen sīne vü rūy-ı dıraḫşānıñ açıp
Mihr ü māhāsā iki āyīne-i pür-nūr ṭut[3219]

5 Tevbe etmiş **Fāżıl** ammā sen ayak baş sāḳiyā
Būse vaʿdiyle aña bir sāġar-ı billūr ṭut

22 [3220]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Āteş-i ʿaşḳla dil yandı misāl-i kibrīt
Sevdigim ister iseñ luṭf edip ister kibr it[3221]

2 Bir Yahūdī-beçe ey millet-i İslām işidiñ
Perçem ü zülfü gibi ʿaḳlımı ḳıldı teşt̄it

3 Mutaṣarrıf nigeh-i mesti ḳażā-yı dilde
Dedi üstād-ı ḳażā çeşmine ifʿal mā-şīt

4 Sen daḫi keḫle-i zindān gibi ey ʿāşıḳ-ı zār
Göricek ol bütü şimden gerü yaḳasına bit[3222]

3214 jengi B1, İÜ: rengi İ2

3215 B1 111b, İ2 181a, İÜ 215a, MA 8, T1 80b

3216 Neşʾe-i mey var dilinde B1, İ2, MA, T1: Serde keyf-i bāde vardır İÜ

3217 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3218 alır İ2, İÜ, MA, T1: olur B1

3219 māh İÜ: meh B1, İ2, MA, T1

3220 B1 111b, İ2 181a, İÜ 215a, MA 8, T1 80b

3221 ʿaşḳla B1, İÜ: ʿaşḳa İ2, MA, T1

3222 şimden gerü: İ2-

Koçu, "dehşetli bir yer olan ve zindan adı verilen o devir ceza evlerinin bitleri ile meşhur

5 Çāh-ı Bābīl gibidir ḥoḳḳaları ey **Fāżıl**
Çoḳ göñül anda yuvarlatdı o sāḥir ʿifrīt

23 [3223]

Mefāʿīlün / Feʿilātün / Mefāʿīlün / Feʿilün

. - . -/. . - - /. - . -/. . -

1 Beġim yeter sitem etdiñ biraz da inṣāf et
Esīr-i ʿaşḳıñı ẓālim sezā-yı elṭāf et

2 Buyur buyur güzelim bezm-i ʿālem-i āba
Neşāṭ-ı mey ile ʿuşşāḳa cilve et lāf et[3224]

3 Selām vermege kāfir liyāḳatıñ yoġ-ise
Nigāh-ı merḥameti bāri beẕl-i etrāf et

4 Nigāh ḳıl baña bir kerre tek hemān āfet
Bu cism ü cānımı ister helāk u itlāf et

5 O şūḫu sīneye almaḳsa maṭlabıñ **Fāżıl**
Miṣāl-i ṣūret-i mirʾāt ḳalbiñi ṣāf et

[215b] **ḤARFÜ'Ş-ŞĀ**

24 [3225]

Mefāʿīlün / Feʿilātün / Mefāʿīlün / Feʿilün

. - . -/. . - - /. - . -/. . -

1 Hevā-yı ʿişrete luṭf-ı dimāġdır bāʿiṣ
Degil dimāġ o ṣafāya ferāġdır bāʿiṣ

2 Ḥarīṣ olur kişi pek menʿ olunduġu fiʿle
Revāc-ı bādeye farṭ-ı yasaġdır bāʿiṣ

3 Ne ṣuʿledir bilemem ṭalʿat-ı tecellīsi
Helāk-i murġ-ı dile ol çerāġdır bāʿiṣ

4 Ṣafā-yı āḫer olur mūcib-i belā-yı dīger
Fiġān-ı bülbüle tezyīn-i bāġdır bāʿiṣ

5 Dedi nigāhı dile āḫirü'd-devāʾ elkey[3226]
Benim helākime **Fāżıl** o dāġdır bāʿiṣ[3227]

olmasının" Fâzıl'ın şiirlerine yansımasını bu beyitle örneklendirmştir (1971: 5591).

3223 B1 111b, İ2 180b, İÜ 215a, MA 7, T1 80a

3224 cilve B1, İÜ, MA, T1: ḫalvet İ2

3225 B1 111b, İ2 181a, İÜ 215b, MA 8, T1 80b

3226 "Son çare dağlamaktır."

3227 Benim B1, İÜ, MA, T1: Hem İ2

ḤARFÜ'L-CĪM

25 [3228]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 ʿAşḳ-ı cānān ile ey dil iki dünyādan geç
Yaʿnī bir Yūsuf içün iki Zeliḫādan geç

2 Ḫᵛāhiş-i cān var iken destiñe girmez cānān
Cāndan geçmez iseñ bāri bu ḫülyādan geç

3 Dīdeden fikr-i ḫayāliñ güẕer etsin dilime
Āteşistān-ı belā semtine deryādan geç

4 Sen de ey āh-ı seḥer hem-çü duʿā-yı maẓlūm
Ṭāṣ-ı gerdūnu delip ʿarş-ı muʿallādan geç

5 Şimdi bildiñ mi ne cān-sūz idigiñ ʿālem-i vaṣl
Demedim mi saña **Fāżıl** bu temennādan geç

ḤARFÜ'L-ḤĀ

26 [3229]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ṛuḫları Muṣṭafavī beñleri ebnā-yı Mesīḥ
Ġamzesinden ben o mehpāreyi ḳıldım taṣḥīḥ

2 Nīşter-i ġamze-i mestānesi ḫāẕıḳ faṣṣād
Çeşm-i ḫūn-ḫᵛāresi üstād-ı fünūn-ı teşrīḥ[3230]

3 [3231] Sebze-i ḫaṭṭ-ı siyāhıyla o nā-şādım ben
Zaʿferān eyleyemez ṭabʿımı ḫattā tefrīḥ

4 Çeşmine ḫāl-i dili remz ile tefhīm etdim
Ehl-i ʿirfān süḫan-ı fehme ḳabādır taṣrīḥ

[216a] 5 Var mıdır ḫāme-i **Fāżıl** gibi ṭūṭī-yi süḫan
Çeşm-i dilber gibi bir nādire-perdāz-ı faṣīḥ

3228 B1 112a, İ2 181b, İÜ 215b, MA 8, T1 81a

3229 B1 112a, İ2 181b, İÜ 215b, MA 9, T1 81a

3230 mestānesi B1, İ2, MA, T1: ḫūn-ḫᵛāresi İÜ / ḫūn-ḫᵛāresi B1, İ2, MA, T1: mestānesi İÜ

3231 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

ḤARFÜ'L-ḪĀ

27 [3232]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Bu çeşm-i ḫūn-bār siyāh u sefīd ü sürḫ
Dāġ-ı derūn-ı nār siyāh u sefīd ü sürḫ

2 Nefti ḳavuḳ üzere o destār o deste gül
Olmuş ser-i nigār siyāh u sefīd ü sürḫ

3 Oldu revān ol iki deryāya ḫūn-ı eşk
Cemʿ etdi rūzgār siyāh u sefīd ü sürḫ

4 Perçem döküldü gerdene fesden ḫurūc edip
Bir seyr-i cān-şikār siyāh u sefid ü sürḫ

5 Baḫtımla dūd-ı şuʿle-i āh etdi imtizāc
Bir naḳş-ı ġam-şiʿār siyāh u sefīd ü sürḫ

6 Oldu menekşe vü semen ü lālezār ile
Teşrīf-i nev-bahār siyāh u sefīd ü sürḫ[3233]

7 Ḥalḳıñ dili alacalıdır bildi çünki mey
Oldu o ḥīlekār siyāh u sefīd ü sürḫ

8 Çūb-ı Kelīme ḫāme-i **Fāżıl** naẓīrede
Gösterdi naḳş-ı mār siyāh u sefīd ü sürḫ[3234]

28 [3235]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Geydi şecer ʿimāme siyāh u sefīd ü sürḫ
Dūş-ı çemende cāme siyāh u sefīd ü sürḫ

2 Semmūr-ı şām u kāḳum-ı subḥ u fes-i şafaḳ
Çerḫ oldu iḫtişāma siyāh u sefīd ü sürḫ[3236]

3 Dü-merdüm-i nigāhım olup noḳṭa kāġıda
Yazdım ḳanımla nāme siyāh u sefīd ü sürḫ

4 ʿAks oldu zülf ü sīne-i muġbeçe bādeye
Doldurdu ṣañki cāme siyāh u sefīd ü sürḫ

5 ʿAnber midir ya lüʿlüʿ ü mercān mı **Fāżıl**ā

3232 B1 112a, İ2 182b, İÜ 216a, MA 9, T1 81a
3233 menekşe B1, İ2, MA, T1: benefşe İÜ / lālezār B1, İ2, MA, T1: lāleler İÜ
3234 kelīme B1, İ2, MA: kelīm-i İÜ, T1
3235 B1 112b, İ2 182a, İÜ 216a, MA 9, T1 81b
3236 oldu B1, İ2: aldı İÜ, MA, T1

Gösterdi şiʿri ḫāme siyāh u sefīd ü sürḫ

ḪARFÜ'D-DĀL

29 [3237]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

[216b] 1 Nev-bahār erdi bu eyyāmda ʿayyāşa ḥased
Leb-be-leb cām ile sāḳī ile sırdāşa ḥased

2 İki ḳat oldu ḳaşıñ çeşmiñe reşk eylemeden
Çeşmiñ oldu daḫi bimār ederek ḳaşa ḥased

3 Ser-nigūn çünki reh-i kūyuña oldum ʿāzim
Ayaġım eyledi ol devlet içün başa ḥased[3238]

4 Ḥacerü'l-Esved eder yalıñız elmās degil
Sevdigim rāh-güẕārında olan ṭaşa ḥased[3239]

5 **Fāżıl**ā şarşar-ı āhım ile şarşıldı zemīn
Āsumān etdi gözümden dökülen yaşa ḥased

30 [3240]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Meded ey pādişeh-i kişver-i meskūn meded
Oldu derdim yine ġāyet ile efzūn meded

2 Bir nefes ṣabra daḫi ḳalmadı ṭāḳat dilde
Beni öldürdü efendim ġam-ı gerdūn meded

3 Āh şevketli efendim felegiñ cevrinden
Sīne giryān u ciġer sūḫte dil ḫūn meded

4 Bunca ġamlar var iken oldu dil-i āşüfte
Yine bir şūḫ-ı sitem-pervere meftūn meded

5 Ḫāk-i pāyıña gelip ḥāl-i dili ʿarż etdim
Eyleme pādişehim **Fāżıl**ı maḥzūn meded

31 [3241]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

3237 B1 112b, İ2 182a, İÜ 216b, MA 10, T1 81b
3238 içün B1, İ2, İÜ, T1: ile MA
3239 rāh B1, İÜ, MA, T1: reh İ2
3240 B1-, İ2 182a, İÜ 216b, MA-, T1-
3241 B1-, İ2 182b, İÜ-, MA-, T1-

-. - - / -. - - / -. - - / -. -

1 Tā-be-key ez-çerḫ īn renc-i belā bāyed keşīd
Bes ez īn pāy-ı ṭaleb īn ḫārhā bāyed keşīd[3242]

2 Her-çi baḫşed çün sitāned bāzār-ı mā bī-gümān
Minnet-i gerdūn rā eknūn çerā bāyed keşīd[3243]

3 Der zamān der-būde key dāred büzürgān ez gedā
Bes necīb-i yeʾs-i īn-dest-i recā bāyed keşīd

4 Zāhidā ez şermsārī-yi güneh der pīş-i Ḥaḳ
Dest rā ber-rūy hengām-ı duʿā bāyed keşīd[3244]

5 Dūr-bāş ez ḫalḳ çün āvāz-ı merdüm bi'ş-nevī
Ḫᵛīş rā **Fāżıl** be-gām-ı ejdehā bāyed keşīd[3245]

ḤARFÜ'R-RĀ

32 [3246]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - - . / . - - . / - . -

1 Her dem ki ol cüvānıma aġyār yār olur
Ḥasretle āh bu dil-i bī-zār zār olur

2 [3247] Āzürdedir o gül-ruḫumuz būseden ʿaceb
Gūyā dehān-ı ʿāşıḳ-ı ġam-ḫᵛār ḫār olur[3248]

3 [3249] Seyr-i ruḫuñla ḫᵛāb degil çeşm-i ḥasrete
Müjgānlarım benim daḫi her bār bār olur

4 [3250] Duysa ʿiẕār-ı pākiñe baḳdıḳlarım o şūḫ
Düz-dīde-i nigāhıma inkār kār olur

5 [3251] Urduḳca şāne zülfüne ol şūḫ çeşmine
Her tār-ı mūyu ey dil-i bīmār mār olur

3242 "Ne zamana kadar felekten bu bela eziyetini çekmek gerekir? Yetişir! Bu talep ayağından bu dikenleri çekmek gerekir."

3243 "Her ne bağışladı ise hiç şüphesiz bizim pazarımız[da] geri aldı. Şimdi feleğin minnetini niçin çekmek gerekir?"

3244 "Ey zahid, dua zamanı Hakk'ın önünde günah utançlığından dolayı eli yüze çekmek (sürmek) gerekir."

3245 "İnsanların sesini işitmek için kendini halktan uzak tut. Fāzıl, kendini ejderhanın ayağından geri çekmen gerekir."

3246 B1 114b, İ2 184a, İÜ 216b, MA 13, T1 83a

3247 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.

3248 ʿāşıḳ B1, İ2, MA, T1: ʿāşıḳa İÜ

3249 B1, İ2, MA ve T1'de 2. beyittir.

3250 B1, İ2 ve MA ve T1'de 3. beyittir.

3251 İ2, MA, T1-

6 Baḫşāyiş-i kibār u tekāpū-yı şāʿirān
Geldikde fikr-i medḥine eşʿār ʿār olur[3252]

[217a] 7 [3253] Ḥarc eylemekde şu yerine sīm ile zeri
Destinde **Fāżıl**ıñ hele dīnār nār olur[3254]

33 [3255]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Nedir ey dil bu ḳadar nāle-i cāngāh yeter
Düşmeni zār u zebūn etmege bir āh yeter

2 Kişver-i cān u dili yaḳdı sipāh-ı sitemiñ
Ḳalmadı ṣabr u taḥammül meded ey şāh yeter[3256]

3 Olsa dünya n'ola başdan başa meftūn saña
Çünki ey şūḫ bütün ʿāleme bir māh yeter

4 Eyleme ġamze-i cān-sūzu efendim isrāf
Dili ṣayd etmege bu şīve-i dil-ḫᵛāh yeter[3257]

5 N'eyleyim ġayrılarıñ himmet ü luṭfuñ **Fāżıl**
Her umūrumda baña Ḥażret-i Allāh yeter

34 [3258]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ne vezīr ü ne daḫi şāh-ı felek cāh verir
Kişiniñ maṭlabını Ḥażret-i Allāh verir

2 [3259] Şeb-i firḳatde o mehden ne kadar dūr olsaḳ
Ḫāne-i fikre żiyāyı yine ol māh verir

3 Cān żabṭ olmaz iken şevḳ-i ruḫuyla tende
Sīneden ḫançer-i çeşmi daḫi ṣad-rāh verir[3260]

4 Her ne isterse verir bād-ı hevā nādāna
Rūzgār ādem-i dānāya hemān āh verir

3252 medḥine İÜ: Fāżıla B1, İ2, MA, T1
3253 İ2, MA, T1-
3254 eylemekde B1: eylemekdir İÜ
3255 B1 114a, İ2 184a, İÜ 217a, MA 12, T1 83a
3256 Kişver-i cān [u] İÜ: Kişveristān-ı B1, İ2, MA, T1 / taḥammül İÜ: ḳarārım B1, İ2, MA, T1
3257 bu B1, İ2, İÜ, T1: bir MA
3258 B1 114b, İ2 184a, İÜ 217a, MA 13, T1 83b
3259 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
3260 şevḳ B1, İÜ, T1: fikr İ2, MA

5 Bu güher-pāre-i elfāẕ-ı maʿānīyi baña
Fāżılā genc-i güherden dil-i āgāh verir[3261]

35 [3262]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ben o sīrābım ki dünyādan naṣībim giryedir
Mā-ḥaṣal sermāye-i ṣabr u şekībim giryedir[3263]

2 [3264] Düşdü çeşm-i iʿtibārımdan sirişkim ʿāḳıbet
Bezm-i ḫāss-ı vuṣlata çünkim raḳībim giryedir[3265]

3 Çünki pek rengīn olur altın zemīn üstünde lāl
Rūy-ı zerdim üzre naḳş-ı dil-firībim giryedir[3266]

4 Nabżıma baḳdıñ bu ʿāşıḳdır dediñ ammā saña
Söyleyen derd-i dili hep ey ṭabībim giryedir[3267]

5 Pençe-i mercāndır ḫūn-ābe-i giryem baña
[217b] **Fāżıl**ā ārāyiş-i ṭabʿ-ı edībim giryedir[3268]

36 [3269]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Her ne dem zülf-i siyehkārı perīşān bulur
Egdirip ṭarf-ı külāhıñ o perī şān bulur

2 Bu nedāmetgeh-i dünyāda bir ehl-i bāṭın
Dil-i Keyḫüsreve baḳsa key-i ḫüsrān bulur[3270]

3 [3271] Biñ külāh eylese dānā bulamaz ṭāḳ[iy]ye
Başına tāc-ı Ḫorāsāni ḫar *ā*sān bulur

4 Būse verse leb-i şemşīre verir ehl-i cenāb
Sifleler būsiş-i dāmān ile idmān bulur[3272]

3261 verir: T1-
3262 B1 116a, İ2 186b, İÜ 217a, MA 16, T1 85a
3263 sermāye B1, İÜ, MA, T1: māye İ2
3264 B1'de 3. beyittir.
3265 ḫāss-ı B1, İ2, MA, İÜ: ḫāsıl-ı T1
3266 zemīn: İ2-
3267 hep: İ2-
3268 mercāndır B1, İ2, MA, T1: mercān gibi İÜ
3269 B1 116b, İ2 186b, İÜ 217b, MA 16, T1 85a
3270 dünyāda B1, İ2, İÜ, T1: ālemde MA
3271 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
3272 būsīş-i İ2, MA, T1: pūşiş-i B1; būse-i İÜ

5 Meşrebince ḥareḳet ḳıldı felek Etrākiñ
Gitse tā milket-i İrāna da ayran bulur[3273]

6 Yine şāʿir geçinir cāhil iken zuʿmunca
Herze-i şiʿrini Ḳur'ān ile aḳrān bulur[3274]

7 Fikr-i **Fāżıl**dır o gencīne-i vaḥy ü ilhām
Kim naẓar etse o dükkānda dü-kān bulur[3275]

37 [3276]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 Hemīşe murġ-ı dilim zülf-i ḫamda lāne arar
Ruḫ-ı nigārda bī-çāre āb u dāne arar[3277]

2 ʿAceb ki bu müje-i çeşmim olsa olmaz mı
O nev-resīde işitdim ki zülfe şāne arar[3278]

3 Hezār ḫalṭına baḳmaz erāẕiliñ ammā
Cefā-yı ehl-i dile çerḫ bir bahāne arar

4 Ġumūm-ı sābıḳadan dil ḫarābe olmuş iken
Ġumūm-ı ātiye beyhūde anda ḫāne arar[3279]

5 Biz ol piyāle-keş ü mest-i ʿaşḳız ey **Fāżıl**
Miyānemizde o ṣūfī-yi bed-liḳā ne arar[3280]

38 [3281]

Mefāʿilün / Feʿılātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 Efendi tevbe-i meyde ṣebāt müşkildir
Edince pīr-i muġān iltifāt müşkildir[3282]

2 Bu ġamzeler bu baḳışlar o şūḫda var iken
Cihānda ʿāşıḳ-ı zāra ḥayāt müşkildir[3283]

3273 kıldı B1, İ2, MA, T1: etdi İÜ
3274 zuʿmunca B1, İ2, MA, T1: ʿaḳlınca İÜ
3275 Fikr B1, İ2, MA, T1: Ṭabʿ İÜ
3276 B1 114b, İ2 184a, İÜ 217b, MA 13, T1 83a
3277 ḫamda B1, İ2, İÜ, T1: ġamda MA
3278 bu müje-i çeşmim B1, İ2, MA, T1: sīne-i ṣad-çākim İÜ
3279 ḫarābe İ2, MA, T1: ḫarāb B1, İÜ
3280 ne: B1-
3281 B1 115a, İ2 185a, İÜ 217b, MA 14, T1 84a
3282 Efendi İÜ, T1: Efendim B1
3283 baḳışlar B1, İ2, İÜ, T1: revişler MA

3 Cefāsına yoġ-iken iḳtidār bir şūḫuñ
Taḥammül-i sitem-i kāʾināt müşkildir

4 ʿİnāyet-i ezelī dest-gir olur yoḫsa
Belā-yı keşmekeş-i ḥādiṯāt müşkildir

[218a] 5[3284] Alışdı gerçi ġam-ı ʿaşḳa dil velākin yār
Olunca sen gibi żālim-ṣıfāt müşkildir

6 Meger ki Ḥażret-i Ḥaḳḳ eyleye meded yoḫsa
Bu derdden bize **Fāżıl** necāt müşkildir[3285]

39 [3286]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 Göñül o ġonce-i gülzār-ı nāza bülbüldür
Niyāz ederse n'ola nāza bī-taḥammüldür[3287]

2 Gören o şūḫu temāşā-yı gülşeni n'eyler
ʿİzārı gül deheni ġonce ṣaçı sünbüldür

3 O çeşm-i şūḫu dil-i ʿāṣıḳāna maḥremdir
Nigāhı gerçi ki ālūde-i teġāfüldür

4 Açıl açıl meded ey ġonce-i dil-i maḥzūn
Bahār-ı sīne-küşā erdi mevsim-i güldür

5 Bülend-himmetim ol rütbe **Fāżıl**ā ben kim
Elimde ḳubbe-i gerdūn ḳadeḥ şafaḳ müldür

40 [3288]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - / . - - - / . - -

1 Ne vuṣlat ne daḫi āsāyiş ister
Gönül ʿaşḳ içre ancaḳ sūziş ister

2 Yeter ol şūḫa kendi ḥüsnü zīnet
Ḳabādan ṣañma kim ārāyiş ister[3289]

3 Seniñ'çün şemʿ-i bezme çerḫ-i gerdūn
O da pervāne gibi gerdiş ister

3284 B1, İ2, MA, T1-
3285 necāt B1, İ2, İÜ, T1: ḥayāt MA
3286 B1 115b, İ2 185b, İÜ 218a, MA14, T1 84a
3287 o B1, İÜ, MA, T1: ol İ2 / gülzār-ı nāza B1, İÜ, İ2, T1: gülzāra tāze MA / n'ola nāza B1, İÜ, İ2, T1: n'ola tāze MA
3288 B1 115b, İ2 185b, İÜ 218a, MA 15, T1 84a
3289 ol B1, İ2, İÜ, T1: o MA

4 Zamāne herkese olsa müsāʿid
Gedā bāl-i Hümādan bāliş ister[3290]

5 Hemīşe dāmen-i ṭabʿımla **Fāżıl**
Ḳuṣūr-ı şiʿr-i yārān pūşiş ister[3291]

41 [3292]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Dil-i bī-çāre seniñ ʿāşıḳ-ı meftūnuñdur
Anı bir luṭf-ile şād eyle ki maḥzūnuñdur

2 Sebze-i ḫᵛāhiş-i ʿuşşāḳa veren neşv ü nemā
Dil-firībim seniñ ol vaʿde-i küᵐmūnuñdur

3 ʿĀşıḳıñ dilbere cān vermesi çün ẕimmetdir
Şimdi ʿāşıḳlarınıñ zindesi medyūnuñdur

4 Heves-i Leylī-yi vaṣlıñla düşüp ṣaḥrāya
Ḥāşılı bu dil-i sevdā-zede Mecnūnuñdur[3293]

[218b] 5 Eyleyen **Fāżıl**ı bülbül gibi zār u nālān
Sevdigim revnaḳ-ı ruḫsāre-i gülgūnuñdur[3294]

42 [3295]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bir sitemkāra düşürdüm dili kim zāhiddir
Āh ṣad-ḥayf ki ol şūḫ benimle żıddır

2 Baḳdıñ ol āfete diḳḳat ile ey çeşm ammā
Bu nigāhıñ żararı soñra dile āʾiddir

3 Etmege ʿālemi meftūn yeter şīveleriñ
O baḳışlar o revişler güzelim zāʾiddir[3296]

4 Germī-yi dūzaḫı vaṣf eylediñ ammā vāʿiẓ
Ola maʿzūr-ı kelāmıñ ḳatı çoḳ bāriddir

5 Ben de şūrīdeyim ol şāhid-i ḥüsne **Fāżıl**
Zār olan dīdelerim işte iki şāhiddir

3290 Zamāne herkese B1, İ2, İÜ, T1: Zamān her kimseye MA
3291 şiʿri B1, İ2, MA, T1: şiʿre İÜ
3292 B1 115b, İ2 185b, İÜ 218a, MA 15, T1 84b
3293 Leylī İ2, İÜ, MA, T1: Leyle B1
3294 gülgūnuñdur İ2, İÜ, MA, T1: gülgündur B1
3295 B1 114b, İ2 184b, İÜ 218b, MA 13, T1 83b
3296 baḳışlar B1, İ2, MA, T1: nigehler İÜ

43 [3297]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Sen gibi şūḫa begim dilber-i raʿnā derler
Ben gibi ʿāşıḳ-ı āşüfteye şeydā derler

2 Vaṣf eden ḳāmet-i bālāñı efendim ne desin
Ne ḳadar eylese vaṣfıñ daḫi aʿlā derler[3298]

3 İntiḳām almadıḳ eyvāh daḫi düşmenden
Alırız ġam yeme ey dil buña dünyā derler

4 Derler erbāb-ı ġınāya mütekebbir ammā
Herkese etse tevāżuʿ ḳatı ednā derler

5 Her ne derlerse desinler ne ġamım var ki baña
Fāżıl-ı bī-ḥaẕer ü bī-ġam u pervā derler[3299]

44 [3300]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Eyler baña teġāfül ile dāʾimā naẓar
Ammā raḳībe etmededir āşinā naẓār

2 Āhū musun yāḫud ki bir āfet misin nesin
ʿĀşıḳ helāk oldu edince saña naẓār

3 Āyīne gibi ṣāf derūnum ġubārdan
Ber-ʿaks olursa her emelim ḳo ṣafā-naẓār[3301]

4 Çeşmiñe sürme çekme amānı bilir misin
Ey nūr-ı ʿaynım eyler işābet saña naẓar

5 Bir göz yumup açınca ḳadar **Fāżıl**ā beni
[219a] Eyler helāk etse o āfet baña naẓar

45 [3302]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 İḥsān-ı bāġbān-ı felek nā-tamāmdır

3297 B1 115a, İ2 185a, İÜ 218b, MA 14, T1 84a
3298 bālāñı İ2, İÜ, MA: vālāñı B1, T1
3299 ġamım B1, İ2, İÜ, T1: keder MA
3300 B1-, İ2 184b, İÜ 218b, MA-, T1-
3301 ṣāf derūnum İÜ: ṣāfım efendi İ2
3302 B1 115b, İ2 187a, İÜ 219a, MA 15, T1 84b

Her mīve-i ümīdi çürükdür ya ḫāmdır

2 Ḥürmetlidir yanımda benim zāhidā şarāb
Meyḫāneler baña daḫi Beytü'l-Ḥarāmdır

3 Laʿl-i revān-baḫşına dolmuş sipāh-ı ḫaṭ
Dergāh-ı ehl-i cūd u kerem izdiḥāmdır[3303]

4 Her bir müferriḥi bu cihānıñ mużırr olur
Gül-būy-ı ġonce bāʿiṣ-i derd-i zükāmdır

5 [3304] Rüşvetledir süḫan daḫi şimdi zamānede
Bād-ı hevā süḫan var ise bir selāmdır

6 **Fāżıl** ġınā-yı ṭabʿ beni nā-ümīd eden
Yeʾsim nikāb-ı rūy-ı ʿarūs-ı merāmdır

46 [3305]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Luṭf-ı gerdūna hezārān sitem mülḥaḳdır
Daḫi luṭf u kereminden sitemi esbaḳdır

2 Eṣer içün ḳo ʿavām bāġa dıraḫtān diksin
Ehl-i fażlıñ eṣeri bir iki üç yapraḳdır[3306]

3 Pest ṭabʿa veremez pāye ʿulüvv-i rütbe
Ne ḳadar olsa da vālā yine çerh alçaḳdır

4 Dilime çāk-i nigehdir sebeb-i rīziş-i feyż
Girye-i çeşm-i ter-i ḫāmeye bāʿiṣ şaḳdır

5 Çeşm-i bīmārı şifā ḳaṣdına ḳurbān kesdi
Ṣanma ḫūn-ı dil-i bismil-şüdemiz nā-ḥaḳdır

6 [3307] Soñra şatranc-ı cihān içre olur ferzāne
Reh-i kāmında o kim hem-reviş-i beydaḳdır

7 ʿAşḳ bir mevceli deryā-yı firāvān **Fāżıl**
ʿAḳl o deryāda hemān güm-şüde bir zevraḳdır[3308]

3303 dolmuş B1, İ2, MA, T1: birikmiş İÜ / ehl-i cūd u kerem B1, İ2, MA, T1: cūd u ehl-i kerem İÜ

3304 B1, İ2, MA, T1-

3305 B1 116a, İ2 187b, İÜ 219a, MA 16, T1 85a

3306 bāġa dıraḫtān MA: bāġ u B1, İ2, İÜ, T1

3307 B1, İ2, MA, T1-

3308 deryāda hemān B1, İ2, MA, T1: deryā içine İÜ

47 [3309]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Meşām-ı fikr-i dilde bir ḫayāl-i zülf-i müşkīn var
O zülfüñ her ser-i mūyunda ammā nāfe-i Çīn var

2 Ṣaḳınsın bezmine bī-dīn varsın ol bütüñ ʿuşşāḳ
O kāfir ġamzeniñ her şīvesinde āfet-i dīn var

3[3310] Menāhī vācib ü mekrūh lāzım müstaḥīl cāʾiz
Diyāru'l-ʿaşḳdır bu bunda zāhid başḳa āyīn var[3311]

[219b] 4 O şūḫuñ zülfü bir āşūfte-i ser-der-hevā ammā
Siyeh ḫālinde ġāyet çoḳ ṣebāt u ḫaylī temkīn var

5 Görenler dūd-ı āh-ı sīne-i sūzānımı **Fāżıl**
Dediler ġālibā semt-i serāy-ı dilde yanġın var

48 [3312]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Āzādelik dü-kevnde merdi saʿīd eder
Her bir nefesde rind-i mücerredse ʿıyd eder

2 Bir laḥẓada cihāna şeb ü rūz gösterir
Zülf ü ruḫuñ ki cemʿ-i siyāh u sefīd eder

3 Eyler ḫavāle maṭlabımı çerḫ baḫtıma
Baḫtım daḫi iḥāle-i çerḫ-i ʿanīd eder

4 *Hel min mezīd* dedigi nār-ı cehennemiñ[3313]
Maʿlūm-ı ehl-i fehm ki ḳasd-ı Yezīd eder

5 **Fāżıl** gürūh-ı mübġiż-ı şāḥān-ı ḫānedān
Bilmem nice şefāʿat-i ceddiñ ümīd eder

49 [3314]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

3309 B1 116a, İ2 186a, İÜ 219a, MA 15, T1 84b

3310 İÜ'de şu beyit yer almaktadır:
Ayaġıñ būs eden maʿmūr olur pīr-i ḫarābātıñ
Diyārü'l-ʿaşḳdır bu bunda ey dil başḳa āyīn var

3311 müstaḥīl B1, TA: müsteḥab İ2, MA: / diyāru'l-aşḳ B1, İ2, MA diyār-ı aşḳ MA, T1

3312 B1 116b, İ2 187a, İÜ 219b, MA 17, T1 85b

3313 "Daha fazlası var mı?" Kâf/30

3314 B1 113b, İ2 183a, İÜ 219b, MA 11, T1 82b (B1, İ2 ve T1'de "Ḳāfiye-i Nev-İcād-ı Hezl ü Cīd Āmiḫte ve Müzeyyel Be-Maḥbūb-ı Cedīd" başlığı vardır.)

1 Dest-i erbāb-ı seḫā geh uzanır geh ḳışalır
Kīr-i aṣḥāb-ı ṣafā geh uzanır geh ḳışalır[3315]

2 Kişi yorġana göre lāzım uzatmaḳ ayaġın
Belí dest-i buḫalā geh uzanır geh ḳışalır

3 Gāh olur çihre-nümā gāhíce ḳanbūr-ı riyā
Dūş-ı ṣūfīde ʿabā geh uzanır geh ḳışalır

4 Ḥükm-i vaḳt üzre verir rābıṭasın miḳrāṣı
Liḥye-i ehl-i riyā geh uzanır geh ḳışalır

5 Rişte-i ṭūl-i emel ehl-i recā destinde
Lenger-i baḥr-i ḳażā geh uzanır geh ḳışalır[3316]

6 Ṣaçına baġlanıp aldanma zenānıñ sözüne
Sevdigim ʿaḳl-ı nisā geh uzanır geh ḳışalır

7 Medd-ile cezrini fehm etmediler deryānıñ
Ki nedendir ʿacabā geh uzanır geh ḳışalır[3317]

8 Ḳabż u basṭ üstüne cārī bütün aʿlā ednā
Pāye-i ser-be-hevā geh uzanır geh ḳışalır[3318]

9 [3319] Bir nesaḳ üzre degil ḥāl-i cihān-ı ʿālem
Rūz u şeb ṣayf u şitā geh uzanır geh ḳışalır

10 Muḳteżā-yı reviş-i hükm-i hevā başında
Ṭaylasān-ı süfehā geh uzanır geh ḳışalır

[220a] 11 Kūn-ı cānān küçülür gāh büyür ḥikmetdir
Görmediñ mi ki ḳabā geh uzanır geh ḳışalır[3320]

12 Āh o maḥbūb-ı cedīdim o cüvānım ki anıñ
Vaṣfına söz ne belā geh uzanır geh ḳışalır

13 Aḥmed Āġā ki anıñ ḳāmeti bālā ammā
Edicek vaṣla rıżā geh uzanır geh ḳışalır[3321]

14 Şāl-i Lāḫūruñ iki başı o telli uçḳur[3322]
Dizi üzre ne ṣafā geh uzanır geh ḳışalır

3315 erbāb-ı B1, İ2, MA, T1: aṣḥāb-ı İÜ / aṣḥāb-ı B1, İ2, MA, T1: erbāb-ı İÜ

3316 recā B1, İ2, İÜ, T1: riyā MA / baḥr-i B1, İ2, İÜ, T1: ehl-i MA

3317 cezrini B1, İ2, MA: reczini İÜ, T1

3318 Pāye B1, T1: Hāye İÜ

3319 B1, İ2, MA, T1-

3320 cānān küçülür gāh büyür B1, İ2, İÜ, T1: cānāne büyür geh küçülür MA

3321 Edicek B,1 İ2, İÜ, T1: vericek MA

3322 İstanbul gençlerinin işlemeli, telli uçkur kullanmalarına telmihte bulunulmaktadır. “Eskiden 2 metre boyunda, 1 karış enindeki bir bez üzerine uçları sırma ve ipekle işlenenleri bugün antika sayılmaktadır: Çakşır, şalvar uçkurları 3-4 parmak genişliğinde olurdu ve uçları ipekle, hatta sırma ile işlenerek süslenirdi. Öyle ki şalvarını, çakşırını giyip uçkurunu bağladıktan sonra işlemeli uçlarını bir süs olarak çakşır ve şalvar önüne sarkıtanlar bile olurdu (Reşat E. Koçu). bk. Ayverdi, 2011: 1279.

15 Şöyledir sāye-i luṭfu ser-i üftādesine
Ẓıll-i ḫurşīd-i żiyā geh uzanır geh ḳışalır

16 Dām-ı ṣayyād gibi māhī-yi dil ṣaydı içün
Zülf-i çengāl-i ḳażā geh uzanır geh ḳışalır

17 Beddu' ā etmege ḳıymam ben aña pīr olsun
Destimiz vaḳt-i du' ā geh uzanır geh ḳışalır

18 **Fāżıl** olsa daḥi erbāb-ı süḥandan ḥaẕer et
Ki zebān-ı şu' arā geh uzanır geh ḳışalır

50 [3323]

Fā' ılātün / Fā' ilātün / Fā' ilātün / Fā' ılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ġamze-i şehbāzı āgāhdır göñül ṭavşan yatur
Zīr-i bālinde o şehbāzıñ nice biñ cān yatur[3324]

2 [3325] Na' re-i *ḫayrun mine'n-nevmi* uzatma ey ḫaṭīb
Bister ü bālīn-i āġūşumda ol cānān yatur

3 Memeler beyninde ol ḫāl-i siyāhı gūyiyā
Bir ' Arabdır ṣaġ u ṣolunda birer oġlan yatur

4 Çeşm-i bī-raḥmı helāk-i ' āşıḳān etdi meded
Ẓannım ol büt-ḫānede rūḥ-ı Hülāgū Ḫān yatur

5 [3326] ' Ayn-ı ' ibret ile baḳdım ḫ^vābgāh-ı ' āleme
Ṭaş yatur olmuş o ġafletle bütün devrān yatur[3327]

6 Baḫt-ı ḫ^vābīdem uyanmaz bu belā-yı ḫ^vābdan
Ben aña uyan dedikce der-' aḳab o yan yatur[3328]

7 Ḫōr baḳma her gedā-yı bī-nevāya **Fāżıl**ā
Her göñülde fi'l-meṣel derler ki bir arslan yatur

51 [3329]

Mef' ūlü / Fā' ilātü / Mefā' īlü / Fā' ilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ol ġonceden ki herkese būy-ı rıżā ḳoḳar
Ehl-i viṣāle ḫandesi hep merḥabā ḳoḳar

3323 B1 113a, İ2 182b, İÜ 220a, MA 10, T1 82a
3324 bālinde İ2, İÜ, MA, T1: pāyında B1
3325 B1 ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
3326 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
3327 yatur: İ2-
3328 bu belā-yı B1, İ2, MA, T1: bir belādır İÜ
3329 B1 114a, İ2 183b, İÜ 220a, MA 12, T1 83a
B1'de "Ḳāfiye-i Cedīd", İ2 ve T1'de "Ḳāfiye-i Cedīd-İcād" başlığı vardır.

2 Ruḫsārı üzre etse güẕer reng alır hevā
Uġrarsa perçem üstüne bād-ı ṣabā ḳoḳar

[220b] 3 Aġyār uzatmasın elini zülf-i dilbere
Gavġā-miṣāl nāfe-i Çīn ü Ḥıtā ḳoḳar

4 [3330] Olmaz nühüfte ẕāhir olur meşreb-i zemīm
Mey-nūş setr ederse mey-i dil-küşā ḳoḳar

5 Etsem bu vaḳt tevbede meyḫāneye güẕer
Cān u dile şarāb u kebāb āşinā ḳoḳar[3331]

6 [3332] Olmaz meşām-ı ḥüsn-i ḳabūle resīde hīç
Şol bir ʿamel ki ẕerrece būy-ı riyā ḳoḳar

7 **Fāżıl** cihāna ʿibret ile eyledim naẕar
Her ẕerresi dimāġıma bilmem fenā ḳoḳar

52 [3333]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ol gedāyım ki ne māl ü ne daḫi cāhım var
Māl ü cāhıñ yerine dilde bir Allāhım var[3334]

2 [3335] Rūzgār içre ben ol bād-ı hevā berbādım
Nefes eyler baña dünyāda hemān āhım var[3336]

3 Ben ki ol bādiye-peymā-yı ṭarīḳ-ı ʿaşḳım
Ḥamdu-li'llāh dil-i dānā gibi hemrāhım var[3337]

4 Benim ol perde-keş-i dergeh-i kenz-i maḫfī
Belī ol perdeniñ ardında benim şāhım var[3338]

5 Ben ki ol ḫufte-i bīdār-ı cihānım **Fāżıl**
Ṣūretā ġāfilim ammā dil-i āgāhım var[3339]

53 [3340]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

3330 B1, İ2, MA ve T1'de 6. beyittir.
3331 şarāb u kebāb B1, İ2, T1: kebāb u şarāb MA
3332 B1, İ2, MA ve T1'de 5. beyittir.
3333 B1 113a, İ2 182b, İÜ 220b, MA 10, T1 81b
3334 yerine B1, İ2, MA, T1: bedeli İÜ
3335 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.
3336 bād-ı: T1-
3337 Ben ki MA: Benim B1, İ2, İÜ, T1
3338 dergeh-i B1, İ2, MA, T1: ḥalvet-i İÜ
3339 Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA, T1
3340 B1 113a, İ2 183a, İÜ 220b, MA 11, T1 82a

- - . /. - - . /. - - . /. - -

1 Ol şeh neʿaceb debdebe-i bāhiresi var
Dil gibi ḥużūrunda durur masḫarası var

2 Evvel baḳışında dilimi eyledi tesḫīr
Allāh ne pek cāẕibe-i ḳāhiresi var[3341]

3 Ḥūrīdir o āfet ya perīdir ya melekdir
Seyr eyle benī-ādeme beñzer neresi var[3342]

4 Ol tāze gülü örselemiş dün gece aġyār
Gül-berg-i ruḫunda ḳuzumuñ çoḳ beresi var[3343]

5 Ḫūbān-ı cihāna n'ola faḫriyye ederse
Fāżıl gibi bir şāʿir-i pür-nādiresi var

54 [3344]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- .- - / - . - - / - . - -/ - . -

1 Nā-bekām olduḳlarım baḫt-ı siyāhımdan mıdır
Çerḫe üᵐmīd-i vefā ile nigāhımdan mıdır

[221a] 2 Āşinā bīgāne ḳandı çeşmesār-ı niʿmete
Böyle teşne ḳaldıġım bilmem günāhımdan mıdır

3 Āsumān ile zemīn beyninde ebr olur sebeb
Ḥasretim bilmem seḥāb-ı evcgāhımdan mıdır[3345]

4 Böyle ḥırmanım felekden mi beşerden mi ʿaceb
Ḥaḳḳımıñ ibṭāli iġmāż-ı güvāhımdan mıdır

5 Her kişi nā-ehl iken ḥālince buldu bir ṭaraf
Ben kenāra düşdügüm ḥaḳḳ üzre rāhımdan mıdır

6 Sāye-i elṭāfa dāḫil oldu hep aʿlā vü dūn
Ben güneşde ḳaldıġım āyā penāhımdan mıdır

7 Şöyle **Fāżıl** yandı cānım intiẓār-ı kāmdan
İḫtirāḳ olsa felekde nār-ı āhımdan mıdır

55 [3346]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

3341 pek B1, İ2, İÜ, T1: ʿaceb MA
3342 o İÜ, MA: ol B1, İ2, T1
3343 dün İÜ: bu B1, İ2, MA, T1 / ḳuzumuñ B1, İÜ, T1: ḳuzunuñ İ2, MA
3344 B1 113b, İ2 187a, İÜ 220b, MA-, T1-
3345 ile: İ2-
3346 B1 116b, İ2 188a, İÜ 221a, MA 17, T1 85b

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Felekden nā-ümīdiz ṣanma kim dil-ḫᵛāhımız vardır
ʿAlāyıḳdan faḳat bir ʿarş-peymā āhımız vardır

2 Görünür yerli yurtlu ṣāḥibi var herkesiñ ammā
Bizim bir lā-mekān nādide bir Allāhımız vardır

3 Vuṣūl-i Ḥaḳḳa saʿy et zāhidā ṣavm u ʿibādetle
Göñül derler bizim nezdīkter bir rāhımız vardır

4 Rüsūm-ı cāhı bilmez cāhil-i ādāb-ı dünyāyız
Rumūz-ı ġayba maḥrem bir dil-i āgāhımız vardır

5 Gedā-yı bī-penāhız **Fāżıl**ā ṣūretde biz ammā
Göñül derler serāy-ı sīnede bir şāhımız vardır

56 [3347]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Ne felekden ne daḫi ṣāh u gedādan ṣaḳınır
Göñlüm ancaḳ o meh-i ʿişve-nümādan ṣaḳınır

2 Ḫançer-i ġamzeniñ ol çünki zaḫım-ḫurdesidir
Ṣanma kim ʿāşıḳ olan tīġ-ı ḳażādan ṣaḳınır

3 Çeksin ol tīġ-ı nigāhı ruḳabā kāfirine
Bilmem ol ġamze niçün böyle ġazādan ṣaḳınır

4 Meyi nūş etmedigi ṣanma ki taḳvāsından
Vāʿiz-i zühd-fürūş terk-i riyādan ṣaḳınır[3348]

5 Görmedim ben hele **Fāżıl** gibi mest-i mey-i ʿaşḳ
Ne cefādan ne ḳażādan ne belādan ṣaḳınır

57 [3349]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

[221b] 1 Açdı bāzūsunu bildim ki o meh yetmiş bir[3350]
Gerdeninde ṣayılır ḫāl-i siyeh yetmiş bir

2 Küfr eder laḥẓada ol ġamze-i mesti ṣad-bār
Ḳan eder günde o düzdīde nigeh yetmiş bir

3347 B1 113b, İ2 185a, İÜ 221a, MA-, T1-

3348 Meyi nūş İ2, İÜ: Nūş-ı mey B1 / zühd-fürūş B1, İÜ: rind-fürūş İ2 / terk-i B1, İÜ: terk ü İ2

3349 B1 113b, İ2 183a, İÜ 221b, MA 11, T1 82a

3350 Koçu bu gazelin, pazusunda ortasının (taburunun) dövme nişanı bulunan 71. Yeniçeri Ortası'ndan güzel bir delikanlı için yazıldığını belirtmiştir (1968: 4734).

3 Ne ṭarīḳ ile rehā-yāb olurum yoldaşım
Açdı tīr-i nigehiñ sīnede reh yetmiş bir

4 Olalı ḳışla-i ʿaşḳında göñül Başeski[3351]
Pāre pāre seri üstünde küleh yetmiş bir

5 Ġamzesi sīneme döydürdü nişān-ı orṭa[3352]
Yaʿnī iḥsānı baña ḳıldı o şeh yetmiş bir[3353]

6 Ne yaña gitse o dāyı[3354] dizilir ʿuşşāḳı
Ṣaf ṣaf ardında Nerīmāne-sipeh yetmiş bir[3355]

7 Ḫāneme **Fāżıl** o şeh gelse ederdim ḳulluḳ
Yazılırdı yine defterde güneh yetmiş bir[3356]

58 [3357]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 O sīm-ten ile oldu adüv ber üstüne ber
Aḳıtdı reşkle dīdem yine ter üstüne ter

2 Şikest eder ḫaṭ-ı nev-tāb ḥüsnünü derken
Ne çāre ḫüsnüne oldu o ḫaṭ fer üstüne fer

3 O ḫāksār-ı belāyım ki çerḫ yaġdırdı
Zemīn-i sebze-i āmālime şer üstüne şer

4 Felek ṣaḥīfe-i pūlād-ı saḫtdan çekdi
ʿArūs-ı maṭlab-ı nāçīzime der üstüne der

5 O sebzezār-ı belāyım ki çerḫ gönderdi
Gürūh-ı ehl-i düyūnu baña ḫar üstüne ḫar

6 Fezā-yı ʿulvīye uçsam felek felek üzre

3351 Başeski, bir Yeniçeri taburunun en kıdemli neferine verilen ünvandır, taburlarındaki nüfuz ve itibarları çok üstündü. İcabında taburun bayrağını veya alametini başeski taşırdı (Koçu, 1960: 2179).

3352 Nişān-ı orṭa, bulunduğu taburun alameti olan dövmesine işaret etmektedir. Koçu bu beyitte, baldırlara, pazulara dövme ile yapılan Yeniçeri nişanlarına işaret olduğunu söylemektedir (1971: 5592). "Vücuda dövme yaptırmaya 'vücud dövdürmek' denilir… 196 taburdan (ortadan) oluşan Yeniçeri Ocağı'nda her bir taburun kendine ait dövmesi bulunmaktaydı (Koçu, 1968: 4733).

3353 döydürdü MA: döñdürdü B1, İ2, İÜ, T1

3354 Dayı, "koruyucu, arka çıkan kimse, hâmî: İstanbul'da şehir âsâyiş ve inzibâtı Yeniçeri Ocağı'na bırakılmıştı. Şimdiki karakolların yerinde yeniçeri kolluklarının zâbitlerine de halk "hâmî" anlamında "dayı" diye hitap ederdi. Yeniçeri dayıları tâbiri de buradan kalmıştır (Reşat E. Koçu). bk. Ayverdi, 2011: 258.

3355 Nerīmāne İÜ, MA, T1: Nerīmān B1, İ2

3356 Ḫāneme Fāżıl o şeh gelse İÜ, T1: Ḫāneme gelse o şeh Fāżıl B1, İ2, MA / yine B1, İ2, MA, T1: keçe İÜ

3357 B1-, İ2-, İÜ 221b, MA-, T1-

Prof. Dr. Mesut Bayram DÜZENLİ - Doç. Dr. Talip ÇUKURLU

Ḥażīż-i esfele ḳaçsam daḫi yer üstüne yer[3358]

7 Ḥużūr-ı merḥamet-ārāya **Fāżıl** et feryād
Terāküm etmiş iken ḫāmeme er üstüne er

8 Cenāb-ı Ḥażret-i Aḥmed Efendi kātib-i sır
Ki desti ehl-i dile yaġdırır zer üstüne zer

9 Cenāb-ı pākini Allāh ser-fırāz etsin
Ki āsitānına ʿālem ḳosun ser üstüne ser

59 [3359]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Ḥep fitneleri dīde-i ḫūn-pāşda ṣaḳlar
Āşūb-ı belāyı o perī ḳaşda ṣaḳlar

[222a] 2 Düşdü o bütüñ ḳalbine de nār-ı muḥabbet
Muʿtād-ı Ḫudādır āteşi ṭaşda ṣaḳlar[3360]

3 Tezvīr ile sad reng verip rīş-i sefīde
Baḳ zāhid-i ḫuşke ne ʿaceb yaş da ṣaḳlar[3361]

4 Her niʿmet-i gerdūnda bir ġuṣṣa nihāndır
Erbāb-ı ʿġaraż zehri belī āşda ṣaḳlar

5 Sāḳīlerine ḥürmet içün **Fāżıl**-ı mey-nūş
Hep cām-ı meyiñ neş'esini başda ṣaḳlar

60 [3362]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

1 Başımıñ tācı Ḥaşırcızāde
Ḫāk-i pāyıña yayıldı bu ḥaḳīr[3363]

2 Odalarda yayılır hem başılır
Hele göçsün baḳalım ḥażret-i pīr

3 Ferş-i rāhıñ doḳumuşken müjeden
Yine eyler bu ʿazīzi taḥḳīr

4 Bizi bir çūpe degişdi eyvāh
Degmedik yanına bir eski ḥaşır

3358 ḥażīż: ḥaşīş İ2
3359 B1 115a, İ2 184b, İÜ 221b, MA 14, T1 83b
3360 nār-ı B1, İ2, MA, T1: sūz-ı İÜ
3361 sad: MA-
3362 B1 115a, İ2 186b, İÜ 222a, MA-, T1-
3363 Ḥaşırcızāde B1, İÜ: Ḫaşīrīzāde İ2 / yayıldı B1, İÜ: bayıldı İ2

5[3364] Ayaḳ altında anı çeynediler
Bir alay böbregi etmez mangır

6 Būriyāyı çekemem sulṭānım
Ayaḳ altında gereksin a faḳīr [3365]

7 Çoḳ sitemgerlere düşdüñ **Fāżıl**
Daḫi bilmem seni n'eyler taḳdīr[3366]

61 [3367]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- .- - / - . - - / - . - -/ - . -

1 Ḥayf kim ol nāzenīne oldular aġyār yār
Reşk ü ḥasretle yine olsun dil-i bīzār zār

2 Anda düşdüñse eger etme ʿümid-i ʿāfiyet
Ṭurreniñ her mūyu zīrā ey dil-i bīmār mār[3368]

3 Ḫavf eder ol gül-ʿizārım būse-i ʿuşşāḳdan
Gūyiyā olur dehān-ı ʿāşıḳ-ı ġam-ḫᵛār ḫār[3369]

4 Dāʾimā çünki tenimde görmek ister cān seni
Ḫançer-i ġamzeñle bāri sīnemi ey yār yar

5 Beẕl eder destiñ anı ṭutmaz daḫi bir laḥẓa hīç
Gūyiyā olur eliñde **Fāżıl**ā dīnār nār[3370]

HARFÜ'Z-ZĀ

62 [3371]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. - - - / . - - - / . - -

[222b] 1 Efendim biz seniñle özge cānız
İki ḳālebde bir rūḥ-ı revānız[3372]

2[3373] Biz ol ābız ki ṭūfān ḳaṭremizdir

3364 B1, İ2-
3365 "Hasır" anlamına gelen "būriyā" kelimesinin "bu riyā" şeklinde okunması da mümkündür.
3366 n'eyler B1, İ2: ne eyler İÜ
3367 B1-, İ2 185a, İÜ 222a, MA-, T1-
3368 düşdüñse İ2: düşdükce İÜ
3369 būse-i ʿuşşāḳdan İÜ: bu şeh-i ʿuşşāḳdan İ2
3370 destiñ İ2: etmek İÜ
3371 B1 117a, İ2 187a, İÜ 222a, MA 17, T1 85b
3372 özge İÜ: tuḥfe B1, İ2, MA, T1
3373 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

Biz ol nūruz ki Ṭūr içre ʿayānız[3374]

3 ʿAceb nūruz ki nūr-ı *len terānī*[3375]
ʿAceb rūḥuz ki rūḥ-ı cāvidānız

4 Seniñ ʿaşḳıñla ey māh-ı şeb-ārā
Fiġān-sāz-ı zemin ü āsumānız

5 Ḫayāl-i mār-ı zülfüñle a kāfir
Gece tā ṣubḥa dek sübḥa-keşānız[3376]

6 Belā-yı derd-i ʿaşḳıñla efendim
Hemān **Fāżıl** gibi ḥāli yamanız

63 [3377]

Mef'ūlü / Fāilātü / Mefāīlü / Fāilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Mirʾāt-ı dil firāḳ-ı cemāliñle tābsız
Mehtāb olur mu şuʿle-figen āfitābsız

2 Pūşīde eyle nīm ruḫuñ mūy-ı zülf-ile
Tek olma āfitāb gibi bir hicābsız[3378]

3 Olsa ezelde sen gibi dilber nisā gibi
Taḥrīm olurdu ṭalʿat-ı ḫūbān niḳābsız[3379]

4 Rūyunda mūy-ı ḫaṭdan eṣer yok o kāfiriñ
Kendi gibi ʿizārı daḫi bir kitābsız[3380]

5 Yoḳdur mecāli açmaġa çeşm-i ʿġunūdesin
Ẓannım bu şeb ki ḳalmış o mehpāre ḫᵛābsız[3381]

6 **Fāżıl** eder mi ḥüsnünü taʿdād ol āfetiñ
Ruḫsārı üzre benleri var kim ḥisābsız

64 [3382]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Dü-ʿālem şāhı olsam ḫāṭırım nā-şāddır sensiz

3374 ābız B1, İ2, İÜ, T1: ebriz MA
3375 "...len terânî... / ...beni göremezsin..." A'râf/143
3376 zülfüñle a kāfir İÜ: zülfüñ-ile kāfir B1, İ2, MA, T1 / keşānız B1, İÜ, MA, T1: keşāyız İ2
3377 B1 117a, İ2 187b, İÜ 222b, MA 18, T1 86a
3378 tek İÜ: pek B1, İ2, MA, T1
3379 dilber nisā İ2, İÜ, MA, T1: dilber-i nesl B1
3380 mūy-ı -B1, İ2, İÜ, T1: mūy u -MA
3381 mecāli İÜ: mecāl B1, İ2, MA, T1
3382 B1 117a, İ2 187b, İÜ 222b, MA 18, T186a

Baña kevn ü mekān maʿnāsı yoḳ bir ăddır sensiz

2 Eger dūzaḫsa fi'l-vāḳiʿ ḳarārıñ ey büt-i tersā
Gözümde bāġçe-i cennet ḫarāb-ābāddır sensiz

3 Per-i Cibrīl olursa bisterim ten rāḥat eyler mi
Ki her bir mū tenimde sūzen-i fūlāddır sensiz[3383]

4 Belā-yı ḥasretiñle ḥaşre dek ʿaẓm-i remīm olsam
Yine her üstüḫᵛānım nāy-ı pür-feryāddır sensiz[3384]

5 Ġamıñla ey hevāyī-meşrebim hep āhdır kārım
[223a] Efendim **Fāżıl**ıñ cān u dili berbāddır sensiz

65 [3385]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Firāş-ı rāḥatım āteşli bir tennūrdur sensiz
Gözümde ḫᵛāb-ı ġaflet rīze-i billūrdur sensiz

2 Meger sensin ten ü cānımla ʿömrüm bāʿiş-i-ülfet
Ten ü rūḥ-ı revānım birbirinden dūrdur sensiz

3 Ġıyābıñda ḳılıcıñ şalladı āh-ı seḥergāhım
Ki her bir tūdesi bir beyża-i sungūrdur sensiz[3386]

4 Maḳarrım olsa biñ iḳbāl ile evreng-i ḫāḳānī
Gedā-yı kemteriñdir dil yine maġdūrdur sensiz

5 Dil-i ḫurşīd olursa cāygāhım rūz-ı firḳatde
Yine çeşmimde ey māhım şeb-i deycūrdur sensiz

6 Ser-i Cibrīli küstāḫāne taṣdiʿ etdi āh ile
Göñül feryād u efgān etmege mecbūrdur sensiz[3387]

7 Firāḳıñ başıma bir rütbe zindān etdi dünyāyı
Cihān çeşmimde bir sūrāḫ-ı teng-i mūrdur sensiz

8 Suʾāl etme ne eyler **Fāżıl**ım eyyām-ı firḳatde
Efendim çerḫi ṣad-çāk etse de maʿẕūrdur sensiz

66 [3388]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

3383 mū tenimde İÜ: mūy-ı cismim B1, İ2, MA, T1 / fūlāddır İÜ: pūladdır B1, İ2, MA, T1
3384 dek B1, İÜ, T1: degiñ İ2, MA
3385 B1 117b, İ2 187b, İÜ 223a, MA 18, T186a
3386 ġıyābıñda İÜ, MA: ġıyābıñdan B1, İ2, T1
3387 Ser B1, İ2, MA, T1: Per İÜ / küstāḫāne taṣdiʿ etdi B1, İ2, İÜ, T1: taṣdiʿ etdi küstāḫāne MA
3388 B1 118a, İ2 188b, İÜ 223a, MA 19, T1 87a

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Biz beste-leb-i ḥayret ü mebhūt-ı elestiz
Nezzāre-ger-i ʿālem-i lāhūt-ı elestiz

2 Āvāz-ı bel*ā* bizden olur nāġme-res ammā
Biz mürde-i sad-sāle-i tābūt-ı elestiz[3389]

3 Sūziş ile ṣanmañ ki fenā-yāb oluruz biz
Biz āteş-i teslīmde yāḳūt-ı elestiz

4 Bir leẕẕet ile seyr-i derūn olmadıḳ illā
Biz rūze-güẕār-ı niʿam-ı ḳūt-ı elestiz[3390]

5 Seyr etmedeyiz bāṭın-ı eşyāyı kemāhī
Fāżıl yem-i taḥḳīḳde biz ḥūt-ı elestiz[3391]

67 [3392]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Biz āhū-yı vaḥşī-dil ü meftūn-ı cünūnuz
Sergeşte-i pehnāver-i hāmūn-ı cünūnuz

2 Güncāyiş-i ṣaḥrā-yı cünūn geldi bize teng
Biz güm-şüde-i ʿālem-i bīrūn-ı cünūnuz

3 Āsūdeyiz ālāyiş-i teklīf ü riyādan
El-minnetü-li'llāh ki memnūn-ı cünūnuz

[223b] 4 Ṣad-şuʿle-i dāġ-ı dil ile gerdişimiz var
Ḫurşīd-i tecellī ile gerdūn-ı cünūnuz[3393]

5 Āvāze-i Ḥaḳ nāle-i zencīrimiz ancaḳ
Biz beste-deḥān-ı çūn u bī-çūn-ı cünūnuz

6 Dīvāneyiz ammā sebaḳ-āmūz-ı ʿuḳūlüz
Geh ʿāḳil ü dānā geh*ī* Mecnūn-ı cünūnuz

7 Tārāc-ı şeh-i ʿaşḳ olup dīn ü ḫıred hep
Fāżıl gibi sevdā ile meşḥūn-ı cünūnuz

68 [3394]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

3389 Āvāz-ı belā B1, İ2, MA, T1: Āvāze belī İÜ
3390 olmadıḳ illā B1, İ2, MA, İÜ: olduḳ u ḥālā T1
3391 biz B1, İ2, MA, T1: bir İÜ
3392 B1 118a, İ2 188a, İÜ 223a MA 19, T1 86b
3393 dil: İ2-
3394 B1 117b, İ2 188a, İÜ 223b, MA 19, T1 86b

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Ol ġonceye hīç bülbül-i nālān gerekmez
Zīrā ki der-besteye derbān gerekmez[3395]

2 Ḫūbān edemez arż-ı cemāli var iken sen
Ḫurşīd olıcaḳ hīç meh-i tābān gerekmez[3396]

3 Yek-naẓra tecellīye dü-ṣad cānı fedā ḳıl
ʿĀşıḳlara cānān gerek cān gerekmez

4 Ruḫsārını būs eyleyicek dişleme yāriñ
Pālūde ki nermīn ola dendān gerekmez

5 Āsiyāb-ı cihān merd-i cihān-ḫᵛāha gerekdir
Fāżıl bize ālāyiş-i devrān gerekmez

69 [3397]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Biz aḫter-i saʿādeti görmüş geçirmişiz
Engüşte mühr-i devleti görmüş geçirmişiz[3398]

2 Ne ḫavf-ı nār var u ne cennet ümīdi var
Biz vaḳʿa-i ḳıyāmeti görmüş geçirmişiz[3399]

3 Gerdūn ṣanmasın bizi leb-teşne-i ümīd
Biz cūybār-ı ʿizzeti görmüş geçirmişiz

4 Ġarḳ-āb-ı lücce-i ġam u ṭūfān-dīdeyiz
Ṣad-ebr-i derd ü miḥneti görmüş geçirmişiz

5 Gerçi ki ḫurde-sāleyiz ammā Mesīḥveş
Mehd içre her ʿināyeti görmüş geçirmişiz[3400]

6 **Fāżıl** piyāle nevbeti leb-teşnegānadır
Biz devr-i cām-ı ʿişreti görmüş geçirmişiz[3401]

70 [3402]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

3395 ġonceye B1, İ2, İÜ, T1: ġonce feme MA
3396 cemāli İ2, İÜ, MA, T1: cemāl B1
3397 B1 117b, MA 18, İ2 189a, İÜ 223b, T186b
3398 engüşte B1, İ2, MA, T1: engüşt İÜ
3399 cennet ümīdi B1, İÜ, MA, T1: ümīd-i cennet İ2
3400 Mesīḥveş B1, İÜ, MA, T1: Mesīḥvār İ2 / her: İÜ-
3401 Biz B1, İÜ, MA, T1: Bezm İ2
3402 B1 118a, İ2 188b, İÜ 223b, MA 20, T1 87a

1 Nīk ü bed kimseniñ efʿāline nāẓır degiliz
Ḫayr u şer keşfine biz yaʿnī mübāşir degiliz

[224a] 2 Dāʾimā dīdemiziñ cilvegehi bāṭındır
Māʾil-i zīnet ü ārāyiş-i ẓāhir degiliz

3 Yanarız yaḳılırız nāle vü feryād ederiz
Sīnede ʿaşḳı nihān etmege ḳādir degiliz[3403]

4 Mīve-çīn-i nigehiz cennet-i ruḥsārından
Yaʿnī ṣūfī gibi biz ḥüsnüne kāfir degiliz[3404]

5 Şāʿir-i muʿcize-perdāz-ı cihānız şimdi
Öyle yārān gibi **Fāżıl** müteşāʿir degiliz

71 [3405]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḫayme-i çerḫ-i ʿanīdiñ sāyesi altındayız
Naḫl-i bī-berg-i ümīdiñ sāyesi altındayız

2 Biz dıraḫt-ı sāye-endāz-ı cihān olmuş iken
Mīvesiz bir şāḫ-ı bīdiñ sāyesi altındayız[3406]

3 Mürşid-i āgāh-ı bāṭın olduḳ ammā ẓāhirā
Sille-i dest-i mürīdiñ sāyesi altındayız

4 Āfitāb-ı fāḳr u fāḳa yaḳdı yandırdı bizi
Biz ise Sulṭān Ḥamīdiñ sāyesi altındayız

5 Gölgemizden ġayrı yoḳdur **Fāżıl**ā yoldaş bize
Öyle bir baḫt-ı saʿīdiñ sāyesi altındayız[3407]

72 [3408]

Mefāʿilün / Feʿılātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 O çeşm o ġamze-i āhū-nigāhı biz biliriz
Ḳulūba mālik olan pādişāhı biz biliriz[3409]

2 Ṭarīḳ-i ʿaşḳda ʿaḳl olmasın delīl bize

3403 nāle vü feryād B1, İ2, İÜ, T1: nāle-i feryād MA
3404 nigehiz cennet B1, İ2, MA, T1: nigeh-i cennet İÜ
3405 B1 118b, İ2 188b, İÜ 224a, MA 20, T1 87a
3406 Biz B1, MA: Bir İ2, İÜ, T1
3407 Gölgemizden B1, İ2, MA, T1: Gönlümüzden İÜ / yoldaş bize İÜ: yoldaşımız B1, İ2, MA, T1
3408 B1 118b, İ2 189a, İÜ 224a, MA 21, T1 87b
3409 o İ2, İÜ- / mālik B1, İÜ, MA, T1: māʾil İ2

Helāke ḍoġru çıḳan şāhrāhı biz biliriz

3 [3410] Bizi ḳıyāmet ile etme vāʿiẓā taḫvīf
Helāk-i ʿaşḳız o bāziçegāhı biz biliriz[3411]

4 [3412] Amān amān ṣaḳın ey ṣūḫ āh-ı ʿāṣıḳdan
Ne sīne-dūz idigin tir-i āhı biz biliriz[3413]

5 Visāl içün bize ṣad-müjde eyledi ammā
ʿİnādkārī-yi baḫt-ı siyāhı biz biliriz

6 Ḳo eylesin be-her aḫşam heyʾetin taġyīr
Gece gözü ile baḳsaḳ o māhı biz biliriz[3414]

7 Cihānda cürmümüz ancaḳ telāṣuḳ-ı ecrām
Ḫudāyı ḫışma getirmez günāhı biz biliriz

8 Ferāġ-ı yeʾs-ile āsūde olmuşuz **Fāżıl**
[224b] Telāşkārī-yi erbāb-ı cāhı biz biliriz

73 [3415]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . -/. . - -/. - . -/. . -

1 Ḳażā sihāmına biz sīneyi siper ederiz
Helāk-i küşte-i ʿaşḳız neden ḥaẕer ederiz

2 Niyāz-ı būseyi nev-resden eyleriz yoḫsa
Ḫaṭ-āveriñ ruḫuna sāde bir naẓar ederiz

3 Bürehne etdi bizi çerḫ destmāl daḫi
Ḳomaz ki mimsaḥa-i eşk-i çeşm-i ter ederiz

4 Bizi ne rütbede zerd etse miḥnet-i iflās
Kibārdan yine ṣanma ümīd-i zer ederiz[3416]

5 Viṣāle naḳd-i dil ü cānı verseñ ey **Fāżıl**
Ṣaḳın ki ṣanma bu bāzārda żarar ederiz

74 [3417]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . /. - - . /. - - . /. - -

3410 MA-
3411 ile: İ2-
3412 B1'de 5, MA'da 3. beyittir.
3413 ʿāşıḳdan B1, İÜ, MA, T1: ʿāşıḳān İ2
3414 baḳsaḳ o māḥı B1, İÜ, MA, T1: baḳsañ a māhī İ2
3415 B1 118b, İ2 189a, İÜ 224b, MA 20, T1 87a
3416 rütbede B1, İÜ, MA, T1: rütbe İ2 / yine: İ2-
3417 B1 118b, İ2 189a, İÜ 224b, MA 20, T1 87b

1 Ẕevḳin bulamam gülşeniñ ol ġonce-dehensiz
Ārām edemem ḥāṣılı ol nerm-bedensiz

2 Fikr-i gül-i ruḫsārıñ ile bāġ-ı cinānıñ
Her ġoncesi bir ḫār gelir çeşmime sensiz[3418]

3 Ruḫsārına ol sebze-i ḫaṭ verdi leṭāfet
Yoḳ revnaḳı bāġıñ eger olursa çemensiz

4 Niʿmetleri hep gülşen-i dehriñ elem-ālūd
Bir gül bulunur mu şu cihān içre dikensiz

5 **Fāżıl** fem-i cānāne içün çoḳ cedel etdiñ
O der deheni var öbürü der ki dehensiz

ḤARFÜ'S-SĪN

75 [3419]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Aḳçe yoḳ ortada başdan başa ʿālem müflis
Gerek ednā gerek aʿlā kimi görsem müflis

2 Ṣırma perçemli gümüş tenli olan dilberler
Sā'ir ādem gibi anlar daḫi pür-ġam müflis

3 Müflis olmaḳ kişiye ḥak bu ki ġāyet müşkil
Bā-ḫuṣūṣ ben gibi hem ʿāṣıḳ ola hem müflis[3420]

4 Pāre pāre olamam aḳçe içün ḥırṣ etmem
Gösterir nāz u ġınā ṭabʿım olursam müflis

5 [3421] Deli efendi ṣaḳınıp ġam yeme ẕevḳ et yan gel[3422]
Yalıñız biz degiliz şimdi her ādem müflis

6 Gerçi çoḳ kīse-tehī müflisi gördüm ammā
Görmedim doġrusu hīç sen gibi sersem müflis

7 N'eyleyim girse eger destime māl-i Ḳārūn
Olurum ben yine bu ṭabʿla ol dem müflis

8 Ṣāḥib-i cūd u kerem müflis olur ʿādetdir
Bir zamān geçmedi kim olmaya Ḥātem müflis

9 Nuḳre-i eşke bedel zer gibi eyler ḫande
[225a] Görmedim ben hele **Fāżıl** gibi ḫurrem müflis[3423]

3418 cinānıñ B1, İ2, İÜ, T1: cihānıñ MA
3419 B1 119a, İ2 189b, İÜ 224b, MA 21, T1 88a
3420 ʿāşıḳ B1, İÜ, MA, T1: şāʿir İ2
3421 5, 6, 7 ve 8. beyitler B1, İÜ, MA ve T1'de yoktur.
3422 Aruz kusuru bulunmaktadır.
3423 Görmedim İÜ, T1: Bulmadım B1, İ2, MA

76 [3424]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 Nedir bu baḫt-ı siyāh u bu ṭāliʿ -i maʿkūs
Ki eyledi beni her ārzūmdan meʾyūs

2 Belā budur ki dem-ā-dem terādüf-i ġamdan
Göñül şikeste vü ḫāṭır ḫarāb u çehre ʿabūs[3425]

3 Bu ḫālimi göricek düşmenim belā bunda
Gehī şemātet eder gāhī ḫande gāh efsūs

4 Egerçi luṭf u tesellī eder baña ammā
Olur ḥaḳīḳat-i ḥāl-i derūnuma cāsūs

5 Benimse cism-i nizārımdan āteşim peydā
Fürūġ-ı şemʿi nühüfte eder mi hiç fānūs[3426]

6 Şikāyet eylemege ḫālimi kibāra ḳomaz
Bu bendeki şeref-i ṭabʿ u ġayret-i nāmūs

7 Yine bu derd ile ölmek cenābıma āsān
Kibār dāmenini **Fāżıl** eylemekden būs

ḤARFÜ'Ş-ŞĪN

77 [3427]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Çeşm ü nigāh u ġamzeyi efsūn ḳaplamış
Peykān-ı sīne-dūzumuza müje ḫūn ḳaplamış[3428]

2 Ruḫsārı üzre zülf-i siyehkārını döküp
Gūyā ki mihri ebr-i siyehgūn ḳaplamış

3 Nāçār sīne ṭutmalı çerḫiñ sihāmına
Eyne'l-mefer ki ʿālemi gerdūn ḳaplamış[3429]

4 Āl ü siyāhını şafaḳ u şeble çerḫ-i dūn
Semmūra şanki aṭlas-ı gül-gūn ḳaplamış[3430]

3424 B1 119a, İ2 189b, İÜ 225a, MA 21, T1 88a

3425 budur ki B1, İÜ, MA, T1: bu ki İ2 / ġamdan B1, İ2, İÜ, T1: ġamda MA

3426 Benimse B1, İ2, İÜ, T1: Hemīşe MA

3427 B1 119b, İ2 190a, İÜ 225a, MA 22, T1 88b

3428 Peykān-ı sīne-dūzumuza B1, İ2, MA: Peykān-dūz-ı sīnemize İÜ; Peykān-ı sīne-dūz-ı müje T1

3429 "Eyne'l-mefer / Kaçacak yer nerede?" (Kıyāme, 75/10)

3430 siyāhını B1, İ2, İÜ: siyāhī-yi MA, T1

5 **Fāżıl** izāle olmaḳ içün reh-zenān-ı ḥüsn
Mülk-i cemāli ḫaṭṭ-ı hümāyūn ḳaplamış

78 [3431]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 Dilim rubūde-i bezm-i elest olup ḳalmış
O ʿālem içre hemān pāy-best olup ḳalmış

2 Çü āsumān olur mürtefiʿ olan yek-reng
Zemīne baḳ ki televvünle pest olup ḳalmış

3 O ebruvānda miḥrāb-nişīn iken nigehim
Ruḫunda şimdicek āteş-perest olup ḳalmış

[225b] 4 Sifāl-i bādeye seng-i yasaġ degdi ki ḥayf
Miṣāl-i şīşe-i ḫāṭır şikest olup ḳalmış[3432]

5 İşitdi bu ḫaberi rūḥ ki olup pür-dāġ
Telāş u ḫavf-ile sāġar-be-dest olup ḳalmış[3433]

6 Cihānda çeşm-i bütāna varınca hep hūşyār
ʿAceb ne ʿaḳl ile **Fāżıl** ki mest olup ḳalmış[3434]

79 [3435]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ol ḫaṭṭ-ı nev-demīde ne müşkil belā imiş
ʿUşşāḳ-ı dil-fikāra görünmez ḳażā imiş

2 Her şeb çemende hem-dem olurmuş nesīm ile
Bülbül meger o ġonce hezār āşinā imiş

3 Sükker deseñ o ṭatlı dehāna vebāli var
Müşk-i Ḫoten deseñ de o zülfe ḫaṭā imiş[3436]

4 Āhım saña doḳunmadı bi'llāhi ḫʿābda
Refʿ eyleyen niḳābını bād-ı sabā imiş

5 Bildim meger ki dürd-i ḫamīrim imiş bu derd
Fāżıl belā meger ki baña mübtelā imiş[3437]

3431 B1 119b, İ2 190a, İÜ 225a, MA 22, T1 88b
3432 seng: İÜ- / bādeye B1, İ2, MA, T1: bādeye de İÜ / ki: B1, İ2, İÜ, T1-
3433 ki B1, İ2, İÜ, T1: gibi MA
3434 cihānda İÜ: cihān B1, İ2, MA; cihān u T1
3435 B1 119b, İ2 190b, İÜ 225b, MA 22, T1 88b
3436 Müşk-i MA, İ2, MA, T1: Müşkin İÜ
3437 Bildim İÜ: Bildi B1, İ2, MA, T1

80 [3438]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

Mefʿūlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- - . / . - -

1 Tīr atmada ol ḳaşı kemān hey ne yamandır
Gūyā ki bir āteş
Dil ġamzesiniñ oḳlarına şimdi nişāndır
Sīnem daḫi terkeş

2 Bāzūsu ḳavī şaştı güzel nāveki dil-dūz
Ammā çilesizdir
Müjgānı ḫadeng-i dil ü cān ḳāşı kemāndır[3439]
Gāyet ile serkeş

3 Zihgīr ḳadar oldu begim çeşmime ʿālem
Bir kez baña raḥm et
Zīrā ki seni görmeyeli ḥaylī zamāndır
Ey şūḫ-ı kemān-keş

4 Bu ḳuvvet-i bāzū ile miṣliñ bulunur mu
Dünyāda bulunmaz
Zīrā ki ġubār-ı ḳademiñ Ṭozḳoparandır
Rüstem ile söyleş

5 Tīr-i siteme **Fāżıl**-ı zārı siper etme
Raḥm eyle efendim
Çekdigi elem gördügü ġam dökdügü ḳandır
[226a] Gāyetle müşevveş

ḤARFÜ'Ṣ-ṢĀD

81 [3440]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Meclis-i ʿişretde eylerken bu şeb cānāne raḳṣ
Farṭ-ı teʾṣīr-i ṣafādan eyledi kāşāne raḳṣ

2 Bir eli devr-i ḳadeḥde bir eli çārpārede
Yaʿnī hem sāḳilik eyler hem eder her yana raḳṣ[3441]

3438 B1-, İ2 190a, İÜ 225b, MA-, T1 88a
İ2 ve T1'de "Müstezād Bā-Iṣṭılāḥāt Fī-Ḥarfü'ṣ-Ṣīn Kemān-keşān" başlığı bulunmaktadır.

3439 Müjgānı İ2, T1: Müjgān İÜ

3440 B1 119a, İ2 190b, İÜ 226a, MA 23, T1 89a

3441 her yana B1, İÜ, MA, T1: cānāne İ2

3 [3442] Murġ-ı dil kim gerdiş eyler şuʿle-i ruḫsārına
Şemʿ-i raḫşān üzre gūyā kim eder pervāne raḳṣ[3443]

4 [3444] Kimi ʿābid kimi fāsıḳ bir ʿaceb seyrāndır
Secde etdikce ṣürāḥī eyledi peymāne raḳṣ

5 Ḫāme-i **Fāżıl** daḫi oldu dür-efşān-ı ṭarab
Ṣaḥn-ı kāġıdda dem-ā-dem raḳṣ eder ammā ne raḳṣ

ḤARFÜ'Ḍ-ḌĀD

82 [3445]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Yād-ı zülfüñdür efendim vaṣf-ı sünbülden ġaraż
Gül desem fehm et ki ruḫsārıñdır ol gülden ġaraż[3446]

2 [3447] Ṣuʿle-i ḥasret daġıtsın ḫānumān-ı ṣabrımı
Kāma ermekse baña ṣabr u taḥammülden ġaraż

3 [3448] Bī-vücūd olmuş nezāketden kemāl-i şīveden
İstese eyler ser-i mū üzre üstādāne raḳṣ

4 [3449] Böyle bir bezm-i vaḳār-endāz u şevḳ-engīzde
Eylese maʿẕūrdur hūşyār ile mestāne raḳṣ

5 Şöhret-i ḥüsn-i cihān-sūz hāy u hūy-ı ʿaşḳdır
Gonceyi teşhīrdir feryād-ı bülbülden ġaraż[3450]

6 Leb-be-leb olmaḳ diler mīnā daḫi sāġar gibi
Būse-i laʿl-i leb-i dilber o ḳulḳulden ġaraż[3451]

7 Neşʾe-i mey çünki ġam-fersā-yı fikr-i ʿāḳıbet
Fāżılā defʿ-i teʾemmüldür hemān mülden ġaraż

3442 B1 ve MA'da 4, İ2'de 5 ve T1'de 6. beyittir.
3443 ruḫsārına B1, İ2, İÜ, T1: ruḫsārıyla MA / raḫşān B1, İ2, MA, T1: sūzān İÜ
3444 İ2 ve İÜ 4, T1'de 5. beyittir.
3445 B1 119a, İ2 190b, İÜ 226a, MA 23, T1 89a
3446 desem MA: deseñ B1, İ2, İÜ, T1 / et ki B1, İ2, MA, T1: eyle İÜ
3447 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.
3448 B1, İÜ, MA-
3449 B1, İ2, İÜ, MA-
3450 teşhīrdir B1, İ2, MA, T1: taʿrīfdir İÜ
3451 mīnā daḫi sāġar B1, İÜ, MA, T1: sāġar daḫi mīnā İ2

ḤARFÜ'Ṭ-ṬĀ'

83 [3452]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Siḥr ü iʿcāz u fiten ġamze-i ṭannāza menūṭ
Çāh-ı Bābil o veled çeşmine olmuş meşrūṭ

2 Ḳalmadı rābıṭa-i ḥāl-i dil-i dīvāne
Olalı silsile-i zülf-i belāda merbūṭ

3 Mesken-i şāh-ı muḥabbet olamaz başka serāy
Ḫāne-i dil gibi hem vāsiʿ ola hem mażbūṭ [3453]

[226b] 4 Ermedi menzil-i maḳṣūduna āhū-yı murād
Oldu ser-geşte-i pehnāver-i hāmūn-ı ḳunūṭ [3454]

5 ʿAks-i ser-naḳş-ı dil-i **Fāżıl**-ı nā-kām mıdır
Kāġıd-ı ʿārıż-ı cānānede n'olsun o ḫuṭūṭ[3455]

ḤARFÜ'Ẓ-ẒĀ'

84 [3456]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Dilimiz silsile-i zülf-i dü-tādan maḥẓūẓ
Öyle meʾlūf-ı belādır ki belādan maḥẓūẓ

2 Derd-i ʿaşḳında o şūḫuñ ne o leẕẕet bilmem
Olamaz ḫaste-i ālāmı şifādan maḥẓūẓ

3 Dili ağlatmaya ol ġamze-i serkeş mecbūr
Şāhdır naʿre-i feryād-ı gedādan maḥẓūẓ[3457]

4 Biz o hicrān-keş ü muʿtād-ı belā-yı cevriz
Ey cefā-cū bizi ẓann etme vefādan maḥẓūẓ[3458]

5 Cān verir maʿreke-i çeşm-i bütāna **Fāżıl**
Görmedim öyle ḳażā-dide ḳażādan maḥẓūẓ

3452 B1 119a, İ2 191a, İÜ 226a, MA 23, T1 89a
3453 hem: İ2-
3454 Ermedi menzil-i maḳṣūduna B1, İ2, MA, T1: Erdi ser-menzil-i maḳṣūduna İÜ
3455 dil-i B1, İ2, MA, T1: dili İÜ
3456 B1 119b, İ2 191a, İÜ 226b, MA 23, T1 89b
3457 Şāhdır B1, MA, T1: Şāhiddir İ2; Şāhid-i İÜ / feryād-ı B1, İ2, MA, T1: feryād ü
3458 Biz o B1, İ2, MA, T1: Biz ki İÜ / vefādan B1, İÜ, MA, T1: ḥafādan İ2

ḤARFÜ'L-FĀʾ

85 [3459]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Hem eder sīnemi peykān-ı nigāhına hedef
Olmasın der o kemān-ebrū yine cān telef[3460]

2 Meh ruḫuñ zīnet ü fer buldu siyeh ḫāliñ ile
Şeb-i Ḳadr ile nitekim ramażān buldu şeref[3461]

3 Bir ḫoş āvāzeli ḫʷānendeye baḫt-ı nā-sāz
Beni düş etdi dögünsem n'ola mānend-i def

4 Zāhidā tevbe-i peymān gibidir ʿaḳlım ile
Gelicek meclise ol muġbeçe peymāne-be-kef

5 Feyż-i Ḥaḳ ḳulzüm-i endīşeme ebr-i nīsān
Fāżılā lüʾlüʾ-i maʿnīye sözüm oldu ṣadef

ḤARFÜ'L-ḲĀF

86 [3462]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Seyr-i gülzāra buyur serv-i revānım ṣıḳ ṣıḳ
Bülbülüñ ʿaḳlına gül beñzine ver çalıḳlıḳ

[227a] 2 Ḫāne yapdırdım efendim saña dil nāmında
Anı görmezseñ eger ḥażretiñe lāyıḳ yıḳ

3 Ġamı çıḳarmaḳ içün bezm-i neşāṭ-efzādan
Dedi çārpāresi ol çengī cüvānıñ çıḳ çıḳ[3463]

4 Her daḳīḳa getirir ʿaḳlıma ol raḳḳāṣı
Āh ol aṣılacaḳ sāʿat edince ṭıḳ ṭıḳ

5 Öyle zūr eyledi endīşe-i süḫanım **Fāżıl**
Aġlayıp ḫāme-i bī-çāre çaġırdı vıḳ vıḳ[3464]

3459 B1 119b, İ2 191b, İÜ 226b, MA 24, T1 89b
3460 cān B İ2, İÜ, T1: cāna MA
3461 ruḫuñ B1, İ2, İÜ, T1: yüzüñ MA
3462 B1 119b, İ2 191b, İÜ 226b, MA 24, T1 89b
3463 içün B1, İ2, MA, T1: ise İÜ
3464 endīşe-i süḫanım Fāżıl B1, İ2, İÜ, T1: endīşeye Fāżıl süḫanım MA

87 [3465]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ben o zehr-ābe-keş-i zehr-i mey-i cām-ı firāḳ
Gerçi ʿuşşāka ecel vaʿdesi hengām-ı firāḳ[3466]

2 Renciş-i firḳate ṣabr etmege ṭāḳat mi ḳalır
Mebdeʾ-i vuṣlat eger olmasa encām-ı firāḳ[3467]

3 Tīredir baḫt-ı siyāhım gibi çeşmim de yine
Leyletü'l-Ḳadr eger olursa daḫi şām-ı firāḳ

4 Gāhı̇̄ce girye gehī nāle gehī āh u fiġān
Bu siyāḳ üzre mürūr etmede eyyām-ı firāḳ[3468]

5 Ḫāmeler yanmada **Fāżıl** ne bu sözüñdeki sūz
Ġālibā yaḳdı seni āteş-ı ālām-ı firāḳ[3469]

88 [3470]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Olmasın kimse o nāzik tene aṣlā ʿāşıḳ
Ḳısḳanır kendi daḫi ḥüsnüne zīrā ʿāşıḳ

2 Beşer āşüfte-i dīdārı melek müştāḳı
Ḥāşılı ol mehe ednā ile aʿlā ʿāşıḳ

3 Ser-nümā olsa eger zīr-i külehden perçem
Olur elbet saña başdan başa dünyā ʿāşıḳ[3471]

4 Görseler cān-ı ʿazīzi telef edip yoluna
Daḫi olur idi Yūsufla Zelīḫā ʿāşıḳ

5 Doġrusun söyleyeyim ḳalmadı inkāra mecāl
Saña çoḳdan beridir **Fāżıl**-ı şeydā ʿāşıḳ[3472]

3465 B1 120a, İ2 192b, İÜ 227a, MA 26, T1 90a

3466 keş-i B1, İ2, İÜ, T1: çeş-i MA

3467 ḳalır B1, İ2, MA, T1: gelir İÜ

3468 etmede B1, İÜ, MA, T1: etdi İ2

3469 bu: İ2-

3470 B1-, İ2 192a, İÜ 227a, MA 25, T1-

3471 Koçu, bu beytin, dönemin gençleri arasındaki külah altından perçem çıkarma âdetine işaret ettiğini söylemektedir (1971: 5591).

3472 söyleyeyim MA: söyleyemem İ2, İÜ / inkāra İ2, İÜ: efkāra MA

89 [3473]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Bana ġāyetle güç geldi efendim senden ayrılmaḳ
Ḥakīḳat ḫaylī müşkil şehlevendim senden ayrılmaḳ

2 Nice ʿāşıḳları āḫir ayırdı ṭatlı canından
O rütbe telḫīdir ey laʿli ḳandim senden ayrılmaḳ[3474]

[227b] 3 Göñüller dāġdār u dīdeler giryān olur elbet
Ṣaḳın āsān degildir dil-pesendim senden ayrılmaḳ

4 Hemīşe cān u dil pā-beste-i ḳayd u belā oldu
Ḳatı düşvār imiş zülf-i kemendim senden ayrılmaḳ

5 Helāk olmaḳda **Fāżıl** ḫᵛāhiş-i dīdār ile seyr et
Ḥaḳīḳat ḫaylī müşkil şehlevendim senden ayrılmaḳ[3475]

90 [3476]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

1 Ehl-i ʿaşḳa bir belā-yı nāgehānīdir firāḳ
Çāresiz gūyā ḳażā-yı āsumānīdir firāḳ

2 Pençe-i destinde çoḳ diller zebūn u nā-tüvān
ʿArṣa-i derd ü belāñ pehlivānıdır firāḳ

3 Mübtelāṣı dāʾimā ḫayretle ser-gerdān olur
Bāʿiṣ-i ekdār u defʿ-i ṣādımānīdir firāḳ

4 Aġlamaz cevr ü cefā-yı dilberinden kimse līk
ʿĀṣıḳānıñ bāʿiṣ-i āh u fiġānıdır firāḳ[3477]

5 Ṣebde ol rūḥ-ı revānı fikr edince ṣevḳden
Fāżılıñ bir ṭurfa derd-i cānsitānıdır firāḳ

91 [3478]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . /- . - . /. - - . /- . -

1 Gerçi ġarīb-i bī-vaṭanıñ āşināsı yoḳ

3473 B1-, İ2 192b, İÜ 227a, MA 25, T1-
3474 āḫir ayırdı MA: ayırdı āḫir İ2, İÜ / ḳandim MA: efendim İ2, İÜ
3475 müşkil İÜ, MA müşkildir İ2
3476 B1-, İ2 192b, İÜ 227b, MA 25, T1-
3477 līk İ2, İÜ: hīç MA
3478 B1-, İ2 193a, İÜ 227b, MA 24, T1-

Ammā ḳabūl olmayacak bir duʿāsı yoḳ

2 Luṭf et begim yeter sitem ü cevr eylediñ
Ḥaḳḳıñ bu rütbe ẓulme efendi rıżāsı yoḳ[3479]

3 Etse nigāh sīnesine yüzünü görür
Ol şāh-ı ḥüsne āyīneniñ iḳtiżāsı yoḳ

4 Bir āfitāb-ı cilveger ammā çi-fāʾide
Ẕerre ḳadar fütāde-i ʿaşḳa vefāsı yoḳ[3480]

5 **Fāżıl** ümīd-i merḥamet etme o şūḫdan
Zīrā ki ẓulm etmesiniñ intihāsı yoḳ

92 [3481]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Dil ḫarāb u cigerim yāreli sīnemde yanıḳ
Ser-te-ser şehr-i derūn zelzele-i ġamla yıḳıḳ

2 [3482] Ġamı çıḳarmaḳ içün bezm-i neşāt-efzā dil
Dedi çārpāresi ol çengī cüvānın çıḳ çıḳ

3 Vāʿiẓ ehl-i şikemi ṭaʿn edicek ey sāḳī
Sözü bir rāḥat-ı ḥulḳūm ile boġazına ṭıḳ[3483]

4 **Fāżıl**ā ben daḫi bilmem ki ne yapsam n'etsem
Dil ḫarāb u cigerim yāreli sīnemde yanıḳ

[228a]

ḤARFÜ'L-KĀF

93 [3484]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Mest-i nāzım yaḳışır saña güzellik terlik
Ayaġıñ altına pābūç gibi dilberlik[3485]

2 Öyle bir çeşm-i ġażūbāne nigāhıñ var kim
Anı güldürmege Mirrīḫ eder ḳaşmerlik[3486]

3479 et: İ2, İÜ-
3480 fütāde İÜ: üftāde İ2, MA
3481 B1-, İ2 192a, İÜ 227b, MA 25, T1-
3482 İÜ, MA-
3483 şikemi İÜ: şikem İ2, MA
3484 B1 120a, İ2, 192b, İÜ 228a, MA 26, T1 90a
3485 pābūç B1, İ2, İÜ, T1: pāpūş MA
3486 kim B1, İ2, MA, T1: iken İÜ

3 Kimi şāhım kimi cānım dedi ʿuşşāḳ saña
Bunları luṭf-ile teẕkīr edersen erlik[3487]

4 Penbeden nāzik iken cism-i laṭīf-i pākiñ
Dil-i saḫtıñ ne revā ṣanʿatı āhengerlik[3488]

5 Rind-i peymāne-keş-i bāde-i ʿaşḳım **Fāżıl**
Nev-hilāl etse sezā meclisime sāġarlık

94 [3489]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Göster ey ḫāl-i siyeh ketm etme nūrāniyyetiñ
Bunca demdir meh gibi ruḫsār ile ünsiyyetiñ[3490]

2 Yemde māhīler feleḳde māh ḥüsnüñ fikr eder
Bāliġ olmuş yoḳ netīce künhüne māhiyyetiñ[3491]

3 Tīr-i çeşmiñ cānım içre ancaḳ eylersiñ nihān
Yoḳ mudur cānā dil-i nā-şādıma emniyyetiñ[3492]

4 Mūy-ı zülfüñ bir yere cemʿ oldu hep ṣayd-ı dile
Bir perīşānlıḳdır elbet ṣoñu her cemʿiyyetiñ[3493]

5 Bu cefālar bir iki gün ʿömr içün çoḳdur bize
ʿĀḳıbet ey dehr cān almaḳ degil mi niyyetiñ

6 Teşne-cūlar ser-nigūn olur bu miḥnet-ḫānede
Baḳsaña ʿālemde tiryākīleriñ keyfiyyetiñ [3494]

7 Erdi hep maḳṣūda çerḫ-i dūnda nā-ehl olan
Saña mānīʿ oldu ammā **Fāżıl**ā ehliyyetiñ[3495]

95 [3496]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Dest-i belāda tīġ-ı mücellā mıdır ḳaşıñ

3487 cānım B1, İ2, İÜ, T1: māhım MA
3488 ṣanʿatı B1, İÜ, MA, T1: ṣanʿat-ı İ2
3489 B1 120a, İ2 193a, İÜ 228a, MA 26, T1 90a
3490 ruḫsār B1, İ2, MA, T1: raḫşān İÜ
3491 künhüne B1, İ2, MA, T1: köhne İÜ
3492 eylersin B1, İ2, T1: eylerseñ İÜ, MA
3493 hep B1, İ2, MA, T1: her İÜ / her B1, İ2, MA, T1: bu İÜ
3494 Teşne B1, İÜ, T1: Neş'e İ2, MA / olur B1, İ2, MA, T1: oldu İÜ / miḥnet B1, İÜ, MA, T1: cemʿiyet İ2
3495 dūnda MA: dūndan B1, İ2, İÜ, T1
3496 B1 120b, İ2 193a, İÜ 228a, MA 27, T1 90b

Yā ḳabża-i ḳażāda iki yā mıdır ḳaşıñ

2 Müşkīn-i kilk-i kātib-i ḳudretle ġālibā
Levḥ-i cemāliñe çekilen rā mıdır ḳaşıñ

3 Olmuş namāzgāh-ı Müsülmān u kāfirān
Mescid midir yāḫud ki kelīsā mıdır ḳaşıñ[3497]

4 Ḥalvet-serāy-ı ġamze vü çeşm üstüne yāḫud
İki kemer mi ṭāḳ-ı muʿāllā mıdır ḳaşıñ

[228b] 5 Murġān-ı dil-şikārına şehbāz-ı çeşm içün
İki küşāde bāl-i muṭarrā mıdır ḳaşıñ

6 Verdi żiyā o nūr-ı siyeh māh-ı rūyuña
Bilmem hilāl-i ṭārem-i vālā mıdır ḳaşıñ[3498]

7 ʿUşşāḳ-ı zār ile hep işāretle söyleşir
Üstād-ı fenn-i şīve-i īmā mıdır ḳaşıñ

8 Zülfüñ hele bilindi ki müşk-i Ḫoten imiş
Bilmem ʿaceb ki ʿanber-i sārā mıdır ḳaşıñ

9 Yāḫud ki medḥ-i Hażret-i Sulṭān Selīm içün
Bilmem iki zebān-ı süḫan-zā mıdır ḳaşıñ[3499]

10 Yā sīne-i ʿadūsunu delmek içün ʿaceb
Dü-ḫançer-i küşād u müheyyā mıdır ḳaşıñ

11 Her cins-ile tekellüm eder ṣad-lisān ile
Ey şūḫ kilk-i **Fāżıl**-ı gūyā mıdır ḳaşıñ

96 [3500]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḫānumān-sūz-ı riyādır çeşmle īmālarıñ
Ser-birūn-ı perde-i ʿişmet eder rüsvālarıñ

2 Ġamze-i sevdā gerek sūd etdi sūḳ-ı ʿaşḳda
Bir nigāh-ı luṭfa biñ cān verdiler şeydālarıñ[3501]

3 Feyżine muḥtāc iken sāġar ḫużūrunda yine
Ser-fürū olmuş ʿacāyib meşrebi mīnālarıñ

4 Nā-hirās üftādelikden hep fürū üftādegān
Fikri līk üftādeniñ ḫavfındadır bālālarıñ[3502]

3497 kelīsā İÜ, MA: kenīsā B1, İ2, T1
3498 Bilmem B1, İ2, MA, T1: Bilsem İÜ
3499 süḫan-zā B1, İ2, İÜ, T1: süḫan-sā MA
3500 B1 120b, İ2 194a, İÜ 228b, MA 28, T1 90b
3501 sūd: İÜ-
3502 üftādeler MA: üftāde B1, İ2, T1; üftādeniñ İÜ

5 Çeşmidir çünki cihānda farḳ eden nīk ü bedi
Fāżılā iġmāż-ı ʿayn et cürmüne aʿmālarıñ

97 [3503]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Sen ʿilāc eyler iken yāresine insānıñ
Eyledi baġrımı pür-yāre seniñ dükkānıñ

2 Çāk çāk oldu benim cism-i nizārım kerem et
Var ise zaḫmıma cerrāḥım eger dermānıñ

3 Bir alay ġamzesi cellād nigāhı faṣṣād
Ādemiñ mey yerine nūş ediyorlar ḳanıñ

4 Sen ʿilāc etmedesin zaḫmına ḫalḳıñ ammā
Bir ṭarafdan yine zaḫm açmadadır ḫūbānıñ

5 Dilberān bunda vü aḥbāb-ı ṣafā hep bunda
[229a] **Fāżıl**ā böyle yere sen de fedā ḳıl cānıñ

98 [3504]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . -

1 Bāʿiṣ-i derd ü cefādır firḳatiñ
Ḥāṣılı miḥnet-fezādır firḳatiñ

2 Ġayra bilmem neydigin ammā baña
Her demi rūz u cezādır firḳatiñ[3505]

3 Ger şikest olsa n'ola bāzū-yı ṣabr
Hīç çekilmez bir belādır firḳatiñ

4 Fikr edince līk cevr-i ġamzeñi
Ol zamān ẕevḳ ü ṣafādır firḳatiñ

5 Herkesi **Fāżıl** gibi zār u ḫarāb
Etmege pek mübtelādır firḳatiñ

99 [3506]

Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

3503 B1-, İ2-, İÜ 228b, MA-, T1-
3504 B1 120b, İ2 193a, MA 26, İÜ 229a, T1-
3505 demi B1, İÜ, MA, T1: dem İ2
3506 B1-, İ2 193b, İÜ 229a, MA 27, T1-

1 Buyuruñ ḫāne seniñdir güzelim ḫoş geldiñ
Dilber-i şive-gerim bī-bedelim ḫoş geldiñ

2 ʿIyd yaḳlaşdı begim gel beni ḳurbān eyle
Gele ey ġamzesi tīġ-ı ecelim ḫoş geldiñ

3 Ḫāmeyi ṣanma ki feryād ediyor dedi saña
Vaṣf-ı pākīze-i zīb-i ġazelim ḫoş geldiñ

4 Alayım destime şimden gerü şemşīr-i nizāʿ
Ḫalḳ ile bāʿiṣ-i ceng ü cedelim ḫoş geldiñ

5 Dīdeler rūşen ola **Fāżıl** o meh-rū geliyor
Tīre meclisdeki şemʿ-i emelim ḫoş geldiñ[3507]

100 [3508]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ey felek-mertebe ferḫunde-neseb ḫoş geldiñ
Ced-be-ced bād ki cāh u ḥaseb ḫoş geldiñ

2 Maḳdemiñle dil ü cān eyledi raḳṣa āġāz
Dirilir zemzeme-pīrā-yı ṭarab ḫoş geldiñ

3 Verdi esbāb-ı ḳudūmuñ o ḳadar şevḳ ü neşāṭ
Dedi ḫumlar da daḫi bint-i ʿineb ḫoş geldiñ

4 Dil-i ḥāl ile dedi şehr-i Sitanbūl daḫi
Buyur ey münteḫab-ı Rūm u ʿArab ḫoş geldiñ

5 Şāʿirān ḳarşılayıp oldu ḳaṣīde ber-kef
Dediler ey meded-i ehl-i edeb ḫoş geldiñ

6 Rūmiyān zerre gibi cemʿ olup aña dediler
Āfitāb-ı ufuḳ-ı Şām u Ḥalep ḫoş geldiñ

7 Çıḳdı **Fāżıl** daḫi tebrīk-i ḳudūma diyerek
Müteyemmen ede teşrīfiñi Rab ḫoş geldiñ

101 [3509]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Āteş-i ġam dilde efzūn eylemiş germiyyetiñ
Ṣarṣar-ı şādī perīşān eylesin cemʿiyyetiñ

2 Yemde māhīler feleḳde māh ḫüsnüñ fikr eder
Bāliġ olmuş yoḳ netīce künhüne māhiyyetiñ

3507 meclisdeki MA: meclisde İ2, İÜ
3508 B1 120b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-
3509 B1-, İ2 194b, İÜ-, MA-, T1-

3 Neşʾe-cūlar ser-nigūn olur bu miḥnet-ḫānede
Görsene ʿālemde tiryākileriñ keyfiyyetiñ[3510]

4 Bu cefālar bir iki gün ʿömr içün çoḳdur bize
ʿĀḳıbet ey dehr cān almaḳ degil mi niyyetiñ

5 Ḳan beñziñde ammā ḥūn gelmiş çeşmiñe
Ġālibā ġamlarla **Fāżıl** vardır ünsiyyetiñ

ḪARFÜ'L-LĀM

102 [3511]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Eyyām-ı bahār erdi göñül şevḳle şād ol
Gül gibi hemān gülşen-i sīnemde küşād ol

2 Nā-maḥreme fāş eylemeden rāz-ı nihānı
Pervāne gibi sūḫte-i ṭabʿ-ı ʿināb ol

3 Bir silsiledir pāy-ı emelde neseb-i pāk
Maḥrem olayım derseñ eger pāk nihād ol[3512]

4 Işlāḥı ḳo tā cümlesi būs ede ayaġıñ
Ṣahbā gibi var māye-i erbāb-ı fesād ol

5 **Fāżıl** mey ü dilberle bütün yād olunursun
[229b] Şimden gerü terk eyle biraz ḫayr ile yād ol

ḪARFÜ'L-MĪM

103 [3513]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ġonçe-i nāzım ki istiġnā sifālimdir benim
Sürḫī-yi şerm ü ḥacālet reng-i ālimdir benim

2 Ben o mihrim kim zevālimdir baña ʿayn-ı ṭulūʿ
Öyle bir māhım ki noḳṣānım kemālimdir benim[3514]

3 [3515] Ṣābit ü seyyāre bilmem ben o çerḫ-i ʿişveniñ

3510 "keyfiyyetiñ" kelimesinin nun (ن) harfi ile bitmesi gerekirken şair kafiye için nazal n (ں) kullanmıştır.

3511 B1 120b, İ2 194a, İÜ 229a, MA 28, T1 91a

3512 silsiledir pāy-ı emelde İ2, MA, T1: silsile-i deryā-yı emelde B1, İÜ / maḥrem B1, İ2, İÜ, MA: maḥrūm T1

3513 B1 121a, İ2 194b, İÜ 229b, MA 29, T1 91b

3514 kim B1, MA, T1: ki İ2, İÜ

3515 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

Ġamzesi Mirrīḫim ebrūsu hilālimdir benim

4 Ol siyeḫ baḫt u perīşān ḥāletim her vech-ile
Zülf-i pīç-ā-pīç-i dilber ḥasb-i ḥālimdir benim

5 Ben şehīd-i teşneyim zemzem muḥarremdir baña
Bāde-i ḫūn-ı ciger **Fāżıl** ḥelālimdir benim[3516]

104 [3517]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ṣıfr-ı maʿkūs gibi ben ṣaff-ı raḳamdan düşdüm
Bir ġalaṭ lafẓ-ı mükerrem ki ḳalemden düşdüm

2 İʿtibārım diyerek ġamla ṣararsam ne ʿaceb
Zer gibi ben naẓar-ı ehl-i keremden düşdüm

3 Öyle bir ince fidanım ki cefāyı çekemem
Ḫāke yeksān egilip bād-ı sitemden düşdüm[3518]

4 Ḳubbe-i devlet ü iḳbāle ṣuʿūd etmiş iken
Ayaġım ṭutmadı bālā-yı ʿalemden düşdüm

5 Bu sitem-ḫāne-i dünyāya ezelden **Fāżıl**
Ben de bilmem ki niçün dār-ı ʿademden düşdüm[3519]

105 [3520]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Şemʿ-i kāfūr-ı dü-sāḳında helāk-i nūrum
Yaʿnī pervāne gibi yansam eger maʿẕūrum

2 Tepeden ṭırnaġa dek ḥüsnüne söz yoḳ ammā
N'eyleyim ben de o baldırlarına mecbūrum[3521]

3 Eyledi ḫāṭırıma ṭozluġu īrāş-ı ġubār
Vāh ki ol sāḳını seyr eylemeden mehcūrum[3522]

3516 Ben şehīd-i B1, İ2, MA, T1: Kerbelā-yı İÜ

3517 B1 123b, İ2-, İÜ 229b, MA-, T1-

3518 Öyle İÜ: şöyle B1 / çekemem İÜ: çekmem B1

3519 ezelden İÜ: olal'dan B1

3520 B1 122b, İ2 195b, İÜ 229b, MA 30, T1 92a
B1, İ2 ve T1'de "Bālāda İşāret Olunan Baldır Gazellerindendir" başlığı vardır.

3521 ḥüsnüne söz yoḳ B1, İÜ, T1: ḥüsnü müsellem İ2, MA

3522 Eyledi B1, İ2, İÜ, T1: Eylemedi MA
Koçu, kısa diz çakşırlı gençlerden bir kısmının bacaklarında tozluk kullanmalarına telmihte bulunulduğunu söylemektedir (1971: 5591). Çakşır, "erkeklerin iç donu üzerine giydikleri, belden uçkurlu, diz kapağının altında birden darlaşıp bacağı saran, bazen paçalarına birlikte giyilen

4 Sāḳ-ı şīrīnini feryād ile ḳıldım teşhīr
O şeker rengi olan baldırına zenbūrum

5 Mū degildir görülen sāḳ-ı mücellāsında
[230a] ʿAks-i müjgānım ile **Fāżıl** aña mesṭūrum

106 [3523]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 ʿĀşıḳıñ başına püsküllü belādır perçem
Dili bend etmege zencīr-i ḳażādır perçem

2 [3524] Ṣallanır gerden-i berrāḳ u ruḫ-ı pür-tāba
Gūyiyā mervaḥa-i bād-ı ṣabādır perçem[3525]

3 Bāġçe-i ʿişvede sünbül gibi ḳatmer ḳatmer
Olmuş ārāyiş-i gülzār-ı ṣafādır perçem

4 Şāne urduḳca aña bāġda engüşt-i nesīm
Nāfe-i Çīn gibi ġāliye-sādır perçem[3526]

5 Baḫt-ı **Fāżıl** mı bu dūd-ı siyeh-i āh mıdır
Bu siyehlikde ḥaḳīḳat ḳatı nādir perçem

107 [3527]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . - - /. - . - /. . -

1 Mest-i ʿaşḳım ʿases nedir bilmem
Şuʿleyim ḫār u ḫas nedir bilmem

2 Ben [ki] ol pā-füsürde-i ḳurbum
Ḫaṭve-i pīş ü pes nedir bilmem[3528]

3 Āhdan ġayrı bezm-i ʿaşḳ içre
Vāh ki dīger nefes nedir bilmem

4 ʿAşḳa verdim ʿanāşır-ı tenimi
Ben o murġum ḳafes nedir bilmem

---

bir mest dikilmiş olan, çuhadan yapılma üst giyeceği, bir tür pantolon: Çakşır hemen istisnasız çuhadan kesilir dikilirdi, rengi de askerse sınıfına göre, değilse zevke göre ya devetüyü yahut mavi olurdu (Reşat E. Koçu)." bk. Ayverdi, 2011: 208.

3523 B1 121a, İ2 194a, İÜ 230a, MA 28, T1 91a

3524 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3525 Ṣallanır B1, İ2, MA, T1: Ṣallanırken İÜ

3526 nesīm B1, İ2, MA, T1: ṣabā İÜ

3527 B1 123b, İ2 196b, İÜ 230a, MA 32, T1 93a

3528 Ben MA: Benim B1, İ2, İÜ, T1

5 Ben o güm-geşte rāh-ı ḳāfileyim
Yine bāng-ı ceres nedir bilmem

6 Fāriġim maṭlab-ı dü-ʿālemden
Fāżılım ben heves nedir bilmem

108 [3529]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Biz ki hicrān-keş-i ʿaşḳız bize vuṣlat lāzım
Ne cihān devleti lāzım ne de cennet lāzım

2 Māh-ı nev mihre müdārādan iki ḳat olmuş
Yaʿnī muḥtāc olana böyle denā'et lāzım

3 Kūşe-i cāha arar ebteri çerḫ-i ḳanbūr
Pūzevenkde daḫi derler ki ḳıyāfet lāzım

4 Ḳoynuna girmege nāzik-edā raḳḳāṣıñ
Çerḫden ʿāṣıḳa bir eşref-i sāʿat lāzım

5 İltizām eyleyemem ḫ̲ʷāhiş-i mā-lā-yelzem
Fāżılā merd olana ṭabʿ-ı ḳanāʿat lāzım

109 [3530]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . - -

[230b] 1 O nev-resīde amān bir belā ki añladamam
Nühüfte ġamzeleri bir ḳażā ki añladamam

2 O ṭavr o cevr o tenāfür o ġamze-i pür-kīn
O kāfir öyle celālī edā ki añladamam[3531]

3 ʿİẕār-ı pāki ʿaraḳ dökdü eşkim aḳdıḳca
Bu āb u tāb ile bir mācerā ki añladamam

4 Nesīme ḫande eder bülbüle tekāpūlar
O ġonce öyle hezār āşinā ki añladamam[3532]

5 Cenāb-ı ʿĀrife **Fāżıl** olur mu peyrevlik
Yegāne öyle bir ehl-i ẕekā ki añladamam

3529 B1-, İ2-, İÜ 230a, MA-, T1-

3530 B1 122b, İ2 196a, İÜ 230b, MA 31, T1 92b
B1'de "Bu Ġazel-i Bī-Naẓīr Miftāḥ Aġalığından Çerāġ olan ʿĀrif Efendiye Naẓīredir" başlığı bulunmaktadır. T1'de "Naẓire Be-ʿArif Efendi", İ2'de "Naẓire-i ʿĀzim Efendi" başlığı bulunmaktadır.

3531 tenāfür B1, İ2, MA, T1: teġāfül İÜ / O kāfir İÜ, T1: O gül-rūḫ B1, MA; O gül-rū İ2

3532 Nesīme ḫande B1, İ2, MA, T1: Nesīm-i ḫande İÜ

6 [3533] Cenāb-ı Ḥaḳḳ iki dünyāda kāmurān etsin
Ḫulūṣ-ı ḳalb-ile bu bir duʿā ki añladamam

110 [3534]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Mecliṣ-i ʿişrete ol şūḫu celīs eyleyelim
Vaḥşīdir çünki o āhūyu enīs eyleyelim[3535]

2 [3536] Devlet-i ġamze-i ḫāḳānına ḫūnīn kātib
İşte Merrīhi sezā vaḳʿa-nüvīs eyleyelim

3 [3537] Türkler zümre-i küttāba ḳarışdı şimdi
Böyle vaḳte eşegi vaḳʿa-nüvīs eyleyelim

4 [3538] Çerḫine raġbet eger ister iseñ kendimizi
Māʾil-i ülfet-i her-dūn-ı ḥaṣīṣ eyleyelim

5 Binelim baḥr-i tevekkülde rıżā zevraḳına
Bād-ı zūr-āver-i taḳdīri reʾīs eyleyelim[3539]

6 Ṭurfe miʿmār u mühendis ḳalem ü endīşe
Beyt-i maʿmūre-i eşʿārı esīs eyleyelim

7 ʿUḳde-i ġunne vü idġām ile olmaz eşʿār
İşte **Fāżıl** gibi eşʿārı selīs eyleyelim

111 [3540]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Dest-i taḳdīre ʿinān-ı dili teslīm edelim
Yaʿnī ṣaḥrā-yı rıżā semtini taṣmīm edelim

2 Atalım pūte-i ʿaşḳ içre dil-i jengārı
Kīmyā ile o āhen-ṣıfatı sīm edelim[3541]

3 Bādeniñ zevḳini mümkin mi ki bilsin ṣūfī

3533 B1, İ2, MA-
3534 B1 121b, İ2 195a, İÜ 230b, MA 29, T1 91b
3535 o āhūyu İ2, İÜ: ol āhūyu B1, MA, T1
3536 İÜ-
3537 B1, İ2, MA, T1-
3538 B1, İ2, MA, T1-
3539 İ2'de sonraki beytin ikinci mısraı sehven tekrar yazılmıştır.
3540 B1 121b, İ2 194b, İÜ 230b, MA 29, T1 91b
3541 Kīmyā B1, İ2, MA, T1: Sīmyā İÜ

Nice reng-i gülü aʿmālara tefhīm edelim[3542]

4 Tīġ-ı ḳaṣṣab ise ser-tīz gerek sulṭānım
Nice bir ġamze-i cellādına taʿlīm edelim[3543]

5 Gördügü ẓālime düşdü dil-i **Fāżıl** bilmem
[231a] O belāyı nice biñ dilbere taḳsīm edelim[3544]

112 [3545]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Çekmezem ġam ḳaddimi eyler ise ālām lām
Benden evvel oldu cevr-i dehr ile sersām Sām[3546]

2 Doldurup çeşmim mey-i ḫūnīn-i eşkimle meger
Mest iken ṣanmış anı gerdūn-ı nā-fercām cām

3 Açmadı gül-ġonce-i maḳṣūdu bunca nev-bahār
Ḳandadır ey bāġbān-ı dehr bu hengām kām

4 Dehri bilmem baʿd-ez-īn bir ẕāt buldum kim anıñ
Herkese dest-i seḫāsından olur inʿām ʿām[3547]

5 Müftī-yi vālā-yı es-Seyyid Ḫalīl-i nūr-baḫş
Kim anıñ hecrinden oldu ṣubḥ-ı ehl-i Şām şām

6 ʿIyd dāmen-būsuna geldi ġamı fermān edip
Yaʿnī olmuş aña gerdūn dūn u hem bayrām rām[3548]

7 **Fāżıl**ā murġ-ı dil-i maʿnāya olmuş gūyiyā
Zülf-i şūḫ-ı dil-rübādır kilk-i ḫūb-endām dām[3549]

113 [3550]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . -

3542 aʿmālara B1, İ2, MA, T1: aʿmālar İÜ / tefhīm B1, İ2, MA, T1: tefehhüm İÜ

3543 cellādına B1, İ2, İÜ, T1: cellād ki MA

3544 biñ B1, İ2, MA, T1: bir İÜ

3545 B1 122a, İ2 195b, İÜ 231a, MA 30, T1 92a
B1, İ2 ve T1'de "Müzeyyel Berāy-ı Şeyḫ Murādzāde" başlığı vardır.

3546 lām İ2, İÜ, MA, T1: alām B1 / dehr B1, İ2, İÜ, T1: devr MA

3547 ẕāt B1, İ2, İÜ, T1: ẕātı MA / ʿām B1, İ2, İÜ, MA: inʿām T1

3548 fermān B1, İ2, MA: feryād İÜ, T1 / dūn: İ2-

3549 dil-rübādır: T1-

3550 B1 122a, İ2 195a, İÜ 231a, MA-, T1-
Bu gazel bütün nüshalarda kasideler arasında da bulunmaktadır. Mükerrer olmaması için kasideler arasında tekrar yazılmamıştır. İÜ nüshasında "Gazel-i Dü-Ḳāfiyeteyn Be-Ṣūret-i ʿArż-Ḥāl Be-Rikāb-ı Ṣāh-ı Ferḫūnde-Fāl Sulṭān Selīm Ḫān", B1 nüshasında "Gazel-i Müzeyyel", MA nüshasında ise "Medḥ" başlığına sahiptir. Nüshalardaki sayfa numaraları işe şu şekildedir: B1 26a, İ2 110b, İÜ 111b, MA 56, T1 20b.

1 Bilmedi ḥayfᶜ ayārım yārim
Ben ise cūd u mekārimkārım

2 Sāye-i şāhda ḥamden-li'llāh
Oldu hep beẕl-i civārım varım

3 Şimdi ammā ġam ile ḫānemde
Şöyle dil-ḫaste nizārım zārım

4 Baḫtımıñ yıldızı üftāde olup
Şöyle düşmüş ki yanarım nārım[3551]

5 [3552] Luṭf-ı ḫāḳān ile inşāʾa'llāh
Dūş-ı iḳbāle kibārım bārım

6 [3553] Bir gün olur zen-i dünyā dediginñ
Ola ol ḳaḥbe vaḳārım ḳarım[3554]

7 Ḫalḳa iḥsān ki şiᶜār oldu baña
Şimdi **Fāżıl** o şiᶜārım ᶜārım

114 [3555]

Feᶜilātün / Feᶜilātün / Feᶜilātün / Feᶜilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ben o perverde-i gehvāre-i ᶜizz ü cāhım
Terbiyet-yāfte-i ḫāṣṣ-serāy-ı şāhım

2 Hünerim şaᶜşaᶜa-pīrā-yı feżā-yı ᶜirfān
Çerḫ-i vālā-yı kemālātda yektā māhım

3 Ben ki maḥrūm-ı hevā vü hevesim nā-kāmım
Ben ki meʾyūs-ı ḥuṣūl-i emel ü dil-ḫᵛāhım[3556]

[230b] 4 Yaᶜnī tā rūz-ı belādan beri mecbūr-ı belā
Mübtelā-yı elem-i aşḳ u ġam-ı cāngāhım

5 Maṭlabım iki cihān içre degildir maḫlūḳ
Fāżıl-ı dil-şüde vü ehl-i dil ü āgāhım

115 [3557]

Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

3551 yanarım İ2, İÜ: be-kenārım B1 / nārım B1, İÜ: yārim İ2
3552 İ2-
3553 İ2-
3554 dediginñ B1: der kim İÜ
3555 B1 121a, İ2 194a, İÜ 231a, MA 28, T1 91a
3556 emel ü B1, İÜ, MA, T1: emelim İ2
3557 B1 121b, İ2 195a, İÜ 231b, MA 30, T1 92a

1 El ṣafā-yı bāġda ben kūşe-i miḥnetdeyim
Kāma nāʾil oldu herkes ben reh-i ḥasretdeyim[3558]

2 Derd-i dil var ol ḳadar şimdi benim sīnemde kim
Hangi derde fikri ṣarf etsem diyü ḥayretdeyim[3559]

3 Söylesem düşmen güler ketm eylesem göñlüm yanar
Söylenilmez ketm olunmaz öyle bir ḥāletdeyim[3560]

4 Vaʿde-i erbāb-ı devlet hep baña ġāṭırdasın
Kim verir bir ṣu desem ben ġāṭır-ı devletdeyim

5 Müflis-i Ḳārūn-edā bī-baḫt-ı ʿālī-himmetim
Fāżılā seyr et ne müşkil ṭurfe keyfiyyetdeyim

116 [3561]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ben rāz-dān-ı ġamze-i dil-keş degil miyim
Tīr-i ḳażāya ben daḫi terkeş degil miyim

2 Ḫıżr-ile maṭlab etdigi ābım Sikenderiñ
Mūsā cebelde gördügü āteş degil miyim

3 Ġamzeñle dāġ dāġ buyur cism-i sādemi
Şāyeste-i ḳabā-yı münaḳḳaş degil miyim

4 Tīġ-ı nigāha ṣor saña ḥāl-i derūnumu
ʿAşḳıñla āh ben de müşevveş degil miyim

5 Gāhī verir neḳāṣat u gāhī verir kemāl
Dest-i felekde **Fāżıl**-ı mehveş degil miyim[3562]

117 [3563]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . –

1 Mevc-ḫīz-i günāhdır göñlüm
Ṣanki baḥr-i siyāhdır göñlüm

2 Gāh olur kim sipihr-i sīnemde

3558 El B1, İ2, İÜ, T1: Ol MA / reh-i ḥasretdeyim İÜ: yine ḥasretdeyim B1, MA, T1; yine ḥayretdeyim İ2
3559 Derd-i dil B1, İ2: Derdler İÜ, T1; Derd-i ʿaşḳ MA
3560 öyle B1, İ2, MA, T1: böyle İÜ
3561 B1 121b, İ2 195a, İÜ 231b, MA 29, T1 91b
3562 neḳāṣat B1, İ2, MA, T1: teḳāṣid İÜ / mehveş B1, İÜ, MA, T1: müşevveş İ2
3563 B1 123a, İ2 196a, İÜ 231b, MA 31, T1 92b

ʿAşḳ nūruyla māhdır göñlüm[3564]

3 Ser-te-ser ʿāleme güẕergehdir
Bü'l-ʿaceb şāhrāhdır göñlüm[3565]

4 Gāhı̄ce bir gedā-yı bī-ṣervet
Gāhı̄ce pādişāhdır göñlüm

[232a] 5 Nükte-dān-ı ḥaḳāyıḳ olduġuma
İşte **Fāżıl** güvāhdır göñlüm

118 [3566]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . -/. . - - /. - . -/. . -

1 O ġonceyim ki dilim çāk-i ārzū-yı nesīm
Meşām-ı cāna ne demler gelir bu būy-ı nesīm

2 Nesīm nāmına bir şūḫ-ı Mūsevīye düşüp
Dilim hevā-yı muḥabbetle bir sebū-yı nesīm

3 Ne sīm ḳaldı ne zer lāle-i küşāde gibi
Dehān-ḫ[v]āhişi ṭutdum hemān be-sūy-ı nesīm

4 Musaḫḫar olsa olur rūzgār-ı Süleymāna
Girer mi pençe-i teshı̄re hı̄ç gelū-yı nesīm

5 O āfetiñ bilemem **Fāżıl**ā ki ben nesiyim
Şüküfte gül gibi güz açmışım be-rūy-ı nesīm[3567]

119 [3568]

Fāʿılātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

1 Miḥnet-i ʿaşḳıñla dünyāyı ferāmūş eyledim
Nālelerle ʿālemi ḥayrān u medhūş eyledim

2 [3569] Muḥtemeldir laʿlini emmek o mest-i ʿişveniñ
Çünki rüʾyāda bu şeb bir cām mey nūş eyledim

3 Gevher-i esrār-ı ʿaşḳıñ bende maḫfīdir yine
Her ne deñlü ʿaşḳ-ile deryā gibi cūş eyledim

4 Söylesin ḫalḳ-ı cihān ister dürūġ isterse rāst

3564 sı̄nemde B1, İ2, MA, İÜ: sı̄neme meh T1
3565 ʿāleme güẕergehdir B1, İ2, İÜ, T1: şevḳiyle güẕergehde MA
3566 B1 123a, İ2 196b, İÜ 232a, MA 32, T1 93a
3567 O B1, İÜ, MA, T1: Ol İÜ / ki: İÜ-
3568 B1 123a, İ2 196a, İÜ 232a, MA 31, T1 92b
3569 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

Penbe-i ʿirfānı ben sedd-i reh-i gūş eyledim[3570]

5 Şāh-ı ʿaşḳım āsumān-ṭabʿım ki **Fāżıl** şimdi ben
Ṭabʿıma tāc-ı zer-i ḫurşīdi serpūş eyledim[3571]

120 [3572]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Görüp nūr-ı ruḫuñ ḫurşīdini mehtābdan geçdim
Emip laʿl-i lebiñ cām-ı şarāb-ı nābdan geçdim[3573]

2 Olup nā-būd cismim ʿaşḳ-ile bir rūḥ ḳalmışdır
Ḫulāṣa bu hevā vü nār u ḫāk ü ābdan geçdim

3 Ben ol bāzīçe-i bād-ı belāyım rūzgār içre
Miṣāl-i mevc-i baḥr-i ġamda ṣad-girdābdan geçdim

4 Der-i Mevlādan özge intisāba görmedim şāyān
Egerçi pertev-i ḫurşidveş ṣad-bābdan geçdim

5 Geçilmez doġrusu ol yārdan **Fāżıl** ki ʿaşḳıyla
Dü-ʿālemden emelden ḫāṭır-ı aḥbābdan geçdim[3574]

121 [3575]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . /- . - . /. - - . /- . -

[232b] 1 Gel hey helāk-i ġamze-i fettānıñ olduġum
Cān muntaẓır ḳudūmuña ḳurbānıñ olduġum[3576]

2 [3577] Sāyeñde yolda ḳalmayayım naḳş-ı pā gibi
Ey pençe-gīr-i kūşe-i dāmānıñ olduġum[3578]

3 Ey meh firāḳıñ ile cemād oldu ehl-i ʿaşḳ
Göster cemāliñ ayını şaʿbānıñ olduġum

4 Mesmūʿ-ı gūş-ı naḫvetiñ olmuş mudur ʿaceb
Ey gül yañaḳlı bülbül-i nālānıñ olduġum

3570 sedd-i reh-i B1, İ2, İÜ, T1: sedd-i ramaḳ-gūş MA
3571 zer-i B1, İ2, T1: ser-i İÜ, MA
3572 B1 122b, İ2 196a, İÜ 232a, MA 31, T1 92b
3573 ḫurşīdini İ2, İÜ: ḫurşīdin B1, MA, T1
3574 Geçilmez doġrusu ol yārdan Fāżıl ki İ2, MA: Fāżılā doġrusu ol dilberden İÜ: Doġrusu ol yārdan Fāżıl ki B1, T1 / Dü-ʿālemden B1, İ2, İÜ, T1: Dü-ʿālemde MA
3575 B1 123a, İ2 196b, İÜ 232a, MA 32, T1 93a
3576 hey İ2, İÜ, T1: ey B1, MA
3577 B1, İ2, MA ve T1'de 4. beyittir.
3578 ḳalmayayım İ2, MA, T1: ḳalmayam B1; ḳalmayalım İÜ

5 **Fāżıl** gibi güdāḫte ey pāre-i ciger
Dil yandı āteşiñ ile büryānıñ olduġum

122 [3579]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün
. . - - / . . - - / . . -

1 Vermesin ol ṣanem aġyāra selām
Verilir mi ṣaff-ı küffāra selām

2 Zülfe uġrarsañ eger bād-ı ṣabā
Eyle bizden o dil-i zāra selām[3580]

3 Göñlüne düşdü fürūġ-ı ʿaşḳı
Kime verdiyse o mehpāre selām

4 Ol güzel vermez ise saġ olsun
Ben gibi ḫaste-i ġam-ḫᵛāra selām

ḤARFÜ'N-NŪN

123 [3581]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün
. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Olma ol gūne ki her kim ki seni ede ḥazīn
Ola ʿālem aña āvāze-resān-ı taḥsīn

2 Olma ol gūne ki yād olsañ eger meclisde
Nīk ü bed nefret ile göstereler çīn-i cebīn[3582]

3 Olma ol gūne ki düşmenleriñ etdikce saña
Beddu ʿā herkes ola velvele-sāz-ı āmīn

4 Olma ol gūne ki aḥbāb bahāne ederek
Ḳaçalar bir bir o dem kim olasın bezme nişīn

5 [3583] Olma ol gūne ki bī-çāre deyip raḥm edeler
Ḫalḳ şol ādeme kim oldu saña yār u ḳarīn

6 [3584] Olma ol gūne ki ġayret-keş-i hem-bezmiñ olan
Ḫalḳdan [ki] ola zaḫm ḫurde-i tīr-i nefrīn

7 Olma ol gūne ki geçdikce şitābān olaraḳ

3579 B1-, İ2 194b, İÜ-, MA-, T1-
3580 o: ol İ2
3581 B1 124b, İ2-, İÜ 232b, MA-, T1-
3582 çīn-i İ2: çīn ü İÜ
3583 B1-
3584 B1-

Ḫalḳ bir fitne içün eyleyeler hep taḫmīn[3585]

8 Olma ol gūne ki etdikce nizāʿ u ġavġā
Olalar ḫaṣmına aʿlā ile ednā da muʿin

9 [3586] Olma ol gūne ki bed sīretiñ efsāne olup
Sū-be-sū ola seyāḥat-żede-i rūy-ı zemin

10 Olma ol gūne ki yārāna zebān-ı **Fāżıl**
Pend ṭarīḳiyle ede hicviñi böyle tażmīn

124 [3587]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Bezm-i fikrimde döner bir ḳadeḥ-i Cem gibisin
Tār-ı çeşmimde döner bir meh-i ʿālem gibisin[3588]

[233a] 2 Yine bīgāne edā etmege āġāz etdiñ
Ġālibā rāz-ı nihān-ı dile maḥrem gibisin

3 Mū-be-mū pīç ü perākende diyü daḫl etme
Sen de ey baḫt-ı siyeh kākül-i pür-ḫam gibisin[3589]

4 Vaḳt-i vuṣlatda görünme ṣaḳın ey rūy-ı raḳīb
Dīde-i ʿāşıḳa sen çehre-i mātem gibisin

5 Geh ḫayāl-i ḫaṭ u geh fikr-i ruḫundan **Fāżıl**
Dil-i sevdā-zede-i sīne-i pür-ġam gibisin[3590]

125 [3591]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Güzelsin bī-bedelsin ġoncesin gülsün feraḫ-zāsın
Cihānda ḫāṣılı bir miṣli yoḳ ṣūḫ-ı dil-ārāsın[3592]

2 Bu cādū ġamzelerle bu nigehle bu tebessümle
Belāsın fitne-i dīn māye-i āşūb-ı dünyāsın

3 Saña sāyeñ daḫi taḳlīd-i reftār etmede ʿāciz
Bu ḳāmetle ḫırām-āmūz-ı naḫl u serv-i vālāsın

3585 taḫmīn İÜ: taḥsīn B1
3586 B1-
3587 B1 123b, İ2 197a, İÜ 232b, MA 33, T1 93b
3588 Tār İ2, MA, T1: Nār B1, İÜ
3589 pür-ḫam İ2, MA, T1: perçem B1, İÜ
3590 ḫayāl-i B1, İ2, MA, T1: ḫayāl ü İÜ
3591 B1 123b, İ2 197a, İÜ 233a, MA 33, T1 93b
3592 gülsün İ2, İÜ, MA, T1: gülden B1

4 Nigāhıñ eyler īmā ġamzeler pür-nāz u istiġnā
Bu ḥāletlerle ẓālim āfet-i sāmān-ı şeydāsın[3593]

5 Bu tavr-ı dil-pesende şehlevendim **Fāżıl**ıñ ḥayrān
ʿAceb reftār-ı ḫoş nāzik edā mümtāz u raʿnāsın

126 [3594]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ẓālim esīr-i ʿaşḳıña dād eylemez misin
Hīç etdigiñ sitemleri yād eylemez misin

2 Işlāḥ-ı rūḥ u kesb-i ṣafā-yı ḥavāss içün
Bir kerre nūş-ı ümm-i fesād eylemez misin[3595]

3 Mintān açılsın āh çözülsün o dügmeler
Āyīneden niḳābı küşād eylemez misin[3596]

4 Yaʿnī o pāk sīneyi tā nāfe dek açıp
ʿUşşāḳa fetḥ-i bāb-ı murād eylemez misin

5 Biñ naḳd-i cān ile saña ʿuşşāḳ müşterī
Kālā-yı vaṣlı āh mezād eylemez misin

6 [3597] Ben naḳd-i cānımı vereyim işte vaṣlıña
Yā cān alıp verirken ʿinād eylemez misin

7 Lāyıḳ mı böyle ḳalması ḳurbānıñ olduġum
Bayram erişdi **Fāżıl**ı şād eylemez misin

127 [3598]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

[233b] 1 Edāsı ḫoş güzel endām şehlevendimsin
Seni cihāna degişmem ki dil-pesendimsin

2 Cefā vü cevriñe ṣabr eylerim hemān sitem et
Ne rütbe de sitem etseñ yine efendimsin [3599]

3 Ḫırāma başla ṣalın ṣaḥn-ı gülşen içre hemān
Miṣāl-i serv-i sehī ḳāmet-i bülendimsin

3593 şeydāsın B1, İÜ, MA, T1: dünyāsın İ2
3594 B1 124a, İ2 197a, İÜ 233a, MA 33, T1 93b
3595 kerre B1, İ2, MA, T1: curʿa İÜ
3596 Mintān İÜ, T1: Pistān B1, İ2, MA
3597 MA-
3598 B1 124b, İ2-, İÜ 233b, MA 34, T1 94b
3599 eylerim MA, T1: eyledim B1, İÜ

4 Çeker mi ʿāşıḳ olan saña telḫī-yi hicriñ
Sözü şeker deheni ṭatlı laʿli ḳandimsin

5 Dedi bu mışraʿı icmāl-i vaṣfıña **Fāżıl**
Edāsı ḫoş güzel endām şehlevendimsin

128 [3600]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Düşdüñ zemīne revzene-i iʿtibārdan
Ey ṭıfl-ı dil kesilme ṣaḳın āh u zārdan

2 Bir kerre görmege yüzünü ḳāʾil olmuşuz
Geçdik efendi ḫᵛāhiş-i būs u kenārdan

3 Ḳılma şikest şīşe-i bārīk-i sīnemi
Ey ṭaş yürekli eyle ḥaẕer inkisārdan[3601]

4 Cāndan cüdā ederseñ eger eyle ey felek
Tek bir nefes ayırma beni bezm-i yārdan[3602]

5 Şīrāz u Ḳandehāra ʿazīmet zamānıdır
Fāżıl kesildi ḳısmetimiz bu diyārdan[3603]

129 [3604]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ol şūḫ bildi kimse degil bu gürūhdan
Beñzer meleklere yüzü birḳaç vücūhdan[3605]

2 Dizmiş sipāhī-yi müjesin biñ ġurūr ile
Pek ḥaẕẕ eder o ġamze alay-ı şükūhdan[3606]

3 Ḳaldı sürīn-i yārda çeşm ü ḫayāl ü dil
Bir çāha düşmeden çıḳabilsek şu kūhdan[3607]

4 Nāḳış ḳalır bu ḳāfiyede **Fāżıl**ā ġazel
İmdād ola meger ki cenāb-ı şükūhdan

3600 B1 124a, İ2 197b, İÜ 233b, MA 33, T1 94a
3601 bārīk-i B1, İ2, MA, T1: tārīk-i İÜ
3602 Cāndan B1, İ2, MA, T1: Cāndır İÜ
3603 Şīrāz İÜ, T1: Şīrvān B1, İ2, MA / ʿazīmet B1, İ2, MA, T1: seyāḥat İÜ
3604 B1 124a, İ2 197b, İÜ 233b, MA 34, T1 94a
3605 yüzü: İ2, MA-
3606 sipāhī-yi B1, MA, T1: sipāhını İ2, İÜ
3607 çāha MA, T1: cāha B1, İ2, İÜ

130 [3608]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Nūr-ı rūyuñ ẕāhir oldu ferve-i semmūrdan
Gūyiyā ḫurşīd çıḳmışdır şeb-i deycūrdan

2 Ḳuvvete aldanma birdir ʿaşḳda şāh u gedā
Ḫavf eder vādī-yi ʿaşḳ içre Süleymān mūrdan

[234a] 3 Āferīn ol mū-miyānıñ ḳuvvet-i tesḫīrine
Müyla bir kūh-ı vālā ḳaldırır billūrdan[3609]

4 Mey degil āmed-şüd-i enfās ḥattā çeşmiñe
Bī-ḥicāb olur ʿayān ol gerden-i billūrdan

5 Fikr-i āteşnāk-i **Fāżıl**dır bu şiʿr-i āb-dār
Māʾ-i ṭūfāndır ẓuhūr etmiş yine tennūrdan

131 [3610]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 ʿĀlem o şūḫa ḳorḳarım īmān getirmesin
Daʿvā-yı ḥaḳḳı ʿaḳlına şeyṭān getirmesin

2 Yetmez mi bu belā bize söyleñ anasına
Ol büt miṣāli bir daḫi oġlan getirmesin[3611]

3 Evvel ḥarīḳ-ı ʿāde neler eyledi ṣaḳın
Dehre Mesīhi bir daḫi devrān getirmesin[3612]

4 ʿUşşāḳa yana yan dedigi bir nişānedir
Ṭarf-ı külāhını o perī yan getirmesin[3613]

5 Zār eylemekden āh seni **Fāżıl**ā ġaraż
Mevlā cihāna bir daḫi ṭūfān getirmesin

132 [3614]

Müstefʿilātün / Müstefʿilātün

- - . - - / - - . - -

3608 B1 124b, İ2 197b, İÜ 233b, MA 34, T1 94a

3609 ol B1, İ2, MA, T1: o İÜ

3610 B1 124b, İ2 198a, İÜ 234a, MA 34, T1 94b

3611 miṣāli B1, İ2, MA, T1: miṣāl İÜ

3612 Evvel İÜ: Ol büt B1, İ2, MA, T1

3613 yana yan İ2, MA: yan yan B1, İÜ, T1 / dedigi İÜ, MA: diyü B1, İ2, T1 / ṭarf-ı B1, İ2, MA, T1: ṭurfa İÜ

3614 B1-, İ2 197b, İÜ 234a, MA 35, T1 94a

1 Meclisde sāḳī peymāne dönsün
Ḳalmaz bu bāḳī her yana döñsün

2 Şükr et bu ḥāle gelsin nevāle
Dolsun piyāle rindāne dönsün

3 Çārpāre elde dāmānı belde
Bezm-i emelde cānāne dönsün

4 Bu bezm-i ʿıyşa sāḳī hemīşe
Destinde şīşe mestāne dönsün

5 Ol şuʿle ruḫsār olsun żiyā-bār
Fāżılla her bār pervāne dönsün[3615]

133 [3616]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḳanlı ẓālim dediler ġamze-i ʿayyāşıñ içün
Ḫançer-i sīne-şiken söylediler ḳaşıñ içün

2 Kimi on dört kimi on beş dedi ʿuşşāḳ hele
Ḳaldılar şübhede ʿömrüm bu gece yaşıñ içün

3 Sen daḫi bārī tüket naḳd-i sirişkiñ zīrā
Bu sitemler bütün ey dīde seniñ başıñ içün[3617]

4 Düşme ḳayd-ı sitem ü miḥnete ey Yūsuf-ı ḥüsn
Çāh-ı ġamdan beni ḳurtar şu ʿazīz başıñ içün

[234b] 5 Ġonce-i maʿnīye cān vermededir ey **Fāżıl**
Ḫalḳ ḥayretde bütün ḫāme-i naḳḳāşıñ içün[3618]

134 [3619]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Olaydı tīr-i dil-dūz-ı nigāhından rehā mümkin
Olurdu ḳuvvet-i bāzū ile defʿ-i ḳażā mümkin[3620]

2 Nedir bu giryeler bu āhlar bu rütbe sūzişler
Degildir ey göñül ol şūhu rām etmek saña mümkin

3615 Fāżılla İ2, MA: Fāżıl da İÜ, T1
3616 B1-, İ2 198a, İÜ 234a, MA 35, T1-
3617 bütün ey dīde seniñ başıñ içün İ2, İÜ: seniñ ey dīde bütün başıñ içün MA
3618 vermededir İ2, MA: vermedir İÜ
3619 B1-, İ2 198a, İÜ 234b, MA 35 , T1-
3620 nigāhından İÜ, MA: nigāhdan İ2

3 Hüner āhımla ol seng-i dile teʾsīrdir yoḫsa
Cihānı ser-te-ser vīrāne etmek dāʾimā mümkin

4 Biri sūz-ı muḥabbetdir biri nā-cins ile ülfet
Taḥammül eylemek her cevre bundan māʿadā mümkin

5 Ne mümkin ehl-i cāha āb-ı rūyı dökmek ey **Fāżıl**
Olursa sebze-i kāma daḫi neşv ü nemā mümkin[3621]

135 [3622]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - - /. - - . /. - - . /. - -

1 Çöz dügmeleriñ sīne ḳo hemvāre görünsün
Pek örtme gümüş gerdeni bir pāre görünsün

2 Gīsūlarıñı açsaña ey mūy-miyānım
Bir kerre o murġ-ı dil-i āvāre görünsün

3 Ḫalḳıñ naẓarı degdi o nūr başara ḥayf
Kim dedi aña dīde-i aġyāra görünsün

4 Gösterdiñ anı ʿāşıḳa āhen-dil imişsin
Ẓālim ḳılıcıñ düşmen-i ġaddāra görünsün

5 Çāk eyle girībānıñı dök ḳanıñı **Fāżıl**
Baġrıñdaki zaḫmıñ hemān ol yāre görünsün

HARFÜ'L-VĀV

136 [3623]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - /. . - - /. - . - /. . -

1 O şūḫda var iken böyle ġamze-i cādū
ʿAceb mi olsa rubūde aña dil-i āhū

2 Bıraḳdı şūr-ı ḳıyāmet miyān-ı ʿuşşāḳa
Nedir bu nāz u temāyül bu ḳāmet-i dil-cū

3 Olaydı ḫāme-i naḳḳāş mūy-ı zülfüñden
Olur şükūfe-i taṣvīri şübhesiz ḫoş-bū[3624]

4 Ṣaḳın ṣaḳın beni ṣanma neşāṭdan ḫandān
Bu ḫandeler bu edālar berāy-ı raġm-ı ʿadū

[235a] 5 Yoluñda cānı fedā etmege hemān **Fāżıl**

3621 rūyı MA: rūy İ2, İÜ
3622 B1-, İ2 198b, İÜ 234b, MA35, T1-
3623 B1 125a, İ2 198b, İÜ 234b, MA 36, T1 95a
3624 mūy B1, İ2, MA, T1: būy İÜ

Hemīşe muntaẓır-ı nīm-işāret-i ebrū

137 [3625]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ben çerāġ-ı kerem-i şāh-ı cihānım yāhū
Bende-i ḫāṣṣ-ı Ferīdūn-ı zamānım yāhū

2 Bizi taḥḳīr yeter etmesin ehl-i iḳbāl
Bir zamān ben daḫi bir ṣāḥib-i şānım yāhū[3626]

3 Baña n'olsun bu tecāhül bu sitemler senden
Bilmediñse beni ey çerḫ fülānım yāhū

4 [3627] Sen de ey dilber-i māl-dūst tecāhül ḳılma
Bundan evvel saña ol ṣurre-resānım yāhū[3628]

5 [3629] Yine iḳbālim olur çoḳ daḫi inşāʾa'llāh
Ben duʿākār-ı şeh-i nādire-dānım yāhū

6 Şimdi görse beni farḳ eylemeyen aḥbābım
Ben ki ol **Fāżıl**-ı erbāb-ı beyānım yāhū[3630]

138 [3631]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Nedir etdikleriñ ey ʿarbede-cū n'olsun bu
Belki Mirrīḫde yoḳ sendeki ḫū n'olsun bu

2 Bir nigāh etmege ruḫsārıña ben ḥasret iken
Seni gözden geçire böyle ʿadū n'olsun bu[3632]

3 Zülf-i müşkīn ü ruḫ-ı āline hep reşk etdi
Lālede reng ü daḫi ġoncede bū n'olsun bu

4 Yaş döker hem sürerim yüzümü ḫāk-i pāye
Böyle birden bu teyemmümle vużūʾ n'olsun bu[3633]

5 Sāḳī-yi çerḫde inṣāf mı var seyr eyle

3625 B1 125a, İ2 199a, İÜ 235a , MA 36, T1-
3626 taḥḳīr yeter etmesin B1, İÜ: taḥḳīrimiz etmesin İ2; taḥḳīr edemez etmesin MA
3627 İ2, MA-
3628 māl-dūst İÜ: Ḥaḳ-dūst B1
3629 İ2, MA-
3630 aḥbābım İ2, MA: aḥibbām B1, İÜ / Ben ki: Benim B1, İ2, İÜ, MA
3631 B1 124b, İ2 198b, İÜ 235a, MA 36, T1 94b
3632 ruḫsārıña B1, İ2, MA, T1: ṣulṭānıma İÜ
3633 ḫāk-i B1, İ2, MA, T1: ḥāki İÜ / teyemmümle B1, İÜ, MA, T1: tebessümle İ2

O tehī kāse bu da tā-be-gulū n'olsun bu[3634]

6 Ḳurudur ḳanımı bir ḳaṭre verince ammā
Verir aʿdāya sebū üzre sebū n'olsun bu

7 Aç niḳābıñ ki ruḫuñ şuʿleler etsin sāḳī
Berḳsiz meclise yaġdırma dolu n'olsun bu

8 Olmasa nükte-i *lā-yüs'elü ammā yefʿal*[3635]
Der idim bunda ne ḥikmet ola hū n'olsun bu

9 Göricek nev-ġazel-i Pertevi **Fāżıl** dedi kim
Āh diliñden seniñ ey muʿcize-gū n'olsun bu

[235b] **ḤARFÜ'L-HĀ'**

139 [3636]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 ʿĀrifim kevn ü mekān ẕerre gibi yanımda
Dü-cihān ḳaṭre degil kāse-i ʿirfānımda

2 Rūzgār āteş ü ebr āteş ü bārān āteş
Şuʿle bitse ne ʿaceb ṣaḥn-ı gülistānımda

3 Ṭūṭī-yi muʿcize-gūyu nefes-i ġayb oldum
Göreli kendimi āyīne-i cānānımda

4 Şöyle āzāde vücūdum ki cihān-ı fānī
Çār-ı nāçīz gibi kūşe-i dāmānımda

5 Ben ki ol **Fāżıl**-ı dānā-yı cünūn-āmūzum
ʿAḳl-ı küll ebced oḳur mekteb-i iẕʿānımda[3637]

140 [3638]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 ʿĀşıḳım ʿāşıḳım ol dilber-i bī-hemtāya
Ki ne geldi ne gelir miṣli daḫi dünyāya

2 Ne fiġān-ı dil-i ʿāşıḳ ne daḫi āh bilir
ʿĀşıḳ olmaḳ ne belā dilber-i bī-pervāya

3634 çerḫde B1, İ2, MA, T1: çerḫiñ İÜ / bu da B1, İ2, MA, T1: de bu İÜ

3635 "Lâ-yüs'elü 'ammâ yef'alü ve hüm yüs'elûn. / O (Allah), yaptığından dolayı sorgulanamaz fakat onlar sorgulanırlar." Enbiya/23.

3636 B1 127a, İ2-, İÜ 235b, MA-, T1-

3637 iẕʿānımda İÜ: ʿirfānımda B1 / Ben ki: Benim B1, İÜ

3638 B1-, İ2 202a, İÜ 235b, MA 42, T1-

3 Bir füsūn ile bütün ʿālemi tesḫīr eyler
Ḳapılır her gören elbet o peri-sīmāya[3639]

4 Naḳd-i cān u dili pīşīn alır ʿāşıḳdan
Vaʿd-i vuṣlatla yine anı ṣavar ferdāya[3640]

5 Ṣaḳlayıp rāzımı **Fāżıl** gibi inkār etmem
ʿĀşıḳım ʿāşıḳım ol dilber-i bī-hemtāya

141 [3641]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Āteş-i ʿaşḳa yanıp başlayalım feryāda
Dil-i ṣad-laḫtı kebāb eyledi Aşcızāde

2 Vaṣlı aġyār-ı şikem-pervere ḥāżır ḥelvā
Yaġlı ballı olur ol zümre ile tenhāda

3 Maṭbaḫ-ı ʿaşḳına gūyā ki göñül cāşnī-gīr
Telḫ ü şīrīnine ṣabr eyledi ol üftāde

4 Nemek-i meclis olur nānkör olan aġyāra
Ḥāṣılı sofra-i vaṣl anlara hep āmāde

5 Aġzınıñ ḳaşıġı ḥaḳḳā degil ol şūḫ-ı cihān
Fāżılā ḥaddiñi bil söz deme bu maʿnāda

142 [3642]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

[236a] 1 Nedir ol çeşmi siyeh ḳaşı siyeh zülfü siyeh
Yazmış üstād-ı ezel alnına māşāʾa'llāh

2 Cild-i taḳvīm-i ḫayālimde bu şeb naḥs yazar
Hangi menḥūsa ḳırān eyledi bilmem ol māh[3643]

3 Ne demişdir ḳalemim sīb-i zeneḫdānı içün
Yazmamış anı kitābında manāvı eyvāh [3644]

4 Yine ayırdı felek ḥażret-i sulṭānımdan
Beni *lā ḥavle velā ḳuvvete illā bi'llāh* [3645]

3639 Ḳapılır her gören İÜ: Her gören çarpılır İ2, MA
3640 pīşīn İ2, MA: peşin İÜ
3641 B1-, İ2-, İÜ 235b, MA-, T1-
3642 B1 125a, İ2 199a, İÜ 236a, MA 37, T1 95a
3643 ol B1, İ2, MA, T1: o İÜ
3644 Ne demişdir İ2, İÜ: Ne yemişdir B1, MA, T1 / : manavı İ2, MA, T1: münādī B1, İÜ
3645 "Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâhi'l-aliyyi'l-'azîm. / Güç ve kuvvet, sadece Yüce ve

5 Vāh ol ẕāta ki **Fāżıl** bu taḥayyülde ola
Ṣāḥib-i himmet ü bī-baḫt u gedā ʿālī-cāh

143 [3646]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Göñül tevbe-şikensin eyle bārī tevbeden tevbe
Ḳo olsun tevbeniñ encām-ı kārı tevbeden tevbe

2 Mey-i maḥbūb gelsin sübḥalar seccādeler ḳalḳsın
Yeter endīşe-i perhīzkārı tevbeden tevbe

3 Yeter verdi yübūset zühd ü taḳvā ṭabʿ-ı rindāna
Getir sāḳī şarāb-ı ḫoş-güvārı tevbeden tevbe

4 Meger āzāde-i serdir hevāya ḫaylī müşkildir
Bu zencīr-i girān-ı tevbekārī tevbeden tevbe

5 Şitāda belki mümkin tevbeler üzre ṣebāt ammā
Bu faṣl-ı lāleniñ evvel-bahārı tevbeden tevbe

6 Gel ey serdār-ı ġılmān işgüẕār-ı ḳavm-i Lūṭiyyān
Baña bu şeb getir ol şīvekārı tevbeden tevbe

7 Uyan ey nefs uyan ḫaylī zamān maḥrūm-ı ẕevḳ olduñ
İẕ'ndir eyle var her eski kārı tevbeden tevbe

8 Saña ṣad-müjde olsun işte ey şeyṭān-ı iġvāger
Ki terk-i tevbe etdim iḫtiyārı tevbeden tevbe

9 Nidā ḳılsın yine meyḫānede sāḳī ki ey ʿālem
Yine **Fāżıl** riyādan oldu ʿārī tevbeden tevbe

144 [3647]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Ben ol şemʿim ki bezm-i ʿaşḳ uyandı şeb-çerāġımla
O yanġın lāleyim bāġ-ı muḥabbet yandı dāġımla

2 O ḫākister-nişīnim ḫāndān-ı ʿulvīyim ammā
Çekildi rūy-ı çerḫe perdeler dūd-ı ocaġımla

3 O yektā cevher-i rūḥum ki düşdüm ḳāleb-i ḫāke
Hümā-yı evc-i nāzım dāma düş oldum ayaġımla

[236b] 4 O müstaġnī-cenābım kim ṣabādan kesb-i reng etmez

büyük olan Allah'ın yardımıyla elde edilir." (Buharî, Ezan, 7; Müslim, Salât, 12).

3646 B1-, İ2-, İÜ 236a, MA-, T1-

3647 B1 125b, İ2 199a, İÜ 236a, MA37, T1 95a

Eger hem-dem olaydı ġonce-i gülşen dimāġımla[3648]

5 O ʿālī-himmetim kim dāne ḳoymam der-kemīn olmam
Tenezzül eylemem Mirrīḫi ṣayd etsem de aġımla

6 O ẕāt-ı puḫteyim **Fāżıl** ki hīç ümmīd-i ḫām etmem
Anuñ'çün ġamla ḳavrulmaḳdayım ben kendi yaġımla

145 [3649]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ne güzel şīve-i endāmına māşāʾa'llāh
Ḳāmet ü ḳadd-i dil-ārāmına māşāʾa'llāh

2 Mest ü ḳātil iken olmuş yine miḥrāb-nişīn
Ġamzeniñ küfrüne İslāmına māşāʾa'llāh

3 Cāhile bāde-i gülgūn baña ḫūn-ı ciger
Feleğiñ bu ġalaṭ aḥkāmına māşāʾa'llāh[3650]

4 Ḫaste iken yine tā cāna geçirdi tīri
Ḳuvvet-i çeşm ü siyeh fāmına māşāʾa'llāh

5 Çāk u ṣad-pāre iken ʿaşḳını pinhān etmiş
Sīne-i **Fāżıl**-ı nā-kāmına māşāʾa'llāh

146 [3651]

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1 Gördüm o şūḫ-ı mehveşi yandım ruḫ-ı zībāsına
Ammā bıraḳdı āteşi kāfir göñül ṣaḥrāsına

2 ʿUşşāḳa düşmensin begim ġayrılara cānsın begim
Ḥaḳḳā Süleymānsın begim baḳ ḫātem-i elmāsına[3652]

3 Kāfir nedir bu ʿişveler ẓālim nedir bu şīveler
Aġyāradır hep cilveler ẓulmü hemān şeydāsına

4 Dil muntaẓırdır nuṭḳuna hem ḳāʾil olmuş ḥaḳḳına
Luṭf eyle Allāh ʿaşḳına düşme cefā sevdāsına[3653]

5 Uşşāḳa bu firḳat yeter ẓālim sen insāf et yeter

3648 kesb-i reng B1, İ2, MA, T1: kaşr-ı bū İÜ
3649 B1 126b, İ2 200b, İÜ 236b, MA 39, T1 96b
3650 Cāhile B1, İÜ, T1: Şāh-ile İ2, MA
3651 B1 125b, İ2 199b, İÜ 236b, MA 37, T1 95b
3652 düşmensin İ2, İÜ, MA: düşmānsın B1, T1
3653 nuṭḳuna B1, İ2, MA, T1: luṭfuna İÜ

Ġayrı be hey āfet yeter bu firḳatiñ maʿnāsı ne

6 **Fāżıl** anıñ bir bendesi hem bülbül-i şīvendesi
Dil-dādesi efkendesi ṣalmış dili ġavġāsına[3654]

147 [3655]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 Tevbe yā Rab günāhdan tevbe
Rūy-ı yāre nigāhdan tevbe[3656]

2 Ḳıl ḳadar bir ḳuṣūr etmeyeyim
Yaʿnī zülf-i siyāhdan tevbe

[237a] 3 Her cüvānı görünce ḥasret ile
Etdigim āh u vāhdan tevbe

4 Sāḳī-yi dil-küşā ṣunarsa daḫi
Bāde-i neşʾegāhdan tevbe

5 Başı üzre ṭutarsa daḫi beni
Dilber-i kec-külāhdan tevbe

6 Eyledi rāh-ı Ḥaḳḳa ʿaṭf-ı ʿinān
Ḳıldı **Fāżıl** bu rāhdan tevbe

148 [3657]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1[3658] Ne dem ʿuryān olup ḳılsañ ḫırām āheste āheste
Eder aʿżālarım cümle ḳıyām āheste āheste

2 Żamīriñ rūşen et sen de kemāl-i maṭlab isterseñ
Hilāl-i nev olur bedr-i tamām āheste āheste

3 Ben ol mecnūn-ı ʿaşḳım sürʿat-i lāfım güvāhımdır
Ki merd-i hūşmend söyler kelām āḥeste āheste[3659]

4 Tüketdim naḳd-i ṣabrı görmedim anı yine ammā

3654 şīvendesi B1, İ2, İÜ, T1: zārendesi MA

3655 B1 127b, İ2 201b, İÜ 236b, MA 41, T1 97b

3656 günāhdan B1, İÜ, MA, T1: ḫaṭādan İ2

3657 B1 126b, İ2 201b, İÜ 237a, MA 42, T1-

3658 Beyit, B1 ve İÜ'de şu şekildedir:
O serv-i nāzım etdikce ḫırām āheste āheste
Çıḳardı ġamze-tīġın ez-niyām āheste āheste

3659 hūşmend İ2, MA: hūşver B1, İÜ

Dediler kim gelir imiş merām āheste āheste[3660]

5 Selāma şevḳden miḥrābveş çāk oldu **Fāżıl** dil
Namāzı ḳılıcaḳ ṣūfī imām āheste āheste[3661]

149 [3662]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Güzel bildirdiñ ey Ferhād ʿaşḳıñ kūh-kenlikde
Velīkin n'eyleyim ḳıldıñ ḫaṭā bu dil-şikenlikde

2 Görenler ol ḫat-ı sebz içre ruḫsār-ı şerer-bārıñ
Dökülmüş āteş-i seyyāle ṣanmışlar çemenlikde

3 Beyāż-ı gerden üzre zülf-i pīç-ā-pīçi seyr etdim
ʿAceb mār-ı siyehdir ḫufte olmuş yāsemenlikde

4 Biliñ ḫāl-i siyāhıñ düşdügünden nār-ı ruḫsāra
Ki āteşdir cezāsı her kimiñ daʿvāsı benlikde

5 Belā bārānı yaġsa çerḫden bu miḥnet-ābāda
Yine bu **Fāżıl**-ı āzāde-dil cünbişde şenlikde

150 [3663]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

1 Gül-ruḫuñ ʿaşḳıyla çeşmim ol ḳadar zār oldu āh
Her biri müjgānımıñ gūyā ki bir ḫār oldu āh[3664]

2 Firḳat-i rūy-ı münīriñle seniñ her rūz u şeb
ʿĀlemiñ ḫurşīd ü māhı çeşmime tār oldu āh

3 Dāʾimā zehr-āb-ı ʿaşḳıñ cürʿasın nūş etmeden
Çeşmime gīsūlarıñ her mūyu bir mār oldu āh

[237b] 4 Neşter-i ġamzeñle olsun bārī yoḳla nabżımı
Derd-i ʿaşḳıñla dil-i bī-çāre bīmār oldu āh[3665]

5 [3666] Çāre-sāzım ḳılma maʿcūn-ı lebiñ andan dirīġ
Derd-i ʿaşḳıñla dil-i bī-çāre bīmār oldu āh

3660 görmedim B1, İÜ: bulmadım İ2, MA
3661 şevḳden B1, İÜ: çoḳdan İ2, MA
3662 B1 127b, İ2 201b, İÜ 237a, MA 41, T1 97b
3663 B1 127a, İ2 201b, İÜ 237a, MA 40, T1 97a
3664 ʿaşḳıyla B1, İ2, MA, T1: şevḳiyle İÜ
3665 ġamzeñle olsun bārī yoḳla nabżımı B1, İ2, MA, T1: luṭfuñla kāfir bārī yoḳlama nabżımı İÜ
3666 B1, İ2, MA, T1- (Beytin ikinci mısraı bir önceki beytin ikinci mısraıyla aynıdır.)

6 Dāne-i ḫālin görüp **Fāżıl** o ṣūḫuñ murġ-ı dil
Dām-ı ʿaşḳ içre o bī-çāre giriftār oldu āh[3667]

151 [3668]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 O baldırlar ki var māṣāʾ ol ṣūḫ-ı gümüş-tende
Bıraḳdı nār-ı ḥasret sīne-i sīmīn-i maʿdende[3669]

2 Seniñ naḫl-i tecellīveş o sāḳ-ı enveriñ varken
Ne küstāḫāne baldır açdı ʿarʿar ṣaḥn-ı gülşende

3 Amān zānūya dek aç sāḳ-ı sīmīniñ ḥicāb etme
Efendim zümre-i nā-maḥreme dāḫil misin sen de

4 Dü-çeşmim ḥalḳa ḥalḳa sāḳıña peyvend-i ʿaşḳ olmuş
Nigāh et ḫāk-i pāya kim ḳul oldum ḫüsnüñe ben de

5 Sen ol çālāk-ı ʿulvīsin ki süflīye nigāh etmez
Ne ḥāletle o sāḳ-ı pāke **Fāżıl** olduñ efkende[3670]

152 [3671]

Mef'ūlü / Fāʿılātü / Mefāʿīlü / Fāʿılün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Açma beyāż baldırı kāfir ʿināda
Olma sebeb niẓām-ı cihānıñ fesāda

2 [3672] Şīrīn-meẕāk olmasa aʿżā-yı dilberiñ
Baldır mı derdi zümre-i eslāf adına[3673]

3 Evreng-i vaṣla baldırı kim pāyitaḫt olur
Ṣad-el-ḥased Sikenderine Keyḳubādına[3674]

4 Ṭozluḳlarında ḥabbe-i dil dügmeler gibi
Gerdende ḫalḳa ṭaḳdı o da inḳıyādına[3675]

5 Ẓannım serāy-ı vaṣla gelir tā esāsdan

3667 Dām-ı ʿaşḳ B1, İÜ, MA, T1: Dāʾim-i ʿaşḳ İ2

3668 B1 126a, İ2 199b, İÜ 237b, MA 38, T1 95b
B1, İ2 ve T1'de "Bālāda Mürūr Eden Baldır Gazellerindendir" başlığı vardır.

3669 nār-ı ḥasret B1, İ2, MA, T1: tā ḥasret-i İÜ

3670 nigāh etmez B1, İ2, İÜ, T1: nigāhıñ yok MA

3671 B1 126a, İ2 199b, İÜ 237b, MA38, T1 96a

3672 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.

3673 meẕāk İÜ, MA: meẕākı B1, İ2, T1 / aʿżā-yı B1, İ2, İÜ, T1: aʿżāsı MA

3674 baldırı B1, İ2, MA, T1: baldır İÜ

3675 ḫabbe-i dil B1, İÜ, T1: ḫalḳa-i dil MA; ḫabbeler İ2 / ḫalḳa ṭaḳdı B1, İ2, MA, T1: ṭaḳdı ḫalḳa İÜ

Bu vaṣf-ı baldır etmede **Fāżıl** murādı ne[3676]

153 [3677]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Perçemiñ ṣaḳlar giyer ṭarpūş ṭarpūş üstüne
Ḫāk-i pāya düşmesin medhūş medhūş üstüne

2 Ḳāmet-i bālāsına ol ḫilʿat-ı zerrīn-tırāz
Bir leṭāfet baġlamış menḳūş menḳūş üstüne[3678]

3 Birbirine şöyle düşmendir dü-çeşm-i kāfiri
Ḥamle eyler gūyiyā mey-nūş mey-nūş üstüne

[238a] 4 Öyle bir vīrāne olmuş ḫānemiz ekdār ile
Kim derūnunda yaṭar bayḳuş bayḳuş üstüne

5 Öyle medyūnum ki **Fāżıl** ḫāne-i vīrāneme
Bāb-ı ʿĀlīden gelir çāvūş çāvūş üstüne

154 [3679]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 ʿİşve sitem-āmūz u ciger-dūz girişme
Ey dil ṣaḳın ol āfet ile çoḳ da girişme

2 Ey laʿl-i leb-i yār ḳadeḥle şeker-āb ol
Tā olmayıcak dīdesi pür-ḫūn barışma

3 Yetmez mi belā anda olan dillere şāne
Ey bād-ı ṣabā zülf-i perīşāna ḳarışma

4 Ser-dāde-i şehrāh-ı beyābān-ı ḳunūṭ ol
Ey tīr-i emel menzil-i maḳṣūda erişme

5 **Fāżıl** heme āşūb u belādır reviş-i dost
ʿİşve sitem-āmūz u ciger-dūz girişme

155 [3680]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

3676 baldır B1, İ2, MA, T1: baldıra İÜ / etmede B1, İÜ, MA, T1: etme İ2 / esāsdan B1, İ2, MA, T1: ayasdan İÜ

3677 B1 126a, İ2 200a, İÜ 237b, MA39, T1 96a

3678 bālāsına B1, İ2, MA, İÜ: vālāsına T1 / ol B1, İ2, MA, T1: o İÜ

3679 B1 126b, İ2 200a, İÜ 238a, MA 39, T1 96b

3680 B1 127a, İ2 201a, İÜ 238a, MA 40, T1 97a

1 Bezm-i aġyāra varır ẕevḳ ü ṣafā niyyetine
Bize geldikde gelir cevr ü cefā niyyetine

2 Sāḳiyā ʿillet-i ġamdan yine bīmār olduḳ
Bādeyi nūş edelim bārī şifā niyyetine

3 Tīġ-ı āhı çekelim ṣaff-ı raḳībāna göñül
Gidelim leşker-i küffāra ġazā niyyetine

4 Alırız hāle-i āġūşa dem-i firḳatde
Duḫter-i maʿnāyi ol māh-likā niyyetine

5 Bize mi meclis-i aġyāra mı teşrīf edecek
Bu gece **Fāżıl** o māhıñ ʿacabā niyyeti ne

156 [3681]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 Alınca muṭrib-i ḫoş-naġme dāʾire eline
Doḳundu naġmesi sāz-ı derūnumuñ teline

2 Olur ayaġına diller fütāde sāye gibi
Ne dem ki nāz ile ol serv-ḳāmetim ṣalına[3682]

3 Miyānı belli o şūḫuñ mübālaġa edemem
Müjem gelir ṣanırım bir iki dolam beline

4 Kelāmı ḳand-i nebātī mi bülbülüñ ʿacabā
Şükūfelerine cemʿ oldu böyle maḫfiline

[238b] 5 Ne çāre ben daḫi **Fāżıl** gibi ḳapıldım āh
Ġam-ı muḥabbet-i ʿaşḳıñ ṣafā-yı evveline

157 [3683]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Söyle efsāneñi ey bülbül-i gūyā söyle
Ḫandeler eylesin ol ġonce-i zībā söyle

2 Ọ ḳadar zār u zebūn eylemesin ʿuşşāḳı
Ġamze-i çeşmiñe ey dilber-i raʿnā söyle[3684]

3 O şehe maṭlabımı söyleyemem ḫavfımdan

3681 B1 125b, İ2 199b, İÜ 238a, MA 37, T1 95b
3682 Olur B1, İ2, MA, T1: Alır İÜ
3683 B1 126b, İ2 200b, İÜ 238b, MA 39, T1 96b
3684 O B1, İÜ, MA, T1: Ol İ2

Bāri sen cürʾet edip ey dil-i şeydā söyle[3685]

4 Bülbül ü ṭūṭī lisānı ile düşdü ḳafese
Men şamet nuṭḳunu bilmezsen eger hā söyle[3686]

5 Cāhil etmez yine raġbet sözüne ey **Fāżıl**
Sözü istersen eger gevher-i yektā söyle[3687]

158 [3688]

Mefʿūlü / Fāʿılātü / Mefāʿīlü / Fāʿılün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ḫāḳān-ı ʿaşḳ ḳondu derūnum serāyına
ʿAḳlı hediyye eyleyelim ḫāk-i pāyına

2 Mirʾat-ı ṣadrı verdi keder çerḫiñ ayına
Benler ḫalel bıraḳdı nücūmuñ alayına

3 Durmaz ayaġı yerde o raḳḳāsıñ el-ḥaẕer
Ṣāyed ki düşdü āteş-i dil zīr-i pāyına

[239a] 4 Müjgān nāmına o iki deste tīre baḳ
Baḳ ebruvān nāmında olan çifte yayına

5 Gerdūn ki ṭaḳdı penbe-i cehli dü-gūşuna
Ehl-i belānıñ oldu yazıḳ hūy u hāyına[3689]

6 **Fāżıl** dü-maṭlaʿ ıñ bir işāret ki düşdü dil
Bir çār-ebrū ṣūḫ-ı cefākār u ḫāʾine[3690]

159 [3691]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḥāl bir āteş-perest ol ʿārıż-ı pür-tābda
Ġamze-i ḫūn-rīziñ ammā arḳası miḥrābda[3692]

2 Ḫufte ise ġamzesi müjgānı āgehdir göñül
Mümteniʿ dir ol bütüñ dīdārı ḥıyn-i ḫᵛābda[3693]

3 Ḥalḳaāsā miḥnet-i ʿaşḳıñla olmuşken dü-tā

3685 Bāri sen B1, İ2, MA, T1: Yeʾsle İÜ / söyle: İ2-
3686 "Men samete necâ. / Dilini tutan kurtulur." (Tirmizî, Kıyâmet, 50/2501)
3687 gevher B1, İÜ, MA, T1: cevher İ2
3688 B1 127a, İ2 200b, İÜ 238b, MA 40, T1 96b
3689 ki: İÜ- / cehli B1, İ2, İÜ, T1: ḫayli MA / hūy u hāyına B1, İÜ, MA, T1: hāy u hūyuna İ2
3690 bir İ2, MA: bu B1, İÜ, T1
3691 B1 127a, İ2 201a, İÜ 239a, MA 40, T1 97a
3692 Ġamze-i B1, İ2, MA, T1: Ġamzesi İÜ
3693 āgehdir İ2, İÜ, MA, T1: āgāhdır B1 / ḥıyn-i B1, T1: ḥattā İ2, MA; çetr İÜ

Dil yine lāyıḳ mı ḳalsın tā birūn-ı bābda

4 İşte rīzān eyledim bī-cürm ḫūn-ı tevbemi
Şāhid ol sāḳī ki ḫūnu gerden-i aḥbābda[3694]

5 Nev-bahār eyyāmı **Fāżıl** bu hevāda ekserī
Fülk-i tevbe ġarḳ olur baḥr-i şarāb-ı nābda[3695]

160 [3696]

Mütefāʿilün / Feʿūlün / Mütefāʿilün / Feʿūlün

. . - . - /. - - /. . - . - /. - -

1 O güzel güzel edālar o nigāh-ı mest ü ḫaste
O yaman yaman belālar eder ehl-i ʿaşḳı beste[3697]

2 O fidan eder temāyül o temāyül ol teġāfül
O teġāfül ol tecāhül beni eyleyen şikeste[3698]

3 O sürīn-i ḳubbe-heyʾet kimedir ʿaceb o ḳısmet
O muhallebī leṭāfet kimiñ öñüne nişeste[3699]

4 Ede mi göñül taḥammül ruḫuñ üzre āh o kākül
Nice kākül āh o sünbül dökülünce deste deste

5 Saña cāndan oldu māʾil dil-i bī-ḳarār-ı **Fāżıl**
Bu belādan āh ne ḳābil ola bir daḳīḳa reste[3700]

161 [3701]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 Bu gece oldu o mehpāre dirīġā ḫaste
Kendisi ḫaste daḫi dide-i şehlā ḫaste

2 Ḫaste ammā yine bir kerre nigāh etse eger
Nigehinden olur aʿlā ile ednā ḫaste[3702]

3 Tek hemān ol güzeliñ cismine ṣıḥḥat gelsin
Olsun ister ise başdan başa dünyā ḫaste

[239b] 4 Ḳan alır ġamze-i faṣṣādı reg-i cānıñdan

3694 ḫūnu B1, İÜ, MA, T1: ḫūn-ı İ2
3695 ekserī B1, İ2, İÜ, MA: ekserā T1
3696 B1 126a, İ2 200a, İÜ 239a, MA 38, T1 96a
3697 O güzel güzel edālar İ2, İÜ, MA, T1: O güzel o güzel edālar B1
3698 ol İÜ, T1: o B1, İ2, MA
3699 ʿaceb: İ2-
3700 āh B1, İÜ, MA, T1: o İ2
3701 B1-, İ2 202a, İÜ 239a, MA 42, T1-
3702 Nigehinden İ2, MA: Nigehden İÜ

Ṣaḳın olma ġam-ı ʿaşḳı ile aṣlā ḫaste

5 Şerbet-i laʿlini yāḫud ḥab-i ḫāliñ ister
Ey ṭabīb-i dil ü cān **Fāżıl**-ı şeydā ḫaste

162 [3703]

14'lü Hece Ölçüsü

1 Ḥammām içre بر ادسته ʿaşḳıyla oldum ḫaste
Gerden üzre dökülmüş kāküller deste deste

2 Bilmem kimiñ mālīdir naʿleynler belālıdır
Parmaḳlar ḳınalıdır almış gülden bir deste

3 Āh ol cism-i billūru ṭavşan ḳanı çaḳşırı
Ḥammāmıñ bir nā-ṭavrı ʿālem aña dil-beste

4 Nice ṣabr etsin ẕānī cān verir görse anı
Terk ederdi oġlanı muġlim köle beste

5 Nev-reste gözü ḫaste işkeste kemerbeste
Ḥattı ʿaşḳa şāyeste reftār āheste āheste

ḤARFÜ'L-YĀʾ

163 [3704]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Ey nev-demīde şāḫ-ı nihāl-i Muḥammedī
V'ey nev-şükufte ġonce-i āl-i Muḥammedī

2 Ḳaddiñ o nev-fidan-ı çemenzār-ı Hāşimī
Ḫaddiñ gül-i ḫuceste sifāl-i Muḥammedī

3 Pervāneyim felek gibi fānūs-ı ʿaşḳıña
Ey şeb-çerāġ-ı nūr-ı cemāl-i Muḥammedī

4 Gerdūn-nihād u seyyid-i vālā-nijādsın
Ḳaşıñ semā-yı dilde hilāl-i Muḥammedī

5 Ruḫsār-ı āteşīni eder ḫalḳı Bū-Leheb
Fāżıl o şūḫ sırr-ı celāl-i Muḥammedī

164 [3705]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

3703 B1 127a, İ2-, İÜ-, MA-, T1-
3704 B1 127b, İ2 202a, İÜ 239b, MA 42, T1 97b
3705 B1 130a, İ2 205a, İÜ 239b, MA-, T1 100a

1 Şemʿ-i ʿaşḳ-ı Ḥasaneynim ʿAleviyim ʿAlevī
Rūḥ-ı aʿdāyı yaḳar āteş-i āḥım ʿalevi

2 Ebr olur āhım o leb-teşne şehīdi añıcak
Yaġdırır ḳaṭre-i laʿnet be-revān-ı Emevī[3706]

3 [3707] Kerbelāya yetişir ṣāʿiḳa-i āh u belā
Ḥamdu-li'llāh ki dilim ḳuvvet-i Ḥaydarla ḳavī

4 Ne revā Rāfiżī taʿbīri muḥibb-i āle
Hem Yezīdī olana nisbet-i Sünnī senevī[3708]

5 Eylemiş **Fāżıl**ı bülbül gibi zār u nālān
Ol iki ġonce-i ne'şkufte-i bāġ-ı nebevī[3709]

165 [3710]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Gece āġūşa o mehpāreyi aʿdā çekdi
Dil-i bī-çāre hemān boş yere ġavġā çekdi

2 Ol perī-ṣūrete çarpılmadıḳ ādem yoḳdur
Şeyḫ efendi daḫi tesḫīr içün esmā çekdi[3711]

3 Şübhe yoḳ pādişeh-i kişver-i ḥüsn olduġuna
Zülf ile kāġıd-ı ruḫsārına ṭuġrā çekdi

[240a] 4 Bilemem kendimi kim yerde miyim gökde miyim
Çekdigim derdi ne aʿlā ne de ednā çekdi[3712]

5 Fikr-i **Fāżıl** gibi bir baḥr-i maʿānī var mı
Silk-i naẓma ne güzel lüʾlüʾ-i lālā çekdi

166 [3713]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Kim ki gördüyse o mehpāre-i ḥüsnü dedi ay

3706 ḳaṭre-i B1, İÜ: bāriş-i İ2, T1 / Emevī: İ2-

3707 Bu beyit, B1, İ2 ve T1 nüshalarında şu şekildedir:
Kerbelā ehline pes ṣāʿiḳa-i kerb ü belā
Fırḳamız oldu mededkārī-yi Ḥaydarla ḳavī

3708 revā İÜ: ḫaṭā B1, İ2, T1

3709 Fāżılı B1, İÜ, T1: Fāżıl İ2

3710 B1130a, İ2 205a, İÜ 239b, MA 46, T1 100a

3711 Ol B1, İ2, İÜ, T1: O MA

3712 yerde miyim gökde miyim B1, İ2, İÜ, T1: gökde miyim yerde miyim MA

3713 B1 129a, İ2 204a, İÜ 240a, MA 45, T1 99a

Ġamzesi her kime tīr atdı cigerden dedi vay[3714]

2 Öyle ʿuṣṣāḳını īmāna getirmiş kāfir
Etse daʿvā-yı nübüvvet daḫi derler hāy hāy[3715]

3 Dil-i sūzānımı bend eyledi gīsūlar-ile
Āteşi mūyla żabṭ eyledi hāy kāfir hāy

4 Ṣeb-i vuṣlatda ten-i pāki olursa taḳsīm
O ṭopuḳlar o gümüş baldırı olsun baña pāy[3716]

5 Dilde **Fāżıl** bir iki tīr-i nigāh ister iseñ
O kemān-keş güzeliñ çeşmine esrārını yay[3717]

167 [3718]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ḫalḳa göstermek içün ol sāḳ-ı pür-envārını
Baġlamış tā sīne üzre ʿuḳde-i şalvārını

2 Ḫāk-i pāyız bizlere baldır temāşāsı yeter
Sevdigim ḫurşīde göster rūy-ı āteş-bārıñı[3719]

3 Dilbere ḫüsnünden evvel bir gümüş baldır gerek
Bir binā kim bī-temeldir n'eyleyim dīvārını

4 Murġ-ı ṭāvūsuñ o pāy-ı bed-ṣıfātı var iken
Nāra yansın n'eyleyim bāl ü per-i zer-tārını[3720]

5 Baldırıñ vaṣfıyla pest olmaz süḫan rifʿat bulur
Fāżılıñ ser-zīver-i destār eder eşʿārını[3721]

168 [3722]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Gelse ol meykedeniñ şūḫ-ı neşāṭ-efzāsı
Meclisiñ raḳṣa gelir her ḳadeḥ ü mīnāsı

3714 mehpāre-i ḥüsnü B1, İ2, İÜ, T1: mehpāre cemālin MA
3715 daḫi İ2, İÜ, MA, T1: ḥaḳḳı B1
3716 olursa B1, İ2, İÜ, T1: olunsa MA
3717 ister iseñ İÜ: istersen B1, İ2, MA, T1
3718 B1 128b, İ2 203b, İÜ 240a, MA 44, T1 99a
B1, İ2 ve T1'de "Bu Daḫi [Bālāda Geçen İ2, T1] Baldır Ġazellerindendir" başlığı vardır.
3719 bizlere B1, İ2, MA, T1: biz bize İÜ
3720 zer-tārını B1, İ2, MA, T1: zünnārını İÜ
3721 ser-zīver-i B1, İÜ, MA, T1: ser-zīr-i İ2 / eder B1, İÜ, MA, T1: etdirir İ2
3722 B1 129b, İ2 205b, İÜ 240a, MA 46, T1 100a

2 Dest-i taʿ bīr kütehdir o şehiñ vaṣfında
Yaʿ nī var fitnede el-ḳıṣṣa yed-i ṭūlāsı[3723]

3 Kūh-ı temkīnini ʿuṣṣāḳıñ edermiş berbād
Dilberiñ kūşe-i ebrū ile bir īmāsı[3724]

4 İḫtiyār etdi ümīdsizligi ṭıfl-ı dilimiz
Pīr-i çerḫiñ belimi bükdü bu istiġnāsı

[240b] 5 Māye-i faḫr olacaḳ ol şehe bu yetmez mi
Ki ola **Fāżıl**-ı dānā gibi bir şeydāsı

169 [3725]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Nāṣıḥ ḳo ʿaşḳ içün baña pend ü naṣīḥati
Vazgeç ki ben helākde buldum selāmeti

2 Ol ʿārifim ki ʿaksine gitdim bu ʿālemiñ
Buldum ḍalālet içre ṭarīḳ-ı hidāyeti[3726]

3 Şeyḫ-i riyā-fürūşda esrār-ı Ḥaḳ mı var
Rind-i piyāle-nūşdan iste kerāmeti

4 Bāṭıldan et ḥaḳīḳat-i eşyāyı cüst-cū
Rāh-ı ḫaṭāda gözle ṭarīḳ-i iṣābeti[3727]

5 [3728] Nā-kāmlıḳda gizlediler ḳāmurānlıġı
Ẕilletden iste var şeref ü ʿizz ü devleti[3729]

6 Mecmūʿa-i vücūdu hep etdim müṭālaʿa
Tā ibtidā-yı nüsḫada buldum nihāyeti

7 Vaḥdet-nişīn-i ʿālem-i ġayb u ḫafā iken
Görmüş geçirmişim ʿaraṣāt-ı ḳıyāmeti

8 **Fāżıl** zamān u ehl-i zamān hep ġalaṭ-şinās
Nā-ehle fāş eyleme sırr-ı ḥaḳīḳati[3730]

3723 kütehdir B1, MA, T1: günehdir İÜ; günehkerdir İ2
3724 Kūşe İÜ, MA: küşte B1, İ2, T1
3725 B1 129a, İ2 204b, İÜ 240b, MA 44, T1 99a
3726 ṭarīḳ B1, İ2, MA, T1: fürūġ İÜ
3727 Bāṭıldan İ2, İÜ, T1: Bāṭından B1, MA
3728 B1, İ2, MA ve T1'de 3. beyittir.
3729 Ẕilletden B1, İ2, MA, T1: Ẕilletde İÜ / devleti B1, İ2, MA, T1: rifʿati İÜ
3730 ḥaḳīḳati B1, İ2, MA, T1: muḥabbeti İÜ

170 [3731]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Verdim metā-ı vuṣlata būd u nebūdumu
Yaʿnī ki dār-ı sikkeye ḳoydum nuḳūdumu

2 Ol cevherim ki āb-ı ruḫ-ı mihr ü māhdan
Taḫmīr ḳıldı Ṣāniʿ-i Ḳudret vücūdumu

3 Nessāc-ı ārzū ne ḳumāşlar doḳur bana
Engüşt-i yeʾs bozmasa bu tār u būdumu[3732]

4 Zāhid ḫuşūʿ-ı ḳalb ü ṣafā-yı derūn gerek
N'eyler Ḫudā bu saḫte rükūʿ u sücūdumu

5 **Fāżıl** duʿā-yı bed edemem düşmenānıma
Ancaḳ odur ki ʿālīʾ görem hep ḥasūdumu

171 [3733]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Ḳapılır her gören ol şūḫ-ı cihān-āşūbu
Nāz-ile şīveler etdikce o çeşm-i ḫūbu

2 Bilse keyfiyyet-i feyż-i meyi ṣūfī eyler
Müjesin ḫāk-i der-i meykedeniñ cārūbu

[241a] 3 Serkeş ü saḫt gerek ṭavr u edā-yı cānān
Yār-i nermīn olamaz ehl-i diliñ merġūbu[3734]

4 Mübtelā-yı ġam u kuhsār-ı metīn-i ṣabrım
Şimdi ben ehl-i belā zümresiniñ Eyyūbu

5 Kişi bī-ġam olamaz çünki cihānda **Fāżıl**
İntiḫāb eyleyelim bāri ġam-ı maḥbūbu

6 [3735] Çāk edip perde-i nāmūsunu **Fāżıl** gibi ol
Nāʾil olmaz o mehiñ vuṣlatına maḥcūbu

172 [3736]

Feʿılātün / Feʿılātün / Feʿilātün / Feʿilün

3731 B1 128a, İ2 202b, İÜ 240b, MA 43, T1 98a
3732 ḳumāşlar B1, İ2, MA, T1: ḳumāşda İÜ / bu İÜ, MA: āh B1, İ2, T1
3733 B1 128a, İ2 202b, İÜ 240b, MA 43, T1 98a
3734 saḫt gerek B1, MA, T1: saḫtlar İÜ; saḫtların İ2 / cānān B1, İ2, MA, T1: cānā İÜ
3735 B1, İ2, MA, T1-
3736 B1 129a, İ2 204a, İÜ 241a, MA 45, T1 99b

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Yine germ oldu meded ġamzeleriñ maʿrekesi
Erişir zümre-i ʿuşşāḳa bunuñ tehlikesi

2 Ḳatı nāzik imiş ey şūḫ ḳumāş-ı ḥüsnüñ
Ḫāl ṣanma o ʿizārında olan göz lekesi[3737]

3 Ten-bürehne göricek ol bütü ḥammām içre
Zāhidiñ ḳalmadı ne ḳuvveti ne maskesi

4 Bezmde eylediler ʿaksle nefy ü iṯbāt
Çeng-i mniñ çaḳçaḳı ḫᵛānendeleriñ dümtekesi

5 Ḳıṣṣa-i ʿaşḳ ne deñli uzanırsa **Fāżıl**
Vaṣl-ı cānān ile āḫir verilir feẕlekesi[3738]

173 [3739]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Çerḫ mirʾat-ı dil-i ṣāfımı tekdīr etdi
ʿAksine döndü bu ṣūret ile dil-gīr etdi

2 Meded ey eşk-i dü-çeşmim medeḍ ey ḫūn-ı ciger
Āteş-i miḥnet ü ġam cānıma teʾṣīr etdi

3 Beni aġlatdıġına işte dü-çeşmim şāhid
Dil-i bi-çāre bu şeb ḥālini taḳrīr etdi

4 Esdi bād-ı ḳader oldu bu dil-i nā-şādıñ
Naḳş-ber-āb gibi her ne ki tedbīr etdi[3740]

5 Ṣabr u ārām gerekdir bu belāya **Fāżıl**
Çünki Ḫallāḳ-ı ezel böylece taḳdīr etdi

174 [3741]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Cāy-ı āṣāyiş bulunmaz kūşe-i vaḥdet gibi
Bulmadım ʿālemde rāḥat ḫalḳdan ʿuzlet gibi

2 Çünki ebnā-yı zamān İblīs-sīret oldular
Kūşe-i vaḥdet bu demler ādeme cennet gibi[3742]

3737 ʿizārında B1, İÜ, MA, T1: ʿizārındaki: İ2 / göz B1, İ2, MA, T1: nūr İÜ
3738 Vaṣl İ2, İÜ, MA, T1: Vaṣf B1
3739 B1 128a, İ2 202b, İÜ 241a, MA 43, T1 98a
3740 nā-şādıñ B1, İ2, MA, T1: nā-şāde İÜ
3741 B1 130a, İ2 205a, İÜ 241a, MA 47, T1 100b
3742 Çünki B1, MA: Çünkim İ2, İÜ, T1

[241b] 3 Düşmenimden çekmedim ben çekdigim aḥbābdan
Ḥāṣılı yoḳdur ḥamāḳat ḫalḳla ṣoḥbet gibi

4 Ṣūretā naḳş-ı ṣadāḳat līk zehr-ālūddur
Ḫalḳla hem-ṣoḥbet olmak mār ile ülfet gibi[3743]

5 Rāḥat isterseñ eger aḥbāba **Fāżıl** ḳılma meyl
Cāy-ı āsāyiş bulunmaz kūşe-i vaḥdet gibi[3744]

175 [3745]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Seyre çıḳmış ey göñül rūy-ı zemīn mehpāresi
Āsumānıñ raḳṣa geldi sebʿa-i seyyāresi

2 Ḫançer elde tīġ belde şehlevendim el-amāñ
Sīnemiñ ṣad-pāre olsun bārī her bir pāresi

3 Zülfü ejder ḥāli kāfir ġamzesi tīġ-ı eçel
Cān verir her günde biñ kez ʿāşıḳ-ı bī-çāresi[3746]

4 Meclis-i kāşānesi cānānıñ ey erbāb-ı ʿaşḳ
Çeşm-i eşk-ālūde-i ḥasret gerek fevvāresi

5 Şimdicek ḳanımla ol kāfir boyandı ser-te-ser
Ṣanma **Fāżıl** eskiden āl idi reng-i ḫāresi[3747]

176 [3748]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1 Felek pür-nāz u ṭāliʿ bī-vefā dildār müstaġnī
Sen olma ey sirişk-i dīde-i ḫūn-bār müstaġnī

2 [3749] Göñül ṣad-cān-ile ḳurbān-ı çeşm-i bī-emān ammā
Tenezzül eylemez ol ġamze-i ḫūn-ḫʷār müstaġnī[3750]

3 Efendim ʿarż-ı dīdār eylemekde ḳılma istiġnā
Olur mu sevdigim ḫurşīd-i pür-envār müstaġnī

4 Ser ü sāmān degil cānlar verir hep vaṣlına ʿuşşāḳ

3743 olmaḳ MA: etmek B1, İ2, İÜ, T1
3744 ḳılma B1, İ2, MA, T1: etme İÜ
3745 B1 128b, İ2 203a, İÜ 241b, MA 49, T1 98b
3746 zülfü ejder ḫāli kāfir B1, İ2, T1: zülfü ejder ḫāy kāfir MA; Ḫāli kāfir zülfü ejder İÜ
3747 boyandı B1, İÜ, MA, T1: bu bābda İ2
3748 B1 128b, İ2 203a, İÜ 241b, MA 44, T1 98b
3749 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
3750 cān-ile B1, İÜ, MA, T1: çākin-ile İ2

Ḫarīdār-ı metāʿ ı çoḳdur ammā yār müstaġnī[3751]

5 Dil-i **Fāżıl** gibi var mı gedā-yı pādişeh-meşreb
Tehī-dest-i emeldir hem taʿaffüfkār-ı müstaġnī

177 [3752]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Sen ey naḫl-i emel bād-ı seḥerden düşdügüñ var mı
Efendim ḳubbe-i bām-ı ḳaderden düşdügüñ var mı

2 Saña üftāde-i bī-behreyi taʿrīf müşkildir
Ṣabāvetde dıraḫt-ı bī-ṣemerden düşdügüñ var mı

3 ʿAlemgāh-ı menār-ı ʿaşḳdan tā çāh-ı hicrāna
ʿAceb bir kerre ṣūfī öyle yerden düşdügüñ var mı

[242a] 4 [3753] Yine üftādegānıñ derdini üftādegān añlar
Seniñ ʿömrüñde hīç pālān-ı ḫardan düşdügüñ var mı

5 Bize düşkünlük Ādemden sirāyet etdi fi'l-vāḳiʿ
Seniñ bālā-yı çerḫ-i kīneverden düşdügüñ var mı

6 Ṣaḳın ṭaʿn etme **Fāżıl** aġlasa ey şūḫ-ı gül-ḫandim
Sirişk-i dīdeāsā hīç naẓardan düşdügüñ var mı[3754]

178 [3755]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - /- . - - /- . - - /- . -

1 ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteniñ bir āhdır sermāyesi
Nā-tüvāndır nāle-i cāngāhdır sermāyesi

2 Ḫᵛābdan bīdār eder elbette baḫt-ı ḫuftesin
Dil ki her şeb naʿre-i Allāhdır sermāyesi[3756]

3 Bir nedāmetgehdir el-ḥaḳ sūḳ-ı ʿālem ʿāḳıbet
Müşterī vü bāyiʿiñ eyvāhdır sermāyesi[3757]

4 Māh-rūlarla olur tercīḥ-i envār-ı zemīn
Āsumān-ı tīreniñ bir māhdır sermāyesi

3751 hep: İ2-
3752 B1 128b, İ2 203a, İÜ 241b, MA 49, T1 98b
3753 MA-
3754 Ṭaʿn İ2, İÜ, MA, T1: ʿayb B1 / dīdeāsā hīç İÜ, MA: dīdeāsāsın B1, İ2, T1
3755 B1 129b, İ2 204a, İÜ 242a, MA 45, T1 99b
3756 naʿre B1, İ2, MA, T1: nāle İÜ
3757 el-ḥaḳ B1, İ2, MA, T1: ancaḳ İÜ

5 Ṣarf edip bir şāhid-i bāzāra **Fāżıl** naḳd-i dil
Şimdi ol bī-çāreniñ āh vāhdır sermāyesi[3758]

179 [3759]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Gitdi ol lebleri mül ḳaldı yine ḫāne tehī
Göñlümüz ġam ile memlūdur o peymāne tehī[3760]

2 Yoḳlasañ çoḳ dil-i ʿāşıḳ bulunur çākinde
Ṭurresinden o şehiñ ayrılamaz şāne tehī[3761]

3 Gidicek ṣabr u ḳarārımı alır öyle gider
Gidemez sīneden endīşe-i cānāne tehī

4 Dām-ı gīsūsuna murġ-ı dil-i āvāre düşüp
Şimdi sīnemde benim ḳaldı yine lāne tehī

5 Gitdigim demde göñül anda ḳalır ey **Fāżıl**
Ne revādır ki ḳala kūşe-i meyḫāne tehī

180 [3762]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1 Yine meclisde ṣürāḥīden olup mey ḫālī
Mey yetişdir bize ey Pīr-i Muġān Mīḫālī

2 Bilmem ol muġbeçeniñ kūşe-i ebrūsunda
Ḫāl-i ʿanber mi yāḫud müşk-i siyeh mi ḫāli[3763]

3 Var ise Zühre vü Mirrīḫ anası atasıdır
Daḫi ḫurşīd ile meh var ise ʿammi ḫālī [3764]

[242b] 4 Urdu dāġ-ı dilime ġamzesi ḳızġın gülmīḫ
Fāżılā beñzedi yāḳūta o mīḫ-i āli [3765]

3758 bī-çāreniñ B1: bī-çāre İÜ, İ2, MA, T1 / āh vāh B1, İÜ, T1: āh u vāh İ2, MA
3759 B1 130a, İ2 205a, İÜ 242a, MA 47, T1 100b
3760 ḫāne B1, İ2, MA, T1: lāne İÜ / o B1, İÜ, MA, T1: ile İ2
3761 Yoḳlasañ B1, İÜ, MA, T1: Yoḳlasın İ2 / çoḳ B1, İ2, MA, T1: çün İÜ / çākinde B1, T1: ḫākinde İÜ
3762 B1 131a, İ2-, İÜ 242a, MA 49, T1-
3763 Ḫāl-i İÜ, MA: Ḫām-ı B1
3764 atasıdır B1, İÜ: atası MA / ʿammi B1, MA: ġam mı İÜ
3765 mīh-i āli B1: meh mey hālī İÜ, MA

181[3766]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

1 Siyāh zülfü o şūḫuñ bizim sitāre gibi
İkisi de dil-i çāk ü hezār-pāre gibi [3767]

2 Serinden eksik olur mu cihānda āteş
Hemīşe sırrını fāş eyleyen menāre gibi

3 Sihām-ı ġamzesi bir zaḫm açdı sīnemde
Ki sehm-i ḳavs-i ḳażā açmadı o yāre gibi

4 Henüz ki ṭıfl-ı heveskārdır bu pīr-i felek
Ki ṣırtına şafaḳı giymiş āl ḫāre gibi[3768]

5 Ġam-ı muḥabbete çāre helāk-i cān etmek
Necāta ṣanma ki var **Fāżıl**ā bu çāre gibi[3769]

182 [3770]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - - / . - - . / - . -

1 Bir dilber-i sitemgeriñ oldum fütādesi
ʿUşşāḳ tīġ-ı ġamzesiniñ ser-nihādesi[3771]

2 Rindāna bir ḳadeḥ mey verir dil-rübā yeter
Baḫşāyiş-i zamāna żarardır ziyādesi

3 Verdi ḥayāt-ı tāze bize pīr-i meykede
Ol nevresiñ elinde olan köhne bādesi[3772]

4 Bir būse verdi gizli meger kim piyāleniñ
Etmiş bizi murāḳabe çeşm-i küşādesi[3773]

5 Küstāḫlıḳ eder ise aḥbāb **Fāżıl**ā
Ṭaʿn etmesin ki elde degildir irādesi

183 [3774]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

3766 B1 129b, İ2 204a, İÜ 242b, MA 46, T1 99b
3767 hezār-pāre İ2, İÜ, MA, T1: hezāran-pāre B1
3768 Henüz ki İÜ: Henüz B1, İ2, MA, T1
3769 var B1, İ2, MA, T1: hīç İÜ / Fāżılā B1, İÜ, MA, T1: Fāżıl İ2
3770 B1 130b, İ2 205b, İÜ 242b, MA 47, T1 100b
3771 ʿUşşāḳ B1, İ2, T1: ʿUşşāḳa İÜ, MA / ser-nihādesi B1, İ2, MA, T1: şeh-i nihādesi İÜ
3772 elinde B1, İ2, MA, T1: elinden İÜ / olan B1, İ2, MA, T1: el-ān İÜ
3773 piyāleniñ İ2, İÜ, MA, T1: piyālesi B1
3774 B1 129b, İ2 204b, İÜ 242b, MA 46, T1 100a

. - . -/. . - - /. - . -/. . -

1 Sihām-ı ḳavs-i ġama biz nişāneyiz şimdi
Zebūn-ı ḳabża-i cevr-i zamāneyiz şimdi [3775]

2 Dolandırır ise ḳısmet bizi yemīn ü yesār
Esīr-i keşmekeş-i āb u dāneyiz şimdi[3776]

3 Miṣāl-i ḳubbe-i ser-ḫalḳa tāc iken evvel
Ṣaf-ı niʿāle sezā āsitāneyiz şimdi

4 Gedā idik naẓarıñda egerçi sābıḳda
ʿAceb yanıñda seniñ biz şehā neyiz şimdi[3777]

5 Nedir bu şiʿr-i laṭīf ü nedir bu naẓm-ı ẓarīf
[243a] Bu fende gerçi ki **Fāżıl** yegāneyiz şimdi

184 [3778]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . - - /. . - - /. . - - /. . -

1 [3779] Yere geçme ṭamaʿ u ḫısset ile mūr gibi
Ḫalḳa ver naġme ile varını zenbūr gibi

2 Ne zamānlarda doġar ol meh-i tābān āyā
Ẓulmet-i hicr ile meclis şeb-i deycūr gibi

3 Rüstem-i ġamzesi kim şāh-ı serīr-i naḫvet
Pīşgāhında ḳażā ṣanki silaḥşūr gibi

4 Ṭurreler nāfe-i müşkīne varınca seyr et
Dökülür sīne-i ḳāḳūmuna semmūr gibi[3780]

5 Sırrını ṣaḳlamada hem-ṣıfat-ı pūlād ol
ʿĀleme rāzını fāş eyleme billūr gibi

6 Benim ol perde-keş-i yeʾs ü tehī dest-i emel
Gerçi pür-ṭanṭanayım kāse-i ṭanbūr gibi

7 Maṭlaʿ-ı ʿĀṭıf-ı merḥūmu begenmem **Fāżıl**
Sābıḳā ol daḫi dünyā ile maġrūr gibi

3775 biz B1, İÜ, MA, T1: bir İ2

3776 Dolandırır ise MA: Dolandırırsa da İ2; Dolandırsa da B1, İÜ; Dolandırmada T1

3777 biz B1, İ2, MA, T1: bir İÜ

3778 B1 128b, İ2 202b, İÜ 243a, MA 44, T1 98a
B1'de "Naẓīre-i ʿĀṭıf Merḥūm"; T1'de "Maṭlaʿ-ı Āṭıf Efendi" başlığı vardır.

3779 T1'de derkenar olarak başlığın yanında aşağıdaki beyit de yer almaktadır:
Māye-dār-ı emel-i ʿāḳıbet ol mūr gibi
Aldırıp māmelekiñ egleme zenbūr gibi

3780 Dökülür MA: Dökülüp B1, İ2, İÜ, T1

185[3781]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Ṣanma kim āyīn-i mey Cemşīd ü Dārādan beri
Bāde bir yaşlı ʿacūze devr-i Ḥavvādan beri[3782]

2[3783] Ol şehiñ rū-tāb iken gördüm begendim bir yerin
Mū-miyānından öte zānūdan u pādan beri[3784]

3 Görmedim bir sīne-çāk ü neşʾe-rū ḫandān u keyf
Gonceden ġayrı yasaġ-ı nūş-ı ṣahbādan beri[3785]

4 Bir nigehle ʿāşıḳı geh mürde geh iḥyā eder
Gelmemiş çeşmiñ gibi ey büt Mesīḥādan beri

5 Bunca tīr atdım nişān-ı kāma baḫt-ı şūm-ile
Tīrler gāhī aşar gāhī düşer yādan beri

6 Etdigiñ Ḥallāca seyr etdiñ mi bir ḥaḳ söz içün
Çerḫ bāṭıl olduġuñ bildik o daʿvādan beri

7 **Fāżıl**ā peyrevlik olmaz Perteviñ eşʿārına
Öyle şāʿir gelmedi Bāḳī-yi yektādan beri[3786]

186[3787]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Ṣayd etdi dili bir büt-i raḳḳāṣ-ı Yahūdī
Yā hū dedi terk eyledi hep būd u nebūdu

2 Tīh-i ġam-ı ḥayretdeyiz āyā ne zamānlar
Mūsānıñ olur Ṭūr-ı tecellīye ṣuʿūdu[3788]

[243b] 3 Üftādesini sehv ile ṣanmış ki ḫamīrsiz
Yoġrulmuş iken māye-i ʿaşḳ-ile vücūdu

4 Çoḳ şaʿbedeler etdi o İsrāʾilīʿayyār
Cemʿ eyledi hep ṭāʾife-i Lūṭ u Ṣemūdu

5 Kendisi hemān nāz-fürūşī ile meşġūl
Işmarladı hep perçemine ʿanber üʿūdu

3781 B1 130b, İ2 205b, İÜ 243a, MA 47, T1 101a
3782 ʿacūze B1, İÜ, MA, T1: ʿacūzedir İ2
3783 B1, İ2, MA ve T1'de sonraki beyitle takdim-tehirlidir.
3784 şehiñ İÜ, MA: şehi B1, İ2, T1
3785 neşʾe-rū ḫandān B1, İ2, MA, T1: rūy-ı ḫandān İÜ
3786 Fāżılā B1, İÜ, MA, T1: Fāżıl İ2 / perteviñ eşʿārına B1, İ2, İÜ, MA: pertev-i eşʿārına T1
3787 B1 130b, İ2 205b, İÜ 243a, MA 47, T1 101a
3788 tīh-i B1, T1: yine İ2, İÜ, MA

6 Ol dāʾī-revişle şu Yahūdī diyemezsin
Olmazsa yüzünde o iki zülf-i şühūdu[3789]

7 Ḳavm-i benī İsrāʾīl içinde anı görse
Firʿavnıñ olurdu daḫi Mūsāya sücūdu

8 Eskiler alayım diyerekden o nev-āyīn
Ne nev ḳodu ʿuşşāḳına ne köhne nuḳūdu

9 **Fāżıl** seni şehbāz-ı felek-i evc bilirken
Bilmem nice ṣayd etdi seni çeşm-i cüḥūdu[3790]

187 [3791]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. - - - /. - - - /. - - - /. - - -

1 Bu şeb bezm-i ṣafāda bāde-i gül-fāmımız vardı
Yahūdī zümresinden şūḫ-ı ḫūb-endāmımız vardı

2 Yed-i beyżāsı el verdi bize ol Mūsevī şūḫuñ
Egerçi tīh-i hicrānında çoḳ ārāmımız vardı[3792]

3 O raḳḳāṣ-ı belā-cū şīşe-bāz-ı ʿanberīn-gīsū
Elinde her temāyül eyledikce cāmımız vardı

4 Cüvān-ı raḳṣkār u muṭrib ü sāzendeden ġayrı
Hemān biz var idik bir de dil-i nā-kāmımız vardı[3793]

5 Müsülmānāna ḳurbān olmadıñsa ʿıyd-i aḍḥāda
Bizim ol şūḫ-ile **Fāżıl** Ḳamış bayramımız vardı[3794]

188 [3795]

Mef'ūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü / Fāʿilün

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1 Ḫurşīd ü māha şuʿle verirdi çerāġ-ı mey
Bād-ı ġażabla sönmeden evvel ocaġ-ı mey[3796]

2 Ḥabs olsa hem ne rütbe başılsa şıḳılsa da
Olmaz fesāddan yine ḫālī dimāġ-ı mey

3789 Ol MA, T1: O B1, İ2, İÜ / o iki MA: ol iki B1, İ2, İÜ, T1
3790 felek-i evc B1, İ2, İÜ, T1: felek avcı MA
3791 B1 131a, İ2 207a, İÜ 243b, MA 48, T1 101a
3792 tīh İ2, MA, T1: tīr B1, İÜ
3793 muṭrib İ2, İÜ, MA, T1: mıẓrāb B1
3794 olmadıñsa B1, İ2, İÜ, T1: olmadıḳsa MA
3795 B1 131a, İ2 205b, İÜ 243b, MA 48, T1 71a
T1nüshasında "Tārīḫ-i Yasaġ-ı Bāde" başlığı bulunmaktadır.
3796 verirdi B1, İ2, MA: verdi İÜ, T1

3 Ẕikr oldu bāde oldu ʿaraḳ-rīz-i ıżṭırāb
Ey rind tā-be-key seni yaḳsın bu dāġ-ı mey[3797]

4 Ḫāṭır-küşā vü neşʾe-res ü ġam-güzār iken
Etsin mi ehl-i derd ü sitem hīç ferāġ-ı mey[3798]

5 **Fāżıl** berāy-ı ḫāṭır-ı zühhād fikr edip
[244a] Tārīḫini düşürdü ki *ʿıyd-i yasaġ-ı mey* **[H 1206]**[3799]

189 [3800]

Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılātün / Fāʿılün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1 Sen de çeşmiñ gibi bir ġaddārsın bildim seni
Fitne-i āşūba māʾil aġyārsın bildim seni

2 Ṇāle-i dil-sūz-ı zaḫm-ı sīneden aldım ḫaber
Ġamze derler bir şeh-i ḫūn-ḫʷārsın bildim seni

3 Fāris-i eşheb-süvār-ı ṣabr lāzımdır saña
Ṣāhrāh-ı ʿaşḳ çoḳ düşvārsın bildim seni

4 Ey gönül ḥayret-fezā-yı dīde-i murġ-ı çemen
ʿAks-i reng-i ʿārıż-ı dildārsın bildim seni[3801]

5 Söylemezsin lāf şekker-rīz-i maʿnīdir femiñ
Fāżılā [sen] ṭūṭī-yi güftārsın bildim seni

190 [3802]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Fāş oldu bütün ʿāleme esrār duyuldu
Etdiklerimiz dün gece ey yār duyuldu

2 Efsāne gibi gezmede ḫalḳıñ deheninde
Eyvāh ki ger gizledigim kār duyuldu[3803]

3 Ṭaʿn eyleyene biz ne desek şimdi ne yapsaḳ
Meydāna çıḳıp işte nemiz var duyuldu[3804]

4 Bir bir erişip gūşuna erbāb-ı nifāḳıñ

3797 Ẕikr B1, İÜ, T1: Kim İ2, MA / rind B1, İ2, MA, T1: reng İÜ / seni B1, İÜ, MA, T1: saña İ2

3798 Ḫāṭır-ḳüşā vü B1, MA: Ḫāṭır-küşā-yı İ2, İÜ; Ḫāṭır-küşāy ü T1 / Etsin mi ehl-i T1: Etsin mi terk B1; Āh etsin mi yā İ2; Etsin mi yā İÜ; Etsin mi yār MA

3799 عيد يساغ مى = 1205

3800 B1-, İ2 207a, İÜ 244a, MA-, T1-

3801 ḥayret-fezā-yı İÜ: ḥayret-firāş-ı İ2

3802 B1-, İ2 207a, İÜ 244a, MA 49, T1-

3803 gizledigim kār İ2: ger gitdigimiz kār İÜ; ol gizledigim kār MA

3804 yapsaḳ İÜ, MA: yapsın İ2

Hep ṭutduġumuz gizlice reftār duyuldu

5 Ol māh gelip ḫānede ḳalmış gece **Fāżıl**
Şimden gerü var eyleme inkār duyuldu[3805]

191 [3806]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1 Ey dil yürü kim ṭurre-i ṭarrār çözüldü
Pāyıñda olan bend-i girih-dār çözüldü

2 Baġlandı göñül ḥayret ile mūy-miyāna
Ol demdeki bend-i girih-i yār çözüldü

3 Gel seyr edelim sīnesini biz daḫi yāriñ
Hep dügmeler ey ʿāşıḳ-ı ġam-ḫᵛār çözüldü

4 Nāzik bedeni örselenip āl *ā*l olmuş
Ẓannım ki bu şeb ʿuḳde-i şalvār çözüldü[3807]

5 **Fāżıl** o şehe ʿarż u niyāz eyle ki zīrā
Meclisde olan zümre-i aġyār çözüldü

3805 inkār İ2, İÜ: efkār MA
3806 B1-, İ2 206b, İÜ 244a, MA 50, T1-
3807 olmuş İ2, İÜ: oldu MA

مناجات به درگاه قاضی الحاجات[3808]

يا رافع الكربت ثم الضرا
و دافع البلوة ثم الشرا

عود تنى منك الغنى والبرا
و من عميعم الفض ما قد سرا

والان قد جا يكركرا
بوس و ضيم و هلم جرا

انى لدى البلواسأ بدير السرا
اضحك جهرا ثم ابكى سرا

ما بال من لا قبته اقشعرا
ظن بأنى ضاحك و ازورا

منذا تركت العالمين طرا
و منك لا الا لك المفرا

نا رى و دمعى لهبا و درا
كم جففت بحرا واندى برا

اصبحت من كل الخطى مبرا
نعم عشقت قمرا اغرا

ذو مبسم يحكى الينا الدرا
و عارض فى صدغه مطرا

فا جعل لى الجنته مستقرا
يوم يقومون حفاة عرا

لا تسقنى غدا شرابا مرا
و اغفر فقد مرالذى قد مرا

مناجات [3809]

يا خالق السراء والضراء
يا رازق العظماء والضعفاء

انى اتيتك يا الهى قاصرا
و تركت كل العالمين وراء

اصبحت منفردا غريبا حائرا
ناء عن الخلاق والندماء

لا سامعا لشكيتى لا دافعا
لبليتى لا راحما لبكاء

3808 B1 1b, İ2 1b, İÜ 1b, MA-, T1 1b
İ2 هاذه المناجات ديگر عربى B1, T1;

3809 B1 4a, İ2 11b, İÜ 1b, MA 4, T1-
مناجات عربى B1; Başlıksız İ2

ویزیدنی غما ویحرق مهجتی
تحقیر اقوام من الجهلاء

اشکوهم لك انهم قد اجمعوا
ان الغناء علامت لرضاء

من تعطه الدنیا فقد احببته
والمبغضین معاشر الفقراء

یا ویحهم لا یعلمون با نها
لیست کجج بعوضته ضعفاء

ما منهم الاله من ملجاء
یا وی له فی ذروة العظماء

تدعوك السنهم ونرعم قبلهم
ان الامور بقبضته الامراء

غیری مضی لغیر با سطه کفه
و ان البسطت الیك کف رجاء

فارحمن رغما عنهم کی یعلموا
ان الا له مسبب الأشیاء

ارحم وجد و الطف وکن لی
ناصرا
و اقبل الهی بالرسول دعائ

قصیدهء عربی [3810]

یا رسول الله عفوا یا ابالقاسم صفحا
انی اتیت ذنبا ولدیك الذنب عجما

انت ذو خلق عظیم وکذا لرحمن اوحی
صاجب البشری الذی من وجه النعما وضحا

اکثر الناس ابتساما اصدق الاعالم مرحا
و بنورمنه اضحت جبهته الاسلام صبحا

وبآیات له الطیر غدی یصدح صدحا
شرفت یثرب منه و تباهت فیه بطحا

یا ابا الجود و یا من وسع العالم فسحا
انما الکونین من جودك هذا عنك صحا

من ندا کفك ترجوال سحب والا بحر رشحا
لیس للعالم الامن لدن بابك نجحا

یا انا لذت الی جاهك والا حشاء فرحا
مستجیرا قد طرحت النفس فی بابك طرحا

سائلا جئتك والسا ئل بعضی ان الحا
فاعف عن ذنبی و اجعل مهجتی الحزناء فرحا

3810 B1 11a, İ2 14a, İÜ 9b, MA 15, T1- دیگر نعت شریف به فخر کائنات B1; Başlıksız İ2; وله MA

مثل ما اتيت كعبا منك احسانا و سمحا
بالذى هناك فى انافتحنا لك فتحا

افتح العينين منى واعد ليلى منك صبحا
واشف امراضى جميعا و اشرح العلت نزحا

مثل ما ابرأت داءال بوصرى باليد سحا
تم لى سبع سنين و العنا يقدح قدحا

فى سقام و ابتلاء يعجز الالسن شرحا
ضامنى الدهر الى ان صرت كالنملته كشحا

قد كفانى يا رسول الله تأديبا و نصحا
مذنبا كنت وذنبى اكثر الاثام قبحا

قد اطعت النفس فى الحالين اسرافا و شحا
مجرما بالذنب امسى راجيا للعفوا ضحا

من بجاه المصطفى لاذ فحاشى ان ينحا
جاهه اوسع بل اعلى من الافلاك صرحا

ليس قصدى مدحه اذ قد كفاه الله مدحا
انما فاضل فى ضيق اتى يطلب فسحا

وعلى الهادى صلاة الله ما امسى و اضحا
و على الآل و ثم الصحب ما الوابل سحا

وله [3811]

انى من صاحب المعراجى راجى
وله فى الصبح والاد لاج لاجى

احمدالمختار مصباح الهدى
من له بات يناجى هواناجى

عزت من دائى بشاخى نوره
و سقامى فى قوى الاوداج داجى

منهجى تعت نعت حبيب الكبريا
فى الورى هل من الى منهاجى هاجى

صرت فى الدارين سلطانابه
نعته فى البدا و الانتاج تاجى

نعت شريف عربى [3812]

رسول الله يا ذالمعجزات
و يا من ذاته خيرالذوات

الا يا احمد المختاريا من
تلالا قبل خلق الكائنات

3811 B1 13a, İ2-, İÜ 10b, MA 20, T1- بند ديگر B1; وله MA

3812 B1 12b, İ2 17a, İÜ 13b, MA 19, T1- نعت شريف B1; Başlıksız İ2; وله MA; T1-

بنور قدتقلب بانتقال
الى الاباء ثم الامهات

الى ان اشرقت من البرايا
واضحى مشرقا كالنيرات

لعمرى انت نور الذات حقا
وفى الاسماء سرك والصفات

وفى الاثارو الزرات سارى
حمد فى الحياة وفى الممات

اتيتك مستجيرا مستفيشا
ورقدك لا يخيب كل اتى

وقد اصجت مصروع البلايا
ودهرى خصنى يا لمعضلات

نزرت لئن نجوت اذا لا غدو
لقبرك ذا ئرا حين النجات

وادركنى بلطف منك انى
قصدتك حين يأ س من حيات

وانت وسيلنى الله ربى
زواسطتنى وخيرالواسطات

وعبدالقادر الكيلان شيخى
اليك وسيلتى فى مشكلات

اغثنى مرعا بالطف انى
قليل الصبرعند التا ئبات

وان لم استحق لسوء فعلى
ففضلك لا تزله سيأت

ون كثرت زنوبى حين جهلى
فمنك العفو يرجى للعصات

بعثت لنا على خلق عظيم
رؤفا رحمة للكائنات

عفوا راحما برا كريما
غياثا ناصرا ذى المكرمات

الايا فاضل الملهوز صبرا
فإن نبينا كهف العفات

بتلك العروة الوثقى تمسك
فتلك لنا ملاك المنجيات

وما من رحمة الا وطه
ميسرها الى كل الجهات

يمدك بالعنايته عن قريب
نعم اكثرعليه من الصلآت

صلواة الله اقصى منتهاها
عليه فى العشى و فى الغدات

نعت شريف [3813]

سائل الاطراف مبسوط اليدين
ذاك معدوم المثيل

با سم الثغر رقيق الثفتين
صاحب الخد الاسيل

اقلج الا سنان ابلج الجنين
صاحب الوجه المشير

ادعج العينمين ازج الحاجيين
صاحب الطرف الكحيل

يا بديع الحسن خلفا خلقا
يا جما لا فى جمال

ياندى الكف رحب الراحتين
يا ابا الفضل الخيريل

ان ايامي دعتنى مقعودا
حارفى امرى الطبيب

و اعترانى ضرها فى المقلتين
يا شفاء للعليل

الشفايا من اتى بالمنجيات
يا شافيع المذنبين

المرديا ذخرنا لنا ئبات
يا ملاذ الخافين

نعت شريف عربى [3814]

انني من صاحب المعراج راجى
وله فى الصبح والادلاج لاجى

احمد المختار مصباح الهدى
من له بات يناجى هو ناجى

عزت من دائي بشافى نوره
و سقامى فى قوى الا وداج داجى

منهجى نعت جيب الكبريا
فى الورى هل من الى منهاجى هاجى

انسج الشعر بمدح المصطفى
لا تكن يا قلم النساج ساجى

3813 B1 14a, İ2 19b, İÜ 16a, MA 18, T1- بند ديگر B1; Başlıksız İ2; حليه شريف MA

3814 B1 12a, İ2-, İÜ 18b, MA 20, T1- وله B1; نعت شريف MA

صرت فى الدارين سلطانابه
نعته فى البدء والا نتاج تاجى

تاريخ بالغت عربى [3815]

وهذه ارجوز فه الفريد
وهى صباح الانفس السعيد

فاعمل بهاناهيته وامره
تتجبك فى الدنيا وثم الاخره

فيا لها اذجوده فصيحه
جامعته يحكم صحيحه

وان ظفرت يتصور فيها
فكن حليما لا يمكن سقيها

فالدد ما بين الحصى لا يختف
لكن عدذى واصح للمتصف

لا نني فطمتها مسافرا
وكنت فى الارض يريد اسايرا

وبدها قد كاف فى البريه
فى بيت عزالدين والذريه

وكان تم يعضها فى مقدم
يقرابرهيم ابن الادهم

وختمها كان يعين ياكيه
فى مرقدالتحيا فى الظاكيه

لما انت شريفته المقامى
فى برها والنصف والختامى

عاهدتم بان يكن لى مقتدا
وقلت هذا ابقا قال الاقتدا

جعلتها الله منى توبه
وملت للحق دعدت صوبه

ودن ونا للاربعين سته
ازلم يتب الله ساظنه

فستا ءالله با عبانه
بعف ذكرتهم من اولياته

يجعلنى كمثل اسمى فاضلا
وان اكونه بمقالى عاملا

نسأ له سعادت الدارين
طرابحق سيدالكونين

عليه منا افضل الصلواة

3815 B1 152b, İ2-, İÜ-, MA-, T1-

واله و صحبه الثقاة

وكان في تبيفها دعائى
عند نبى الله من الشهائى

تعريب تاريخه الافاقى
و ان تشادد جننت معنى باقى

KAYNAKÇA

Ahmet Cevdet Paşa (1309). *Tarih-i Cevdet*, İstanbul: Matbaa-i Osmaniye, C. 9, s. 184.

Ahmet Rıfat (1300). "Fâzıl Beg", *Lügat-i Tarihiye ve Coğrafiyye*, İstanbul: Mahmut Beğ Matbaası, C. 5, S. 177.

Altuntaş, Halil-Şahin, Muzaffer (2004). *Kur'an-ı Kerim Meali*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Arpacı, Metin (2005). Fâzıl, Fâzıl Hacı Tahir Efendi, Hayatı ve Divanının Transkripsiyonlu Metni. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Atacan, Mehmet (2014). Hafız Mehmet Tahir Efendi Divanı. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Ayverdi, İlhan (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Bağdatlı İsmail Paşa (1951). "Fâzılu'ş-Şâir", *Hediyyetü'l-Ârifîn*, İstanbul: MEB Yay. C.1, s. 328.

Batislam, H. Dilek (2017). "Divan Şiirinde Kadeh ve Kadeh Redifli Gazeller", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi,* S. 18, s.1-28.

Beydilli, Kemal (2009). "Selim III", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 36, s. 420-425.

Beydilli, Kemal (2013). "Yusuf Paşa, Koca", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 44, s. 23-25.

Beyhan, Esra (2021). Enderunlu Fâzıl Divanı (Metin-İnceleme), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Programı Doktora Tezi.

Bozkurt, Nebi (2003). "Mahya", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 27, s. 369-398.

Bursalı Mehmet Tahir (1972). *Osmanlı Müellifleri*, (Haz. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen), İstanbul: Meral Yayınevi.

Ceylan, Ömür (2010a). *Böyle Buyurdu Sufi*, İstanbul: Kapı Yayınları.

Ceylan, Ömür (2010b). "Şiirin Seyir Defteri I Büyüyen Gölgeler Yüzyılı (1701-1800)", *Türklük Bilgisi Araştırmaları Dergisi Walter G.*

Andrews Armağanı I, S. 34/1, s. 121-172.

Çavuşoğlu, Mehmet (1986). "Kaside", *Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri),* S. 415-417, s. 21-22.

Çukurlu, Talip (2021). *"*Enderunlu Fâzıl'ın Ramazaniye Türü Şiirlerinde Yer Alan Dini-Tasavvufi Unsurlar", Nazim Hüseynli-65 Uluslararası İlmi Araştırmalar Kongresi, 30 Nisan 2021 Bakü, Azerbaycan/ Bakü Avrasya Üniversitesi, s. 69-78.

Çukurlu, Talip (2022). "Dîvân (Fâzıl, Hafız Hacı Tahir Efendi)", Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü, https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/divan-tees-340 [E.T. 20.01.2022].

Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2020). "Enderunlu Fâzıl Dîvânı'nın Nüshalarının Tanıtımı", 7. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi Kongre Tam Metin Kitabı, 24-26 Ocak 2020, Şanlıurfa, s. 287-289.

Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). "Enderunlu Fâzıl Dîvânı'ndaki Tarih Manzumeleri Üzerine Bir İnceleme", *Littera Turca Journal Of Turkish Language and Literature*, C. 7, S. 2, s. 266-287.

Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). "Enderunlu Fâzıl Dîvânı'nda Yer Alan Ramazaniyeler Üzerine Bir Değerlendirme"*, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 9, S. 1, s. 41-63.

Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). "Enderunlu Fâzıl'ın Gemi ve Denizcilikle İlgili Tarih Manzumesi", *Social Sciences Studies Journal*, C. 7, S. 92, s. 5554-5563.

Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). "Enderunlu Fâzıl'ın Ramazaniyyelerinde Ramazan ile İlgili Kavramlar*", International Journal of Filologia*, Y. 4, S. 5, s. 313-349.

Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2021). "Tarih Düşürme Türlerine Ek: Enderunlu Fâzıl'ın "Tarih-i Nev-İcad"ları*", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Y. 13, S. 27, s. 308-327.

Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2022). "Dîvân, Fâzıl", Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/divan-tees-339 [E.T. 10.02.2022]

Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2024). "Yeni Bilgiler/Belgeler Işığında Enderunlu Fâzıl'ın Hayatı", *Social Sciences Studies Journal*, C. 10, S. 10, s. 1826-1845.

Çukurlu, Talip-Düzenli, M. Bayram (2024). "Enderunlu Fâzıl'ın Eserleri Üzerine Düşünceler", *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, C. 10, S. 6, s. 915-928.

Çukurlu, Talip (2024). "Enderunlu Fâzıl'ın Kaside Nazım Şekliyle Yazdığı Akrostiş Bir Tarih Manzumesi", Uluslararası Filoloji Bengü, 4(2), 76-787.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi.

Doğru, M. Hülya (2020). "İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi T5502 Numaralı Hûbânnâme ve Zenânnâme Minyatürlü Yazmasında Çiçek", IV. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildirileri Kitabı, 727-740.

Dursunoğlu, Halit (2003). "Klasik Türk Edebiyatında Ramazan Konulu Şiirler", *Atatürk Üniversitesi TAED*, C. 10, S. 22, s. 9-29.

Düzenli, M. Bayram (2012). "XVIII. Yüzyıl Dîvân Şâirlerinin Gözüyle Padişahlar ve Saltanat Dönemleri". *Turkish Studies*, C. 7, S. 3, s. 1075-1122.

Düzenli, M. Bayram (2018). "Enderunlu Fâzıl'ın III. Selim Mersiyesi (İnceleme-Metin)", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 21, S. 39, s. 19-37.

Düzenli, M. Bayram (2021). "Enderunlu Fâzıl'ın Ramazaniye Türü Şiirlerinde Tipler ve Kültürel Unsurlar", Nazim Hüseynli-65 Uluslararası İlmi Araştırmalar Kongresi, 30 Nisan 2021 Bakü, Azerbaycan/Bakü Avrasya Üniversitesi, s. 69-78.

Düzenli, M. Bayram ve Çukurlu, Talip (2020). "Enderunlu Fâzıl Dîvânı'nda Yer Alan Nazım Şekillerinin Değerlendirilmesi", 7. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi Kongre Tam Metin Kitabı, 24-26 Ocak 2020, Şanlıurfa, s. 103-107.

Düzenli, M. Bayram-Çukurlu, Talip (2021). "Enderunlu Fâzıl'ın Ramazaniyye Türü Şiirlerinde Yer Alan Tipler ve Kültürel Unsurlar", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* C. 22, S. 2, s. 695-713.

Düzenli, M. Bayram-Çukurlu, Talip (2022). "Enderunlu Fâzıl'ın Ramazaniyye Türü Şiirlerinde Yer Alan Dinî-Tasavvufî Kavramlar", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 68, s. 1-8.

Emecen, Feridun (1998). "Hızır İlyas", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* C. 17, s. 417.

Emecen, Feridun (2013). "Zâhir El-Ömer", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* C. 44, s. 90-91.

Enderunlu Fâzıl (1990). *Büyük Türk Klasikleri*. Ankara: Ötüken Neşriyat. s. 124-125.

Enderunlu Fâzıl. *Dîvân-ı Fâzıl Beg Enderûnî*, İstanbul Büyükşehir Be-

lediyesi Atatürk Kitaplığı, No. O/253.

Enderunlu Fâzıl. *Dîvân-ı Fâzıl Beg Enderûnî*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKTY02819.

Enderunlu Fâzıl. *Dîvân-ı Fâzıl*, Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları (Staats-bibliothek, Berlin), No. Ms.or.fol.3343.

Enderunlu Fâzıl. *Dîvân*, İzmir Milli Kütüphane, No. 1280.

Enderunlu Fâzıl. *Dîvân*, Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığı, Demirbaş No. H. 906.

Ersoy Çak, Şeyma (2010). "Osmanlı Eğlence Hayatında Dans Unsurları Olarak Köçekler, Çengiler", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, C. 3, S. 5, s. 82-95.

Ertan, M. Emin (1995). "Divan Edebiyatında Ramazaniyeler Üzerine Bir İnceleme", Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Eyice, Semavi (2000). "İshak Paşa Sarayı", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 22, s. 542-544.

Fatin Davud Efendi (2017). Hâtimetü'l-Eş'âr. Süleymaniye Kütüphanesi. Rauf Yekta Bölümü No. 310, (hzl. Ömer Çiftçi, https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55976,fatin-tezkiresi-pdf.pdf?0 [Erişim Tarihi: 27.12.2020]. s. 384-385.

Gibb, E.J.W. (1999). *Osmanlı Şiir Tarihi I-V*. (Çev. Ali Çavuşoğlu), Ankara: Akçağ Yayınları.

Güzeller, Özlem (2007). "Sürûrî Divanı'ndaki Manzum Tarihler (Sayfa 250-322)", Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi SBE YL Tezi.

Horata, Osman (2009). *Has Bahçede Hazan Vakti XVIII. Yüzyıl Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

İçen, Saliha (2001). "Hûbânname ve Zenânname'de Metin-Resim İlişkisi", Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Tezi.

İpşirli, Mehmet (1995). "Enderun", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 11, s. 185-187.

İpşirli, Mehmet (1995). "Esad Efendi, Sâlihzâde", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 11, s. 345-346.

İpşirli, Mehmet (1997). "Halil Efendi, Çerkez", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 5, s. 312.

Karabey, Turgut (2011). "Tarih Düşürme", TDV İslam Ansiklopedisi,

C. 40, s. 80-82.

Kaya, Hakan (2020). "Bayezid Sancakbeyi İshak Paşa Üzerine Bir Araştırma", e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, C. 12, S. 1, S. 20-35.

Kesik, Beyhan (2014). "Enderunlu Fâzıl (Hüseyin) Bey", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fazil-enderunlu-fazil-huseyin-bey [Erişim Tarihi: 10.12.2020].

Kılcı, Mehmet (2001). "Enderunlu Mehmet Âkif Mir'ât-ı Şi'r", Adana: Çukurova Üniversitesi SBE YL Tezi.

Koç Keskin, Neslihan (2010). "I. Abdülhamit'in Şehzadelerinin Bed'-i Besmele Törenini Anlatan Enderunlu Fâzıl'ın Surname-i Şehriyar'ı Üzerine", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 27, s. 149-186.

Koç, Mustafa. (2008). "Fâzıl (Enderunlu)", Yaşam ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, C. 1, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Koçu, Reşat Ekrem (1958). "Âfet", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Koçu Yayınları, İstanbul, C. 1, s. 211-212.

Koçu, Reşat Ekrem (1960). "Barata", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Koçu Yayınları, İstanbul, C. 4, s. 2112.

Koçu, Reşat Ekrem (1968). "Dövme", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Koçu Yayınları, İstanbul, C. 9, s. 4733-4735.

Koçu, Reşat Ekrem (1971). "Fâzıl Bey, Fâzıl Divanı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Koçu Yayınları, İstanbul, C. 10, s. 5589-5592.

Kollektif (2012). *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, Ankara: TDV Yayınları.

Kurnaz, Cemal (1998). "Hilâl", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 18, s. 11-13.

Kurnaz, Cemal (2000). *Muallim Naci Osmanlı Şairleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Kuru, Selim S. (2005). "Biçimin Kıskacında Bir "Tarih-i Nev-icad": Enderunlu Fâzıl Bey ve *Defter-i Aşk* Adlı Mesnevisi, Şinasi Tekin Anısına Uygurlardan Osmanlıya, Simurg Yayınları, s. 476- 506.

Küçük, Sabahattin (1995). "Enderunlu Fâzıl", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 11, s. 188-189.

Mehmed Süreyya (1996). *Sicill-i Osmânî*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul: C. 2, s. 510-511.

Mehmet Ataullah Efendi (1867), *Tarih-i Şânizâde*, Süleyman Efendi Mat-

baası, İstanbul: C. 1, s. 407.

Mert, Özcan (1993). "Çapanoğulları", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 8, s. 221-224.

Mütercim Âsım Efendi (2013). "*Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi*", C.1, (Haz. Mustafa Koç-Eyyüp Tanrıverdi), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.

Oğraş, Rıza (2018). Esad Mehmed Efendi Bağçe-i Safâ-Endûz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, e kitap. https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59393,esad-mehmed-efendi-bagce-i-safa-enduzpdf.pdf?0 [E.T. 11.07.2021]

Onay, Ahmet Talat (1993). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzah*ı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özcan, Tahsin (2013). "Veliyyüddin Efendi", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 43, s. 40-42.

Özgül, Metin Kayahan (2006). "Şark Ekspresi'yle Garb'a Sefer", Türk Edebiyatı Tarihi, C. 2, s. 601-669.

Öztürk, Furkan (2018). Tezkire-i Silâhdâr-zâde, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, e kitap. https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58902,tezkire-i-silahdar-zadepdf.pdf?0 E.T. 11.07.2021]

Öztürk, Nazif (2006). "Mütevelli", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 32, s. 217-220.

Pakalın, M. Zeki (1983). *Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: MEB Yayınları.

Pala, İ. (2001). "Kaside", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 24, s. 564-566.

Şemseddin Sami (1896). *Kâmûsu'l-A'lâm*, İstanbul: Mihran Matbaası, C. 5, s. 3331.

Şentürk, A. Atilla-Kartal, Ahmet (2005). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yay.

Tayyârzâde Atâ (2010). *Osmanlı Saray Tarihi, Târîh-i Enderûn -IV-*, (Haz. Mehmet Arslan), İstanbul: Kitabevi Yay.

Toprak, Seydi Vakkas (2019). "Mehmed Şerif Paşa'nın Çıldır Valiliği", Belleten, C. 89, S. 296, s. 153-172.

Tozlu, Musa (2005). "Ebubekir Sami Paşa Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni", Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Tezi.

Tozlu, Musa (2010). "Hikemi Şiir Geleneğine Mensup Bir Şair: Ebubekir Sami Paşa ve Divanı", Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 2, s. 141-158.

Tozlu, Musa (2020). "Sâmî, Ebûbekir Sâmî Paşa", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sami-ebubekir-sami-pasa [E.T. 17.07.2021]

Tuman, Mehmet Nâil (2001). *Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Ankara: Bizim Büro Yay.

Uludağ, Süleyman (1994). "Dilencilik", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 9, s. 300.

Urkaç Güler, Nuray (2022). "Tereke Kayıtları Işığında 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı'na Dair Bir Gözlem: Cephede Ölenler, Hukuki Süreçler ve Kadın", Arşiv Dünyası, C. 9, S. 2, s. 190-205.

Uzun, Mustafa İsmet (2007). "Ramazaniyye", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 34, s. 439-440.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1974). "Çapanoğulları", Belleten, C. 38, S. 150, s. 215-262.

Ünlü, Ertan (2018). "18. Yüzyılda Osmanlı Eliti Bir Darphane Sarrafının Muhallefatı: Bedros Nam-ı Diğer Petraki", *OTAM*, C. 43, s. 281-317.

Yanartaş, Yusuf (1997). Enderunlu Fâzıl Divanı (1-117 Yaprak) Metin-İndeks, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Yekbaş, Hakan (2012). "Ramazanı Divan Şiiri Metinlerinden Okumak", Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, S. 6, s. 173-230.

Yılmaz, Ozan (2011). "Enderunlu Fâzıl Divanı'nda Yahudilikle İlgili Unsurlar ve Andnâme-i Yehûdî-Beçe", Türkbilig, S. 22, s. 1-30.

Yöntem, Ali Canib (1977). "Fâzıl", MEB İslâm Ansiklopedisi, İstanbul: MEB Yayınları, C. 4, s. 529-531.

Yücel, İrfan (1998). "Hilal", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 18, s. 1-11.

Fâzıl'ın şairliğinden ziyade kişiliğinin; en hacimli eseri olan Dîvân'ından ziyade mesnevilerinin ön plana çıkması, onun şairlik yönüne dair değerlendirme yapabileceğimiz asıl kaynak olan Dîvân'ının ve orada yer alan manzumelerin ihmal edilmesini beraberinde getirmiştir. Enderunlu Fâzıl Dîvânı incelendiğinde başta Defter-i Aşk, Çengînâme, Hûbânnâme ve Zenânnâme adlı mesnevilerinin aksine din ve tasavvuf konulu manzumelerin kaleme alındığını görmekteyiz. Münacat ve naat türünde yazılmış onlarca kasidenin yanında tevbename başlığıyla yazılmış manzumeler, dört halifeye övgüler içeren şiirler, onlara iltica ve ruhaniyetlerinden istimdadı içeren manzumeler, tasavvuf başlıklı müstakil bir şiir ve önemli mutasavvıflardan Mevlâna, Muhammed Nakşibendi, Abdülkadir Geylani, Ahmed Rufai için yazılmış kasideler ile Dîvân'daki manzumelerde yer alan ayet ve hadis iktibasları Enderunlu Fâzıl'ın dinî-tasavvufi eğilimini ortaya koyan en açık delillerdir. Diğer taraftan Fâzıl'ın "ramazaniyye" türünde en fazla şiir yazan divan şairi olduğu dikkate alındığında onun bu yönü daha da belirginlik kazanmaktadır. Bütün bu manzumeler Enderunlu Fâzıl'ın dindar olduğunu ve/veya tasavvufla hemhâl olmuş bir kişiliğe sahip olduğunu elbette göstermez. Ancak bu tür manzumeler, en azından, Defter-i Aşk isimli mesnevisinden yola çıkılarak hakkında hükme varılan Fâzıl kişiliği ile, Dîvân'ında onlarca dinî/tasavvufi manzume bulunan şair Fâzıl arasında taban tabana zıtlıklar bulunduğunu ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Burada ilim dünyasının şu soruyu sorması elzemdir: Hangi Fâzıl? Defter-i Aşk'ın müellifi olan Fâzıl mı yoksa Dîvân'ın şairi Fâzıl mı? Diğer taraftan XVIII. yüzyıla kadar tasavvufun da etkisiyle bilhassa gazellerde sevgilinin cinsiyetinin belirsiz olarak verildiği ve ilahi aşkın ön planda olduğu; bu yüzyılda ise ilahi aşkın yerini yavaş yavaş mecazi aşka bıraktığı ve sevgilinin artık cinsiyetinin hatta isminin ne olduğu bilinse de Osmanlı toplumunda aynı cinse karşı duyulan bu tür sevginin, sevgiden de öte cinsel arzuların, üstelik ulu orta söylenmesinin asla mümkün olamayacağı hakikatini; akıl, izan ve biraz da vicdan sahibi olan insanlar kabul etse gerektir. İşin belki de asıl garip tarafı, 1198 yılında Enderun'da yaşadıklarını daha sonra 1210 yılında yazmaya başladığı Defter-i Aşk'ta itiraf eden (!) birinin on iki yıl İstanbul sokaklarında perperişan, sefil ve derbeder bir hayat yaşadıktan sonra -üstelik bu mesneviyi yazmaya başladığı tarihte- affedilip (!) üstüne üstlük kendisine Rodos tevliyeti ve Halep Defterdarlığının verilmesidir.

paradigma akademi
Divit Kitabevi
Payanda
www.paradigmaakademiyayinlari.com
www.divitkitabevi.com | www.payandadergi.com
+90 536 663 97 66 +90 286 217 22 24
/paradigmaakademiyayınevi /paradigmaak /divit_kitabevi /payandadergi
9 786255 972170